PLVTAR MORAL.

PLV

CHÆ

MORAL

PANTVR.

elegantis doc

historici,

litic

OMNES D

guam

GVILIEL.

interprete

Ac

Ch

Typis

PLUTARCHI CHÆRONENSIS ETHICORUM SIVE MORALIUM,

Pars III.

GUILIELMO XYLANDRO, Augustano, Interprete.

ARGUMENTA HOC TOMO contenta, pagella versa indicat.

FRANCOFURTI,
Typis Ioannis Saurij, Impensis Rulandiorum, & Nicolai Rodij.

M. D. CIII.

TERTII TOMI Elenchus.

PLVTARCHI COMMENTARIVS REPVGNANTIARVM Stoicarum.

PRINCIPIO decretorum consensionem ex ipsa vita considerari debere censeo. Non enim tam orator (vt dicebat Æschines) & lex idem debent loqui: quam vitæ philosophi cum doctrina eius conuenire. quippe doctrina philosopho lex est propria & quam sibi ipsi tulerit: siquidem non ludum & argutias gloriolæ gratia inuentas, sed rem summo dignam studio philosophiam, id quod est, censeat esse. Quoniam ergo multa cum ipse Zeno, tum Cleanthes, plurima Chrysippus scripta reliquerunt de rep. de parendo & imperando, de iudicijs, de causis dicendis: in vitis autem eorum nusquam inuenitur prætura, legum latio, in senatum progressus, patrocinium apud iudices, militia pro patria, legatio, in publicum largitio: sed peregre in ocio eius gustu tanquam Loto detenti, vitam omnem, neque eam breuem: sed oppido longam inter disputationes, libros & ambulationes exegerunt: nō obscurum est, eos magis secundum aliorum scripta aut dicta, quam sua decreta vixisse: omninoq; vitam in ea quiete consumsisse, quam Epicurus & Hieronymus laudant. Ipse quidem Chrysippus in 4. de vitis lib. existimat vitam scholasticam siue litterario ocio deditam, nihil à voluptaria differre. Verba adeo ipsius apponam. Qui vero opinātur philosophis congruere maxime ociosam vitam ab initio, non videntur mihi ij errare: censent delectationis aut alius similis rei gratia hoc esse faciendum, itaq; totam vitam protrahendam. Hoc, si quis apertius consideret, nihil aliud significat quam suauiter. Non enim sensus eorum fallere vos debet, cum multa aperte, obscurius non pauca pronuncient. Quis autem magis in ociosa ista vita consenuit, quā Chrysippus, Cleanthes, Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidem suas deseruerunt patrias, non quod esset quod de ijs quererentur, sed vt quiete in suaui ocio apud Zosterem suis disputationibus perpetuo vacarent. Aristocreon quidem Chrysippi discipulus & familiaris æream imaginem in columna ponens, hos elegos inscripsit:

Stoicorū vitam eorum placitis repugnare. I.

Hunc Academiacos ſolitum diſcindere nexus
Chryſippum iuuenem ponit Ariſtocreon.

Hic ergo eſt Chryſippus, ſenex, philoſophus, qui regiam & ciuilem laudat vitam, & ſcholaſticam à voluptaria nihil differre putat. Qui vero Stoicorum de ſecta ſe ad rempublicam conferunt, ij magis adhuc ſuis placitis repugnãt. Nam imperant, diſceptant, conſulunt, leges ponunt, puniunt, honorãt, ita vt qui ciuitates eſſe putent eas in quibus rempublicam gerunt, pro iudicibus & magiſtratibus habeant eos, quibus iſta munera obtigerunt: prætores iudicent eſſe eos qui ſuffragijs deliguntur: leges Cliſthenis, Solonis, Lycurgi leges eſſe ſentiant: cum interim eos prauos & ſtultos fuiſſe dicant. ergo rempublicam gerentes, ipſi ſibi aduerſantur. Et vero Antipater, in ijs quæ de diſcordia Cleanthis & Chryſippi ſcripſit, narrat Zenonem & Cleanthem noluiſſe ciues Athenienſes fieri, ne viderentur in ſuas iniurij patrias. Non dicam, ſi hi recte fecerunt, Chryſippum peccaſſe, cum inter ciues Athenienſes ſe referri fineret. Id quidem multum repugnantiæ & abſurditatis habet, quod corpora & vitam tam longe à patria apud peregrinos conſtituentes, nomina nuda patrijs ſuis reſeruauerunt: perinde ac ſi aliquis vxore deſerta, cum alia viuens, dormiens, liberoſque ex ea ſuſcipiens, nuptias literis non firmaret, ne iniuriam priori vxori ſcilicet facere videretur. Rurſum Chryſippus in libro De rhetorica ſcribens ita oraturum atque rempublicam geſturum ſapiẽtem, vt qui diuitias, gloriam, ac ſanitatem bona arbitretur: fatetur doctrinam ſuã nullos habere exitus, neq; ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vſibus non quadrare atque actionibus. Porro hoc eſt Zenonis decretum, templa deorum non eſſe ædificanda: quod enim non ſit magni precij, id ne ſacrum quidem eſſe. iam fabrorum & ſordidas artes exercentium opera non eſſe magni precij. Ijdem illi, qui hæc laudant, nihilominus ſacris initiantur, adſcendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant ſacraria: nimirum opera fabrorum & illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli à ſe putãt Epicureos, qui dijs immolent: cum ipſi potius coarguantur, ſacrificantes in templis & altaribus, quæ neq; eſſe, neq; exſtrui debere pro indubitato ponunt.

Virtutum numerus. II.

Præterea virtutum vt Plato, ita etiam Zeno differentiarum reſpectu

spectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iusticiam ponens ab se inuicem non posse separari quidem, sed tamen diuersas esse atq; inter se differre. Mox singulas definiens Zeno, fortitudinē ait prudentiam esse in rebus gerendis, iustitiam in distribuendis. vt vnica iam fiat virtus, sed quæ comparatione cum rebus tantum actione videatur discrimen admittere. Neq; solus Zeno in hoc argumento sibi repugnare ipsi videtur: sed Chysippus etiam, Aristonem culpans, quod reliquas virtutes vnius virtutis dicat diuersos esse respectus: Zenoni patrocinans, qui singulas virtutes sic definiret. * Cleanthes in Physicis commentarijs dicit, ictum ignis esse tonum seu contentionem: qui si in animo factus sufficiat ad perficiendum officium, robur vocetur & vis. tum hæc subiungit verba: Hoc autem siue robur siue vis si in illustrib. obiectis sit in quibus persisti debeat, vocatur continentia: cum in perferendis, fortitudo: circa id quod quoq; dignum sit, iustitia: circa deligenda & declinanda, temperantia. Aduersus eum qui dixit:

Nec litem decide, vbi non audita vtraq; est pars.

Zenonis sophisma in ipsum retorquetur. III.

sic fuit Zeno ratiocinatus. Aut is qui prior dixit, rem demōstrauit: vt iam inuento quod quærebatur, nihil expediat alterum audire. aut non demonstrauit: tum perinde est ac si vel non comparuisset in iudicio, vel inanibus verbis auribus obstrepuisset. at enim vel demonstrauit, vel non demōstrauit: ergo nō est audiendus qui secundo loco erat dicturus. Hoc modo ille interrogādo concludens, tamē & contra Platonis De repub. libros scripsit, & sophistarum cauilla dissoluit, dialecticamq;, vt huc conducentem, discipulis discendam commendauit. Atqui aut demonstrauit Plato ea quæ in Repub. scripsit, aut non demonstrauit. proinde vtrum horum ponas, non erat necessarium, sed superuacaneum & vanum à Zenone contra scribi. Idem de sophismatibus licet pronunciare.

Quæstionis de deo ordo.

Chrysippus censet adolescentibus primo audiendam esse disserendi artem, deinde moralem, denique naturalem philosophiam: & in hac etiam quæstionem de d js vltimo loco ijs attingendam. Sæpe hoc dicit: sed satis erit verba eius de quarto librorum, quos De vitis scripsit, apponere. Primum, inquit, videntur mihi secundum ea quæ ve-

» teres recte dixerunt, tria esse genera ad philosophicam per-
» tinentia considerationem: logicum, ethicum, physicum.
» de his primo loco ponenda esse logica, inde moralia, vlti-
» mo naturalia: atq; horum vltimam esse disputationem de
» dijs: vnde etiam eius institutio a fine nomen teletôn inue-
nerit. Enimvero id quod vltimo dicit ponendum loco, so-
let præmittere omnibus adeo moralibus quæstionib. nam
neque de finibus, neque de iusticia, neque de bonis aut ma-
lis, neq; de matrimonio & liberis educandis, neq; de legi-
bus & republica eum quidquam videas eloqui: nisi quomo
do qui in ciuitatibus proclamant decreta, hæc præmittunt
verba, Quod felix faustumq; sit: ita ipse præscribat Iouem,
fatum, prouidentiam, mundum vnicum esse, & finitum, at-
que eum vna quadam contineri potentia. quorũ nihil per-
suaseris cuiquam, qui non alte in physicas disputationes pe
netrauerit. Audi, quid de his dicat in tertio De dijs libro.
Non enim inueniri potest, inquit, aliud iusticiæ principiũ,
alia origo, quam è Ioue & communi natura petitum. inde
enim necesse est omnia ista nos exordiri, si volumus aliquid
de bonis & malis dicere. Rursum in naturalibus propositio
» nibus: Non enim licet vel aliter, vel magis proprie perue-
» nire, ad explicationem bonorum ac malorum, virtutũ, feli-
» citatis: quam si initium ducatur à communi natura, & mũ-
» di gubernatione. Ac deinde: Ab his enim suspendenda est
» de bonis & malis disputatio, cum non sit vllum aliud me-
» lius principium aut relatio: neq; aliam ob rem naturę con-
» sideratio adhibeatur, quam ad discrimen bonorum & ma-
lorum constituendum. Ergo Chrysippo autore naturalis
doctrina moralem simul & sequitur & pręcedit. immo pla-
ne inextricabilis fit inuersio ordinis, si hæc posteriore lo-
co ponenda sunt, sint quibus priorum cognosci potest ni-
hil. atque aperte secum ipse pugnat, qui doctrinam naturæ
cum dicat principium esse doctrinæ de bonis & malis, non
ante, sed post moralia tradi naturalem philosophiam iu-
bet. Iam si quis dicat, Chrysippum in libro De vsu sermonis
scripsisse, eum qui logicam disciplinam primam adeat, non
vniuerse alijs abstinere debere, sed & eas quantum licet at-
tingere, is verum quidem dicet, sed tamen confirmabit cri-
men. Sibi enim ipsi contrarius est, aliquando doctrinam
de deo postremo dicens loco assumendam, quæ etiam ideo
teleta

teleta appelletur: alias in primis etiam hanc adhibendam tradens. Actum quippe est de ordine, si omnia vbique sint vsurpanda. Id vero maius, quod cum de deo cognitionem principium esse dicat cognitionis bonorum ac malorum: non ab illa ordiri iubet eos qui moralia incipiunt tractare: sed ea assumta, hæc prout licet tractare: atque inde à moralibus ad quæstionem de deo progredi, sine qua nullum initium, nullum aditum moralis doctrinæ esse dixerat. Porro rationem disputandi in vtranque partem ait se non prorsus repudiare: sed hortatur vt ea caute vtamur tanquam in iudicio, non patrocinantes aut adsentientes alteri parti, sed quid vtrinque probabile sit discernentes. Iis enim (inquit) qui de omnibus rebus assensionis retentionem probant, illud conuenit, & instituto ipsorum conducit. Qui vero scientiam constituere volunt, secundum quã ex professo viuamus, ab initio ad finem vsque debent suis ordinibus vtrinque contraria disponere: & vbi occasio offertur in vtranque partem disputandi, ibi tanquam in iudiciis, probabilitas est rationum disceptanda. Enimuero quod absurdum sit putare, debere philosophos in contrariis rationibus versari non cum assensione vel patrocinio, sed causidicorum in morem, quasi non veritatis, sed victoriæ causa disputetur: alias contra eum ostendimus. Quod autem ipse in suis disputationibus frequenter aduersas suæ sententiæ rationes proposuerit, idque serio, ac tanto cum studio, vt non cuiusuis sit perspicere quid ei placuerit: hoc illi ipsi affirmant, qui vim disputandi in eo admirantur: aiuntque Carneadem nihil dicere proprium, sed argumenta quibus quid in vtranque sententiam dici posset, Chrysippus explicare aggressus fuit, Carneadem arripuisse, iisque vsum quæ Chrysippi sententiæ aduersarentur; placita hominis adortum fuisse. & Chrysippo solent acclamare,

De disserendo in vtranque partem.

V.

Infelix, tua te vis perdet:--- Ili. ζ. 470.

quod magnas contra se dicendi ansas præbuerit iis, qui placita ipsius labefactare animum intenderent. Ob ea autem, quæ de consuetudine edidit Chrysippus, ita superbiunt, itaq; se iactant: vt nõ vereantur dicere, oẽs omnium simul Academicorum disputationes in vnum congestas non esse dignas quæ comparentur cum iis quæ ille scripsit contra

ſenſus Atq; hoc quidem vel imperitiam, vel vanum ſui amorem dicẽtium talia arguit. Hoc autem verum eſt, eum cum rurſum vellet conſuetudini & ſenſibus patrocinari, ſeipſo fuiſſe inferiorem, huncq; librum illo eſſe inualidiorẽ. Proinde impugnat ſeipſum, qui cum iuſſiſſet ſemper contraria non cum aſſenſione, ſed notatione falſitatis proponere: ſua ipſius decreta oppugnauit maiore vi quam defendit. & alios monens vt ſibi a contrariis caueant rationibus, quod eæ aſſenſionem reuellerent, ipſe rationes quæ aſſenſionem tollerent firmiores eam cõfirmantibus compoſuit. Hoc ipſum autem ſe metuere aperte oſtendit, cum in quarto vitarum libro ita ſcribit: Non temere autem cõtrariæ rationes proponendæ ſunt, & ea quę in diuerſam partem probabilia videntur, ſed caute: ne iis circumacti auditores ab aſſenſione deſciſcant: cum neq; horum refutationes ſatis audire ac intelligere poſſint, & ita priora perceperint, vt facile excuti eis aſſenſio queat. quando etiam hi qui ſecundum conſuetudinem perceperunt, aut ſenſilia & quę iis ſequuntur: facile ea dimittunt à Megaricorum quęſtionibus in diuerſam partem tracti, aliiſve pluribus & robuſtioribus argumentationibus. Lubenter itaque è Stoicis quæſierim, an Megaricas quæſtiones exiſtiment validiores eſſe iis, quæ Chryſippus ſex libris contra conſuetudinem ſcripſit. quin ipſe potius interrogandus eſt. Conſidera enim, quæ de Megarica ratione in libro De vſu rationis poſuit verba. Tale eſt quod Stilponis & Menedemi rationibus euenit. qui cum in magna ſapientiæ exiſtimatione fuiſſent, nunc iis opprobrio factæ ſunt eorum ratiocinationes, partim craſſiores, partim aperte ſophiſticam fraudem præ ſe ferentes. At enim, lepidum caput, illæ eæ rationes, quas tu derides, & opprobia autorum appellas, quod vitium eorum in promtu ſit: metuis tamen ne quos ab aſſerenda perceptione auellant: ipſe tot libros ſcribens cõtra conſuetudinem, quibus inuenta abs te adiiceres, conarerisque Arceſilaum ſuperare, nemini legentium ſcrupulum te iniecturum prouidebas? Non enim nudis vtitur ratiocinationibus aduerſus conſuetudinem Chryſippus: ſed tanquam in iudicio, pro cauſa grauiter animo commotus, motuſque in aliorũ animis excitans, ſtulta dicere, & inanem ſumere laborem aduerſario ait. Vtque contra dicendi occaſionem præcidat,

dat, hæc in Physicis quæstionibus scribit. Licet autem & vbi aliquid perceperis, in contrariam aliquid partem argumentis experiri, & quantum datur ei patrocinari: aliquando etiam neutra parte percepta, in vtranque disputare. Et in libro De rationis vsu cum dixisset, non debere rationis vi nos vti ad ea quæ non conueniunt, vt neque armis: hæc subiungit. Nam ad veri inuentionem iis vtendum est, & eius cognatis: in contrariam partem nō item. quamuis hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos qui cohibent assensionem. At illi quidem neutrum se percipere dicentes, in vtramque partem disputant: quod si quid possit percipi, hoc vno modo putent vel saltem præcipue veritatem sui comprehensionem præbiturā. Tu autem Chrysippe, qui illos accusas, cum & ipse de consuetudine scripseris contraria eorum quæ percepisses, aliosque in rebus inutilibus ac damnosis cum protestatione id facere iubeas: fateris te disserendi facultate fretum, ob ambitionem iuuenatum fuisse. Stoici rectum seu perfectum officium (quod ipsi Katorthoma nominant) legis esse præceptum: peccatum, legis interdictum aiunt. ideoque legem malos à multis factis prohibere, præcipere nihil eis, quia recte facere non possent. Quis autem nescit eum qui recte agere nequeat, non posse non peccare? Itaque legem sibi ipsi aduersantem ponunt, quæ malis imperet quæ præstare non possint, interdicat iis, quib. abstinere non valeant. Etenim homo qui temperans esse nequit, nō potest non intemperanter agere: & qui sapere nescit, desipiat necesse est. Ipsi quidem dicunt, eos qui interdicunt, aliud dicere, alio interdicere, aliud mandare. qui enim dicat, Non furaberis: dum hoc dicit, simul furto interdicere. Nihil ergo est, quod lex malis vetet, si quidem nihil imperet. Medicum etiam aiunt discipulo præcipere vt secet & vrat, omissa clausula, vt hoc tempestiue & modice faciat. & musicum suo, vt voce aut lyra canat: nō facta mētione huius conditionis, vt concinne & consonanter. ideoque puniunt (vt ipsi aiunt) eos qui absque arte & vitiose egerunt tale aliquid: quod cum esset mandatum vt recte hoc facerent, illi non recte fecerunt. Ergo etiam sapiens cū seruum iubet aliquid dicere aut facere, isque in eum modum non seruans plectatur: liquet eum non mediocre, sed perfectum ei imperasse officium. Sin vero sapientes media offi-

De officiis seu recte factis Stoicorum & lege. VI.

cia iniungunt prauis: quid obstat quin etiam legum præcepta talia habeantur? Porro autem incitatio (sic hoc loco liceat hormen exprimere) hominis, ratio est eum aliquid iubens facere, sicut ipse in libro de lege scripsit. Ergo etiam aphorme (quam nos puto auersionem dicere licet) ratio est aliquid prohibens, & inclinatio, eaque rationi consentanea. Cautio itaque (sic eulabeian interpretor) ratio est, aliquid sapiēti prohibens: cauere enim solorum est sapientū, neq; his cum vitiosis commune. Itaq; si aliud est sapientis ratio, & aliud legis ratio: cautionē habent sapientes, quę legi sit contraria. ac si lex nihil aliud est, quam sapiētis ratio: inuentum iam est legem ea sapientib. ne agant prohibere, quæ cauent. Vitiosis Chrysippus ait nihil esse vtile, nulla re ipsis opus esse. Quod cum in primo De recte factis libro dixisset: rursum ait & cōmoditatem & gratiam ad media pertinere: quorum nullum secundum ipsos est vtile. Ibidem nihil ad naturam accommodatum, nihil congruens esse vitioso asserit. ac proinde nihil alienum à viro bono, prauo nihil accommodatum siue secundum naturam esse, cum hoc bonum sit, illud malum. Cur ergo obtundit, in quouis physico seorsim, in quouis ethico libro inculcans, statim nos ab ortu nostro, partesque, & subolem quadam inter nos necessitudine constringi? cum in primo etiam De iusticia libro scribat ipsa etiam bruta animantia pro ratione eorum à quibus procreata sunt quadam familiaritate deuinciri: demtis piscibus, quorum fetus seorsim alantur. Atqui neq; sensus est, vbi nihil sentitur, neq; accommodatio ad naturam, vbi nihil sit accommodatum. illa enim siue accommodatio, siue familiaritas, siue necessitudo, sensus vtique est eius cui familiaritate aut necessitudine cōiungitur. Opinio etiam hæc earum consequens est, quas ipsi præcipuas appellant, eamq; Chrysippus, quanquam multa cōtra scripserit, omnino tamen deprehenditur probauisse: Neque vitium vitio maius esse, neque peccatum peccato: neque virtutem virtuti, neque perfectum officium perfecto officio præstare, adeoq; in tertio De natura libro inquit, Si vitæ actæ causa Ioui liceat sese efferre, ac magnifice de seipso sentire & loqui concessa bonis digna ipsorum vitæ iactantia, vnumquenque eorum eadem de se iactaturum, cum nulla in re à Ioue superetur. Enimuero idem tertio De iusticia libro dicit, Iu-

De accommodatis ad naturam. VII.

An omnia peccata æqualia, itemq; omnia officia. IIX.

cit,Iusticiam ab ijs exscindi,qui voluptatẽ pro summo bono habeant:qui duntaxat bonum esse dicant, nihil ei nocere. Verba sunt hæc,Fortasse enim si voluptati hoc relinquamus,esse eam bonum,non tamen finem,sed ex eorum numero quæ per se expetenda sunt & pulcra: incolumis nobis erit iusticia, cum honestatem & ius voluptate maiora bona retineamus. At vero si id tantum bonum est quod honestum ac suapte natura laudabile sit: peccat qui voluptatẽ bonum appellat:minus tamen eo peccat, qui etiam felicitatem in ea statuit cum hic iusticiam aboleat : ille seruet. & huius sententia societatem vitæ humanæ perimat: ille bonitati & humanitati locum relinquat. Iam quod in libro De Ioue ait virtutes augeri atque pergere:omitto,ne vocabula videar carpere. quanquam ille quidem hoc in genere Platonem aliosq; acriter mordet. Sed vbi vult non omnia laudari quę secundũ virtutem agantur:ostendit sane quoddam recte factorum seu katorthomatum discrimen. Sic autem loquitur:Nam cum sint facta secundum virtutem, accommodata naturæ sunt ea tantum, quæ præcipua sunt siue præposita : Nimirum enim frigebit,qui laudandum aliquem & prædicandũ suscipiat,quia digitum fortiter extendisset,aut continenter abstinuisset à vetula moribũda, aut patienter audiuisset dicentẽ tria non omnino esse quatuor. Horum germana sunt, quæ in tertio De dijs libro scribit. Adhuc.n.arbitror,inquit,animos offensuras laudes huiusmodi à virtute profectarum actionum, si quis à moribunda vetula abstinuisset,aut morsum muscæ pertulisset. Quẽ præterea reprehensorem Chrysippi placitorũ requiremus, vltra ipsum Chysippũ?Si enim frigidus est, qui isthæc laudet:multo vtiq; frigidor est,qui vnũquodq; horũ pro perfecto,magno,maximo iudicat officio. Nã si fortem esse & muscæ morsum ferre,sunt æqualia : itemq; temperantẽ esse & à vetula abstinere : nihil arbitror interesse ab vtris virum bonũ laudes. Præterea in secundo De amicitia,docens nõ cuiusuis peccati ergo amicitias esse dissoluẽdas, hæc posuit verba:Quædam enim omnino sunt dissimulanda,alia leuiter castiganda,alia grauius, nonnulla plane diremtione amicitiæ digna ducenda.Et, quod maius est,eodem in libro ait,Quia alijs magis, alijs minus vtamur, ideo etiam alios alijs magis minusve esse amicos, atq; hanc diuersitatẽ late-

patere: cum alij alium amicitiæ mereantur gradum, fidei, aliarumq; id genus rerum. Quid, quæso, his dicendis aliud effecit, quam quod harum rerum magna discrimina demõstrauit? Quin etiam in libro De honesto, vt euinceret id solum quod honestum est, esse bonum, talib. vsus est ratiocinationibus: Quod bonum, id expetendũ est: quod expetendum, id placet: quod placet, laudabile est, quod laudabile, id est honestum. Et rursum: Bonum quod est, id adfert gaudium: quod tale est, id honorabile: atq; hoc porro honestũ: est. Hæ vero rationes cum isto pugnant. siue enim omne bonum laudabile est, fiet vt caste à vetula abstinere laudẽ mereatur: siue non meretur, iam non omne bonum honorabile & gaudio afficiens erit: atq; sic actum fuerit de hac ratione. fortassis enim fieri potest, vt ineptum sit alios talem ob rem laudare: ipsum aliquem tali suo facto gaudere & gloriari ridiculum non sit. Passim autem talis est Chrysippus. & quando contra alios disputat, ne quid sibi contrarium & discrepans proferat, nihil habet pensi. Nam in libro De exhortando, Platonem reprehendens, qui dixisset, Ei qui neq; didicisset neq; sciret viuere, vtile esse non viuere: his vocibus loquitur. Hæc oratio & secum ipsa pugnat, & minime pertinet ad exhortationem. Primum enim innuens optimum nobis esse non viuere, ac quodammodo mori iubens, ad alia quædam nos magis excitabit, quam ad philosophãdum. nam neque philosophari potest qui non viuit: neque prudens fiet vnquam, qui multum temporis male & imperite viuẽdo produxerit. Progressus deinde, malis quoque ait conuenire, vt in vita maneant. tum hæc ad verbũ. Primum enim virtus nuda nihil facit ad id vt viuamus. atq; ita vitiositas nihil eo facit vt discedere debeamus. Neq; vero necesse est alios libros euoluere, è quibus ostendamus Chrysippum sibi repugnare. sed in his ipsis aliquando Antisthenis illud citans collaudat, qui dixerat, Aut mentem parandam, aut laqueum. & illud Tyrtæi,

Chrysippum sibi repugnare.

IX.

Seu per virtutem viuere, siue mori.

Quid autem hæc aliud volunt ostendere, quam mortem vita vtiliorem esse malis & fatuis. aliquando etiam Theognidem corrigens, ait eum non debuisse dicere,

Vt paupertatem fugias:---- sed ita:

Vt vitium fugias, vel saltu te in maris vndas

Cyrne

Cyrne, vel a scopulis deijce præcipitem.

Ergone aliter iudicari potest, quã hæc eum decreta ipsum suis inscribere libris, alijs autem scribentibus expungere? cum Platoni vitio vertat, quod is præstare mortem malæ & inscitæ vitæ ostendat: Theognidem probet, qui consulit vt fugiẽdæ maliciæ causa aliquis se præcipitet: aut in mare demergat. Antisthenem enim laudans, qui mentis inopes ad suspendium redigit: idem vituperauit, nihil dicẽs vitiositatem ad subeundam facere mortem. Cæterum in his quæ de rep. disputat, statim insultat rationi de deo, aitq; non recte metu deorum ab iniustitia Cephalum deterrere: & rationẽ hanc esse expositam calumnijs, & in diuersam partem multis abducere reuulsionibus, ac multa occurrere probabilia quæ sermonem de pœnis diuinitus irrogandis impugnent, similemq; faciant Acconi & Alphitoni, quarum formidine puerulos mulieres à malo ocio deterrent. Hoc modo exagitatum Platonem, alibi rursum laudat, & hæc Euripidea aliquoties producit:

Sed est, tametsi verba aliquis hæc rideat,
Iupiter dijque, facta qui mortalium Vident.

Similiter in primo De iustitia, Hesiodea hæc citans:

Iuppiter è cœlo cladem his immisit atrocem, Oper. 240.
Afflixitq; fame populos, & peste necauit:

hæc inquit deos facere, vt punitis malis, reliqui his exẽplis moniti, tanto minus conentur aliquid tale facere. Rursum in libro De iustitia tertio subiungens, eos qui voluptatem bonum quidem, non tamen finem iustitiæ faciant, etiam iustitiam posse retinere: totidem verbis hæc dixit. Fortasse enim si hoc relinquatur voluptati, esse eam bonum, non etiam finem cum etiam honestum sit ex eorum numero, quæ per se expetuntur: licebit iustitiam seruari, cum maius ipsa voluptate bonum in honestate & iustitia constituamus. Hæc ibi. Ad hæc Platonem cum reprehendisset, q sanitatẽ inter bona reliquisse videretur: non iustitiam modo, sed & magnanimitatem, & temperantiam, & omnes alias virtutes sublatum iri affirmat: si voluptatem aut bonam valetudinem, aut vllam aliam rem quæ non sit absolute honesta, in bonorũ censu haberi patiamur. Alibi ea aduersus ipsum scripsimus, quæ pro Platone dici possunt. Hic autem repugnantia est manifesta. vno enim loco dicit, si quis vna cum

De iustitia & voluptate.

honesto

honesto etiam voluptatem dicat esse bonum, locū fore iustitiæ: alio, nisi solum honestū pro bono habeatur, omnes tolli virtutes. Ac ne quam suis repugnantijs relinqueret excusationem, contra Aristotelem De iustitia scribens, nō recte eum dicere inquit, si voluptas pro fine statuatur, tolli iustitiam, vnaq; cæteras omnes virtutes. Iustitiam enim vere sublatum iri: reliquæ quin maneant, nihil impedire, etsi non per se expetendæ, bonæ tamen & virtutes. ac singulas deinde nominatim recenset. Sed præstat ipsius verba apponere.
» Nam cum hac ratione videatur effici voluptatem esse
» finem: totum hoc mihi non videtur in eo cōtineri. Itaq; di-
» cendū est, neq; virtutum vllam per se esse expetendā, neq;
» vllum vitium fugiendum: verum omnia hæc referenda esse
» ad propositum scopum. Nihil tamē secundum eorum sen-
» tentiam obstabit, fortitudinem, temperantiam, tolerantiā,
» similesq; harum virtutū esse è bonorum numero: & his cō-
» traria esse fugienda. Scire velim vnquamne disputator aliquis exstiterit petulantior Chrysippo: qui duos præstantissimos philosophos reprehendit: alterum, quod non solum honestum pro bono ponens omnem virtutem tollat: alterum, quod virtute pro fine reputata, præter iustitiam etiam reliquas virtutes perimi censet. Mirabilis enim est licentia, ijsdem de rebus differentem, quæ ponit Aristotelē culpans, eadem rursus in accusando Platone abolere. At enim in demonstrationibus de iustitia expresse dicit, omne pefectum officium, & legitimum esse & iustum factum. quod vero continenter, toleranter, prudenter, fortiter agitur, perfectum esse officium: ergo etiam iuste factum. Quomodo igitur quibus prudentiam, fortitudinem, continentiam relinquit, fortitudinem adimit: cum ea ipsa, quæ perfecte secundum eas virtutes agunt, iuste agant? Dixerat Plato, Iniustitiam animi esse corruptelam & seditionem, quæ ne in ipsis quidem iniustis suam vim amitteret: sed ipsum secum committeret, confligeret, ac turbaret vitiosum hominē. Id vituperans Chrysippus, absurde ait hoc dici, Aliquem seipsum iniuria afficere. nam iniustitiam non aduersus iniustū, sed aduersus aliū tendere. Oblitus deinde huius effati, in Demonstrationib. de iustitia, à seipso iniuria affici iniustū ait. nam dum alij iniuriā infert, ipsum sibi iniuriū esse, dum sibi autor est cōtra leges agēdi, seq; immerito lædit. Verum

De iniustitia.

in ijs quæ aduerſus Platonē ſcribit, iniuſticiam dici nō ſui,
ſed alterius reſpectu contendit: nam qui ſeorſim vel pro ſe
ſint iniuſti, conſtare ē plurib. talib. contraria dicentibus. & *
alias iniuſticia ſic accepta, vt quæ ſit in plurib. aduerſus ſe- *
ipſos, ita habent: in vnum autem nihilo tali pertinente, ſed *
quantum ad proximum, ita habent. In demonſtrationibus
porro talib. argumentationib. vtitur, vt oſtendat iniuſtum
etiam ſibi ipſi iniuriā facere. Aliquomodo cauſam fieri deli-
cti ſeu violatæ legis, lex vetat. Iniuſte agere, delictum eſt. er-
go qui aliquomodo ſibi ipſi cauſa eſt iniuſte agendi, delin-
quit in ſe ipſum. iam qui in vnū aliquē delinquit, eū etiam
iniuria afficit. ergo qui quemuis aliū iniuria afficit, ſeipſum
iniuria afficit. Itē peccatū eſt è damnorū genere. quicunq;
peccat, ſe indigne peccat. ergo qui peccat, ſibi ipſi indigne
damnum infert. proinde etiam iniuria ſe afficit. Aliud. Qui
ab alio læditur, ſibi ipſi nocet, idq; indigne. hoc autem erat
iniuſte agere. ergo quicunq; à quocunque iniuria afficitur,
iniurius in ſeſe eſt. Rationem de bonis & malis, quam ipſe
introducit & probat, maxime cōſentire cum vita affirmat,
& maxime innatas attingere prænotiones. ſic enim loqui-
tur in tertio Exhortationum libro. At in primo ea ratione
hominem aſſerit ab omnibus alijs abſtrahi, vt nihil ad nos
pertinentib. neq; ad felicitatem quicquam conducentibus.
Iam nunc video quam belle ſibi cōſonet, qui rationem ab-
ſtrahentem nos à vitæ, ſanitatis, indolentiæ, ſenſuum inco-
lumitatis cōſideratione, eaq; nihil ad nos pertinere dicen-
tem quæ nos à dijs immortalib. expetimus: affirmet maxi-
me conſentire cum vita & communibus prænotionib. Sed
ne inficiari hanc poſſit repugnantiā, audi verba eius De iu-
" ſticia libro tertio ſcripta: itaq; ea quæ dicimus, ob excellen-
" tiā magnitudinis & pulcritudinis, fabularū ſimilia videbū-
" tur, & non conuenire homini humanæq; naturæ. Poteſtne
quiſquā diſertius fateri, ſe ſibi ipſi contraria dicere, quā hic
noſter? qui ea, quæ ob excellentiam commenta, & homine
ſuperiora habitum iri dicit, vitæ humanæ congruere, inſi-
taſq; noticias maxime attingere pronunciat. Naturam in-
felicitatis vitioſitatem eſſe in omnibus phyſicis ethiciſq; li-
bris tradit: cōtendens, vitioſe viuere idem eſſe, quod viuere
infeliciter. In tertio De natura cum dixiſſet, expedire inſi-
pienti vt viuat potius quā moriatur, etiamſi nunquā ſit fu-

De infelicitate male indifferentibus.

turum

„ turum vt ſapiat: hæc ſubijcit. Talia enim ſunt hominibus
„ bona, vt mala quodãmodo indifferentibus præſtent. Mitto, quod alibi fatus nihil inſipienti prodeſſe, nũc ait ei prodeſſe viuere inſipienter. Cum autẽ indifferentia ſint Stoicis ea, quæ neq; bona ſunt neq; mala: ijs potiora dicẽs eſſe mala, nihil dicit aliud, quã nõ malis mala eſſe potiora: & præſtare infelicem eſſe, quam infelicem non eſſe. Atqui ſi id eſt, ſequetur eius opinione minus etiam conducibile eſſe non eſſe miſerum, quam eſſe miſerum. ergo damnoſius etiam erit. Hoc ille abſurdũ vt mitigaret, addit hoc de malis. Præ-
„ ſtant autem non ipſa mala, ſed ratio: cum qua viuere magis
„ conuenit, etiam ſi erimus inſipientes. Primum itaque, ma-
„ la vitioſitatem dicit, & quæ eam participant: aliud nihil. Vitioſitas autem cum ratione aliquid eſt coniunctum, aut potius deprauata ratio. Ergo nihil aliud eſt inſipientem viuere cum ratione, quam viuere cum vitioſitate. Deinde viuere inſipientem, viuere eſt infeliciter. Cui ergo indifferenti hoc præſtat? non enim (puto) dicet felicitati: aut hanc in-
* felicitati. Omnino enim hoc illi dicunt, Chryſippum neque permanſionem in vita bonis, neque diſceſſum ex ea malis annumeraſſe. ſed vtrunque ijs quę media ſunt natura ſiue indifferentia. hinc enim & felicis interdum officium fieri, vt mortem ſibi conſciſcat: & miſeri, vt vitam producat. Quæ vero maior poteſt dari repugnantia in rerum delectu & fuga? ſcilicet ſuum è felicibus vt conueniat ob defectum alicuius rei indifferentis bona præſentia derelinquere? cum quidem nullum indifferens vel expetẽdum vel fugiendum cenſeant, ſolumque bonum expeti, malum fugi debere ſtatuant. itaque de ipſorum ſententia concluditur, in deliberandis actionibus non ad bona vel mala reſpiciendum: ſed vitæ mortiſque rationes ſubducendas conſectandis alijs quibuſdam rebus neque fugiendis neq; deligendis.

Virtutes & vitia an ſentiantur.

Malorum & bonorum ſummum eſſe diſcrimen fatetur Chryſippus: idque ita eſſe oportet, ſi illa ſumme miſeros faciunt eos in quib. ſunt, hæc extreme beatos. Senſilia autem eſſe bona atq; mala, in priore De fine libro ſic indicat. Nam cum bona, tum mala eſſe ſenſilia, etiam ſic conficitur. Non enim perturbationes duntaxat ſentiuntur: vt ægritudo, metus: alięque horum ſimiles. ſed & furtum, & adulterium, aliaq; id genus, ſenſum ſui præbent. ſicut etiam inſipientia, timi-

timiditas, & alia vitia haud pauca. Rursumque non gaudium modo, beneficentia, & alia recte facta sentiuntur: sed prudentia quoque, fortitudo, ac reliquæ virtutes. Hæc quam sint absurda, dicere supersedeo. repugnare autem ea sententiæ, quam de eo qui sapientem se factum non animaduerterit ipsi habent, quis neget? quippe si bonum est sensile, tantoque discrimine differt à malo: ignorare aliquem si subito fiat de vitioso probus, & virtutem eum non sentire: sed putare se adhuc vitio teneri, nonne est absurdissimum? Nam aut nemo ignorare potest, vel de eo dubitare, quod virtutes habeat omnes, siquidem habet: aut exigua est, & omnino difficilis perspectu differentia virtutis & vitij, felicitatis & miseriæ, pulcerrimæ ac turpissimæ vitę, si quis illa pro his se adeptum non sentit. Vnum est volumen De vitis, libri quatuor in quorum quarto ait sapientem cum ociosum esse, tum sua negocia tractare. Verba sunt hæc. Censeo enim ego prudentem & carere negocijs, & pauca habere negocia, & suas res agere: cum & suarum rerum tractatio, & paucarum perinde sint elegantes. Fere similia horum dicit in libro De se expetendis. Videtur enim, inquit, reuera ociosa vita periculis vacare & in tuto versari: etsi hoc pauci perspiciunt. Hæc non dissonare ab Epicuro, qui prouidentiam ideo sustulit, vt deum redderet ociosum, quiuis videt. Sed ille idem Chrysippus in primo De vitis, Sapientem ait vltro regnum suscepturum, vt inde quæstum faciat: aut si rex ipse esse nequeat, victurum cum rege, & ei in expeditione adfuturum: etiam si talis sit, qualis Idanthyrsus Scytha, aut Leuco Ponticus. Sed & heic ipsius dictionem apponam, vt videamus an sicut ima & summa chorda concinunt, ita consentiat vita hominis qui ocium & paucarum rerum tractationem delegerit cum eo, qui vna cum Scythis equitet, & Bosporani tyranni res agat quauis necessitate inductus. Quod enim, inquit, in expeditione futurus sit cum potentibus vitamque vna acturus, rursum considerabimus, his intenti. quidam enim ne hæc quidem suspicantur ob similes ratiocinationes: nobis hæc relinquentibus ob similia argumenta. & paulo post. non modo cum ijs qui iam profecerunt in disciplina & moribus, vt apud Leuconem & Idanthyrsum. Atqui Callistheni sunt qui vitio vertant, quod ad Alexandrum nauigauit spe O-

lynthi restituendæ, sicut Stagira instaurauerat Aristoteles: & Ephorum, Xenocratem ac Menedemum laudant, qui Alexandri conuictum recusassent. At Chrysippus quæstus causa sapientem obtorto collo in Panticapæum rapit, ac Scytharum solitudinem. Nam lucri causa hoc Chrysippus instituere se ipse profitetur, tres rem faciendi modos ponens sapienti maxime congruentes: è regno, ex amicis, ex arte sophistica. At enim passim ad odium vsque inculcat:

Sapiens an quæstum capiet.

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Re sit opus? ———

Cæterum in ijs quæ de natura scripsit, sapientem ait si amplissimas opes amittat, reputaturum se vnicam amisisse drachmam. Cum autem illum ibi inflasset & extulisset, heic eum ad mercenarias operas & sophisticam relegat. Quin & exacturum mercedem, & ante tempus accepturum ait: quandam partem statim vbi discipulus se ei dederit, aliud tempore exacto. quorum hoc ait esse humanius, illud tutius, quia fraus possit accidere. Loquitur autem sic. Mercedem exigunt non omnes qui sapiunt eodem modo. sed alius multitudinem, prout tempus dederit, non promittentium se discipulos bonos facturos, idque annuo spacio: sed se id certo constituto tempore præstituros. Ac deinde. Tempus autem sciet, an statim primo congressu mercedem debeat exigere, sicut fecere complures: aut tempus constituere. qui modus vt videtur humanior, ita opportunior est iniurijs. Sed quonam modo sapiens vel pecuniæ erit contemtor, qui accepta syngrapha pro argento virtutem tradat, & vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur ne mercedula defraudetur. Nam fraus nemini fit citra iniuriam. Itaque cum alibi pronunciasset sapienti non fieri iniuriam: hoc loco ait rē eius esse iniuriæ obnoxiam. Idem cum in opere De república dixisset, ciues nihil voluptatis causa acturos aut paraturos: laudauissetq; Euripideū hoc:

De voluptate.

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Re sit opus? alma cum telluris frugibus,
Tum quæ sitim salubris lympha subleuet.

paululum progressus, Diogenē laudat, qui in publico masturbasset, dixissetque adstantibus: Vtinam liceret sic etiam famem attrito ventre pellere. Quam autem rationem hoc

habet,

habet, simul & eum laudare qui voluptatem eiecisset, & qui voluptatis causa isthæc ageret, ac eo turpitudinis progrederetur? Idem cum in opere De natura scripsisset, naturam multa animalia pulcritudinis causa protulisse, gaudentem nimirum pulcritudine & varietate: adiecissetque alienissimum a ratione dictum, pauonem ob caudam eiusque pulcritudinem esse creatum: rursum in libro De republica, audacter insectatur eos qui pauones alunt & luscinias. tanquam contrarias legibus à conditore legum vniuersi positis leges statuens, ac naturam subsannãs, quæ studiose tam elegantia edidisset animalia, quibus sapiens in vrbe locum non concederet. Quî enim non sit absurdum culpari eos qui ista alunt ab hoc, qui procreãtem ista laudat naturam? In quinto De natura vbi dixit, vtiliter nos à cimicibus è somno excitari & à muribus admoneri vt in reb. locandis curam adhibeamus: naturamq; gaudere pulcritudine & varietate: addit hęc verba. Id maxime intelligi potest è cauda pauonis. Ibi innuit pauonem esse factum propter caudã, non vicissim. an sic factum marem femina fuisset secuta? In libro De republ. cum dixisset parum abesse quin etiam sterquilinia pingamus, haud multo post ait quosdã sua rura exornare vitibus arbores ambientibus, & myrtis, ac pauones alere, & columbas, & perdices vt ipsis caccabent, & luscinias. Quam vellem ex ipso audire, quid de apib. & melle sentiret. scilicet enim consequens erat vt si cimices vtiliter, apes inutiliter datas esse diceret. quod si his locum in vrbe concedit, cur auditu iucundis & oblectationem habentibus à rebus arcet ciues? In vniuersum autem sicut ineptus sit, qui conuiuas culpans quod vtantur bellarijs, vino, obsonijs: interim laudet eum qui ad ista abs se instructa eos inuitauerit: sic qui Prouidentiam laudat, quæ pisces, aues, mel, vinumq; præbuerit, vituperans interim eos qui ista non repudiant, neq; contenti sunt

Telluris almæ frugibus, potuque aquæ,

cum adsint hæc, & nos alere possint: eũ apparet non curare an sibi ipsi contradicat. Idem in exhortatorijs, rem cũ matre, filia, aut sorore habere, vesci cibis interdictis, à lecto aut cadauere ad rem sacrã accedere, talia esse pronunciãs quæ nulla ratione vituperentur: respicere nos iubet in bestias: nam ex ijs posse argumenta sumi, nihil istorũ vel absurdum

An bruta nobis imitanda.

esse vel naturæ repugnās. atq; adeo intempestiue huc aliorum animalium exempla adduci, quæ neq; coitu, neq; ortu, neque interitu suo templum, in quo accidant ista, polluant. Rursum in quinto libro De natura ait, Recte Hesiodum interdicere ne in fontes aut flumina vrinā reddamus. & multo magis cauendum esse, ne ad aram aut simulacrum aliquod deorum meiamus. neq; admittendam esse hanc rationem, fieri hoc ipsum à canibus, asinis, infantibus, sine vlla obseruatione aut cura harum rerum. Ergo absurdum est alias brutorum animalium feritatē reprehendere: alias ea ad turpitudinem defendendā abuti. Sunt quidā philosophi, qui in facultate animi principe quandam extrinsecus superuenientem motionem ponunt: quæ maxime elucescat in rebus inter se comparatis. nam cum duæ res obijciuntur similes inter se eiusdemque momenti, quarum altera sit deligenda, vtcunq; nulla causa extet quę in alterā partem impellat, eo quod nullum sit inter eas discrimē: tum illam superuenientem facultatem, inclinando animum, dubitationem istā tollere. Contra hos dicens Chrysippus, vt qui vim naturæ inferrent re contraria, crebro adducit talum & libram, multaq; alia quæ non possint aliter cadere, aut alia facere momenta, absq; causa aliqua & discrimine, quæ aut rebus ipsis, aut earum incidant circumstantijs. Nam quod causa careat, prorsus non esse: itemq; nullum esse fortuitū. in illis autem, quas nonnulli fingant, superuentionibus, incurrere causas obscuras, quæ nobis non animaduertentibus voluntatem in alteram partem vt inclinet percellant. Atq; hoc quidem ex eorum est numero, quæ ab eo aliquoties dicta fuisse notissimum est. quæ autē his aduersa, dixit, cum non æque sint in medio posita, ipsius adeo verbis ego proponam. In libro de disceptandis controuersijs, ponens hoc, duos cursores simul metam attingere: disquirit quid arbitrio certaminis faciūdum sit. Vtrum, inquit, arbitro licet palmam dare vtri voluerit, etiam si eum familiari consuetudine magis attingant: vt magis videatur iam de suo aliquid dare, quanquam palma vtriusq; sit communis. perinde atq; in sortitione æquali, cum datur res sorte capienda, pro præsidis arbitrio. Inclinationem autem voco fortuitā, vt si duabus propositis drachmis æqualibus, tamen ad aliā magis quam ad aliam accipiendā animus inclinat. In sexto

Oper. 735.

Vis extrinsecus animo accidens.

Optio.

corum

eorum quos de officiis scripsit libro, vbi dixit quasdam res non magno dignas esse studio aut attentione, existimat iis ad sortem relegatis debere nos optionem fortuitæ animi inclinationi committere. velut (inquit) cum duæ drachmæ eodem precio æstimantur: quarum hic hanc, alter alteram putet sibi accipiendam. neutram tamen cur accipiant existente causa, alterā earum accipiet, omissa quæstione, vtra pluris sit: re sorti permissa, quæ efficere potest, vt deteriorem sumat. Quibus ille verbis sortitionem quandam, & fortuitam animi inclinationem introducit, quæ discrimina rerum absque vlla causa constituat.

Dialectica.

In tertio De dialectica libro cum dixisset, Platonem, Aristotelem, & alios qui hos subsecuti essent vsque ad Polemonem & Stratonem, dialecticæ operam dedisse: maxime autem Socratem. idq; acclamasset, Velle se etiam errare cū talibus tantisque viris: hæc verba subiungit. Nam si obiter & extra propositum hunc locum tractauissent, poterat aliquis fortasse eos traducere. cum autem ita accurate istam rem egerint, vt qui eā inter facultates potissimas maximeque necessarias haberent: non est probabile eos tantum à vero aberrasse, quantum suspicamur. Diceret vero aliquis, Cur tu nullum facis Chrysippe, finem, talib. tantisque viris aduersandi, eosq; reprehendendi, dum eos putas in summis ac totam rem continentibus rebus errasse? Non enim arbitror eos de dialectica studio operaque adhibitis scripsisse: de principio, fine, diis, & iusticia, dicis duntaxat gratia, atq; ioci. in quibus tu eorum rationem cæcam, & sibi ipsi repugnantem, multisq; aliis errorib. contaminatam asseris esse.

Epichare-cacia.

Gaudium, quod de malis alienis percipiatur, quodam loco dicit nusquam exstare. neminem enim omnino hominum elegantium vnquā gauisurum propter aliena mala. Sed in secundo libro De bono, cum exposuisset inuidiam esse dolorem conceptum de aliis rebus secundis: scilicet quod inuidi cuperent proximum deprimere, vt ipsi excellerent: annectit illam de malis aliorum conceptam lætitiam: ita inquiens. Huic continuo adhæret lætitia ex aliorū malis petita, in eorum animis, qui proximum volunt deiectum. similibus vero è causis, aliis tamen naturalib. motib. animo agitato, nascitur misericordia. Certe hinc liquet, cum vt inuidiam & misercoridiam, ita etiam gaudium illud de alienis ma-

Momentanea felicitas.

nis malis putasse exstare: quod alio loco negauerat, vt etiam de malorum odio, & turpis lucri cupiditate. Temporis incremento cum multis in locis dixisset non augeri felicitatem: sed perinde felices esse qui momento temporis, & qui longo tempore fuissent beati: rursum sępenumero hoc asseruit, ob momentaneam sapientiam ne digitum quidem esse exserendum, quæ fulguris in morem transuolaret. Satis erit hic ea ponere ipsius verba, quibus vsus est in sexto Moralium quæstionum. Cum enim scripsisset, Neque omnia bona ex æquo in læticiam incidere, neque omnibus perinde perfectis officijs gloriationem comitari: isthæc infert.
" Nam si tãtum puncto temporis, aut sub finem vitæ erat ha-
" biturus sapientiam: equidem ne digitus quidẽ extendendus
" fuerit ob sic fruendam sapientiam. vtcunq; longius tempus
" nihil addat felicitati, neq; Beatitudo sempiterna magis sit
" expetenda, quam quæ punctum temporis duret. Sane si sapientiam censuit esse tale bonum, quod vim efficiendæ felicitatis haberet, sicut visum fuit Epicuro: tantum reprehẽdenda fuit absurditas & à communi opinione discrepantia huius placiti. Sed quoniam prudentia per se nihil differt à felicitate, estque ipsa adeo felicitas: quomodo nõ pugnant hæc: felicitatem vnius scrupuli æqualem esse sempiternæ, & momentaneam felicitatem nullius esse momenti? Virtutes sese inuicem consequi Chrysippus docet: non modo vt vna præditus habeat omnes: sed quod secundum vnam agens, secundum omnes agat. & neque virũm ait perfectum eum, in quo non sint omnes virtutes: neque actionem perfectam, in quam non omnes concurrant virtutes. At vero in sexto Moralium quæstionum ait scitum hominem non semper agere fortiter, neque vitiosum semper timide. vsu venire enim vt quibusdã visis oblatis alter persistat in iudicio, alter non persistat. aitque etiam hoc probabile esse, vitiosum non semper indulgere libidini. Siquidem ergo fortiter agere est tale, quale vti fortitudine, & timide agere tale, quale metui obsequi: pugnantia dicunt, simul dicentes secundum omnes virtutes, omniave vitia præditum alterutro horum agere, & tamen fortem non semper fortiter, timidum non semper timide agere.

Virtutum cohæsio.

Rhetoricam definit artem in ornatu & ordine orationis versantem. Rursum in primo libro hæc scripsit. Non solum

autem

autem liberalis & simplicis cultus ornatusq; orationis cura ""
est habenda: sed etiam actionis congruentis, decentisq; pro ""
statu causæ conformationis vocis, gestus, vultus, ac manu- ""
um. Ille idem, qui heic ita accuratus & subtilis esse voluit, in
5 eodem libro de cōflictu vocalium locutus: non hunc mo-
do negligendum ait, ac potioribus inhærendum, sed & ob-
scuritates aliquas admittendas esse, & defectus orationis,
atque adeo solœcismos, quos alii sibi turpes esse putarent.
Certe modo vsq; ad manuum & oris conformationem de-
10 corum obseruandum in ornate dicendo præcipere: modo
neque obscuritatis neq; defectuum habendam rationem,
neq; dedecori solœcismos habendum: eius est hominis, qui
dicat quidquid in buccam venit. Porro in naturalibus pro-
positionibus mandans quiescere de rebus peritiam aut hi- *Pulmo.*
15 storiam requirentibus, ait. Neque eodem quo Plato cēsuit ""
modo putemus humidum alimentum in pulmonem ferri, ""
siccum in ventrem: neque alios similes errores probemus. ""
Ita sentio, summā sibi repugnandi rationem, fœdissimūq;
errorem hūc esse, cum quis illud ipsum in se admittit, quod *Connexorum*
20 in aliis culpauit. Atqui ipse ait connexiones, quæ à decem *numerus.*
enunciatis proficiscuntur, multitudine excedere numerū
ccccIↃↃↃↃ. cum neq; ipse id accurate indagauisset neque
è perito aliquo veritatem percepisset. Enimuero nobilissi-
mi medicorum testimonium Platoni perhibent, Hippo-
25 crates, Philistio, Dioxippus Hippocraticus: & de poetis Eu-
ripides, Alcæus, Eupolis, Eratosthenes: qui omnes dicunt
potum per pulmones transire. at Chrysippum omnes refel-
lunt arithmetici, interque eos Hipparchus demonstrat er-
rorem istius in ratiocinatione esse ingentem: siquidem af-
30 firmatio facit cōnexas enunciationes cccIↃↃↃ CIↃ CIↃ *De proegme-*
CIↃ IL: negatio cccx CIↃ IↃ ccccLII. Vetustiorum qui- *nis seu præci-*
dā id quod euenit ei qui acidum vinum habuit, (nempe vt *puis bonis.*
neque pro aceto id vendere, neque vt vinum posset) Zeno-
ni dixerūt accidisse, cum præpositum seu præcipuum, quod
35 appellabat, neq; boni neque contrarii bono vim de ipsius
sententia haberet. Sed Chrysippus rem adhuc magis inexpli-
cabilem redegit. Aliquando enim insanire eos dicit, qui di-
uitias, sanitatem, indolentiam, incolumitatem corporis
pro nihilo ducant, neque iis parandis sint intenti: cumque
adduxisset Hesiodeum illud:

Fac opus ô Perſa diuûm genus.---

furioſum ait eſſe,ſi quis accinat,

--- diis prognate omnem fuge Perſa laborem.

Idem in libris,quos inſcripſit De vitis, rei faciendæ cauſa tradit ſapientem cum regibus victurum,ſophiſticam doctu rum mercedis gratia,ita vt ab aliis diſcipulis eã præcipiat, ab aliis ex pacto accipiat.In ſeptimo De officiis libro, etiã ter ſaltaturum capite ad terram dato ſapientem ait,talento mercedis loco propoſito.In primo De bonis libro,quodammodo concedit hoc & largitur volentib. vt præcipua iſta boni, contraria mali vocabulo afficiant. Pono ipſius verba.Si quis hac vocum permutatione vti volet, & aliud ſibi bonũ dicere,aliud malum:malum autem in omnes res inferat,& non alio euagetur:eum quod ad ſignificationes vocabulorum attineat, ab ipſo non diſſentire, ſed tantum ſectari communem appellationum vſurpationem.Hoc pacto cum admodum propinquum bono cõſtituiſſet præpoſitum,ac cum eo quaſi miſcuiſſet:alio rurſum loco dicit nihil eorũ ad nos attinere, iubetq; rationem ab iis omnibus auertere.hæc enim in primo De exhortatione libro ſcribit.

In tertio De natura libro,beatos prædicari ait quoſdam reges aut opulentos,nõ alia ratione,quam ſi eorum fortunas laudares,quod laſanis vterẽtur & ſimbriis aureis.item, viro bono perinde eſſe,ſi ſua omnia amittat bona,ac ſi drachmã perdidiſſet:ſi ęgrotaret,ac ſi pedẽ alicubi impegiſſet. Atq; iccirco huiuſmodi repugnantiis nõ virtutẽ modo,ſed etiam prouidentiã oppleuit. Virtus enim extreme ſordida videbitur & indignis quæſtibus dedita ſimul, atq; ſtolida, quæ in hiſce rebus ſeſe occupet,earumq; cauſa imperet ſapienti vt in Boſporum nauiget,aut in caput præceps ſaltet. Ridiculus vero Iupiter, qui ſe à largitione Cteſiũ, Epicarpium,&Charidotã velit cognominari:ſcilicet quia aureas matellas & aureas fimbrias vitioſis dono det: bonis autẽ ea quæ vno ſint æſtimanda denario, vbi Iouis prouidentia ditati fuerint.Magis etiã ridiculus Apollo,qui deſideat oracula edens de aureis matulis & fimbriis,& de offenſi pedis reſtitutione.Repugnantiam porro demonſtratione ſua magis detegũt. Nam quo quis vel bene vel male vti poſſit, id aiunt neq; bonum eſſe neque malum. diuitiis, ſanitate,robore corporis male vti fatuos.horum ergo nihil eſſe bonũ.

Ergo ſi

Ergo si deus virtutem nõ det hominibus, sed bonum vltro expeti ab eo possit: diuitias autem & bonam valetudinem sine virtute det: non bene vsuris dabit vtique, sed male: hoc est, damnose, turpiter, perniciose. Sed enim, si dii possunt virtutem largiri, neque hoc faciunt: boni aut benigni non sunt, si id non faciunt. si bonos facere non possunt: ne prodesse quidem queunt: cum extra virtutem nihil bonum sit, nihil vtile. Nam hoc quidem nihil est, eos qui alias boni facti sunt, iudicare secundum virtutem & vires. cum malos etiam boni eodem modo iudicent: vt non magis commodent dii hominibus, quam ab his commodum percipiant.

An aliquis sit probus.

Iam neque seipsum Chrysippus, neque vllum suorum vel discipulorum vel magistrorum profitetur probum ac virtute præditum esse. Quid ergo putas eos de aliis sentire, nisi id quod dicunt: Insanire omnes, furere, impios esse, flagitiosos, extreme infelices atque miseros. Cum his compara, quod res nostras diuina gubernari prouidentia aiunt. Neque interim ignorant nos in iis esse malis, vt ipsi dii si mutata sententia vellent nobis malefacere, ac peruertere, adeoque pessundare nos statuissent: nihil possent nostris adiicere miseriis, cũ nihil malis & miseriæ nostræ vitæ posse adiici dicat Chrysippus. quæ vita si vsus ei vocis concederetur, pronunciatura haud dubie esset illud Herculeum:

Prouidentia.

Plenus malorum sum iam, nec superest locus
Aliis nouis recipiundis.---

Cedo, quid magis inuicem repugnans potest excogitari, quam hæc duo Chrysippi effata? quorum vnum de diis affirmat eos hominibus quam fieri potest optime prospicere: alterum homines quam miserrimam vitam degere. Pythagoricorum nonnulli eum accusant, vt qui in commentatiis De iusticia scripsisset de gallis gallinaceis, vtiliter eos esse editos, quod & è somno nos excitent, & scorpios conquirant, & in pugna nobis studium æmulationemque fortitudinis quandam ingenerent: tamen eos assereret comedendos esse, ne pullorum multitudine vltra quam expediret excrescerent. At Chrysippus ita has reprehensiones deridet, vt etiam de Ioue Seruatore, Genitore, & patre iusticiæ, æquitatis, atq; pacis in hanc sententiam scripserit, libro De diis tertio. Sicut autem vrbes ciuium multitudine abundante colonias aliquo deducunt vt se exonerent, aut

De cladib. hominum.

bellum aliquod suscipiunt: ita deus exitii occasiones suggerit. citatq; Euripidem & alios testes, qui dixerunt bellum
" Troianum a diis fuisse commissum, exhauriendæ gratia multitudinis hominum. Horum omitto alias absurditates: non enim instituimus hoc loco inquirere an falso aliquid, sed duntaxat quæ sibi repugnantia dixerint. Illud considera, eum deo semper pulcras & ad humanitatem pertinentes tribuere appellationes: facta autem simul sæua, barbarica, Galatica. Non enim coloniarum similes videntur istæ hominum clades atq; interneciones tantæ, quantas Troianum bellum intulit, ac Medicum & Peloponnesiacum. nisi forte aliquas infra terram & apud inferos conditas isti norunt vrbes. Sed Deiotaro Galatæ similem deum Chrysippus facit. qui cum haberet complures filios, cum vellet vni regnum domumq; relinquere, cæteros omnes necauit: tanquam vitis palmites si præcideret, vt vnus aliquis superstes, validus magnusq; fieret. At vero vinitor hoc facit, recētibus adhuc & exilibus germinibus. & nos cani parcētes, catulos ei aliquot recens natos, atq; etiamnum cæcos subtrahimus. Iupiter autem non tantum adolescere passus homines, sed etiam ipse procreans augensq;, deinde exquisitis calamitatum & exitii occasionibus pessundat: cum debuerit potius nullum nascendi initium, causam nullam præbere. Leuius est quod dixi, maius, quod dicam. Nullum hominibus bellum oritur absq; vitio. nam aut voluptatis studiū, aut auaricia, aut ambitio, aut regnandi cupiditas bellum conflat. Ergo si bellorum, etiā peccatorum autor est deus, iritans & peruertens homines. Atqui ipse in commētario de disceptando, & secundo De diis libro dicit Chrysippus, Nulla ratione dici posse, deum turpitudinis vlla ex parte causam esse. sicut enim lex delinquēdi, deus impietatis causa nullo modo dici cōsentanee possit: ita rationi conuenire, deos etiā nulla ex parte causam esse turpitudinis. Potest vero turpius aliquid esse hominib. quam si se mutuo exscindant? & tamen eius rei ille deum initia suppeditare ait. Sed dicet mehercle aliquis, alibi ab eo laudari hæc Euripidea:

Malorum an autor deus.

Si turpe quid faciant dii, non sunt dii.

Et:

Quod facilimum dictu est, ais, incusans deos.

quasi vero in præsentia aliud nos agamus, quā vt repugnā-

tes inuicem voces sententiasq; eius apponamus. Et tamen illud ipsum laudatum iam dictum, non bis terve, sed sexcenties obijci Chrysippo potest:

Quod facilimum dictu est, ais incusans deos.

Primum enim in libro De natura, cum causam motus comparasset potioni è varia confusæ materia, aliter alia vertenti atq; conturbanti, hæc infert. Cum aūt hoc modo omniū rerum procedat administratio: necesse est nos, vtut habeamus, secundum eam esse affectos: siue contra nostram naturam morbis corripiamur, siue mutilemur, siue grammatici fiamus aut musici. Et rursum paulo post: Secundū hanc rationem similiter dicemus de virtute nostra & vitio, atque omnino artibus, vel inscitia, sicut diximus. Ac mox omnem tollens ambiguitatem: Nihil, inquit, singularum rerum, ne minimum quidem, fieri potest aliter, quam secundum communem naturam & eius rationem. Cæterum communē naturam, eiusq; rationem esse ipsi fatum, prouidentiam, Iouem, ne antipodes quidem nesciunt. hæc enim vbiq; ab illis iactantur: & Homerum ait Chrysippus isthuc,

---- *Iouis est confecta voluntas,* (Iliad. α. initio.)

recte dixisse, ad fatum respicienté, vniuersiq; naturam qua omnia administrantur. Quomodo ergo hæc cohærent? deū nullius turpis rei quouis modo causam esse: & nihil minimum secus fieri posse, quam secundum communem naturam, eiusq; rationem? nam cum omnia diis adscribuntur quæ fiunt, vtiq; etiam turpia in iis sunt. Enimuero Epicurus vtcunq; torquet se, & argutias meditatur, à sempiterna motione machinatus liberare & absoluere voluntatem, ne inculpabilem relinqueret maliciam: Chrysippus solutissimam libertatem huic concedit, vt non modo necessario & fataliter, sed etiam secundum rationem dei & naturam vitia fiant optimam. Verba eius hæc leguntur. Communi enim natura in omnia penetrante necesse erit omne quod fit in ratione, & quacunq; eius parte, secundum eam fieri, eiusque rationem, ac deinceps procedere sine vllo impedimēto. cum nihil foris sit, quod impedire possit administrationem: neque pars vlla moueri aliter queat, quam secundum cōmunem naturam. Quæ ergo sunt illæ partiū affectiones & motiones? Affectiones liquet esse vitia & morbos, auaricias, luxurias, ambitiones, timiditates, iniusticias.

motio-

motiones autem, adulteria, furta, proditiones, homicidia, parricidia. Horum censet Chysippus nihil neque magnum neq; paruum fieri præter Iouis rationem, legem, iusticiam, prouidentiam: vt iam non præter legem fiant delicta, non contra iusticiam iniuriæ, non contra prouidentiam flagitia. At enim deum ait punire scelera, & multa facere puniẽdorum malorum gratia. vt in secundo de diis inquiens, aduersas res aliquando euenire bonis, nõ vt malis pœnæ causa, sed secundum aliam dispensationem, sicut in ciuitatib. & rursum. Primum autem de malis intelligendum est eodẽ modo, quo iam dictum est. deinde, tribui ea secundum Iouis rationem, siue supplicii causa, siue alia ad vniuersum respiciente administratione. Est vero indigna res, & fieri & puniri peccata secundum Iouis rationem. Sed hanc repugnantiam ipse grauiorem facit, in secundo de natura libro hæc scribens. Vitiositas ad atroces calamitates quandam habet rationem peculiarem. fit enim ipsa quodammodo secundum rationem naturæ, atq; (vt sic dicam) non inutiliter respectu vniuersi. neque enim bona essent. Atque ita deinde obiurgatis iis, qui æqualiter in cõtrarias partes disputant, vt qui omnino peculiare aliquid & subtile dicere vellet: ait non inutiliter marsupia amputare homines, calumniari, insanire, inutiles esse, damnosos, infelices. Qualis ergo est Iupiter (de Chrysippeo loquor) rem puniẽs neq; vltro neque inutiliter factam? nam Chrysippi ratio efficit vitia omnino culpanda non esse, sed Iouem: siue is fecit vitia quæ nihil prodessent: siue punit, cum fecisset non inutilia. Rursum in primo De iusticia libro, cum dixisset deum quorũdam flagitijs resistere: vitia autem, inquit, in vniuersum tolli neque fas est, neque expedire tolli. Non hic disputo, an non præstaret nullam esse legum violationem, nullam iniustitiam, nullam stulticiam. Ipse quidem vitia pro viribus philosophando exscindens, quæ exscindi non expediret, facit aliquid repugnans rationi ac deo. Ad hæc cum dixisset quibusdam iniustis factis resistere deum, vtiq; flagitiorum innuit impietatem.

An culpanda sint vitia.

Porro cum nihil culpandum, nihil vituperandum, ordine omnibus secundum optimam naturam progredientibus, sæpenumero docuisset: alicubi rursum quasdam rerum non paruarum neq; vilium neglectiones reprehendendas relinquit. In tertio quidem

dem

dem De substantia cum memorasset etiam bonis quædam talia euenire: vtrum, inquit, ob incuriam quandam neglectis aliquibus, sicut in magnis familijs furfures & grana aliquot frumenti excidunt, reliquis interim recte administratis? aut quia his rebus præsunt mali quidam genij, vbi re vera admittuntur culpandæ neglectiones? ait etiã multum esse admixtum necessitatis. Iam huiusmodi præclarorum virorum calamitates, qualis fuit condemnatio Socratis, quod Pythagoræ viuo à Cyloneis est illatum incendiũ, quod Zeno à Demilo tyranno, Antiphon à Dionysio excruciati perierunt: conferre cum furfuribus excidentibus quantæ sit leuitatis, mitto dicere. Malos autem genios à prouidentia his præfici muneribus, quî nõ sit vitio vertendum deo, qui tanquam rex malis & væcordibus satrapis ac præfectis prouincias mandauerit, patiaturque ab his despici & contumeliose tractari optimos? Et quidem, si multum necessitatis admixtum rebus est: neque omnia Deus habebit in sua potestate, neque omnia secundum eius rationem gubernabuntur. Contra Epicurum maxime pugnat, eosq; qui prouidentiam negant, argumento petito à nostra erga deos vt beneficos & humanos beneuolentia. neq; attinet verba eius apponere, cum hoc multis locis ij scribant. Atqui benignos esse deos non omnes arbitrantur. Considera enim quid de dijs sentiant Iudæi, quid Syri: quam plena superstitionis sint quæ poetæ de ijs habent. Interitui autem obnoxium & natum nemo vere cogitauit esse deum. De quibus vt reliquos præteream, Antipater Tarsensis in libro De dijs hæc ad verbum scripsit. Breuiter autem nostram de dijs sententiam repetemus perspicuitatis gratia. Deum igitur intelligimus animal beatum, interitus expers, & erga homines beneficum. deinde singulos recensens, ait: & vero vniuersi arbitrãtur eos interitu vacare. Nullus est igitur ex omnibus Antipatro Chrysippus. Hic enim excepto igni nullum deum putat interitu carere: sed cæteros omnes æque & natos & obituros. atq; hoc fere passim ab eo dicitur. verba tamen eius è tertio De dijs libro adscribam. Alia porro, inquit, ratio est deorũ. Alij enim nati sunt, & interituri: alij non nati sunt. Estq; naturæ tractationi conuenientius, vt hoc ab initio demonstretur. Sol, Luna, & reliqui dij quorum similis est ratio, nati sunt: Iupiter æternus est,

De dijs.

est. Ac progressus deinde longius. Idem dicetur de sapientia & origine cum reliquorum deorum, tum Iouis. alij enim interitui sunt obnoxij, aliorum partes perennes. His comparabo adhuc pauca quædam ab Antipatro dicta. Qui vero, inquit, beneficentiā dijs adimunt, ij ea ratione ex parte quadam horum accedunt opinioni, qui ortum quoque & interitum in eos cadere existimant. Quod si ergo perinde absurdus est qui deos interitui obnoxios dicit, atq; is qui prouidentiam & humanitatem ijs aufert: nō minus à vero Chrysippus abest, quam Epicurus: cum alter æternitatem, alter beneficentiam deorum inficietur. Quin etiam in tertio De dijs libro Chrysippus de eo, quod reliqui dij alātur, ita scribit. Alimentoq; reliqui dij vtuntur æqualiter, eoque sustentantur. Iupiter autem & mundus * alio modo consumtis & ex igne natis. Hic quidem pronunciat reliquos deos nutriri, exceptis mundo & Ioue. In primo autem De prouidentia, Iouem ali ait, tantisper dum omnia in seipsum consumat. Nam cum mors sit animæ à corpore separatio, mundi autē anima ab eo non segregetur, continenter quidem augescat, donec materiam in seipsam consumat: non dicēdum esse, mori mundum. Quis videri queat magis sibi inuicem repugnantia dixisse eo, qui eundem deum * * Neque necesse est id ratiocinando colligere. diserte enim id ibidem dixit. Solus autem sibi ipsi sufficere dicitur mundus, quod solus in se omnia habet quibus ei est opus, aliturq; ex se ipso & augetur, cæteris partibus alijs alias consumentib. Non solum igitur ibi docens reliquos deos nutriri, exceptis Ioue & mundo, hic autem mundum quoq; ali, secum pugnat: sed multo etiā magis, quod crescere mundum dicit, dum ex seipso alatur. nam contra consentaneum erat hunc solum non augeri, qui sui ipsius consumtionem pro alimēto haberet: reliquis dijs, qui extrinsecus alerentur, incrementum accidere. ipsumq; adeo in eos absumi mundum, cum is ex seipso, hi subinde ex illo alimentum accipiant. Secunda dei noticia, felicitatem continet, & in seipso omnia habentis recondita perfectionem. ideo laudant etiam hoc Euripidis dictum,

Etenim deus, siquidem sit reuera deus,
Nihil indiget istis rebus. ———

At Chrysippus in his quæ adduxi, solum mundum ex sese totum

Qui dij alantur.

totũ aptum, sibiq; sufficientem affirmat: quia solus omnia in se habeat, quib. ei sit opus. Quid inde sequitur? neq; Solem sibimet, neq; Lunam, neq; vllum alium deum sufficere: ergo ne felices quidem beative erunt. Fetum hominis in vtero ait à naturali, tanquam plantam. partu autem editum ab aere refrigerari ac durari, & mutato spiritu fieri animal. itaque animam non abs re psychen à refrigeratione dici. Idem rursus animam tenuiorem & subtilioribus partibus constantem spiritum naturæ esse dicit, secum pugnans. Quî enim tenuium partium & rarum è crasso fieri potuit refrigeratione & densatione? Et, quod maius est, quomodo refrigeratione animatũ effici pronũciat, qui solem animatum putat, igneum corpus, & natum ex vapore in ignem mutato? Dicit enim in tertio De natura. Ignis mutatio est talis. per aerẽ in aquã mutatur. ex ea terra subsistente, aer exhalat. aere extenuato, æther in orbem continetur, stellæ aũt cum sole è mari accenduntur. Quid autem magis est contrarium incendio, quam refrigeratio? aut diffusioni, quam densatio? quorum hæc aquam & terram ex igne & aere faciunt, illa in ignem & aerem vertunt humidã & terrestrem materiam. Ille tamen aliquando incendium, aliquando refrigerationem animationis causam statuit. Quin etiam id quod penitus ignitum fuerit, viuere, & animal esse affirmat: exstinctum autem rursus ac densatum, in terram, aquam, corporeamq; naturam redigi. Dicit autem primo libro De prouidentia. Mundus enim omnino ignitus, statim etiam animam suam & principem vim habet. Cur vero mutatur in humidum, & animam intus contentam, quodammodo in corpus & animam transit, vt ex ijs constans aliam habeat rationem. Nimirum hîc palam incendio etiam animæ expertes mundi partes ait in animatam conuerti naturã: restrictione autem rursum animam debilitari & humectari, mutatam in quippiam corporis simile. Absurde ergo alias refrigeratione è carentibus efficit animalia: alias maximam animæ mundi partem in sensus & animæ expertia redigit. Absque etiam hæc essent, ratio eius de anima nititur demonstratione ipsi opinioni repugnante. Fieri enim inquit animam, quando infans nascitur, spiritu refrigeratione tanquam duratione quadam mutato. Natam autem esse animam, & posteriorem esse ortu

De animatione fetus & animæ origine.

ortu quam est corpus sic probat: quia & forma & moribus proles parentum fiat similis. Atque hæc quidem repugnantia est euidens. Fieri enim non potest vt ante partum moribus conformetur anima, quæ post partum demum nascitur. alioquin efficietur animam, priusquam exsistat, similem esse animæ. hoc est, & esse similitudine: & non esse cum nondum sit nata. Sin dicas, quod ob temperiem corporum insita similitudine, animæ tamen natæ mutentur corrumpes argumentum de origine animæ. nam fieri potest hoc pacto, vt etiam non orta, tamen in corpus ingressa mutetur ob temperiem similitudinis. Aerem aliquando ait leuem esse, & qui sursum se efferat. aliquando neq; grauem neque leuem. Nam in secundo De motu libro, ignem ait carere grauitate, sursum tamen efferri: eodemq; modo aerem: quod aqua terræ magis attribuatur, aer igni. At in Physicis præceptis in alteram inclinat partem: nimirum neque grauitatem ex sese, neque leuitatem habere aerem. Aerem suapte natura ait caliginosum esse, eoq; argumento vult ostendere etiam frigidum primo esse. Eius enim tenebras splendori, frigiditatem calori ignis opponi. Hæc cum in primo De quæstionibus naturalib. mouisset: alibi, puta in libro De habitibus, nihil aliud esse ait habitus, quã aeres. nam ab ijs contineri corpora, & vt quoduis eorum quę continentur, certa sit præditum qualitate, causam esse quo ea continentur aerem. vnde in ferro duricies, in lapide soliditas, in argento albedo appelletur. Atqui multum inest absurdi, multum repugnantiæ huic opinioni. Nam si aer manet talis, qualis est suapte natura, quomodo nigrum in non albo fiet albedo, molle in non duro duricies, rarum in non denso densitas? Sin vero his permixtus adsimilatur, suamque naturam amittit: quomodo habitus erit, aut facultas, aut causa horum, à quibus superatur? Patientis enim est, & non agentis aut continentis, sed vires suas amittentis isthæc mutatio, qua suas res qualitates perdit. Atqui vbique hoc affirmant, materiam suapte natura ociosam & immobilem subijci qualitatibus. qualitates autem esse spiritus aut contentiones (id tonos ipsi dicunt) aereas: quæ in quibus materiæ partibus inhærescant, eas informent. Hæc dicere ipsis non licet, aerem natura talem ponentibus. Si enim habitus sit & cõtentio aer, sibi vnumquodq; corporũ

red-

De aere.

reddet simile, vt admodum fiat molle. Sin contemperatione cum istis contrarias suæ naturæ formas accipit: materia quodammodo materiei erit, non causa & facultas. Sæpenumero Chrysippus hoc dicit, extra mundum esse quoddam inane infinitum: infinitum autem principio, medio, extremoque carere. eoque Stoici maxime vtuntur ad refellendam eam, quam Epicurus vsurpauit atomi sua sponte deorsum motionem: quod non sit in infinito discrimen, secundum quod alia supra, alia infra esse dicantur. Verum idem in quarto De possibilibus libro, mediũ quendam locum, mediamque statuit regionem, vbi positus sit mundus. Verba sunt hæc. Itaq; etiam de mundo dicendum est, eum interitui esse obnoxium. nam etsi argumentis opus est, mihi tamen res sic videtur habere. Eum ab interitu videtur admodum vindicare loci occupatio: nẽpe quod in medio est. Nam si eum alibi esse cogitetur, omnino ei accidet interitus. Rursumque paulo post. Sic enim quodammodo naturæ eius contigit, vt medium nactus locum, sempiternus sit, statimq; talis extiterit. vt cum alijs de causis, tum quia bono quodam casu ita euenerit vt interitum nõ admittat, ob id sempiternus sit. Hæc vnam habent manifestam, & in oculos incurrentem contradictionem: qua medius in infinito locus statuitur. Alia vt obscurior est, ita plus habet absurdi. Dum enim opinatur ab interitu non potuisse tutum seruari mundum, si ei locus in alia infiniti parte obtigisset, satis apparet eum metuisse, ne partibus naturæ eius ad medium vergentibus, dissipatio ac interitus eueniret. Sed id non metuisset, existimans non natura corpora vndiquaq; ad medium ferri, non substantiæ, sed continentis causam regionis. de quo etiam sæpe dixit, quod impossibile sit & naturæ contrarium. non enim esse in vacuo discrimen. cur corpora huc magis quam illuc vergerent. sed mundi constitutionem causam esse quod ad cẽtrum eius corpora vndiquaque inclinent ac ferantur. Satis est huc afferre verba eius è secundo De motu libro. Cum enim dixisset, mundi corpus perfectum esse, partes mundi non perfectas, quia ad totum certo modo affectæ, non per se essent: locutus deinceps de motu mundi, cuius ea esset natura, vt omnes partes ad compagem & cohæsionem sui, non ad dissolutionem & contritionem ferrentur, hæc infert. Sic autem

Inane. *Locus mundi, & perpetuitas.*

„ toto in se tendente & moto, partibúsque hunc motum ha-
„ bentibus è natura corporis: probabile est omnibus corpo-
„ ribus primum esse motum naturalem ad mundi medium,
„ mundo, vt qui sic versus sese moueatur, partibus vt parti-
„ bus. Heic aliquis diceret: quid ergo tibi, mi homo, accidit,
„ vt horum oblitus pronunciares, mundum nisi fortuito me-
dium occupasset locum, interiturum fuisse. Si enim ea i-
psius natura est, vt semper ad medium inclinet, ad idque
partes vndiquaque contendant: sane quocunque tandem
infiniti loco ponatur sic sese cõtinens atque complectens,
integer manebit. Quæ enim franguntur ac dissipantur, ijs
id accidit singularum partium ad suum proprium locum
concessione ab eo quem præter naturam occupauerat. Tu
autem putans mundum, si alio inanis loco ponatur, o-
mnino interiturum, idque affirmans, atq; iccirco medium
rei nullum admittenti medium assignans: contentiones il-
las, cõplexus, & momenta, vt nullam vim salutis præstan-
dæ habentia omisisti: occupationi loci totã permansionis
causam adscripsisti. Et quidem prędictis hæc annectis, tan-
quam studio habens teipsum refellere. Quo autem modo
„ quæuis pars mouetur, annata reliquis, rationi consenta-
„ neum est eodẽ etiam pro se moueri. Et si, verbi gratia, ima-
„ ginemur eam in aliquo huius mundi vacuo: sicut vndiqua-
„ que contenta ad mediũ ferretur, in eodẽ manet motu, et-
„ iamsi verbi gratia subito circũ inane extitisset. Ergo quæ-
„ uis pars à vacuo circumuenta, non amittit momentũ quo
„ ad medium fertur suum: ipse mundus nisi mediũ ei locum
„ casus paret, vim continentem amittet, alijs eius substantiæ
„ partib. alio sese incitantibus? Atq; hæc multa habent valde
repugnantia rationib. naturalib. Hoc vero iam deo etiã &
prouidentiæ aduersatur, ꝙ his minimas ac leuissimas cau-
sas adscribit, prẹcipuis & summis ademtis. Quid enim ma-
gis cõtinet mundi perpetuitatẽ, q̃ quod substantia eius suis
partib. vnita à sese continetur? atqui hoc fortuito factũ ca-
su Chrysippus asserit. Nã si loci occupatio, causa est perpe-
tuitatis, & locus casu occupatus fuit: haud dubie fortuiti
euentus est conseruatio vniuersi non fati aut prouidentiæ
De possibilibus & fato. opus. Ratio autẽ de possibilibus (hoc enim appellamus dy-
nata) quomodo non repugnet doctrinæ de fato? Si enim
possibile id nõ est, quod aut est aut erit verũ, vt sentit Dio-
dorus:

dorus: sed omne cui contingere queat vt fiat, etiam si futurum non sit, possibile est: multa erunt possibilia eorū, quæ nō fiunt fato insuperabili atq; immobili, & omnia vincente & sic fati ratio euertitur. Sin est fatum, vt vult Chrysippus, facultas contingendi vt aliquid fiat, sæpe in impossibile incidet. & omne quidem verum necessarium erit, comprehēsum ea quæ in omnia ius habet necessitate: omne autem falsum, maxima causarū obsistente ne fiat verū. Cui enim fatale est in mari perire, quomodo fieri potest vt ei cōtingat mors in terra? & quomodo Megaris Athenis venire queat, qui à fato impeditur? Quinetiā quæ audacter de visis pronunciat, fati rationi reclamant. Vt enim ostenderet visum non esse ex se perfectam assensionis causam, ait damnosos fore sapientes, qui visa falsa in animis excitent, si quidem visa assensionem absolute perficiant. sæpe enim sapientes aduersus vitiosos vtuntur mendacio, & probabile visum obijciunt, nō tamen assensionem: quæ causa esset futura falsæ opinionis & erroris. Hæc vero à sapiente aliquis in fatum transferens, dixerit assensiones non fieri propter fatum. nam sic fatum etiam falsis opinionibus, errorib. damnis causam præbebit. Sic ratio quæ sapientem facit nemini nocere, vna ostendet fatum nō esse omniū causam. Nam si non opinantur homines vi fati, neq; læduntur: ne agendi quidem recte, sapiendi, constanter aliquid sentiendi aut vtilitatem percipiendi causa erit fatum: actumque est de eo pronunciato, quo fatū omnium rerum causa ponitur. Qui autem responderat, Chrysippum nō perfectam rerum causam, sed antegressam duntaxat causam fatum statuere: rursum ostendet eum secum pugnare. Aliquando enim Homerum summis vehit laudibus qui hæc de Ioue dixerit: *Ilia.ω.109.*

Ergo quod vnicuiq; bonum dabit ille, malumve,
Accipite.——— & hæc Euripidis:
Quid, ô Tonans, sententia mortalibus *Supplicib. Eurip.*
Dicam esse? namq; à te nos suspensi sumus,
Agimusque, sic vt stat tibi sententia.

& cum his consentientia multa scripsisset, tandem ait nihil ne minimum quidem vel quiescere vel moueri absq; Iouis sententia, quæ idem cum fato sit. At enim causa antecedens, infirmior est quam quæ vim in se habet perfectam, Alijsq; resistentibus non peruenit eo quo intenderat. Fatum

Chrysippus causam insuperabilem, quæque impediri aut mutari nullo modo possit pronuncias, ipse Atropon (quasi immutabilem) & Adrasteam & necessitatem & vt finem omnibus imponentem Pepromen appellat. Vtrum ergo dicemus, in nostra potestate neque assensionem esse, neque virtutes, neque vitia, neque officia, neque peccata: aut fatum ad finem propositum non pertingere, & Iouis voluntatem non confieri. istorum enim hoc sequitur si fatū causam ponas ex se perfectam, illud, si tantum antepositam. Nam si causa est perfecta, nostra in potestate nihil, nihil volūtati nostræ relinquit. si antegrediens, impediri iam poterit, neque vim habebit ad finem sine obstaculo perueniendi. Non enim semel atq; iterum, sed vbique in omnibus Physicis scripsit Chrysippus, particularibus naturis ac motibus multa occurrere impedimenta: Vniuersi nullum. Et quomodo vniuersi motus ad partium motus cum pertineant, his impeditis ipsi nō impedientur? non enim hominis naturam nihil impediet, si manus aut pedis actioni est quod obstet: neq; nauis sine vllo impedimēto mouebitur, si velum aut remigium impediri possit. Adhæc, si visa non sunt fatalia: assensionem * aut si fatalia visa ducere ad assensionem statuit: quomodo non secum pugnat fatum, de maximis rebus visa nobis obijciens contraria, quę animum diuerse trahant: cum quidem dicant, eos qui alteri assentiatur parti, & non cohibeat assensionem, peccare: quod si obscuris imaginationibus concedāt, probabilia duntaxat sectentur: si falsis, falsum amplectantur: si communibus, opinionem quæ comprehensione careat. Profecto autem horum vnum necesse est vt aut non omne visum sit opus fati, aut omnis approbatio cuiuscunq; visi, delicto careat: aut ne ipsum quidem fatū reprehēsione vacare possit. Cur enim non culpetur fatum, quod talia visa offerat nobis, quibus nō repugnare aut obuiam ire, sed concedere & obsequi, vituperationem mereatur? Deniq; in concertationib. aduersus Academicos maxime in hoc laborāt & Chrysippus & Antipater, vt ostendāt nihil sine assensione agendum aut suscipiendum esse: figmenta eos, & inanes positiones tueri, qui volunt intestino oblato viso statim nos debere ad rem agendam incitari, non concedere interim aut assentiri. Rursum Chrysippus ait deum fallacia visa submittere,

tere, itemque sapientem: non vt requirant à nobis concessionem aut assensum, sed tantum vt ad agendum nos conferamus. nos autem quia vitiosi sumus, ob imbecillitatem adsentiri huiusmodi visis. Non est difficile deprehensu, quam hæc ab ijs perturbate, quam aduersus ipsos repugnanter dicatur. Qui enim non opus habet adsentientibus, sed duntaxat agentibus ea, quorum visa submittit eis, nimirum siue deus hic est, siue sapiens, nouit ad agendum sufficere visa, iisque abripi consensum. Proinde si nouit incitationem ad agendum absque assensione non effici à viso, & tamen fallentia veritatis specie visa offert: vltro in causa est, vt impingamus, & adsentiendo iis quæ comprehendi non possint, erremus.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, TERrestriane an aquatilia animalia sint callidiora.

AVTOBVLVS. Leonidas interrogatus quid de Tyrtæo sentiret, respondit se eum existimare poetam esse bonum ad demulcendos adolescentum animos. quod suis carminibus in his excitaret studium quoddam laudis cum excandescentia coniunctum, & mortis contemtu. Vereor itaque, amici, ne recitata heri venationis laudatio, vltra modum excitet venandi studiosos de nostris adolescentes: ita vt reliqua omnia, obiter tantum & tanquam nullius momenti agenda putent posthac, & huic vni studio se penitus addicant quando ipse etiam denuo, idque præter ætatem, animo ad eam rem factus commotior mihi videor, & cupere cum Phædra Euripidea

Canibus acclamare,
Diuersicolores insectans ceruas.

ita me exacuit oratio tam crebris & probabilibus vsa argumentationibus SOCLARVS. Vera dicis, ô Autobule. videtur enim ille mihi artem dicendi longo post tempore redsuscitasse in gratiam adolescentum, ac cum ijs quasi vernæ delectationi indulsisse. Maxime autem me affecit allegatio gladiatorum: cum ostenderet haud exiguam laudem deberi venationi, quæ vim animi nostri eam quæ pugnis & fer-

ro inter se commissis hominum certaminibus gaudet (siue natura eam siue disciplina indidit) maiori ex parte ad se trahens, purum præbet spectaculum artis audaciæq; cum prudentia coniunctæ, quæ robori mentis experti opponetur: collaudetq; illud Euripideum:

Vires exiguæ sunt mortalium.
Sed calliditate multiplici
Belluas maris, & terrestria,
Et sub cœlo volitantia
Omnia homo domat.

Homicidiorum origo.

AVT. Enimvero, mi Soclare, inde ferunt inhumanitatem & sæuiciam ad homines venisse, cum ii se adsuefecissent semel gustu cædium percepto in venationibus ad sanguinem & vulnera animantium æquo animo ferenda, gaudendumque iis trucidandis, Deinde, sicut Athenis primum aliquis sycophanta à triginta tyrannis necatus, dignus supplicio fuit existimatus, itemq; secũdus ac tertius. paulatim deinde ij progressi, etiam probos arripuerunt, & ad extremum ne ab optimis quidem ciuibus abstinuerũt iniuriam. ita qui primus interfecit vrsum aut lupum, laudem inuenit. deinde bos aut sus, quod proposita sibi sacra gustasset, causam suæ necis præbuit. hinc iam cerui, lepores, capreæ esui haberi cœperunt, feceruntque vt oues etiam, & canes adeo alicubi, equique comederentur. denique cicurem anserem, & columbam contubernalem, non alimenti causa & famis sedandæ sicut feles aut æluri, sed voluptati obsonantes cum dilaniarent: quidquid in natura est truculentum & efferum, roborauerunt, & rigidum atque ad misericordiam non flexile reddiderunt: humanitatem autem maxima è parte hebetauerunt. Contra Pythagorei, vt homines ad miserationem & humanitatem condocefacerent, mansuetudinem erga bestias meditandam præceperunt. Magnam enim vim consuetudo habet, leuibus affectionibus hominem paulatim occupatum longe producendi. Verum nescio quo modo ita cœperimus colloqui, vt neq; heri actorum, neque hodie fortassis agendorum meminerimus. Cum enim heri dixissemus, vt nosti, omnia quodammodo rationis participia esse animalia: venandi studiosis iuuenibus non insciti neq; inuenusti certaminis materiam præbuimus de calliditate marinorum & terrestriũ animalium:

lium: quod hodie (puto) nobis erit diiudicandum, siquidem pactis stare volent Aristotimus & Phędimus. quorum alter terram solertiora proferre animalia se demonstraturum sociis promisit, alter eam laudem se mari adserturum. SOC. Illi vero persistunt, ô Autobule, in eo quod in se receperunt, ac statim aderunt. prima enim luce vidi eos se parare. Sed si placet, ante illud certamen, ea quæ heri tempestiue dici non potuerunt, vel inter pocula minus serio tractata sunt aduersus illos, repetamus. Videbatur enim quidpiam è Stoa quasi resonare & occlamari efficaciter, mortali vt opponitur immortale, & interitus capaci interitus expers, corpori incorporeum: ita cum sit ratione prędirum aliquid, debere etiam opponi brutum aliquid: ne de tot seriebus contrariorum inter se comparatorum hæc sola imperfecta maneat atque mutila. AVT. Quis vero, mi Soclare, hoc postulauit, vt cum sit ratione præditum in rebus, negetur esse aliquid ratione carens? brutarum enim rerum abunde est in omnibus animæ expertibus. neque alia indigemus re, quam opponamus ratione præditæ: cum omne quod anima caret ac mente, aduersum ei collocare liceat, quod cum anima rationem est nactum. Quod si quis postulet, ne natura sit manca, debere animatorum alia rationē habere, alia esse bruta: inuenietur qui eodem iure flagitet, animalium alia debere esse vi imaginandi prædita, alia ea carere: alia sensum habere, alia non habere: scilicet vt oppositas habitib. istis priuationes æqualibus veluti momentis natura habeat. Quod si hæc postulare absurdū est, cum quoduis animal simul & sentiendi & imaginandi vim nanciscatur: ne hoc quidem recte postulabitur, esse animalium alia ratione prædita, alia bruta: idque ab iis hominibus qui nihil sentire putent, quod non etiam intelligat: neque animal censeant, cui non vt sensus & appetentia ita etiam opinandi & ratiocinādi vis insit. Etenim natura, quam isti finis certi gratia omnia facere probe dicunt, nō eo animal sentiens creauit, vt duntaxat efficeretur sentiendo. Sed cum multa sint naturę eius conuenientia, multa aduersa: nō poterat vel momentum temporis incolumitatem suam tueri, nisi quędam fugere, alia consectari nosset. Vtrorumq; porro cognitionem sensus vnicuique animalium perinde præbet, quæ vero sequūtur sensum appetitiones & apprehensio-

Nullum animal esse brutum.

hensiones vtilium, perniciosorumq; & molestorum auersationes, nullo pacto cadere in ea queunt, quæ ratiocinari, iudicare, meminisse, & animaduertere non possunt. Immo quibus exspectationem, memoriam, propositum, apparationem, spem, metum, cupiditatem, moleste ferre ademeris: iis nullo vsui erunt oculi, aures, omnes sensus, omnis imaginatio, cum non habeant qui vtantur iis: præstatq; iis carere, quam doloribus & molestia affici, cum non sit declinandi instrumentum. Stratonis etiam Physici exstat oratio, qua sine intelligētia sentiri omnino nihil posse demonstrat. nam sæpenumero scripturā aliquam oculis percurrimus, aut verba nobis ad aures accidunt, ita vt nihil eorum obseruemus, sed fallant ac effugiant animo nostro in aliud intento: deinde reuocentur in animum eadem ac recolātur, quæ ante erant prætermissa. vnde etiam dictum est, Mentem videre, mentem audire, reliqua omnia cæca esse & surda: scilicet quia affectio aurium aut oculorum sensum nullum indat, intelligentia absente. Itaque Cleomenes rex cum in conuiuio laudaretur quoddam carmen, interrogatus an sibi videretur esse præclarum: Vos, aiebat, videritis isthuc: mihi animus erat in Peloponneso. Proinde si natura est comparatum, vt intelligendo sentiamus, necesse est omnia quæ sentiunt, intelligere. Atque etiam vt demus hoc, sensum ad suum munus perficiendum intelligentia opus non habere: vbi sensus discrimine ad naturam suam accommodati & fugiendi indito animal destitutum fuerit, quid porro est quod memoria id retineat, quod metuat ei à nocituris, desideret profutura, consecteturq; ea, siquidem absint, iisque paret receptacula, suffugia, tum eorum quæ capi possint indagines moliatur, & declinationes insidiantium? Atqui in introductionibus quas vocant suis illi ad odium vsque inculcant subinde, propositum esse indicationem perfectionis definientes, aggressionem incitationem alia priorem, apparatum actionem quæ actioni antecedat, memoriam comprehensionē præteriti alicuius pronunciati, quod præsens sensu fuerit conceptum. Hæc vero omnia cum intelligentia sunt coniuncta, omniaque omnibus conueniunt animalibus: sicut nimirum etiam notiones, quas intus repositæ dum sunt, notitias, vbi in motu sunt, intellectiones vocant. Iam cum vno ore omnes fatean-

Contra Stoicos.

tean-

teantur: animi (sic enim ipsi nominant) perturbationes esse falsas opiniones & praua iudicia: mirari subit, quod ab iis prætereuntur animalium acta & motus, iræ, metus, inuidię, adeoque odia etiam atque obtrectationes. quid, quod canes ipsi equosq; peccantes plectunt? non equidem frustra, sed castigandi gratia, dolore iis ægritudinem inferentes, quam pœnitentiam vocant. Porro voluptas quæ auribus percipitur, delectatio est seu pellacia: quæ oculis, præstigię. vtroque interim genere aduersum animalia vtuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cerui & equi fistulis atq; tibiis: & paguros vi è saxorũ cauernis eliciunt lotinæ fistulæ cantu: ac thrissam (siue hæc alosa est) cantando plaudendoque protrahi aiunt. Rursum præstigiis otus capitur, videns saltantes coram homines in numerum, & ipse gestiens suas scapulas belle iactare. Cæterum qui etiam stolidius his de rebus loquentes, neque delectari neque irasci, neq; metuere animalia aiunt: neque parare se lusciniam, neque recordari apem, sed quasi parare se hirundinem, ac veluti irasci leonem, & tanquam metuere sibi ceruum: nescio quid responsuri sint iis, qui animalia etiam non videre, non audire, non vocem emittere, sed quasi videre, quasi audire, quasi vocem edere, deniq; omnino non viuere, sed duntaxat quasi viuere dicerẽt. nam vt ego sentio, hæc non magis euidentiæ quam ista repugnant. Me itaque, Autobule, hæc ita sentientem pone. At humanis moribus, vitis, studiis, ac rationibus degendæ vitæ comparare brutorum quæ vocantur res, cum alias mihi videtur totum esse plenum absurdi, tum nulla coniectura ad virtutis (de qua instituitur disputatio) cognitionem ducere. & si ponamus nihil ista ad virtutem procedere, nõ video quî natura principium eis dederit, cũ ad finem ea peruenire sit nefas. AVTOB. Enimuero, mi Soclare, hoc illi pro absurdo non habent. Nam cum id statuant, dilectionem prolis nostram principium societatis humanæ ac iusticiæ esse: reliquis animalibus, in quibus esse vehementem eam adfectionem vident, nihilominus pernegant iusticię quicquam inesse. & mulis nulla ad procreationem facientia desunt membra, cum genitalia vterosque habeant, & in coitu voluptatem etiam persentiant: neque tamen illi genus suum propagant. Sed & hoc consideres velim, an non ridiculi sint, qui Socratem & Platonem non in

minore esse vitio pronũciantes quam quoduis mancipium ac tantundem stultos, intemperantes, iniustos: porro animalium culpant naturam vt nõ satis puram, neq; absolutam ad virtutes elaboratam. quasi vero prauitas & imbecillitas rationis ab iis nõ ponatur inter vitia rationis, quibus plena sunt omnia animalia, quorum timiditas, intemperantia, iniusticia, & malicia in sensus nostros plerumque incurrunt. Qui vero postulat vt rectitudinem rationis in se suscipiat, quod natura ad eam factum non est: is primum perinde facit, ac si simiæ turpitudinem, testudini tarditatem neget à natura ingenitam, quia pulchritudinis illa, hæc celeritatis non est capax. Deinde discrimen in promtu situm non animaduertit: nam ratio natura inest. perfecta ratio & virtute prædita industriæ ac disciplinæ debetur. Quo fit, vt quoduis animal rationis sit particeps: quam autem isti requirunt eius rectitudinem ac sapientiam, nullus est homo in quo eam esse queant dicere. Verum vt visus visui, volatus volatui præstat (non enim accipiter & cicada æque vident, neque ita aquilæ volant, vt perdices) ita etiam non omne rationis particeps perinde summam calliditatem atq; celeritatem intelligendi nanciscitur. Alioqui documenta in animalibus exstant multa societatis, fortitudinis, & in parandis rebus necessariis ac tutanda familia versutiæ: sicut & contra iniusticiæ, timiditatis, fatuitatis. Atque hoc testatur causa, quæ nostris adolescentibus fui certaminis exstitit: quod scilicet exstante discrimine aliquo, alter terrena, alter aquatilia animalia contenderet à natura plus ad virtutem adiumenti accepisse. Quod sane liquet, si cum ciconiis compares fluuiales equos. illæ enim patres suos alunt, hi, vt cum matribus coire possint eos necant. item columbas cum perdicibus. nam alterius generis mares oua perdunt, femellasque corrumpunt, non admittentes marem dum incubant. alteri partem curæ in se recipiunt fouendis ouis, primique pullos cibant, & femellam si diutius euagetur mas rostro tundens ad oua & pullos compellit. Antipater vero ouibus & asinis neglectionem mũdicię exprobrans, nescio cur lynces præterierit & hirundines. nam lynces lyncurium suum plane è medio remouent, occultantq;: hirundines pullos suos docent foras auersos excernere. Et vero quid causæ est, cur arborem arbore non dica-

mus minus docilem, vt ouem cane: aut olus olere timidius, vt ceruum leone nimirum, quod ſicut de immobilibus aliud alio tardius, aut de mutis aliud alio minus vocale non habetur: ita timidius, ſegnius, intemperantius aliud alio non reputatur, vbi intelligendi vim natura non eſt largita. ea in alijs aliter, ac vel magis vel minus inſita, diſcrimina fecit ea quæ cernimus. Sed, dices, mirum dictu eſt quantum homo prudentia, ſolertia, iuſticia & ſocietatis procuratione reliquis pręſtet animalibus. Quia enim amice, etiam hęc magnitudine, pedum celeritate, acumine viſus, auditus ſubtilitate, alijs alia homines vniuerſos longe ſuperant. Neq; tamen propterea cæcus, viribus, auribus carens homo eſt: neq; manuum & oculorum vi ac quãtitate nos natura priuauit, etſi nihil heic ſumus cũ elephanto aut camelo comparati. Proinde etiam animalia cætera, quia tardius intelligunt, minuſq; recte ratiocinantur quã homo, non dicemus omni ratione atque intelligentia carere: ſed eam poſſidere imbecillam atque turbidam, ſicut oculum luſcioſum & diſtortum. Ac niſi adoleſcentes noſtros iam nunc ſperarem, qua ſunt eruditione & in humanioribus ſtudijs diligẽtia, plurima terreſtrium vnum, alterum marinorum exempla conducta in medium prolaturos: non abſtinuiſſem ſexcentis docilitatis, ſexcentis naturæ bonitatis ſpeciminibus recenſendis: quorum nobis copiam è theatris imperarijs affatim hauriendam pulcra Roma præbuit. ſed hæc nos illis integra atque intacta relinquamus, quibus ſuam exornẽt diſputationem. Interim tecum quidpiam volo per ocium conſiderare. Arbitror ego peculiarem cuiq; parti aut facultati ſuam eſſe mutilationem, ſuã deprauationem, ſuum morbum, quæ in aliud nihil cadant. quomodo viſui cæcitas, pedi claudicatio, linguæ balbuties ſoli accidit. non enim cæcum dicitur id quod natura ad videndum nõ fuerat comparatum: aut claudum, cui eadem gradiendi omnem negauerat facultatem: neque balbum aut blæſum habetur quod ſuapte natura linguæ eſt vociſq; expers. Ergo delirare etiam, deſipere, aut inſanire non cenſebimus id, cuius naturæ ſapere, intelligere, ratiocinari non eſt accommodatum. Affici quippe non poteſt, quod nulla eſt facultate præditum, cui affectio aliqua, aut priuatio, aut mutilatio, aut læſio accidere queat. Nimirum vero rabidos vidiſti canes aliquando

quando. ipse etiam equos vidi rabidos : & sunt qui boue quoque furere, & vulpes dicant. Sed nobis sufficit canum exemplum controuersia carens : quod testatur animal ho ratione non contemnenda præditum esse: quæ conturbat furore isto, qui dicitur rabies, adficitur. nam neque visui eo rum, neq; auditui quidquam accidere mutationis tum cer nimus. Enimuero sicut ineptus sit, qui hominis melancho lia laborantis & insanientis neget abalienatã corruptamq; esse vim ratiocinandi ac memoriæ: (cum quidem ita rece-ptum sit consuetudine, vt sic affectum non esse apud se ac mente excidisse dicamus) ita qui rabido cani aliud accidisse aliquid putet, quam quod vi intelligendi, ratiocinandi, ac memorandi perturbata desipiens ignoret carissimas perso-nas, fugiatq; consuetam à prima ætate vitæ rationem, neq; agnoscat quæ cernit, videtur mihi ignoratione causæ du-ctus contentiose veritatem impugnare. SOC. Recte mea sententia iudicas. Equidẽ Stoici & Peripatetici contrarium hac maxime probãt ratione, quod iusticiæ esse nullam ori-ginem posse dicunt, nullamque omnino fore iusticiam, si omnia animalia ratione sint prædita. Effici enim, vt aut in-iuste faciamus ijs vescendis vtendisq;, aut vsu eorum omis-so vel viuere omnino nequeamus, vel vita inops futura sit, & quodammodo belluina. Neque dicam de Nomadum & Troglodytarum innumeris millibus, qui præter carnes ci-bum alium nullum norunt. Nobis quidem, qui mansuete videmur & humaniter viuere, si discamus bruta omnia pro ratione præditis nobisque cognatis habere, ac proinde sine vllo eorum damno ac cum cautione ijs vti, non video quod opus in terra, in mari, in montibus, quæ ars, qui vitæ orna-tus sit futurus reliquus. Nullum proinde remedium adhi-beri huic difficultati potest, quæ aut vitã aut iusticiam abo-let: quam vt sequamur veterem terminum ac legem, quæ (vt est apud Hesiodum) naturas distinguens, ac genera se-orsim vnumquodq; ponens,

An iusticia esse pos-sit, brutis ratione præditis.

Oper. 275.

> *Pisces, atq; feras iubet, aereasq; volucres,*
> *Isthæc iustitia nulla cum lege ligentur,*
> *Alterum in alterius prædam demittier aluum.*
> *Humano generi sed mutua iura dicauit.*

scilicet vt cum bruta nobiscum iuste agere non queant, nos quoq; iniuste in ipsa agere non possimus. quam rationem qui

qui dimittunt, neq; vllam vtilitatem vitæ, neq; vllum iustitiæ aditum relinquunt. Avt. Hæc quidem tu, amice, plane è sententia illorum dixisti. Verum non conuenit philosophis, tanquam difficulter fetum enitentibus mulieribus, appendere medicamentum partum accelerans, vt facile & absq; ærumna iustitiam nobis pariant. Nam ipsi quoq; non concedunt Epicuro maximarum rerum causa fingenti exilem adeo atque nullius precij rem: inclinationem scilicet atomi leuissimam, qua is astra, animalia, & fortunam volebat introducere, & libertatem voluntatis nostræ tueri.* ostendere aliquid incertum, aut sumere aliquid manifestum, & conuenit id quod de animalib. dicitur, ponere in disputatione de iustitia: si neque in cofesso ponitur, neque alias demonstrant. Etenim alia via ad stabiliendam iustitiã perueniri potest, non ita lubrica & per præcipitia ducente, & euidentia euertente: sed quam Platone autore meus, Soclare, filius, tuus socius monstrat nõ contendendi cupidis, verum sequi & discere volentibus. Sane non absq; omni iniustitia fieri, quod homo sic agit cum brutis, id tanquã verum sumserunt Empedocles & Heracletus, sæpenumero deplorantes, atq; incusantes naturam, vt quæ necessitas sit ac bellum, nihil sincerũ habeat, multisq; iniustis affectionibus ad finem suum perueniat: quando ipse etiam ortus hominis ab iniustitia sit, immortali re cum mortali coeunte: delecteturq; id quod nascitur partibus contra naturam à toto auulsis. Verũ hæc nimis acerba videtur esse & libera insectatio. Alia autem est concinna excusatio, quæ neq; eripit animalibus rationem, & conuenienter vtentibus hominibus iustitiam conseruat. quam à veteribus & sapientibus introductam, gulæ ac voluptatum studium coitione facta exturbauit: Pythagoras autẽ reuocauit, docens quomodo citra iniustitiam vtilitatem percipere possemus. Non enim agunt iniuste, qui animalia quæ cicurari prorsus non possunt, vel damnosa omnino sunt, plectunt atq; interficiunt. mansueta autem humanaq; cicurando ad eas operas condocefaciant, quæ vniuscuiusq; naturæ conueniunt:

Fetus equorum, asinorumque, & boum genus,

vt ait Æschyli Prometheus, dat deus,

Munera rependens quæ nostris laboribus

Subeant.——

sic canum custodia capras & oues defendit, dum mulgẽtur, tondentur, pascuntur. Non enim vita hominibus eripitur, si non apponãtur patinæ piscium plenæ, aut iocinora anserum, neq; boues aut hœdos in conuiuia mactent: neq; fallendi temporis causa, aut animi gratia in theatris ac venationib. alias bestias inuitas cogant resistere & pugnare, alias quas natura non armauit, interficiant. Qui enim ludit, & se oblectat, qui vna ludant atq; gaudeant socios ludi habere debent: non (quemadmodum de pueris dicebat Bio, eos per ludum ranas saxis petere, ranas autem non ioco, sed serio mori) ita venari & piscari, vt voluptatem capiat bestiarum cruciatibus & mortibus, aut ijs miserabiliter à pullis catulisve abreptis gaudeat. Non enim iniuste faciunt qui vtuntur animalibus: sed ij, qui hoc faciũt damnose, contemtim, & cum crudelitate. SOC. Inhibe, & summoue hæc crimina. Prope enim adsunt huc accedentes multi, omnes venandi studio dediti. quos neq; facile sit ab instituto suo deducere, & nihil attinet offendere. AVT. Probe mones. Sed Eubiotũ quidem satis scio, & consobrinum meum Aristorem, tum Dionysij Delphici filios Æacidem & Aristotimum huncce, nec non Nicandrum Euthydami F. gnaros esse terrestris venationis, ideoq; à partibus Aristotimi futuros. sicut ab altera parte Phædimus adducit insulares istos & marinos, Heracleonem Megarensem, Philostratumq; Euboensem,

Cura marinorum quibus est operum ———

Hunc autem nostrum æqualem Optatum

Vtris annumeres non est dignoscere promtum:

Iliad. ε. 58. qui agrestem simul & marinam deam Dictynnam vtriusq; generis prædæ primitijs sæpe veneratus, ita accedit, vt neutris videatur se adiuncturus. numnam male conijcimus mi Optate, communẽ te fore, & qui medium ferat adolescentum arbitrum. OPT. Rectissime conijcis Autobule. iamdudum enim Solonis lex obsoleuit, quæ puniri iubet qui in seditione neutri se parti adiunxisset. AVT. Huc ergo adside, vt si quid incidet teste indigens, nõ Aristotelis libros excutiendi sint, sed tibi ob peritiam verum dicenti suffragemur. SOCL. Agedum iuuenes, conuenitne inter vos de ordine? ARIST. Actum est de eo inter nos magna contentione: tandem, vt ait Euripides,

Fortuna pi olas sors tulit sententiam.

cum eo esset prouocatum, iussitque terrestrium causam prius quam marinorum dici. SOC. Tempus ergo est Aristotime, vt tu iam nunc dicas, nos audiamus. ARIST. Forum controuertentibus apertum est* alij fetum perimunt, in ipso partus tempore insilientes femellis. Genus est mugilum, quos pardias appellant: ij è suo viuunt muco. Polypus se ipsum depascens per hyemem desidet,

Igne carente domo, paruo contentus in antro,

adeo vel ignauus est, vel gulæ deditus, vel stupidus, vel omnibus ijs culpis obligatus. Itaq; rursum Plato in Legibus prohibuit, aut potius voto hoc petijt, ne marinā adolescētes venationem vnquam amarent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla sapientiæ meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatemve conducens agilitatemq; inest in certaminibus, quæ aduersus labraces, congros, aut scaros suscipiuntur. At in terrestri venatione, ferocia animalia cōgredientium exercent audaciam & fortitudinem: versuta, insidiantium calliditatem: velocia robur & laborum tolerantiam apud insequentes. Atque hęc bona venationi accepta feruntur: piscatio nulla re est nobilis. Neque sane deorum quisquam, mi amice, dignum se congricidæ putauit titulo, cum Lycoctonos voluerit dici Apollo: aut mullicida, cum sit Elaphebolos Diana: ille à lupis, hæc à ceruis occidendis. Quid vero miri hoc? cum etiam homini aprum duntaxat, ceruum, capream, leporē capere honestius sit, quam emere: tynnum, carabum, amiam obsonari, quam capere magis decorum? Omnino enim piscatio propterea turpis, nullo studio digna, illiberalis credita est, quod nihil habet ingeniosum, nullas machinas, nullam versutiam vsurpet. In vniuersum vero, quando quib. demonstrant philosophi animalia ratione esse prædita, hæc sunt: proposita, apparatus, memoriæ, animorum motus, pro subole procuratio, gratiarum actio pro acceptis beneficijs, meditatio vltionis in eos qui læserunt, inuentiones rerum necessariarum: indicium virtutis alicuius, vt fortitudinis, societatis, continentiæ, magnanimitatis: consideremus nihilne horum marina, aut obscurā eorum notationē modo inuolutam ita, vt vix cōiecturis solertibus possit percipi, habeant: in pedestrib. autem & terrenis documenta istorū omnium exstent splendida, euidentia, stabilia. Ac initio mihi contem-

*** Piscium & piscationis vituperatio.*

Hesiod. op. 521.

sept. legum extremo.

Tauri, apri, elephanti ſolertia. templare propoſita & apparatus taurorum ad pugnam puluere conſpergentium: atq; aprorum dentes acuentiu. Elephanti, quia materia quam alimenti ſui cauſa effodiut aut excidunt, dentem hebetat deterendo, altero tantum d hanc rem vtuntur, alterum ſemper acutum ac recẽtem ſi defendendi gratia ſeruantes. *Leo.* Leo ſemper ambulat pedib introrſum reductis, itaque vngues occulit, ne attriti aciem amittant, aut inueſtigantibus occaſionem inueniendi e-hibeant. non enim facile inuenitur veſtigium vnguis le-nini: ſed in cęca & exigua incidẽtes ſigna, aberrant venat-res. *Ichneumon.* Ichneumon autem, quod auditum vobis puto, paru differt ab induto thoracem ad prœlium milite: tantum ſi cœni circundat, tamque denſam ſibi circumfigit tunicam, aggreſſurus crocodilum. *Hirundo.* Hirundo, antequã fetum exclu-dat ſuum, videmus quo modo nidum adornet. quam bel fundamenti loco feſtucas ſubijciat ſolidiores, ijſque adf-gat deinde tenuiores. & ſi glutinis loco cœnum deſidere nidus, quo pacto ſuper lacũ aut mare ita volitet, vt ſuperfi-ciem eius tangens alis, eas vdas, non tamen grauiores fa-ciat: ijſq; deinde puluerem apprehendens, eo illinat atqu conſtringat laxas dilapſuraſque partes. opus ipſum figur eſt angulis & multitudine laterũ carẽte, æquabile & (quan-tum poteſt fieri) rotundum in globi morem. ſic enim & ſta-bile atque capax fit, & non temere anſam præbet foris inſi-diantibus beſtijs. *Aranea.* Araneę textum, commune exemplar telę mulierũ, & retibus, non vna de cauſa admirationẽ ſui præ-bet. Nam & fili ſubtilitas, & textura non deiuncta aut ſta-minis in morẽ diuulſa, ſed continens tenuis in morẽ mem-branæ, & quodã glutinoſo humore obſcure admixto con-ſerta, tũ color aeream & caliginoſam reddens ſuperficiem fallendi cauſa, atq; ipſa adeo maxime totius machinæ gu-bernatio, quod callidi inſtar venatoris, ſi quid reti ſuo im-plicuit, illico ſentiens caſſes ſuos cõtrahit, prædamq; con-ſtringit: hæc inquam omnia eiuſmodi ſunt, vt niſi quotidie ſe conſpectui noſtro offerentia fidem facerent, non minus fabulæ putarentur, quam coruorum in Africa ſolertia. *Coruus.* qui potu indigentes, lapidibus iniectis in aquam, eo vſque eam impleto cauo continente eleuant, dum roſtro attin-gere liceat. *Canis.* Porro autẽ cum vidiſſem canem in naui nautis abſentibus lapillos in amphoram oleo non repletam inij-

cere: miratus sum quomodo intelligeret à grauioribus immissis leuiora sursum elidi. Similes sunt Cretensium apum, & anserum in Cilicia artes. Illæ enim ventosum aliquod circumuolaturæ promontorium, ne disijciantur, seipsas exiguis lapillis in os sumtis quasi saburrant. hi quando Taurum traijciunt, animalia alioqui vocalia & obstrepera, tum metu aquilarum in os iustæ magnitudinis lapide sumpto taciturnitatem sibi imperant, vt fallere in transitu eas possint. Gruum etiam in volando nobilis est cautio. Nam cum spiritus est largus, & aer asperior, non vti in tranquillitate volant sinu in fronte curuato in Lunæ morem: sed statim in triquetram formam conducto agmine, cuspide eius figuræ scindunt circumfluum aerem, ne ordines rumpi ab eo possint. Vbi se in terram demiserunt, eæ quæ noctu excubias agunt, corpus vni insistentes cruri librant. altero pede lapidem perpetuo inter vigilandum retinent longo tempore: obrepente somno dimissus lapis illico excitat. Vt iam eo minus mirer Herculem, si arcum axillæ subijciens, & complexus valido brachio,

Apes.
Anseres.
Grues.

Ducit soporem, dextera lignum premens,

neque eum etiam qui primus apertionem ostrei quod conniueret exspectandam deprehendit: cum obseruauerim Erodij technam. is enim cum à concha quam deglutijt conniuentem vexatur, tantisper tolerat, dum eam à calore laxatam emolliendo apertamque sensit: tumque euomens hiantem & diductam, id quod esui est, eximit. Cæterum formicarum apparatus & dispositiones exacte enarrare nefas pœne est: omnes autem præterire, nimiæ socordiæ. Nullum enim ita exiguum habet natura magnarum & pulcrarum rerum speculum. sed tanquam in pura gutta insunt omnium effigies virtutum,

Erodius.

Intus amicitiæ simulacrum est,———

Iliad. Ξ. 216.

nempe cultura societatis. inest etiam fortitudinis imago, laborum tolerantia. insunt multa continentiæ semina, multa prudentiæ & iusticiæ. Cleanthes, tametsi negabat animalia ratione prædita esse, nihilominus in tale se narrat incidisse spectaculum. Venisse formicas de suo cauo ad aliud formicarum examen, formicam portantes mortuam. Ex hoc ascendisse alias formicas tanquam ad colloquium, rursumque descendisse. id bis terve factum. tandem has sur-

Formicæ.

ſurſum extuliſſe vermem, tanquam redemptionis preciu
pro mortua. hoc illas accepto, & reddito formicæ cadaue
re diſceſſiſſe. Sed inter ea quæ manifeſta ſunt omnibus, e
in occurrendo æquitatis ſtudium, cum nihil geſtantes ge
ſtantibus aliquid de via decedunt: & rerum portatu diffic
lium corroſiones, atque partitiones, vt à pluribus poſſin
ferri in particula diuulſæ. Quod autem minutas ſuas res a
liquando foras efferunt formicæ & frigori exponunt, ho
Aratus pluuiam præmonſtrari aſſerit:

Aratus 956.
Vergil. 1. Geor.

Sæpius & tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum formica terens iter. ———

Quidam non oua interpretantur: ſed verſum ita legunt, v
intelligant eas fructus quos reconditos habent, metu rubi-
ginis ac putredinis quam præſentiant imminentem exitio-
que futurã, foras efferre. Omnem earum calliditatẽ ſupe-
rat præſenſio tritici germinationis. non enim manet ari-
dũ, aut putredinis exſors, ſed humectatur, & lacteſcit, cum
iam eo tendit vt in herbam mutetur. ne igitur ſeminis vim
ſeruans, inutile eſui fiat: exedunt illud principium ſeu acu-
men grani, è quo germen emitti à tritico ſolet. Non probo
eos, qui quaſi corporis diſſectionem æmulantes, earum
cauernas rei perſpiciendæ cauſa luſtrant. Ii quidem dicunt,
à foramine non eſſe rectum in eam deſcenſum, aut quam
alia beſtia facile poſſet perrepere: ſed anfractibus atque fle-
xibus cuniculiſque varie interceptum in tres deſinere caui-
tates: quarum vna commune ſit omnium domicilium, ſe-
cunda penu rerum ad victum pertinentiũ, in tertiam mor-
tuæ reponantur. Puto autem non importunum vobis vi-
ſum iri, ſi poſt formicas elephantum producam: vt mentis
vim & in minimis & in maximis corporibus contemple-
mur, neque illis non ſufficientem, neque his quicquam
auferentem. Alij in elephante hæc admirantur, quę diſcens

Elephas.

& cõdocefactus in theatris oſtentat: figurarum formas in-
quam & immutationes: tanta varietate & ſubtilitate, non
facile vt humana meditatione, retẽtione, ac memoria poſ
ſint æquari. Ego autem magis ex his, quos à ſua natura &
nulla à diſciplina habet hoc animal motibus cum animi
tum corporis, tanquã ſinceris & meris, intellectũ ei ineſſe
animaduerto. Romæ non ita pridem, cum multi doceren-
tur inſtitiones admirabiles, gyroſque explicatu difficiles:
qui-

quidam reliquis omnibus minus docilis, ob idque crebro increpatus & castigatus, deprehensus est noctu sua sponte ad Lunam se exercens, atque discens. In Syria scribit Agno quondam in domo quadam elephantum fuisse nutritum: quem cum magister hordei demenso quotidie dimidio defraudaret, & aliquando idem domino inspiciente totum demensum affunderet: elephantum hoc viso, proboscide porrecta semissem separasse, itaq; ingeniosissime fraudem præfecti sui prodidisse. Alium, cum in mensuram alimenti terram & lapides ingereret magister, & carnes iuxta elixarentur, cineres arreptos in ollam coniecisse. Alius Romæ à pueris vexatus, proboscidem eius stylis qui pungebāt, vnum ex ijs comprehensum sublimem extulit, videbaturq; enecaturus. Sed oborto adstantium clamore, paulatim ad terrā demisit ac discessit: metum tali homini satis esse pœnæ arbitratus. De feris autem & seorsim pascentibus, cum alia multa mirabilia narrātur, tum quomodo flumina tranare soleant. Primus se committit fluuio qui ætate & quantitate est reliquis minor omnibus. illi autem stantes in ripa spectāt: quod si ille suo corpore supra aquā extet, iam fiduciam traijciendi indubitatā sibi sciant esse concipiendam. Huc vsq; prouectus oratione videor mihi propter similitudinem nō debere præterire vulpis astutiā. Sane qui fabulas narrant, ij columbā aiunt ex arca emissam Deucalioni certum indicium detulisse tempestatis, cum rursus ingrederetur: serenitatis, cum auolasset. Sed Thraces in hunc vsque diem quando concretum gelu fluuiū volunt transire, vulpe vtuntur ad soliditatem glaciei explorandam. sensim enim accedens, aurem admouet. & siquidem strepitu oblato sentiat aquam prope subterlabi: raciocinatur non in profundum congelasse aquam, ideoque subsistit, &, nisi prohibeat aliquis, retro abit. si nullum sonitū percipiat, iam audacter transit. Neq; est quod hoc dicamus sensus brutam esse subtilitatem, sed ratiocinationem, cui sensus præbuerit principium. ea autem est talis. quod sonitum edit, mouetur: quod mouetur, non congelauit: quod gelu non concreuit, humidum est: quod humidum, id subsidere solet. Dialectici aiunt canem in triuijs ea vti argumentatione, quæ è pluribus disiunctis enunciatis cōficitur. sic enim secū colligere, Fera aut hac, aut illa institit via, sed neutra: ergo hac, quæ

Vulpes.

Canis.

superest. sensu nisi prænotionem nihil suppeditante: ratione assumtiones, iisque conclusionem inferente. Neq; vero canis hoc indiget testimonio: falsum cum sit, & adulterinum. nam ipse sensus cani vestigijs & cursus flexibus persequendis feræ quo fugerit ea demonstrat: valere iussis istis deiunctis aut copulatis effatis. Alioqui vero è multis factis, affectionibus, & officijs canis, quæ neq; olfactui neq; visui obuia, sola intelligentia agi ac considerari queunt, natura eius perspici potest. Ridiculus sim, huius animalis in venatione continentiam, obedientiam, atq; solertiā vobis narrans, quotidie ista videntibus & tractantibus. Romano cuidam in bellis ciuilibus iugulato caput amputare nemo potuit, nisi prius canē qui dominū custodiebat, ac pro eo propugnabat circumfusi confodissent. Pyrrhus rex iter faciens incidit in canem qui interfecti hominis corpus adseruabat: cognitoq; eum tertiū iam diem cibi expertem assidere, neq; cadauer deserere tamen: illud quidem humari, canē autem attente secū duci iussit. Paucis post diebus militum habita fuit lustratio, ita vt singuli rege sedēte transirent. Ibi canis, qui aderat, atque adhuc quietus fuerat, vt vidit domini sui percussores transire, fremens procurrit, eosque allatrauit, subinde se ad Pyrrhum obuertens: ita quidem vt non rex modo, sed qui aderant omnes suspicionem de ijs conciperent. ergo comprehensi & examinati, leuibus quibusdam signis aliunde accedentibus, fassi homicidium pœnas dederunt. Idem fecisse aiunt Hesiodi illius sapientis canem, qui Ganyctoris Naupactij filios prodiderit, à quibus Hesiodus interfectus fuerat. Quod autem parentes nostri Athenis, cum ibi bonis litteris vacarent, comperere, id dictis euidentius est. Quidam cum in templum Æsculapij occulte intrasset, argēteorum & aureorum donariorum quæ mediocris essent ponderis arripuit, cumque ijs abijt, fefellisse se putans. Sed custos canis, nomine Capparus, cum nemo ædituorum latrantem exaudiret, fugientem sacrilegum insecutus est. & initio quidem saxis petitus, non abstitit: luce autem facta eminus eum est secutus, tanto spacio vt videre hominem semper posset eum obseruans: cibum ab eo proiectum respuit, iuxta dormientem excubauit, rursum surgentem subsecutus est, obuijs viatoribus adblādiens, illum allatrauit atque vrsit. Hæc cum ij qui sacrilegum perse-

quebantur, ex occurrentibus audiuissent, simul colorem & magnitudinem canis exponentibus: alacrius perrexerunt, deprehensumq; sacrilegum à Cromyone reduxerunt: cane in reuertendo præeunte, læticiaq; exsultante, vt qui sibi capti sacrilegi laudem vindicaret. Athenienses decreuerunt, vt cibus ei publice demensus daretur, & sacerdotibus ea cura semper demandaretur. Qua in re imitati sunt priscorum Atheniensium humanitatem erga mulum. Cum enim Pericles hecatompedum templum in arce ædificaret, atque (vt fieri adsolet) quotidie lapides multis sarracis eo subueherētur: mulorum vnus qui alacriter quidem opus adiuuerat, sed iam ob ob ætatē vacatione donatus fuerat, in Ceramicum descendēs, ac lapides vectantibus plaustris occurrens, perpetuo vna versabatur atque cursitabat, veluti exhortans alios & incitans. Itaq; populus eius studium miratus, tanquam athletæ ob senectutem rude donato publice alimenta decreuit. Dicendum est ergo eos qui negant quicquam nobis aduersus animalia iuris esse, hactenus recte loqui, si hoc de marinis & in profundo degentibus accipi velint: quæ nullo nobis cōmercio, nulla gratia, nullo amore coniuncta, omnis expertia sunt iucunditatis. & recte dicitur apud Homerum,

-----sed te genuit mare glaucum: *Iliad. π. 34*

in hominem immitem & insociabilem. quod nimirū mare nihil beneuolum, nihil mansuetum proferat. Qui vero hoc etiam de terrestribus affirmat, immanis est & ferus. Nisi forte nihil iuris fuisse Lysimacho asseramus aduersus Hyrcanum canem, qui & cadaueri solus adsedit, & cum id cremaretur, adcurrens in ignem sese coniecit. Idem etiam Astum fecisse ferunt canem à Pyrrho (non rege illo, sed alio quodā priuato) enutritum. nam & circa cadauer mortui moram traxit, & cum efferretur, lecticæ adsultauit, & in rogum deniq; insiluit, estq; vna combustus. Porro in pugna contra Alexandrum vulneribus confecto, elephantus sensim & leniter multa spicula promuscide extraxit. & ipse iam male affectus, non prius tamen procubuit, quam sensit regem exsanguem delabi: tum demum, ne corrueret, paulatim sese demisit, vt rex commodius ad solum se inclinare posset. Bucephalus nudus conscendendum se equisoni suo præbebat, ornatus autem regiis phaleris & bullis, neminem excepto

 Alexan-

Alexandro admittebat: cæterorum si quis accederet ten-
tandi gratia, aduersus occurrens magno cum hinnitu insi-
liebat ac conculcabat, nisi quis fuga saluti consuluisset. Ne-
que nescio quoduis exemplum vobis visum iri varietate ali-
qua constare. Non potest autem facile ingeniosi animalis
factum aliquod inueniri, in quo vnius duntaxat virtutis in-
sit indicium. sed elucescit in amore eorum erga prolem si-
mul studium laudis & alacritas, in fortitudine sapientia ira
moderans, & prudentia atq; astutia non est absq; audacia.
Si tamen libeat diuidere, & distinguere singula, mansuet-
simul & excelsi animi imaginem proponũt canes, qui auer-
tuntur à subsidentibus in terram. quo hæc pertinent:

Odyss. ξ. 30.

Cum clangore canes tunc irruere. heic sed Vlysses
Astu subsedit, baculumq; abiecit.---

non enim porro impetunt canes eos qui se demiserunt, hu-
miliumque animo similes sunt facti. Ferunt etiam præci-
puum de Indicis canibus qui in Alexandrũ pugnauit, emis-
sis ceruo, apro, & vrso quietum iacuisse, eosq; spreuisse, viso
autem leone statim surrexisse, & ad certamen se parasse: pa-
lam ostendentem hunc se sibi aduersarium contemtis reli-
quis omnibus deligere. Canes vero qui lepores venantur, si
ipsi eos interficiant, gaudent ijs dilacerandis ac sanguine
eorum potando. si vero lepus desperata salute (vt sæpe fit)
quidquid habet reliquum spiritus in extremum insumens
cursum concidat: mortuum nactus canis non tangit omni-
no, sed adstat caudam mouens: significans nimirum se non
carnis, sed victoriæ causa certasse. Versutiæ autem cum sint
multa exempla, omissis vulpium, luporum, gruum, gracu-
lorumque commentis callidis (sunt enim nota) testem lau-
dabo Thaletem antiquissimum philosophorum: quem fe-
runt non minimam laudem eo inuenisse, quod artem arte
dextre superasset. Salem portãtium mulorum quidam flu-
uium ingressus, fortuito cõcidit, ac sale in aqua colliquato
cũ surgens onere se animaduerteret leuatum, causam sensit
ac memoriæ mãdauit. & quoties per amnẽ transiret, dedita
porro opera se demisit, & in vtranq; partẽ versauit vt vasa
in aquam demergerentur. Quod vbi Thales audiuit, iussit
loco salis lana & spongijs vasa impleri, ijsq; oneratum agi
mulum: qui cum pro more suo egisset, & aqua onus suum
impleuisset: sentiens suas sibi argutias male cessisse, posthac

Asinus.

ita

ita caute fluuium tranſiit, vt ne inuito quidē ipſo vaſa aqua tangerentur. Alium aſtum cum fetus amore coniunctum

Perdices.

perdices vſurpant. Adſuefaciunt enim pullos ſuos, qui nōdum volare poſſunt, vrgente aucupe ſupinos iacere, & glebam aliquam aut quiſquilias corpori iniicere ac prætendere, tanquam vmbraculum aut tegumentum quoddam. ipſę perſequentem aliorſum abducunt atq; circumagunt hinc inde volitantes, paulatimque loco cedētes, donec lactatum ſpe capiendi longe à pullis auellant. Lepores in cubiculum

Lepores.

ſuum redeuntes, catulorum alium alio ponunt, ſæpe iugeri interuallo vnum ab alio locantes: ne ſi homo aut canis ſuperueniat, omnes ſimul periclitētur. ipſi cum hac illac diſcurrentes varia veſtigia reliquerint, ad extremum ſaltu magno longe à veſtigiis ſe ſubducentes, ita dormiunt. Vrſa

Vrſa.

quando grauedine, quam pholian appellant, corripitur, prius quam omnino torpeat, grauiſq; & immobilis fiat, locum receptui deſtinatum expurgat: eumque ſubitura incedit quam poteſt maxime ſuſpenſis greſſibus, ſummis inſiſtens veſtigiis: tandem corpore in tergum coniecto in antrū ſuum ſeſe infert. Ceruæ potiſſimum iuxta vias pariunt,

Cerui.

quo carniuora animalia non accedunt. Cerui quando ſe graues ob pinguedinem & carnium abundantiam ſentiūt, ſubducunt ſe alio: vt quod fugiendo cōſequi non poſſunt, latendo impetrent. Terreſtrium echinorum (quos erinaceos etiam & ericios appellant) ſui defenſio & cuſtodia etiam prouerbium genuit:

Scit multa vulpes, magnum echinus vnum habet.

Echinus.

nam accedente, vt aiunt, vulpe, ipſe

Corpus conuoluens pineæ in morem nucis
Spinis riget horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier.---

Elegantior tamen eſt eius pro catulis procuratio. Autumni enim tempore ſub vites obrepens vuarum baccas pedibus decutit in terram, eaſq; circumuolutans ſe ſpinis ſuis excipit: ac nobis aliquando omnibus hoc ſpectantibus ſpeciem exhibuit ambulantis vuæ. deinde in cauernam ſuam deſcendens, catulis eas à ſe decerpendas præbet. Cubile eius duo habet foramina: vnum verſus meridiem, alterum verſus ſeptentriones. Cum ergo præſentit mutationem aeris, inſtar gubernatoris vel mutantis obthurat id quod

vento eſt oppoſitum, alterum aperit. quod cum Cyzici qui-
dam obſeruaſſet, creditus eſt à ſe prædicere poſſe ventum
qui eſſet ſpiraturus. Societatis tuendæ ac prudentiæ exem-
pla Iuba ſcribit ab elephantis exhiberi. Venatores enim foſ-
ſas quas ad ipſos capiendos faciunt, leuibus ſarmentis &
terra vili iniecta obtegunt. Cum ergo elephantorum vnus
(nã multi ſimul ambulant) in foſſam incidit: reliqui mate-
riam congerunt, & lapides ingerunt, vt illapſus facile exire
poſſit. Scribit etiam elephantos diis vota facere, cum ſe ne-
mine docente mari luſtrẽt, ſolemq; orientem adorent, pro-
boſcide manus loco ſurſum erecta. Itaq; etiam hoc animal
diis eſt cariſſimum, vt Ptolemęus Philopator teſtatum fecit.
Cum enim victo Antiocho vellet diis honorẽ ſplendide ha-
bere, pręter alia ob partam prœlio victoriam ſacrificia, qua-
tuor etiam elephantes immolauit. nocturnis autẽ territus
inſomniis, quod numen ei ob ſacrificium illud inuſitatum
comminaretur, cũ multis vſus eſt piaculis, tum quatuor æ-
reos elephantos pro occiſis poſuit. Neq; minus ſocietatem
colunt leones. Nam à iunioribus in venationem educũtur
ætate grauiores & tardiores. hi vbi defatigati ſunt, ſedẽt &
iuniores operiuntur. qui prædam nacti, mugitu (qui ſimi-
lis eſt boatui vituli) ſeniores vocant: hi id ſtatim ſentiunt,
accedũt, communiq; præda veſcuntur. Amores porro mul-
torum exſtitere animalium, alii ſęui & furioſi, alii habẽtes
non inhumanam elegantiam, neq; inuenuſtam conſuetu-
dinẽ. Qualis fuit Alexandreæ amor elephanti, riualem ſe A-
riſtophani grammatico exhibentis. amabant enim ambo
puellã corollas vendentem, & nõ minus euidenter elephas:
nam per forũ pomarium tranſiens, ſemper ei poma adfere-
bat, diuq; adſtabat proboſcideq; manus inſtar intra veſtẽ
inſerta pectus ſenſim contrectabat. Draco autem qui Æto-
licam feminã amauit, noctu ad eam commeabat, & ad cu-
tem vſq; ſubiens amplexanſq; neq; volens neq; imprudens
lædebat: placideq; ſemper ſub aurorã abiit. quod cũ adſi-
duo faceret, neceſſarii longius remouerũt feminam. Draco
poſt id, triduũ aut quatriduum non venit, quęrens (vt appa-
ret) eã, & vagans. tandem ægre cum reperiſſet, nõ pro mo-
re placidus, ſed aſperior acceſſit, & cum manus eius reliquis
voluminibus corpori alligaſſet, ſuras extrema cauda fla-
gellauit: lenem quandã & amatoriam iram oſtendens, quæ
plus

Elephas.

Amores brutorum.

plus indulgentiæ haberet quam pœnæ. Omitto anserem,
qui in Ægypto puerum adamauit, & Glauces citharœdæ
amore captum arietem. sunt enim in ore omnium, & vobis
multarum narrationum satietatẽ obortam puto. Iam stur-
ni, corui, psittaci, quando loqui discunt, vocisque spiritum
ita facilem fictu doctoribus præbent: videntur mihi inter
discendum patrocinari aliis animalibus, ac nos quodam-
modo docere, etiam eius quæ viua voce exprimitur & arti-
culatæ orationis partem ipsis esse. Quo fit vt valde ridiculi
sint, qui cum istis animalibus sibi comparandos sumunt
pisces, qui neque ad vlulatum quidem aut ad gemitum sa-
tis habent vocis. cum auiũ à natura profectis, & nulla disci-
plina formatis cantilenis quantum venustatis & gratiæ in-
sit, eruditissimi & musices peritissimi homines testimoniũ
ferãt: suauissima poemata & carmina, olorũ, & lusciniarum
comparantes cantibus. Quoniam autem in docẽdo quam
discendo plus inest rationis: fides iam habeatur Aristote-
li, qui docere etiam animalia ait, visam enim esse lusciniã,
quæ suo pullo canendi modum traderet. atque testimoni-
um ei fert hæc res, quod eæ philomelæ deterius canunt,
quæ paruæ captæ & conuictui matrum ereptæ aluntur.
quę enim à matribus educantur, simul discunt: non merce-
dis aut gloriæ gratia cantillantes, sed quia delectantur,
& vocis pulcritudinem magis quam vtilitatem diligunt.
Est quod vobis narrem, auditum ex ore multorum Roma-
norum & Græcorum, qui rem coram spectauerunt. Ton-
sor quidam tonstrinam habebat ante templum, quod Fo-
rum Græcorum appellant. Is mirifice vocalem & garrulam
alebat picam, quæ & hominum verba, & voces boum red-
deret, instrumentorumque sonos: non cogente quoquam,
sed quod ipsa impense studeret omnes voces prodere, ni-
hil non sonorum exprimere imitando. Forte euenit, vt in
ea vicinia diues quidam efferretur multis tubis accinenti-
bus. cumque pro more ibi locorum fieret institio, tubici-
nes quia placebant, iussi cantum diutius protraxere. Ab il-
la die pica ita muta, ita voce omni destituta fuit, vt ne eam
quidem ederet, qua necessaria sibi solebat indicare. Quibus
ergo ante vox eius, iis tunc silentium admirationi fuit eo
maiori, quod auditorium solitorum ea pergere ita conti-
cuisset. Non deerant, qui veneficio eandem artem tractan-

Voces auium.

9. 4. hist. anim.

Pica mirabilis.

tium hoc effectum ſuſpicarentur. plerique ſono tubarum auditum auis perculſum putabant & attonitum, vnaque cum eo extinctam vocem. Verum nihil erat tale in cauſa: ſed exercitatio, vt apparuit, vt imitandi in ſeſe conuerſa, & vocem tanquam inſtrumentum concinnante atque apparante. Subito enim rurſum emicuit, nihil vſitatarũ illarum & veterum imitationum, ſed cantus tubarum ipſis conuerſionibus modulans, omneſq; mutationes & pulſationum numeros exprimeus. vt quomodo dixi, in animalibus intelligi poſſit facultatem à ſeipſo diſcendi rationis maioré habere vim, quam docilitatem magiſtro aptam. Vnam tamen canis diſciplinam non videor mihi debere ſilẽtio premere, cuius ſpectator Romæ fui. Erat mimo cuidam, qui tum fabulam perplexam, multarumque actione perſonarum conſtantem docebat. is canis cum alios geſtus referebat, rebus & motibus animorum propoſitis reſpondentes: tum facto periculo in ipſo de veneno, quod ſoporẽ afferret, ſed lethale videri ex argumento fabulæ debebat, panem in quo id exhibebatur accepit, & poſtquã ediſſet, paulo poſt ſimilem ſe treme do, labaſcẽti, ac caput ob grauitatem ſuſtentare nequeu æbuit: denique ſe tãquam exſtinctum protendit, trahendumq; & transferendũ præbuit: ſicut fabulæ rationes poſtulabant. Deinde articulo temporis ex his quæ dicebantur agebanturq; cognito, ſenſim principio ſeſe commouit, tãquam ſi ex alto ſomno expergiſceretur, ac ſublato capite circumſpexit: poſt admirantibus omnibus, ad eum acceſſit ad quẽ debuit, lætitiam ſimulans atque comitatem. ea res commouit animos o- * mnium hominum, ipſiuſq; etiam Veſpaſiani ſenis imperatoris, qui vna tũ in theatro Marcelli aderat. Sed ridiculi fortaſſe ſumus, qui eo nomine laudamus animalia, quod diſcant: cum Democritus affirmet nos eorum in maximis rebus fuiſſe diſcipulos araneæ in texẽdi arte atq; reficiendi, hirũdinis in ædificãdi, oloris & luſciniæ, inſuauiter canẽdi & imitãdi. Medicinæ porro triũ partiũ exẽpla illuſtria in iis videmus. Non enim medicãte duntaxat eius vtũtur ſpecie, cuius quidem ſubiiciam exempla. Teſtudines origanum, muſtelæ rutam mandunt, vbi aliquid de ſerpente comederunt. Canes certa quadam herba ſe bili vexante expurgant. Draco oculum obtuſe videntem feniculo compunctum

Homines quæ à brutis didicerint.

Medicina.

ctum acuit. Vrsa cum primum ex antro suo prodit, aro vescitur agresti cuius acrimonia aperit intestinum ipsius concretum. Alioqui nausea cum tentatur, ad formicarum cauernam se confert, linguamq; suam pinguem & dulci succo mollitam exerens eis proponit, dum hæc formicarum fiat plena quibus deglutitis iuuatur. Sed & ibis prolutionem alui, per intestinorum vltimam extremitatem ingesta marina aqua se purgantis, animaduertisse & imitati dicuntur Ægyptij & sacerdotes eorum, cum se conspergendo lustrant, aqua ad hoc vtuntur, è qua ibis biberit: quod infectam aut insalubrem nullam hæc aquam tangat auis. Sed & cibi abstinentia curantur quædam. vt lupi & leones, qui cum fastidium carnium esu nimio contraxerunt, aliquantum iacentes & se calefacientes quiescunt. Tigrin ferunt, si ei hœdus porrigatur, abstinere cibo per biduum: tertia die esurientem, aliud poscere, & ni mox detur, caueam conuellere in qua inclusa tenetur, interim hœdo vt conuictori iam & contubernali facto parcere. Sed & medicinam quæ manibus administratur exerceri ab elephantis aiunt: qui vulneratis adstantes, contos, lanceas, & sagittas facile & absq; damno aut laniatione euellant. Capellæ Cretenses quod dictamno esa facile eijciunt infixa ipsis spicula, (statim enim sauciatæ eam herbã, nihil aliud, sectantur) grauidis mulieribus occasionem dederunt obseruandi, eam vim eijciendi fetus habere. Hæc quanquam admirabilia, minus tamen admirationis merentur, quam quod bestiæ sunt quæ numeri vim intelligunt, & numerare possunt.

Boues.

Susis boues sunt, quæ regium ibi hortum rigant portatilibus haustris, quorũ numerus est definitus, vt quæuis bos quotidie centũ id genus vasa aquę plena eo portet. plura vt portet, nulla ratione, ne vi quidem vlla efficies. nã sæpe quidem tentatum est: sed bos vbi constitutũ numerum absoluit, subsistit, neque amplius progreditur. ita accurate summam concipit, & in memoria conseruat. Autor Ctesias Cnidius.

Caniculæ ortus.

Afri Ægyptios derident, qui de oryge fabulentur, cum ea die & hora vocem emittere, qua sidus oritur, quod Seiriũ & Caniculã nos appellamus, ipsi Sothen. suas enim vniuerse capras quando illud astrum cum Sole oritur, certo conuersas ad ortum intueri: esseque id firmissimũ documentum annuæ circuitionis, maximeq; cum astronomicis consen-

consentiens tabulis. Vt autem oratio nostra colophonem ipsa sibi imponens desinat, agedum moueamus (quod dicitur) à sacra linea scrupulũ, & exigua quædã de diuinitate diuinationeq; nostrorum dicamus animalium. Nõ enim exigua, aut ignobilis, sed cum magna, tum peruetusta pars diuinationis est auspicium. Celeritatem quippe suam aues, vim intelligendi ob agilitatem omnibus visis percipiendis aptam, deo accommodant vtendam: vt is eam conuertat & ad motus, & ad voces, & ad garritus, & ad figuras: quæ omnia alias insistunt, alias venti in morem citentur: aliasque actiones impediant, alias dirigant & suis impulsibus ad finem perducant. Ideo in genere Euripides aues deorum præcones appellauit. in specie autem Socrates olorum cõseruum se facit. Sicut etiam de regibus Pyrrhus aquilæ cognomento, accipitris Antiochus delectatus fuit. piscium appellationem inscitis hominibus dũtaxat vel probri vel salse mordendi gratia tribuimus. Verum enimvero cum sexcenties sexcenta possint enumerari, quæ a terrestribus & aereis animalibus nobis voluntate deorum præmonstrantur atq; præsignificantur: piscium patronus ne vnum quidem tale proferre potest. muta enim aquatilia omnia, & nihil prouidentiæ diuinæ cernentia, in Titanicum mare impiumque abiecta sunt, veluti in sceleratorum regionem, vbi ratio & mens animi exstinguũtur. vt extrema animi parte qua sentitur, confuse & dilute prædita ista, magis palpitantium: quam animalium sint similia. HERACLEO. Contrahe supercilia, mi Phædime, teque excita ad causam marinorum nostrûm insulanorumque defendendam. Non enim iocose dixit Aristotimus, sed valido vsus est agone, ac dicendi arte, cui ad forensem rationem nihil præter cãcellos & tribunal defuit. PHÆDIMVS. Insidiæ vero, mi Heracleo, dolusque manifestus nobis intentantur. Nos enim hesterna adhuc crapula obrutos sobrius, vt vides, præclarus iste præmeditate adortus est. Recusare tamen certamen non licet. Nolo enim de me, si Pindarum æmuler, dici hæc:

Proposito certamine, præscriptio
Virtutem in alias conieceri tenebras.

Multum enim ocii nobis est, cessantibus non choris, sed equis, canibus: retibus, & verriculis: cum ob disputationem hanc induciæ hodie omnibus in terra marique versantibus anima-

Augurium.

animalibus contigerint. Non tamē est quod metuatis. Vtar enim eo modice: neque philosophorum opiniones, neque fabulas Ægyptiorum, aut Indorum teste carentes, Afrorumve narrationes adducens: sed pauca eorum proferens, quæ vbique testes habent eos qui mare exercent, visuque fidem sui faciunt. Quanquam terrestrium quidem exemplorum nullum in occulto est, sed aperte sensui cognitionem sui præbent. Mare autē pauca & exilia præbet, & suorum animalium plerorumq; abscondit ortus, nutritiones, insidias quas inuicem struunt & cauent: in quibus non pauca prouidentiæ, memoriæ, & iustitiæ opera ignorata, obsunt nostræ causæ. Deinde terrestria animalia ob generis communitatem & vitæ consuetudinem vtcunque cum hominum moribus commixta, educationem, doctrinam, imitationemque consequuntur: quibus acerbitates omnes & morositates, tanquā dulci aqua admixta marinæ salsugo, delinitur atque conditur, incomposita & inertia omnia excitantur motuum humanorum commercio. At marinorum vita magnis limitibus ab hominum consuetudine distincta, nihilque adsciticium habens, nihil vsu partum, sua est tota & genuina, & nullis permixta alienis moribus: non ob naturā hoc, sed propter locum. Natura enim quantum ex se disciplinæ consequi potest, inq; se continet, etiam piscibus largitur. Itaque multas anguillas hominibus præbet cicures, quæ sacræ vocantur: quales sunt in Arethusa. sæpe etiam pisces, qui nominatim vocati exaudiant: qualem ferunt Crasso fuisse murænā, qua mortua fleuit. cum quidem Domitio objicienti hoc, respondit: Nonne tu sine lacrymis tres vxores sepelisti? Crocodili sacerdotum non modo vocem agnoscunt vocantium, seque contrectari sinunt: sed etiam rictu diducto dentes manibus purgandos, & linteo tergendos præbent. Nuper optimus Philinus cum in Ægypto vagatus ad nos redijsset, narrauit, se in vrbe quę ab Antæo nomē habet vidisse vetulam cum crocodilo dormientem, iuxta eam in grabbato mollissimo decore porrectum. Sacrum vero crocodilum antiquitus narrant Ptolemæo regi, cum ab eo vocatus non compareret, frustra etiam sacerdotibus hortantibus atq; precantibus, finem vitæ, qui non multo post secutus est, præmonstrasse. Vt iam neque pretiosæ illius diuinationis exsors sit aquatile animalium

Pisces cicures.

Piscium diuinatio.

malium genus, neque suo honore careat. quando etiam apud Suram (pagus is est Lyciæ inter Phellos & Myra) audio homines piscibus adsidere, ex ijsque arte quadam tanquam ex auibus præsagia futurorum captare. Verum hæc sufficiant exempla ad ostendendum, pisces non omnino à nostro genere alienos esse, aut qui nulla nobiscũ affectione conspirent. Sinceræ autem & naturalis perspicientiæ, magnum est hoc & commune argumentum: quod nullum aquatile, demtis his quæ ad saxa adhærescunt vel ijs adnata sunt, ita facile & absque negocio ab homine capi potest: vt asini à lupis, apes à meropibus, cicadæ ab hirundinibus, angues à ceruis, (quibus quidem non à cursu, sed serpentes attrahendi facilitate elaphi nomen apud Græcos est.) Sed & ouis pede lupum ad se vocat, & ad pantheram pleraque aiunt accedere suauitate odoris illecta, maxime simias. Marina autem fere omnia cum præsentiant, suspicenturq; & caueant insidias calliditate sua, fecerunt vt piscatio nõ simplex aut expedita esset, sed varia instrumenta, omnisq; generis artes ac fallacias requireret. Idque liquet etiam ex ijs quæ maxime sunt in promtu. Nam calamum piscatorium non volunt crassum esse, quanquam eo robusto opus sit ob captorum piscium violentas reuulsiones: sed tenuem potius eligunt, ne latam faciens vmbram, terreat animal natura suspiciosum. Quin & funiculum hami paucis nodis nectunt leuemq; faciunt: quod alias dolum sensuros pisces putant. & setæ partes quibus vncus alligatur, quam maxime albas faciunt, vt eo facilius lateant in mari ob similitudinem coloris. Versus autem Homeri,

De hamis.

Iliad. ω. 80.

Illa cito, plumbi similis, petit impete fundum:
Quod bouis agrestis cornu ducente sub vndas
Crudiuoris missum mortem fert piscibus atram:

quidam sic accipiunt, vt putent veteres boum crinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuisse vsos. Keras enim quod alias cornu significat, heic esse crinem: vnde Keirasthę tonderi, & Kura tonsura, & Keroplastes ille apud Archilochum, studiosus comæ ornandæ. Sed errant hi. Nam setis equinis vtebantur masculis: cum equarum caudæ vrina madefactæ setas habeant inualidas. Aristoteles in his nihil ait sapienter aut subtiliter dictum esse: sed reuera funiculo ante hamum apponi corniculum, quod pisces peruorent

si quid,

ſi quid aliud attingant. Hamis porro vtuntur rotundis aduerſus mugiles & amias, quia ijs os eſt paruum, à recto enim ſibi timent. aliquando etiam teretem ſuſpectum habens mugil, in orbẽ circumnatat, eſcam cauda verberans, & quod decuſſit, ad os reflectens. quod ſi nequit, ore contracto ſummis labris eſcam attingit, aliquid inde carpens. Labrax elephanto fortiorem ſe gerit. non enim alium, ſed ipſe ſeipſum, quando hamum momordit, capite hinc inde agitato vt vulnus dilatet, doloremq; iſtius tolerans laniationis, vnco liberat. Vulpes raro ad hamum accedit, ſed dolũ fugit: capta ſtatim extra vertit corporis interiora, (quod ei ob robur & flexibilitatem datum eſt) itaque hamum eijcit. Hæc quidem intelligentiam demonſtrant, vſumq; eius tempeſtiuum, atque eum artificioſum & ſubtilem. Alia ſunt, quibus cum prudentia coniunctus mutuus amor, ſocietatiſque ſtudium declarantur. Scarus vbi hamum vorauit, reliqui ſcari adſiliunt, & funiculum morſibus rumpunt. ijdem ſuis in rete illapſis caudas tradunt, mordicuſque tenentes alacriter extrahunt. Anthiæ in gentilibus ſuis liberandis maiorẽ adhibent audaciam. funiculũ enim in dorſum recipiunt, ſpiniſque erectis conantur earum aſperitate tanquam ſerra diſſecare. Atqui nullum nouimus animal, quod alij ſui generis audeat opem ferre: non vrſam, non aprum, non leænam, non pantheram. ſed conueniunt quidem in theatris quæ eiuſdem ſunt naturæ, inq; orbem circumeunt: alteri vero alterum ſubuenire neq; nouit neque curat, ſed ab eo vulnerato aut moriente quam longiſſime fugit atq; deſilit. Narratio autem, amice, de elephantis qui in foſſam delapſum cõgeſta materia educant, nimis quam abſurda eſt, & aliena: tanquã è regio edicto iubens nos libris Iubæ credere. quod ſi vera eſt, oſtendit multa marina animalia ſocietatis ſtudio, prudentiaque nihil concedere terreſtrium ſapientiſſimo. Sed mox de ſocietate eorum peculiaris erit ſermo. Cæterum piſcatores cum vident pleroſque piſcium ex hamis eluctari, ad vim ſe conuertunt, Perſarum more ſagenis eos circumuenientes, quibus comprehenſi nulla calliditate effugere poſſint. Nam verriculis & naſſis mugiles iulideſque capiuntur, tum mormyri, ſargi, gobij, labraces. quæ autẽ iaciuntur in altum retia, mullum, chryſopum, ſcorpium trahunt, quin etiam gripis & ſage-

Mutua piſcium auxilia.

ſagenis piſces incluſos rapiunt: quod retium genus panagram Homerus recte appellauit, quod omnia eo capiatur. Sunt tamen aduerſus hæc machinę muſtelis & labracibus.

Iliad. ε. 487.

Labrax enim cum ſentit panagram trahi, vi ſolum tundit, in eoq; cauitatē efficit, in qua ſe cōtinet dum rete tranſeat. Delphin deprehenſus, vbi ſe in vlnis ſagenæ teneri ſentit, nihil perturbatus, ſed lætus intus manet, epulaturque abſque negocio, tanta piſcium copia præſente. vbi rete prope ad terram adducitur, eo eroſo abit. Quod ſi non effugiat, primum nihil aliud patitur, quam quod piſcatores mariſcis ei circa criſtam inſutis ita ſignatum dimittunt. rurſus capto verbera ingerunt, agnito è ſutura. Sed hoc raro euenit. pleriq; enim primum veniam conſecuti, poſthac à maleficio abſtinent. Cum autem multa præterea ſint prudentiæ in præcauendis & effugiendis inſidijs exempla, ſepiæ artem prȩterire non conuenit. Veſicam enim iuxta collum habens plenam atro humore, (tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebraſque circa ſe efficit mari infecto, vt piſcatoris conſpectū ſubterfugere poſſit. imitās deos Homericos, qui quos ſaluos volūt cærulea ſæpenumero nube obiecta eripiunt atque ſuffurantur. Sed de his ſatis.

Aſtus piſcium.

Inſidiandi autem & prædandi eorum calliditas in multis conſpicitur. Aſter cum ſciat omnia quæ tetigerit diſſolui ac colliquari, corpus ſuum tāgi ſinit ab appropinquantibus. Torpedinis vim noſtis, quæ non modo tangentibus ſtuporem infert, ſed etiam per ſagenam torporem manibus captantium immittit. quidam, qui eius naturam magis cōpererunt, aiunt ſi viua in terram excidat, aquam ei ſuperfundentes, torporem ſentire per affectam qualitate piſcis aquā ad manum allatū. Huius ergo rei cum habeat innatū ſenſum, cū nullo cominus pugnat piſce, neq; periculū vllū adit: tantū in orbē circumnans, quaſi tela ſpargit vim à ſe defluentē, inficitq; primo aquā, deinde animal per aquam, cum id neq; defendere ſe queat, neq; effugere, ſed quaſi vinculis irretitum teneatur atq; congelet. Notus eſt etiam multis piſcator, cui à capiendis piſcib. nomen eſt factum: cuius arte etiam ſepiam vti Ariſtoteles ſcribit. A collo ſuo demittit acetabulum inſtar funiculi quo hamus dependet, quod & laxatum longe emitti, & facillime retrahi in ſe poteſt. id piſciculis, quos prope ſe videt, mordendum exhi-

exhibet, paulatimque in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore contingere possit. Polypus vt colorem suum mutet, Pindarus notum fecit ac celebre, sic canens:

Marina bestia colori
Aduerte mentem, & sic vafer omnibus
Versare in vrbibus:

& Theognis:

Polypodis fac morem imiteris versicoloris
Cui subit is, semper fit similis, lapidi.

Sane etiam chamæleon mutatur: non vt moliatur aliquid, aut sese occultat: sed ob metũ ita vertitur, natura meticulosus: & id mutationis consequitur, vt ait Theophrastus, spiritus multitudinem. parum enim abest quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipsum spirituũ plenum, & mutatu facilem esse. At polypi mutatio non est animæ affectio, sed actio quędam. Mutat enim se dedita opera, hac arte fugiens quæ timet, & apprehendens quib. alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitans prætereuehentia. Nã ipsum sua comedere acetabula, falsum: à muræna sibi & congro metuere, verũ est. ab his enim male tractatur, neq; lædere vicissim potest ob lubricitatem elabentes, sicut rursum carabus illis in cõplexum venientibus vincit. nam tenuitas non est aduersus asperitatem auxilio: polypo autem acetabula intrudente perit. Atque hunc orbem & vicissitudinem mutuo sese insequendi & fugiendi natura ipsis vt exercitationẽ ac meditationem certaminis de calliditate & prudentia ingenerauit. Enimuero echinũ terrestrem retulit Aristotimus, quæ præsensisset ventos, laudauitque gruum volatum trianguli forma. Ego autem echinum nullum Cyzicenum aut Bizantium, sed omnes in vniuersum marinos echinos profero, qui vbi tempestatẽ fluctusq; prænoscunt, lapillis sese saburrant: ne ob leuitatem euertantur, aut vndis obortis auellantur, sed lapillis prægrauantibus maneant. Volatus gruum ad vẽti rationes accommodatus, non est vnius generis. Sed hoc omnib. communiter notũ est piscibus, semperq; aduersum vndas & fluctum natant, cauentq; ne vẽto secundum caudã incidente squamæ nudatę corpus nudum exhibeant, idq; dolore afficiatur. Itaq; proram suorũ corporum semper aduersam vndis statuunt. sic enim scissum à frõte mare branchias con-

ſtringit, leuiterq; per ſummam ſuperficiem defluens ſquamas deprimit, neque cum horrore erigit. Hoc, inquam, omnium commune eſt piſcium, excepto ellope. is ſuapte natura ſecundo vento & fluxu nat, neque metuit ſibi à ſquamarum erectione, cum earum commiſſuræ non ſint verſus caudam conſertæ. Iam thynnus ita exacte æquinoctia & ſolſtitia ſentit, vt etiam hominem doceat, nihil huc tabulis opus habentem aſtrologicis. vbi enim eum bruma deprehendit, ibi quieſcit, eodemque ſe loco continet vſque ad æquinoctium. Callidum vero eſt illud gruis, quod lapidem tenet, vt eo excidente euigilet. Quanto, amice, maior eſt delphini ſolertia? Huic cum nefas ſit ſtare, & motu vacare, in quo natura eius ſemper eſt, neque ante mouendi quam viuendi finem facit: quando ſomnum captat, corpus ſurſum ad ſuperficiem maris euehit, ſupinumque rurſum per profundum demittit, fluctu quodam vectationis agitatus, donec ad terram perueniat. ibi excitatus è ſomno, ſurſum cum impetu ad maris ſuperficiem effertur, iterumque poſt ſe demittit, itaque ſibi in motu quietem quandam machinatur. Idem eadem de cauſa facere thynnos aiunt. Quorum quoniam paulo ante mathematicam prædictionem conuerſionum Solis retuli, cui etiam Ariſtoteles teſtimonium perhibet: audi nunc etiam arithmeticam eorum ſcientiam. imo opticam me hercle prius dicam, quam videtur non ignoraſſe Æſchylus: ſunt enim hæc eius verba:

Delphinus. *Thynnus.*

In morem thynni obliquos oculos ingerens.

videntur enim altero oculo cæcutire thynni. itaq; in mare ita ingrediuntur, vt à dextra habeant terram, & egrediuntur, vt à ſiniſtra: plane prudenter atq; attente cuſtodiã corporis meliori oculo cõmittentes. Arithmetica autem ob ſocietatis tutelã, vt apparet, & mutuam dilectionem cum haberent opus, ita ad ſummum eius ſcientiæ peruenerunt, vt cum gaudeant conuictu & congregatione, multitudinem ſemper in cubi modum ſtipent, vniuerſis in ſex planas ſuperficies diſtributis. deinde ita natant, vt ordinẽ ſic conſeruent, figura ſemper in quam libeat partem verſatili. Itaque is qui eos obſeruat ſpeculator, ſi vnũ latus ſuperficiei exſtãtis recte dinumerauerit, ſtatim de toto numero ipſorum poteſt pronunciare, ſciens longitudinẽ, latitudinem, & craſſitiem figuræ inter ſe eſſe æqualia. Amiæ etiam nomen

men inde habent, quod simul eant: puto etiam pelamydes. Reliquorum generum, quæ conspiciuntur & viuunt societate deuincta, numerus exprimi non potest. Itaque potius accedamus ad eas societates recensendas, quæ priuatim piscibus intercedunt. de quibus est is, qui plurimum attraměti Chrysippo consumpsit, primo in omnibus physicis, omnibus ethicis libris loco positus pinnotheras. Spongotheram enim Chrysippus nō nouerat, alioquin haud præteriturus. Pinnotheras, cui ab obseruanda pinna nomen factum, animal est cancri ad formam accedens, (sic enim traditur) & cum pinna degit, eiusq; conchæ apertionem obseruat, foris adsidens apertæ & hianti, donec aliquis pisciculus accidat, qui ab ipsis capi possit. tunc carnem pinnæ mordens, eam de captura monet, vnaq; in testudinem intrat. ea concham claudit: sic præda intra suam munitionem recepta simul vescuntur. Spongotheres gubernatur ab animalculo, quod non cancri, sed araneæ simile est. Non enim anima & sanguine caret spongia: sed saxis adnata, vt multa etiam alia, motum habet peculiarem à seipsa & in seipsam, qui monitore tamen & veluti pædagogo habeat opus. nam alioqui rara, & multis hiatibus aperta spongia ob ignauiam & hebetudinem, si quid eorum quæ sunt esui intrauerit in caua ipsius, spongothera indicante se contrahit, atque id consumit. multoque magis homine accedente aut tangente, monita & puncta ab suo custode spongia, quasi inhorret, clausoque ore ita se stipat, vt difficulter possit à venantibus abscindi. Purpuræ gregatim consuescentes, fauum quidem communiter apum instar, conficiunt: in quo dicuntur generare. musci & algæ quicquid est esui ita in suas testas recipiunt, vt ijs in orbem exsertis quasi circularem conuiuationem præbeant, vna alterius alimentum depascente. Et vero quis in hisce admiretur communitatem? quando etiam crocodili, quo nullum animal perinde efferum & à societate alienum mare, flumina, paludes gignunt, tamen in suis cum trochilo cōmercijs mirificam demōstrat coniunctionem atq; elegantiam. Trochilus auis est ex earū genere, quæ circa lacus & fluuios versantur. ea crocodilum custodit, non proprio victu, sed eius reliquijs enutrita, cum enim sentit ichneumonem luto (sicut athletæ puluere solent) oppletum crocodilo dormiēti insidiari, vociferans, &

Pinnotheres. *Spongia.* *Crocodilus.* *Trochilus.*

tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic cicurem præbet, vt eum aperto ore intromittat, gaudeatq; eo tenues carnium particulas quæ dentibus inhæserãt suis rostro sensim legente & deradente. & vbi iam contentus, os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, 5 neq; eam prius demittat, quam trochilum euolasse senserit. Piscis autem, qui Græcis Hegemon, quod est dux siue ductor appellatur, exiguus est, gobio non absimilis quantitate & forma, semperque adest magno alicui ceto, prænatansq; eius cursum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel 10 fretum aliquod incidat, vnde exitus difficulter detur. sequitur cetus, veluti clauum nauis, cursum eius tenens. & quidquid aliarum est rerum, siue animal, siue nauis, siue lapis, quod ad ceti rictũ accidit, id statim demersum in eius ventrem perijt. ductorem autem suum agnoscẽs veluti ancho- 15 rã intro recipit. intus enim dormit ductor, & cetus eo quiescente subsistit ac stationem agit. rursumq; eo progrediente sectatur, neq; noctu dieve abscedit. si enim abscedat, vagatur iam erratq; cetus. & multi ceti quasi gubernatore destituti pereunt ad terram elati. idq; nos vidimus apud An- 20 ticyram. & memorant ante ceto haud procul Bunis ita in littus egresso atq; putrefacto, pestem ortam fuisse. Dignum vero est his societatibus & consensui ac consuetudini eas amicitias componere, quas Aristoteles narrat vulpiũ & serpentum, quia communem inimicum habeãt aquilam? aut 25 otidibus cum equis, quibus appropinquare & fimum disijcere gaudent? Ego ne in apibus quidem ipsis, aut formicis tantum animaduerto mutuæ procurationis. nam vt cõmune opus omnes augẽt: ita alteri nulla est alterius cura, nulla consideratio. Hoc discrimen magis etiam elucescet, si 30 sermonem conuertamus ad ea quæ societatis antiquissima sunt & potissima opera, nempe ad fetus procreationẽ. Primum enim pisces, qui paludibus contiguum, aut amnes excipiens mare inhabitãt, instãte partu sursum euadunt, potabilium aquarum mitissimam ac placidissimam quæren- 35 tes. Nam & partui tranquillitas est commoda, & à belluis immunes sunt fluuij, sunt paludes: vt fetus saluti iam consulãt. Quæ causa est, quod piscium maxima vis apud Euxinum procreatur pontum. non enim cete ibi sunt, sed duntaxat exilem phocam, & paruũ delphinem habet. tum flu-

Hegemon. *Cetus.* *Pontus.*

niorum

uiorum plurimorum atq; maximorum in eum se effunden-
tium admixtio, tēperiem partibus commodam efficit. Ma-
xime admirabilis est anthias piscis, quem sacrum Homerus
appellat. etsi pro magno piscem sacrū quidam interpretan-
tur, quomodo os magnum sacri appellationem habet, & morbus comitialis cum sit magnus, sacer dicitur. alii sacrū
eum intelligunt, qui dimittendus sit, vtpote alicuius numi-
nis tutelæ consecratus. Eratosthenes videtur interpretari
chrysophryn, sic ab aureis cilijs dictum.

Il. π.407.

Anthias, sacer piscis.

Aureus huic sacro sua cilia circulus ambit.

ellopem putant multi. est enim rarus, & non facilis captu.
apud Pamphyliam sæpenumero visitur: & cum eum capiūt,
tum & ipsi piscatores coronantur, & lembos suos sertis re-
dimiūnt, ac cum strepitu plausuq; aduecti, excipiunt & ve-
nerantur. Pleriq; tamen anthiam putāt esse sacrum piscem:
itaque dici, quod vbi anthias apparet, nulla est bellua, sed
audacter spongiarum captatores vrinant, audacter pisces
fetificant, tanquam obsidem securitatis à prædantibus na-
cti. Causa colligi non facile potest, fugiantne belluæ an-
thiam, vt suem elephanti, gallū leones: an signum eius præ-
sentia sit locorum belluis carentium, quæ agnoscat ille &
obseruet, vt calliditate & memoria præditus. Porro autem
piscium fetus procuratio vtriq; est sexui cōmunis: tantumq;
abest vt mas fetum deuoret, vt etiam adsideat ouis, eaque
custodiat. testis Aristoteles. & si qui femellas sectantur, exi-
guum aliquid seminis infundūt: quod alias fetus ad instam
magnitudinem non excrescat. Peculiariter phycides ex al-
ga veluti nidum quendam construentes, eo suum fetum ab
vndis defendūt. Mustelæ amor erga prolem ac dilectio tan-
tum habet suauitatis, quantum nulla etiam cicuratissima
superare possint animalia. Ouū parit, & vbi exclusus est fe-
tus, nō foris, sed intro receptum eum ita alit & educat, tan-
quam denuo paritura. & cum aliquantum adoleuit, emitti-
tur, doceturq; iuxta natare: deinde rursum per os in se reci-
pit, receptaculum iuxta ei, & alimentum præbens ac locum
tutum, dum eo virium perueniat, vt ipse tutari se possit. Te-
studinis quoq; in pariendo, & fetu tuendo mirabilis est ac
curatio. Parit è mari egressa in vicinia. deinde quia incuba-
re diu ve in terra morari nō potest, oua in sabulo ponit, læ-
uissimū & mollissimū ei ingerens. vbi texit, satisq; tuto ob-

Mustela piscis.

Testudo.

ruit, ſunt qui dicunt eam pedibus locum notis impreſſis notare, itaque facere vt facile ab ipſa agnoſci poſſit. alij femellam à mare nútritam, ſigilla propria & formulas ibi relinquere ferunt. Id magis mirabile eſt, quod diebus XL. obſeruatis (tot enim diebus excoquuntur & rumpuntur oua) ſub earum finem accedunt, & vna quæuis ſuum theſaurum, ita vt non melius homines ciſtam cum auro depoſitam agnoſcentes, aperiunt cum gaudio & alacritate.

Crocodilus.

Crocodili his cætera habēt ſimilia. ſed coniectatio loci non dat homini occaſionem cauſæ ratiocinādo explorandæ: vnde eſt, quod non rationi, ſed diuinationi imputetur huius animalis prænotio. Nam neque intra, neque vltra illud ſpacium, ad quod Nilus ſua annua eluuie peruenturus eſt, progreſſus oua ponit. vt quicunque agricola in ea incidat, cum ipſe intelligere, tum alijs queat narrare, quouſque effluxurus ſit amnis. adeo ſcite dimēſus eſt, ne humidus ipſe hnmido incubet. Excluſis catulis, qui primū in lucem progreſſus non ſtatim ore arripit obuiū aliquid, muſcā puta, culicē, vermem, aut feſtucam vel herbam. eum mater morſibus dilaniat atque enecat. feroces autem & ſtrenuos amat & fouet, iudicio, (id quod ſapientiſſimi hominum poſtulant) non affectui amorem tribuens.

Vituli marini.

Phocæ etiam pariunt in ſicco, paulatim autem catulos producūt, & mare ijs guſtandum præbent, moxque rurſum educunt: idque ſæpe & ſingulatim faciunt, dum ſic adſueſcant, audacterque marinam vitam ſuſtineant.

Rana.

Ranæ in coitu euocationibus vtuntur, vocem edentes, quæ ololygon dicitur, ad amorem & coniugium aptam. vbi autem mas femellā ſic allexit, vna noctem iſtam commorantur. miſceri enim in humido non poſſunt, & interdiu id in terra verentur facere, obortis tenebris abſque metu congrediuntur. Alias autem vocem edunt clariorem pluuia imminente: idque ſignum eſt vnum de firmiſsimis. Sed quam, ô care Neptune, pœne in rem incidi abſurdam atque ridiculam? ſi me circa phocas & ranas oratione moras nectērem, ſapientiſsimū dijſq; acceptiſsimum omnium marinorū animal ſubterfugiſſet. Quæ enim muſica luſciniarum, quæ hirundinum induſtria, quæ columbarum humanitas, quod apum artificium cum alcyonis virtutibus cōparari meretur? cuiuſnam animalis ortus & partus deus tanto honore affecit? Latonæ partum ferūt ab vna inſula

eius

Alcyones.

eius amore capta fuisse exceptum. Alcyoni autē circa bru-
mam parienti totum mare deus fluctuum & pluuiarum va- *
cuum præbet: vt iam animal aliud sit nullum, quod homi-
nes ita merito ament. huic enim acceptum referre debent,
quod media hyeme septem dieb. totidemq; noctibus absq;
vllo periculo nauigant, iterq; marinū tum terrestri tutius
habent. Quod si de singulis eius virtutib. pauca sint dicen-
da: primum ita maritum diligit alcyon, vt non vno aliquo
stato tempore, sed per totum annum consuetudine eius v-
tatur: non ob lasciuiam, (neque enim vnquam alium ad-
mittit) sed ob beneuolētiam & amicitiam, qualis vxori ad-
uersus suum est virum. Vbi autem senectus marem imbecil-
lum, & ad sectandum tardum reddidit, ipsa eum suscipiens
gestat atque nutrit, nunquam destituens, nunquam solum
relinquens: sed in humeros sublatum vsquequaque portat
atq; fouet, eiq; ad mortem vsque adest. Ad amorem prolis,
& pro eius salute procurationem quod attinet, vbi primum
se concepisse intelligit, statim ad nidum conficiendum se
confert. Heic non lutum subigit, non parietibus aut culmi-
nibus innititur, vt hirūdines, neq; multis partibus corpo-
ris operantibus vtitur, vt apes quæ cellulas suas mellis fa-
ciundi causa subeuntes toto corpore omnibusq; membris *
laborant. sed alcyoni vnum simplex instrumētum est, os vi-
delicet. Ac nullum aliud adiumentum cum habeat sui stu-
dii, tamen quale opus quamq; artificiosum conficiat, vix vt
credant adduci possunt qui non viderunt: adeo quod illa
effingit, aut potius nauis in morem cōpingit, eam habet fi-
guram, quæ sola euerti mergiq; nō potest: Collectas enim
spinas acus marinæ cōserit inter se atq; cōtexit, perinde ac
si telæ subtegmen ingereret, ita alias obliquas, alias rectas
cōmittens inter se flectendo cōplicandoq;. atq; sic absoluit
teretem nidum, similem nauiculæ vno remo agitatę figura
prominentem habente cuspidem, qualis fere est piscato-
rio vasi quod curtum vocant. Ita perfectum deponit in flu-
xum vndarum, vbi mare leniter accidens non satis concin-
nata, suoq; allisu laxata monet reficere ac stipare, recte an-
tem cōpacta stipat, itaq; consolidat, vt etiam lapide aut fer-
ro vix rumpi dissoluiq; possit. Proportio maximam meretur
admirationē, & cauitatis forma. ita enim adornatur, vt so-
lam alcyonem recipiat, omnibus aliis aditus sit ignotus,

ac ne mare quidem admittatur. Existimo sane omnibus vobis visum fuisse talem nidum. Mihi vero sæpius videnti ac contrectanti, subiit dicere:

Od.ξ. 162. *Tale quid in Delo, & Phœbi me cernere templo*

memini: nempe aram ceratinam siue cornutam, quæ inter septem mundi miracula celebratur: quod neq; glutine vllo neque aliis vinculis cohærens, è solis dextris cornibus compacta est. Propicium autẽ mihi precor deum, qui homo insularis aliquid de musica Sirene.

* * *

* & interrogationem illam deridere, cur Apollo non vocetur * Triglobolus. an enim non agnoscunt Venerem Triglobo-ron, quod mulli ei consecrantur, eiq; in mari tempora cõ-duntur * aliaque similia: quod ne interfecto quidem eo gaudet? Lepti autem sacerdotes nullo marino vescuntur. Mystæ Eleusinii nullum venerantur, quod scitis: eodemq; Iunonis Argiuę antistita honoris gratia abstinet. nam leporem marinum, qui homini est lethalis, maxime interficiũt & cõsumunt mulli. ideoque vt humanis & salutaribus animalibus parcitur. Iam Dianæ Dictynnæ à retibus dictæ, & Apollinis Delphinii templa & aræ passim sunt apud Græcos. & locum quem Apollo sibi eximium delegit, coloniã putant esse Cretum delphino duce vsorum. non enim deus ante classem mutata forma natauit, vt fabularum scriptores tradunt: sed delphino misso qui cursum hominum dirigeret, eos Cirrham deduxit. Ferũt etiam Sinopen missos à Ptolemæo Sotere ad Sarapidem aueheudum & Bacchum, violento vento eiectos supra Maleam nauigasse inuitos, ita vt Pelopõnesum ad dextram haberent. heic iis vagãtibus & oberrantibus delphinum ante proram apparuisse, qui quasi inuitans in cõmodas subinde stationes deduxerit tantisper, dum nauim ad Cirrham constitueret. Ibi cum sacrum ab exscensione è naui fecissent, quod anabaterium dicitur, cognouerunt de duobus simulacris vnum quod erat Plutonis debere se auferre secum, alterius, quod Proserpinæ, excipere formam, ipsumque relinquere. Verisimile quidem est deum probate studium musices in delphino, cui etiam Pindarus se comparans, incitari se ait delphini in morem,

Mullus.

Delphin.

Quem placido è mari
Suauis exciuit tibia sonus,

magis

magis tamē humanitatem eius deo puto caram esse. Solus enim hominem, vt homo est, amat. terrestrium animalium alia nullum hominem, mansuetissima tātum vtilitatis gratia eos à quibus aluntur, & cum quibus consueuerunt, vt canis, equus, elephas. Hirundines quantum ipsis opus est domus hominum subeunt, vmbram securitatemque quærentes. ipsum hominem interim fugiunt tanquam feram. Delphino præter omnia animalia & soli id natura dedit, quod optimi requirunt philosophi, nemper vt amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habens, omnibus benignus est, omnes amat, multis auxilium tulit. Atq; Arionis quidē historiam omnium ore celebratam nemo ignorat. Hesiodi tu, amice, tempestiue nos admonuisti.

--- sed non oratio fine
Est abs te conclusa suo.--- Iliad.1.55.

Qui enim canem laudasses, nō debuisti delphinum reticere. Cæcum enim fuit indicium canis latrātis & cum clamore percussores inuadētis. * apud Nemeum cadauer Hesiodi mari iactatum sustulerunt, aliiq; ab aliis studiose excipientes ad Rium exposuerunt, occisumque hominem demōstrarunt. Myrsilus Lesbius scribit, Enalum Æolensem, cum amaret Phinei filiam, quæ oraculo Amphitritæ iubente de Penthidibus saxis deiecta fuerat, ipsum quoque in mare insiluisse, saluumq; à delphino fuisse ad Lesbum delatum. Beneuolentia autē delphinis erga Iassensem puerum, ob excellentiam amor visa est. Cum eo enim quotidie ludebat, iuxtaq; nabat, & tangendum se præbebat, patiebaturq; ab eo conscendi, & quocunque flecteret vehebat, ad mare spectaculi gratia subinde omnibus Iassensibus cōcurrētibus, aliquando autem ingenti imbre grandineq; ingruentibus, puer à delphino defluens periit: delphin vna cum excepto cadauere in terrā sese eiecit, neq; ante ab illo destitit, quam moreretur. iustum ratus vna cum eo perire, cui causam exitii contulisset. & Iassensibus monimentum huius casus est monetæ nota, puer delphino inuehens. Hęc res etiam fabulosæ de Cœrano historiæ fidem conciliauit. Is Pari natus, quodam tempore Byzantii delphinos, qui sagena iacta capti extractique in terram, ac iamiam mactandi erant, emptos vniuersos dimisit. Paulo post quinquaginta remis acta naui vectus, in qua fuisse prædones aiūt, naui in freto quod

inter Naxum est & Parum subuersa, reliquis submersis, ipse à succurrente delphino sublatus, & in Cythnum est delatus ad speluncam, quæ Cœraneum dicitur, atq; etiamnũ visitur. atq; de hoc Archilochum aiunt scripsisse:

De quinquaginta Neptunus Cœranon vnum
Propicius seruat mortalibus.- -

Cum autẽ postmodo defuncti corpus necessarii prope mare cremarent, multi delphini apud litus apparuerũt, veluti ostentantes se ad persoluendum iusta venire, & dum id cõficeretur adfuerunt. Vlyssis porro scutum insigne habuisse delphinum, etiã Stesichorus scripsit: Zacynthii narrãt causam, vt Critheus testatur. nam Telemachũ puerum in mare profundum de litore prolapsum, delphini seruauerunt subeuntesq; natando extulerunt. & pater vt animali gratiam referret, annulo ac scuto delphinum insculpsit. Sed quando præfatus nihil fabulosi me dicturum, nescio tamen quomodo in narratione de delphinis vltra verisimilitudinẽ prouectus sum ad Vlyssem & Cœranum: id mihi ipse pœnę impono, vt finem dicendi iam nunc faciam. Dixi. Vestrum est, indices, ferre sententias. Soc. Atqui nobis iamdudum ea stat sententia, quam sic extulit Sophocles:

Orationum quæuis discrepantia,
Vtrinq; si perite prolata sient,
Cohæret, in mediumq; dicta congruunt.

Nam hoc modo vos etiam in iis quæ alter aduersus alterum dixit, pulcro defuncti certamine, optime ea contulistis, quibus refelluntur, qui animalibus rationem & intelligentiam adimunt.

PLVTARCHI COMMENTARIVS de animæ procreatione, quæ in Timæo Platonis describitur.

Pater filiis Autobulo & Plutarcho S.

QVANDOQVIDEM censuistis colligenda, & peculiari comprehendenda commentario ea, quæ sparse vel disseruimus vel scripsimus alias alia, quibus Platonis de anima sententiam interpretati sumus ita, vt nobis sensisse is visus fuit: cum ea disputatio alioqui tractatu difficilis, etiam excusatione opus habeat, quia plerisq; Platonicorum

nonni-

nonihil aduersatur, ipsa ego verba de Timæo Platonis pro- "
ponam. Ea ex natura, quæ indiuidua est, semperque eodem "
modo habet: tum ex ea quæ circum corpora diuisioni est "
obnoxia: tertium quoddam genus intermedium contem- "
perauit, quod etiam inter Eiusdem & Diuersi naturam me- "
dio loco intercederet. ac proinde id constituit in medio in- "
diuiduæ naturæ, & eius quæ circa corpus esset diuidua. Hęc "
deinde tria sumpsit, & in vnam omnia ideam siue speciem "
contemperauit, Diuersi naturam, quæ difficulter miscetur, "
in Idem vi concinnans. Miscens autem cum natura, vbi ex "
tribus vnum fecisset: totum hoc in partes, quot esse conue "
niebat, diuisit: quarum quæuis cõflata esset ex Eodem, Di- "
uerso, & substantia. Sic autem cœpit diuidere. Iam primum
narrare, hæc quantam interpretibus materiam dissentien-
di præbuerit, in præsentia immensi esset operis: superuaca-
nei etiam apud vos, qui plerasque sententias legistis. Sed
quoniam præstantissimorum virorum quosdam Xenocra-
tes ad se pertraxit, animam dicens numerum esse, qui à se i-
pso moueatur: a'ij Crantorem Solensem amplexi sunt, qui
animam misceri dixit è duabus naturis, quarum altera mẽ-
te cernatur, alia opinabilis sit & sensibilis inhæreat: nisi fal-
lor, horũ, vbi explicata fuerint, perspicuitas, quoddam no-
bis exordium suggeret. Est autẽ de vtroq; breuis disputatio.
Nam priores animam nihil putant intelligi debere, quam
exortũ numeri, indiuiduæ & diuiduæ naturæ mixtione ge-
niti. vnitatẽ nimirum esse indiuiduam, diuiduã multitudi-
nem: hinc nasci numerum, vnitate multitudinẽ definiente,
terminumque infinitati imponente, quam binarium infini-
tum appellant. Zaratas quoq; Pythagoræ discipulus, Bina-
rium vocauit numeri matrem, vnitatem patrem: ideoque
meliores numeros eos esse dixit, qui adsimiles essent vnita-
ti. Hunc tamen numerum nondum esse animam. ei enim
deesse adhuc vim qua moueat & moueatur. Eodem autem
& Diuerso mixtis, (quorum alterum motus est & mutatio-
nis initium, alterum quietis) animam exstitisse, vim scilicet
non minus sistendi & insistendi, quam mouendi & motus
percipiendi. Crantor, vt qui id maxime proprium animæ
officium putaret, iudicare sensilia & sub intellectum caden-
tia, eorumque & inter se in suo & inuicem in diuerso genere
discrimina atq; similitudines: animam, vt omnia possit co-
gnosce-

Anima an numerus.

Crantoris opinio.

gnoſcere, ex omnibus ait eſſe concretam. Eſſe autem ha quatuor: naturam quæ mente duntaxat cernitur, ſemperq eodem habet modo: tum eam quæ corporibus adeſt mutabilem atq; perpeſſionib. obnoxiam: ad hæc Eiuſdem & Diuerſi, quod etiam iſtarum vtraque particeps Eiuſdem & Diuerſi proprietatum. Iſti omnes æque ita ſentiunt, animam tempore non eſſe ortam, neq; originem competere in eam, ſed pluribus eſſe præditam facultatibus, in quas eam Plato contemplationis gratia diſſoluens, ponat natã eſſe & commixtam. Eademq; illum de mundo etiã ſenſiſſe: quem cum ſciret eſſe æternum & nunquam ortum, videret autem difficulter conſiderari poſſe quo modo compoſitus eſſet & gubernaretur, niſi quis ortum eius & cauſarum ipſum conficientium congreſſionem ab initio poſuiſſet: iſti viæ ac rationi inſtitiſſe. His ita vniuerſe dictis, Eudorus neutrum putat non habere pro ſe aliquid probabile. Mihi, ſi probabilitas pro regula iudicandi ſit habẽda, vtriq; videntur à Platonis opinione aberraſſe: ſi non propria placita concinnare, ſed cõſentientia Platonis ſententiæ dicere ſit propoſitũ. Quippe illa è mente comprehenſibili & è ſenſibili natura mixtione quam dicunt, non declaratur qui animæ magis, quam aliarum quarumuis rerum ſit procreatio. Nã cum ipſe mundus, tum quælibet eius pars ex iſtis duabus conſtat naturis: quarum hæc materiam & ſubiectum, illa formam & ſpeciẽ rei naſcenti præbuit. & quidquid materiæ informatum eſt, participatione atq; adſimilatione intelligibilis (ſic enim liceat vocare eam, quæ ſola mente percipitur) naturæ ſtatim hoc conſequitur, vt tangi videriq; poſſit. Anima autem omnem ſenſum ſubterfugit. Plato quidem animã nuſquam dixit eſſe numerum: ſed motũ qui ſeipſum ſempet cieat, fonsque ſit & principium motus. naturam vero eius numero & harmonia exornarit, ſubiectam his, formamque in ſe pulcerrimam recipientem. Puto autem non idem eſſe, ſecundum numerum animam eſſe conſtitutam, & naturam animæ eſſe numerum. nam ſecundum contentionem (ſic harmoniam dico) conſtituta, harmonia non eſt anima, vt ipſe in Phædone demonſtrauit. Liquet autem hos vim Eiuſdem & Diuerſi ignorauiſſe, dum alterum quietis, alterum motus cauſam faciũt: cum Plato in Sophiſta Ens, Idem, Diuerſum, Motum, Statũ, vt quinq; numero, & omnia à ſe inuicẽ differentia

Refutatio.

rentia

tentia posuerit. Quod autem communiter hi, & plerique Platonis sectatorũ timentes atq; ægre ferentes, omnia moliuntur, viq; peruertunt, putantq; tanquam flagitiosam & infandam sententiam debere occultari & negari, quę mundum eiusq; animam non ex sempiternis constituit principijs, neq; infinito tempore talem fuisse affirmat: id peculiari disputatione explicatum est. & nunc tantũ satis est dicere, istos concertationem, qua Plato fatetur summa contẽtione & præter ætatem se vsum aduersus eos qui deum esse negant, confundere, aut potius totam tollere. Si enim origine caret mundus, actum est de Platonis sententia, qui animam corpore priorem ætate, initium ait motui ac quieti præbuisse intus habitantem, eorumq; ducem & primam effectricem causam fuisse. Quæ autem anima, & quo corpore, cuius anima sit, antiquior fuerit, in progressu orationis aperietur. Hoc enim ignoratum, videtur plurimũ inuexisse dubitationis, & de fide veræ sententiæ tantundem derogasse. Principio meam de re sententiam explicabo, eique fidem quantũ possum faciam probabilitate inducenda, qua id quod alienum plerisq; & contrarium receptis videbitur opinionibus excusem. Postea ipsis verbis cum interpretationem tum demonstrationem accõmodabo. Sic enim res habet, vt mea quidem fert sententia. Mundum hunc, Heraclitus ait, neq; deorum quisquã neq; hominum fecit. metuens scilicet, ne postquam de dijs desperauissemus, hominem aliquem mundi opificem fuisse suspicaremur. Præstat itaq; Platonis sententiam sequi, atq; hoc & dicere & canere, mundum à deo esse factum. nam & mundus operum est pulcerrimum, & deus omniũ causarum præstãtissima. Substantiam autem & materiam ex qua factus est mundus, nõ natam, sed semper subiectam opifici disponendam se & ordinandam, atq; ipsius similitudinem quãtum eius fieri potest effingendã præbuisse. Non enim ex eo quod nihil esset exstitit mundus, sed ex eo ꝙ non pulcre, non recte aut perfecte esset, quo modo fiunt domus, vestis, statua. Fuit nimirum antequã mundus nasceretur materies, nõ corporis eo, non motus, non animæ expers: sed corpore informi atq; incomposito, temerario & bruto motu præditũ. erat aũt hoc ipsum inconcinnitas animæ proportione carentis. Etenim deus neq; corpus de incorporeo, neq; animam de inanimo redegit.

De ortu mundi.

redegit. Sed quo modo virum modorum numerorumque musicorum peritum non vocem aut motum, sed concinnã vocem, numerosumque motum efficere volumus: ita deus neque corpori vt tangi & resistere, neque animæ vt imaginari & mouere posset indidit: sed vtrunque sumens principium, alterum obscurum & tenebricosum, alterum turbulentum & amens, ambo imperfecta atque indefinita, ijs ordinãdis, digerendis atq; concinnandis pulcerrimum & perfectissimum confecit animal. Ergo corporis natura alia nõ est, quam quæ ab eo omnium receptaculum sedes, nutrixq; dicitur rerum ortarum. Animæ autem naturam in Philebo appellat infinitatem, vtpote numeri & rationis priuationẽ, & in qua defectus, abundantiæ, differentiæ, dissimilitudinis nullus terminus insit, nulla mẽsura. In Timæo autem cum dicitur indiuiduæ commixta naturæ, & quæ circa corpora versans diuidua appelletur: neq; multitudo vnitatum aut punctorum intelligi debet, neque longitudines aut latitudines: quæ corporibus conueniunt, & corporum magis sunt quam animæ. sed incompositum, infinitum, seipsum mouens, & præditum mouendi facultate principium illud, quod sæpe necessitatem, in Legibus autem palam animam inordinatam dixit & maleficã. Ipsa enim ex sese natura talis erat: mentem autem & rationem harmoniamq; solertem nacta est, vt fieret mundi anima. Nam omnium capax illa materies magnitudinem, interuallum, spaciumque habebat: pulcritudine, specie, formarumq; mediocritate indigebat. adepta autem ea est, dum ita exornata fuit, vt terræ, maris, cœli, stellarum, plantarum, animaliumq; omnis generis corpora & instrumẽta exsisterẽt. Atqui necessitatẽ quæ in Timæo dicitur, in Philebo infinitas atque mensuræ vacuitas ob exsuperantiam & defectum materiæ nõ animæ * adscribunt: quo pacto id defendent, quod materiam idem semper informẽ, omnis qualitatis & facultatis propriæ vacuam asserit, similemque ait esse olei odoris expertis quo ad tingendum vtantur vnguentarij. Fieri enim nequit, vt quod suapte natura qualitatis exsors, ociosum, & informe est, id Plato causam mali principiumque ponat, vocetque infinitatem turpem ac maleficam, rursusque necessitatem frequenter deo repugnantem & frænos excutientem. Illa enim, quæ (vt in Politico ait) cœlum in contrariam torquet

Causa mali.

partem

partem necessitas & innata cupiditas, & illius priscæ naturæ vna quasi educata confusio, antequam in hunc mundum veniret, vndenam in res inuecta est: si subiectum qualitate carebat, materies nullam vim causæ habens, opifex autem bonus ipse, omnia sibi quantū res ferret similia voluit facere? nihil enim est tertium. Nam heic in Stoicorum delabemur angustias, qui malum ex non ente absque causa & procreatione introducunt: quando de his quæ sunt, neque bonum neq; qualitatis vacuum probabile est substantiam & originem malo præbuisse. Cæterum Platoni nō accidit idem quod posterioribus, neque neglecta (quod his vsu venit) tertia facultate & principio quod inter materiam & deum est medio loco, admisit absurdissimum illud commentū, quod nescio quomodo malorum naturam aliunde irrepsisse ꝑ accidēs & casu fingit. Sane Epicuro ne momentaneam quidē atomi inclinationem concedunt, quod eum dicant motum absque causa ex non ente introducere. ipsi malitiam, tantumque miseriarum, aliasq; circa corpus infinitas incommoditates & difficultates, quarū nulla in principijs causa sit, ex consecutione quadam aiunt exstitisse. Non ita Plato. sed cum materiam omni discrimine liberasset, deumque à malorum causa quam longissime collocasset, hæc in Politico scripsit de mundo. "Is enim ab eo qui ipsum composuit, omnia est adeptus bona. quę autem molesta & iniusta fiunt in cælo, cum ipsum ab externo habitu habet, tum in animalibus etiam efficit. ac paulo post: Progressu autē temporis, obliuione ei obrepente, magis adhuc obtinuit priscæ inconcinnitatis morbus, periculumq; est, ne dissolutus rursum subeat infinitum dissimilitudinis locum." Dissimilitudo autē non est in materia, quę caret qualitate & differentijs. Quod cum alijs multis ignorās Eudemus, Platonem subsannat, quasi hic dum sæpenumero matrem & nutricem rerum vocat materiam, etiam malorum causam, radicē, principium dixerit. Plato enim matris nutricisq; nomine materiam afficit: causam autem malorum eam vim, quæ materiā mouet, & circa corpora est partilis, inordinata, bruta, nō tamē animæ exsors motio, facit. quā in Legibus, vt dixi, animā vocat cōtrariam & aduersantem beneficæ. Anima enim causa est & principiū motus: mens, ordinis & consonantiæ in motu. Neque deus materiam

ocio-

ociosam constituit: sed stabiliuit à bruta turbatam causa. neq; principia mutationis & affectionum indidit naturæ: sed cum ea omnis generis motibus atque affectionibus inordinatis exagitaretur, magnam illam infinitatem prauitatemq; exemit, instrumẽtis vsus harmonia, proportione, & numero: quorum opus est, nõ mutatione & motu diuersitates & discrimina in rebus efficere: sed ea potius stabilia, certa, & eorum quæ eodem semper sunt modo similia reddere. Atq; hæc est, mea quidem opinio vt fert, Platonis sententia. Demonstratio autem prima erit, si ea, in quibus ipse sibi dicitur ac putatur contraria dixisse, expediamus. Nam ne sophistæ quidẽ ebrio, ne dum Platoni tanta imputanda sit perturbatio & inconstãtia, ea in disputatione quã summo studio tractauerit: vt eandem naturã simul & nũquam natã, & ortam dicat: quorum hoc in Timæo, illud in Phædro aiunt exstare. Verba quidem de Phædro omnibus fere in ore sunt, vbi quod anima non sit genita, ex eo probatur, quia se ipsam mouet: & quod nõ interitura, ex eo quia non

Platonis dicta conciliantur.

» sit genita. In Timæo, Animam vero, inquit, nõ vt nunc po-
» steriorem conamur dicere, ita etiam deus machinatus est
» corpore iuniorem. nõ enim siuisset maius natum cum na-
» tu minore copulatum ei parere. sed nos, quibus multum te-
» meritatis ac fortuiti adest, sic etiam loquimur. ille autẽ &
» ortu & virtute priorem animam corpore, tanquam domi-
» nam & obtemperanti imperaturam condidit. Et rursus,
» cum dixisset, ipsam in seipsa conuersantem vitę perennis &
» sapientis initium diuinum fecisse. Corpus, inquit, cœli fa-
» ctum est adspectabile, anima autẽ quæ videri nequeat, sed
» rationis sit & harmoniæ particeps, à præstãtissimo intelli-
» gibilium semperque manentium ipsa rerum natarum præstantissima facta. Hîc deum rerum sempiternarum præstantissimum, animam rerum factarum optimam dicens, manifestissimo discrimine & oppositione vsus, æternam & non ortam naturam animæ ademit. Quomodo ergo hæc melius explicabuntur, quam ea ratione, quam accipere volentibus ipse tradit. Ortus enim expertẽ ait eam animam, quæ ante mundi ortum omnia vitiose & confuse mouit. rursum ortam & natam eam, quam deus ex hac & stabili optimaq; illa natura prudentem ordinatamque confecit, & tanquam formam sensili intelligibilem, mouenti ordinatam

natam prębens,ducem Vniuersi constituit.Hoc enim mo-
do etiam corpus mundi alicubi generatum,alicubi non ge-
nitum ponit.Cum enim dicit omne quod sub aspectum ca-
dit nō quieuisse,sed cū inordinatis cieretur motibus,deum
id sumpsisse & cōcinnasse: itē quatuor hæc genera,ignem,
aquam,terram,& aerem,antequam Vniuersum ijs disposi-
tis conficeretur,motum intulisse materiæ,ab eaque ob in-
æqualitatem fuisse concussa:equidem corpora facit quę a-
licubi fuerint ac substiterint ante mundi originem. Rur-
sum corpus anima posterius dicens, & mundū esse factum,
quia videri & tangi possit, quia corpus habeat,talia autem
ostensum sit orta & nata esse:nemo nō videt eum corporis
naturæ ortum adscribere. Verum perlōge ab eo abest Pla-
to,vt secum ipse palam dissentiat, ac pugnātia dicat de re-
bus maximis. Non enim eodem modo,neque idem corpus
à deo factum ait, & fuisse antequam nasceretur. hoc enim
palam esset præstigijs vti. Sed quid intelligendum sit voca-
bulo ortus, ipse docet. Ante hac, inquit, omnia ratione &
ordine carebāt. verum vbi deus aggressus est digerere vni-
uersum,ignē primum,aquam,terram & aerē:(quæ vestigia
quidem suarum formarum aliqua habebant,ita tamen af-
fecta erāt,vt par est vniuersum esse à quo deus absit)hęc er-
go primum conformauit specie & numero quodq; suo. Et-
iam ante cum dixisset, non vnius,sed duarū proportionum
opus fuisse molem. Vniuersi solidam ac crassicie præditam
constringere, explicauissetque igne, terra, aqua, & aere in
medio positis deum cœlū constrinxisse atq; constituisse:ex
his,inquit,talib.& numero quaternario contentis, corpus
mundi natum est,proportione consentiens:atq; hinc ami-
citia ea præditū,vt ipsum in sese cōueniens,dissolui ab alijs
rebus,eo excepto qui colligauit,nequeat. quib. verbis ma-
nifestissime docet, non corporis simpliciter,nō molis,non
materiæ, sed cōcinnitatis in corpore, pulcritudinis,simili-
tudinisq; deum fuisse patrē & opificē. Hæc cogitanda sunt
etiam de anima.nimirū aliam neq; à deo esse procreatam,
neq; animam esse mundi, sed facultatem imaginatricis &
opiniosæ, brutæ interim incōpositæq; motionis & incita-
tionis,quę seipsam,idq; semper,moueat.aliā esse,quā deus
cōuenientibus numeris rationibusq; conditā ac genitam,
principem nato mundo indiderit atque pręfecerit. Hęc il-

lum sensisse, & non dicis causa commentum cum ipsius mundi, tum animæ constitutionem quandam ortumque, præter multa alia hoc etiam arguitur, quod animam alias non genitam, alias genitam, vti docuimus: mundum semper ortum & natum, nunquam non natum, nunquam sempiternum dicit. Quæ in Timæo disputat, quid attinet huc afferre? cum is liber totus à capite ad calcem de mundi ortu sit. Alias in Athlantico Timæus vota faciens, nominat eum deum qui olim opere, nunc ratione exstet. in Politico Parmenideus hospes mundum à deo compositum multa ait bona esse adeptum, si quid habet vitiosum aut incommodum, id ex admixto priore habitu inconcinno & bruto habere. In Republ. de numero disserere orsus Socrates, quem nonnulli Coniugium vocant: Est autem diuinæ, inquit, naturæ progenitæ sua conuersio, quæ numero perfecto comprehenditur. heic quidem diuinam naturam progenitam nihil vocans aliud, quam mundum. *

* * *

ternarij & quaternarij: tertia quinarij & senaria (quarum nulla vel per se, vel cum reliquis coniuncta quadratum numerum facit) quarta est septenarij & octonarij. quæ reliquis adiecta, XXXVI. conficit quadratum numerum. Illa autem tetractys (si quaternionem dicere libet, liceat) numerorum à Platone expositorum perfectiorem habet procreationem, vbi pares paribus, impares imparibus interuallis multiplicantur. Continet autem vnitatem, commune principium parium & imparium. deinde duo & tria, qui primi sunt eorum quos planos seu superficiem referentes dicunt. tum quatuor & nouem, primos quadratos. denique octo & vigintiseptem, qui primi in numeris (vnitate posthabita) sunt cubi. vnde etiam liquet eum numeros istos non voluisse in vna recta linea disponi, sed duobus ordinibus, quorum vnus pares, alter impares contineret. sicuti subscripsimus. Ita copulabuntur scilicet similes cum similibus, producentque numeros planos & compositi inter se, & multiplicati. Compositione sic. II. & III. sunt

3	9	27
1		
2	4	8
5	13	35

V. IX. & IV. sunt XIII. IIX. & XXVII. sunt XXXV. De his enim Pytha-

Pythagorici quinarium trophon, id est, sonum appellauerunt, rati de tonorũ interuallis quintum primũ esse, quod sonari possit. XIII. autem leimma ijs dicitur, quasi defectus: quod de partitione toni in æquales partes desperauissent. XXXV. autem harmoniã (siue ea concinnitas, siue est cõtentio) vocant, quia conflatur è duob. cubis primis paris & imparis numeri: itemq; è quatuor his numeris, VI. IIX. IX. XII. quibus & arithmetica & harmonica includitur proportio, quam progressionẽ cum vulgo appellamus. Horũ vis magis erit conspicua, si descriptionẽ proponamus. Esto parallelogrammum rectangulum ABCD, cuius latus A B quinq; latus AD septem sit punctorum. Seceturq; AB in duo & tria puncta, vbi est punctum K: latus AD in tria & quatuor, puncto L. ducãtur porro à punctis sectionum lineæ paralleli lateribus, vt K M N, & L M O, quæ se in puncto M. inuicem secant. Ita figura K M B O continebit areolas nouem, L M N D octo, MOCN duodecim, ALMK sex. Totum autem parallelogrammum XXXV. numeris areolarum quas continet primarum consonantiarũ rationes proponit. Nã VI. & IIX. sesquitertiam habent rationẽ, quæ est in consonãtia diatessaron siue Quarta. VI. & IX. sesquialterã rationẽ constituunt, quæ est consonãtiæ diapente seu Quintę propria. VI. & XII. duplã rationem conficiunt, quæ est consonãtiæ diapason seu Octauæ. quin & toni proportio inest, sesquioctaua nimirum, vt IX. ad VIII. Ideo numerum qui hos omnes continet, harmoniam appellauerunt. Idem XXXV. numerus sexies acceptus,

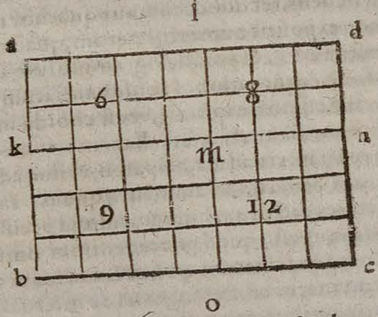

ceptus, ccx. efficit : quot diebus ſeptimeſtres fetus abſolui traditur. Rurſum nouo ſumpto initio, multiplicando binarius in ternarium, producit ſenarium. quater nouem ſunt xxxvi. octies vigintiſeptem, fiunt ccxvi. De his numeris, ſex perfectus eſt, æquatq; omnes ſuas partes: dicitur etiã Coniugium, ob paris cum impare mixtionem. ad hæc, conſtat è principio numerorum, primo pari, & primo impari. xxxvi. primus eſt qui ſimul & quadratus ſit & triangulus: quadratus ſenarij, triangulus ab octonario. idem naſcitur è duorũ quadratorum vnius in alterum multiplicatione, iv. in ix. itemque trium cuborum ſumma eſt, vnitatis, iix. & xxvii. præterea facit parallelogrammum alteram dimenſionem longiorem habens, ter duodecim, aut quatuor nouies ſumptis. Proinde expoſitis numeris, laterum, quadrati ſenario, trianguli octonario, & parallelogrammorum altero ix. altero xii. conficientur rationes conſonantiarum. Nam xii. ad ix. ratio, diateſſaron exprimit, vt eſt chorda ima ſeu nete ad meſen ſiue mediam. xii. ad iix. diapente, vt media ad ſummam ſeu hypatam. xii. ad ſex, diapaſon, vt imę ad ſummam. ccxvi. cubus eſt ſenarij, ſuo ambitui æqualis. Iam cum hæ ſint proprietates dictorum numerorum: id peculiare habet xxvii. qui vltimus eſt, quod præcedentium omnium ſummam continet. Idem dierum quibus Luna ſuam conuerſionẽ abſoluit, numerus eſt. Pythagorici de interuallis ad concentum pertinentibus tonum eo notauerunt. ideoq; xiii. vocant defectum, quod vnitate à dimidio abeſt. Neque vero obſcurum eſt, quin in hiſce numeris etiam conſonantiarum rationes inſint. Nam duo ad vnitatem duplam habent rationẽ, qua refertur diapaſon, ſeſquialtera ternarij ad binarium, qua diapente. quaternarij ad ternarium ſeſquitertia, qua diateſſaron. ix. ad iii. triplam habent proportionem, qua diapaſon cum diapente, ſeu Duodecima quã vocãt. iix. ad ii. quadruplã, qua diſdiapaſon ſeu Decimaquinta ix. ad iix. ſeſquioctauam, qua tonus. Iam ſi vnitas promiſcue & paribus adnumeratur, & imparibus: vniuerſus numerus denarij ſuppeditabit multitudinẽ. Nam ab vnitate collecti quatuor primi numeri, decẽ conficiunt. rurſum hi pares numeri, i. ii. iiii. viii. quindecim componunt, trigonorum in ordine quintum. & quod ad imparium ſeriem attinet, numerus xi. ex ijs conſit, additis xiii. ad xxvii. his enim

[Margin: 1 / 2 3 / 4 9 / 8 / 27]

[Margin note at *: *Heic ſenſum, non verba ſequi cogebar.*]

duobus

duobus mathematici concinne metiuntur interualla ad cantum apta: dum diesin illo, hoc tonum describunt. Idem numerus XL. multiplicando fit, ex vi illius quam diximus tetractyos. Nam si primos quatuor numeros, vnumquenq; sumas quater, prouenient IV. IIX. XII. XVI. quorũ summa est XL. in qua continentur omnes consonantiarum proportiones. quippe XVI. sesquitertia sunt ad XII. ratione dupla ad VIII. quadrupla ad IV. III. ad VIII. sesquialteram proportionem tenent, ad IV. triplam. His autem rationibus interualla diatessaron, diapente, diapason, diapason cum diapente & disdiapason continentur. Idem numerus XL. conficitur duobus primis quadratis, I. & IV. ad duos primos cubos IIX. & XXVII. additis, quo efficitur, Platonicam tetractyn multo esse Pythagorica & perfectiorem & locupletiorem. Sed cum hi quos posuimus numeri spacium non dent medietatibus quas vocant, quæ in rem propositã introducuntur: necesse fuit maiores terminos iisdem in proportionibus sumere. qui vero ij sint, dicendum est. Prius autem dicemus de ipsis medietatibus. Harum vna est, in qua positis tribus terminis numerorum, medius ęquali quantitate alterũ extremorum superat, ab altero superatur: arithmeticam vocant, cui subcontraria est, in qua totidem terminis positis, interuallorum eadem est proportio ad extrema. Termini arithmeticæ sunt VI. IX. XII. nam IX. eadem quantitate excedunt senarium, & deficiunt à duodenario. Subcontrariæ termini sunt VI. IIX. XII. Octonarius senarium binario superat, quaternario superatur à duodecim. sed & binarius senarii, & quaternarius duodenarij est triens. Ergo in arithmetica medius terminus excedit excediturq; æquali quantitate. in subcontraria autem eadem parte extremorum, alterum superat, ab altero abest. illic enim ternio medii est triens: heic duo & quatuor sunt extremorum trientes. vnde nomen subcontrariæ inuenit. Eadem harmonica dicitur, quod primas consonãtias suis terminis exprimat: maximo ad minimum, diapason: maximo ad medium, diapente: medio ad minimum, diatessaron. vt si maximum terminum ad metam colloces, medius mesæ obtingat: & hæc cum maximo diapente, cum minimo diatessaron sonet. itaque VIII. ad mesen, VI. ad Hypaten, XII. ad hypaten pertinebunt. Modum porro huiusmodi medietates inueniendi simpliciter &

De medietatib. siue progressionibus.

perſpicue Eudorus tradidit. Idque prius in arithmetica cō-ſideremus. Si exponas extremos, & horum ſemiſſes coniungas, quod confit, medius erit, ſiue dupla ſit ſiue tripla extremorum ratio. Iam in ſubcontraria, ſi extremorum dupla ſit ratio; triente minoris cum ſemiſſe maioris compoſito medium inuenies. in tripla contra minoris ſemiſſis cum maioris triente medium conficient. Sint enim termini proportionis triplæ extremi VI. & XVIII. ergo minimi ſemiſſis III. maximi triens VI. coniungantur, exiſtet IX. medius, qui eadem parte extremorum & excedit & exceditur. Hoc ergo modo medietates inueniuntur. Oportebat porro eas inſeri ſupra expoſitis numeris, & duplorum ac triplorum interualla ijs expleri. Atqui eorum numerorum quidam nullam omnino habent intercapedinem, quidam nō ſatis amplam. Igitur multiplicant eos ita, vt ſpacia medietatibus recipiē-dis habeant ſufficientia quas diximus. Primum loco vnitatis minimum ponūt ſenarium, quod is ſemiſſem trientemque habet primus: ac proinde reliquos omnes qui ſequuntur, ſeſcuplos ponunt. ſicut ex deſcriptione appoſita apparet: vtraſque enim medietates duplicibus interuallis recipiunt.

		6			
		1			
	12	2	3	18	
	24	4		9	54
48	8			27	162

Cum autem dixiſſet Plato, iam cum interualla ſeſquipla, ſeſquitertia, & ſeſquioctaua extitiſsēt, ex his compagibus in prioribus interuallis omnia ſeſquitertia ſeſquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens. cuius particulę interſtitium adſumptum facit rationem quę eſt numeri ad numerum, vt termini ſint CCLVI. & CCXLIII. ob hæc ergo Platonis verba coacti ſunt numeros denuo augere. Oportebat enim continenter deinceps poſt ſenarium poni duos ſeſquioctauos, at neque octauam partem habet ſenarius, & ſi in ſcrupulos vnitatum comminuere velis rationē, perplexiſſima futura ſit contemplatio. Heic ergo ipſa res multiplicandi adhibendum auxilium dictauit: vt tanquā in harmonica mutatione ſecundum primi numeri incrementum tota augeretur deſcriptio. Eudorus itaq; Crantorem ſecutus, primum numerum poſuit CCCXXCIV. qui fit vt in LXIV. multiplicatis. huc

eos

eos induxit, quod numerus LXIV. habet ſeſquioctauum
LXXII.iſque rurſus hunc XXCI. Iis vero quæ à Platone di-
cuntur magis concinit, vt dimidium ponamus. Nā ſi CXCII.
primo loco ponamus, leimma ſeu defectus poſt ſeſquiocta-
uos erit inter numeros ab eo poſitos CCLVI.& CCXLIII.ſi
vero illius duplus CCCXXCIV. primo loco ponatur, leim-
ma eadem ratione quidem, ſed duplum tamen numero ef-
ficietur. Alioqui vt I9XII.ad CCCXXCIV.ita etiam CCLVI.

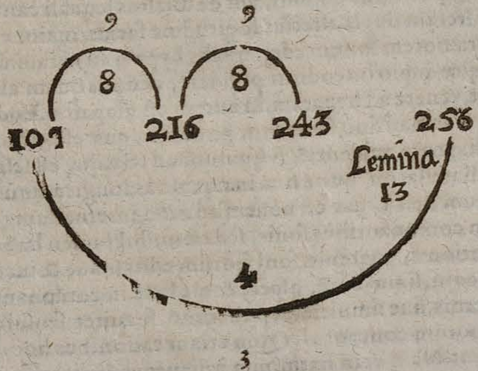

ad CXCII.proportionem ſeruant ſeſquitertiam. Neq; ab-
ſurda eſt ad hunc numerum reductio: atque adeo etiam
Crantoris ſententiæ rationem adfert. Nam LXIV. cum cu-
bus eſt primi quadrati, tum quadratus primi cubi.iſq; mul-
tiplicans ternarium, qui inter impares, inter triangulos,
inter ſeſquiplos ac perfectos eſt primus. CXCII. gignit nu-
merum qui ſeſquioctauum ſui reſpectu alium habet, vt o-
ſtendemus. Prius autem leimma quid ſit, & ſententiam Pla-
tonis magis perſpicietis, ſi ea paucis in memoriã vobis re-
digantur, quæ in Pythagoricis ſcholis aſſolēt diſſeri. In cā-
tu interuallum vocatur, quidquid continetur ſub duobus
ſonis inęquali tenore differentibus. Horum vnum eſt is qui
tonus dicitur, quo Quinta Quartam ſuperat. Hunc to-
num harmonici in partes diuidi ęquales putant poſſe, qua-
rum vtranq; ſemitonium appellāt. Pythagorei deſperata in

De toni diuiſione.

æquales partes ſectione, minus ſegmentorum eius leimma vocant, quod dimidium toni non impleat. Itaque illi diateſſaron duorum tonorum & ſemitonii ſumma definiunt: hi totidem tonorum & leimmatis. Teſtimoniũ ferre videtur harmonicis ſenſus, mathematicis demonſtratio. Res ita habet. Sumptum hoc eſt, & in inſtrumentis obſeruatũ, diapaſon dupla conſtare proportione, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua. Idq; explorare etiamnum licet, ſi aut duo põdera porportione dupla de neruis ſuſpẽdantur duobus, aut de duabus æquali cauitate tibiis alteram dupla alterius lõgitudine facias. maior enim tibia grauiorem ſonum edet, qualis hypate ad netam: de fidibus quæ duplo intenditur pondere, acutius quam altera ſonabit, vt nete ad hypatam. id autem eſt diapaſon. Eodem modo ſi tria ad duo ſumantur pondera, quæ eſt ſeſquipla ratio, diapente reddent: & ſi quatuor ad tria, quę eſt ſeſquitertia, diateſſaron. quod ſi ea inæqualitas longitudinũ aut ponderum fuerit, quæ eſt nouem ad octo, interuallum toni fiet, non conſonantibus ſonis, ſed nonnihil tamen habens modulationis, quatenus ſoni ſeorſim editi ſuaue & iucundum ſonant, ſimul autẽ, aſpere & moleſte. in conſonantiis ſiue alternis, ſiue ſimul nerui pulſentur, ſuauiter ſenſui accidit ſonorum concentus. Quin etiam rationibus hoc demonſtrant. Nam vt in harmonia è diapente & diateſſaron conflatur diapaſon, ita in numeris dupla ratio ex ſeſquialtera & ſeſquitertia. quippe XII. ad IX. ſeſquitertiam, ad IIX. ſeſquiplam rationem obtinent, ad VI. duplam. Compoſita ergo eſt dupla ratio è ſeſquialtera & ſeſquitertia, ſicut diapaſon è diapente & diateſſaron. Sed vt hîc diapente tono amplius habet quam diapẽte: ita ibi ſeſquialtera ſeſquioctauo ſeſquitertiam excedit. Apparet ergo diapaſon dupla, diapẽte ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua ratione intelligi. Hoc ita demonſtrato, videamus an ſeſquioctaua ratio diuidi in æquales poſſit partes: nam ſi nequeat, tonus etiam nequibit. Primum numeri qui ſeſquioctauam rationem cõtinent IIX. & IX. nullum in medio admittunt interſtitium. Quod ſi vterque dupletur, duo interualla efficit is qui inter duplos interuenit. is eſt XVII. dupli XVI. & XIIX. liquet autem ſi æqualia ſint interualla, inęqualia diuiduam fore ſeſquioctauam rationem. at inæqua-

lia

lia fiunt, alterum sesquidecimum, alterum sesquiseptende-
cimum. Ergo inæqualiter secatur sesquioctaua, ac proinde
etiam tonus. neutra ergo diuisi toni portio semitoniū fit,
& mathematici recte leimma appellauerunt. Atque hoc est
quod Plato dicit, deum sesquitertia sesquioctauis explen-
tem, leimma reliquisse, cuius ratio sit in numeris CCLVI.
& CCXLIII. Sumatur enim diatessaron in duobus nume-
ris, quorum alterum eiusque trientem alter contineat, vt
sunt CCLVI. & CXCII. quorum minor grauissimæ voci
quatrichordii adscribatur, maior acutissimæ. demonstra-
bimus duob. interiectis sesquioctauis, relinqui tale leimma
seu interuallum, quale in numeris est inter CCLVI. &
CCXLIII. Grauiore enim voce vno tono contentiore fa-
cta, fient CCXVI. rursum tono sursum eleuata, CCXLIII.
Hæc XXVII. numero excedunt numerum CCXVI. atque
hic XXIV. amplius est quam CXCII. sunt autem XXVII.
octaua pars de CCXVI. itemque XXIV. de CXCII. itaque
de his tribus numeris maximus ad medium, medius ad mi-
nimum sequioctauus est: & interuallum à minimo ad ma-
ximum duobus tonis conficitur, quos absoluunt duæ o-
ctauæ partes, vna post alteram additæ. His remotis, totius
sesquitertiæ inter extremos rationis nihil aliud superest,
quam interuallum inter CCXLIII. & CCLVI. nimirum
XIII, ideoque hunc numerum leimma, quasi defectum di-
xerunt. Atque ego quidem his numeris sententiam Plato-
nis euidentissime expositam arbitror. Alii terminos con-
sonantiæ assignantes, acutum numero CCXXCIIX. gra-
uem numero CCXVI. reliqua eodem modo conficiunt, nisi
quod leimma medio inter duos tonos loco concipiunt.
Grauiore enim voce vno tono ad acutiorem cōtenta, fiunt
CCXLIII. Acutiore autem ad vnum tonum remissa seu de-
pressa, CCLVI. porro CCXLIII. ad CCXVI. rationem ha-
bent sesquioctauam, eandemque CCLXXXVIII. ad CCLVI.
vt vtrobique toni sit interuallum. & relinquitur id, quod
interest inter CCLVI. & CCXLIII. nō iam semitonium, sed
eo minus aliquid. CCLXXXVIII. enim numero XXXII.
amplius sunt quam CCLVI. & CCXLIII. numero XXVII.
excedunt numerum CCXVI. at CCLVI. maior est quam
CCXLIII. quo XIII. plus habet. Atqui vtroq; excessuum,
qui erant XXXII. & XXVII. minor est numerus XIII. Ita-

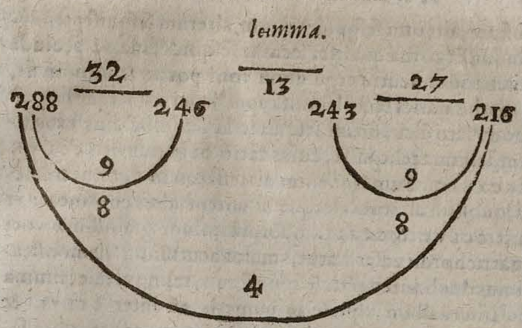

3

que diatessaron constare deprehensum est non duobus tonis & semisse toni, sed duobus tonis & leimmate. Atque horum quidem hæc est demõstratio. Id autem ex prędictis intelligi facile potest, cur Plato, cũ dixisset sesquialtera, sesquitertia, & sesquioctaua fieri interualla, dum sesquitertii sesquioctauis interiectis explentur: nullam sesquialterorum fecerit mentionem, sed ea omiserit. nam sesquitertia proportione ad sesquioctauam addita, conficitur sesquialtera. His ita demonstratis, quomodo impleantur interualla & inserantur medietates, etiamsi nemo iam ante commonstrasset, tamen vobis exercitationem hãc reliquissem. nunc cum multi iique præclari viri id absoluerint, Crantor maxime, Clearchus, & Theodorus Solenses: pauca de eorum dissidio dicere nõ abs re fuerit. Theodorus enim non, vt illi, duas series instituens, sed in vna linea deinceps duplos triplosq; exponens, primum nititur naturæ illa quam vocant fissura, duas faciente ex vna, non quatuor ex duabus partes. Deinde, inquit, medietatum insertiones ita cõuenit spacium nancisci: alias perturbatum cõfusumq; rem iri, ac traiectiones exstituras in primum statim triplum ex primo
* duplo qui impleant vtrunque * Crantorem tuentur col-
* locationes numerorum, planos planis, quadrata quadratis, cubos cubis aduersus collocantes atq; coniugantes: vtque non ordine sumantur, sed alternis pares & plani *

* * *

semper eodem modo habens, vt forma & species. alterum
quod

quod circa corpora diuiduum, tanquam receptaculum & materiam. mixturam autem ex omnibus communem confectam. Substantiam proinde quę diuidi non potest, & semper eodem modo se habet, non intelligendum est paruitatę (quod fit minimis corporibus) diuisionem subterfugere. Simplicitas enim eius, affectionū vacuitas, puritas & formę vnitas, indiuidua dicitur & impartilis: quibus illa etiam composita, diuidua, & varia quodammodo attingens, multitudinem eorum tollit, habitumq; vnum quendam iis ob similitudinem infert. Quæ vero circa corpora versans diuisionem admittit, eam si quis materiam nominare velit, vt naturam priori subiectam, eiusq; participem: is vocis ambiguæ vsu, nihil interim nostræ disputationi officiet. Qui vero materiam corpoream misceri cum indiuidua volunt, errant. Primum in eo, quod nullo corporeæ materiæ nomine heic vtitur Plato: quam alias receptaculum, omniū rerum capacem & nutricem solet dicere, non circa corpora diuiduā; sed ipsam corpus quod in singularia diuidatur. Deinde, quid intererit inter mundi & animæ procreationem, si vtrumq; ex materia & intelligibilibus est constitutum? Ipse quidem Plato quasi abominans animæ ex corpore ortum, ait intus in ipsa corporeum fuisse à deo collocatum, forisque ab illa occultatum. cumq; totam animam ratione absoluisset, deinde argumentū de materia proponit, qua ante, cum animam crearet, nihil opus habuerat, vtpote sine materia natam. Similia horum in Posidoniū dici possunt. Nam is quoq; non longe à materia animam remouit: sed Platonis verba sic accipiens, substantiam terminorū seu extremitatum circa corpora esse diuiduam, eamq; cum intelligibili miscés, animam pronunciauit esse ideam eius quod vsquequaq; dimensiones habet, ratione numeri constitutam, qui harmoniam contineat. Nam mathematica in medio primorum intelligibiliū & sensilium esse collocata: & cum anima perpetuitaté intelligibiliū, ac sensilium facultaté ad percipiēdas affectiones habeat in se: par esse, vt eius natura in medio sit. Nimirū & hūc latuit, deum corporum extremitatibus postmodo demū, iam anima absoluta vsum ad conformandam materiam, cum dissipationi obnoxiam & vinculis carentem molem definiret ac includeret superficiebus, quæ è triangulis erant concinnatæ. Absurdius etiam

Materia.

etiam hoc, quod animam ideam facit, cum idea sit immobilis, mobilis admodum anima. & illa cum sensili nihil habeat cōmercii, hæc in corpora inclusa sit. ad hęc deus ideam vt exemplar fuerit imitatus, animam vt opus opifex confecerit. Quod autem Plato animam non ponat numerū esse, sed ordinatam ratione numeri, iam ante dictum est. Aduersus vtrosque illud commune est argumentū, quod neq; extremitatibus neq; numeris vllum inest vestigium illius facultatis, qua res sensiles, anima iudicat suapte natura. Mentem quidem ei, & mente sola cernendarum rerum notiones communicatio principii intelligentia sola percipiendi inseruit. opiniones autem, & persuasiones, imaginationes, & affectiones à qualitatibus corpori inhærentibus profectas, ne cogitari quidem potest ex vnitatibus, lineis, aut superficiebus simpliciter esse innatas. Et vero nō modo mortalium animæ vim cognoscēdi per sensus habent. sed ipsam quoq; mundi animam ait ipsam in se reuolutā, vbi aliquid attigit substātia pręditum dissipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipsam per se ipsam totam sese commouendo narrare, quatenus idem sit isthuc, quatenus diuersum, & cui⁹ respectu maxime, qua, & quomodo sit affectum substantiæ aut motus ratione. In his cum decem prædicamentorum aliquam posuisset notationem: magis adhuc idem declarat in his quæ sequuntur. Ratio, inquit, vera vbi de sensili concepta est, & circulus diuersi recta proficiscens in totam animam de eo nuncium affert: opiniones nascūtur & persuasiones veræ atq; constantes. Cum aūt in iis vertitur, quæ intelligentiæ sunt, & Eiusdem circulus valde agilis ista significauerit, necessario sciētia absoluitur. Hæc aūt duo in qua re ingenerantur, si quis eam aliud quicquam dixerit quam animam, quiduis potius quam verum dixerit. Vnde aūt hic sensilia apprehendendi, & opinandi motus diuersus ab intelligente illa, & in scientiam desinēte animæ motione obtigerit, dici non potest: nisi hoc firmiter constituamus, nūc Platonem non vniuerse animam, sed mundi animam componere è subiectis, nimirum è natura prastantiore & indiuidua, atq; è deteriore, quā ipsam circa corpora diuiduam appellauit, non diuersam à motione opiniosa, imaginatrice, & quam sensilia afficiant: & quæ non sit nata, sed perpetuo substiterit, vt etiā altera. Natura enim quę intelligendi habuit

Anima neque terminus, neque numerus.

habuit vim, habuit etiam opinandi. Verum illa quidẽ motui non obnoxia, non affectioni, innixa fuit rebus semper eodem modo manentibus. hæc autem diuidua & vaga fuit, vt quæ in motu versantem, dissipabilemq; incidisset in materiam. nam neq; sensili naturæ obtigerat ordo, sed informis erat atq; indefinita: & facultas ei addicta neq; opiniones probe distinctas, neq; motiones omnes ordinatas percipiebat: sed plerasq; somniorum similes, temerarias, & quæ tumultũ corporeę facultati adferrent, nisi fortuito in idem cum ratione incidissent. erat enim in medio amborũ, naturamq; habebat cum vtrisq; cognatam atq; consentientẽ vi sentiendi materiam apprehendens, iudicio vim intelligentem Atque hoc ipse pœne disertis verbis declarat. Mea, inquiens, hæc est, vt verbo dicam, sententia, fuisse ante originem cœli tria hæc seorsim, Ens, Spacium, Ortum, seu procreationem. Spacij enim vocabulo adficit materiam, vt & sedis, atq; alias receptaculi. Ens autem vocat, id quod sola mente percipitur, seu intelligibile: Ortum mundi nondum nati substãtiam, nulla sitam alia in re, quam in mutationibus & motibus, inter informans atque informatum medio loco ordinatam, atq; effigies eorum quę ibi sunt huc transmittentem. Ergo cum ob hæc animam hanc diuiduam dicit, tum quod sensili sentiens, & imaginabili imaginans vis necesse est comitetur, eique adhæreat. Nam vis sentiendi animæ propria, mouetur secundum id quod foris sentitur. Mens ipsa per se stabilis est, & motus expers: insita animæ, in eamq; nacta imperium, in seipsam conuertitur, circularemq; conficit motũ, ea quæ ita sunt vt semper sui maneãt similia potissimum attingens. Itaq; etiã temperatu difficilis fuit eorum cõmunio, quæ indiuiduo diuiduum, nusquam mobili vsquequaq; mobile misceret, ac Diuersa in Idem cõgredi cogeret. Non erat enim ipse Motus Diuersum, (vt ne Idem quidem erat quies) sed initium discriminis & inæqualitatis. Vtrunque enim ab altero principiorum oritur. Idem ab vnitate, Diuersum à binario. Atque hæc primum in anima fuerunt commixta, numeris & proportionibus colligata & medietatibus harmonicis. Efficitq; Diuersum Eidem insertum differentiam, Idem in Diuerso ordinem: quod manifestum est in primis animæ facultatibus, iudicandi scilicet & mouendi. Motus statim in cœlo demonstrat Diuersita-

Eiusdem & Diuersi congressus.

uersitatem in Identitate, reuolutione inerrantium stellarum: & in diuersitate identitatem ordine earundem. In his enim præualet Idem. Contra in ijs quæ pone terram sunt. Motus autem principia habet duo mentem ab Eodem ad Vniuersalia, & sensum a Diuerso ad singularia. Ratio ex vtrisque mixta est, quæ fit intelligentia in intellectui subiectis, opinio in sensilibus: vtiturque instrumentis interim & visis ac memorijs, quorum alia in Eodem Diuersum, alia Idem in Diuerso efficiunt. Est enim intelligentia motio facultatis intelligentis circa id quod permanet: opinio autem permansio eius quod sentitur circa id quod in motu est. Visum autem (hoc phantasiam dico) complexum opinionis cum sensu constituit in memoria Idem. Diuersum vero id rursus mouet in discrimine præteriti ac præsentis, simul diuersitatem & identitatem attingens. Cæterum oportet eam contemperationem, qua corpus mundi conflatum est, adsciscere ad exemplum proportionis, secundum quam fuit anima concinnata. Ibi enim erat purus ignis, & terra, quæ inter se contemperari difficulter possent suapte natura, immo mixturam omnino & compositionem refugerent. itaq; inter ea medio loco ponens aerem igni, aquá terræ propiorem, isthæc primum commiscuit, deinde horum opera etiam illa cum his & inter se contemperauit concinnauitque deus. Ita heic etiam Idem & Diuersum, facultates contrarias & extremitates adinuicem aduersantes conduxit, nō ipsas per se: sed duas alias substantias, indiuiduam iuxta Idem, Diuiduam iuxta Diuersum constituens, suo ordine deuinxit: tum illis mixtis has contemperans, ita totam animæ formam contexuit, quantum fieri potuit ex differentibus similem, ex multis vnam fabricatus. Sunt qui dicant à Platone nō recte pronunciatum Diuersi naturam mixtu difficilem esse, cum ea nō modo non respuat, sed etiam amet mutationem: Eiusdem potius naturam, stabilem & a mutatione abhorrentem, non facile admisisse mixtionem, sed auersatam fuisse ac fugisse, vt simplex, sincera, & alterationis vacua permaneret. Hæc qui vitio dāt Platoni, ignorant Idem eorū quæ semper sunt eiusdē modi esse ideā, Diuersum eorū quæ alias aliter afficiuntur, atq; huius esse partes quæcunque tangat, ea diuidere & alterare ac multa redigere: illius cōtrahere & compingere vt multa ob similitudinem

litudinem vnã nanciſcantur formam atq; facultatem. Atq; hę ſunt vires animę Vniuerſi. Quę vbi intrauerunt in mortalia & affectionum capacia corporum inſtrumẽta, ibi vis binariæ & indefinitæ partis magis ſeſe exerit, forma ſimplicis & vnitati affinis facultatis obſcurius ſubeunte. Neq; tamen facile affectum hominis prorſus à ratione ſeparatum deprehenderis, neq; motum intellectus, cui nihil cupiditatis, ſtudij, gaudij, aut moleſtiæ adſit. Itaq; philoſophorum alij ipſos animi ſubitos affectus, rationes vocant: quod omnis concupiſcentia, dolor, ira, ſint iudicia quædam. alij virtutes pronunciant ab ijs pendere affectionibus: nam & fortitudini rem aduerſus metum, & temperantiæ aduerſus libidinem, & iuſtitiæ aduerſus lucri appetitionem eſſe. Iam cum anima & contemplandi vim habeat, & agendi: conſideret autem cum vniuerſalia tum ſingulas res, de quibus has ſentire, illa intelligere dicitur: communis ratio ſemper circa Idem Diuerſo, circa Diuerſum Eidem occurrens, conatur quidem definiendo ac diuidendo ſeparare vnum à multis, indiuiduum à diuiduo: non poteſt autem ſincere in alterutro eorum eſſe, ideo quod principia viciſſim inter ſe complicata ſunt atque commixta. Atque iccirco receptaculum ſubſtantiæ ex indiuidua & diuidua deus Eodem & Diuerſo conſtituit, vt in differentia eſſet ordo. Hoc enim erat naſci. Nam abſque his Idem non habuiſſet differentiam, ac proinde neque motum, neque procreationem: Diuerſum autem ordine caruiſſet, ac porro & ortu & conſtitutione. Quippe ſi Eidem accidiſſet, vt diuerſum à Diuerſo eſſet, & Diuerſo, vt Idem ſecum: nihil tamẽ hæc participatio genitabile effeciſſet. ſed tertio opus erat, quod tanquam materia vtrunq; in ſe reciperet, ab eoque afficeretur. Hæc eſt materia, quam primam deus conſtituit ſtabilitate rerũ mente ſola percipiendarum infinitatem mobilitatis corporibus inhærentis cum determinaret. Quemadmodum autem vox quædam bruta eſt, & nihil ſignificat: dictio in voce ſenſum animi exprimens: oratio autem, dictio in voce ſenſum animi exprimens: harmonia porro è ſonis & interuallis componitur: ac ſonus vnum eſt & idem, interuallum ſonorum eſt differentia & diuerſitas: hiſque commixtis cantilena conficitur. ſic pars animę affectionibus obnoxia, indefinita erat & incertis impellebatur momentis: poſt definita fuit, cum in diuidiuam motus

Animæ virium contextus.

motus varietatẽ & omnigenam terminus ac forma intrasset. quæ complexa Idem & Diuersum, similitudinibus dissimilitudinibusq; numerorum è discrepantia cõsensum efficientium, viua est Vniuersi anima, intelligens, harmoniaq; & ratio, ducens necessitatem cum vi persuadendi commixtam. Quam necessitatem Fati nomine plerique adficiunt: Empedocles Amicitiam & Dissidium, Heracletus versatilem mundi Harmoniam, instar contentionis quæ in lyra est aut arcu, Parmenides lucem & tenebras, Anaxagoras mentem & infinitatem, Zoroastes deum & genium nominat, illum Oromasdem, hunc genium. Euripides non recte disiunctiuam particulam copulatiuæ loco vsurpauit:

Iupiter, necessitas siue hoc rerum siet,
Mortalium seu mens. ———

nam & necessitas est, & mẽs vis ea, quę per omnia penetrat. Ægyptij quidem fabularum inuolucro rem tegentes aiunt Ori, cum is esset in iudicio damnatus, spiritum & sanguinem patri, carnem & adipem matri fuisse adiudicata. Animæ nulla pars sincera est, nulla mixturæ expers, aut ab alijs secreta. Harmonia enim occulta melior est euidente secundum Heracletum, in qua deus discrimina & diuersitates commiscens occultauit. Apparet tamen in bruta parte turbulenta natura, in rationem habente ordinata, in sensibus necessitas, in mente sui ipsius potestas. Vis autem definiendi vniuersalia, & quæ in partes non secentur amplectitur, ob cognationem. atq; contra facultas diuidendi partilia, ad indiuidua fertur. totum autem gaudet Eiusdem in Diuersum mutatione, vbi ea opus est. Neque secius diuersi motus ad honestum & turpe, ad iucundum & molestum, tum amãtium furores, trepidationesque, & lucta honestatis studij contra libidinem, animam demonstrant mixtam esse è diuina perpessionumque exsorte parte, & mortali alia atque affectionibus obnoxia. quarum ipse alteram appellat cupiditatem voluptatum innatam, alteram opinionem adscititiam quæ optimum expetat. nam affectionibus agitabilem facultatem anima ex se ipsa producit: mentis autem facta est particeps, à meliore principio insertæ. Atq; huius duplicis communionis ne cœlestis quidem expers est natura. sed in vtranque partem faciens momenta, aliquando cernitur Eiusdem circuitione vim habere suam, &

guber-

gubernare mundum. erit autem temporis portio, & iam sæpe fuit, in qua intelligentia hebetetur, & obdormiat obliuione obrepente & opplente eius quod ad naturã ipsius est accommodatum: id autem quod ab initio consueuit cum corpore, ab eoque afficitur, trahat prægrauetque, & cursum Vniuersi qui in dextra parte est replicet. nõ tamen plane eum poterit interrumpere, sed rursum sese emergent meliora, & respicient ad exemplar dei vna conuertentis & dirigentis. Ita nobis vndiq; ostenditur nõ totam animam opus esse dei: sed cum sibi innatam haberet mali portionem, à deo fuisse digestam & adornatam, qui vanitate infinitatem definiret, vt substantia fieret termini particeps: Eiusdem autem vi & diuersi ordinem, mutationem & similitudinem admisceret: hisque omnibus quantum fieri res sinebat communionem inuicem & amicitiam numeris & harmonia conciliaret. De quibus etsi audiuistis sæpenumero, multasque disputationes, multa scripta cognouistis, tamen me quoq; aliquid breuiter disserere in rem est, prius tamen Platonis verba proferentem. Vnam, inquit, principio ab vniuerso portionem: post hanc, duplam eius abstulit: tertiam huius sesquiplam, primæ duplam: quartam secundæ duplam: quintam tertiæ triplam: sextam octuplam primæ: septimam vigintiseptencuplam. Secundum hæc impleuit dupla & tripla interualla, portiones adhuc inde abscindens, & inter ista collocans: ita vt in vnoquouis interuallo duæ essent medietates: quarum vna eadem parte extremorum excederet & excederetur, altera eodem numero altero extremorum minor, altero maior esset. Cum autem sesquialtera, sesquitertia, & sesquioctaua fierent interstitia: ex his compagibus in prioribus interuallis omnia sesquitertia sesquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens. cuius particulæ interstitium adsumtum facit rationem, quæ est numeri ad numerum, vt termini sint CCLVI. & CCXLIII. Hîc primum quæritur de numerorum quantitate, deinde de ordine, tertio de vi. de quantitate, qui sint quos in duplis sumit interuallis, de ordine, vnone omnes in versu sint exponendi, vt Theodorus vult, aut vt Crantor in Λ figura, primo in cuspide posito, deinde duplici serie, vna duplis, altera triplis subiectis. de vi & vsu, quidnam efficiant adsciti ad animæ gene-

generationem. De prima quæstione vt dicamus, principio eos repudiamus, qui dicunt satis esse, si in ipsis rationibus vim interuallorũ & medietatum quib. ea complentur consideremus: quod doctrina perinde absoluatur, quoscunque tandem aliquis numeros adsumat, qui spacia habeant dictis proportionibus recipiendis idonea. Nam vt verum sit id quod dicunt, tamen sine exemplis doctrina fit obscura, arcemurque à consideratione cui nonnihil venustatis philosophicæ adest. Etenim si ab vnitate orsi duplos seorsim, seorsim triplos exponamus, vt ipse præcipit, fient ordine I I. I V. I I X. & I I I. I X. X X V I I: qui adsumta vnitate communi principio, & multiplicatione & quatuor terminos porrecta, vniuersi sunt septem. Non enim hîc modo, sed sæpe alias quaternarij cum septenario consensus elucescit. Equidem tetractys illa seu Quaternio à Pythagoricis tantopere prædicata, nempe numerus X X X V I. id habet mirum, quod componitur ex primis quatuor paribus & primis quatuor imparibus numeris *. Fit autem quartum coniugium expositorum ordine. primo enim coniunguntur I. & I I. Secundum est parium. * nam vnitatem primo loco ponit, vt communem, accipitque V I I I. ac deinceps X X V I I. tantum non demonstrans quod in vtroque genere spacium velit relinqui. Verum hæc alibi accuratius subtiliusq; explicari conuenit. Reliquum autem institutę nostrę tractationis est proprium. Non enim Plato mathematicæ contemplationis ostentandæ gratia, in physicum argumentum nulla tali re opus habens medietates arithmeticas & harmonicas introduxit: sed quod hæc ratio maxime conueniret animę compositioni. Et vero nonnulli in celeritatibus errantium globorum, alij in interuallis potius, quidam in magnitudinibus stellarum, aliqui subtilissimam sibi rationem secuti qui videntur in epicyclorum diametris proportiones istas quærunt: quod videlicet harum gratia opifex animam cœlestibus indiderit corporibus in quatuor tributam partes. Multi etiam Pythagorica huc traducunt, à medio corporum interualla triplicantes. Hoc ita fit, si igni I adscribatur, antichthoni (seu terrę quæ nostræ opposita est terræ) I I I. terræ I X. Lunæ X X V I I. Mercurio L X X X I. Lucifero CCXLIII. Soli I Ↄ C C X X I X. qui numerus & quadratus est, & simul cubus: itaque etiam Solem

Proportio cœlestium corporum.

alias

alias quadratum, alias cubum nominant. sic etiam reliqua triplicando sub rationem reducunt. Qui sane procul à vero aberrant, si quis geometricarum est vsus demonstrationum: ostenduntque multo probabilius ipsis dixisse qui hinc orsi sunt, quanquam ij contenti quam proxime pronunciasse vero, exactas rationes non sunt consectati. * Hi sic statuunt, Solis diametrum ad terræ diametrum proportione esse duodecupla: terræ ad Lunæ, tripla: inerrantium stellarum quæ minima videatur, eius diametrum non esse minorem triente diametri terræ. toti globo terræ ad totum globũ Lunæ proportionem esse vigintiseptencuplam. Luciferi, & terræ diametros in dupla, globos in octupla esse proportione: interuallum eclipticæ & vmbræ ad diametrum Lunæ, tripla. latitudinem, quã Luna à diametro Signorum in vtranque partem euagatur, vncialem. Tum Lunæ ad Solem respectus trientum & quadrantum interuallis, eam dimidiam, & vtrinque gibbosam reddunt. vbi autem sex signa peragrauit, plenilunium tanquam diapason consonantiam in sex tonis efficit. Sole autem circa solstitia motus & minimos & maximos respectu æquinoctiorum conficiente, quibus diei quantitatem auget, noctis minuit, aut contra: ea ratio in diebus est primis xxx. Nam à bruma die, adijcit sextantem eius excessus, quo nox maxima diem breuissimum superabat. sequentibus xxx. diebus, trientem: semissem reliquis vsq; ad æquinoctium: atq; ita sescuplis & triplis interuallis inæqualitatem tempus ad æqualitatem reducit. Chaldæi porro veris aiunt ad autumnum rationem esse diatessaron, ad hyemem diapente, ad æstatẽ diapason. vt sic recte Euripides definiuerit, quatuor æstatis menses dicens, totidemq; hyemis, binos hyemis, totidemq; veris tempestatibus anni se ratione diapason conuertentibus. Nonnuli terræ locum eum tribuunt, qui est nerui proslambanomeni, id est, adsciti in cithara, Lunæ, hypatam, Stilbonem (siue is est Mercurius) & Luciferum in diatonis ac lichanis mouent, Solemq; ipsum in medio mesæ loco aiunt continere diapason: à terra spacio distantem diapente, ab inerrãtibus diatessaron. Sed neq; horum scita atq; elegans ratio veritatem attingit, neq; illi omnino exactam rationem sequuntur. Quibus igitur hæc nõ videntur à Platonis dependere sententia, ista videbuntur admodum *

ad musicas quadrare rationes. Nam cum sint quinq; quatrichorda: hypatarum fidium seu summarum, mediarum, coniunctarum seu synemmenon, diazeugmenon, id est, deiunctarum, & hyperbolæon seu excellentium: aiunt planetas dispositos esse in quinq; interuallis, quorū primum sit à Luna ad Solem & eos qui cursum Solis comitantur Stilbonem atq; Luciferum. aliud inde ad Martis stellam, quæ Pyrois (quasi ignita) dicitur. tertium hinc vsq; ad Phaetontem, qui est Iupiter. quartum ab eo ad Phænona siue Saturnū. quintum iam hinc vsq; ad globum stellarum fixarum. ita vt soni qui definiunt quatrichordia, rationem habeant errātium stellarum. Iam hoc quoque nouimus, veteres duas fides hypatas, tres netas, vnam mesam, & vnam paramesam, seu mesæ appositam statuisse: vt soni stantes numerum errantium stellarum referrent. Recentiores proslambanomenon tono quam est hypate grauiorem addentes, effecerunt vt totum systema disdiapason contineret: ordinem interim consonantiarum naturæ consentaneum confuderunt. Sic enim diapente prius fit quam diatessaron, si tonus grauis vocis ad hypaten adsciscatur. Platonem vero cōstat acutis sonis aliquem adsciscere. Nam in Republica hoc dicit, Octo sphæras singulas conuerti, & vnicuiq; Sirenem insistere, quæ omnes canant, voce edita cum cæteris consonantiam quandam conficiente, & ex ijs omnibus contemperari quendam concentum: atq; adeo ipsas diuinas res canere de progressu & chorea * octo neruorum concinnitate. Nam octo erunt etiam primi termini duplarum & triplarum proportionum, vtrobique adnumerata vnitate. Sed & Musas prisci nouem nobis perhibuerunt: quarum octo circa res cœlestes versentur, nona terrestres demulceat res, ex turbulento errore & inæqualitate eas reuocans. Cogitate autem cum animis vestris, an non cœlum & res cœlestes sua concinnitate atque suis motibus agat anima, quæ prudentissima sit facta, & iustissima. huiusmodi vero illam reddiderint harmonicæ rationes. quarum imagines exstent in conspicuis mundi corporibus atque partibus: prima autem atque præstantissima vis visibiliter contemperata sit animæ, eamque exhibeat sibi ipsi consonantem atque morigeram, semper optimæ ac diuinissimæ parti reliquis omnibus consentientibus. Opifex enim cum adsumsisset

Lib. X. extremo.

animam

animam incompoſitam,& inordinatis motibus, brutiſque & diſcrepantibus inter ſe vitioſiſque exagitatam: quædam definiuit ac conſtituit,alia conduxit,atque inter ſe concinnauit,harmonijs vſus atque numeris. quibus equidem viliſsima quoque corpora, lapides,ligna, cortices ſtirpium, beſtiarum coagula,dum inter ſe coaptantur atque componuntur,pulcerrima ſpectacula, pulcerrimam remediorum & inſtrumentorum præbent materiam. Vnde factum eſt, vt Zeno etiam Citieus hortaretur adoleſcentes ad ſpectandum tibicines: vt inde diſcerent, quid cornua, ligna, calamique poſſent ratione ad concentum edendum ea promouente. Nam omnia eſſe numerorum ſimilia quod dicunt Pythagorici,id probationem requirit. quod autem omnibus rebus è tanta inæqualitate & diſsimilitudine communio inter ſe ſocietaſque & concentus obtigit: eius cauſam eſſe mediocritatem & ordinem numero atque harmonia conſtantem,ne poetæ quidem ignorauerũt. Hi enim arthmia, quaſi articulata & concinna ſi diceres, vocauerunt quæ amica nobis & cara eſſent:anarſios autem, quaſi incõcinnos, inimicos. nimirum quod inimicitia eſſet quædam inconcinnitas. & qui in Pindari mortem ſcripſit funebre carmen.

Hoſpitibus fuit aptus,carus ciuibus ille:

ſatis oſtendit ſe concinnitatem & comitatem pro virtute reputaſſe,ſicut & ipſe alicubi Pindarus ait, deo exaudiente virtutem * Cadmum ſignificans. Priſci porro theologi, philoſophorum vetuſtiſsimi,muſica inſtrumenta in manus deorum imaginibus poſuerunt: non ſane, quod eos lyra aut cithara ludere putarent: ſed quod nullum deo opus conuenientius eſſe iudicarent,quam conſonantiam & harmoniam. Sicut igitur qui proportiones ſeſquitertias, ſeſquiplas,atque duplas quærat in iugo lyrę,teſtudine & clauis ridiculus ſit: (nam quin & hæc debeant inter ſe longitudinem & craſsiciem habere proportione aptam,dubium non eſt: cum interim harmonia in fidium ſit conſideranda ſonis) ita probabile eſt etiam corpora ſtellarum,interualla circulorum,conuerſionum celeritates, tanquam inſtrumenta recto ordine diſpoſita, ſuam habere cum inter ſe, tum ad totam compagem Vniuerſi proportionem: etiamſi nos quantitas & menſura lateant. Tamen proportioni-

bus istis, quibus vsus est opifex, numerisque adscribi par est animæ inter suas partes concinnitatem, quibus illa prædita cum cœlum ipsum innumeris bonis impleuit: tum quæ ad terram pertinent, tempestatum mutationumque dimensis vicissitudinibus, optime pulcerrimeque ad procreationem & conseruationem eorum quæ nascerentur adornauit.

EXCERPTA QVAEDAM E PLVTARchi commentario de animæ procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuiuis potius, quam Plutarcho adscribi debent.

COMMENTARIVS, qui inscribitur De animæ procreatione in Timæo, refert quæ Plato & Platonici magno studio disputauerint. Introducit etiam geometricas quasdam proportiones & similitudines, ad animæ contemplationem (vt censet) ei conducentes: nec non musicas quasdam & arithmeticas perceptiones. Materiam ait informari ab anima. tribuitq; vniuerso animam, & tribuit vnicuiq; animali quæ id temperet. animam quodammodo ortus expertem facit, quodammodo obnoxiam ortui. Materiam æternam, & quam deus animæ opera informauerit. Prauitatem esse germen materiæ, ne (inquit) deus malorum causa putetur. Posidonius (ait) non longe à materia animam remouit.

Reliqua omisi, sunt enim in ipso libro iisdem verbis contenta.

PLVTARCHI AMATORIAE narrationes.

I. *Aristoclea. Strato. Callisthenes.*

ALIARTI, quæ vrbs est Bœotiæ, puella fuit pulcritudine eximia, nomine Aristoclea, filia Theophanis. Hanc ambiuerunt Strato Orchomenius, & Callisthenes Aliartius. de his Strato cum opulentior erat, tum magis amore virginis victus. viderat enim eam lauantem apud Lebadeam in fonte Hercyne, canistrum in sacrificio gesta-

gestaturam Iouis regis. Callisthenes tamen præferebatur: quod etiam generis propinquitate puellam attingeret. Theophanes in hac re animi dubius, vt qui Stratonem metueret opibus ac nobilitate omnes pene Bœotos superantem, rem voluit Trophonio diiudicandam permittere. Strato, cui virginis famuli persuasissent, eam magis ad ipsum inclinare, ipsam puellam voluit optione soluta deligere vtrum vellet. Filia in omnium conspectu interrogata, Callisthenem prætulit. Statim præ se tulit Strato, iniquo se animo hunc contemtum ferre. tamen duabus interpositis diebus conuenit Theophanem atq; Callisthenem, petiitque, vt quando nuptias illi numen aliquod inuidisset, tamen sibi cum ipsis amicitiam paterentur esse integram. Hi non tantum approbauerũt ipsius verba, sed etiam ad festiuitatem nuptiarum inuitauerunt hominẽ. Strato sociorũ caterua subornata, multisq; famulorum suorum submissis qui sparsim apud istos abderentur, in insidiis latuit: dum virgo ad fontem Cissoessam (ederaceum diceres) maiorum more descendens proteleia (quasi initiatiua nuptiarum sacra) faceret. Ibi cõcursu ex insidiis facto eam corripuerunt, ipso virginem tenente Stratone. Ab altera parte Callisthenes cum suis manum iniecit (quod cogitatu facile est:) puella inter eam concertationem non obseruantibus qui hac illac raptabant, periit. Callisthenes subito amissus fuit, neque dicere quisquam potuit quid ei accidisset: siue mortem sibi ipse consciuit, siue exsulii causa Bœotiam deseruit. Strato palam seipsum super virgine iugulauit.

II. *Phido. Melissus. Actæon. Archias.*

PHIDO quidam Argiuus, cum hoc moliretur, quî patria ipsius in alias omnes Peloponnesi ciuitates imperium obtineret: primum insidias tendit Corinthiis. Itaque misit, qui ab iis peterent adolescentes c I ↄ. vigore & fortitudine præstantes: iique hos miserunt, duce Dexandro. In animo habebat Phido istos per fraudem opprimere, vt Corinthum viribus deminutam eo facilius occuparet, opportunissimam eam munitionem totius Peloponnesi futuram: & rem cum quibusdam sociis suis communicauit, inter quos fuit Abro. Hic Dexandro, hospitio ipsius vtenti rem aperuit. Sic Phliasii isti ante tempus opprimendis ipsis constitutum, Corinthum euaserunt. Phido autem magno studio inquirebat quis consilium hoc ipsius prodidisset

disset. Ideo sibi metuēs Abro, Corinthum profugit, assumta vxore & seruis, inque pago quodam Corinthiaco consedit, cui nomen erat Melissus. Ibi sibi filium natum, à loco Melissum dixit. Huius ergo Melissi F. Actæon formæ venustate & pudicitia omnes suos æquales superauit: amatusq; est à plurimis, maxime Archia, qui genus ab Heraclidis ducens, opibus & potentia reliquis anteibat Corinthiis Is cum Actæoni nō persuaderet vt sibi se daret, vi rapere puerum aggressus, comesatum venit ad Melissi domum, amicorum & seruorum turba stipatus. reluctantibus autem patre & amicis, ac vicinis quoq; accurrentibus, & eripere puerum nitentibus: Actæon dum vtraque parts ad se eum trahit, interit. Archias cum suis abeunt. Melissus cadauer filii in Corinthiorum forum cum attulisset, atq; ostentasset, & à flagitii autoribus vt pœnæ exigerentur petiisset: à magistratu nihil aliud quam quod est eius miseritum abstulit. Re ergo infecta digressus, Isthmicum conuentum expectauit, ibi conscensa Neptuni ara, Bacchiadas insectatus verbis, patrisq; sui Abronis beneficio commemorato, deos comprecatus de saxis sese proiecit. Paulo post Corinthios siccitas & pestis inuaserunt, cumq; consuluissent de liberatione mali oraculum, misso ad eam rem ipso Archia: respōdit deus, iram esse Neptuni, non cessaturam, donec Actæonis mortem vlciscerentur. Hec vbi audiuit Archias, vltro sibi exsulium à Corintho indixit, & in Siciliam nauigauit, ac Syracusas condidit. Ibi cum duas filias genuisset, Ortygiam & Syracusam, per fraudem à Telepho necatus est. quo abusus ad fœdam fuerat libidinem, & qui naui præfectus vna in Siciliam nauigauerat.

III. *Scedasus Aristodemus. Leuctrica calamitas Spartanorum.*

PAVPER quidam homo, nomine Scedasus, Leuctris habitauit: qui est Thespiensis regionis exiguus vicus. Filię huic fuerūt duę, Hippo & Miletia: ab aliis Theano & Euexippa nominantur. Ipse Scedasus vir erat bonus, & hospitalis: quanquam tenui fortuna. Ergo ad se venientes duos Spartanos iuuenes, comiter hospitio excepit. qui amore puellarum correpti, audere tamen aliquid bonitate Scedasi fuerunt prohibiti. Postridie ad Pythium oraculum, quo iter instituerant, profecti sunt. cumque deum de iis quæ statuerant consuluissent, rursum per Bœotiam itinere facto in Scedasi domo diuerterunt. Aberat tum Leuctris Scedasus.

eius

eius filiæ, sicut consueuerant, hospites exceperunt. ii solas nacti puellas, per vim vitiauerunt, cumq; eas viderent hanc contumeliam iniquissime ferre, interfectas in puteũ quendam abiecerunt, itaq; discesserunt. Domum reuersus Scedasus, filias nusquam videns, omnia alia quæ reliquerat salua inueniens, expedire se ex hac re nequibat. tandem cane mussitante & subinde ad ipsum accurrente, atq; ab ipso ad puteum redeunte, id quod res erat suspicatus, inuenta ibi filiarum cadauera exhausit. cumq; è vicinis cognouisset, visos pridie fuisse in domum ipsius intrantes Lacedæmonios eos, quibus etiam pridem hospitium dedisset: coniecit hoc ipsorum esse facinus. quod tũc etiam perpetuo puellas laudassent, beatosq; prædicassent, quibus eæ nupturæ essent. Ergo Spartam contendit, Ephoris rem significaturus. Cum in Argolicam peruenisset, nocte ingruente in cauponam quandam diuertit. Eodem tum venit etiã quidam senex, Orei Hestiæatidis in Eubœa ciuis. Hic cum ingemuisset, diraq; Lacedæmoniis esset imprecatus: Scedasus hoc audiens, quæsiuit quidnam mali à Spartanis accepisset. Tum senex ita rem narrauit. Sum, inquit, Spartanorum subditus. sed missus ab eis Aristodemus qui Oreum gubernaret (harmostam illi vocant) crudeliter admodum ac nefarie egit. Nam amore filii mei captus, cum ei persuadere vitium nequiret, vim inferre aggressus est, eumq; è palæstra abripere. resistente autem pædotriba, & multis adolescentibus ad opem filio ferendam accurrentibus: tunc quidem discessit, postridie autem triremi instructa filium illum meum arreptum in vlteriorem continentem traiecit: ibiq; libidini ipsius reluctantem cum iugulasset, Oreum reuersus conuiuium celebrauit. Ego, qui mature quid actũ esset resciuissem, corpus filii humaui: Spartamq; profectus, rẽ ad Ephoros retuli. sed illi facinoris eius nullam habuerunt rationẽ. Hæc narratio Scedasi animo mœsticiam attulit, suspicanti suam quoq; causam Spartanis curæ non futuram. suam interim calamitatem seorsim hospiti narrauit. is ei hoc consilii dedit, vt neutiquam appellaret Ephoros: sed in Bœotiã reuersus, filiabus sepulcrum conderet. Scedasus non obtemperauit. Sed Spartam profectus rem ad Ephoros detulit. iisque animum non aduertentibus, ad reges accessit: atq; ab his digressus quemuis popularium accedens, suam mise-

riam deplorauit. Tādem cum nihil ageret, per mediam discurrit vrbem, manusq; ad Solem intendens, ac rursum terram iis feriens, euocauit Furias, ac sibi deniq; mortem cōsciuit. Verum enimuero postea pœnas luerunt Lacedęmonii. Cum enim in omnes Græcos imperium occupauissent, & vrbibus præsidia imposuissent: primū apud suos collocatum præsidium Epaminōdas Thebanus interfecit. deinde cum ea de causa Lacedęmonii bellum intulissent: occurrerunt ad Leuctra Thebani, moti omine loci. nam & ante ibi fuerunt liberati: quo tempore Amphictyon extorris à Sthenelo factus Thebas venit: eosq; inueniens Chalcidensibus stipendiarios, interfecto rege Euboensium Chalcodonte, à tributo absoluit. Euenit autem, vt omnino succūberent in prœlio Lacedęmonii apud ipsum filiarum Scedasi monumentum. Traditum est ante illum conflictum, Pelopidæ vni de ductorib. Thebani exercitus, ob quædam ostenta quę ipsi nō admodum viderentur prospera, de auspicum sententiis perturbato: in somnis adstitisse Scedasum, hortantem, vt bono esset animo. nam Lacedæmonios eo ad Leuctra venire, vt Scedaso eiusque filiab. pœnas pendant. ac iussisse, vt ea die quæ pugnam esset antegressura, pullum equinum album ad virginum sepulcrum immolaret. Pelopidam, adhuc Lacedæmoniis apud Tegeam castra habentibus, misisse qui de eo sepulcro explorarent. cumq; rem ita habere ex eius loci incolis accepisset, confirmato animo exercitum in aciem produxisse, victoriaque esse potitum.

Scelerum impunitas punita.

IV. *Phocus. Callirhoe. Hippota.*

PHOCVS Bœotius erat, Glisante vrbe natus. Habuit is filiam Callirhoen pulcritudine, iuxtaq; pudicicia præstantem. Huius coniugium expetebant xxx. iuuenes è tota Bœotica iuuentute nobilissimi. Phocus cum alias ex aliis dilationes nuptiarum fecisset, à vi sibi metuens: tādem illis vrgentibus, postulauit vt Apollini Pythio iudicium sponsi filiæ deligendi permitterent. Illi indigne ferentes hanc eius orationem, facto impetu hominem interfecerūt. Virgo in eo tumultu effugit, ac per regionem istam se proripuit, insequentib. ipsam iuuenib. cum autem incidisset in rusticos frumentum in horreo componentes, ab iis seruata est. occultauerunt enim eā in frumento: itaq; ii qui insequebantur transuecti sunt cursu. Sic seruata, præstolata est tempus solennis omnium Bœotorum conuentus, quę Pambœotia

vocan-

vocantur. quo vbi appulit, Coroneam profecta supplex cõsedit in ara Itoniæ Mineruæ, ac de scelere procorũ conquesta est nomine & patria singulorum indicatis. Miserati puellã Bœoti, succensuerunt procis. Hi eo cõperto, Orchomenum confugerunt: exclusiq; ab oppidanis, Hippotas cõtenderunt, quod est oppidulum ad Heliconem inter Thebas & Coroneã situm. ibi ergo fuerunt recepti. Miserũt deinde Thebani, qui dedi percussores Phoci iuberent. cumq; non dederentur, expeditionem in Hippotas vna cum alijs Bœotis fecerunt, duce Phœdo tum Thebanorum prætore. obsessoq; oppidulo, quod munitum erat, siti hostes in potestatem redegerunt. Proinde cõprehensos homicidas lapidib. obruerunt: reliquos Hippotenses in seruitutem abduxerunt, murisq; & domib. destructis, agrum inter Thebanos & Coronenses diuiserunt. ea nocte, quæ Hippotarum excidium præcessit, vocem ex Helicone crebro auditã tradunt dicentis, Adsum: & procos xxx. intellexisse eam Phoci esse vocem. Qua autem die lapidib. sunt obruti, monumentum senis Phoci Glisante positum, crocum stillasse. Phœdo etiam à pugna reuerso nuncium allatum de nata ipsi filiola: cui ominis gratia Nicostratæ nomen fecerit.

V. *Alcippus. Damocrita.*

ALCIPPVS Lacedæmonius ex vxore Damocrita duas filias suscepit. Is cum optime consuleret reip. remq; ex eius vsu gereret, ab aduersæ factionis hominib. per inuidiã apud Ephoros delatus fuit, ijsque persuasum mendaci oratione, Alcippum leges conuellere instituisse. Iussus itaq; solum vertere, Sparta abijt. Vxorem aũt cum filiab. sequi maritũ volentem magistratus retinuit: publicatis insuper Alcippi bonis, ne dos esset filiabus. Cum vero nihilominus essent qui eas ob patris virtutem ambirent: inimici edictum de non ambiendis eis impetrauerunt. hoc causæ prætendentes, Damocritam sæpenumero optauisse vt quamprimum filiæ ipsius filios parerent, vltores paternæ iniuriæ futuros. Ita vndequaque circumscripta Damocrita, publicam exspectauit solennitatem, qua de more mulieres vna cum virginibus, domesticis, & infantibus conueniebant: matronæ autem procerum seorsim in androne seu conclaui quodam noctem festiuam ducebãt. Tum gladio succincta vna cum filiabus in templum se contulit obseruauitque id tempus, quo vniuersæ in androne mysteria peragebant. Ibi e-

Ibi aditibus occlusis, multa ad fores ligna congessit, quæ fuerant ad eius festiuitatis sacrificium comparata: ignemque immisit, Viris autem ad restinguendum incendium accurrentibus, Damocrita filias, seque super eas iugulauit. Lacedæmonij cum non haberent in quem desæuirent, cadauera Damocritæ & filiarum extra fines proiecerunt. Ob quod facinus irato deo, magnum illum terræ motum Lacedæmonijs immissum fuisse narrant.

PLVTARCHI QVAESTIONES naturales.

I. *Aqua marina.*

QVID causæ est, quod arbores aqua marina non aluntur? An eadem est, ob quam terrestria animalia non alit marina aqua? nam Plato, Anaxagoras, & Democritus putãt, plantas animalia esse terrestria. Non enim quia aqua marina alimento est vt piscibus, ita etiam stirpib. marinis: sic etiam terrestres plantas animaliaq; nutriet. cum neq; penetrare possit ob crassiciem suam radices, neq; sursum efferri ob sui grauitatem. Grauem esse aquam marinam, ac terrestrem, & alia multa demonstrãt, & quod facilius sustinet naues, & natatores. Aut quia siccitas maxime officit arboribus? vim autem siccandi habet aqua marina. quæ causa est quod aduersus putredinem sales valent: & eorum qui in mari lauant corpora, statim siccam habent asperamq; superficiem? Vel quod pinguedo ijs quorum stirpes terra continentur est inimica, & inũcta perdit. Multum autem pinguedinis adest marinæ aquæ: adeo vt etiam vna exardescat, soleamusq; hortari, ne in flammam ea inijciatur? Aut quod aqua marina potui inepta & amara est facta, vt Aristoteles ait, admixtione terræ adustæ. nam & lixiuium fit dulci aqua in cinerem incidente. dissolutio autẽ eijcit, corrumpitq; id, quod bonum erat & potabile, sicut in nobis febres humorem in bilem conuertunt? Quæ autem in rubro mari narrant syluestria & plantas germinare, ea fructum nullum ferunt, aluntur autem à fluuijs multum cœni ingerentibus. itaq; etiam non procul à terra, sed pone eam nascuntur.

Sect. prob. 23.

II. *Aqua pluuia.*

CVR à pluuijs aquis potius quam affluentib. arbores & semina adsolent nutriri? An quia, vt Laito visum, imbres

terram

terram ſuo ictu diuellentes, meatus efficiunt, per quos aqua facilius ad radicem penetret? An hoc verum non eſt, ſed ignorauit Laitus quod etiam paluſtres ſtirpes, vt ſunt tipha, phleon, & vlua, neq; germinant neq; augeſcunt, vbi imbres ſuo tempore non decidunt? Verum autem eſt quod Ariſtoteles dixit, nouam & recentem eſſe aquam pluuiam, veterẽ & exoletam lacuum? Quid ſi hoc quoque probabile magis eſt, quam verum? nam & fontium & fluminum aquæ ſemper ſunt recentes, ſubinde nobis adfluentibus: ideoque ait Heracletus bis in eundem fluuium neminem poſſe deſcendere. Et tamen hæ ipſæ deterius alunt, quam pluuiæ aquæ. Ergo aqua cœleſtis leuis eſt atq; aerea, ſpirituq; mixta, celerius ob tenuitatem deducitur atq; eleuatur in plantam: An id maxime alit, quod à re alenda ſubigitur? id enim eſt concoctio. contra defectus concoctionis, quando alimentum validius eſt, quam vt ab alendo affici poſſit. Iam tenuia, ſimplicia, & inſipida facilius mutantur. quorum de cenſu etiam eſt aqua pluuia: quæ in aere nata & vento, pura ac ſincera decidit. Fontana autem & terræ & locis adſimilata per quæ emanat, multis impletur qualitatibus ob quas ad alendum minus ſit commoda, cum tardius mutandam ſe corpori nutriendo exhibeat. imbrium porro aquas facilime mutari, argumento id eſt, quod citius quam fontanæ aut fluuiales putreſcunt. concoctio autem videtur eſſe putrefactio, ſicut Empedocles teſtatur:

In ligno putrefacta aqua fit ſub cortice vinum.

Quid ſi nulla promtius adferri poteſt cauſa, quam quod dulcis eſt imbris aqua & mitis, vbi ſtatim à vento emittitur? itaq; & pecus eam bibit libentius, & ranæ imbrem exſpectantes vocem præ gaudio clariorem faciunt, tanquam lacuſtris aquæ condimentum pluuiam præſtolantes, & ſemen dulcedinis quæ aquæ in ſtagno inſit. Nam & hoc ſignum pluuiæ imminentis Aratus poſuit:

Aut cum gens miſera, atque hydris immanibus eſca 946.
In limo veterem rana cecinere querelam.

III. *Sal.*

CVR pecori paſtores ſalem proponunt? An, vt plerique putant, vt eo amplius alantur atq; craſſeſcant? nam & appetitum cibi acuit ſalis acrimonia, & meatus reſerando cibũ facilius deducit ad digeſtionem. Itaq; etiam graciles & qui parum nutrirentur, Herophili diſcipulus Apollonius dulcibus

cibus vesci & alica nolebat, sed salsamentis & salsuginem habentibus pro cibo vti iubebat: quorum tenuitas tanquã in fricationis locum succedens, ali mẽtum per meatus corpori apponeret. Aut valetudinis potius gratia, & vt abundantia incideretur nutrimẽti, ad lingendum salem oues adsuefaciunt? Ægrotant enim pinguedine nimia contracta. eam vero sales colliquant ac diffundunt. Idque adeo obseruant, vt facilius possint eas cute exuere. quæ enim agglutinat & constringit cutem pinguedo, tenuis infirmaq; redditur ab acrimonia. Tenuatur etiam sanguis salem lingentium: neque coeunt quæ intus sunt, salibus admixtis. Quin & hoc considera, num magis fecundum fiat inde pecus, & ad coitum pronius. nam canes quoq; salsamento eso celerius concipiunt. & naues quibus sal vehitur, plures alunt mures ob frequentiorem coitum.

IV. *Imber cum tonitu.*

CVR aquæ imbrium qui inter tonitrua & fulgura decidunt, ad semina riganda sunt aptiores? nam Astrapæ inde, id est fulgurales, eæ dicuntur. An quia multum spiritus cõtinent, ob conturbationem & admixtionem aeris? Spiritus autem humorem mouens, magis eum sursum emittit? An quia tonitrua & fulgura efficit calor in aere contra frigus pugnans: vnde fit vt hyeme minimum tonet, vere plurimum & autumno ob inæqualitatem temperiei. calor autem humorem coquẽs germinibus eum amicum commodumque reddit? An quod vere plurima tonitrua & fulgura fiunt ob causam dictam? vernis autem aquis admodum opus habent semina ante æstatem. itaq; regio quæ vere plurima pluuia rigatur, vt Sicilia, multum bonumque fructum producit.

V. *Sapor salsus.*

QVI fit, quod cum sint octo species saporum, solum salsum videmus in nullo fructu nasci? Sane amarum olea primum fert, & acidum vua: qui deinde in pinguem alter, alter in vitiosum mutantur. sed & acerb. in glandib. palmæ abit, & austerus in malis punicis in dulcem. quædã cum punica tum alia mala acidum saporem simpliciter obtinent. acris in radicib. & seminibus frequens habetur. An quia salsus sapor non nascitur, sed exsistit reliquis corruptis? itaq; etiam stirpibus & seminibus quæ nutriuntur, à salso nihil alimenti apponitur. tantum nonnullis condimenti loco est: dum abundantiam aufert. An sicut mari elixando salsuginem

ginem & mordacitatem adimunt, ita in calidis à calore salsugo aboletur? An sapor quidem est, vt Plato ait, aqua per plantam colata. & aqua etiam marina dum colatur, salsuginem amittit. terrestre enim est & crassarum partium. Itaque iuxta mare fodientes, incidunt in latices potui aptos. multi etiam cereis vasis aquam marinam haurientes, excipiunt dulcem ac potabilem, percolato quod salsum erat & terrestre. nam & quies, & longior procursus omnino percolatam marinam aquam potabilem facit * cum in se contineat, & non dimittat terrestres partes. Hæc cum ita sint, probabile est stirpes neque extrinsecus salsuginem admittere, neque si recipiant, in fructum excernere. meatus enim ob tenuitatem terrestria & crassis partibus constantia non percolant. Aut amaroris species censenda est salsugo? sic enim Homerus:

—euomit ore suo salsuginem amaram
Quæ madido capitis de vertice larga fluebat. Odyss. ε, 321.

Plato etiam ait vtrunque saporem abstergendi vim habere & colliquandi: sed salsum id minus facere, neque esse asperum. Videbitur autem amarum à salso abundantia caloris differre: quandoquidem salsum quoque vim exsiccandi habet.

VI. *Ros.*

QVA de causa fit, vt si quis crebro per roscidas arbores transeat, membra materiam tangentia lepra corripiantur? An, sicut Laitus dicebat, roris humor ob tenuitatem de cute aliquid stringit? Aut sicut rubigo humectatis seminibus incidit, ita à rore viridibus ac tenuibus quæ in superficie sunt morsis & colliquatis, aspergo quædam noxia defertur, & affusa corporis partibus quæ maxime sunt exsangues, earum superficiem mordet atque lancinat? Nam rori natura inesse quandam rodendi vim, satis ex eo liquet, quod potus graciliores facit: & pingues mulieres tenuibus vestimentis aut lanis rorem excipientes, videntur eo nimias carnes consumere.

VII. *Aqua.*

QVAMOBREM hyeme nauigia in fluuijs tardius incedunt, in mari non itē? An aer fluuialis semper alioqui grauis & lētus, hyeme ob frigus circūstans magis etiā dēsatus, nauigantibus obstat? An fluuijs potius hoc quam aeri accidit? Aquam enim impellens frigus, grauem facit & crassam. quod in clepsydris licet obseruare. tardius enim trahunt

hyeme

hyeme quam æſtate. In Thracia apud Pangæum narrat Theophraſtus fontem eſſe,cuius aqua idem vas impletum hyeme bis tantum appendat atque æſtate.Porro craſſiciem aquæ in cauſa eſſe vt tardius eant naues,ex eo liquet,quod naues fluuiales hyeme maiora portant onera. aqua enim denſior grauiorque facta magis renititur, Mare autem ne * denſetur, calor prohibet. Videtur enim denſatio eſſe quædam emollitio.

IIX. *Marina aqua.* CVR, cum alij humores dum commouentur & verſantur,fiant frigidiores,mare videmus dum fluctibus exagitatur, incaleſcere? An quod aliorum humorum calorem, vt pote adſcititiam rem motus expellit atque differt: maris calorem natiuum exſuſcitant potius venti atque augent. Caloris argumentum eſt pelluciditas, & quod non denſatur, quanquam terreſtris ſit & grauis.

IX. CVR per hyemem minus amarum eſt guſtatu mare?hoc enim etiam Dionyſium aiunt referre aquatorē,amarorem maris non plane eſſe expertem dulcedinis, vt quod tot fluuios recipiat. Sol autem cum dulcem ac potabilem eius aquam ob leuitatem in ſuperficie verſantem conficiat, idque æſtate magis quam hyeme, quando mollius eam tangit ob caloris imbecillitatem:relinquitur tum portio multæ dulcedinis,quæ nimiam & viroſam temperet atque mitiget amaritudinem. Idque nonnihil etiam aquis potabilibus contingit.Æſtate enim ſunt deteriores,ſole quod leuiſſimum eſt & dulciſſimum diſſipante. hyeme autem recens naſcitur dulcedo: cuius neceſſe eſt mare etiam fieri particeps dum exagitatur, & in ipſum fluuij ſe euoluunt.

X. CVR vino aquam marinam affundunt? & ferunt piſcatoribus oraculum datum, quo iuberentur Bacchum mari immergere. qui procul à mari abſunt,gypſum Lacynthiam toſtam inijciunt. Vtrū calor remedio eſt aduerſus refrigerationem?aut potius magis eum elidit,reſtinguendo vino, * & vi eius corrumpenda? An vero quod in vino eſt aqueum & aereum, ideoque ad mutationem admodū procliue fit, ſiſtitur terrenis iniectis, quorū natura eſt ſtipare & denſare. Sales porro cum aqua marina attenuantes ac colliquantes quod alienum eſt & ſuperuacaneum, non ſinunt fœtorem aut putredinem ingenerari. At hæc, craſſa & terreſtria grauioribus implicata vnaque deorſum tracta ſe-

cta sedimentum seu fæcem faciunt, vinumque ita purum reddunt.

XI. *Nausea.*

CVR magis nauseant qui in mari nauigant, quam qui in fluuijs, etiam cœlo tranquillo? Sensuum maxime olfactus nauseam mouet, & animi de motibus metus. nam & tremunt, & horrent, & alui humectantur ijs, qui imaginando periculum concipiunt. Horum neutrum molestum est nauigantibus in flumine. Nam odor omni dulci ac potabili aquæ familiaris est, nauigatio sine periculo. In mari & odor insolens molestiam adfert, & metuunt sibi, præsenti de futuro fidem non habentes. Itaque tranquillitas foris nihil prodest, dum animus æstuans ac perturbatus, corpus quoque tumultu opplet.

XII. *Oleum. aqua marina.*

CVR mare oleo consperſum, pellucidum fit & tranquillum? An, vt Aristoteles inquit, spiritus à leuitate delabens, ictum nullum infert, neque fluctum ciet? Aut hoc probabiliter dictum est respectu externorum. Vrinatores quidem dicuntur oleum in os sumere, eoque efflato lucem in fundo habere, ac pellucidam reddere aquam. vbi lapsum spiritus pro causa adducere non est integrum. Cogitandum ergo, num mare, quod terrenum est atque inæquale, oleum sua densitate cogat atque complanet: atque mare in se coactum relinquat meatus & pelluciditatẽ visui penetrabilem. Aut quia natura aer mari permixtus lucidus est, conturbandoque inæqualis fit & vmbrosus: oleo inæqualitatem sua densitate læuigante, æquabilitatem pelluciditatemque recuperat?

XIII.

QVAMOBREM hyeme magis quam æstate piscatorum retia putrescunt? cum alijs rebus hoc æstate magis eueniat. An ea est causa, quam Theophrastus adfert? Calorẽ nimirum frigori cedere, & ab eo circumcirca constringi. hinc calidiores in profundo maris fieri aquas: vt & in terra. Itaq; etiam fontanæ aquæ tepidiores sunt per hyemẽ, magisque vaporant lacus & flumina. nam calor in imum concluditur à præualente frigore. Aut putredo nulla retib. accidit tum temporis? Etenim frigore concreta & exsiccata, cum ab vndis eo facilius rumpuntur, aliquid patiuntur simile putrefactionis & ob vditatem corruptionis. magis enim laborant in gelu: (sicut & nerui intenti lacerantur) quia tũc frequentius mare tempestatib. exagitatur. Ideo re-

tia piscatores stipant tincturis atque densant, metuentes dissolutionem. Nam alioqui nulla re tinctum rete aut inunctum facilius falleret pisces: cum lini color sit aereus, & in mari facile lateat.

XIV. QVARE Doriensibus est mala feni congestio? An male* conuehitur fenum complutum: secatur enim non arida herba, sed viridis: vnde mox putrescit aqua pluuia rigata. Cum autem compluitur ante messem frumentum, id ei auxilio est aduersus calidos & austrinos ventos: qui alias nō finerent densari in spica fructum, sed sua caliditate impedirent coalitionem ac dissiparent, nisi terra rigata humor adesset qui spicam refrigeraret atq; humectaret.

XV. *Triticum, hordeum.* QVAPROPTER pinguis & profunda terra tritici est ferax, hordei ea potius quæ tenuior est? An quia seminum validiora ampliore indigent alimento: infirmiora leui & tenui? Est autem hordeum tritico imbecillius & laxius. itaq; etiam non admodum large nutrit. Testimonium huic rationi inde suggeritur, quod triticum istud, cui à prouentu trimestri nomen est, in aliquantum siccis agris facilius prouenit: cum sit exsuccum & minori indigeat nutrimento, ideoq; facilius absoluatur.

XVI. CVR dicunt,

Triticum in cœno serite, hordeumque in puluere?

An quia, vt diximus, triticum conficere plus alimēti potest, hordeum non fert eius copiam, sed ea obruitur? Aut triticum, cum sit densum & lignosum, melius prouenit in humido emollitum & laxatum solo: hordeo autem ob raritaté ab initio cōmodum est siccius? Aut quia ob calorem cōgruit temperies & innoxia est: frigidius autē est hordeum. Aut verentur in sicco triticum serere, formicarum causa, quæ statim ei insidiantur, hordeum non ita facile eæ portare ac differre possunt, cum sit grandiusculum.

XVII. *Seta.* CVR equorum potius quā equarum setis vtuntur ad funiculum vnde hamus suspenditur? An vt alijs in partib. ita heic quoq; robustiora sunt mascula femineis? Aut quia equarum setæ lotio subinde madefactæ sunt deteriores.

XVIII. *Malacia, piscium genus.* QVARE teuthis conspecta, signum est magnæ tempestatis? An quia omnes pisces, qui de molliū sunt genere (Græci malacia vocant) frigus difficulter ferunt, ob carnis nuditatem & tenuitatem? nam neque testa, neque cute, neque squama

ſquama integuntur, intuſque duras habent oſſeaſque partes: vnde & nomen ijs factum. Ergo facile ſentiunt tempeſtatem futuram, cum tam cito a frigore afficiantur. Itaque polypus in terram excurrens, & ſaxa amplectens, indicium 5 eſt venti iam iam proruptꝛuri. teuthis autem exſilit fugiens frigus ac tumultum qui in profundo maris eſt. nam præ cæteris malacijs ille piſcis teneram habet carnem, & attritu facilem.

XIX. *Polypus.*

CVR colorem mutat polypus? An, vt Theophraſtus ſcri-10 bit, quia natura timidum eſt animal, ideo perturbatus vna cum ſpiritu etiam colorem mutat? ideo quoq; dictum eſt:

Semper degeneris mutatur enim color.——— *Iliad. v. 287.*

Quod ſi hoc ad mutationem ſufficit, non ad id etiam, quod omnes colores refert? Sic enim colorem mutat polypus, vt 15 eum ſimilem faciat cuiuſuis ſaxi colori ad quod accedit. Hinc illud Pindari:

Marinæ beſtiæ colori
Aduerte mentem, & ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus.

10 & Theognidis:

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:
Cui ſubit is, ſemper fit ſimilis, lapidi.

atq; hoc verſutia & calliditate præſtantes aiunt ſtudio habere, vt fallendi eos gratia quibus cum agunt, ſemper po-25 lypum æmulentur. Aut cenſent eum cute tanquam veſte vti, ita facile eam vbi vult induendo atque exuendo. Quid ſi polypus huic affectioni principium metu ſuo ſuppeditat, cauſæ propriæ in alijs ſunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

30 *Hoc noris, rebus defluxus omnibus eſſe.*

nō enim animalia modo & ſtirpes, & terra, & mare, ſed etiam lapides à ſe continenter dimittunt multos defluxus, & æs etiã atq; ferrũ. Nam corrũpuntur omnia, & olent: quia ſemper aliquid defluit. & tractationes aut inſultationes fa-35 ciunt defluxib. alij complexus eorũ, alij ictus, alij impulſiones quaſdam & circuitiones ſupponentes. maxime autẽ ſaxorum marinorum, quando mari ea adſperguntur & refrigerantur. aiunt aſſiduo quædam abradi multa ac tenuia ramenta. quæ nō accidant ad alia corpora, ſed vel dilabantur ob meatuum denſitatem, vel excidant per rariores. Polypi

autẽ caro, quod adſpectus ipſe poſſit iudicare, eſt cauernoſa, meatuum plena, defluxuumq; capax. Is ergo quando ſibi timet, mutato ſpiritu ſeſe mutans, tanquam conſtringit corpus contrahitq; & aliquandiu intra ſe contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe aſperitas vna cum mollicie flagella exhibens particulis quæ offeruntur & non diſſipantur, ſed congregantur, cum

* * *

Argumentum cauſæ permagnum eſt, quod neque polypus quarumuis imitatur rerum colorem quib. appropinquat. neq; chamæleon albarum: ſed vterq; ijs tantum adſimilatur, quarum defluxibus meatus proportione habet reſpondentes.

XX. *Apri lacryma.*

QVID eſt cauſæ, quod lacryma ſyluestrium ſuum dulcis eſt, cerui ſalſa, & vitioſa? Videtur in cauſa eſſe horum animaliũ calor & frigus. Nam frigidus eſt ceruus, aper admodum calidus & igneus. itaq; ille fugit, hic ſe defendit aduerſus inſectantes: cum quidem maxime excandeſcentia ei lacrymas exprimit. multo enim accidente ad oculos calore (ſicut dixit Homerus:

Od. τ. 445. *Igne oculos ardens, ſetiſque horrentibus aſper.*)

id quod eliquatur, dulce redditur. Quidam in ſententiam Empedoclis concedunt, qui à ſanguine conturbato excerni lacrymam putauit, quo modo ſerum à lacte agitato. Cũ itaque aprorum ſanguis ob calorem aſper ſit & niger: tenuis & aquoſus ceruorum: conſentaneũ eſt tale eſſe quod ira concitatum alterum, timore conſternatum alterum animalium excernit.

XXI. *Sues. apri.*

QVA de cauſa ſues domeſticæ ſæpe pariunt, aliquæ alio tempore: ſyluestres ſemel & fere ſub idem omnes tempus: nimirum diebus ineuntis æſtatis, vnde illud quoq; dictum eſt:

Non iam nocte pluet, qua ſaui vxor parit apri?

An quia ob alimenti multitudinem coitus domeſticarum eſt vberior? alimenti enim abundantiam excrementum fecundum & ſtirpibus & animalibus parit. Iam porcæ ſyluestres ſuapte opera, idque cum metu, quærunt paſtum. domeſticis ſemper ſuppeditant alia natiua, alia comparata alimenta. An potius ocio & exercitationi illud adſcribẽdum ſit? Etenim domeſticæ quieſcunt, neque procul euagari volunt

lunt

lunt à ſubulcis. agreſtes in montes ſeſe conferunt, ac circumcurſitant: qua ratione etiam nutrimentum differunt, inque totum corpus inſumunt. Proinde ſiue ob perpetuam conſuetudinem, ſiue ob excrementi abũdantiam, ſiue quia vna paſcuntur gregatim feminæ cum maribus, domeſticæ ſues mentionem coitus adferunt. libidinemque concitant. quod de hominibus ſcripſit Empedocles. *

Agreſtium autem, quia ſeorſim paſcuntur, concupiſcentia hebetatur atq; exſtinguitur amoris & conſuetudinis vacuitate. An & id verũ eſt quod Ariſtoteles dicit aprum ab Homero chlunem dictũ, quod vnicum haberet teſtẽ. plerorũque enim aprorum, dum truncis ſeſe adfricant, elidi teſtes.

Hiſtor. animal. 6.28.
Iliad. ι. 535.

XXII.
Vrſæ pedes priores.

CVR vrſæ manus eſt ſuauiſſima, & eſu iucundiſſima? Quia quæ partes corporis maxime concoquunt alimentum, earum dulciſſima fit caro. Optime autem concoquit, quod tranſpirat, dum maxime mouetur & exercetur. Vrſa autem creberrime mouet anteriores pedes inter eundum & currendum, & res quaſi manibus contrectandum.

XXIII.
Veſtigia ferarum.

QVARE verno tempore veſtigia ferarum difficulter indagantur? An quia canes, vt ait Empedocles,

Naribus indagant veſtigia certa ferarum,

defluxus ijs haurientes, quos feræ in ſolo relinquunt? eos autem obſcurant vere ac confundunt plerique odores plãtarum & germinum veſtigijs ſeſe ſuperſternentium, faciuntque vt ab odorandis ijs canes aberrent. Itaq; apud Aetnam in Sicilia nemo canes ad venandum educit, quod ibi multum floreat ac toto anno pullulet origanum, locique adſiduus odor bonus abripiat ferarum veſtigia. Fabula etiam fertur, Proſerpinam ibi cum flores legeret raptam à Plutone fuiſſe: ideoq; illum locum venerantes tanquam aſylum non inſidiari paſcentib. ibi animalibus.

XXIV.
Ros.

CVR circa plenilunia minime indagantur è veſtigijs feræ? An ob dictam modo cauſam? Nam plenilunia rorem ſpargunt. itaque Alcman rorem Iouis & Lunæ filiam in carmine dixit.

Ros Iouis proles alit, atque Luna diua.

Eſt enim ros pluuia imbecillis ac languida, vt & calor Lunæ parum eſt validus: itaque trahit e terra vt Sol: ſed in altum euehere & pertrahere cum non poſſit, dimittit.

XXV.

CVR indagationem difficilem reddit pruina? An quod

feræ procul è lustris suis prodire ob frigus cessantes, non multa edunt signa? ideo et aiunt ea vicinis parcere, ne affligantur lōge vagantia per hyemē, sed semper in vicinia possint pascere. Aut quia locū indagini aptum oportet non vestigia tantum, sed etiam odorem exhibere? mouent autem olfactum quæ à calore soluuntur molliter atq; laxantur. at nimium frigus obiectum odores constringit, neq; fluere, & ad sensum accidere sinit. Itaque etiam vnguenta ac vinum minus olere hyeme & in frigore aiunt: aer enim tunc concretus in se odores continet, neque patitur differri.

XXVI. *Animaliū remedia.* QVID rei est, quod bruta animalia suis morbis remedia quærunt atq; sectantur, & eorum vsu plerunque adiuuantur? Canes enim herbam edunt euomendæ bilis causa. sues cancros fluuiales petunt, quorum esu capitis dolori medētur. testudo, vbi carnem viperæ edit, origano deinde vescitur. vrsam aiunt quando fastidio & nausea incipit repleri, lingua formicas excipere, ijsque deuoratis sanari. Hæc quidem neque experientia istis, neque fortuito vsu sunt cognita. Num igitur, sicut apem cera odore suo, & vulturem cadauera mouent, eminusq; alliciunt: ita suem cancri, origanum testudinem, formicæ vrsam odorib. ac defluxibus ad eorum naturam accommodatis trahunt, non sensus vtilitatis ratione habita agit? An potius temperamenta corporum animalibus adferunt appetitiones? quæ in morbis ingenerant diuersas acrimonias, dulcedines, & alias qualitates insolentes atq; absurdas, mutatis humoribus. quod liquet in grauidis mulierib. quæ lapides & terram edunt. Itaque etiam medici periti ex appetitionibus ægrotantium de eorum vel salute vel interitu præsagiunt. & narrat Mnasitheus medicus initio morbi pulmonum eum qui cæpas appetat, seruari, qui ficus, perire: quod temperamentum affectui, affectui appetitus sit consequens. Probabile igitur est etiam bestias, quæ non plane in lethales incidunt morbos, ita affici ac temperari, vt temperiem sequendo ferantur ad sua quodque remedia.

XXVII. *Mustum.* QVAMOBREM mustum, si vas à frigore ambiatur, dulce permanet longo tempore? An quia coctio est musti in vinum mutatio, coctioni autem obstat frigus, quia à calore ea fit. Aut contra proprius est vuæ sapor dulcis, ideoq; maturuisse dicitur, quando dulcedo est æqualiter per eam diffusa,

fuſa, Frigus autem non ſinens exhalare calorem vuæ, ſed continens intus, conſeruat dulcedinem muſti. Aque eadem eſt cauſa quod vbi pluuia eſt vindemia, muſtum minus feruet. nam efferueſcentia à calore eſt, quem inhibet frigus.

XXIIX. *Vrſus.*

CVR de feris omnium minime vrſus retia corrodit? An quia dentes intime in rictu habens lina iis non attingit, labiis ante ob craſſiciem & magnitudinem coeuntibus? Aut potius robore fretus ea manibus rumpit, laqueoſq; diuellit? Aut ſimul & manibus vtitur & ore, illis caſſes diripiens, hoc ſe defendens aduerſus venatores. Maximum ei præſidium eſt in volutatione. ideoque potius quam moliatur lina diuellere, ſæpe ſe euoluit, itaque ſalutem conſequitur, nihil dentium auxilio opus habens.

XXIX. *Frigus.*

QVÆNAM eſt cauſa, quod frigidas aquas non admiramur, admiramur calidas? cum conſtet vt harum cauſa eſt calor, ita illarum eſſe frigus. Non enim probanda eſt quorũdam opinio, qui calorem eſſe vim, frigus non niſi eius priuationem cenſent: vt ens magis cauſa ſit, quam non ens. Sed videtur natura admirationem rebus raris atribuiſſe, vt quæratur quo pacto fiat quod raro fit.

Vides ſublime huncfuſum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumuectu amplectitur?

Ex Euripi de Cicero l l. Nat. deor.

quam is multa noctu ſpectacula exhibet, quãtam interdiu pulcritudinem? pleriq; horum naturam* arcus autem cœleſtes, & picturæ nubium iucundę, & fulgores bullarum in modum erumpentes, quibus exornatum eſt *

CVR vites ſteriles * * *

XXX.

caprorum nimis pingues minus ſunt ad procreandum apti, & præ adipe vix coeunt. Semen enim abundantia eſt alimenti, quod corpori exhibetur. Cum itaque vel animal vel planta corporis conſtitutionem validam adipiſcitur, & craſſeſcit: id indicio eſt, intus nutrimentum omne conſumi, & excrementum vel nullum, vel exiguum & ſterile relinqui.

XXXI. *Vitis.*

CVR vitis vino, maxime quod ex ipſa natum ſit, madefacta perit? An ſicut caluicies accidit multum vini potantibus, calore vini humorem euaporante? aut *
* vinoſum eſt, ſicut ait Empedocles:

In ligno putrefacta aqua fit sub cortice vinum.

Cum ergo extrinsecus vino vitis rigatur, id quasi ignis viti fit, vimque nutrientem abolet. Aut, quia mero vis est stipandi, radicibus subit, meatusq; constringit, non permittit humori transitum in plantam, quo alatur & vigeat? An id magis etiam contra naturam videtur, vt in vitem redeat quod ex ea abiit, floruit enim humore qui in plantis est. & neq; alere, neque apponere, neque pars esse * * *

Desunt multa. Gybertus Longolius è Mediolanensi codice adhuc octo quæstiones se adiecisse scripsit. eius videndi nunquam mihi copia contigit. G. X.

PLV-

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID est, Conuiualium disputationum liber primus.

QVÆSTIO PRIMA.

An philosophandum sit inter pocula.

PROVERBIVM illud, Sossi Senecio, Odi memorem cõpotorem, sunt qui in epistathmos, hoc est, bibendi magistros, siue arbitros in conuiuiis referendum putent, qui plerunque ea in re importuni sunt & immoderati. etenim Dorienses in Sicilia qui degunt, magistrum bibendi in conuiuio Mnamona (id est, memorem) appellasse existimãtur. Alii adagium illud imperare censent obliuionem eorum quæ inter pocula dicuntur atque aguntur. ideoque maiorum nostrorum ritu Obliuio & ferula vna cum Baccho dedicantur: quo indicatur aut nihil eorum in memoria habendum quæ per vinum peccantur, aut leui omnino ac puerili pœna corrigendum esse. Quando autem tibi quoque videtur obliuio malorum re vera esse bona, quod idem Euripides pronunciauit: prorsus autem obliuione conterere quæ inter pocula fiunt, non modo aduersari mensæ officio, quod ei tribuitur amicitiarum conciliandarum: sed haberi etiam qui contrarium testentur præstantissimi viri Plato, Xenophon, Aristoteles, Speusippus, Epicurus, Hieronymus, Dio Academicus, qui operæprecium censuerunt colloquia conscribere in conuiuio habita, existimaueruntq; debere nos colligere quiquid de rebus ad humanitatem pertinentibus memoria dignum sparsim vel apud exteros vel in Græcia in mensa & inter pocula disputatum sit: ego id opus aggressus, tres iam ad te misi libros, quorum vnusquisque decem complecteretur quæstiones: missurus etiam breui reliquos, si tibi hæc videbuntur non plane à Musarum & Bacchi venustate aliena. Primum locum huic quæstioni tribuimus, Sitne inter pocula philosophandum? Meministi enim aliquando Athenis quæstione post cœnam oborta an in vino, & quatenus vtendum esset philosophicis disputationibus, Aristonem, qui tum vna aderat, dixisse: Suntne igitur, dii boni, qui in conuiuio philosophiæ locum denegent?

Confer huc Macrobii Saturnal. 7.1.

Oresta.

*

gent? Tunc ego: Equidem sunt, aiebam, amice, & vero admodum grauem simulantes seueritatem, philosophiam dicunt tanquam matrem familias non debere loqui inter pocula: Persasq; laudant, qui non cum vxoribus, sed pellicibus suis inebrientur atque saltent. eodemque modo à nobis volunt musicam & histriones introduci, philosophiam omitti: quod neque nos tum seriis vacare rebus possimus, neque illa ad colludendum sit idonea. nam Isocratem quoque rhetorem in conuiuio vt oraret rogatum, nihil aliud dignatum dicere quam hoc vnum: Quæ ipse nosset, ea in præsentia non esse tempestiua: quæ vero præsens tempus requireret, eorum se esse ignarum. Ibi tum Crato exclamans, Probe, inquit, per Bacchum, eierauit orationem, siquidem erat tales conserturus verborum cōprehensiones quæ Gratias fuerunt è conuiuio exturbaturæ. Sed non similia sunt, opinor, hæc orationem rhetoricam, & philosophicam conuiuio excludere. Alia enim est philosophiæ causa, quam, vtpote artem vitæ magistram, par est nullo etiam à ioco, ludo, aut oblectatione abesse, adesse omnibus, modumque & morem imponere. nisi forte temperantiam etiam & iusticiam velimus à conuiuijs arcere, seueritatem earum præscribendo. Quod si tanquam Orestem qui accipiebant conuiuio, legibus imperato silentio adhibito edendum nobis bibendumque esset: non infelix hoc nostræ inscitiæ nobis esset remedium. Si autem Bacchus vere est Lysius & Liber, ac maxime soluit linguam frænis libertatemque voci plurimam concedit: stultum ergo arbitror esse, intempestiuam velle orationis abundantiam optimis exuere sermonibus. & cum in scholis disputetur de officio conuiuarum, ac quæ sit virtus compotoris, quomodo vtendū vino: ex ipsis conuiuijs tollere philosophiam, tanquā re comprobare quod verbis docet non valentem. Hic cum tu diceres, Nō esse æquū vt hac de re aduersus Cratonem disputaremus: finem tamen & notam eorum de quibus inter pocula philosopharemur quærere iuberes, vt effugeretur id, quod non ineleganti ioco torquetur in contentiosos & sophistico morbo laborantes,

Vide Euri. Iphig. Tau.

Ilia. β. 381.

Nunc ite ad cœnam, vt pugnandi copia detur.

nosq; ad id disquirendum exhortarere. ego, Id primum, inquam,

quam, cõſiderandum cenſeo, quales ſint qui vna adſunt. Si enim in cõuiuio ſint plures literati, vt in Agathonis Socrates, Phædri, Pauſaniæ, Eryximachi, & in Calliæ Charmidas, Antiſthenes, Hermogenes, alijq; horũ ſimiles: concedemus ijs vſum ſermonum philoſophicorum, vt nõ minus Muſis, quam Nymphis Bacchũ diluant. quem hæ corporibus mitem, illæ animis re vera Meilichium & Charidotã, hoc eſt, benignum & beneficum, præſtabunt. Etenim ſi pauci quidam interſint rudes, tanquam mutæ literæ in medio vocaliũ contenti inter frequẽtes eruditos, ſoni cuiuſdam non omnino inconcinni, & intelligentiæ fient participes. Vbi autem multitudo erit talium hominum, qui cuiuſcunq; auis, nerui, aut ligni malunt, quam philoſophi vocẽ audire: vtile eſt Piſiſtratũ ęmulari. Is cum ei quędã cum filiis diſcordia incidiſſet, ſentiretq; hoc inimicis gaudio eſſe, aduocata cõcione dixit: Voluiſſe ipſum liberis ſuis perſuadere ſuã ſententiam: qui aũt obſtinate diſſentirent, ſe ipſis obſecuturum. Sic etiam philoſophus inter cõuiuas non admittẽtes ipſius orationem, mutato inſtituto ijs morem geret, eorumq; rationẽ probabit, quatenus decoro ſuo nõ repugnat: ſcietq; homines oratione vti inſtrumẽto rhetorices, philoſophari poſſe etiam tacentes, iocantes, atq; adeo etiã dicteriis impetitos & impetentes. Non enim modo extrema eſt iniuſtitia, vt ait Plato, iuſtum videri cum non ſis: ſed etiam ſummæ ſcientiæ philoſophari ita vt hoc nõ videaris agere, & ludentẽ res ſerias conficere. Atq; vt Bacchæ inermes apud Euripidem, & ferro carentes, thyrſulis ſuis feriũt & ſauciant eos quos adoriũtur: ita verorum philoſophorũ & ſales, & riſus eos qui non plane ſunt ſtupidi mouẽt aliquo modo, & circumagunt. Exiſtimo etiam quoddã conuiuijs accommodatum eſſe narrationum genus, quarũ alias hiſtoria ſuggerit, alias ſumere e rebus occurrẽtibus licet, multa philoſophicæ doctrinæ exempla, multa pietatis habentes, ſtudiumq; æmulandi facta fortiter, magnanime, benigne, humaniter, ingenerantia. quibus ſi quis apud nec opinantes quicquã tale vtatur, is bibentes tanquam pædagogus moderans, non minima ebrietatis mala intercluſerit. Sunt qui bugloſſa vino admiſcent, aut ſolũ rigant verbenarum adiantorumq; ſuccis imbuta aqua, quod hæc conuiuijs hilaritatẽ aliquam & comitatem parare opinãtur: imitantes

tantes

Odyss. Δ. 220.

tantes Homericam Helenam, quæ vino medicamentum iniecerit. neque intelligunt fabulam illam longo itinere ex Ægypto vsque deductam tandem in sermones decoros & elegantes desinere. Bibentibus enim narrat Helena de Vlysse,

Ibid. 242.

Infracta quantum tolerarit mente laborem,
Cum se verberibus fœde multasset acerbis. &c.

hoc enim fuit opinor illud mœrorem abolens nepenthes medicamentum, omnemq; amoliẽs dolorem, oratio præsenti rei & euentibus accommodata. Porro autem elegantiore doctrina præditi homines, etiam si ita philosophentur, vt id præ se haud obscure ferant: tamen oratione probabili adq; persuadendũ apta magis vtuntur, quam violentia demonstrationum. Vides enim vt Plato in Conuiuio de Fine differens, & primario bono, omninoque theologica tractans, tamen non contendat demonstrationem, neque more suo luctatorem referat, qui validis & ineuitabilibus aduersarium constringat nexibus: sed mollioribus sumtionibus, exemplis, ac fabulis fidem conuiuis faciat. Cæterum ipsæ etiam quæstiones esse debent magis familiares atque notæ, & interrogationes moderatæ, neq; nimis subtiles: ne ijs rudiores opprimantur aut à colloquio fugentur. Sicut enim compotores ita solent à conuiuio discedere, vt ad saltationem se aut choreas conferant: si vero ad depugnandum armis, aut discum iactandum eos cogas, non modo iniucundum, sed & damnosum fuerit conuiuium. sic animos quæstiones faciles concinne & vtiliter mouent: à contentiosis autem, vt ait Democritus, & perplexis vitilitigationibus abstinendum: quæ & proponentem eas in rebus tenuibus & intellectu difficilibus moleste occupant, & præsentibus sunt odiosæ. Nam vt vini, ita orationis quoq; ad omnes conuiuas pertinens esse debet communitas. Qui vero quæstiones proponunt abstrusas, ij ab hac non minus absunt, quam grus & vulpes Æsopi. de his vulpes ad cœnam inuitatæ grui pultem tenuem in tabula proposuit, quam ob liquorem hæc diffluentem edere nequiret aut rostro prehendere, itaq; ridicula esset. vicissim grus vulpi ad conuiuium vocatæ cibum in laguncula proposuit, quæ tenuehaberet & longum collum, vt ipsa vulpe interim esuriente per id rostro inserto cibum nullo capere posset negocio. Ita

etiam

etiam quando philoſophi inter pocula ſubtiles & dialecti-
cas quæſtiones ſuſcipiẽtes reliquis nihil earum intelligen-
tibus moleſtiam exhibent: hi contra incantationes, narra-
tiones nugarum plenas, ſermones illiberales, atq; forenſes
proferunt: actum eſt de conuiualis ſocietatis fine, & contu-
melia Bacchus afficitur. Sicut itaque, cum Phrynichi & Æ-
ſchyli tragœdiæ in res ludicras & fabuloſas detorqueren-
tur, dictum fuit, Quid hæc ad Bacchum? ita mihi ſæpe in-
cidit dicere ad eos qui in conuiuia argutias ſophiſtarum
traherent: Mi homo, quid hæc ad Bacchum? Cantat enim
fortaſſe aliquis Scolion quod vocatur carmen, quaſi obli-
quum ſi diceres, cratere in mediũ propoſito, & corollis diſ-
tributis, quas deus libertatem donans nobis imponit. non
honeſtum autem, neq; conuiuio aptum. Quandoquidem
ſcolia etiam dicunt nõ eſſe genus cantilenæ obſcuræ con-
ditæ: ſed quia primum ſolerent cantare pæanem deo vna
omnes voce laudes ipſius celebrando: deinde vnuſquiſque
propriam cantilenam, acceptam myrto, quam ex eo aſaron
appellabãt, quod cantaret is cui tradita ea eſſet. Et quia de-
inde lyra circumlata, eruditus illud carmen concinne mo-
dulabatur, recuſabant rudes muſicæ: ſcolion fuit nomina-
tum, quod neq; facile eſſet, neque omnibus commune car-
men. Alij myrtum non ordine traditam fuiſſe aiunt, ſed
à lectulo in lectulum tranſmiſſam: ita vt qui primus ceci-
niſſet, primo in ſecunda menſa eam mitteret, is primo ter-
tiæ: eodemque modo ſecundi ſecundis. itaque ob varieta-
tem & flexuum multitudinem in circuitione ſcolion fuiſſe
dictum.

Scolium carmen.

QVÆSTIO SECVNDA.

An conuiuas is, qui conuiuio excipit, ipſe debeat collocare: an vero collocationem conuiuarum arbitrio permittere.

TIMO frater meus cum excepiſſet conuiuio complures,
vnumquenq; eo quo liberet loco iuſſit accumbere: id-
eo ꝙ & hoſpites, & ciues, & familiares, & domeſtici, deniq;
variorum generum homines erant quos inuitauerat. Cum
iam adeſſent multi, quidam veluti è comœdia belle præte-
xtatus, veſtitu nimio & comitatu puerorum aliquantum
inſolentior, vſq; ad fores peruenit cœnaculi: cumq; oculis
perua-

peruagatus esset personas accumbentium, ingredi noluit sed proripuit sese, multisque qui retraherent hominem accurrentibus negauit locum sibi ipso dignum esse relictum. Hunc ergo qui accumbebãt effuse ridentes, iussere cũ gaudio & faustis ominibus domo emitti. multi enim iam mediocriter adbiberant. Finita cœna, pater me, qui longius ab illo discumbebam, alloquens: Timon, inquit, & ego te iudicem nostræ controuersiæ statuimus. iam dudum enim abs me obiurgatur hospitis istius gratia. Nam si ab initio vti iusseram locum cuiq; suum adsignasset, non impegisset nobis ordinis confusi crimen homo ille, gnarus

Iliad. β. 554. *Ordine quenque suo peditemve equitemve locare.*

Sane Paulum quoq; Æmiliũ imperatorem aiunt, cum debellato Perseo in Macedonia conuiuia agitaret, visum admirabili ordine atque apparatu omniũ rerum dixisse, Eiusdem viri esse & armatam aciem quam maxime terribilem, & conuiuiũ quã iucundissimũ instruere. in vtroq; enim artem ordinis recte instituendi requiri. Et Homerus præstãtissimos viros regnandique gnarissimos solet Kosmetoras, id est, ordinatores populorum appellare. *Iliad. α. 16. alibi:* Vos quoque magnum illum deum alicubi pronunciatis ordine confusionem dum tolleret, mundum constituisse, nulla re vel addita vel detracta: sed eo naturæ defœdissima pulcerrimam formam redegisse, quod suis quæque in locis constitueret. Verum hæc nos grauiora atque maiora à vobis discimus. Ipsi autem cernimus sumtum qui in conuiuia fit, ordo si absit nihil iucundum habere, nihil liberale. Proinde ridiculum est coquis & mensæ ministris curæ esse quid primo, quid secundo, medio vltimove loco apportent: atq; adeo etiam vnguẽtis, sertis fidicinæ (si adhibeatur) suum esse ordinem atque locum: istos qui ad hæc vocantur temere & fortuito iuberi discumbere, neq; ætatis, magistratus, aliarumve id genus rerum vllam haberi rationem. cum quidẽ conueniente instituto ordine, & honore afficiatur præstantior, & qui eo minor est, adsuescat locum cedere digniori: præterea is qui collocat exerceatur in iudicio & coniectura de decoro facienda. Neque enim suus in consessu, suus in adstando locus est potiori, nullus est in discumbendo: neq; præbitor, qui alij prius quam alijs præbibit, in locis mensarum distribuendis discrimina personarum negliget, &

prim-

principio ſtatim totum cõuiuium faciet vnã (quod aiunt) Myconum. Hoc fere modo pater ſuam cauſam egit. Frater autem: Non ego ſum (aiebat) Biante ſapientior: vt cum ille arbiter inter duos amicos eſſe recuſauerit, ego vna de tot neceſſarijs, tot alijs iudicium faciam, laturus non de pecuniaria re, ſed de dignitate atq; prſtantia ſententiam: quaſi vero nõ ad tractandum comiter amicos, ſed ad ægre ijs faciendum inuitaſſem. Equidem ineptus fuit Menelaus, & prouerbio locum dedit, qui ad conſilium dandum acceſſiſſet nõ vocatus. Abſurdior fuerit, qui ſe pro conuiuatore iudicem conſtituat, ac diſceptare velit nemine ei iudicium deferente, aut cauſam dicẽte, quis quo ſit melior aut deterior. cum quidem ij non ad certamen, ſed ad cœnam venerint. Tum dijudicatio ipſa non eſt facilis, alijs ætate, alijs familiaritate præſtãtibus. oportebatq; tanquam declamationem qui meditaretur in comparandis inter ſe aliquibus verſaturam, in promtu habere locos Ariſtotelis, aut Thraſymachi hyperballontas, quibus de excellentia continentur argumenta. & tamen ſic nihil vtile conficias, inanem duntaxat gloriam à foro & theatro in cõuiuia traduxeris. cumque alias animi perturbationes conemur partim conſuetudine conuiuali, illam fortunæ paremus* quæ multo magis oportet ex animo eluere, quam cœnum à pedibus detergere, vt in conuiuio poſſimus facile & comiter cum alijs verſari. Nunc, cum iras & inimicitias vocatorum tentemus conuiuio abolere, rurſum eas ambitione iniecta exſuſcitamus atque incendimus, dum alios deprimimus, alios extollimus. Iam ſi quidem accubitui comitabuntur frequentiores propinationes, miſſus, colloquia, compellationes: omnino pro amico & familiari ſatrapicum habebimus conuiuium. Sin erit vt æqualitatem inter cõuiuas velimus alijs in rebus ſeruare: cur non hoc ſumto exordio adſuefacimus eos ſimpliciter & abſq; faſtu inter ſe diſcumbere? cum ſtatim ab ipſa ianua poſſint cernere, Democritum ad conuiuium, non*eximium vt* vrbem, in quo diues accumbens cum tenuiſſimis* Cum hæc quoque eſſent dicta, & ſententiam poſtularet: Ego, inquam, non vt iudex adſcitus pronunciabo, ſed tanquã honorarius arbiter mediũ feriam. Nam ſi quis adoleſcentes, ciues, aut familiares cõuiuio excipiat, condocefaciendi ſunt, vt aiebat Timon, abſq; delectu

Iliad. β. 408.

delectu & fastu quemuis locum accumbendi boni consulere, & viaticum ad amicitiam præclarum vsurpare facilitatem. Sed de hospitibus, magistratum gerentibus, aut natu grandioribus hoc modo philosophari si intendamus, verendum puto ne videamur fastum odio atriensi excludentes per posticum admittere, dum nimiam indifferentiam atque æqualitatem introducimus. Hîc enim & consuetudini aliquid dandum est, & legibus concedendum. nisi propinationes etiam volumus & compellationes abolere, quib. aduersum eos quibus cum nobis res est, non promiscue vtimur, sed quantum omnino fieri potest honoramus

Iliad. μ. 311.

Assessu, carnis missu, plenisque cululli:

vt ille Lyciorum rex inquit, ordini honoris primas partes tribuens. Alcinoum quoque laudamus, qui hospitem iuxta se collocaret,

Odyss. η. 170.

Gnatum iussisset cum surgere Laodamanta,
Carus præ reliquis ipsum qui pone sedebat.

admodum enim humanum fuit & scitum factum, quod supplicem in locum dilecti recepit. Sed & apud deos est iudicium & discrimen huius rei. Neptunus enim quanquam vltimus venisset in concionem, nihilominus

Iliad. υ. 15.

In medio consedit: ———

nimirum hoc loco ei cõueniente. Minerua autem videtur eximium hunc locum habuisse, vt semper Ioui proxime adsideret. idque poeta innuit, de Thetide dicens:

Iliad. ω. 100.

Assedit patrique, locum cedente Minerua.

& Pindarus diserte dixit:

Spiranti flammas quæ prope fulmini assidet.

Dicit quidem Timo, non debere multis auferri quod vni tribuas. Atqui is magis adimit, quod propriũ vnius sit qui multis facit commune. Proprium autem vnicuiq; est, quo primas meretur: studiũ, virtus, adfinitas, magistratus. * Et quod fugere vult ne cõuiuis molestiã exhibeat, in id ipsum incidit. nam ægre facit alicui, qui eum vsitato honore priuat. Cæterum dijudicatio mihi quidem non admodum videtur difficilis. Primum, quia non facile multi vna inuitantur dignitate æquales. Deinde cum multa sint loca honorata, satis copiæ est honores distribuendi, modo quis conijcere possit quis primus sit, quis medius, tũ alios iuxta ami-

amicum, aut familiarem, aut magiſtrum collocabit adiungens ſingulos ijs quibus in diſcumbendo honos fuit habitus. reliquis ego munuſcula & amicam tractationem potius, quam honorem adhibeo. Quod ſi honoribus pares ſint conuiuæ, interim moroſi: vide quam ego machinam admoueam. Honeſtiſſimũ locum tribuo patri, ſi adſit, aut auo, ſocero, patruo, aut alicui cognatorum, ei denique cui apud cõuiuatorem peculiaris ſit quædam honoris prærogatiua. Idq; adeo commentum vnum eſt de ijs, quę ex Homeri pulcre præceptis deſumuntur. Ibi enim Achilles cum videret Menelaum & Antilochũ de equeſtris victoriæ præmio contendere, metueretque ne ira & rixa longius procederet, alij illud præmium tribuit: verbis hoc præſcribens, miſeratione ſe ductum Eumelo hunc honorem deferre, facto autem cauſam contentionis illorum tollens. Hæc me locuto, Lamprias, qui more ſuo in lectulo inferiore ſedebat, alta voce ex ijs qui aderant quęſiuit, Paterenturne à ſe corrigi delirantem iudicem? Cum omnes iuſſiſſent eum libero vti ſermone, nihilque parcere: Quis tandem, inquit, philoſopho parcat, qui natalibus, opibus, magiſtratibus quaſi ſpectandi primariũ in theatro locum aliquẽ in conuiuio tribuat, aut primum ius dicendæ inter Amphictyones ſententiæ? ſcilicet vt ne inter pocula quidem à faſtu ſimus immunes. Non enim in collocandis ad menſas conuiuis reſpiciendum eſt ad gloriam, aut vniuſcuiuſuis dignitatem: ſed ad iucunditatem puta, quo modo vnus ad alium ſit affectus: quomodo ipſis inter ſe conueniat. quo pacto alię etiam res in aliquam recipiuntur communitatem. Nimirum qui domum ædificat, non lapidem Atticum aut Laconicum ob nobilitatem præponit: neque pictor colori precioſiſſimo locum principem attribuit: neque naues compingens faber, Iſthmicam abietem, aut Creticam cupreſſum reliquis priorem lignis ponit. Sed vt inter ſe compoſita atque concinnata totum ſint opus factura validum, pulcrum, vtile, ſic ea diſponunt. Ipſum adeo deum vides, quem Pindarus noſter optimum artificem cognominauit, non vbique ſupra ignem, infra terram poſuiſſe: ſed in eo vſum ac neceſſitatẽ corporum ſecutum: Empedoclem audi:

Inſpice tergigraues conchas quandoque marinas:
Buccinus, exemploque obducta chelys tibi ſaxo

Iliad. ψ. 538.

Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

hanc enim habent hæc constitutionem, quam non naturalis locorum distributio, sed noui operis confectio exigebat. Sane confusio & ordinis disturbatio vbique mala est: verum vbi ea incidit hominibus & quidem potantibus, contumelia, alijsque infandis malis demonstrat suam prauitatem. quæ præuidere atque præcauere hominis est ordinis atque concinnitatis gnarum se esse profitentis. Recte eum ista dixisse affirmauimus, ac interrogauimus curnam nobis istas ordinis atque concinnitatis rationes inuideret. Profecto, inquit, non inuideo, si permittitis mihi, vt quo pacto phalangem Epaminondas, ego conuiuij ordinem mutem, melioremque redigam. Vniuersi nos potestatem ei permisimus hoc agendi. Ille pueris è medio iussis discedere, in singulos intuitus: Audite, inquit, quo modo vos statuerim componere. Volo enim prædicere. Videtur mihi Pammenes Thebanus haud iniuria reprehendisse Homerum, vt amatoriæ rei ignarum: qui tribus tribubus, curias curijs adiungi iuberet. cum oporteret amatori amasium adponi, vt toto phalanx animato deuincta vinculo conspiraret. Pammenem ego secutus, ita conuiuas disponam, non vt diuitem diuiti, iuueni iuuenem, principem principi, amico amicum adiungam: quæ dispositio ociosa est, neque ad beneuolentiam parandam augendamve quicquam conducit. sed id quod vnicuique deest accommodans, homini qui de rebus ad humanitatem facientibus libenter disserat, studiosum discendi apponam, moroso mansuetum, loquaci seni adolescentem audiendi auidum, glorioso subsannatorem, iracundo tacitum. quod sicubi diuitem conspexero munificum, excitabo ex angulo aliquo & ad eum adducam probum pauperem, vt tanquam è pleno poculo in vacuum aliquid ex illo in hunc defluat. Sophistam vero adsidere sophistæ, aut poetam poetæ nolo:

Iliad. β. 363.

Vrit enim cantor cantorem, & egenus egenum.

Hesiod. 27.

quanquam Sosicles iste & modestus epos conferentes * fomitum flammam quidem, sed periclitantur pulcerrima. Rixosos etiam, diaces, & iracundos diuello in medium interijciens placidum aliquem, tanquam ad emolliendum extremorum rigorem. deditos contra palæstræ, venationi, aut agriculturæ coniungo. Similia enim quædam inter se con-

coniuncta pugnam cient, vt galli: alijs conuenit vt graculis. Potores etiam conduco in vnum, & amatores non modo quos amor vrit mutuus, vt ait Sophocles: sed etiam qui mulieres & virgines depereunt. Eodem enim flagrãtes igni, magis inuicem coalescent, sicut ferruminatione glutinatum ferrum. nisi quidem forte eiusdem amore siue maris siue feminæ ardeant.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur is locus, qui consularis appellatur, in honore habeatur.

SEcundum hæc incidit quæstio de locis. alius enim apud alios locus honoratur. vt Persis medius, quem accumbens rex occupat, videtur honestissimus: apud Græcos primus: apud Romanos mediæ mẽsæ vltimus, quem ipsi consularem vocant: apud quosdam Græcorum iuxta Pontum habitantium, vt Heracleotas, mediæ mensæ primus. Maxime autem de consulari loco dubitatum à nobis fuit, qui cum apud nos haberetur præcipuus, causa eius rei neque vt quia primus, neque vt quia medius esset, definiri poterat. tum quæ ei accidunt, partim non sunt propria, partim nullius videntur momẽti. Tria tamẽ ex his quæ dicta sunt, nos mouerunt. Vnum ꝙ deiectis regibus consules cum ad popularem formam omnia redigerent, seipsos è medio & regio loco deorsum subduxerunt: ne vel ipse locus tanquã regij imperij ac potestatis reliquiæ quædam molestus esset ciuibus. Secundũ, quod cum duæ mensæ inuitatis tribuuntur: tertia eiusq; primus locus maxime conuiuatori congruit. ibi enim tanquam auriga aut gubernator dextre potest intueri in ministeria, & à proximis locis non ita longe remouetur, quin compellare possit & colloqui. locus enim infra eum, vxoris est aut liberorum. qui supra, is vt par est tribuitur conuiuarum honoratissimo. Tertium fuit, quod huius loci proprium videbatur: opportunitas nimirum ad actiones obeundas. Non enim consul Romanorũ more Archiæ Thebanorum polemarchi agit, vt literis inter cœnandum aut sermone aliquo considerationem requirente oblatis, tantum fatus In Crastinum seria, epistolam reijciat. ac poculum Thericleum arripiat. sed in hoc ipso temporis

Plutar. Pelopida.

articulo solicitum admodum ac circumspectum se præbet. Quippe non modo

Nox incutit gubernatori, qui sapit,

Dolorem,—— vt est apud Æschylum: sed & in quouis conuiuio, quauis animi recreatione & oblectatione conuenit magistratui ac principi curare, vt & audiat, & mandet quæ opus est, & subscribat. quod vt facere possit, hunc habet locum eximium: vbi secunda mensa ad primam applicata angulus flexu suo intercapedinem facit, quæ spacium accedendi, alloquendi, & audiendi præbeat scribæ, lictori, stipatori, nuncio ab exercitu venienti: cum interim consul neque molestiam cuiquam conuiuarum exhibeat, neque ipsi obturbetur à quoquam, sed & dextram & vocem liberam habeat atque expeditam.

QVÆSTIO QVARTA.

Qualem oporteat esse magistrum conuiuij.

CRATO adfinis, & Theo socius noster quodã in conuiuio cum iam & cœptum esset largius potari, & desitũ, mentionem intulerunt de magistro compotationis, censueruntque me, vt qui sertum gererem, non debere negligere consuetudinem iam fere omnino exolescentem de eo qui præesset conuiuio, sed eam in vsum reuocare. Hæc sententia ita placuit reliquis, vt vniuersi cum strepitu me ad id cohortarentur. Ibi ego: Quando, inquam, omnibus vobis ita videtur, ego meipsum conuiuij modiperatorem constituo, iniungoq; reliquis, vt in præsentia bibant suo quisque arbitratu: Cratoni autem ac Theoni autoribus huius decreti, atque legislatoribus, vt breuiter atque sub exemplo explicent, qualis sit arbiter ille compotationis deligendus, & in quem scopum intentus debeat, ac qua ratione moderari compotationi. Ipsi viderint, quomodo inter se vices differendi partiri velint. Cum illi simulata tergiuersatione vsi aliquantulũ essent, omnes tamen ijs suaderent vt principi obtemperarent, & iussa exequerentur: prior ita orsus est dicere Crato. Quemadmodum Plato præfectum vigilum vult esse quam maxime vigilem, ita inter conuiuas is debet magister constitui, qui quam maxime sit aptus compotãdo. Talis erit, qui neq; obruatur facile ebrietate, & tamen ad bibendum sit alacris, sitque Cyri similis qui ad Lacedæ-

3. de rep.

cedæmonios ſcribens, profitebatur ſe cum alijs in rebus fratre ad regnum gerendum aptiorem eſſe, tum facile etiam multum meri ferre. nam & vinoſus, contumelioſus fuerit & indecorus: & omnino ſobrius, iniucundus, ac mores quam conuiuium regendo aptior. Equidem Pericles quoties prætor creatus chlamydem primum indueret, ſecum ſolebat colloqui tanquam ſemetipſum commonefaciens, Animum aduerte Pericles, liberis hominibus imperas, Græcis imperas, Athenienſibus imperas. Ita noſter conuiuij moderator ſecum reputabit, Amicis ſe præeſſe: vt neque permittat eos turpiter agere, neque voluptatibus prohibeat. Et oportet eum cum ſerijs bibentium ſtudijs eſſe accommodatum, tum à iocis eorundem haud alienum, ſed ad vtraq; probe temperatum: ita quidem, vt boni inſtar vini nonnihil ad auſteritatem ingenio ſit propenſiore. id enim vino emollietur, & ad mediocritatem redigetur. Atque vt Xenophon ait, Clearchum hominem alioqui auſterum & agreſtem, in prœlijs ob audaciam iucundum hilaremq; fuiſſe viſum: ita qui natura non moroſus, ſed grauis ſit atque auſterus, inter potandum miteſcens, amicior ſit, atque iucundior. Præterea debet peritus quam maxime eſſe, quam vnicuiq; conuiuarum mutationem vinum adferat, & ad quod affectionis genus procliuior ſit, ac quomodo merum ferat. Non enim vini quidem eſt alius alia ad aquam contemperatio, quam pincernæ regij habentes cognitam, alias plus, alias minus aquæ ſuffundunt: homo autem ad vinum non habet ſuum temperamẽtum. ſed & eſt, & magiſtro conuiuij cognitum eſſe debet, ab eoque obſeruari: vt muſici in morem aliorum animos potãdo contentiores, aliorum abſtinendo remiſſiores reddens, è diuerſitate æqualitatem atque conſonantiam conficiat. ne hemina & acetabulis æqualitas æſtimetur, ſed modo quodam opportunitatis & vi corporum ſua vnicuique vini portio tribuatur. Quod ſi hoc difficile eſt, iſta quidem omnino tenenda ſunt arbitro bibendi communia de naturis & ætatibus. puta, quod ſenes facilius inebriantur quam iuuenes, qui mouentur ſubinde quam quieſcentes, inſomnijs & curis vexati, quam qui animo quieto ſunt & hilari* affatim & de* abducentes à laſciuientibus. Atque hæc qui cognita habeat, facilius ignaro decorum concordiamque conui-

lib. 2. de Exped. Cyri.

uio temperando adſciſcet. Illud nemo ſane ignorat magiſtrũ conuiuij omnibus debere amicum eſſe conuiuis atque acceptũ, cũ nullo ſimultates aut inimicitias exercere. alioqui neq; imperando tolerabilis, neq; diſtribuendo æqualitatis obſeruans, neque colludendo inculpabilis erit. Talem ergo (aiebat) tibi ego, mi Theo, conuiuij præfectum verbis tanquam è cera fictum trado. Tum Theo: Equidem, inquit, accipio virum probe & conuiuio conuenienter formatum. neſcio autem, an ſi vbique eo vtar, dedecoraturus ſim opus * hunc mihi videtur * conuiuium * adducturum nobis: & viſum iri modo concio populi rempub. in ſua poteſtate habentis, alias ſchola rhetorica fieri, mox ludus talarius, interdum ſcena & pulpitum. niſi forte non videtis inter cænandum alios de republica & iudicijs diſputantes, alios declamitantes & ſcripta ſua recitantes, quoſdam mimis & ſaltatoribus præmia conſtituentes. Alcibiades vero & Theodorus Polytionis conuiuium pro adyto vbi homines ſacris initiarentur vſurpauere, facigerationes & myſticas actiones imitando. Quæ omnia ego præfecto cõuiuij nequaquã negligenda arbitror. ſed & ſermonibus, & ſpectaculis, & ludicris locum dabit ijs duntaxat, quorum vſus ad ſcopum conuiuij pertingit. is autem eſt amicitiæ vel confirmationem vel initium voluptate quadam inter conuiuas efficere. Eſt enim conuiuium oblectatio inter pocula, ob gratiam in amicitiam deſinens. Iam cum in omnibus rebus id quod ſincerum ac nulla alia re permixtum eſt, faſtidioſum ſit & damnoſum, ipſa autẽ mixtio niſi tempeſtiue & modo adhibito ſit, omnia turbet, & cum iucundis vtilitatem detrahat, tum vtilia moleſta redigat: nimirum etiam bibentib. arbiter mixtam quandam prouidebit oblectationem. Quod ergo vulgo dici ſolet, iucundiſſimam eſſe nauigationem prope terram, & deambulationem iuxta mare: id huc transferet, itaque ſeria iocis temperabit, vt & iocantes ſeriũ vtcunq; aliquid ſectentur, & rurſus ſeria agentes animum recipiant, veluti à nauſea, dum ad ludum iocumq; propinquum reſpiciunt. Nam & riſus poteſt ad multa vtilia accommodari, & ſeriæ res dulcedine aliqua temperari.

Conuiuium quid.

*

Inter echinopodes velut, aſperam & inter ononim
Interdum florent mollia leucoia.

Qui

Qui vero ludi sine seriis rebus comesatum veniunt in conuiuia, eos iubebit accurate cauere, ne fallant cõtumeliam, sicut alter cum vino inserentes, iis quæ vocantur mandatis, vt dum balbos cãtare, caluos se pectere, aut claudos saltare iubent. Sicut Agamestori Academico, cui crurum alterum tabe consumtum & exile erat, insultantes compotores, iusserunt vnumquenq; vno dextro stantem in pede poculum ebibere, aut multam persoluere. cum autem ius mandandi ad ipsum peruenisset, omnes iussit ita vt ipsum viderent bibere: allataque inani testa, in eam inserto debili pede poculum exhausit, reliqui omnes cum periculo facto præstare se id non posse viderent, multam soluerunt. Scitus profecto Agamestor. atq; ita omnino cum facilitate & hilaritate vlciscenda sunt talia. Proinde mãdatis istis adsuescemus vti ad voluntatem & vtilitatem accommodate: eaq; imperare, quę iusso sint familiaria, & præstari ab eo possint, pręstantemq; ornent. vt musicos iubeamus canere, oratoriam artem callentes dicere, philosophos quæstionem aliquam obscuram soluere, poetas versus recitare. Libenter enim vnusquisq; & alacriter ad rem eam ducitur,

In qua seipso cernitur præstantior.

Sane rex Assyriorum præconis voce præmium ei pollicitus est, qui nouam voluptatem aliquam excogitasset. at conuiuii rex merito præmium & honorem detulerit ei qui iocum cõtumeliæ purum, & oblectationem vtilem risumque non momi & iniuriarum, sed gratiæ & comitatis socium in conuiuium introduxerit. hanc enim ad rem pleraque conuiuia naufragium faciunt, dum non recte gubernantur. Est autem hominis modesti ac prudentis iram atq; inimicitias vitare: quarum occasiones in foro ex auaricia, in palæstra & gymnasiis è contendendi studio, in magistratibus & honorum petitionibus ex ambitione, in cœna atque inter pocula è iocis captatæ nobis insidiantur.

QVÆSTIO QVINTA.

Quomodo dictum sit, Amor docet musicam.

QVomodo dictum sit --- *Musicam quidem*
Amor docet, licet fueris prius rudis:
quęsitum est apud Sossium cum carmina quædam Sapphi-

ca recitata essent. quando etiam Philoxenus Cyclopem camœnis bene sonantibus sanasse amorem scripsit. Dictum ergo fuit, Amorem vim habere ad omnia audẽdum, & nouas res tentandum impellendi: quamobrem Plato eum nihil intentatũ relinquere dixit. Nam & de taciturno loquacem, & de verecundo officiosum reddit, & de negligente industrium, de socorde impigrum: & quod maxime videatur alicui mirum, tenax homo & sordidus in amorem incidens tanquam ferrum in ignem, emollitur, mitiorq; fit & facilior. vt iam non plane ridiculum sit illud verbum, vulgo quod fertur, Amantium crumenas folio porri ligatas esse. Hoc quoq; dictum fuit, amorẽ ebrietati esse similem. Facit enim calidos & hilares, ac dissolutos: & qui tales sunt redditi, ad cantillandum vocesq; mensura contentas maxime efferuntur atq; adeo Æschylum aiunt, cum vino incaluisset tragœdias scripsisse. Lamprias quoq; auus noster inter potãdum inueniendi ac disputandi facultate sibi ipsi præstabat: ac solebat dicere à vini calore vaporem quẽdam se veluti à thure fit, sentire edi, quo oppleretur. Iam cum amasios lubentissime amatores videant, non minus libenter eos laudant quam vident: & amor alioqui loquax, in laudando est verbosissimus. nam qui amant, cum sibi ipsis hoc persuaserunt, tum aliis persuasum volunt esse, pulcros abs se & bonos amari. (quæ res etiam Candaulem illũ Lydum eo pertraxit, vt in cubile introduceret seruum, cui spectandam suam vxorem præberet.) Ipsi enim volunt suorum amasiorum pulcritudinis testes esse. itaq; cum laudationes scribunt, eas cantilenis & versibus exornant, tãquam auro statuas, vt & audiantur & memorentur à pluribus. Atq; etiam si equum, gallum, aliudve quippiam amasio donẽt, vt elegans sit & impense decoratũ munus laborant. quo magis orationem, quam adulandi gratia adhibent, suauem esse volunt, nitidam, atque elatam: qualis est poetarum. His collaudatis Sossius: Non minus commode, inquit, argumenta aliquis duxerit ex his quæ de musica scripsit Theophrastus: quem librum nuper ego legi. Is enim tria ait musicæ esse principia: dolorem, voluptatem, instinctum diuinum. quorũ vnumquoduis vocem à consueto modo auersam ad canendũ inclinet. Quippe gemitus dolentiũ ac eiulationes ad cantilenam sunt procliues: vnde oratores in conclu-

Timæo.

Herodot.

Κλεισί.

conclusionibus, & histriones in deplorationibus sensim ad succinendum videmus accedere. Et exsultans animi gaudium eorum, quorum leuiora sunt ingenia, totum corpus exagitat, & ad motum corporis saltationemque numeris aptam concitat, aut (si saltandi quis ignarus sit) ad plaudendum. atque tunc exagitatorum hominum videas (quod est apud Pindarum) furores, & conclamationes cum fremitu & ceruicum iactatione. modestiores vocem duntaxat ad cãtandum, grandiusque dicendum, & ad modos accommodant. Maxime autem diuinus instinctus & corpus & vocem de consueto statu modoque exturbat atque peruertit. vnde & in orgiis Bacchi numeri seruantur, & oracula per versus à captis furore vatibus eduntur, paucosque insanientium videre est qui non sua deliria carmine & cantu enuncient. His ita habentibus, si explicatum in aperto amorem intueri velis, ac pernoscere, inuenies nullam aliam animi perturbationem vel dolores adferre acriores, vel gaudia vehementiora, vel maiores furores mentisq; abalienationes. sed animam hominis amore capti, instar Sophocleæ vrbis

Totam refertam suffitibus & odoribus,
Pæanibus resonantemq; & vlulatibus.

Initio Tyranni.

Absurdum itaq; non est aut mirum, si omnia principia musicæ amor in se complexus, dolorem videlicet, voluptatem, instinctum diuinum, eum alias industrius & garrulus, etiã ad condenda carmina & versus magis vllo animi alio motu præceps sit.

QVÆSTIO SEXTA.

De Alexandri bibacitate.

SErmo inciderat de rege Alexandro, quod is non bibisset multum, sed inter pocula disserẽdo cum amicis multum extraxisset temporis. Eum vanitatis conuicit Philinus ex diariis commentariis regiis, in quibus creberrime & continenter scriptum est, Hanc diem rex à compotatione dormiuit: aliquando etiam, & posteram. Itaque ad venerem quoque fuit segnior, alias acer & iracundus, quæ res calorem corporis arguunt. ac dicitur corpus eius suauissime oluisse, ita vt tuniculæ fragrantia replerentur aromatum odorem æmulante. Quod ipsum etiam caliditati videtur deberi: siquidem terræ siccissima & calidissima loca thus & casiam

caſiam proferunt: & fragrantiam Theophraſtus naſci tradit coctione quadā humorum, quando quod noxium erat, calore excoctū fuerit atq; diſſipatum. Videtur autem etiā Calliſthenes * in calumnia * tanquam ægre fer * cœnare ob * quando etiam magnum calicem, qui Alexandri dicebatur, ad ſe delatum recuſauit, fatus: Non velle ſe epoto Alexandri calice, opus habere Æſculapio. Hæc ergo de bibacitate Alexandri. Mithridatem porro, qui Romanis bellum fecit, in certaminibus quæ inſtituit aiunt etiam præmium propoſuiſſe ei qui plurimū ediſſet, & ei qui bibiſſet plurimum: ipſum vtriuſq; rei victoriam conſecutum eſſe. omnino autem plus ſolitum bibere quā quiſquam ea ætate hominum, indeque eum Dionyſii, quod eſt Bacchi, cognomentum reportaſſe. Ea quidem, inquam ego, cognomenti cauſa horum de numero eſt, quæ fruſtra credūtur. Nam infantis eius etiamnum cunas fulmen incendit, corpore intacto, veſtigio duntaxat ignis in fronte relicto à coma cōprehenſi * * Cumq; iam virilem attigiſſet ætatem, rurſum illo dormiente fulmen in domicilium incidit, ac propter eum ſuſpenſam pharetram pertranſiit, ſagittis incēſis. ex eo vates pronunciauerūt maximam ei fore potentiam ſagittariae & leuis armaturæ exercitu. vulgo autem Bacchus appellatus eſt, quod ſimilia eius fulminibus accidiſſent. Exinde ſermo fuit habitus de iis qui multum bibiſſent. In his pugil quoq; Heraclides fuit numeratus, qui patrum noſtrorū vixit memoria, diminutiue Heraclûs ab Alexandrinis dictus. Is, cum ei adſiduus compotor nullus obtingeret, quoſdam ad matutinam potationem, alios ad prandium, ad cœnam rurſum aliquos, & tandem alios ad comeſationem inuitauit, ita vt primis continuo ſecundi, itaq; deinceps tertii & quarti ſuccederent: ipſe nulla facta intercapedine omnibus ſufficiebat, quatuorq; vna compotationes peragebat. Inter hos qui cum Druſo Ti. Cæſaris F. vixerunt, medicum bibendo aliis omnibus palmam præripientem deprehenſum eſt quinq; aut ſex amygdalas amaras ſubinde ante cōpotationem edere ſolitum ne inebriaretur. & prohibitum, ac ne id facere poſſet obſeruatum, facilime à vino fuiſſe victum. Sunt qui putent amygdalides illas vim quandā mordendæ rodendoq; tergendæ carnis habere, ita vt etiam de faciebus maculas tollant ex ardore Solis contractas. eas

ergo

ergo ante potationem ſumtas amaritudine ſua meatus vellicare ac mordere, vt ſic humorem à capite deuellant, iſque euaporetur. Nobis magis hoc viſum eſt, amarorem vim exſiccandi humoremq; conſumendi habere. Etenim guſtatu omnium ſaporum iniucundiſſimus eſt amarus, qui venulas linguæ (vt Plato ait) molliores ac rariores contra naturam conſtringit. Sed & vulnera vt coeant efficitur iniectis amaris, quæ ſiccitate ſua humorem conſumant. quemadmodum Homerus dixit:

Timæo.

Ilia. λ. fine.

Contritam manibus radicem iniecit amaram.
Omnes hæc pepulit de corpore quippe dolores,
Subſtitit & ſicco contentus vulnere ſanguis.

Nam guſtatu amarũ quod ſit, id recte dixit vi ſiccandi præditum. Videntur etiam mulierum quæ vocantur diapaſmata, quibus ſudores coercent, amara eſſe natura, & vi adſtringendi prædita, vehementiæ ſtipanti comitante amarore. * His, aiebam, ſic habentibus, non abs re creditur, amaritudinẽ amygdalarum remedio aduerſus vinum eſſe, cum interiora corporis exſiccans, non patiatur impleri venas, quarũ diſtentione dicunt & conturbatione ebrietatem oboriri. Magnum autem huius rei argumentũ eſt id, quod vulpibus vſu venit. quæ ſi amygdalas amaras edãt, neq; ſtatim aquam lambant, mori: humore illico omni conſumto. *

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur ſenes magis delectentur mero.

QVæſitũ fuit de ſenibus, cur meraciore potu magis gauderẽt. Ij qui refrigeratam eorum corporis habitudinẽ & calefactu difficilem cauſabantur, cui propterea vini meraci temperies commodius conueniret: nihil noui, ſed in promtu quod eſſet, neque ſufficienter vereque cauſam explicaret attulerunt. Idem enim in reliquis ſenſibus contingit. Difficulter etenim mouentur, difficulter qualitatibus adficiuntur, niſi eæ nimiæ ijs accidant. In cauſa eſt laxatio ſeu remiſſio temperamenti: quod ob languorem porro non niſi ictu aliquo perculſum ſolet affici. Itaque etiam odoratus eodem modo ſe habet ad odores. mouetur enim à meris ſuauius. & tactus vulnera dif * nam vulnera * accipientes * quæ laborantibus * ſimus fit audiendi ſenſus. nam muſici ſeneſcentes, fides acutius intendunt, ac durius,

veluti ictum quendam adhibentes sensui contentiorem vocis sonum. Quod enim ferro duratio ad vim roburq; confert, id corpori ad sensum præbet spiritus. Spiritu ergo minuente & languescente, ociosum ac terrenum relinquitur sensus instrumentum, requiritque aliquid, à quo vehemẽtius percellatur. tale autem est merum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur seniores facilius litteras eminus legant.

HÆc nobis de proposita quæstione ita comminiscentibus argumẽta, videndi sensus refragari putabatur. Nã seniores cum procul ab oculis dimouent litteras, legere eas possunt, admotas propius nequeunt. Idq; significãs Æschylus, ita inquit:

*--- ipsum, non de propinquo enim
senex sed scriba perspicuus eris.

Idem hoc Sophocles de senibus magis disertè dixit:

Tarde seni sermones accidunt enim,
Aegreq; perforatas aures permeant:
Videt eminus, cæcutit omnis comminus.

Si ergo sentiendi instrumenta senibus ita sunt comparata, vt contentiore & vehementiore sensili facilius moueantur: cur lecturi propinquam luminis circumfusionem non ferunt, sed librum ab oculis longius abducunt, splendorem infringunt, aere tanquam vinum aqua eum diluentes. Fuerunt, qui ad hoc dicerent non luminis deminuendi gratia senes librum ab oculis remouere, sed vt quasi complecterentur & continerent plus lucis, aereque splendido implerent spacium quod oculis est & litteris interiectum. Alij in eorum sententiam concesserunt, qui radios visus concurrere arbitrantur. Nam cum porrigatur ab vtroque oculo turbo siue meta (conum Græci dicũt) cuius apex in ipso insistat oculo, basis rem visam comprehendat: probabile est aliquo vsque conos seorsim ferri istos, longius progressos concurrere, vnamque lucem efficere. quo fit vt quidquid videtur, vnicum, non geminum cernatur, tametsi vtroq; oculo conspicitur. in causa enim est conorum coitus, è duabus vnam visionem redigens. His ita cõstitutis, senes vbi litteras propius oculis admouerunt, conis nondum in vnum coniunctis, vtroq; seorsim attingentes rem videndam, imbecillius appre-

apprehendunt. longius autem ab oculis eas intuentes, luce iam amplificata & confusa in vnam, subtilius peruident: tanquam duabus manibus id tenentes, quod vna non possunt. Lamprias autem * Hieronymum * non legit * ingenij præstantiam incidens: quod ijs quæ à visilibus accidunt * ad oculum visu percepta, primum quidem feruntur crassa & magna: itaque senibus ob propinquitatem obturbant, quorum oculi duriores sunt & tardius penetrantur. Cum autem in aerem efferuntur, interuallo iam facto, terrestres partes defringuntur atq; decidunt: tenues ad visum accedunt, & æquabiliter ac sine molestia meatibus applicantur, vt minus turbati facilius apprehendant. Nam florum etiã odores longius accidentes, suauiores sunt: si nimis prope florem admoueas, non ita pura sincerave est fragrantia. cuius rei causa est, quod terrestria ac turbida multa vna cum odore exhalant, eumque haustum in propinquo vitiant. si vero remoueas florem aliquantũ, terrestria decidunt, quod sincerum est & calidum, id ob suam tenuitatem ad sensus instrumentum perfertur. Nos autem Platonicũ secuti principium dicemus spiritum lucis similem ex oculis excidere, & cum luce quæ circa corpus est commisceri, ac cũ ea concrescere, ita vt ex ambobus vnum fiat corpus consentiens. Porro mixtio ea fit vnius cum altero, ratione proportionis cuiusdam ac certæ quantitatis. non enim debet alterum ab altero superatum aboleri, sed ex ambob. in medium quodam harmonia & cõmunione redactis vna vis confici. Quę cum sint prouecta ætate hominibus, siue fluxus appellari debet, siue spiritus lucidus, id quod per pupillam fertur, siue lux, cum sit imbecillius iam & languidius, non temperatur neque commiscetur cum re videnda, sed perit atq; confunditur: nisi litteras ij longius ab oculis abducentes, nimium lucis splendorem languefaciant, vt non nimia & sincera, sed moderata ac proportione consentiens oculo occurrat. Atq; ea causa est etiam, quod animalia quædam noctu vident. Visus enim eorum diurna luce, cum sit imbecillis, obruitur, cum non possit cum magna & valida luce facultas exilis & languida commisceri: cum obscura autem luce & tenui, qualis est stellarum, fulgorem sufficientem misceri & proportione ei respondentem emittunt: vt hac temperatione visio possit fieri.

QVÆSTIO NONA.

Cur aqua potabili magis eluantur vestes, quam marina.

THeo gramaticus, cum in conuiuio essemus apud Metrium Florum, è Themistocle Stoico quæsiuit: Quidnam causæ esset, quod Chrysippus tam copiosa facta eorũ quę absurda rationive aduersa videntur mentione (vt quod salsamentum si rigetur aqua marina, fit dulcius, quod lana pexa minus facile vi diuellitur, quam sensim dissoluitur: quod qui ieiunarunt, lentius edunt quam qui ante aliquid comederunt) nullam vllius horum causam reddidisset. Respondit Themistocles, Chrysippum obiter hæc & vt exempla protulisse: vt corrigeret nos, qui facile & absque ratione probabilibus saltem capi, ac contra quicquid speciem veri apertam non habet, auersari solemus. Tibi vero, addebat, mi homo, quæ causa est de his rebus dispiciendi? Nam si tantus nobis causarum inquisitor & considerator ades, non est quod tam longe à tibi proprijs diuertas regionibus. verum hoc expedi, cur Homerus Nausicaam fecerit in fluuio, non in mari lauantem, quod tamen erat in propinquo. cum quidem appareat marinam aquam calidiorem esse & pellucidiorem, ac maiore vi tergendi præditam. Ibi Theo, Atqui hanc, inquit, abs te propositam quæstionem iam pridem Aristoteles explicauit. Etenim mari permistæ sunt partes asperæ atque terrestres, vnde ei salsugo. Atque ideo mare & facilius fert natantes, & onera sustinet: cum dulcis aqua ob leuitatem & imbecillitatem ijs cedat. Ideo aqua dulcis, vt quæ sincera sit, & impermixta, facile in vestes sua tenuitate penetrat, rursumque perfluens magis quam marina maculas eluit. Aut est, cur non videatur tibi Aristoteles hoc probabiliter dixisse? Probabiliter sane, inquam ego, at non vere. Video enim cinerem quoque, & lapides, aut ijs deficientibus puluerem aquæ inijci, vt crassior fiat. nimirum quod terrestria ob asperitatem magis valeant ad eluendas sordes: cum aqua per sese id ob tenuitatem minus efficere possit. Ergo maris crassities non * * * propter acrimoniam. ea enim meatibus reserandis sordes secum aufert. Omne autem pingue, difficulter eluitur, &

Odyss. ζ. 58.

* Macr. vide 7. Sat. 13. Arist. probl. sect. 23.

naeuum

næuum facit. Pingue autem est mare: idque in causa esse puto, quod aqua eius non bene eluit. Pinguem vero esse aquam marinam, ipse Aristoteles docuit. nam ipso teste & salibus inest pingue quippiam: & lucernæ melius ardent sale iniecto: & iniecta in flammam aqua marina vna exardescit: neque vlla est alia aqua quæ perinde incendatur. vtque mea fert sententia, idcirco etiam est calidissima. Sed & alia suppeditat ratio. Finis lotionis est exsiccatio, & maxime purum videtur, quod est maxime exsiccatum. oportet autem humorem qui eluat, vna cum sordibus abire, sicut veratrum cum vitiosis humoribus quos expurgat. At dulcem aquam, eo quia leuis est, Sol facile extrahit. salsa in meatibus inhærescens, ob asperitatem difficilius resiccari rem patitur. Nihil dicis, inquit Theo. nam eodem in libro Aristoteles affirmat, qui in mari lauerint, eos celerius siccari si in Sole steterint, quam qui in dulci aqua. Dicit vero, inquam ego, sed existimabam te Homero potius crediturum, qui contrariam sententiam pronunciat. Nam apud hunc Vlysses à naufragio Nausicaæ occurrens

Terribilis visu, salsæ fœdatus aquæ vi:

Ody. ζ. 137. ac 218.

ancillis eius hæc dicit,

Vos hinc auferte ancillæ, mihi dum salis acrem
Abluero de corpore aquam.——

cumque in fluuium descendisset,

A capite extersit spumam maris.——

Et vero ingeniosissime poeta sensit quid hac in re eueniat. Qui enim è mari emergunt, ij si in Sole stent, tenuissimum & leuissimum humoris quod est, à calore dissipatur: quod autem salsum est & asperum, id relictum inhæret corporibus, salsugo quædam concreta: donec potabili ac dulci eluatur aqua.

QVÆSTIO DECIMA.

Quare Athenis chorus Æantidis (siue Aiaceæ) tribus nunquam vltimo loco ponatur.

CVM celebraremus Serapionis victoriam, qui choro Leontidis trib. vicerat, quem ipse instruxisset, exceptis cõuiuio nobis, vt qui in ciuitatem tribumq; illam essemus adsciti, accommodata præsenti ambitioni disputatio incidit. Fuerat enim certatum acerrima cõtentione, splendide ac ma-

ac magnifice præmia disponente Philopappo, Imperatore autem omnibus tribubus ex æquo sumptus præbente. Is * Philopappus tum forte vna in cõuiuio adfuit, de rebus antiquis quædam narrans, quædam inaudiens, nõ minus humanitatis causa, quam ob discendi studium. Proposuit autem tũc Marcus grammaticus tale quidpiam de quo dispiceretur. Neanthem Cyzicenum in ijs quæ perscripsisset de fabulosis vrbium asserere, hunc Æantidi tribui honorem eximium habitum fuisse, vt nunquã choro ipsius vltimus locus adsignaretur. * igitur dicebat* historiæ* Quod si id genuinum non est, proposita si in medium omnibus causæ indagatio. Heic cum Milo socius dixisset, Quid si mendacium istuc est? Philopappus, Nihil (inquit) mali est si ob studium cognoscendi nobis idẽ eueniat, quod sapienti illi Democrito. is enim cum forte ficum ederet, saporq; mel referre videretur, quæsiuit è famula, vnde emisset. cumque ea hortum quendam nominasset, eo iussit se (nam de mensa illico surrexerat) adduci, sibique locum commonstrari. mirante muliercula, & quid sibi vellet interrogante: Oportet, inquit, me causam dulcedinis inuenire, quod fiet loco à me cõspecto. tũ subridens illa, Adside, ait, mensæ. ipsa enim, imprudens in vase quod melle imbutũ fuerat, ficus posueram. tum philosophus indignabundus, Enecasti me, inquit. & tamen meditabor, causamque inquiram, quod dulcedo ficui à natura est attributa. Nos quoque itidem Neanthis leuitatem in rebus nonnullis non vsurpabimus pro subterfugiendi disputationẽ occasione. nam, vt nihil vtile aliud, saltem exercitationis copiam ista præbebit. Ex eo vniuersi ad laudandam illam tribum sese dederunt, cõquisitis quæcunq; ad gloriam ei parandam viderentur conducere. Venit enim in medium Marathon, pagus seu curia illius tribus: & Harmodius Æantidibus adscriptus fuit, qui curia scilicet Aphidnæus fuisset. Glaucias autem orator in acie quoq; apud Marathonem cornu dextrum huic tribui fuisse datum ex elegijs Æschyli (quas ille, qui magna cum gloria illud prœlium obiuisset, postea solo verso conscripsit) demõstrabat. quin & Callimachum polemarchum arguebat ex ea fuisse tribu: qui & præclarissime sese gessit, & post Miltiadem, cui suffragatus erat, maxime autor illius fuit pugnæ. His à Glaucia dictis ego id adieci, Decretum etiam

Præfiguntur Æschyli tragœdijs.

cuius

cuius vi Athenienses in prœlium eduxit Miltiades, factum fuisse prærogatiuam tenente Æantide tribu: & Plataica pugna maxime nobilem fuisse eiusdem tribus virtutem. itaque etiam eandem tribum sacrificium Sphragitidibus nymphis oraculo Delphico præceptum pro victoria gratias agendi causa, in Cithæronem adduxisse, hostiam & reliqua præbente ciuitate. Sed vides, aiebam, etiam reliquis tribubus multa esse eximia, meæ præcipue: nam Leontidem me dicere intelligitis, quæ gloria nulli concedit. Proinde considerate, an non hoc sit probabilius, id ad demulcendam deliniendamque Aiacis, à qua Æantidi tribui nomen est, iracundiam esse institutum. Non enim facile patitur Telamonis F. se posteriore loco haberi, sed ob iram & contendendi studium paratus est quiduis in quosuis conari. Is ergo ne difficilis & implacabilis esset, visum fuit quod ei posthabito molestissimum erat futurum præcauere, & ita rem temperare, vt tribus ipsius nunquam vltimo loco poneretur.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, *Conuiualium disputationum liber secundus.*

QVÆSTIO PRIMA.

Quænam sint quæstiones, qui sales conuiuio de sententia Xenophontis magis minusve conuenientes.

EORVM quæ ad cœnas & conuiuia apparantur, Sossi Senecio, quædam necessarium habent ordinem, vt vinum, cibi, opsonia ac stragulæ nimirum vestes & mensæ: alia voluptatis gratia sunt introducta, vsu nullo, vt auditiones, spectacula, scurræ: quibus vt præsentibus delectantur conuiuæ, ita absentibus citra molestiam carent, neque conuiuium eo nomine tanquam minus perfectum culpant. Ita etiam sermonum alij à moderatis hominibus ad vsum conuiuiorum adhibentur: alios admittunt considerationem probabilem habentes & loco magis quam fistula aut barbitum conuenientes. quorum exempla admixta etiam præcedens liber habet. prioris generis,

ris, An philosophandum sit inter pocula, An loca adsignāte conuiuis rex, aut accumbere suo vnumquemq; arbitratu sinere debeat* talia. posterioris, Cur amatores ad poeticam sint procliues, De tribu Æantide. Horum ego illa voco ad conuiuium pertinentia, hæc communi nomine conuiualia. sunt autem conscripta promiscue, non distincte, sed vt memoria suggerebat. Neq; debet mirum videri lectorib. * si hæc tibi inscribentes, quædam prædictorum ex tuis colloquiis conduximus. nam si disciplina recordationem non faciat, tamen hæc sępe in idem concurrunt. Cum autem in singulos libros quæstiones sint decem à nobis collocatæ, hoc in libro ea prima est, quam nobis Xenophon Socraticus quodammodo suggessit. Ait enim Gobryam à Cyro cœna exceptum cum alios Persarum mores fuisse admiratum, tum quod talia inuicem interrogabant, qualia interrogari quam non interrogari erat iucundius: & talibus impetebant se mutuo salse dictis, quibus impeti quam non impeti erat suauius. Nam si nonnulli laudando offendunt: cur non summam admirationem mereatur illorum faceta calliditas, quorum etiam sales voluptati essent ijs in quos depromebantur. Excipiens ergo Patris nos*, Quam vellem, aiebat, audire istæ interrogationes cuius generis ac modi essent. Non enim exigua mihi pars dexteritatis in consuescendo est accurata scientia & obseruatio interrogandi ac iocandi. Magna, inquam tum ego. Sed vide an non ipse Xenophon id genus in Socratico & Persicis demonstrauerit conuiuijs. Si tamen videtur, vt ipsi quoq; conemur eam rationem ostendere, primum arbitror iucundū esse de his interrogari rebus, de quibus in promtu sit responsum: hoc est, quarum peritus sit qui interrogatur. Nā de ignotis interrogati cum non habent quod respondeāt, ægre ferunt: tanquam id postulati quod dare non possint. aut demonstrationes argumentaq; proferentes parum firma, perturbantur & hærent. Quod si responsio non modo facilis sit, sed etiam subtilis, id respondēti iam voluptatem adfert. Fit autem, cum de iis interrogantur quæ ipsis nota plerique ignorant, vt de astrologicis aut dialecticis. Nam non agens tantum, aut dies exigens in re aliqua, sed etiam differens

Vbi ipse seipso præstet arte plurimum,

Lib. V. discip. Cyri.

lætitia perfunditur, gaudetque se interrogari ijs de rebus, quas se habere cognitas nesciri nō vult. Hinc fit, vt qui peregrinati, ac multas peruagati sunt longinquas regiones, moresq; & instituta barbarorum inspexerunt, & mare nauigauerunt exterum, de ijs rebus se interrogari gaudeant lubenterq; narrent, & depingant sinus atq; loca: existimantes ita se laborum suorum gratiam quandam & solamen reportare. Omnino autem quæ nemine interrogante ipsi vltro narrare solemus, de ijs quæri è nobis gaudemus: quod videmur ijs gratificari, quibus alioqui eramus nostra narratione obturbaturi. Id genꝰ morbi maxime in ijs exsistit, qui cōplures nauigationes confecerunt. Qui magis sunt sciti, interrogati auent de ijs rebus, quas ipsi cū præclare gesserint, edisserere præsentib. verētur atq; abstinēt. Probe igitur Nestor, qui cognitam haberet Vlyssis ambitionem, ita hominem compellat:

Inclyte dic age maxima Achiuûm gloria Vlysses, — Iliad. κ.544
Qua cepistis equos ratione hos.———

Molesti enim sunt, qui seipsos laudant suosque prosperos successus recensent, nisi quis præsentium * coacti dicant * itaque interrogantur * de legationibus & administrata republica * si quid magnum & splendidum confecerint. Ergo minime de his, vtpote inuidi & maligni interrogant. Sed auersantur hæc, & locum narrationi non concedunt, neque volunt ansam sermoni præbere qui dicentem ornet: neque in gratiam responsuri quærere de ijs, quæ eorum inimicos & maleuolos sentiunt audire nolle. At vero Vlysses hæc ad Alcinoum:

Induxti mentem nostros audire dolores — Odyss. ι.12
Narrantis, gemitusq; graues audere loquentis.

Et ad chorum Oedipus:

Graue est reconditum, hospes mi, pridem malum — Colon.
Reuocare in memoriam.

Sed Euripides contra:

Suaui'st laborum præteritorum memoria, — Tul. 2. Fin.

* non adhuc oberrantibus nouas adferunt. Cauendæ enim sunt interrogationes de calamitatibus. Ægro quippe animo narrant damnationes sui, aut liberûm mortes, aut parum felices terra marique negociationes. Contra si quæras quomodo ad tribunal causa steterint, aut à rege com-

pellati fuerint, aut alijs in tempestatem prædonesve illapsis periculum ipsi subterfugerint, pergratum feceris si id sæpiuscule facias: & re ipsa ministerio sermones quodammodo fruentes, expleri ijs narrandis atque commemorandis non possunt. Gaudent etiam interrogati de lætis amicorum successibus, de filiorum profectibus in studio litterarum, in agendis causis, in amicitijs regum. Lubentius etiam & alacrius narrant interrogati inimicorum & maleuolorum dedecora, damna, ac damnationes conuictorum sceleris & in res aduersas delapsorum: quod facere vltro cauent, ne videantur alienis malis gaudere. Iucundius etiam est venatori, si de canibus percunctere, aut certaminũ studiosum de gymnicis ludis, vel amatorem de formosis. religiosus & sacrificãdi studiosus narrare solet somnia, & quas res oraculi, ominis victimæ adiumento, deorumve propitia voluntate prospere peregerit. Senes, etiam si narratio omnino nihil ad rem factura sit, tamen delectant qui ex ipsis aliquid quærunt, gratiamque ineunt eorum dicendi voluntate excitanda:

Odyss. γ. 248.

> *Dic mihi Nelide verum clarissime Nestor,*
> *Qua perijsse scias ingentem Agamemnona morte?*
> *Tunc Menelaus vbi fuit? Argos Achaicum an illum*
> *Illo non tenuit tum tempore?* ———

simul de multis rebus interrogat, & occasiones varia disserendi suggerit. secus quam nonnulli, qui necessitate circũscribentes, & in arctum responsa cogentes, suauissima senes oblectatione defraudant. Vniuerse autem qui voluptatem malunt quam molestiam afferre, huiusmodi proponunt quæstiones, quarum responsis nõ vituperatio, sed laus: non odium aut inuidia, sed beneuolentia & gratia auditorũ comitetur. Atq; hæc quidem de interrogationibus. Salibus autẽ qui nequit caute, artificiose, ac tempestiue vti, omnino ijs abstineat censeo. Sicut enim in lubrico loco etiam ij subuertunt, qui tantum in transcursu attingunt: ita in vino quæuis oratio non satis commoda occasionem nobis peccandi præbet. Est, cum salibus magis quam conuicijs exagitamur. cum hæc ab ira incõsulto proficisci sæpe videamus: illos non à necessitate, sed studio contumeliç & malignitate. & in vniuersum differere * magis quam nugantibus succensemus * Quod autẽ omnino * aderit * salis. conuicium autem

De salse dictis Macr. 7. Sat. 2.

autem* esse, & factum dedita opera atq; cum apparatu. Qui enim salsamentarium te appellet, is palam conuicium facit. qui dicat, Meminimus te cubito nares emungere, salse pungit. Et Cicero ad Octauium, qui ex Africa oriundus videbatur, orante ipso dicentem se non audire, Atqui, aiebat, aurem habes perforatam. Et Melanthius cum à comico poeta derideretur, dicebat: reddis mihi symbolum non debitum. Magis autem sales seu dicteria (Græcum scomma sic explicemus) mordent, quod instar hamatorum telorum diutius inhærent. molestaque est morsis oblectatio elegantiæ grata audientibus. nam voluptatem ex dicto capientes, credere* vituperare dicenti* enim est* peccati præ- *scomma est autore Theophrasto. Itaque auditor à se id quod deerat suspectioni adijcit, tanquam sciens & credēs. Qui enim ridet & delectatur dicto Theocriti ad quendam qui furari vestes videbatur, & ex ipso quęrebat iretne ad cœnam, dicentis iturum se, sed ibi etiam dormiturum: is confirmanti crimen similis est. Itaque intempestiua iaciens dicteria etiam præsentes malignitatis quodam contagio inficit, tanquam gaudentes aliorum contumelijs. Enimvero præclara illa Lacedæmone inter alias hæc fuit disciplina, salse dictis alios impetere citra molestiam, & æquo animo dicteria ferre. nam si quis iniquius ferret, alter statim mordendi finem faciebat. Quomodo itaque non sit difficile dicterium inuenire gratũ ei qui incessitur: quando etiam citra molestiam salse dicto impetere, haud vulgaris est peritię & dexteritatis. Verum enimvero primum ea mihi videntur dicteria, quæ sontibus molestiam adferunt, voluptatem aliquam adferre & grata esse iis qui procul à culpa & crimine absunt. Vt cum Xenophon per iocum introducit turpissimum hirsutissimumque illum, pro amasio Sambaulæ vexatum. Et cum Quintus noster in morbo diceret, manus sibi esse frigidas, Aufidius Modestus: atqui, inquit, calidas eas è prouincia reportauisti. hoc enim Quinto sane risum mouit, & oblectationi fuit: proconsuli autem fuit opprobrium fuisset & conuicium. Itaque etiam Critobulum formosissimum Socrates ad certamen pulchritudinis prouocans, iocabatur, nō subsannabat. itemq; Socratem Alcibiades salse notabat de riualitate propter Agathonem. Reges quoque delectantur ijs quæ in ipsos tanquam pauperes &

I I. discip. Cyri.

priuatos dicuntur. vt cum dicterio impetitus à Philippo mensæ assecla dixit, An non ego te alo? Quippe mala quæ non adsunt obijcientes, interim arguũt bona quæ adsunt. Oportet aũt certo & constanter boni aliquid adesse: alioqui id quod dicitur, ambiguam & controuersam habebit significationem. Nam qui prædiuiti minetur se creditores eius ipsi immissurum, aut abstemium vel temperantem ebrium esse ac per vinũ peccare dicat, vel liberali ac magnifico sordidi & cuminisectoris nomen imponat, aut in patrocinijs ac gerenda repub. magnum in foro se reum peracturum iactet: ridendi materiam atque hilaritatis præbuerit. Ita Cyrus amicos ad earum prouocãs certamina rerum, in quibus inferior erat, comis fuit atque gratiosus. Ismenias cum tibijs caneret ad sacrificium, neq; litaretur, qui conduxerat tibias ei ademit, atq; ipse ridicule cecinit: cumque id corona reprehenderet, Diuinitus, inquit, est canere gratiose. ibi subridens Ismenias, Immo, ait, me canente dij oblectati moram produxerunt: tu autem vt missos ipsos faceres, propere sacrificium acceperunt. Porro qui bonas res per iocum nominibus probrosis adficiunt, id si accurate agant, magis delectãt quam qui aperte laudant. sicut magis etiam mordent, qui honestis nominibus in conuiciando vtuntur: vt qui improbos Aristidæ, timidos Achillis nomine appellant. sic & Oedipus apud Sophoclem:

Huius fidelis amicus ab initio Creon.

Huic simulationi ab altera parte respondet ea quæ in laudando versatur. Hac vsus Socrates, Antisthenes in conciliandis hominum studijs & amore solertiam, lenocinium & conductionem appellabat. Cratetem autem philosophum, qui in omnes intrans domos amanter & honorifice excipiebatur, Ostiapertorem vocabant. Elegans dicterium etiam fit, cum vituperationi gratiarum actio adijcitur. sic Diogenes de Antisthene dicebat:

Mihi qui caput velauit, & vi perpulit
Mendicus essem vti, atq; extorris ædibus.

Et Laco gymnasij præfecto qui ligna non fumantia præbuerat, id se vitio dare simulans, Horum causa, inquit, apud vos non licuit lachrymare. Sic ille, qui conuiuium quotidie præbentem plagiarium vocabat & tyrannum, per quẽ tot annis suam nõ vidisset mẽsam. & qui factus è paupere diues

à rege, per insidias sibi aiebat ocium & somnum esse erepta. Et si quis inuersione vsus incuset Æschyli Cabeiros, quod aceto carituri essent domum fabricati: quod ipsi erant per iocum minati. Hæc enim magis tangunt, acrioremque habent gratiam, ita vt non offendãt, neq; lædant eos qui laudantur. Oportet autẽ eum qui concinne vti volet dicteriis, vitii & studii inter se discrimẽ habere cognitum. aliud enim sunt auaricia & contẽdendi cupiditas, aliud musicæ & venationis studium, quorum illa sibi obiici homines indigne ferunt, hæc gaudent. Itaque non inuenuste Demosthenes Mitylenæus, cum cantilenis & citharæ dediti cuiusdã fores pulsasset, isq; aperuisset & ingredi iussisset, Faciam ait, si prius citharam ligaueris. Inuenuste parasitus Lysimachi. qui cum ei rex scorpium ligneũ vesti iniecisset, perterritus prosiluit: cumq; ludum sensisset, Te quoq;, inquit, rex, volo perterrefacere, da mihi talẽtum. Sunt etiam talia discrimina eorum quæ corporibus accidunt. nam aduncus aut cõpressus nasus si obiiciatur, ridere solent. Et Philippus Cassandri F. non indignatus est, cum ei dixisset Theophrastus: miror oculos tuos non canere, fistula narium ipsos subeũte. Et Cyrus eum qui adũco esset naso, iussit,* sic enim quadraturum. Ægre autem ferunt, si oris aut nasi tetrum fœtorem exprobres. Rursum caluiciei nõ curant notationem, oculi defectum iniquissime audiunt sibi exprobrari. Antigonus quidem ipsus in oculum amissum iocabatur. & aliquando oblato edicto quod magnis erat perscriptum litteris: Vel cæcus, aiebat, hæc legere possit. Theocritum autem Chium interfecit, quod cum ei pollicerentur amici, fore omnia ipsius salua, vbi ante oculos regis peruenisset: responderat, Omnem ergo sibi salutis spem esse ademptam. Leo Byzantius cum ei Pasiades dixisset, Lippitudinis contagio mihi abs te accidit: Imbecillitatem, aiebat, corporis mihi exprobras, non animaduertens filium tuum Nemesin (quę vindictæ dicitur dea) in tergo gestantẽ. gibbosum autẽ filium habebat Pasiades. Hoc vitium etiam Archippus Atheniensis populi cõsiliarius iniquo animo passus est sibi à Melanthio obiici: qui eum non procurare, sed procuruare pro republica dicebat. Sũt qui ista moderate & leni animo sustineant, vt amicus Antigoni cum poposcisset talentum, neque impetrasset, satellites sibi dari petiit, ne per insidias

talẽtum ſibi, quod in humeris portare iuſſus eſſet, eripere-
* tur. Ita ad externa iſta alii aliter adfecti ſunt, eſtque magna animorum inæqualitas. Epaminondas cum collegis reipubl. principibus conuiuans, acetum poſtremo bibebat, interrogatuſq; an hoc ad valetudinem conduceret, Reſpondit ſe hoc ignorare, ſcire autem facere hoc ad recordationem rationis victus quam domi teneret. Proinde oportet ingeniis eorum quibus cum agimus & moribus cõſideratis iocos vſurpare, idque eniti, vt abſque moleſtia & cum gratia colloquamur. Amor autem cũ alias, tum maxime in dicteriis ſummam habet varietatem, quę aliis moleſta accidunt, aliis grata. cæterum heic obſeruandum eſt tempus & locus. Sicut enim ignem initio reſtinguit ſpiritus, ob illius imbecillitatem: auctum autem nutrit atq; roborat. ſic naſcens adhuc amor & latẽs, ſuccenſet iis qui ipſum detegũt: vbi eluxit & manifeſtatus eſt, alitur ſcommatibus, iiſq; quaſi inflatus arridet. Gratiſſimum eſt amantibus, ſi amaſiis pręſentibus eis per iocum ipſum amare obiiciatur, aliud nihil. Tũ ſi vxores ſuas diligunt, aut adoleſcẽtulos ingenuos, omnino exſultant, eoq; ſibi applaudunt, quod amor eorũ ipſis facete obiicitur. Atque hac de cauſa Arceſilaus, cum quidam in ſchola amori deditus hanc propoſuiſſet quæſtionem, Videtur mihi nulla res aliam rem tangere: atqui, inquit, tu hunc tangis, demonſtrans formoſum quendam ephebum qui pone adſidebat. Quin & eorum qui interſunt ducenda eſt ratio. Nam quæ inter familiares & amicos audienres ridemus: ea ſi nobis dicantur vxore præſente, aut patre, aut præceptore, indignamur. niſi forte aliquid proferatur, quod ii quoque gratum habeant. Verbi gratia, ſi quis aliquem philoſopho præſente inceſſat cauillo, quod abſque calceis incedat, aut noctu ſcribat: vel patre audiente parſimoniam: vxoris apud aures, quod alios non amet, ei ſoli obnoxius ſit atque ſeruiat. Sic Tigranes Cyro interroganti, Quid vxor tua aget, cum te inter calones haberi audiet? reſpondit: non audiet, ſed coram videbit. Ipſa etiam communicatio eorum quæ obiiciuntur, dicteria facit tolerabiliora vtcunque. vt cum in paupertatem pauper, in ignobilitatem ignobilis, in amorẽ amator aliquid iacit, nõ enim per contumeliam, ſed ioco videtur dici, quod à ſimili dicitur. alioquin irritat & moleſtiam adfert. Fuit quidam impe-

imperatoris libertus, recens ditatus. is vna in conuiuio discumbentibus philosophis aliquanto proteruius & petulantius insultans quæsiuit, Quanam de causa è fabis albis nigrisque, tamen pallida fieret puls: viciſſim ex eo quærens Aridices, qui albis & non albis loris tamen puniceæ vibices incuterentur: fecit vt homo graui dolore ictus è conuiuio discederet. Amphias autem Tarsensis, qui hortulano patre editus putabatur, cum præfecti amico obiiceret, quod nullis esset natalibus: statim hæc subiecit: atqui & nos ex iisdem nati sumus seminibus. fecit eo dicto, vt cooriretur risus. Scite etiam psaltes quidam Philippi sero perceptam disciplinam curiositatemq; inhibuit. nam cum rex eum reprehendere de quibusdam modis & harmoniis vellet: Absit vero, aiebat, ô rex, vt tam male tecum agatur, iſthæc vti melius me noris. dũ enim videbatur seipsum mordere, regem citra molestiam castigauit. Ideo etiam comicorum nonnulli dum seipsos quoq; insectantur, acerbitatem suam videntur deminuere. vt Aristophanes in caluiciem, & Agathonis * lipsin. Cratinus quoque Pytinam fabulam docuit. Id etiam diligenter est curandum, vt dicterium obiter & subito ad interrogationem iocumve alterius alicuius aptetur, non longe repetitum & adscitum cum apparatu videatur. Nam sicut iras & pugnas in conuiuiis obortas facilius ferunt: si vero extrinsecus superueniens aliquis turbas det vel conuicia ingerat, eum pro inimico & odio habent. ita venia datur libertati ac dicacitati, si è re præsenti simpliciter & absq; fastidio nascatur. Si vero nihil ad sermonem præsentem faciat, sed alienum sit, simile est insidiis & contumeliæ scomma, quale illud Timagenis ad maritum mulieris vomere solentis:

Κακῶν κατάρχεις τήνδ᾽ ἐμοῦσαν εἰσάγων.

cum poeta dixisset τήνδε μοῦσαν. & ad Athenodorum philosophum, an Musica ad amorẽ prolis faceret. Quod enim intempestiuum est, & ad institutũ non facit, id maleuolentiæ & contumelæ speciem gerit. ac talia qui admittunt, ii ob orationem, rem leuiſſimam (vt ait Plato) grauiſſimam luunt pœnam. Qui autem opportunitatem norunt & obseruant, ii Platoni testimonium ferunt, qui dextre eruditi atque instituti opus esse ait, eleganter & gratiose iocari.

QVAESTIO SECVNDA.

Cur voraciores simus circa finem autumni.

ELEVSINE secundum mysteria, vigente tum maxime solenni cœtu, conuiuium apud Glauciam rhetorem agitabamus. Ibi cum cœnandi finem alii fecissent, frater Xenocles more suo fratrem nostrum Lampriam scommate ob voracitatem Bœoticã impetiuit. Ego ipsis Epicuri verbis Xenoclem vltus, Non enim, aiebam, mi homo, omnes finem voluptatis extremumq; faciunt priuationem omnis doloris. Lampriæ autem, qui Peripatum & Lyceum horto Epicuri præfert, necesse est Aristoteli testimonium perhibere. Is vero vnumquenque seipso edaciorem esse circa extremum autumnum asserit: causamque rei adponit, quam ego non memini. Bene est, inquit Glaucias: ipsi enim absoluta cœna eam quæremus. Remotis mensis Glaucias & Xenocles diuersas autumno causas imputauerunt. ille, quod aluum subducens vacuando corpore subinde nouos crearet appetitus. hic, quod maturi plerique fructus acrimonia quadam & vi vellicandi præditi, stomachum quouis opsonio atq; condimento magis ad cibi appetitionem prouocarent, quando etiam qui inedia laborant, pomo aliquo gustato concupiscentiam cibi recuperant. Lamprias autem dixit, innatum nobis calorem, quo alimur, per æstatem dispersum, imbecilliorem esse & rarum. cum autem sub autumni exitum colligi, ac viribus augeri, intus occultatum ob frigus circumdatum & densationem corporis. Ego, ne asymbolus interfuisse disputationi viderer, dixi, Æstate nos magis siticulosos esse, plusq; humoris sumere ob æstum. hoc autem tempore naturam in mutatione more suo contrarium quærentem, nos magis famelicos reddere, alimentumque siccum temperiei corporis reddere. Sed & cibos non plane causa huius rei vacare. nam quæ è nouis & recentibus fiunt fructibus, non mazæ modo, legumina, panes, triticum, sed & carnes animalium ipso hoc anno natorum quæ eduntur, succis à veteribus differre, magisque allicere vescentes solent.

QVAE-

QVAESTIO TERTIA.

Gallina priuſne fuerit an ouum.

CVm aliquantum temporis ſomnijs monitus ouorum eſu abſtinuiſſem, amici periculũ fecerunt an ne corde quidem veſcerer. quo cum me veſci aliquoties vidiſſent, in eam venerunt ſuſpicionem, me Orphicis aut Pythagoricis obnoxium ſtatutis, quo modo nonnulli cor & cerebrũ vt ortus principia, ita oua eãdem ob cauſam abominari. & Alexander Epicureus riſus cauſa protulit verſum,

Siue fabam comedas, caput aut genitoris, idem fit:

quaſi oua innuiſſent Pythagorici illo verſu, dum fabas cyamos à fetu dictas nominant: & ſentirent perinde eſſe veſci ouis, atque animalibus quæ oua gignunt. Iam cauſæ defenſio erat quam ipſa cauſa futura abſurdior, ſi homini Epicureo ſomnium propoſuiſſem. itaque illam opinionem per iocum ab Alexandro prolatam non repudiaui. Erat enim homo elegans, & ſic ſatis litterarum ſtudioſus. Ex illo igitur perplexam is quæſtionem illam, & multum diſputatoribus faceſſentem negocij in medium protraxit de ouo & gallina: vtrum horum prius exſtiterit. Ac Sylla quidem ſodalis noſter, fatus nos parua quæſtione tanquam inſtrumento ingentem & grauem de origine mundi quæſtionem ſubruere, finem fecit dicendi. Cum autem Alexander quæſtionem derideret, vt quæ nihil ad rem eam faceret: Firmus adfinis meus, Ergo, inquit, in præſentia mihi atomis vtere. Nam ſi exſilia debent eſſe magnorum principia, idque ponẽdum eſt, par eſt ouum gallina prius fuiſſe. eſt enim ouum, vt in reb. ſenſilibus, ſimplex, magis varia & ex plurib. mixta gallina. Vniuerſe autem principium reliquis eſt prius: ſemen vero principium eſt, ouum ſemine amplius animali minus eſt. Vt enim profectus medium eſt inter indolis bonitatem & virtutem: ſic ouum profectus quidam eſt naturæ à ſemine ad animatum corpus proficiſcentis. Ad hęc, ſicut in animali aiunt primum naſci arterias & venas: ita rationi conſentaneum eſt, ouum animali prius exſtitiſſe, vt quod contineat in contento. Nam & artes initio rudia fingũt & informia opera, poſt modo ſingula ſuis formis concinnantes. quare etiam Polycletus fictor dixit, Opus tunc eſſe difficilimum, cum ad vnguem exigitur lutum.

Itaque,

itaque etiam probabile est cum natura initio sensim moueret materiem, hanc segnius obtemperantem informia indefinitaque produxisse rudimenta, cuius modi est ouum: deinde his conformatis & effectis animal esse absolutum. Vt vero primum nascitur eruca, deinde siccitate concrescens, tandem rumpitur, atq; è se aliud alatum animal exhibet, quod psyche dicitur, papilionis genus quoddam: ita hic ouum prius exsistit, tanquam materia ortus. Nam in omni mutatione necesse est prius re mutante esse id, è quo mutatur. Considera enim scnipes & teredines in arboribus & lignis innasci, humoris putrefactione aut concoctione. quibus nemo negauerit priorem natura esse vim generandi. Nā materia aduersum ea quæ nascuntur rationem habet matris, vt ait Plato, & nutricis. materia autem omne id est, ex quo constituitur id quod nascitur. Supra hæc iam (aiebat ridens)

Cantabo gnaris--- Orphicam & sacram orationem, quæ non gallina modo antiquius ouum facit, sed ei omnium in vniuersum rerum principem ortum adscribit. Ac de reliquijs quidem, quæ plus habent mysterij, fanebo linguæ, vt cum Herodoto loquar. Cum autem varias animalium formas contineat mundus, nullum fere genus expers est originis ex ouo. sed & volucria gignit, & natantia innumera, & terrestria vt lacertas, & in aqua terraque degentia vt crocodilos, & bipeda vt gallinam, & pedibus carentia vt serpētes, & multis pedibus prædita vt locustam. Ideo haud abs re ouum in orgijs Bacchicis consecratum est, vt exēplum omnia gignentis & in se continentis. Hæc vbi Firmus disseruit, Senecio: Atqui inquit, eorum quæ tu protulisti exemplorum vltimum primo loco tibi refragatur. imprudens que adeo Firme mundum loco eius quæ in prouerbio est ianuæ contra teipsum aperuisti. Mundus enim primò omnium exstitit, vtpote perfectissimus. Quippe rationi congruit perfectum imperfecto prius esse natura, vt mutilato integrum, parte totum. Nihil etiam rationem partis habet, respectu eius quod ortum non sit. vnde nemo dicit hominem seminis esse, aut oui gallinam: sed contra ouum gallinæ, semen hominis dicimus, quod ista ex his sint, inque ijs nascantur, ortumque deinde suum naturæ tanquam debitum reddant. deest enim ijs quod ipsorum

naturæ

naturæ est proprium: itaque à natura habent, vt aliquid simile eius vnde excreta sunt efficere velint: & seminis rationem definiunt, genituram ortu indigentem. nihil autem eo indiget, quod non sit neque exstiterit. Oua autem planissime videmus naturam habere cuiusdam in animali concretionis & coitionis. quæ talibus instrumentis & vasis indigeat. hinc est, quod nullum ouum è terra editum memoratur, atque Tyndareum de cœlo delapsum poetæ fabulantur. Animalia autem perfecta & integra hodieq; terra parit: mures in Ægypto, passim serpentes & ranas & cicadas, extrinsecus alio principio, aliaq; vi accedente in Sicilia sub seruile bellum, cum sanguinis multum, & insepulta cadauera computruissent in terra, copia bruchorum erupit, qui per totam dispersi insulam frumentum corruperunt. Hæc ergo è terra nascuntur & aluntur, eaque genitabilia facit cibi abundans excrementum vnde voluptatis gratia vnum cum altero coit animal, ac corpus miscet, indeq; alia oua, alia viuos edunt partu fetus. eoq; maxime liquet animalia è tellure orta primum, iam porro alio modo & inuicem coeundo subolem propagare. Denique tota hæc quæstio talis est, ac si interroges an fuerit matrix ante mulierem. Sicut enim matrix ad ouum, ita se rursus ouum habet ad pullum, qui in eo conceptus ad partũ reseruatur. vt nihil iam differat dispiciens quomodo gallinæ ante oua fuerint, ab eo qui inquirat quomodo mares & feminæ exstiterint priusquam penes exstarent & vuluæ. Et vero pleræq; partium vna cum totis subsistunt, facultates partibus inhærent, actiones facultatibus comitantur, effecta actionibus. effectum autem facultatis progenerandi partium ad hoc destinatarum est semen & ouum. vt omnino necesse sit hæc totius ortum tempore subsequi. Sed & hoc perpende, an non sicut concoctio alimenti nulla fieri potest nondum nato animali: ita ne semen quidem possit, aut ouũ. etenim hæc concoctionibus quibusdam & mutationibus confici apparet: neq; fieri vllo modo potest, vt alimenti abundantiam natura nondum nato animali habeat. Cæterum semẽ vtcunq; principij naturã sibi vindicat, ouũ obtinere principij rationem non potest. non enim primum subsistit neque totius obtinet naturam, cum sit imperfectum. Itaque absque principio animal nasci non dicimus: sed principium

viui

viui fetus edendi esse, à qua primum materies mutata fuerit vi, temperiem quãdam & mixtionem indente fetificam. Ouum porro itidem vt sanguinem & lac, esse ex eorum numero quæ post nutritionem & concoctionem supernascuntur. Nunquam enim visum est ouum, quod è cœno esset concretum: sed in solo animali coit atque nascitur. At enim innumera animalia in cœno nascuntur. Et quid de alijs dicam? tam multis captis anguillis, nemo vnquam vidit genitale semen aut ouum anguillæ. sed etiam si quis omnem exhauriat aquam, omnem limum, nihilominus aqua in locum istum denuo confluente anguillæ nascuntur. Necesse vero est id posterius nasci, quod ad sui ortum alio indiget: prius id exsistere, quod nasci absq; alterius potest adminiculo. De hoc enim prima est quæstio * nam & nunc nidos conficiunt aues priusquam oua ponant, & mulieres cunabula antequã pariant. non tamen auibus nidos, cunas infantib. priores dixeris. Non enim terra, inquit Plato, mulierẽ, sed mulier terrã imitatur, & alia feminei sexus. Proinde probabile est primũ ortum ex terra tẽporis perfectione absolutum fuisse, nihilque indigentem huiusmodi instrumentis, receptaculis & vasis, qualia nunc ob imbecillitatem natura parat atque machinatur parientibus.

QVÆSTIO QVARTA.

An lucta sit certaminum vetustissimum.

SOsiclem Coronensem, qui Pythia vicerat prælatus reliquis poetis, nos gratulatorio ob victoriam conuiuio excepimus. Cum aũt instaret certamen gymnicum, plurimus fuit sermo de luctatoribus: nam multi ac nobiles aduenerant. Aderat tum Lysimachus, vnus de Amphictyonum procuratoribus. Is aiebat nuper se grammaticum audiuisse, qui luctam omnium certaminum esse antiquissimum pronunciaret, idq; ipsius vocabuli testimonio confirmaret. solere enim recentiores plerunq; res nominib. illis affici quæ essent antiquiorũ: quomodo etiam a lyra ad tibiã essent cõtentionis & pulsationis verba translata. Locum porro vbi omnes athletæ exercerentur, palæstram appellari, a pale, id est lucta nomen primo adeptum, quod deinde etiam recẽs inuentis accõmodatum fuerit. Id sane, inquam ego, testimonium

monium est parum firmum. nam palæstra à pale dicta fuit, non quod lucta antiquissimũ de certaminib. esset: sed quod ex omnib. certaminũ formis ea sola luto, puluere ac ceromate indiget. Nam neq; cursum, neq; pugillationem in palæstra elaborant: sed solius luctæ & pancratii sunt volutationes istæ. liquet.n. pancratium è lucta & pugillatione esse cõpositũ. Alioquin etiam rationi quî sit conueniens, luctã quæ certaminũ est artificiosissimũ & versutissimum, simul etiã veterrimũ haberi? Id nimirum vsus vitæ necessarij primo proferunt, quod simplicissimum & artis expers, vi magis quam artificio cõficiatur. Hæc me locuto, Sosicles: Recte, inquit, dicis, tuoq; dicto fidem conciliabo è nominis significatione. pale enim mihi videtur dicta à verbo paleuein, ꝙ dolo & fraude deiicere notat. Mihi vero, inqt Philinus, à palmo, qui palæsta Græcis est, pale nomen habere videtur. hac enim maxime manuum parte agunt luctantes, vt pugno pugiles: vnde & nominum est diuersitas. Quinetiam cum poetis sit palynein humidum aliquid corpori inspergere & applicare, & maxime luctatores videamus hoc facere, inde licebit vocabuli originem repetere. Hoc quoq; aiebat, vide, an non à pelas, quod prope significat, rectius palen deducamus. nam cursorib. cum hoc sit propositum, quam longissime auelli & distare inuicem: pugilib. ne admodum quidem cupientibus arbitri certaminum permittant vt se mutuo complectantur: solos luctatores videmus mutuis complexibus sese deuincire, & concertationis maiorem partem varie miscendis atq; cõstringendis inuicem corporibus peragi.

QVAESTIO QVINTA.

Cur inter certamina Homerus semper primo loco pugillationem, proximo luctam, vltimo cursum recenset?

His dictis cum Philinum nos laudauissemus, rursum Lysimachus: Quod ergo, inquit, certamẽ dicemus primũ fuisse, potius quam stadium, vt apud Olympiã. Heic enim, * apud nos in singulis concertationibus introducunt post pueros luctatores viros luctaturos, & pugilibus sufficiunt pugiles, itidemque pancratiastis pancratiastas. ibi autem vbi decertauerunt pueri, viros vocant. Immo, inquit, Timon, ordinem ratione temporis potius considera,

quem

quem Homerus tradidit. Nam de gymnicis certaminibus apud eum ſemper primo pugillatio, deinde lucta, poſtremo curſus refertur. Ibi Crates Theſſalus hoc admiratus, Dij boni, ait, quanta ignoramus: ſed ſi in promtu habes aliquos in hanc ſententiam verſus, quæſo haud grauate eos nobis ſubijcias. Ad hæc Timo: Funebria inquit, Patrocli certamina fuiſſe ab Achille eo quem dixi ordine inſtituta, omnium fere aures etiamnum perſonat. Sed ordinem hunc poeta æquabiliter ſeruans, Achillem fecit ſic Neſtori dicentem: *—ego hoc te munere gratis*

Iliad.ψ. 620.

Adficio: neque enim pugnis, lucta, iaculo ve
Certabis, curſuve.——

ſenem autem inter reſpondendum ſenili more garriendo cum confundentem.

Ibid. 625.

Nam pugil Oenopidem pugilem Clytomedea vici,
Ancæus lucta Pleuronius eſt mihi ſtratus:
Iphiclus curſu victus.——

Rurſum Vlyſſes introducitur, Phæaces prouocans ad concertandum

Odyſſ. θ. 206.

Pugnis, vel lucta, vel curſu denique— & Alcinous reſpondet:

Ibid. 246.

Non etenim pugiles ſumus heic, luctave periti:
Sed pedibus celeres.—— vt appareat poetam non forte fortuna alias alio ordine vſum pro eo atq; in buccam veniſſet: ſed ea quæ tum ſecundum leges agi receptum erat ſecutum fuiſſe. ſic autem agebatur, cum adhuc priſcus ordo conſeruaretur. Cum finijſſet orationem frater, dixi ego, Reliqua ſane mihi vera videri, ſed interim cauſam non aperiri. Sed & reliquorum nonnullis parum probabile viſum fuit, de pugillatione & lucta prius, quam de curſu fuiſſe inſtitutum certamen. & abs me contenderunt, vt rem accuratius explicarem. Dixi ergo, vt tum mihi ad animum accidebat, Videri mihi hæc omnia imitationes exercitationeſque rerum eſſe bellicarum. Itaque poſtremo ſemper loco grauis armaturæ introducitur certamen, quod argumento eſt hunc eſſe finem exercitationis corporis ac certaminis. & quod triumphantibus permittitur vt partem muri demoliantur, hunc habet ſenſum, Vrbi murorum nō eſſe magnum vſum, viris præditæ pugnandi vincendiq; gnaris. Lacedæmone is qui coronarium certamen viciſſet,

eximium in acie locum habebat, vt propter regem stans pugnaret. Solus quoq; omnium animalium equus in partem certaminum & coronarum venit, quia solus natura & exercitatione factus est, vt in prœlio homini adsit. Quæ si non perperam dicuntur, iam hoc, inquam, consideremus: Eorum qui pugnant primum opus esse ferire, & ictus euitare. secundum vbi iam congressi manus conferunt inuicem trudere & subuertere aduersarium. (qua re maxime aiunt apud Leuctra Spartanos à nostris palæstricæ peritis fuisse oppressos. ideoq; etiam quidam apud Æschylum bellicosus appellatur

Acer, & in rigidis gnarus luctarier armis.

ac Sophocles alicubi de Troianis ait, eos esse

Equites, sagittas arcu gnaros tendere,
Et tinniente cum scuto luctarier)

tertium vel fugere si vincatur, vel insequi victos. Ergo haud abs re pugillatio primum habebat locum, secundum lucta, tertium cursus. Est enim pugillatio ictus & declinationis imitatio, lucta complexus & pulsionis, cursu discunt fugere & persequi.

QVÆSTIO SEXTA.

Cur picea, pinus, earumq; similes arbores inoculationem non admittant.

SOclarus conuiuium nobis præbens in hortis quos Cephisus amnis circumfluit, demonstrabat arbores omnis generis insitionibus, quas vocāt inoculationes, varie exornatas. Vidimus enim è lentisco oleam pullulātem, & è myrto malum Punicam. erant etiam quercus pira bona ferentes, & platani malorum surculos, ficus mori germina quæ excepissent, aliæq; stirpes ita inter se permixtæ vt iam fructum ferrent. Alii ergo Soclarum iocose incessebant quod genera & plantas poeticis sphingib. & chimæris monstrosiores aleret. Crato autem nobis ad disquirendum proposuit, quidnam esset causæ, quod eæ solæ stirpes quæ oleosæ sunt, hanc permistionem non admittunt. non enim videri coniferam pinum, aut cupressum, aut pinum, aut piceam, quæ quicquam diuersi generis aleret. Eius verba excipiens Philo, Est, inquit, mi Crato, ratio hac de re apud doctos, quam agricultura confirmat. Aiunt enim oleum esse plan-

tis inimicum, & celerrime perire stirpem quamcunque voles si inungatur oleo, sicut & apes. Dictæ autem arbores pingues sunt, ac natura ita ad humorem coquuntur maturanturque, vt picem quoque & resinam lacryment, incisoque libro quasi sanies quædam in vulneribus earum foras erumpente humore concrescat. quin & tæda earum liquorem emittit oleosum, & pinguedo eius renitet. Inde est, quod olei in morem cum diuersi generis rebus permixtionem non recipiunt. Postquã suum sermonem absoluit Philo, Crato ostendit etiam corticis naturam (sua quidem sententia) ad hoc conferre aliquid: qui ob suam tenuitatem atque siccitatem ijs quæ inseruntur sedem atque firmam inolescendi facultatem non præbent. verum hoc faciunt corticosa & humido prædita libro, quæ insitam propaginem facile suo sibi humore agglutinant. Ad hæc Soclarus: Porro, inquit, non male hoc quoq; cogitatur, id quod capax alienæ debet esse naturæ, oportere esse mutatu facile: vt superatũ alterius qualitatib. adsimiletur, nutrimentumq; suum mutare possit ita, vt insiticio adsimiletur. Etenim aliquid consituri, terram ante diluere solemus atque emollimus, vt diffissa eo promtius ob facilitatem percipiendi affectiones amplectatur ea quæ inserimus. cum dura & rigida mutationi non sit apta. Istæ autem, de quibus sermo est, arbores, cum lignis leuibus sint præditæ, temperamentum non admittunt, neque subigi se aut mutari patiuntur. Iam ne hoc quidem, aiebat, obscurum est, debere id quod in se recipiat ad id quod inseratur rationẽ loci habere: loci autem natura feminea vt sit & fecunda, requiri. itaq; stirpium eas quæ fructus sunt feracissimæ insigunt: tanquam mulieribus lacte abundantibus alios infantes lactandos si subijcerent. Piceam autem, & cupressum, & alias id genus arbores cernimus omnino parce ac maligne fructum ferre. Sicut enim qui mole carnis graues sunt, ij plerunque prolem non procreant, consumpto in ipsum corpus alimento ita, vt nihil genitalis excremẽti relinquatur: ita istiusmodi arbores nutrimentum omne in se absumentes, in magnitudinem excrescunt amplam, fructum autem vel non ferunt, vel exiguum, & qui tarde perficiatur, vt mirum non sit si alienum in eo non nascitur, in quo etiam proprium quod est, ægre alitur.

QVAE-

QVAESTIO SEPTIMA.

De remora pisce.

CHAEREMONIANVS Trallianus aliquando, cum omnis generis pisciculi fuissent propositi, vnum ex ijs ostendens nobis acuto capite & prælongum, huic similem dicebat esse piscem, quem à detinenda naue echeneidem Græci, Latini remoram appellant. Aiebatque eum piscem se vidisse, cum mare Siculum nauigaret admiratumque fuisse eius vim, cum nauigationi is haud exiguam tarditatem moramque iniecisset: donec tandem à proreta captus fuit exteriori parieti nauis adhærescens. Non defuerunt qui Chæremonianum riderent, vt qui fabulosum & incredibile figmentum pro re vera accepisset. Erant etiam, qui naturales illas rerum dissensiones (antipatheias vocant) iactarent, & multa huius generis commemorarent. Nimirum enim Elephantem furentem conspecto ariete insania solui: viperam sisti si fagi termite admoto eam contigeris: taurum agrestem ficui alligatum quiescere: succinum omnia leuia ad se trahere, ocimo dempto & ijs quæ oleo sunt imbuta: magnetem allio inunctum ferrum non trahere. quorum omnium cum manifesta sit experientia, causam tamen si nō prorsus nefas, saltem difficile est scire. Hoc vero, inquam ego, subterfugere disquisitionem est, non causam rei exponere. Id autem consideremus, multa accidentia esse quæ non recte, pro causis tamen habentur. perinde ac si quis existimet viticis flore fructum vitis maturescere, quoniam ita vulgo dicitur,

Florente vitice maturescit vua iam.

aut propter fungos qui in lucernis concrescunt, confundi & nubibus cogi aerem aut aduncos vngues causam esse, non accidens vlcere adfecti visceris. Sicut ergo istorum vnumquodq; adfectioni comitatur, ab ijsdem ortum causis: ita vna etiam causa est cur nauis & tardius eat, & remoram adsciscat. Cum enim sicca sit, & admodum grauis humore nauis, probabile est sublabentem mari ob leuitatem subire carinam, & fluctum * puro * * facile recedentem: Quando autem admodum madida algam multam & muscum concietum attrahit: tunc & ligni ictus fit obtusior, & fluctus accidens ob lentorem suum non facile delabitur.

itaque etiam parietes nauium detergent, muſcum & algam à lignis dimouentes. inter quæ conſentaneum eſt cum etiam remora adhæreſcat ob lentorem, cauſam tarditatis, nō conſectarium cauſæ tarditatem efficientis creditam fuiſſe.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur equos lycoſpadas dicunt feroces eſſe.

EQuos lycoſpades ſunt qui à frænis quæ lupata dicuntur appellatos putent, ob ferociam & contumaciam ſic domitos. At pater noſter, minime ex tēpore loqui ſolitus cum æqua omnib. poteſtas eſſet, & qui ſemper vſus fuiſſet præſtantiſſimis equis, equos aiebat, quos etiamnum pullos adorti eſſent lupi, ſi effugiſſent, bonos euadere & curſu veloces, ac dici lycoſpadas, quaſi tractos à lupis. Eius rei cum teſtimonium ipſi complures dediſſent, cauſa cur iſte caſus ferociores alacrioreſque faceret equos in quæſtionem venit. Pleriq; hanc adferebant rationem, metum iſto euentu, non ferociam indi equo: Proinde cum eſſent facti meticuloſi & qui facile quamuis ad rem pauerent, celeriter ſeſe incitare in morem ferarum aliquando caſſibus ictarum. Ego autem conſiderandum dixi, numnam contrarium magis ſit verum: neque ideo agiliores fiant pulli quod effugiſſent vim adorientium beſtiarum: ſed nunquam eam fuerint euitaturi, niſi celeres eſſent & feroces. Non enim Vlyſſem eo factum prudentem, quia Cyclopem effugiſſet; ſed ideo effugiſſe, quia erat prudens.

QVÆSTIO NONA.

Quare ouis à lupo morſa caro ſit ſuauior, lana autem pediculos gignat.

SEcundum hæc quæſtio de morſis à lupo ouibus incidit, quæ dicuntur carnem habere dulciſſimam, lanam pediculos gignentem. Non inepte aūt viſus eſt Patrocles adfinis noſter de dulcedine ratiocinari, carnem morſu eius feræ colliquari. Eſſe enim ſpiritum lupi adeo feruidum & ignitum, vt oſſa etiam duriſſima in ventre colliquet atque emolliat. atque ideo à lupis morſa celerius quam alia liqueſcere. De lana autem dubitatum fuit, An fortaſſe ea non generet pediculos, ſed euocet proprietate quadam aſperitatis incidentis aut caloris carnem diſcernentis. Hanc autem

autem vim conciliari morsu lupi * & spiritum mutantis vsque ad crines iugulati. Et historia fidem huic rationi fecit. Nouimus enim venatores & coquos, alteros vno ictu feram sternere, vt suffocata absque spiratione iaceat: alteros ægre multis ictibus occidere. & quod magis mirum sit, alteros eam vim cum ferro indere vulneri, vt mox putrescant, ac ne vnum quidem diem se à putredine defendant: alteros cum non tardius interficiant quam illi, tamen nihil tale in carnẽ inferre, sed eam diu manere integram. Quod autem iugulatio & mors animali mutationem adferat, quę ad cutem vsque, capillos vnguesque pertineat, id Homerus quoque declarare solebat, de cute & loro dicens,

---- bouis, qui vi iugulatus.

Quæ enim animalia non morbo, neque senectute dissoluuntur, sed iugulantur, eorum pellis valida est & densa: quæ autem à feris mordentur, eorum & vngues denigrantur, & capilli defluunt, & pelles laxæ fiunt ac ruptu faciles.

QVAESTIO DECIMA.

Veteresne rectius fecerint qui in conuiuijs suam cuique portionem tribuerunt, an qui nunc in commune præbent.

QVo tempore eum magistratũ gessi, qui quod anno dat appellationem Eponymus dicitur, domi in sacrificijs pleraq; cœnæ ita agitabantur, vt sua cuiuis portio tribueretur. Id cum nonnullis impense probaretur, fuerunt qui à commune alienum dicerent atque illiberale, putarentque vbi primum deposita esset corona, debere mensas ad pristinum morem reformari. Non enim edendi, aiebat Agias, & bibendi gratia, sed compotandi, puto, & vna edendi gratia nos inuicem vocamus. at ista carnium in portiones diuisio sublata communione multas facit cœnas, multos cœnantes, neminem alterius conuiuam: quando veluti à lanij mensa pondere acceptam quiuis partem sibi proponit. Et quid refert, calicemne conuiuarum cuique proponas peculiarem, sextariumque vini plenum, & propriam mensam, (quo pacto Demophontidæ Orestem feruntur cœna excepisse, iubentes pro se bibere, neque obseruare alios) quam id agere quod hodie fit, vt quisque sibi propositis

Euri. Iph. Taurica.

positis pane & carne tanquam è proprio præsepi vescatur? nisi quod nobis non incumbit necessitas tacendi vt Orestem conuiuio accipientibus. Immo hoc ipsum conuiuas ad communitatem omnium rerum prouocat, quod & communi vtimur inuicem sermone, & cãtu psaltriæ oblectantis aut tibicinæ ex æquo fruimur, & crater in medio positus, nullis circumscriptus finibus fons exstat amicitiæ largus, modumque fruendi habet appetitu definitum: non quo modo panis & carnis iniustissima portio æqualitatis mensura iniustissime se venditat apud inæquales. Idem enim & ei qui paulo indiget, nimium est: & ei qui multo opus habet, non sufficit. Ergo sicut, amice, qui multis ægrotantibus aqualia medicamenta mensuris & ponderibus exactis distribueret, per esset ridiculus: ita etiam habẽdus est præbitor, qui homnes neque sitientes æqualiter neque esurientes, vniuersos æquali modo volet curare, mensuram & quod cuique tribuẽdum sit arithmetica, non geometrica definiens ratione. In cauponam quidem vnus, publica omnes mensura vna vtentes: ad cœnam autem quisque proprium apportantes ventrem venimus, quem non æquale, sed sufficiens ei quod sit, impleat. Neque vero Homericæ illæ cœnæ militares atq; castrenses huc sunt transferendæ: sed æmulanda potius antiquorum humanitas, qui vt omnem venerarentur communionem, non victus modo & tecti, sed chœnicis etiam & cibi societatem honori duxerunt. Valeant ergo Homericæ cœnæ, à fame & siti non vsquequaque liberæ, & quibus præsint reges Italicis cauponibus ad rem attentiores, qui in ipsis prœlijs præcise commemorent, quantum in cœna apud ipsos quiuis biberit. Pindaricæ nimirum meliores, in quibus heroes venerandam iuxta mensam permiscentur: ea enim vera est permixtio, cum omnia omnibus sunt communia: sicut contra diuulsio est, quæ crimen discordiæ amicissimis ingerit, cum ne obsonium quidem communicare posse videntur. His dictis cum placeret Agias, instigauimus vt contra diceret * Insolens, inquit, Agiæ quippiam vsuvenit, si tantum gerens ventrem, inique fert æquã se accipere portionẽ, vnus ipse de helluonibus? Nam in cõmuni pisce, nõ insunt spinæ, dicebat Democritus. Atqui hoc ipsum, inquit, maxime Mœran, id est fatum à danda cuique sui portione

ad Iliad. δ. 262. 345. videtur alludere.

tione dictũ, Necessitati præfecit. Æqualitatis enim, quam

Socios sociis deuincire, vrbes vrbibus Phœnissis.

Euripidea anus ait, operam nihil magis requirit, atq; cõ-
munio mensæ: estque eius vsus à natura, non instituto, ne-
cessarius, non ab opinione nouatus atq; introductus. Plura
porro de communibus edenti inimicus est qui minus acci-
pit, & tanquam celeri fluctu incitatam nauem non potest
adsequi. Nõ enim ad amicitiam conducens, aut conuiuio
conueniens exordium est, puto, suspicio, rapinæ, manuum
concertatio, & pulsatio cubitorum: sed absurda hæc sunt,
canina, & quæ pleraque in conuicia & rixas desinant, non
conuiuarum modo inuicem, sed etiam aduersus mensa-
rum ministros & reges. Quandiu autem Mœra & Lachesis,
cui à sorte nomen, in cœnarum & conuiuiorum commu-
nione æqualitatem administrauerunt, nihil videre licuit
indecorum, nihil illiberale. sed & conuiuia dætas, & con-
uiuii regem dætymonem, & ministros mensæ dætros à di-
stribuendo & diuidendo dicebant. & Lacedæmonii Kreo-
dætas, id est carnium diuisores habuerunt nõ vulgares, sed
primarios viros: quãdo id munus etiã Lysandro in Asia rex
Agesilaus mandauit. Tum demum distributio è conuiuiis
est eiecta, cum luxus ea occupauit. nimirum enim non po-
terant placentæ, candyli, caryceiæ, aliaq; condimentorum
& opsoniorum fercula diuidi: sed deuicti istis deliciis ac gu-
læ studio, æqualitatem portionum prodiderunt. Argumẽ-
to est, quod etiamnum sacrificia & publicas cœnas portio-
nibus distributis agitant, ob victus simplicitatem & mun-
diciem, vt omnino qui distributionem in vsum reuocat, si-
mul etiam reducat frugalitatem. Sed vbi proprium est, ibi
commune perit: vbi quidem non est æqualitas. Non enim
propriæ rei possessio, sed alienæ inuolatio, & id quod com-
mune est sibi vindicandi libido initium fecit iniustitiæ &
discordiæ: quam termino & modo proprietatis tollentes
leges, cognomines factæ sunt in Græco sermone eius fa-
cultatis, quæ commune æqualiter distribuit * quando ne *
coronam quidem vult distribui vnicuique nostrum à re-
ge, neque lectulos & loca: sed etiam si amasiam aliquis
aut psaltriam adducat, communia hæc sunt amicorum,
vt (quæ Anaxagoræ fuit sententia) omnes res vnum fiant.
Quod si horum proprietas nihil perturbat, neque impedit

communicationem maximarum rerum, & maxime seriarum, sermonum inquam, propinationum, comitatis: desinamus Parcis iniuriam facere, & proli Fortunæ Sorti, vt eam appellat Euripides. quæ neque diuitiis primas, neque gloriæ tribuens, fortuito alias alio vergens, pauperem * & humilem extollit. neque omni libertate priuatum esse sinit. diuitem vero & magnum citra molestiam castigat, condocefaciens eum ad ferendam æquo animo æqualitatem.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID est Conuiualium disputationum liber tertius.

SIMONIDES poeta, Sossi Senecio, quodam in conuiuio cum videret hospitem accumbere tacitum, & cum nemine verba commutantem, Mi homo, dixit, siquidem stultus es, sapiens factum edis: sin sapiẽs stultum. Etenim inscitiam præstat occultare: verum hoc difficile est inter pocula.

Od. ξ. 465.

Nam vinum vel prudentem cantare coegit,
Et tenerum ridere, pedesq; inferre choreis,
Atque tacenda loqui, nec idonea dicere dictu.

Vbi quidem, si non fallor, poeta vinolentiæ & ebrietatis constituit discrimen. Nam cantus, risus, saltatio, iis qui mediocriter adbibere possunt accidere: garrire, & ea dicere, quæ reticeri præstabat, iam ebrietatis est opus. Itaque Plato etiam in vino maxime plerorumque hominum animi affectiones existimat posse perspici. Et Homerus cum caneret,

2. Legum.

Ody. φ. 35.

---- neque mensæ his interuenerat vsus:

satis ostẽdit ita se existimare, vini & mensæ cõmunionem plurimum ad notitiam mutuã conducere. Non enim contrahitur notitia inter tacite edentes ac bibentes: sed ad loquendum prouocat vinum: inter loquendum multa aperiuntur atque deteguntur alias occulta, inuicemque innotescunt cõpotores, vt nõ inepte Æsopum ille increpauerit: Quid quæris, ridiculum caput, illas fenestras, per quas in alterius cogitationes alter potest inspicere. vinũ enim nos aperit ac ostentat, non sinens latere: sed speciem atque laruam adimit, lege tanquam pædagogo quam longissime

semoto

ſemoto. Proinde Æſopo, Platoni, & ſi qui alii examinare quempiam volunt, tormẽti loco ſit merum. Qui autẽ mutuo in ſe inquirere nihil curãt, neq; deprehẽdere vnus quæ alter occulta habeat ſatagunt, amice tantum vna cõſueſcere expetunt: ii tales tractant quæſtiones ac diſputationes, quibus aduerſitates fortunæ obruãtur, fiduciam autem recipiat animi pars optima, & liberalibus ſtudiis debitum ingenium in elegantes & eruditas collocutiones tanquam in paſcua & prata ſibi cõſueta producatur. Hinc adeo factum eſt, vt nos quoq; hanc tibi tertiam decuriam compotatoriarum quæſtionum confecerimus: è quibus prima eſt de coronis.

QVÆSTIO PRIMA.

An inter pocula vtendum ſit ſertis floreis.

ATHenis olim de coronis quæſtio incidit in conuiuio, quo Eraton muſicus complures exceperat, cum Muſis rem ſacrã feciſſet. Nam vt à cœna omnis generis ſerta fuerunt circumlata, Ammonius ſalſe quodammodo nos notauit, qui pro laurea roſeã geſtaremus coronam. aiebat autem omnino floreas coronas eſſe pueriles, & magis ludẽtibus virginibus ac mulieribus, quam philoſophorũ conuenire muſicorumq; hominum congreſſibus. Mirorq; adeo, aiebat, Eratonẽ hunc, qui colores in cantilenis abominãs, pulcrumq; incuſans Agathonem, qui cum Myſos fabulam doceret, primus fertur chromaticum genus tragœdiæ immiſcuiſſe: ipſe nobis variis, vt videtis, floridiſque coloribus conuiuium oppleuerit. dumque per aures accidentem oblectationem excludit, voluptatem oculis & olfactui obuiã quaſi per aliud oſtium introducit in animam, voluptati ſertum deſtinans, non pietati. Atqui hocce vnguentũ fragrantiam edit durabiliorem quam flores iſti, inter manus muliercularum corollas plectentium emarceſcentes. Enimuero in conuiuio philoſophorum locus nõ eſt vllus voluptati, nulli annexæ vtilitati, neq; principium aliquod naturalis appetitionis comitanti. Sed quemadmodum ii qui ad cœnam ducuntur à vocatis amicis, more ſane humano, iiſdem fruuntur rebus: (qualis Ariſtodemus à Socrate fuit perductus in Agathonis domum conuiuium exhibentis) qui vero vltro accedat, ei fores præcludi oportet. ita voluptates quæ

cibum potumq; sequuntur, appetitionibus accitæ naturalibus, locum habent: aliæ quæ non inuitatæ nulla ratione, tantum luxuria quadam instigante obrepunt, arcēdæ sunt. Sub hæc adolescentes, qui cum Ammonio nō consueuerāt, perturbati serta paulatim detraxerūt. Ego autem, qui scirē exercitationis gratia & disputationis hęc ab eo in medium proposita, Tryphonem medicum compellans: Heus tu, inquam, aut vna nobiscum deponenda est tibi pulcre ardens rosarum floribus corona, aut dicendum, vt apud nos subinde solebas, quid ad bibendum adiumenti adferāt floreæ coronæ. Excipiens vero meū sermonem Eraton, Ita scilicet, inquit, decretum est, nullā admittere voluptatem quæ symbolum non det, & oblectationem aspernari nisi mercedem nobis præbeat? Aut vnguentum potius & purpuram auersamur ob luxum iis adhærentem tāquam dolosas vestes, dolosos colores, vt barbarus ille dicebat: spōte autem sua nati colores & odores simplicitate præditi sunt & puritate, nihilque differunt à frugibus arborum. Nonne enim stultum sit sapores natura præbente colligere, iisque frui: odores autem & colores eadem suppeditante, ob elegantiā ac voluptatem in iis efflorescentem spernere, quod nullam aliam extrinsecus vtilitatem adferant? Hęc enim inter se pugnare videntur, Naturam (quod vos dicitis) nihil facere frustra, & isthęc delectationis causa esse condita, nullam aliam vtilitatem conferentia. Iam hoc considera, iis quorum stirpes terra continentur, ac quæ germinant, folia data esse ob conseruationem fructus, vtq; foueant plantas, eæq; ita facilius caloris ac frigoris vicissitudines perferāt: flores dū permanent in planta, nullam vtilitatem adferre nisi quod nobis odoratu aut visu sunt iucundi: cum & odores mirabiles edant, & varietatem coloribus tincturisque inimitabilibus exhibeant. Itaque foliis auulsis veluti dolent & mordentur plantæ, & vlcerosum iis quoddam accidit detrimentum, ac denudatio indecora. & non tantum, vt voluit Empedocles

Foliorum vsus.

Omnino foliis debemus parcere palmæ:

sed & reliquis omnibus arboribus, neque nos ornare illorū cum dedecore, vi & contra naturam foliis eas spoliando. At enim florū detractio vindemiæ cuidam est similis, tātumque à nocendo abest, vt ii vltro marcescentes decidant nisi tempestiue demantur. Quemadmodum ergo barbari pelli-

bus

bus pecoris loco lanę veſtiuntur: ita mihi videntur qui è fo-
lijs potius quam florib. coronas texunt plantis non vti con
uenienter rationi. Atque hanc ego ſertorum venditricibus
ſtipem confero. Non enim ſum grammaticus, vt memoria
referre poſſim carmina, quibus oſtẽditur priſcos ſacrorum
certaminũ victores floreis redimitos fuiſſe ſertis. Sane mu-
ſis conſecratam fuiſſe roſeam coronam, memini me legere
in Sapphonis verſibus, quibus indoctam quandam mulie-
rem ita alloquitur:

Te ſimul lethum rapiet, iacebis,
Nec ſuo quiſquam celebrabit ore:
Particeps non es quoniam roſarum
Pieriarum.

Audiamus tamen, an etiam à medicina floribus aliquod te-
ſtimonium Trypho perhibeat. Proinde Trypho in partes di
cendi ſuccedens, Priſci, inquit, horum nihil inobſeruatum
reliquerunt, vt qui plurimis plantarum vſi eſſent remedijs.
& extant etiamnum argumenta rei. Tyrij enim Agenori,
Chironi Magnetes primitias offerũt, quod ij primi medici-
nam feciſſe exiſtimãtur. Radices enim plantarũ erant, qui-
bus ægrotos ſanauerunt. Bacchus porro non eo tantum no
mine medicus eſt habitus, quod vinum inuenit medicamẽ-
tum validiſſimum & ſuauiſſimum: ſed quod ederam quoq;
facultate ſua vino maxime reſiſtentem in honore habendã
docuit, eaque bacchantes coronauit, vt minus à vino læde-
rentur, edera ſuo frigore ebrietatem reſtinguente. Sed & no
mina quædam manifeſtant veterum hac in re ſummam di-
ligentiam. Nam & nucem caryam dixerunt, quod ſpiritum
grauem ac ſoporem incutientem profundum exhalans, læ-
dat qui ſub ea recumbunt. & narciſſum, quia torporem (qui
narce Græcis eſt) neruis incutiat, grauedinemq; torpidam:
vnde & Sophocles eum veterem magnorum deorum coro-
nam appellat, nimirum Manium. Rutam quoque peganon
ea de cauſa dictum autumant, quod ob ſiccitatem calore
mixtam ſemen genitale conſtringat & coagulet, ideoque
prægnantibus plane ſit inimica. Qui vero amethyſtum cum
herbam, tum cognominem eius gemmam nomen à prohi-
bẽda ebrietate habere putant, ij errant. vtrunq; enim à co-
lore dictum eſt. neque enim folium herbæ liquido eſt co-
lore, ſed violæ & vino temperie diluto ſimile. Multa alia
comme-

commemorari possent vocabula stirpium, à facultatib. earum deducta: sed & hęc ipsa sufficiunt ad industriam veterũ demonstrandam, ac peritiam. quam etiam aduersus ebrietatem adhibuerunt. Maxime enim merum quãdo caput ferit, & intendit corpora, perturbat, sensuum principio perculso. At florum exhalationes mirabiliter contra hoc mali præsidio sunt, caputq; veluti arcem muniunt ad ebrietatem pellendam. nam & calidi flores molliter aperiendis meatibus faciunt vt perspirare vinum possit: & quæ leuiter frigida sunt, mediocri contactu vapores repellunt. vt violacea & rosacea corona: vtrunq; enim horum adstringit, reprimitq; odore suo ea quibus caput grauatur. Cypri porro flos, & crocus, & baccaris eos qui adbiberunt ad somnum molestiæ vacuum adducunt. exhalãt enim mite quidpiam & gratũ, quo inæqualitates quæ inebriatorum corpori accidunt, asperitatesq; diffunduntur, ita vt trãquillitate oborta retũdatur & digeratur id quod crapulam erat facturum. Quorundam etiam florum odoribus sursum dissipatis ad cerebrum, fit vt & meatus qui sunt instrumẽto sentiendi expurgentur, & humores incidantur, sensim absq; vehementi ictu aut agitatione discussi, simulq; cerebrum natura frigidum refocilletur. Itaq; serta è floribus texta præcipue à ceruice suspendentes, hypothymidas appellabant, vnguentisq; quibus ea erant delibuta, pectus inungebant. Testatur etiã Alcæus, iubens vnguentum sibi affundi super multa passum caput & canum pectus. Sic etiam inde odores à calore eiaculantur in cerebrum, rapientibus eos naribus. Non enim ideo hypothymides vocauerunt collo appensas coronas, quod animum castra sua in corde habere putarent: (est enim thymos animus) sed propter exhalantem potius fragrantiam, quam ipsi apothymiasin nominãt. Mirum vero nemini debet videri, si exhalationes sertorum vim tantam habent: cũ memoriæ proditum sit vmbram smilacis interficere homines in ea dormientes, quo tempore planta maxime turget & florem parturit suum. & spiritum à papauere defluentem non caute obseruatum ab ijs qui succum colligunt, subuertere homines. herbam autem alyssum si duntaxat in manũ sumatur, immo nonnullos si modo intueantur eam, singultu liberare. eadem pecori & caprarum gregibus conducere dicitur, si iuxta caulas plantetur. Rosa autem Rhodon Gręci

cis haud dubie dicitur, quia multum odoris exhalet. quo fit, vt etiam celerrime marcescat. naturalem autem habet vim refrigerandi, adspectu igneum aliquid ostentans, idq; non absq; ratione. nam in superficie eius tenuis efflorescit calor, eo à frigore expulsus.

QVÆSTIO SECVNDA.

De natura ederæ, calidane sit an frigida.

HEic cum nos Triphonē laudauissemus, renidens Ammonius, Indignum vero fuerit, inquit tam variā & floridam orationem contradicendo tanquam corollam discerpere. vnum id me offendit, quod in eam intexta fuit edera, & frigore suo dicta merū restinguere. Etenim calida est edera eiusq; fructus vino admixtus inflammando vim eius inebriandi & conturbandi auget. & palmitem ederæ auulsum ferunt instar lignorum igni curuatorum intorqueri. vitex etiam, quæ alijs plantis sæpe per cōplures dies incumbit, ederam celerrime fugit, immo autē statim perit liquescens eius caliditate. Maximum argumentum est, quod Theophrastus narrat, iussum ab Alexādro Harpalum hortis qui erant Babylone Græcas inserere plantas solo ijs in locis admodum feruido, alsiosas & folijs luxuriantes vmbramq; amātes herbas plantis reliquis permiscuisse: solam ederam non fuisse à solo receptam, quanquam magno conatu, magnaq; contentione plantare eam Harpalus eniteretur: sed exsiccatā perijsse. quippe calida ipsa temperari cū tellure calida non potuit, sed perijt. Nam exsuperantia facultates perduntur. quæ causa est, vt contraria appetant, ac calorem ament frigida, frigus calida. atque hinc montosa, ventisq; & niuibus exposita loca facibus aptas & picem ferentes maxime producūt arbores, vt laricem & pinum coniferā. Præter hæc, mi Tripho, algidæ & frigidæ stirpes facile folia amittunt ob paucitatem calore & imbecillitatem compulso & plantam deserente: oleam, laurum, ac cupressum semper virentem conseruat pinguedo & calor, sicut & ederam. Proinde carissimus Bacchus hanc non vt auxilium aduersus ebrietatem adhibuit, aut vino aduersam: qui merum ab inebriando aperte methy, & sese Methymneum appellauit. Sed mihi videtur, quemadmodum vinosi vero destituti vino hordeaceo vtūtur potu, & è malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt. ita qui hyeme desideraret vi-

Lib. 4. histor. stirp.

team

team coronam, vbi nudam & folijs vacuam vidit vitem, ob similitudinem ederaceam amplexus. Nam & palmitis ambages istæ, lubriciq; in progrediẽdo ambitus atq; lapsus, & foliorũ flexilis atq; inordinata circumfusio, & maxime corymbus ipse vuæ immaturæ densæ, iamq; colorem ducenti similis, vitis formam imitantur. Quinetiam si quid contra ebrietatem facit edera, calore id eam suo facere dicemus, aperiẽte meatus, aut potius concoctionem meri adiuuante. vt sic quoq; medicus abs te factus Bacchus gratiam tibi, ô Trypho, debeat. Ad hæc vocem cohibente Tryphone, & quid responderet meditante, Eraton iuniores nos singulatim compellans hortabatur, vt aut Tryphonem pro coronis propugnantem adiuuaremus, aut coronas deponeremus. Et Ammonius securitatem ostendebat, pollicẽs nihil se dicturũ aduersus ea quæ proposuissemus. Itaq; cum Trypho etiam hortaretur ad dicendum: Demonstrare, inquam ego, ederam esse frigidam non est meæ operæ, sed Tryphonis: is enim ea vt frigus inducente ac stipante frequenter vtitur. Cæterum ex his quæ dicta sunt, inebriare ederã vino admixtam verum non est. Quã enim bibentibus adfectionem infert, non ebrietatem recte dixeris, sed perturbationem abalienationemque mentis: qualem altercum etiam, & multa alia inducunt, insania animum exagitantia. Auulsio autem palmitis illa, ratione vacat. hæc enim quæ contra naturam fiunt, non sunt naturalibus imputãda facultatib. sed & ligna curuantur, igne humorem educente vi ex ipsis ita contorta. Cognatus autem calor id natura habet vt augeat atq; alat. Atq; hoc vide, an nõ frigiditas aliqua corporis multiplices illos flexus & humilitatem ederæ humi serpentis efficiat *nes, crebro adflictæ: sicut cum viator ob imbecillitatem crebrius considet, deinde rursum viam init. Itaque etiam amplexu opus habet edera & fulcro, ipsa seipsam sustentare & producere non valens ob inopiam caloris, cuius est sursum efferre. Nix porro quod liquescit & defluit ab edera, id ob humiditatem folij fit. aqua enim niuem delet, & ob laxitatem ipsius incidit, vtpote congeriem exiguarum ac crebrarum bullarum. Itaq; in valde frigidis, sed humectis locis, nix non minus quam in apricis fluit. Iam ille perpetuus viror, & (vt vocat Empedocles)

——*folij constantia firma.*

non est à calore: vt neque foliorum delapsus à frigore. nam myrtus, & adiantum, non calida hæc, sed frigida semper virent. Sunt qui æquabilitatem temperamenti pro causa adsignant. Empedocles præterea proportionem quandã congruam meatuum ponit, qui ordine & æquabiliter alimentum transmittant, ita vt sufficienter id adfluat. At quorum folia defluunt, ijs non suppeditat alimentum, ob raritatem superiorum & inferiorum angustias meatuum: cum neq; hi submittant, neq; illi conseruent alimentum, sed quod exiguum acceperunt, confertim profundant. vt quæ haustris rigantur inæqualiter perforatis. Quibus autem aqua sufficit, ea semper alimentum quod satis sit & proportione cõueniat, retinent, perpetuoq; virent, consenescunt nunquã. Quid quod Babylone sata edera prouenire & durare noluit? Laudo equidem generosam plantam, quæ Bœotij dei cliens mensæq; assecla noluerit ad barbaros migrare, neq; imitari voluit Alexandrum istis gentibus similem factum, sed subterfugit inquilini, repulitq; conditionem. Causa vero non fuit calor, sed frigus contrariæ temperiei impatiens. Quod enim accommodatum est alicuius naturæ, ab eo id non perditur, sed fouetur atq; alitur. sicut thymum fert terra sicca, quanquam calidum. At Babylone ita æstuosum & præfocando molestum aerem esse aiunt, vt multi diuitum vtribus aqua impletis frigoris corpori conciliandi causa indormiant.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur mulieres minime, facillime senes inebrientur.

MIrum vero videbatur Floro, quod Aristoteles in libro de ebrietate cũ scripsisset, maxime senes, minime mulieres ebrietate capi causam non explicauisset: alioqui nihil tale solitus omittere. eam vero in quodam familiarium cõuiuio inquirendam in medium proposuit. Tum Sylla alterum, inquit, cognosci ex altero potest: & si de mulieribus causam repererimus veram, non multum disputare opus erit de senibus. naturæ enim maxime sunt inter se cõtrariæ, humiditate, siccitate, læuitate, asperitate, mollicie, duricie. Quod ad mulieres attinet, primum in causa esse arbitror corporis humidam temperiem, quæ & carnis teneritatem efficit, & nitorem in læuitate, & purgationes. Cum ergo

vinum in multum incidit humorem, vinciturq; aciemq; suã amittit, fitq; omnino languidum & aquosum. Quin etiam ex ipso sumi aliquid potest Aristotele. Nã eos, qui vno haustu & citra respirationē magna siccant pocula, quod amystizare dictum fuit, à veteribus ait perhibitum non facile inebriari. nimirum quod merum in his non diu moretur, sed impetu impulsum per corpus transeat. Plerunq; autem sic bibere mulieres videmus. Probabile etiã est earum corpora ob perpetuam humorum detractionē multis aperiri meatibus, ac incisa esse quasi haustris quibusdam & tubulis: in quos illapsum merum celeriter abeat, neq; principib. partibus adhæreſcat, quarũ perturbatione oboritur ebrietas. Porro senibus deesse suum proprium humorem, principio ipsum Grecum eorum nomen videtur indicare. gerontes enim dicti sunt, non tanquam fluentes ad terram, sed ꝙ eorum cõstitutio corporis iam quodammodo facta sit terrea. sed & rigor eorum, & duricies, & asperitas siccitatē naturæ declarat. Vbi ergo abbiberunt, par est corpus ob siccitatem spõgiæ instar cauernosum accipere vinũ, quod permanens deinde feriat atque prægrauet. Sicut ergo aquæ à densis locis delabuntur, ita vt lutum non faciant, in raris autem facilius subsidunt & miscentur: ita vinum in senilib. corporibus moram facit attractum à siccitate. Præter hæc videre licet ea quæ ebrietati comitãtur inesse vltro naturæ senum. sunt autem maxime euidentia, tremor membrorũ, linguæ hæsitatio, garrulitas, iræ acres, obliuio, & error mē-tis. quorum pleraq; etiam sanis senib. cum adsint, leui momento & quauis exagitatione inducuntur: vt in sene ebrietas non peculiarium accidentium procreatio sit, sed communium quædã contentio. cuius rei argumētum est, quod nihil tam simile est seni atque temulentus iuuenis.

QVÆSTIO QVARTA.

Frigidioresne temperamento, an calidiores viris sint fœminæ.

HÆc cum dixisset Sylla, Apollonides qui ordinibus militaribus præfuerat, accipere se dixit de senib. prolatã rationem. de mulieribus autē, videri sibi prætermissam earum frigiditatē, quæ calidissimum restinguat merum, vimque eius & feruorem opprimat. Cum hoc quoq; videretur dictum

dictum probabiliter, Athryilatus Thaſius medicus moram
quandam iniecit, eſſe quoſdam inquiens, qui fœminas non
frigidas, ſed viris calidiores cenſeant: alios, quibus vinum
non calidum, ſed frigidum videatur. Quod cum miraretur
Florus: de vino, inquit Athryilatus, rem explicandam huic
relinquo, me demonſtrans. nam paucis ante diebus hac de
re fueramus inter nos collocuti. Fœminarum autem cali-
ditatem exiſtimant primum glabricie demonſtrari, con-
ſumpto à calore excremento, ꝙ abundans alioqui in pilos
vertitur. Deinde ſanguinis multitudine, qui cum fons calo-
ris in corpore videatur eſſe, tã copioſus eſt fœminis, vt eas
inflammet atq; incendat, niſi mult æ eis & celeres accidant
purgationes. Tertium argumentum ab eo ducitur, quod in
ſepulturis fit, ac calidiora fœminarũ quam mariũ corpora
arguit. Traditum enim eſt veſpillones cadauera vrenda ita
componere, vt decem virilibus apponerẽt vnum muliebre,
vnaq; incendere: quod muliebre corpus quidpiam tædæ ſi-
mile atq; pingue habeat, efficiatq; eo vt reliqua etiam fa-
cilius ardeant. Porro ſi id calidius eſt quod ad gignendum
eſt procliuius: cum virgines prius quam pueri ad rem vene-
ream incitentur, ne hoc quidem leue eſt argumentum mu-
liebris caliditatis. Maius etiam hoc & ad perſuadendum a-
ptius, quod gelu & hyemẽ mulieres facilius perferunt. ple-
ræq; enim minus algent quam viri, omninoq; paucas ve-
ſtes deſiderant. Ego autem, inquit Florus, his ipſis ratioci-
nationibus euerti iſtam iudico opinionem. Primum enim
quod frigus magis tolerant, eo fit quia ſæpenumero ſimile
à ſimili minus afficitur. Deinde nõ ſemen genitale prius in
mulieribus naſcitur: ſunt enim frigidiores: ſed alimentum
duntaxat & materies quæ maris ſubijciatur ſemini. tum lõ-
ge citius deſinunt parere mulieres, quã gignere viri. Quod
vruntur cadauera mulierũ promtius, ob pinguedinem fit,
quæ corporis pars eſt frigidior. itaq; iuuenes & qui corpora
exercent, minime pingueſcunt. Illa autem mẽſtrua purga-
tio non eſt copioſi, ſed vitioſi & corrupti ſanguinis. qui cõ-
coqui cum non poſſit, & excrementum ſit locum in corpo-
re non inueniens vbi ſubſiſtat, ob imbecillitatem excidit
plane languidus & cõturbatus caloris defectu. quin & hor-
ror ac rigor plerunque purgationem patientibus accidens,
ſatis oſtendit frigidum eſſe & inconcoctum, id quod agita-

tur & ſecedit è corpore. Quî vero glabricies calorem po
tius quam frigus cauſam habere dicatur? cum videamu
calidiſſimas corporis partes maxime pilis obſeri. omnia e
nim iſta vi caloris in ſuperficiem expelluntur, ab eo vellica
tam & apertam. Leuitas autem à denſitate eſt quam frigu
* effecit. Denſiora autem mulierum eſſe quam virorum cor
pora, mi Luite, diſcere poſſis ex ijs qui concumbunt cu
mulieribus vnguento aut oleo delibutis. opplentur enin
vnguento inter concumbendum, etiam ſi mulieres no
contrectent neque attingant, corpore id ob calorem & ra
* ritatem attrahente. Verum enimuero de mulierum natu
ra, aiebat, in vtranque partem ſatis fortiter eſt diſputatum

QVAESTIO QVINTA.

Vinum an facultate ſit frigidum.

ID autem ſcire vellem, quî ſuſpectio incidiſſet hęc, vinu
eſſe frigidum. Putaſne, aiebam, noſtram eſſe hãc opinio
nem? Cuius ergo alîus, inquit? Memini, dicebã, iamdudu
me incidiſſe in Ariſtotelis hac de re diſputationem. Sed &
Epicurus in conuiuio multa de eo diſſeruit, quorũ (niſi fal
lor) ſumma huc redit. vinum non perfecte eſſe calidum, ſe
in ſe atomos habere quaſdam calorẽ efficientes, alias qua
frigus gignant. ipſum vbi in corpus eſt admiſſum, alias a
mittere, alias ex ipſo addiſcere corpore, & ad naturã tem-
periemq; vtentium ſic accommodari, vt alij ebrij frigeant
alij caleãt. Atqui hęc, aiebat Florus, recta nos per Protago
ram ad Pyrrhonem ferunt. Liquet enim de oleo, lacte, mel-
le, itemq; alijs diſputare iuſſos, ſubterfugituros naturę ſin
gulorum explicationẽ, quod ea dicemus nata mixtionib
& temperationibus mutuis. Tu vero quomodo colligis vi-
num eſſe frigidum? Duabus rationibus, inquã, tum è tem
pore loqui coactus. quarũ quæ à medicis eſt ſumta, prior
loco referã. Languente ſtomacho, & ob imbecillitatẽ con
firmationis indigente, nihil calidũ adhibent, vino tantu
dato medẽtur. ſic & fluxus ventris, & ſudoris eruptiones vi-
no ſiſtunt: vtpote non minus, ſed magis quã nix poſſit con-
ſtringente frigoris vi & inhibẽte materiam. Alioqui ſi vim
calefaciendi vinũ haberet, perinde erat opinor merum ori
ventriculi admouere, atq; ignem niui. Iam ſomnum pleri-
que refrigeratione fieri putant, & medicamenta ſomnum
indu-

inducentia pleraque frigus incutientia ſunt, vt mandrago-
ras, opium. Verum iſta vehemẽter, viq; magna compellunt
atque cogunt. Vinum paulatim frigus alliciendo, motum
ſuauiter ſiſtit, eo quod magis aut minus eſt differẽs ab illis;
Ad hæc calor vim habet gignendi. humor enim fluidus red-
ditur; vigoremque & robur ſpiritus à calore nanciſcitur,
vimq; exſtimulantem. At qui multum meri bibunt, ſegnio-
res ſunt ad coitũ, nihilq; validi aut bene temperati gignũt:
ſed ob frigiditatem ſeminis atq; prauitatẽ inanes ſunt eo-
rum cum mulieribus permixtiones. Et vero quæ homini-
bus à frigore accidũt, tremor, grauedo, pallor, agitatio ſpi-
ritus in membris, linguæ titubatio, contentio extremitatũ
in neruis ac torpor: ea omnia ebrijs contingunt. Pleriſq;
ebrietas in reſolutionem membrorum deſinit, vbi merum
calorem omnino profligauit atque exſtinxit. Incommoda
porro corpori à temulentia illata ſanant, ab initio tegmine
iniecto & decubitu fouẽtes: tum poſtridie lauacro, vnguen-
to, cibiſq; ijs qui molem corporis non exagitantes ſenſim
reuocent calorem à vino diſſipatum & è corpore fugatum.
Tamen, aiebam, in his quæ cernuntur, etiam obſcuras ve-
ſtigamus ſimilitudines atq; facultates. At de ebrietate qua-
lis ſit, nihil attinet anxie inquirere. Nam vt apparet, & ma-
xime, vti diximus, ſimiles ſunt ſenibus ebrij: ideoque vinoſi
mature admodum ſeneſcunt, multoſq; eorum ante tempus
caluicies & cani occupant. Pręterea acetum vini quædã na-
tura eſt & vis. de omnibus aũt reſtinguentib. nihil eſt quod
igni magis aduerſetur: omnium maxime id flammam vin-
cit & comprimit ob exſuperantem frigiditatem. Sed & fru-
ctuum qui ſunt vini ſapore æmuli, videmus à medicis ad re-
frigerãdum adhiberi, vt malis acidis ac punicis. Ipſum mel
nonne aqua pluuia vel niue temperãtes in vinum vertunt,
frigore dulcedinem ob cognationem ſi exſuperet in auſte-
ritatem mutante? Antiqui nonne ea de cauſa de repentib.
draconem, & ederam de ſtirpibus Baccho conſecrauerunt,
quia frigida & gelida ſunt natura? Si vero putant, eo ſigno
vini calorem monſtrari, quod poſt hauſtam potum cicu-
tam veneni vim retundit: nos id inuertentes dicemus vi-
num cum cicuta temperatũ, immedicabile eſſe venenũ, bi-
bentemq; omnino interficere: vt non magis reſiſtendo ca-
lidum, quam adiuuando frigidum ſit vinũ. nam cicuta qui-

dem nulla alia quam frigus inducendi facultate vim habet necandi.

QVAESTIO SEXTA.

De tempore coitus.

ADolescentuli quidam, qui non ita pridem antiquorũ ad doctrinam sese contulerant, Epicurum insectabãtur acriter, quod in conuiuium sermonem neque honestũ neq; necessarium de coitus opportuno tempore intulisset. esse enim aiebant extremæ intemperantiæ, hominem prouectæ ætatis in cœna adolescentibus præsentibus mentionẽ facere venereæ rei, ac disputare ante cœnamne, an à cœna ea sit vtendum. Adhæc Xenophontem quidam produxerunt, qui conuiuas à cœna abduceret non * in equis ad cõcumbendum cum vxoribus. Zopyrus autem medicus, probe in Epicuri versatus philosophia, aiebat eos non satis attente legisse Conuiuium Epicuri. Non enim eum ab initio ea quæstione proposita, eam deinde disserendo tractauisse, sed cum à cœna ad deambulandum excitauisset adolescentes, de temperãtia fecisse verba, & eos à lasciuia deterruisse. quod nimirum res venerea cum alias facile noceret, tũ maxime si quis eam à cõuiuio exerceret. Sin vero præcipue de hoc fuisset quæstio, vtrum pręstabat philosophum omnino nihil disputare de coitus tempestiuo vsu: aut cum tempestiue eo & cum ratione vtendum sit, non absurdum erat alibi de commodo eius tempore colloqui, in conuiuio vero & mensa turpe? Mihi quidẽ contra videtur philosophus fuisse culpandus, qui interdiu in præsentia variorum hominũ de eo in schola quæreret. nam calice proposito inter familiares & amicos, vbi etiam vices dicendi aliquid demunt orationi, atq; inter pocula, quomodo turpe sit dicere audireve eorum aliquid, quæ vtiliter de esu rei venereæ dicuntur? Ego quidem per canẽ adiuro, optare me, suos diamerismos illos obscœnos Zenonem in conuiuio aliquo aut ioco, quã in tam serio de republica opere posuisse. His verbis perculsi adolescentes silentium tenuerunt. Cum autem alij à Zopyro peterent vt Epicuri hoc de argumento rationes exponeret: Equidem singula, inquit, non satis exacte memoria teneo: puto autem eum ictus venereos maxime auersatum, vbi corpus concussione perturbatur atq; contremiscit. Omnino

mnino enim merũ corpus de suo statu eijcit, tumultusque
ciet. quod si ita affectam molem corporis non tranquillitas
aut somnus excipiat, sed aliæ à re venerea exagitationes, eli
sis & quasi molitione quadã subrutis ijs, quæ maxime com-
pingere atque continere illam debebant, periculum est ne
tota funditus subuertatur compages. Non enim tunc geni-
tura promte effluit, repletione eius exitum obthurante, sed
vi & confusa auellitur. Itaq; censet Epicurus quando quies
corpori accidit, ac nutrimenti per corpus penetrantis dige-
stio finem habet, tum venerea vtẽdum re, corpore iam aliud
alimentum requirente. Adstipulatur autem Epicuro à ma-
ioribus ad nos propagata ratio. Diurnũ enim tempus, quã-
do iam concoctio suas obit partes, imbecilliores ad coitum *
facit. A cœna autem ad eum ferri, non caret periculo. nam
incertum est, an nondum subacto ob imbecillitatem con-
coquentis facultatis nutrimento, superueniens huic exagi-
tatio, duplex incõmodum faciat. Subiecit tum Olympicus:
Mihi Cleiniæ Pythagorici dictum admodum probatur: qui
interrogatus quando res cum vxore esset habenda? respon-
dit, Cum maxime lædi voles. Nã & quod Zopyrus dixit, ra-
tionem habet: & alijs temporibus alia incommoda sequi
rem hanc & difficultates video. itaq; sicut Thales vt coniu-
gium euitaret, matri ad hoc cõtrahendum adhortanti ini-
tio Nondum appetijsse, postea Iam præterijsse tempus vxo-
rem ducendi dixit. ita etiã ad rem veneream expedit vnum-
quenq; affectum esse, vt decumbẽs Nondum tempestiuum,
surgens Non iam amplius tempestiuum eius vsum dicat.
Athletica, aiebat ibi Soclarus, nimis sunt quæ dicis, & cot-
tabum eorum ac carnium voracitatem redolẽtia, adeoque
intempestiua. Adsunt enim iuuenes mariti, quos oportet v-
xoribus dare operam: neq; nos omnino fugit Venus, sed ac-
cedimus nimirũ ad eam, cum in deorum hymnis dicimus,
Produc moram senectuti pulcra Venus. Itaq;, si placet, cõ-
sideremus an scite & conuenienter Epicurus præter omne
ius veneri noctẽ adimat: cum Menander, homo amatorijs
deditus voluptatibus, nocti deorum pręstãtissimum numẽ
attribuat. Existimo enim recte voluptati coitus velaminis
loco tenebras pretendi: ne si luce coeamus, verecũdiam ab
oculis profligemus, libidinique audaciam paremus, ac me-
moriam euidentem, quæ inhærens exsuscitet irritetque cu-

piditates. Visus enim omnium quas corpore percipimus affectionum est acerrima, si Platoni credimus, & quæ propinquis visis animum vehementer excitet, adque nouarum voluptatum & recētium imaginationem instiget. Nox autem furiosam operi libidinem detrahens, naturam subducit atque sedat, neq; patitur visu ad lasciuiam ferri. Absque etiam hæc essent, quæ ratio hoc efficit, vt à cœna venientes lauti, ac fortasse etiam serto redimiti & vnguento delibuti, vxorem auersantes dormiamus: interdiu autem inter medias actiones è gynęceo vxorem concubitus gratia accersamus, aut galli in morem sub auroram congrediamur? Vesperam enim, mi sodalis, laborũ requiem, diluculum laborum initium nouimus. illamq; à soluendo dictus Lysius Bacchus regit cum Terpsichora & Thalia: hoc nos ad Opificem Mineruam, & Forensem Mercurium excitat. Itaque vesperam cantus occupant, choreæ, hymenæi,

Comiq;, & cœnæ, & resonanti fistula cantu.

Mane audias malleorum sonitus, & stridores serrarũ, & publicanorum antelucanas vociferationes, ac præconum clamores in iudiciũ vocantium, aut ad nauandã regi vel principi operam. quo tempore nullus voluptati est locus,

Iliad. γ. 445.

Cessatq; Cypris, & adolescentum vigor,

neq; Bacchi iam thyrsus aut coronæ vsurpantur, curis sese intendentibus. Porro autem Homerus neminem heroum vel cum vxore vel cum pellice concumbentem fecit: Paridem duntaxat è pugna profugum in gremium se abducere Helenæ scribit: non mariti, sed adulteri rabiosi diurnũ coitum ostendens esse. Et vero ne corpus quidem potissimum post cœnam à coitu lædetur, vt visum Epicuro: nisi quis rem tentet ebrius plane, aut distentus. sic enim dubium non est, quin damnosa sit res & periculosa. Si quis autē mediocriter vino ciboque vsus corpore emollito, animoque sereno tempestiue coeat: neq; ob molem magna corpori accidet conturbatio * refrigeratio, aut è suis sedibus traiectio atomorum, vt ait Epicurus * reddens seipsum vero quodammodo * implebit nouo affluxu post factam euacuationem. Id magis cautionem requirit ita vt re venerea vtamur, vt ne corpus sublime & conturbatum curæ animi, & occupationes rerum necessariarum laboresque excipientes statim exasperent, natura non satis ad quiescendum intercapedinis

nacta.

nacta. Non enim omnes, amice, Epicuri ocium & animi tranquillitatem philosophia partam abunde in promptu habent. multæ quemuis quotidie exercent ærumnæ: quibus neque commodum, neq; conueniens est ita affectum corpus tradere rabioso coitui * numen vero beatum & interitus expers maneat ita, vt nullam nostri curam suscipiat. Nobis autem, si leges ciuitatis recte colimus, cauendum est ne ad templa & sacrificia accedamus paulo ante venerea re vsi. Itaque expedit nocte & somno interiecto, iustoq; interuallo adhibito, mundos rursum quasi de integro, & ad nouum diē noua cogitantes, vt ait Democritus, surgere.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur mustum minime inebriet.

ATHENIS vndecima die mensis Anthesterionis primitias noui vini delibant, diemq; illum à doliis reserādis Pithœgiam vocant. vtque apparet, antiquitus de vino antequam gustarent libantes, vota faciebant, vt sibi vsus eius medicamenti salutaris innoxiusq; foret. Apud nos mensis Prostaterius dicitur, quasi Patronalis: sextaq; eius die statutum est sacris Bono Genio factis gustare vinum post flatum Fauonii. is enim ventus omniū maxime vinū mouet ac mutat: & quod vinum hūc subterfugit, id iam videtur perduraturum. Cum de more pater sacrificasset, vinumq; à cœna laudaretur, adolescentibus qui vna nobiscum philosophiæ operam nauabant, quæstionem proponebat pater, cur mustum minime inebriaret. Id plerisque videbatur incredibile & rationi aduersum. Hagias autem dicebat, Dulcia vsquequaq; offendere & satietatem inducere. itaq; neminem facile tantum musti poturum, quātum ad ebrietatem sufficeret. siti nimirum sedata appetitionem ob insuauitatem cessare. A dulci autem diuersum esse suauem saporem, etiam Homero notum fuisse, qui dixerit

Caseus, & mel dulce, suauis, stillaq; vini. Odyss. υ. 69.

Vinum enim cum ab initio sit dulce, suaue temporis successu fieri, quando concoctione sapor eius in austerum mutatur, ipsumq; veterascit. Aristænetus vero Nicæus in quibusdam se libris legisse ait, idque memoria recolere, dulcia vino admixta reprimere ebrietatem. & medicorū nōnullos præcipere ebriis, vt dormituri panem melli intinctū edant.

Si quid ergo dulcis ſapor facit ad retundendam meri vim, par eſt muſtum nondum mutata dulcedine non inebriare. Heic non valde ſumus adoleſcentulorũ admirati in argumentorum inuentione acumen, quod obuia non arripientes, de ſuo quæ promerent habuere. Nam quæ omnib. ſunt expoſita, & facile apprehẽduntur, aut grauitas eſt muſti, vt ait Ariſtoteles, penetrans ventrem: aut quia in muſto reliquum eſt multum aerei, multum aquoſi. quorum illud ſtatim vi facto exitu abit, hoc meraciores partes facit languidiores * * inueteratio * excreto aquoſo. fitq; vinum ſic minus ad menſuram, vi autem validius.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur acrothoraces, id eſt, ſemiebrii, magis motibus citantur abſurdis, quam admodum ebrii.

ERGO, inquit pater, quandoquidem Ariſtotelem ſemel dimouimus, peculiare etiã aliquid quæramus de ſemiebriis, qui acrothoraces Græce dicuntur. nam quãtumuis in hoc genere quæſtionum acutiſſimus, cauſam tamen mihi videtur non ſatis ſubtiliter & exacte reddidiſſe. Dicit enim, vt puto, ſobrii rationem ſibi conſtare, valde inebriati etiam ſenſum eſſe obrutum. at ſemiebriorum adhuc valere vim imaginatricem, iam conturbata ratione. itaq; eos & iudicare, & quod viſis pareant, male iudicare. Sed quid vobis videtur? Mihi quidem, aiebam, ſeorſim cõſideranti hęc ratio ſufficere poterat ad cauſam intelligendam. Si vero proprium aliquid iubes proferre, videamus an non id diſcrimẽ corpori ſit imputandum. Nam ſemiebriorum animus duntaxat eſt conturbans, corpus eius impetibus adhuc inſeruire poteſt: nõdum obrutũ. vbi autẽ oppreſſum vini vi fuerit, deſtituit animi proditque incitationes. itaque ebrii vſq; ad facta nõ progrediuntur, illi corpus peccata animi adiuuans habentes, non quod magis inſaniant, ſed quia plus ad delinquendum virium habent, vehementius exagitari deprehenduntur. Quod ſi ab alio orſi principio rem cõſideremus, vim vini, nihil obſtat quin varia ea ſit & pro quãtitate mutetur. ſicut ignis lutum moderatus indurat, nimius colliquat, ac facit vt fluat. & contra ver febres excitat incẽditque, anni calore creſcente ſiſtuntur atq; deſinunt. Quid ergo impedit etiam animum à vino naturaliter commotũ,

Problem. 28. ſect. 3.

vbi

vbi conturbatus & irritatus fuerit, rursum remitti & sedari vino augescente. Veratrum quidem purgandi hoc habet initium, quod molem corporis perturbat: sed si iusto minus exhibeatur, turbatur, non purgatur corpus. Soporifera quoque nonnulli intra modum sumentes, turbulentiores fiunt: nonnulli amplius sumentes, dormiunt. Probabile etiam quodammodo est, cõturbationem quæ semiebriis accidit, vbi maxime viguit, deinde concidere: & ad eam rem vinum esse adiumento. Multum enim haustum, vna corpus inflammat, furoremque animi consumit. sicut lugubres cantilenæ & fistula funebris initio animum commouet, lacrymasque extrudit: animo autem ad miserationem inducto, paulatim deinde abolet dolorem. Similiter & vinum videas vbi vehemẽter conturbauit & irritauit vigentem efferuescereq; solitam animi partem, rursum sedare obrepẽs, animumque ebrietate progrediente placare.

QVÆSTIO NONA.

Cur aut quinque bibantur, aut tria, aut non quatuor.

HÆc ego cum dixissem, Aristo (qui ei mos erat) exclamans, Decretus est, inquit, reditus mediocritatum iustissimæ & quam maxime Democriteæ, quæ ab intempestiua quadam sobrietate, tanquam à tyranno quodam extorris acta diu exsulauerat. Sicut enim Lyricorum canonum gnari, proportionum sesquialtera Diapente concentum, dupla Diapason, sesquitertia Diatessaron languidissimum constitui aiunt: ita Bacchicarum harmoniarum gnari, tres dispexerunt vini cum aqua concentus, diapente, diatrion, diatessaron. sic enim dicunt & cantant, Quinque bibenda esse, aut tria, aut non quatuor. Quinque enim sesquialteram rationem habent, tribus aquæ cyathis in duos vini admixtis. Tria duplam, duobus ad vnum. quatuor sesquitertiam, tribus aquæ cyathis vni vini affusis: qui est sane principum in curia mentem habentium, aut dialecticorum supercilia attrahentium, quando mutationes orationum contemplantur sobrius & inualidus potus. De cæteris duorum ad vnum mixtio vim illam parat, qua semiebrii redduntur,

Non ante motas concitans animi fides:

nam neque sobrium sinit esse, neque omnino vęcordiam à mero induci. Duorum autem ad tria contemperatio, scitissima est, somnum concilians, curarum obliuionem ingenerans, & secundum Hesiodeum illud nouale,

Oper. 461.

Quod natos mulcet blande, damnisq; medetur,

motus animi feroces in nobis incompositosque sedat, altamque ei tranquillitatem parat. Aduersus hæc Aristonis dicta nemo dixit, cum satis appareret eum iocari. Ego autem iussi eum sumpto poculo tanquam pro lyra contendere laudatam illam temperiem: simulque puer accessit merum infundens. Ille vero recusauit cum risu dicens, musicam illam ratione non instrumentis tractari. Pater autem hæc superioribus adiecit, videri sibi priscos Ioui duas nutrices apposuisse, Idam & Adrasteam, Iunoni vnicam Eubœam, Apollini quoque duas, Veritatem & Corythaleiam: Bacchо autem plures, quod oporteret deum istum pluribus Nympharum mensuris cicuratum atque castigatum, mansuetiorem prudentioremque reddere.

QVAESTIO DECIMA.

Cur carnes magis sub Lunam putrescant, quam sub Solem.

Conuiuio nos accipiens Euthydemus Suniensis, aprum iustæ magnitudinis apposuit, quem cum mirarētur pręsentes, Alium dixit multo maiorem dum afferretur à Luna corruptum esse, & se de causa valde dubitare. non enim verisimile videri, Lunam maiorem carnes putrefaciendi vim habere, quam Solem, qui ea vtique sit calidior. Tum Satyrus: Non hoc, inquit, maxime mirum est, sed multo magis id quod venatores vsurpant. Cum enim aprum aut ceruum confectum è longinquo in vrbem aduehunt, æreum ei clauum tanquam putredinis amuletum infigunt. Finita cœna Euthydemus cum quæstionem in medium reuocasset Moschio medicus dixit, Putrefactionem esse colliquationem & fluxum quendam carnis corruptæ inque humorem mutatæ, omninoque humectari quæ putrescunt. Calefactionem porro omnem si sit mollis & languida, commouere humorem, & humida resoluere. si igneus sit calor, contra carnes exsiccare. Hinc manifestum fieri quod in quæstione versaretur. Lunam quippe sensim tepefaciendo humectare corpora:

corpora: Solem igneo suo feruore potius eripere humorem è corporibus. Eoque respicientem Archilochum, naturæ conuenienter dixisse:

Vt spero, multos Seirius hauriet,
Reddetq; siccos igneus incidens.

Apertius etiam Homerum de Hectore, cuius capiti Apollo nebulam quandam obducit vmbrosam,

Ili. ↓. 190.

---ne neruos membraq; Solis
Torrerent radii---

Lunam vero imbecillius emittere lumen.

Nam nigra non excoquitur vua illo satis,

vt ait Ion. His dictis ego: Placent mihi, inquam cætera. Id * vnum non probatur, quod quantitati potius caloris, quam proprietati totam rem adscribi video. Nonne enim videmus Solem hyeme minus calefacere corpora, magis per æstatem putredinem iis inducere? Atqui contrarium fieri oportuit, si ob caloris languorem putredo eueniret: nunc cum magis intenditur æstus, celerius corrumpuntur carnes. Enimvero Luna non ob caloris inopiam & imbecillitatem cadaueribus putredinem inducit: sed hæc causa potius est imputanda peculiari vi defluentis ab ea facultatis. In promptu enim est, quoduis calidum non habere vnicam tantum qualitatem, quæ magis minusque calendo differat à sese ipsa, sed multæ sunt ignis facultates, nulla inter se cõuenientes similitudine. Nam qui aurum fundunt, flamma de paleis succẽsa aurum domant. medici è palmitibus igne facto medicamenta concoquenda leni igne calefaciunt. flammam è myrica ad emolliendum & formandum vitrum aiunt esse commodissimam. lignum oleaginum vstione sua corporibus commode calefaciendis inseruit: balneis aduersum est, eorumque contignationi & fundamentis nocet crematum. Hinc est quod ædiles sciti non sinunt cõductores oleaginis lignis vti. quemadmodum etiam non patiuntur loliginis semen iniji suffitibus. exhalantia enim isthæc, dolores capiti, & caliginem oculis obducunt lauantium. Quapropter mirum non est Lunam à Sole differre, hoc siccantes, illa relaxantes corporib. mortuis immittẽte defluxus. Quæ etiã est causa, quod nutrices infantulos admodũ cauent Lunę ostentare. nam pleni humore, viridium instar lignorum, conuelluntur & peruertuntur. & videmus

mus eos qui in lumine Lunę decubuerũt, ęgre surgere, quasi attonitos, & sensuum quodam torpore correptos. humor enim à Luna diffusus aggrauat corpora. Dicitur etiam ad expediendum partum Luna conducere, cum orbe fulget dimidio: quod laxandis humoribus dolores mitiget. Hinc arbitror etiam Dianæ vocabula Locheiæ, quod est partui præfectæ, & Eilytheiæ siue Lucinæ fuisse facta: cum eadem sit Diana quæ Luna. & Timotheus diserte dixit:

Per cœruleos siderum polos,
Celeremq; partu soluere Lunam.

Cæterum etiam in rebus animę expertibus manifesta est vis Lunæ. ligna enim in plenilunio cæsa fabri abijciunt, vtpote tenera, & facile flaccescentia propter humorem. & triticum coloni properant mense deficiente in area conuertere, vt siccatum sit terendo aptius. grana vero quæ vigente Luna in arçam ponuntur, inter terẽdum rumpuntur maxime, emollita ob humiditatem. Ferunt etiam plenilunio farinam subigi melius. nam fermentatio etiam si intra modum fiat, tamen totam massam corrumpit fluidamque reddit. Carnibus autẽ putrescentibus nihil aliud accidit, quam quod continente spiritu in humorem mutato rarescũt atque diffluunt. Idem vsuvenire aeri est cernere. Maxime enim plenilunio rorem iacit colliquatus. quod Alcman etiam lyricus obscure innuens, rorem aeris & Lunæ appellat prolem: stirpes ea nutriri inquiens. Sic vndiquaq; testimonium humiditati Lunæ fertur * & mollientem vim. Clauus proinde æreus siquidem transfixus à putredine, quod aiunt, carnes tuetur: videbitur hoc fieri ob insitam æri facultatem adstringendi. Nam ærugine ad tales casus vtuntur medici loco medicamenti: & eos qui commorantur in sectuuris ærarijs, aiunt lippitudine solui, ac si cilia amiserint, ea denuo ijs enasci. Nam quæ à chalcitide abit fauilla, & in palpebras occulte incidit: ea fluxus reprimit, stipandoque restinguit lacrymam. Ideoque ab Homero æs aiunt titulis euenoris & noropis adfectum: scilicet quia visu adiuuando hominibus prosit. Aristoteles autor est, quæ æreis cuspidibus & gladijs infliguntur vulnera, corpori minorem inferre dolorem, & facilius sanari, quam quæ à ferreis. quia scilicet æs in se quidpiam medicamenti habeat, idque in vulnere statim relinquat. Iam putrefacienti adstringens, sanãs corrum-

corrumpenti esse aduersum; obscurum non est. Nisi quis forte traiectu clauum dicat humorem ad se trahere, subinde adfluentem ad id quod læsum est. Itaq; circa eum ipsum locum vbi infixus fuit clauus, aiunt vibicem quandam aut næuum cerni: & non esse alienum à ratione reliquam carnem manere integram, corruptela eo affluente.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *Conuiualium disputationum liber quartus.*

POLYBIVM Africano præcepisse nouimus, Sossi Senecio, ne è foro vnquam digrederetur inter negocia versans ciuium, nisi prius aliquem sibi amicum fecisset. Amicum autem heic existimamus non presse aut sophistice eum intelligendum, qui perpetuus sit & immutabilis: sed communiter beneuolum quomodo Dicæarchus vnumquenque censebat dare operam debere, vt omnium beneuolentiam sibi conciliaret, amicitiam autem cum bonis iniret. Etenim amicitia multo tempore & per virtutem paratur: beneuolentiam vsus, colloquium & ioci ciuilium virorum alliciunt, opportunitate affectionis animi ab humanitate profecti & gratia adiuuante. Sed vide, an non id præceptum præterquam quod foro accommodatum est, etiam ad conuiuia pertineat: vt non ante sit inde discedendum, quam vna accumbentium alicuius beneuolentiam & amicitiam fuerimus nacti. Nam in forum quidem nos ob negocia nostra aliosque vsus conferimus: qui sapiunt, in conuiuium veniunt non minus amicorum parandorum, quam præsentes delectandi causa. ideo operam dare aliquid inde vt asportes, illiberale profecto est & importuni hominis: amico auctum abire, iucundum est & honestum. contraque is qui id facere negligit, ingratam sibi & inutilem facit consuetudinem, itaque discedit, vt qui ventre non animo conuiua fuerit. Quippe conuiua non obsonij modo, vini, & bellariorum, sed & sermonum, ioci, comitatis in beneuolentiam desinentis particeps futurus venit. Et luctantium quidem complexus atque tractiones puluerem desiderant: amicis apprehensionibus vinum sermone temperatum ansas præbet. vino enim oratio humanitatem & comita-

comitatem adijcit, & à corpore in animum quasi per canales deriuat: quod nisi fit, oberrans in corpore vinum, nihil melius repletione efficit. Ita quemadmodum marmor igne candentis ferri nimiam molliciem & fluxum refrigerando sistens, validum & formabile reddit: sic conuiualis sermo non diffluere omnino patitur vino bibentes: sed inhibet eos, ac dissolutioni humanitatem venustatemq; admiscet: si quis bibentes tempestiue oratione attingat, cum eos vinum quasi sigillo amicitiæ formandos quam tenerrimos & mollissimos redegit.

QVÆSTIO PRIMA.

Multiplexne cibus, an vero simplex concoctu sit facilior.

PRoinde quartæ conuiualium quæstionũ decuriæ principium nobis erit quęstio de multiplici cibo. Nam cum ad Elapheboliorum festiuitatem Hyampolin venissemus, Philo medicus conuiuio nos accepit, sane quam operoso apparatu. Ibi cum vidisset Philinum cum adolescente pane solo vesci, aliud requirere nihil: Hercules, inquit, nimirum hoc illud erat quod in prouerbio dicitur,

Pugna erat in saxis, neq; saxum tollere quibant.

simulq; prosiluit, vt aliquid vtilis cibi ijs adferret: ac multo post redijt, caricas eis & caseum apportans. Tum ego dixissem vsuuenire hoc ijs qui superuacanea & preciosa apparant, vt negligerent necessaria atque vtilia, ijsque carerent: Non enim, inquit Philo, memineram Philinum Sostrati nobis exemplum æmulari, quem nullo alio cibo potuve quam lacte vsum ferunt totam vitam exegisse. Verum huic quidem à mutatione quadam initium huius victus rationis oblatum fuisse credibile est. Nostrum autem, quo pacto Achillem Chirum, nutriens iste, statim à natalibus sanguine carentibus * vt ostendere videatur, se aere & rore ali, q; de cicadis fertur. Nos vero, aiebat Philinus, nesciebamus, vt Hecatomphonia qui cœnauissemus (à cæde centũ victimarum dicta) nunc tali vtendum prandio? nam apud nos prandia obsonij expertia, tenuia ac salubria, tanquam medicamentum sunt, quib. ad tam splendidas & copia distentas cœnas vtimur. idq; eo, quod sæpe inaudiuimus multiplici victu simplicem non modo paratu faciliorem esse, sed

etiam

etiam concoctu. Ad hæc Marcio: Corrumpet, inquit, tuum tibi Philinus apparatum, dehortans & deterrés à vescendo conuiuas. Sed si meam operam implores, sponsor ijs pro te fideiubeo, multiplicem cibum simplici facilius concoqui: vt audacter fruantur appositis. Petijt ergo Philo à Marcione, hoc vt faceret. At Philinus cœna finita à nobis prouocatus, vt multiplicis cibi aggrederetur accusationem: Non meus, inquiebat, hic est sermo, sed ipsius Philonis. Identidem enim hic dicit nobis, primum bruta animalia, quia cibis vtuntur vnius generis, & simplicibus, saniora esse hominibus: quæ vero inclusa aluntur, procliuia ad morbum esse, obnoxiaque cruditati, quod mixto & condito vtantur alimento. Deinde nemo fuit medicorum ita temerarius, aut ad res nouandas audax, vt auferret febricitanti cibum varium: simplicem & nidoris expertem, vt concoctionis facile patientem exhibent. Affici enim oportet alimentum, mutarique subactum ab ijs quæ insunt nobis facultatibus. Sed & tinctura simplicium colorũ facilius inhæret: & fragrantissimũ oleum maxime seplasiarijs medicamentis mutatur: & alimentũ simplex vniusq; generis facillime à concoctione adficitur. Multæ autem & variæ qualitates inuicem nonnihil contrariæ, repugnando sese mutuo abolent (instar multitudinis conuenarũ ac promiscuæ turbæ in ciuitate) neque consentientem admittunt constitutionem, dum vnaquæuis suapte natura alienis reluctans coitionem respuit. Vinum nobis euidens huius rei indicium suppeditat. celerrime enim inebriat diuersorum vinorum vsus, quas allœnias Gręci dicunt. similis autem est ebrietas cruditati à vino non cocto profectæ. ideoque vitant mixtum vinum potores: & qui miscent, clam id faciunt, vt qui insidias struant. Mutatio enim & inæqualitas animum de statu suo exturbant. quam ob rem musici quoque magnam adhibent cautionem in multitudine neruorum agitanda: quibus nihil præter mixtionem & varietatem mali adest. Ipse hoc ausim affirmare, facilius contrarijs sermonibus fidem ac assensionem parari posse, quam concoctionem diuersis qualitatibus. Sed ne ludere videar, his omissis ad Philonis dicta reuertor. Eum quippe sæpenumero dicentem audimus, difficultatem concoctionis alimento accidere à qualitate, dum varia mixtura damnosa est, & alienas gene-

generat qualitates: itaque oportere vnumquenque id nutrimentum ſumere, eoque contentum eſſe, quod ſuæ congruere naturæ compertum habeat. Quod ſi ſuapte natura nihil eſt concoctu difficile, ſed multitudo eſt quæ turbat & corrũpit: tanto adhuc magis fugienda puto omnigena iſta atque varia eſſe, quibus recens nos Philonis coquus, tanquam domino contrariam artem faciens, infecit, nouitate & mutatione appetitum peruertẽs non renuentem, ſed ad alia ductum, obq; varietatem vltra id quod ſatis eſt ſe proferentem. * aliam ex alia venans capturam, ſi oblectatæ a- * nimæ*non bibens, & non exſaturatus, plurimus in pratis effloreſcit. Heic Socratis etiam meminiſſe expedit, qui iubebat cauere à cibis qui non eſurientes ad edendum allicerent: nihil aliud nimirum quam ciborum multiplicem varietatem vitare mandans. Varietas enim eſt, quæ vltra quã vſus ſit frui nos facit ſpectaculis, auditionibus, re venerea, ludis iocisq;, ſuperuacaneis rebus multa initia cupiditati fruendi ſuggerentibus. At in iis voluptatibus, quę ſimplices ſunt & vnius modi, naturæ modum oblectatio non excedit. Deniq; facilius mihi videtur ferri poſſe muſicus qui multitudinem neruorum, & aleipta qui vnguentorum compoſitorum vſum laudet, quam medicus qui ciborum varietatem commendet: vbi mutationes & diuerticula de recta ad ſanitatem via detrudunt. Hæc poſtquam diſſeruit Philinus, Mihi vero, inquit Marcio, Socratis exſecrationi obnoxius videtur non modo qui vtile ab honeſto ſegregauit, ſed & qui voluptatem à ſanitate ſeparat, tanquam huic aduerſantem & inimicam, ac non potius adiutricem. Etenim dolore, vt inſtrumento violentiſſimo, raro admodum idque inuiti vtimur, de reliquis voluptatem nemo, ne ſi velit quidem, repudiauerit. Hæc & in nutrimento, & in ſomno, & in lauacro, & vnctione, & diſcubitu ſemper adeſt, laboreſque excipit, & ægrum fouet, aliena multis conuenientibus naturæ delentem. Nam quis dolor, quis defectus, quod venenum ita facile & ſimpliciter morbo ſoluit, vt lauactum tempeſtiue vſurpatum, aut vinum indigenti datum, vel cibus? hæc cum voluptate adhibita ſtatim moleſtiam omnem abolent, naturamque in ſuum priſtinum ſtatum reponunt, veluti ſerenitate & tranquillitate inducta. Contra cum dolore coniuncta remedia, ægre & paulatim

latim aliquid efficiunt, naturam cum difficultate & violentia quadam molitionis exagitantia. Non ergo est, quod nobis vitio vertat Philinus, si non ambabus (quod aiunt) vela manibus attollentes voluptatem fugimus: sed conamur voluptatem cum sanitate concinnius, quam philosophorum nonnulli cum honestate coniungere. Iam in primo tuo, Philine, argumento falsus mihi videre, bruta animalia simpliciore quam homines alimento, & sanitate meliore frui ponens. quorum neutrum est verum. Alterum refellunt Eupolidis capræ, alimentum suum prædicantes & à varietate omnisque generis materia laudantes. sic enim loquentes facit:

Omnigena nos materies pascit abietis
Teneros, & ilicis, arbutique surculos
Decerpimus. tum præter hæc cytisus, boni
Phascusque odoris, & smilax folio vberes.
Oleaster, & lentiscus, atque fraxinus,
Quercus, edera, erica, myrica, rhamnus, pallidum
Verbascum, & asphodelus, cisthusque, & æsculus,
Thyma, thymbra, nos opibus alunt large suis.

quæ enim hîc recensentur, innumeras profecto saporum habent & odorum differentias, atque virium: cum quidem maior pars sit omissa. Alterum Homerus refutat, qui peritius pronunciat pestẽ bruta primum inuadere. Iliad. α. Sed & breuitas vitæ brutorũ ostendit quã sint morbis obnoxia mortiq; vicina. Nullum enim omnino longæuũ est: nisi fortasse coruum dicas & cornicẽ, quę videmus omnis generis cibis vesci. Porro scite nimirum è victus ratione eorum qui ægrotant iudiciũ de facilibus aut difficilibus concoctu petitur: cum labor & exercitationes corporis & cibum incidentia ad concoquendum faciant, nequaquam autẽ conueniant febricitantibus. Ratione vero caret, quod discordiam & pugnam variorum ciborum metuisti. Nam sine natura id quod ipsi accõmodatum est è similibus sumit: in ipsam molem corporis varium nutrimentum multas à se statim dimittit qualitates, vt cuique parti accidat id quod ei est conducibile: fiatque illud, quod Empedocles docuit,

Dulcia continuo se dulcibus applicuerunt,
Acribus acria se iunxerunt, tristia amaris,
Et recta calidas petierunt feruida partes.

Siue res secus habet, tamen calor spiritus mixturam dissoluit per eam sese didens, & cognata cognatis applicantur partibus. Corpus enim quale nostrum est, ita multipliciter mixtum & tam varijs coaceruatum è partibus, consentaneum est è varia potius materia quam simplici conquirere suum nutrimentum. Sin aliter est, & tamen concoctionis ea est natura, vt alteret mutetq; alimentum: in vario id celerius meliusq; efficitur. A simili enim nihil afficitur, ipsa pugna & dissidium mixtione contrarij magis mutat elanguescentes qualitates. Tum si omnino mixta, Philine, & varia repudias: non modo cœnam præbenti & cibos adornanti maledicito Philoni: sed multo magis cum regia ista & auxiliaria miscet medicamenta, quas deorũ manus appellauit. Erasistratus quidem stulticiam & superuacaneam eorum damnat diligentiam, qui fossilia, herbas à feris, è terra & mari depromta confundant remedia: censetque expedire vt istis omissis, in ptisana, cucurbita, & oleo aqua temperato medicina relinquatur. Atqui (inquis) varietas excitat & allicit quasi præstigijs captam appetentiam, sui ipsius non compotem: nimirum, lepidum caput, mundicies, & stomacho succus congruens, odor bonus, atque omnino suauitas facit vt plus edamus & bibamus. Quare igitur nõ crassam nos farinam loco pultis subigimus? cur non pro asparagis githia & scolymos apparamus? quapropter non vice fragrantis huius & mitis vini è dolio bibimus agrestius, quod culicum circumsonent chori? Quia diceres, salubris ratio victus non est fuga voluptatis: sed mediocritas & ordo voluptatibus adhibitus, quæ appetitum vtilitati morigerum præbeant. Sicut autem vehementiorem ventum gubernatores multis fugiunt artibus: eundem vbi posuit & elanguit excitare de integro nemo potest. ita nõ magni est laboris appetentiæ reluctari, & nimiam reprimere coercendo: præpropere autem deficientem, & languescentem, officiumque deserentem suum roborare & resuscitare, pergraue est, amicæ, & difficilis res operæ. Ergo præstat multiplex nutrimentum simplici, & quod ob vnicam formam satietatem in propinquo habeat: quanto facilius est naturam incitatam inhibere, quam incitare detrectantem. At vero quod nonnulli dicunt repletionem defectu magis fugiendam esse, verum non est, immo contra abundantia

tum

tum demum nocet, cum in corruptelam aliquam & morbum desinit: indigentia vt maxime nihil inferat mali, ipsa tamen per se est naturæ aduersa. Atque hæc quidem sunto tanquam neruis contrarijs cantata aduersus ea quæ tum commentatus fuisti. Id autem quodammodo vos fefellit, de his qui dicuntur circa salem & cuminum, quod aliud quidem varium est, aliud suauius * si nimium auferas. adhærescit enim appetenti & accipienti corpori, visu viam sternente. Vacuitatem autem appetentiæ * & vagum, aut omnino eijcit natura, aut ægre ob penuriam tolerauit. Id vnum modo memineris, varietatem non in abyrtacis & candylis & caryceis esse: sed curiosa ista & superuacanea sunt ac inania. Varietatem vero etiam Plato concessit, præclaris suis illis ciuibus bulbos apponens, oleas, olera, caseum, obsonia omnis generis, atq; adeo ne bellarijs quidem eorum defraudans cœnas.

QVÆSTIO SECVNDA.

Cur tubera videntur à tonitru crescere: & cur creditum est dormientes fulmine non feriri.

COENANTIBVS nobis Elide Agemachus tubera eximiæ magnitudinis apposuit. Ibi mirantibus hoc cæteris quidam subridens, Nimirum, inquit, digna sunt tonitrub. nuper auditis: vt qui rideret eos qui è tonitrubus oriri tubera putarent. Erant qui dicerent à tonitru terrá rumpi, quod aere tanquam clauo vteretur: tum eos qui tubera quærunt, è rupturis coniecturam vbi sint facere: indeque opinionem apud multos insinuasse, non monstrari, sed generari tubera à tonitru: perinde ac si quis cochleas putet facere imbrem, non præcedere & indicium eius esse. Agemachus autem rem veram esse contendebat, postulabatq; ne quod mirabile esset, ideo fides ei derogaretur. Habent enim, aiebat, multa etiam alia fulmen & tonitru, eorumque præmonstrationes miracula, quorum aut omnino nequeunt cognosci, aut difficulter intelliguntur causæ. Etenim qui rideri solet, prouerbioque materiam dedit bulbus iste, non paruitate sua fulmen effugit, sed quod vim habet ei aduersantem; sicut ficus etiam, & vituli marini pellis,

Vt fertur, atq; hyænæ, quibus extrema velorum inducunt nauicularij. Aquas etiam quæ inter fulgura decidunt, agricolæ & putant esse & nominant incrementis idoneas. Atque omnino stultum est ista mirari, cum in istis rebus ea videamus euenire, quæ omnium minime sunt credibilia: scilicet ex humido flammam emicare, è mollibus nubibus asperos sonitus edi. Hæc ego, aiebat, nugor, vos ad causæ indagationem exhortans, ne videar morosus, dum pro tuberibus symbola exigo. Tum ego ita sum locutus: Videtur mihi Agemachus ipse dextram porrexisse disputationi. Nihil enim in præsentia videtur probabilius, quam inter tonandum multum aquæ genitalibus decidere. Causa est admixtio caloris. Nam ignis quod est acutum & purum, id in fulgur abit. pars vero grauior & spiritu prædita inuoluta in nube, eam mutat, ac frigore expulso humiorem tepefacit: vnde aqua admodum lenis incidit in stirpes, & mox crassescendi causa est. Sed & peculiarem temperiem, saporemque peculiarem ista complutis aqua infert. quo pacto & ros suauius pecori pabulum redigit, & arcus cœlestis in qua nube elucet, ea soluta lignis fragrantiæ plurimum inserit. eoque indicio sisi nostri sacerdotes ista cremant, in quæ nubem iridis putant defluxisse. Multo autem magis probabile est fulguralibus & fulminalibus aquis, spiritibus & caloribus alte penetrantibus terram conuerti, itaque laxari & hiare, quomodo calores quidam & humores sanguinei in corpore tubercula glandosa & strumas efficiūt. Non enim videtur * quia tuber neque sine aqua generatur, sed radicibus caret, & * adhuc & solutum ex sese subsistit, terra aliquo modo affecta & mutata. Quod si vobis hæc ratio videtur exilis: talia tamen sunt pleraque tonitribus & fulminibus comitantia: itaque hisce affectionibus maxime opinio quædam diuinitatis adest. Aderat tum vna rhetor Dorotheus. Is, recte, inquit, dicis. Non enim duntaxat vulgo & indoctis ea est, sed etiam quibusdam philosophis opinio. Ipse memini apud nos fulmen incidisse in domum, & multa mirabilia fecisse. nam & vinum è dolijs illæsis consumsit: & hominem dormientem transuolauit, neq; ipsum lædens, neque vestem tangens: & cinguli æs, quo obductum erat, colliquauit. *

* * *

omne

omne & confudit. Philosophum autem Pythagoricum, qui tum ibi peregrinabatur, accedens causam quæsiuit. is autē abominatus rem, ipsum pro se iussit dispicere, ac dijs vota facere. Audio etiam fulmen prope militem, qui templum Romæ custodiebat, decidisse, calceorumque adustis loris, nullum aliud maleficium intulisse. & cum argentei caliculi in ligneis repositi essent operculis, ligno incolumi argentum colliquatum fuisse inuentum. Hæc vel credas licet, vel non credas. Id omnium maxime mirum est, quod omnes fere compertum habemus, corpora de cœlo tactorum putredinis expertia perdurare. multi enim ea neq; cremant, neq; defodiunt, sed sep mento circundata relinquunt: vt videantur perpetuo putredinis vacua, & Euripideam Clymenen refellant, quæ de Phaetone dicit,

--- Ca[...] ille nunc mihi
Aliqua in conuau[...] computrescit mortuus.

Sulfur quoq; theion inde [...]to nominatū, ob similitudinē odoris ignei & acris, quem edunt [...]a fulmine corpora: ob quem puto canes etiam auesq; abstinere [...]ddaueribus fulmine percussorum. Huc vsq; enim causam, vt e[...] lauri, dixero. Reliqua hunc iubeo dicere, qui in tuberibus [...]robe est versatus: ne idem nobis accidat atque Androcydi, [...]ius inter omnia opera laudem obtinuerunt pisces circa S[...]lam picti. creditusq; est, vt qui impense piscibus delecta[...]tur, magis hac animi adfectione, quam arte ibi fuisse vsu[...] ne inquam nos quoque aliquis dicat voluptate inductus[...]e tuberibus disputare, quorum (vt vides) controuersa est g[...]neratio. In his, cum probabilitatis videretur satis inesse d[...]ctis & causa non in obscuro latere: egoq; monerem temp[...]stiuum non esse, vt quemadmodum in comœdia suo tempore machina tollitur, & tonitrua eduntur, ita hic etiam in conuiuium nos de fulminibus disputationem introd[...]ceremus, in id consensere, vt reliqua omitterentur: de causa tamen, ob quam dormientes fulmine non ferirentur, audire se aliquid percupere ostenderunt. Ego tametsi nihil proficerem causa attingenda, cuius communis est ratio, tamen ita fere dixi. Fulminis ignis mirabili est subtilitate atque tenuitate, quam statim à prima origine habet ex pura & sincera substantia: & quidquid ei humidum aut terrestre admiscetur, id sui motus celeritate excutit atque expurgat.

Nihil quidem de cœlo tactum, vt ait Democritus * * ferre sub puro æthere * iubar. Proinde corpora densa vt æs, vt argentum, & horum similia, fulmen excipiunt, corrumpunturque & liquescunt eo quod repugnant, atq; resistunt. At per rara, multis hiantiaq; meatibus ob laxitatem eorum sine tactu discurrit fulmen, vt per vestes & arida ligna. idem viridia vrit, arreptum ab humore, eoque incēso. Ergo si verum, dormientes fulmine haud necari, hic quærenda est causa, non alibi. Magis enim firma sunt, & solida atq; resistunt corpora vigilantium, vtpote omnibus partibus spiritu oppletis: quo etiam sensus intendente tanquam in instrumento & constringente, validum fit & secum continens densumq; animal. Idem corpus in somnis laxatum, rarum fit & inæquale, imbecillum, ac diffusum. multisque reseratur meatibus, spiritu remittente ac deserente: vnde etiā voces odoresq; excurrūt nullo sui sensu præbito. Quod enim remittitur, renitendoq; patitur, non occurrit ijs quæ offeruntur: minime autem ijs, quæ ob tenuitatem & celeritatem talem, qualis est fulminis, dissipantur. Nam quæ minus sunt valida, ea munit natura duricie aliqua aut densitate, vt non facile patiantur. quarum vero inexpugnabilis est vis, ab his minus læduntur quæ cedunt, quam quæ resistunt. Huc accedit consternatio, quæ fulminibus ingruentibus incessit, ac metus & pauor: ob quæ multi nihil aliud passi, mortem metuendo sunt mortui. Itaq; tonitru oborto pastores condocefaciunt pecus, vt in vnum concurrant, sese inuicem applicent. nam quæ palant à reliquis auulsæ, aues, abortum faciunt. Et innumeros videre est mortuos tonitru, in quibus nullum ictus aut adustionis appareret vestigium: quod nimirum præ metu anima eorum è corpore auis instar euolasset. multos enim exanimauit ventus tonitrui, vt ait Euripides. Nam alias quoq; de omnibus sensibus auditus facillime afficitur, perturbationesq; & metus à strepitu orti, quam maxime animum exagitant: contra quos dormienti stupor præsidio est. Vigilantes cum præsensione exanimantur, tum metu corpus re vera constringente & densante, ictum resistendo faciunt validiorem.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur in nuptiis plurimi ad cœnam vocantur.

IN nuptiis Autobuli filii aderat vna in festiuitate Sossius Senecio, Chæronea ad nos profectus, vna cum multis aliis, qui eam sua exornabant præsentia * ansas etiam de * cur plures quam alias fit ad cœnam inuitarentur nuptialem, disquirendū proposuit. etenim legum latores eos, qui omni conatu luxum impugnarent, maxime numerum definiuisse eorū qui ad nuptias vocarentur. Hecatæus quidem, aiebat, Abderita, vnus de antiquis philosophis, meo iudicio nihil probabile dixit, scilicet sponsum ad nuptias multos vocare, vt multos habeant conscios atque testes liberum se liberam ingenuū ingenuam duxisse. Cōtra enim Comici eos qui splendide & sumtuosas faciunt nuptias, parum eas firmas & fidas introducunt facientes. vt Menander ad eum, qui iubebat ollis circumuallare * non facinus sponsæ refers. Sed tamen ne * alios reprehendere videamur, ipsi nihil interim pronunciantes. Hic primus ego: Nullius, inquam, conuiuii causa ita manifesta, ita celebris est, vt nuptiarum. Nam & rem sacram diis facere, & amicum discessurum excipere conuiuio, aut peregre venientem licet, ignorantibus hoc necessariorum multis. Nuptialis autem mensa indicem habet hymenæum alta voce inclamantem & facem, ac tibiam, quę Homerus ait mulieribus ad fores stantibus esse admirationi. itaq; cum nemo ignoret conuiuium agitari, verecundia ducti omnes necessarios, familiares, & quocunq; tandem pacto sibi coniunctos inuitant. Probantibus id reliquis, Theo sermonis in partem succedens: Esto, inquit, hæc: non enim abludunt à vero. Sed, si placet, id adde, huiusmodi conuiuia non amicorum tantum esse, sed & ad cognatos pertinere, adfinitate alterius familię in gentem adscita. Ac quod plus habet momenti, duabus in vnam coeuntibus familiam, cum accipiens dātis familiares & amicos, tum dans accipientis existimans sibi comiter demerendos, duplicem conuiuarum faciunt numerum. Deniq; cum multa, adeoq; pleraque in nuptiis mulieres peragant: vbi adsunt mulieres, necesse est etiam viros adhiberi.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum mare an terra obsonio prabendo præstet.

GALEPSVS Eubœæ, vbi thermæ sunt, locus est natura ita factus, vt multa habeat ad voluptates liberales cõducentia. itaq; est cœnaculis & conclauibus exædificatus, vt quasi pro communi totius Græciæ refectorio vsurpetur. Ibi cum & terrestria multa capiantur animalia, & volucria; non minus mare annonam mensæ commodam suppeditat, in locis puris mariq; pone littus profundo multos bonosq; alens pisces. Maxime autem is locus frequentatur vere vigente. Multi enim tunc eo conueniunt, mutuaq; vtuntur in omnium copia rerum consuetudine, & per ocium plurima de rebus ad humanitatem pertinentibus agitant colloquia. Cum autem ibi degeret sophista Callisthenes, difficile erat alibi cœnare. Erat enim comitas eius tanta, vt denegare inuitanti nemo posset: & id iucũdissimum, quod omnes elegantes solebat in vnum locum congregare. Sæpenumero quidem imitabatur Cimonem de antiquis, multos omnisque generis conuiuas amice ad cœnam vocans. plerumq; tamen Celeum, quem primum narrant nobilium ac bonorum virorum instituisse quotidianum cõuentum, idque Prytaneum appellasse. Identidem autem huiusmodi conuenientes cœtibus sermones sunt habiti. Euenit aliquando, vt maiorem in modum varii appositi cibi occasionem præberent quærendi de obsoniis, terrane an mare ea suppeditaret cõmodiora. Ibi cum reliqui fere omnes terrestria laudarent, multa, omnigena, & innumera generum ac discriminum varietate abundantia: Symmachum Polycrates compellans, Tu vero, inquit, animal bimare, totque innutrite maribus, quę sacram apud vos ambiunt Nicopolin, non defendis Neptunum? Equidem volo, respondit Symmachus, teq; mihi adiutorem aduoco, qui iucundissima Achaici maris parte frueris. Enimuero, infit Polycrates, à consuetudine ordiemur. Sicut enim de multis poetis vnum qui reliquis præstat eximio nomine poetæ afficimus: ita cum multa sint obsonia, piscis tamen obtinuit, vt vel solus vel præcipue piscis obsoniũ appellaretur, quia virtute reliquis omnibus multo antecellat. Nã obsoniuoros & obsoniorũ cupidos vocamus, non qui bubulis carnibus delo-

delectantur, vt Hercules, qui post carnem virides ficus edit: nō qui ficubus, vt Plato: non qui vuis, vt Arcesilaus: sed qui subinde in foro piscario versantur, & tintinnabulum celeriter exaudiunt. Et Philocratem Demosthenes auro proditione parto scorta & pisces emere dicens, gulæ studium ac libidinem homini exprobrauit. Ac non inepte Ctesiphon quodam obsoniuoro, in senatu vociferante, Crepabo medius: Nequaquam, inquit, nos piscium escam facias. Iam qui versiculum huncce fecit,

Ad sapparim viuis, cum liceat ad anthiam,

quid sibi voluit? Quid, bone Iupiter, volūt sibi, qui ad oblectationem se mutuo inuitantes dicunt, hodie in acta cœnabimus? nonne quod in littore cœnam, vt est, suauissimā esse sentiunt? non quidem propter fluctus aut lapillos (quis enim in littore lecythum & capparin mensæ adhibeat?) sed quod copiosi ac recentes pisces mēsam sint instructuri. Adde quod omnium aliorum obsoniorum precium exceditur à marino. Cato sane non vltra modum, sed vere dicēdo inuehens in luxum vrbis dixit, Pluris vendi piscem quam bouem. Testam enim piscium plenam tanti vendunt, quantū vix redimatur centum ouibus & vno boue capitis loco pręcedente (quod fuit sacrificii solennis genus) mactatis. Porro vt de medicamentis medicus optime: de cantu musicus iudicat: sic etiam de obsoniorum præstantia is, qui impendio iis studet. Nō enim Pythagora heic arbitro vtemur aut Xenocrate: sed Antagora poeta, & Philoxeno Eryxidis F. & Androcyde pictore: quem aiunt cum Scyllam pingeret, pisces circa eam ad viuum vsque studiosissime expinxisse, quod obsoniis esset deditus. Antagoræ autem poetæ in castris congros elixanti atque accincto superueniens Antigonus rex, putasne, inquit, Homerum congros coquentem Agamemnonis res gestas descripsisse? & ille non inepte respondit: Tu vero putas Agamemnonem res istas gessisse, curiose inquirendo quis in castris cōgros elixaret? Hęc, inquit Polycrates, ego pro piscium patrocinio attuli, fretus & testimonio pisces vendentium & consuetudine. Ego vero, ait Symmachus, serio rem, ac magis dialectice aggrediar. Nam si id est obsonium, quod cibum reddit suauiorem: vtiq; optimum id fuerit obsoniū, quod maxime detinere appetitum in cibo valet. Ergo sicut philosophi, qui à spe quam v-

nice prædicabant, Elpistici dicti sunt, nihil esse pronunciauerunt quod vitam magis contineat atq; spes, qua non cōdiente eam vita sit intolerabilis, ita etiam ad alimentum id ponemus appetitum continere, sine quo id plane ingratum & incommodum sit futurum. At eorum quæ terra suggerit, nihil tale inuenies. mare vero salem suppeditat. Primum absq; sale nihil omnino est esui, qui admixtus ipsum etiam panem condit. Itaq; eodem in fano Neptunus & Ceres habentur. Deinde reliquis obsoniis sales dulcius sunt obsonium. Nam heroes tenui & frugali vsi & exercitatione adsueti victui, omnemq; adsciticiā & ociosam voluptatem à mensis arcentes suis, ita quidem vt castris ad Hellespontum positis, tamen piscibus abstinerent: carnes nihilominus absq; sale edere non sustinuerunt: testantes id solum

* obsonium repudiari nō posse. Vt enim colores lumine, ita sapores sale opus habent vt sensum adficiant .*. nisi graues iis & molesti accidant. Cadauera enim magis sunt eiicienda quam fimus, aiebat Heracletus. Omnis vero caro mortua est, & cadaueris pars: salis autē vis tanquam anima superueniens, gratiam ei ac voluptatem conciliat. Itaque etiam acria & salsa ante cibum sumunt, & omnino quib. plurimum salis adest. hæc enim alliciunt appetitum ad alia obsonia, hisq; ille delinitus ad reliqua alacris recensq; se confert. si vero ab aliis incipiat, mox elanguescit. Nō ad cibum proinde duntaxat, sed ad potum quoque condimenti vim sales habent. Homerica enim illa cepa potus condimentū,

Ib. a. 619. nautis potius & remigibus quam regibus conueniebat. Qui vero cibi mediocrem salsuginem, ob consensum cum ore ventriculi, vini omne genus gustu suaue & mire red-

* dunt, omnem aquam gratam potu. Tum earum quas cepa adfert molestiarū nihil adest sali. quin & digerit reliquos cibos, mollioresque & obsequentiores concoctioni reddit: vt & condimenti gratiam, & vim medicamēti sales corpori cōferant. Cæterum marina obsonia reliqua præterquam quod sunt suauissima, maxime etiam sunt innoxia. nam & carnosa sunt, & non perinde vt carnes grauant, sed facile concoquuntur & digeruntur. Testimonium mihi perhibebunt Zeno hic, atq; etiam me hercle Crato, qui ægrotātes ante omnes alios cibos ad piscem ablegant, vt leuissimum. Nec caret ratione mare saluberrima & elaborata corporibus ali-

bus alimenta gignere: quando etiam nobis aerem tenuitate & puritate commodum edit. Recte ais, inquit Lamprias: sed aliquid præterea de hac re cōmentemur. Solebat auus meus identidem dicere Iudæos subsannans, Eos à iustissima carne abstinere. Nos autem dicemus iustissimum esse obsonium quod è mari petitur. Nam vt cum terrestribus nullum aliud ius nobis intercedat, saltem ijsdem aluntur rebus aereque, lauacra, potum indidem vnde nos hauriūt, & pudorem iugulata incutiunt miserabili voce: tum pleraque nobis familiaria conuictu facimus. Marinum vero omnino à nobis alienum est genus, & quasi in alio mundo natum educatumque viuit: neque vox vlla, aut adspectus, aut ministerium ab eorum cæde nos reuocat. nullus enim nobis vsus est eius animalis, quod ne viuit quidem apud nos: neque vllo nobis amore erga illud opus est. Sed quem nos incolimus locum, ipsis est tanquam orcus, nam in eum simul atq; peruenere, moriuntur.

QVAESTIO QVINTA.

Vtrum suem venerantes Iudæi, aut potius auersantes, carne eius abstineant.

HAEC cum essent dicta, & quidam in diuersam partem disputare intendissent: Callistratus eorum sermonem profligans, Quomodo, inquit, vobis dictum videtur in Iudæos, Iustissima eos carne abstinere? Præclare admodū, aiebat Polycrates. Ego quidem vehementer dubito, vtrum Iudæi in honorem porci, aut quod animal illud abominētur, esu carnium suillarum sese abstineant. Nam quæ apud ipsos dicuntur, fabularum sunt similia. nisi fortasse habent serias quasdam rationes, quas non efferunt. ego itaque, aiebat Callistratus, arbitror id animal in aliquo apud istā gentem esse honore. Porcus deformis est. quid tū postea? est etiam fœdus. tamen cantharo, gryphe, crocodilo, fele turpior nō est, aut natura ineptior: quorum alia ab alijs Aegyptiorum sacerdotum sanctissimis colūtur. Quod autem sui parcitur isq; in honore habetur, non caret ratione. Prima enim sus (vt aiunt) rostro terram findens, vestigium arationis impressit, ac vomeris opus submonstrauit: quem hynin inde dictum sunt qui putent. Iam Aegyptij qui cauam & mollem incolunt

incolunt regionem, omnino etiam aratri vſum non admittũt: ſed poſtquam Nilus eluuie ſua ſolum rigauit, eum ſubſequentes, ſues in agros depellunt. eæ vero calcanda ac fodiẽda tellure celeriter eã alte ſubuertunt, ſemenq; occulũt. Neq; rapi in admirationem hoc debet, ſi ſunt qui hac de cauſa ſuum eſu abſtinent: cum apud barbaros alia animalia in maiore ſint honore ob cauſas viliores, aut etiam plane ridiculas. Nam murem araneum (ſi quidem is mygale eſt.) diuinos reperiſſe honores aiunt apud Aegyptios propter cæcitatem: quod tenebras luce antiquiores ij arbitrantur; eamque è muribus naſci quinta ætate, in nouilunio: atque iecur eius deminui lumine Lunæ deficiente. Leonem vero Soli dedicant, quod de curuiunguibus quadrupedibus ſola leæna videntem edat fetum, quod momento temporis * dormiat, oculiq; dormientis ſuffulgeant. & quod Leõtini fontes & hiatus ſuos noua aqua repletos inueniunt, Nilo exundante quando Sol per Leonem tranſit. Ibin ferunt recens ex ouo excluſam duas appendere drachmas: quantum etiam recens nati infantis cor appendit. Ibis quoque pedum diductione, eorum inter ſe & cum roſtro comparatione, triangulum repræſentat æquilaterum. Et quis tandem has culpet Aegyptiorum ineptias, cum memoria proditum ſit Pythagoricos quoque album venerati gallum: & de marinis mullo maxime vrticaque abſtinere. magos autem, qui à Zoroaſtre deſcendunt, terreſtrem echinum quam maxime venerari, mures aquatiles odiſſe, diiſque carum & beatum iudicare eum qui plurimos interfecerit. Exiſtimo autem Iudæos, ſi abominarentur porcum, interfecturos eum fuiſſe, ſicut mures necant magi. Nunc tam interficere, quam edere ſuem iis eſt religio. Et fortaſſis rationi hoc conſentit, ſicut aſino ſuus eſt apud eos honor, qui fontem aquæ eis demonſtrauit: ita ſuem eos reuereri, vt ſationis & arationis magiſtram. Niſi forte etiam leporum eſu abſtinere Iudæos dicendum putemus, quod vt pollutos * & impuros auerſentur. neque * ſermonem excipiens * Lamprias: ſed leporis quidem * propter ** beſtia ſimilima. Videtur enim lepus magnitudine & celeritate ſentiendi inſtrumentorum pollere. nam & color, & aures, & nitor oculorum, & falſum mirabiliter conuenit: vt nihil omnino tam paruum tam magno ſit, ad formã quod attinet,

ſimile.

simile. Nisi me hercle etiam ob similitudines æmulatione
Ægyptiorum ducti, velocitatem animalis diuinam repu-
tant, itemq; sensus instrumentorum subtilitatem. Nam le-
porum oculi adeo sunt indefessi, vt etiam apertis ijs dor-
miant. Celeritate autem exaudiendi videtur alijs anteire.
cuius admiratione ducti Ægyptij in suis sacris litteris pi-
cto lepore auditum significant. Suillam autem carnem Iu- *
dæi abominari * quod maxime barbari abhorrent à vitili-
ginibus & lepra, quas putant esu harum carnium adsciscí.
Etenim videmus suem sub ventre plenum esse lepra & sca-
biosis maligne pustulis: quæ sane existimantur à praua cor-
poris affectione & corruptela eorũ quę intus sunt in supfi-
ciem erumpere. Porro autem suis victus ita turbidus & im-
mundus non caret vitio. nullum enim animal videmus ita
gaudere cœno ac sordidis impurisq; locis, etiam si non in-
eam us rationem ortus & naturæ quam in sese habent. Ocu- &
li etiam porcorum ita dicuntur confracti, & humi defixi, vt
nihil eorum vnquam cernant, quę superne sunt, neq; in cœ-
lum intueantur: nisi supini contra naturam facti pupillas
rursum obuertant. ideoque animal hoc, alias clamosissi-
mum, vbi supinatum fuerit, tacere attonitum insolenti cõ-
spectu cœli, maiorique metu vociferationem eius reprimi
putant. Si vero fabulosa etiam licet huc adferre: fertur A-
donis à sue interfectus. Adonis autem idem cum Baccho
esse creditur: & multa peraguntur in vtriusque sacrificijs,
quæ fidem faciant huic sententiæ. Alij Adonidem fuisse a-
masium Bacchi autumãt. & versus est in hunc sensum Pha-
noclis, amori dediti hominis:

Per montes errans diuum cum nosset Adonin,
Cyprida consectans egregiam, rapuit.

Heic Symmachus admiratus admodum ea quę erant dicta,
An tu, inquit, gentilem nostrum deum ô Lampria, Euium
& excitatorem mulierum dictum, & cuius gloria insanien-
tium floreat honoribus, Ebræorũ mysterijs transscribis at-
que adoptas? aut reuera est ratio quædam, quæ Adonidem
cum Baccho eundem esse demonstret? Mœragenes autem
succurrens: Fac, ait, hunc missum. Ego, qui Atheniẽsis sum,
respondeo tibi ac dico, diuersos neutiquam esse. Et quidem
pleraque huc pertinentia argumenta, ijs duntaxat nota
sunt & dici fas est, qui Trietericam (seu Triennalem) apud
hos

nos Panteleian (perfectum nimirum numinis cultum) initiati tenent. Quæ vero edisserere inter amicos nulla religio prohibet, maxime apud vinum & dona Bacchi, ea, si isti iubent, paratus sum proferre. Cum iuberent & flagitarent omnes: Primum, inquit, maximæ & perfectissimæ Iudæorum solennitatis & tempus & modus cum Bacchi sacris congruit. Quod enim ipsi vocant Ieiunium, id sic celebrant, vt maxime feruente vindemia proponant mensas in quibus expositæ sint omnis generis fruges: & sub tabernaculis desident, potissimum è palmitibus & edera quæ contexuntur: & diem quæ festum antecedit, Tabernaculariam nominant. Paucis vero post diebus aliam festiuitatem non obscure, sed omnino aperte Baccho nuncupatam celebrant. Est etiam solenne apud eos festum cradephoria à palmitibus gestandis, & thyrsophoria, vbi thyrsos gestantes in templum intrant. quid intus faciant, ignoro: credibile est Bacchi ab ijs sacra peragi. nam & tubis exiguis, sicut Archiui Bacchanalibus, vtuntur ad euocationẽ numinis: & alij progrediuntur citharis ludentes, quos ipsi Leuitas appellant, siue à Lycio, siue ab Euio (vtraq; vox Baccho congruit) ita dictos. Opinor etiam sabbatorum ferias non plane à Baccho esse alienas. Quod enim Sabbos etiamnum multi Bacchos appellent, eamque edant vocem dum orgia Bacchi celebrant * licet & è Demosthene ostendere, & è Menandro, & non de * aliquis forte dixerit, factum esse ob asebesim, id est, impietatem, qua tenentur bacchantes. Ipsi autem huic sermoni testimonium dicunt. sabbatum enim colentes, maxime ad bibendum & ebrietatem inuicem sese inuitant: aut si qua grauior res obstet, omnino quidem gustare merum in more habent. Has fortasse aliquis esse coniecturas afferat. Sed alia sunt argumenta, quæ plane nostram demonstrent sententiam. Primum enim arguit hoc pontifex maximus, qui festis diebus mitratus ingreditur, hinnuli pellem auro contectam indutus, tunicamque ad talos pertinentem gestans, & cothurnos. multa autem tintinnabula depẽdent de veste, quæ inter ambulandum strepitum edunt, vt & apud nos. Sonitibus autẽ nunc vtuntur in sacrificijs & æratas dei nutrices appellant, monstraturque in aduersis sublimi thyrsus expressus, & tympana. quæ sane non alij deo, quam Baccho conueniunt. Porro autem

mel

mel sacrificijs non adhibent: quod eius admixtione vinum corrumpi videatur, eoque libabatur & ebrietas parabatur antequam vitis exstitisset. & hodieque barbari qui vino carent, mulsum bibunt, dulcedinem radicibus austeris & vini saporem æmulantibus medicantes. ac Græci Nephalia, id est sobria, hæc & libationes melleas dijs offerunt: quod vino maxime aduersam naturam mel habeat. Bacchum vero à Iudæis coli, id quoque argumento non leui est, quod inter multas pœnarum formas vna maxime odiosa est, qua vino interdicitur damnatis ad certum tempus, quod à iudice præscribitur. qui autem sic puni-

Desunt reliqua huius libri. Exstant autem capitum indices, quos subiungo.

QVÆSTIO SEXTA.

Quis apud Iudæos deus.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Cur dies planetis cognomines, non secundum illorum ordinem, sed inuerse numerant. in qua etiam de ordine clauorum.

QVÆSTIO OCTAVA.

Cur annulos potissimum in digito gestant, qui medio proximus est.

QVÆSTIO NONA.

In sigillis deorumne, an sapientum virorum gerenda imagines.

QVÆSTIO DECIMA.

Cur medium lactuca à mulieribus non comedatur.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *conuiualium disputationum, liber quintus.*

QVIS hoc tempore tuus, Sossi Senecio, sit de voluptatibus animi & corporis sensus, mihi quidem ignotum est,

——multi diriment quoniam nos
Vmbrosi montes, atque obstreperi maris vnda.

Iliad. a. 156.

Olim sane mihi videbare non admodum amplecti, aut probare eorum sententiam, qui animo nullam peculiarem delectationem, nullum proprium gaudium, nihil quod pro se ipse expeteret concedebant: sed eum simpliciter vitam corporis comitari, eiusque affectionibus vna vel gaudere vel mœrere censebant, vtpote qui instar materiæ formas in se admittentis rerum, aut in morem speculi simulacra eorum quæ carnis sensibus accidunt recipientis, adfectus esset. Cuius illiberalis opinionis falsitas cum multis alijs detegitur argumentis: tum in conuiuijs vrbani atque belli homines statim à cœna ad colloquium veluti secundas mensas se conferentes, ijsque inuicem oblectantes, vnde ne tantillum quidem voluptatis in corpus redit, testantur suum esse peculiarem penum voluptatibus animi, propriasque ei voluptates, alienas reliquas quæ corporis contagio percipiuntur. Sicut igitur nutrices, quæ cibum infantibus præbent, parum percipiunt voluptatis: saturatis autem ijs & fletu misso dormire orsis, ipsæ tum pro se commodo cibo potuque fruuntur. ita animus in partem venit voluptatum quæ edendo bibendoque percipiuntur corporis appetitionibus in morem nutricis inseruiens, eiusque desiderijs se accommodans, concupiscentiamque demulcens. vbi vero illud mediocriter affectum conquieuit, ibi tum defunctus suo ministerio & negocijs vacuus exinde suas ad voluptates cõuertitur, disputationibus se recreans & disciplinis, historijsq; & subtilium rerum quæstionibus. Et quid de his dicam? cum videamus importunos homines, & à litteris humanioribus alienos à cœna animum ad alias voluptates quam longissime à corpore abducere, ænigmata, gryphos, & nomina certo numerorum symbolo tecta proponendo, atque hinc mimis,

etho-

ethologis, Menandroque & eius fabulas agentibus locum conuiuia cesserunt. non quod dolorem aliquem corpori demerent hi, aut lenem carni blandumque motum adferrent: sed quod naturalis in animo vniuscuiusque contemplandi & philosophandi cupiditas suam quandam delectationem requirit, postquam occupationibus & ministerijs quæ corpori impendimus, liberati sumus.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur cum voluptate quadam audiamus eos, qui iratorum vel mærentium gestus repræsentant: iratos aut dolentes, vere, moleste feramus.

TALES disputationes habitæ sunt etiam te præsente. Cũ enim Athenis Strato comœdiã docendo magnam reportasset laudẽ, ac frequentes de ipso sermones, Boethus Epicureus nos conuiuio excepit, multis qui ab eadẽ erant secta ad cœnam adhibitis. Deinde quod fieri inter doctos adsolet, comœdiæ mentio sermonem eo deduxit, vt quæreretur, Qua de causa iratorum, dolentiũ, aut metuentium sibi voces non sine molestia audimus: qui vero istos animi motus imitando exprimunt, vocesq; & gestus referunt eorũ, nos delectant. Isti omnes vno fere ore hanc adferebant rationem: Præstare imitatorem vere sic adfecto, eo quod ipse sic adfectus non sit: idq; nos sentientes delectari & gaudere. Ego autẽ, tametsi pedem in alieno, quod aiunt, choro ponerem, tamen hæc dixi. Cũ natura simus ratione præditi, artiumq; amantes, ijs quæ scite & artificiose aguntur, idq; feliciter, familiariter afficimur, eaq; admiramur. Nam veluti apis ob studium dulcedinis suum omnem materiã, cui melleum aliquid insit, consectatur: ita homo natura artium studiosus & pulcritudinis, omne opus, omnem actionem mente ac ratione constantia amplectitur & diligit. Itaq; si puerulo proponas iuxta paruum panem, & catellum vel buculam è farinis effictam, ad hoc illum, non ad panem ferri cernes. itemque si rude argentum, & simul argenteum animalculum aut poculũ præbeas, id potius deliget, cui videt aliquid rationis & artis esse admixtum. Itaque istius modi homines etiam magis delectãtur ænigmatibus, & iocis aliquid inuolucri ac difficultatis habẽtibus.

nam elegantia & ſubtilitas naturam, vt pote ei accommodata & vernacula, nemine docente ad ſe trahit. Quoniam ergo is qui vere iraſcitur aut dolet, in quibuſdam communibus adfectionibus & exemplis cernitur, in imitatione autem calliditas & probabilitas viſitur; ſi quidem ea ſucceſſu non careat: his delectari ſolemus, offendi iſtis. Etenim eodem nos modo adficiunt ſpectacula. Homines enim morientes aut morbo conflictatos ſine moleſtia non videmus. Philoctetam pictum, & effictam Iocaſtam (in cuius faciem aliquid argenti admiſcuiſſe ferunt artificem, vt æs hominis exanimati & contabeſcentis ſpeciem in ſuperficie referret) cum voluptate ſpectamus & admiramur. Atque hoc, aiebam, contra vos Epicureos Cyrenaicis non leue eſt argumentum, non circa viſum aut auditum, ſed in animo eſſe oblectationem quæ è ſpectaculis & auditionibus percipitur. Quippe gallina continenter vociferans, & cornix, moleſtum eſt ingratumque auditu. qui autem gallinę cantum imitatur aut cornicis, is voluptatem adfert. Et tabe correptos non adſpicimus abſque moleſtia: eorundem ſimulacra ſpectare nobis eſt volupe. quia nimirum animus imitatione trahitur: quod quidem eius naturæ conuenit. Alioquin enim quid paſſi, aut qua extrinſecus adfectione accidente Parmenonis ſuem ita admirati ſunt homines, vt in prouerbium abiret? Et quidem ferunt Parmenone ob hanc rem celebri, quoſdam idem æmulando certaſſe. cumque homines præiudicio occupati dicerent, Bene hoc, ſed nihil ad Parmenonis ſuem, quendam cum porcello ſub axilla geſtato prodijſſe: & cum vero ſuis grunnitu homines tamen dicerent, Et quid hoc ad Parmenonis ſuem: eum emiſſo in medium porcello arguiſſe, non veritatem eos in iudicando, ſed opinionem ſequi. Quo maxime fit manifeſtum, eandem ſenſus adfectionem non eodem modo animum adficere, niſi accedat perſuaſio, id quod fit ſtudioſe ac cum ratione confici.

QVAESTIO SECVNDA.

Poeticam concertationem antiquam fuiſſe.

CVM Pythia celebrarentur, diſputatũ fuit de abolendis adſciticijs certaminibus. Nam cũ vltra ea, quæ tria erãt antiquitus inſtituta certamina tibicinis Pythici, citharistæ,

ristæ, ac citharœdi, admissus esset tragœdus: quasi porta a-
perta iam non resisti potuit confertim irrumpentibus o-
mnis generis auditionibus, atq; inde varietas quidem cer-
tamini non iniucunda & festiuitas parta est: seueritas tamē
& elegantia deminuta: & cum iudicibus multum molestiæ
factum est, tum multæ (vt solet) multis victis inimicitiæ. Nō
postremo loco censebant fabularum scriptores & poetarū
gentem inde amoliendam, neque hoc odio litteraturæ im-
pulsi, sed quod ij longe omniū certantium nobilissimi pu-
dorem incuterent, molestiamq; adferrent, cum omnes sciti
elegantesq; haberentur, neque tamen vincere vniuersi pos-
sent. Nos autem in concilio dehortati sumus eos qui mo-
uere res constitutas ac nouare cuperent, certaminique tan-
quam musico instrumento neruorum & vocum multitudi-
nem vitio darent. Atq; in cœna, quam Petræus præmijs tri-
buendis præfectus præbebat, cum de eadē re sermo incidis-
set, musicæ sumus patrocinati: pronunciauimusq; poeticā
non sero aut nuper ad sacra certamina venisse, verum anti-
quitus coronas pro victoria reportasse. Non deerant, qui
putarent me obsoletas res in mediū adducturum, puta Oe-
olyci Thessali sepulturam, & Amphidamantis Chalcidēsis:
in qua ferunt Homerū & Hesiodū carminib. certasse. Ego
his, quod grāmaticorum sermonibus omnia essent trita, vt
& eos qui in funebribus Patrocli ludis non hastam iacien-
do, sed dicendo præmium meruissent, Achille huic etiā rei
muneta largiente: his inquam omissis, id dixi, quod Aca-
stus Peliam patrem funerans poematum certamē instituit,
idq; Sibylla vicit. Heic cum multi me reprehenderent, &
narrationis tanquam absurdæ testem aliquem poscerent:
commodum recordatus asserui Acesandrum in opere de
Africa autorem eius esse. Sed huius, aiebam, lectio non est
omnibus in promtu. Scriptum autem Polemonis de the-
sauris Delphicis existimo plerisque vestrûm curæ fuisse vt
legerent: itaque oportet, hominis varie docti, & non osci-
tanter in rebus Græcis versari. Ibi ergo legetis in Sicyonio
thesauro repositum libellum aureum, dedicatum ab Ari-
stomacha Ery . . . . poetria, cum Isthmia vicisset. Ne-
que est quod attoniti spectemus Olympia, tanquam Fati
in morem certamina immutabilia cui sint. Nam Pythia
musicorum tres aut quatuor concertationes exordij loco
habebant.

Iliad. ψ. 886. 620. 795.

habebant. Gymnicum certamen initio fere ita fuit institutum. Olympijs omnia, cursu excepto, additamentorum loco accesserunt. Multa etiam quæ posuissent, deinde rursum sustulerunt, vt certamen quod mulo tergo equitem gestante, & alterum quod curru iunctis mulis obibatur. (hoc apenam, illud calpen vocabant.) Sublata est etiam corona quæ pueris quinquertio certantibus fuerat proposita omninoque multa in festiuitate ea noue sunt instituta. Iam hoc quoque notum est, olim singulare certamen apud Pisam
* fuisse celebratum, vbi quidem etiam necaretur victus aut se dedens. ne denuo autorem historiæ requiratis, cuius si mihi inter pocula nomen memoria non suggerat, ridiculus fiam.

QVÆSTIO TERTIA.

Quid causæ sit, quod pinus Neptuno & Baccho sacra habetur, & quod initio è pinu corona victoribus Isthmico certamine data est, deinde ex apio, nunc rursum pinea.

CORINTHI in cœna, cum nos Lucanius pontifex maximus excepisset conuiuio: quo tempore Isthmia agebantur quæstio incidit. qua de causa è pinu corona eo certamine victori daretur. Ac Praxiteles quidem enarrator fabulosam ratioẽ attulit, dicens ita ferri: Melicertæ corpus inuentum fuisse à mari ad pinum allisum. Etenim non procul Megaris locum esse, qui pulcræ cursus appelletur: quod Megarenses ferant hac Ino cum infante quem gestabat ad mare cucurrisse. Vulgatam porro aiebat esse opinionem, peculiare Neptuno esse pineum sertum. Heic cum addidisset Lucanius, arborem etiam Baccho consecratã haud abs re Melicertæ honorib. fuisse destinatã: hoc ipsum in quæstionem venit, ecqua tandẽ ratione veteres pinum Neptuno Bacchoq; consecrauissent. Ego ostẽdi mihi nihil ea in re inesse absurdi videri. Vterq; enim, aiebam, deorũ humido & genitali principio præesse censetur: & Neptuno à fecundandis stirpibus, Baccho Dendritæ, id est arborum tutori, omnes prope Græci sacrificant. Verumtamen dicere aliquis possit peculiariter Neptuno primum conuenire: nõ, quod Apollodorus putauit, quia mari finitima stirps sit, aut quia itidem vt mare vẽtos delectet (nam & hoc sunt qui dicant): sed

sed ob nauium potissimum constructiones. Pinus enim, & cognatæ ei arbores picea ac larix, cum ligna nauigijs aptissima suppeditant, tum picis ac resinæ vnguentum, sine quibus compactorum lignorum nullus erat futurus in mari vsus. Pinum porro consecrauere Baccho, quia vino suauitatem conciliet. Nam quæ loca pinub. abundant, in ijs vinum suaue vites generant. Theophrastus id calori terræ imputat. vniuerse enim pinum in argillosis nasci locis: & argillā, calida cum sit, excoctioni vuarum subseruire? sicut eadem aquam etiam leuissimam & suauissimam edit. præterea admixta frumento, additamentum largum eo sua caliditate roborando augendoq; adfert. Enimvero probabile est è pinu ipsa vitem accipere sua emolumenta, cum ad conseruādum vinum multis modis ea conducat. Nam & pice vniuersi vasa oblinunt, & resinam multi vino admiscent, vt de Grecis Eubœenses, & in Italia qui ad Padū accolunt. & è Gallia Viennę vicina vinum picatum adfertur, quod in summo est apud Romanos precio. Hæc enim non tantum bonū quēdam odorem indunt, sed vinum quoque commodum redigunt, calore suo musteas & aquosas partes celeriter conficientia. Ea postquam dicere fuerunt, de rhetoribus is qui maxime libros ad humanitatem facientes euoluisse videbatur: Dij boni, inquit: quasi vero non nuper admodum è pinu cœperit corona Isthmiorum peti, cum ante apio redimirentur? Sane in comœdia audire est auarum quendam ista dicentem:

Libenter Isthmia precio hoc vendam tibi,
Apij corona quanto prorsus venditur.

Narrat etiam Timæus historiæ scriptor, Corinthiis cum de Sicilia cum Carthaginiensibus dimicaturi ad pugnam irent, occurrisse quosdam qui apium ferrent. quod cum plerique aduersum oblatum esse putarent omen, quia apium videtur inauspicatum esse, & qui periculose ægrotant, eos apio opus habere dicimus: Timoleon animos suorum dictis erexit, Isthmiorumq; admonuit, quibus Corinthij victores apio coronarēt. Ad hæc prætoria Antigoni nauis cū è puppi eius sponte enatum esset apiū, Isthmia fuit cognominata. Iam scolium hoc carmen manifestum testam in more fuisse ait aptio tectam.* sic autem est compositum.

Minerua tellus vsta validis ignibus

Bacchi nigrum gremio oculit acris sanguinem,
Ore Isthmicos suo tenetq; surculos.

Aut hæc, aiebat, non lect * pinum, vt non adscititiam aut nouam, sed maiorum more vsurpatam, & antiquitus in coronis Isthmicis cui locus fuerit, prædicantes. Commouit nonnihil adolescentes quidem sermo hic, à viro variæ doctrinæ multiplicisq; litteraturæ habitus. Lucanius vero me intuens, simulque renidens, Proh Neptune, inquit, quanta literarum copia. Alij autẽ, vt apparet, ignoratione, & imperitia nostra abusi contra nobis persuaserunt, pineã fuisse apud maiores nostros Isthmiorum coronã: apium autem è Nemea imitatione quadam, alienum cum esset, huc obrepsisse, Herculis gratia, pinumq; suo loco expulsam, habito apio pro re his sacris idonea, aliquanto post tempore pinum recuperasse pristinam dignitatem, & nunc esse in summo flore atq; honore. Mihi quidẽ fides facta est, animumq; aduerti: atque adeo multa testimonia huius rei edidici ac commemini. Nimirum Euphorio sic de Melicerta scripsit:

Plorantes puerum tunc frondibus imposuerunt
De pino sumtis: vnde & mos ferre coronam
Isthmia vincenti. neque enim illo tempore Mnemes
Natus ad Asopi partu prorepserat vndas
Ille Charon apii primus qui tempora densis
Implicuit sertis: inuentor moris, & auctor.

Et Callimachus apertius etiam aliquanto rem explicat, apud quem Hercules sic dicit de apio:

Hoc, vbi Neptuno peragent certamina sacra,
Victori signum congruet Isthmiaco.
Atque Corinthiacis pinus victoribus olim
Gloria, nunc Nemeæ ritibus obsoleat.

Præterea nisi fallor, incidi in Proclis scriptum, qui narrat primo certatum fuisse de pinea corona: deinde cum inter sacra haberi hoc certamen cœpisset, eo è Nemea festiuitate traductam fuisse coronam ex apio. Fuit autem Procles iste vnus ex ijs, qui in Academia Xenocrati operam dederunt.

QVÆSTIO QVARTA.

De eo quod est apud Homerum,

Ζωρότερον

Ζωρότερον δὲ κέραιρε.—— *Ilia. ι. 203.*

VIDEBATVR nonnullis qui in cœna nobiscũ aderant ridiculus Achilles, qui iuberet meracius (id enim est quorundam opinione ζωρότερον) infundere Patroclum, & hanc subiungeret mandato causam, vt diceret velle se hoc ideo fieri, quia carissimos viros suo excepisset contubernio. Niceratus ibi Macedo, sodalis noster, contendebat nõ merum, sed calidum appellari eo loco Zoron: à feruendo & vita vocabulo declinato. neq; id ratione carere, vbi amici homines aduenissent, nouũ denuo tẽperari craterem: cũ nos quoq; diis libaturi, de integro vinum misceâmus. Sosicles autẽ poeta recordatus Empedoclis, qui dixerat in vniuersali mutatione Zorotera fieri quę prius fuissent permixtionis expertia: ab Achille vinum probe temperatum aiebat Zoron dici: neq; esse quod obstet, quo minus Achilles Patroclo imperet, vt vinum ad potum bene temperet. neque nouum aut insolens esse, quod comparatiua loco positiuorum vsurpantur. Antipater vero socius noster aiebat, prisca Græcorum lingua annos fuisse horos dictos: Za autem solere magnitudinem notare: itaque ab Achille preciosum & vetustum vinum Zoron, quasi Zaoron nominatum. Ad hæc ego in memoriam eos reuocare iussi, quod cum dicerent Zoroteron pro calido accipi à nonnullis, simul intelligerẽt calore celeritatẽ innui. vt cum nos famulos iubemus calidius, id est velocius, ministeria obire. Sed tamen, inquã, puerilis est vestra cõtentio, qui veremini ne absurdo alicui obnoxium Achillem faciatis, si fateamini eum præcepisse vt meracius vinum infunderetur. quod suspicatus fuit Zoilus Amphipolita. Qui sane primum id ignorauit, quod Achilles Phœnicem & Vlissem sciens esse senes, & diluto non delectari, sed mero, reliquorum senum more, iussit validiorem potum apparari. Deinde cum esset Cheironis discipulus, & non imperitus victu curandi corporis rationum, ratiocinatus nimirum est corporibus in ocio præter consuetudinem degentibus temperamentum conuenire remissius & languidius: nam equis quoque inter alia pabula apiũ præbet, non absque ratione: sed quia equi præter morem ociosi læduntur pedes, aduersus quod damnum remedio est vt quod maxime apium. itaque in Iliade non inuenies aliâs equo apium exhibitum, aut aliquid similis saporis.

Sed Achilles, vtpote medicus, cum equos solerter curauit: & corpori suo desidens in ocio facillimam rationem victus vt saluberrimam procurauit. viros autem qui in pugna diẽ exegissent, existimans non eo victu quo desides esse tractandos, vinum præberi iussit meracius. Alias quoq; Achilles natura non videtur fuisse vinosus, sed immiti ingenio: vt quidam de eo dixerit,

Ili. υ, 467.

Non etenim miti est animo, aut placabilis hic vir,
Sed valde rigidus --- Atque ipse quodam loco libere collaudans seipsum, multas se insomnes noctes ait exegisse. cum sane breuis somnus merum bibenti non sufficiat. Et Agamemnoni conuicium faciens, temulentum appellat, primo hoc vitium loco exprobrans, quod odisset maxime. vt iam omnino rationi conuenientissimum sit, cum istis viris ad se venientibus operam dedisse, ne vim mixtio, qua ipse soleret vti, illis ob vini imbecillitatem non satis esset accommodata.

Ilia. ι, 325.
Ili. α, 225.

QVAESTIO QVINTA.

De his qui multos ad cœnam vocant.

CVM Alexandrea rediremus, & nemo non amicorum nos conuiuio exciperet, factum est vt de discumbendo multi orirentur semones, cum res ea multis inconuenientibus videretur difficultatib. patere: eo quod singuli multos, & vtcunq; eo pertinere creditos ad cœnam vocabant: itaq; & in conuiuiis turbulenta fiebat conuersatio, & mox eadem dissoluebantur. Cum autem Onesicrates medicus non multos, sed admodũ necessarios & intimos cœnę adhibuisset, venit mihi in mentẽ eius quod Plato dixerat, de augmento vrbium, posse ad conuiuia accõmodari. Magnitudo.n. conuiuii iusta est, quandiu conuiuium manere potest. vbi ob conuiuarum multitudinem modum excedit, vt iam compellationes, mutua comitas & noticia excludãtur, ne conuiuium quidem est. Oportet enim non vt in exercitu internunciis, aut in triremi iussa gubernatoris renunciantibus vti: sed vnum quenque pro se cum aliis colloqui: cũ conuiuium chori in morem personam imam ita collocare debeat, vt summam exaudire possit. Hęc ego cum dicerem, auus noster Lamprias in medium iam proloquens: Ergo, inquit,

quit,non in cœnando duntaxat,ſed & in vocando ad cō-
uium,opus habemus moderatione.Eſt enim,puto,etiam
uædam humanitatis incontinentia,neminem compoto-
um præteriens, ſed omnes tanquam ad ſpectaculum aut
d auditionem trahens. Mihi quidem non ita ridiculum
ſſcturus videtur,conuiuii præbitorem panis vel vini defe-
us,vt ſpacii & loci inopia: cuius oportebat ſemper copiā
ratam eſſe non tantum inuitatis, ſed vltro etiam ſuper-
enientibus hoſpitibus atq; peregrinis. Iam panis aut vi-
um ſi non ſufficiat,culpam licet in ſeruos tanquam furto
m ii minuerint conferre : loci inopia, in multitudi-
m inſumti,ſocordiæ eſt inuitantis imputanda.Mirabili-
r etiam probatur Heſiodus,quod cecinit:

Vaſtum principio chaos exſtitit. -- Theog.116.

portuit enim ſpacium & locum initio poni,vbi reciperen-
r res natæ.quod non obſeruans meus filius, conuiuium
eri tale inſtituit,in quo iuxta Anaxagoræ dictum omnes
s ſimul eſſent.Enimuero etſi loci apparatuſq;ſit ſatis,ta-
en vitanda eſt conuiuarum multitudo , quæ cōmunio-
em ſermonis & compellationem è conuiuio tollit : cum
lerabilius ſit vini, quam loquendi communicationem à
œna abeſſe. Itaq; Theophraſtus iocans tonſtrinas appel-
uit conuiuia vini expertia,ob loquacitatem ibi deſiden-
um. Sermonis autem ſocietatem abolent, qui multos in
nam cœnam ingerunt: immo id efficiunt, vt perpauci in-
r ſe colloquantur.duó enim aut tres proximi inter ſe cō-
bulari poſſunt,longius remotos neq; norunt,neq; adſpi-
unt,equi curſum diſtantes

Hic vbi tendebant alii Telamonius Aiax,
Hic vbi Pelides alii. --

roinde non recte diuites luxuriant, domos ædificantes,
iginta lectorum atq; amplius capaces.is enim apparatus
t conuiuiorum ab amicitiæ mutuo vſu alienorum: & ſo-
nnis pompæ præſidem potius quam conuiuii rectorem
quiretium. Verum illis cum venia hoc licet.inopes enim
vere cæcas putāt fore diuitias & incluſas,ſi non tāquam
tragœdia teſtes habeant ſpectatores. Nobis ne multos
mul inuitemus hoc erit remedii , vt ſæpenumero paucos
ocemus.Nam qui raro admodum,&(quod aiunt) per har-
na conuiuia inſtruunt,iis neceſſitas incumbit vnumquen-

que familiarium & notorum in numerum conuiuarum eo cooptādi. Qui frequentius, ternos aut quaternos vocando conuiuia nauium instar quibus amnes traiiciuntur laxa & leuia reddunt. Cæterum discrimen aliquod multitudinis amicorum facit causæ adsidua ratiocinatio. Vt enim ad vsus nostros nō vniuersas eorum copias, sed singulos ad eos aduocamus, ad quos apti sunt: ad deliberationem prudentes, ad causam dicendam disertos, ad peregrinationem quibus victus est expeditus & ocium: ita ad conuiuia quoque subinde idonei sunt adhibendi. Idoneos voco, principi cōuiuium præbenti eos qui magistratum gerunt, si quidem amici sint, & proceres ciuitatis: In nuptiis autem & natalitiis, qui genere attingunt, & Iouis Homognii sunt participes. Atque in talibus conuiuiis & festiuitatibus maxime illi conuocandi sunt, qui inuicem in bona sunt gratia. Neque enim cum deo alicui sacrificamus, omnibus simul etiam vota facimus, quantumuis eodem in templo, eodem altari colantur: sed cum tres misceantur crateres, aliis è primo, è secundo aliis, sunt quibus è tertio libamus. Inuidia namque extra deorum stat chorum. Diuinus autem nimirum etiam amicorum est chorus beneuole distributus in conuiuiis.

QVÆSTIO SEXTA.

Quid causa sit, quod initio cœna anguste, postmodo laxe sedetur.

HIs dictis, ilico quæsitum fuit de angustia accumbentiū initio, ac deinde laxatione: cum videatur contrarium debuisse fieri, corporibus in cœna distentis. Fuerunt qui formam discumbendi causarent. omnino enim in latum discumbere nos, vt qui dextras in mensam protendamus: cœnati autem magis in latus nos obuertamus, corporisque figuram acutam reddamus: neque iam secundum superficiem fere, sed ad lineam spacium occupemus. Sicut ergo tali minus loci occupant si recti, quam si proni cadant: ita vnumquenq; nostrum principio in faciem proclinari dum in mensam intuemur: deinde transformare accubitum in altitudinem ex latitudine. Pleriq; stragulo causam adscribebant. id enim dum accumbitur, dilatari & laxius fieri: quomodo calcei attritu paulatim diducuntur, & pedi spa-

cium

cium concedunt. Senex autem iocans, Duos, inquit, conuiuium habet dissimiles præfectos ac duces. initio famem, quæ plane expers est artis instruendorum ordinum. deinceps Liberum patrem, quem ducendi exercitus peritissimũ fuisse apud omnes in confesso est. Sicut ergo Epaminondas exercitum inscitia ductorum in angustiam coniectum & se inuicem conturbantem ac atterentem ipse in ducis partes succedens euoluit, inque ordinem reduxit: ita nos ab initio à fame confuse in vnum conductos & permistos nactus Bacchus, qui Lyæus & Choreius à soluendo & choris instituendis dicitur, in ordinem venustum atq; humanum componit.

QVAESTIO SEPTIMA

De his qui fascinare dicuntur.

CVM in cœna sermo incidisset de ijs qui fascinare dicũtur, & oculum habere fascinatorem: fuerunt qui totã rem nugas esse dicerent atque deriderent. At Metrius Florus, qui nos conuiuio exceperat: Famam, inquit, mirabiliter adserunt ea quæ eueniunt: sed ignoratio causæ fidem historiæ derogat: iniuria id quidé. Etenim innumera sunt, quorum cum substantia in aperto sit, causæ tamen nos latent. Omnino aũt qui in singulis probabilitatem requirit, is quod mirabile est ex omnibus rebus tollit. atqui vbi causæ ratio deficit, ibi dubitare & inquirere, hoc est, philosophari, incipimus. vt philosophiam quodammodo perimãt, qui admirabilibus fidem detrahunt. Oportet vero cur vnum quodque fiat, causam ratione inuestigare: an fiat, ex historijs est percipiendum. Narrantur autem multa talia. Nouimus enim homines, qui intuendo infantibus potissimum noceant, qui ob humiditatem habitus sui imbecillitatemque ab istis adficiuntur atque in deterius mutantur. cum solidis & compactis iam corporibus hoc minus accidat. Phylarchus sane refert Thibios qui olim circa Pontum habitauerunt, non infantibus modo, sed adultis etiam exitium attulisse: obtutu enim eorum, spiritu ac sermone adfectos, tabuisse & ægrotasse. Idque senserunt vt apparet conuenæ, seruos inde emtos educentes. Sed de his hoc quidem fortasse minus est mirum. Contrectatio enim & contagium habet quoddam apparens adfectionis principium

pium. Et quemadmodum reliquarum auium pennæ si cum aquilæ componantur pennis, pereunt defluentibus ob putredinẽ plumis: ita nihil impedit, quo minus hominis contactus alius vtilis sit, alius damnosus. Quod autem damno aliquis afficitur tantum inspiciente altero, id euenit quidẽ sicut dixi: non creditur autem, quia causam habet indagatu difficilem. At vero, inquam ego, quodammodo tute causæ vestigium quoddam callemq; venandæ attigisti, ad defluxus corporum perueniendo. Odor enim, vox & fluxus, halitus sunt quidam defluxus à corporibus animalium delati, & quasi partes eorum: ac sensui accidentes adficiunt eos. Ac multo magis probabile est talia à corporibus animalium deferri, ob calorem & motum spiritui quasi palpitatione quadam & conturbatione ingenerata: qua corpus assidue pulsatum quosdam emittit defluxus. Maxime autẽ id fieri ab oculis, consentaneum est. Visus enim cum multis cieatur motibus, cum spiritu quem emittit, simul mirabilem quandam igneam vim disseminat: cuius opera multa homo cum patitur tum agit. Voluptatibus quippe moderatis, & item molestijs adficitur homo à visilibus rebus quę offeruntur: & amores quibus nullus vehementior animis motus accidit, ab aspectu principium ducunt: adeo vt fluat & quasi liquescat amans, cum intuetur in id quod amat, inque id veluti trãsit. Itaq; maxime puto miretur aliquis eos, qui lædi videndo hominem cum sentiant, agere & lædere itidem, id vero negant. Mutui enim formosorum obtutus, & quod per oculos excidit, siue id lumen est, siue fluxus quidam, amatores colliquat atq; perdit dolore voluptati permixto, quem ipsi Glycypicron, id est, dulcamarum nominant. Nam neq; tangentes, neq; audientes ita vulnerantur & adficiuntur, vt cum inspiciunt & inspiciuntur. adeo enim diditur incendium ab oculis, vt necesse sit plane ignaros esse amoris, qui Medicam naphtham mirantur ignem ex interuallo ad se rapere: cum formosorum corporum adspectus etiam è longinquo respicientium ignem in animis amore captorũ accendant. Præterea regio qui laborãt morbo, eos sæpenumero cognouimus sanari si in auem charadriũ (siue ea sit rupex) inspiciant. tali natura, vt apparet prædito animali, vt morbum è corpore adfecti elabentem ad se trahat, atq; recipiat oculis tanquam defluentem quendam

dam humorem. itaq; charadrius arquatum non intuetur, neq; ſuſtinet, ſed clauſis oculis ſe auertit: non inuidens (vt putant nonnulli) remedium quod ab ipſo petitur, ſed quia quaſi ictu quodam ſauciatur. De reliquis morbis cum maxime tum facillime lippitudinis contagium ad vna degentes peruenit: tam acrem habet vim viſus adficiendi alterũ. Admodum recte dicis, inquit Patrocles, de corporis quidem affectibus. ſed quæ in animo ſunt, vt eſt etiam inuidia, quonam pacto vel modo per oculos damnum conſpectis inferunt? Neſcis vero, aiebam, adfectum animum corpus adficere? Equidem & cogitatione actus venerei pudenda eriguntur, & excandeſcentiæ canum in certaminibus aduerſus feras ſæpe lumina exſtinguunt atque excæcant. tum animi ægritudo, auaritia, riualitas colorem mutant, habitumque corporis adfligunt. nullo autem horum minus inuidentia vbi animum ſubijt, corpus quoque prauitate occupat: quam pictores probe conantur pingendo liuoris vultu exprimere. Sic ergo inuidia adfecti cum intendunt oculos in aliquem, radios tanquam veneno imbuta iacula excipientibus partibus animo proximis, nihil (puto) abſurdi fit ſi læditur in quem illi ſunt intuiti. Nam & morſus canum grauiores ſunt ſi irati mordeant: & ſemina hominum efficaciora, ſi amantes coeant: & vniuerſe animi adfectionibus facultates corporis roborantur atq; intendũtur. Itaq; eorũ quæ aduerſus faſcinum amuleta dicuntur prodeſſe, viſum putant contra liuorem, auertentia viſum vt minus penetret in eos qui inſpiciuntur. Hoc ego, inquã, * tibi conuiuij cauſa ſymbolum perſoluero. Tum Soclarus: Si quidem, inquit, nos prius id probemus. eſt enim aliquid in tua oratione, quod adulterinum videtur. Nam ſi pro veris habemus ea, quæ vulgo de faſcinantibus dicuntur: non ignoras ſcilicet, quod amicos & domeſticos, quidam vero etiam patres oculum habere faſcinantem putant, ideoque vxores ipſis prolem non oſtendunt, neq; ab hiſce diu conſpici ſinunt. Quomodo ergo inuidiæ faſcinus imputabitur? Quid obſecro dices de his qui faſcinare ſemetipſos feruntur? Vtique enim auditum tibi hoc eſt; aut ſaltem iſtud legiſti,

Quondam pulcer erat crinibus Eutelidas.
Sed ſeſe ipſe videns placidis in fluminis vndis,

Liuore

Liuore infamis perdidit inuidia.

Fascinus attraxit morbum, formamq; peremit.

Ferunt enim hunc Eutelidam sibi ipsi visum forma insigni, eoque adspectu adfectum, hinc in morbum incidisse, valetudinemque cum forma amisisse. Sed vide quid comminisci possis, quo isthæc absurda amoliare. Alias, inquam, admodum hoc fecero commode. Nunc autem, qui è tanto, vt vides, calice bibam, intrepide causam esse hanc pronuncio, Quod omnes animi adfectiones si diu inhæreant, prauos ingenerant habitus: qui vbi vim naturæ adepti sunt, quauis occasione concitati sæpenumero etiam inuitos ad familiares impellunt adfectiones. id adeo animaduertere possis in timidis, qui salutaria etiam metuunt: in iracundis, qui carissimis etiam sunt difficiles: in amatoribus & libidinosis, qui ad extremum ne sanctissimis quidem abstinent corporibus. Magna enim vis est consuetudinis habitum ad familiarem adfectionem deducendi: & qui ad lapsum sunt procliues, eos necesse est ad obuia quæque offendere. Quare admiratione non est dignum, eos qui inuidendi & fascinandi habitum sibi parauerunt, ea adfectione etiam aduersus suos commoueri: quod vbi fit, non quod volunt, sed quod naturæ ipsorum congruit faciunt. Sicut enim globus globi in morem, cylindrus cylindri modo voluitur, ob diuersitatem figuræ: ita inuidum inuidiose aduersum omnia ciet inuidia. Et vero consentaneum est à talibus maxime sua & quæ cara habent lædi. Præclarus autem ille Eutelidas, & qui alij sese dicuntur fascinasse, non absque causa id videntur passi. Lubrica enim res est, vt ait Hippocrates, admodum valida corporis constitutio: & corpora vbi ad summum prouecta sunt vigorem, non consistunt, sed momento in contrarium impelluntur. Cum ergo confertim auctis corporibus, se ipsos melius quam expectauissent adfectos vident, ita vt sese contemplentur atque admirentur: tum corpora mutationi p opinqua sunt, & in deterius porro habitu vergente, seipsos fascinare putantur.* Idque magis fit ab aqua, quam ab alijs speculis, quando vndæ subsistunt. respirare enim in ipsos intuentes: vt quibus alijs nocuerunt, ipsi se lædant. Atque hoc fortassis etiam puerulis accidens, sæpe facit vt falso causa in intuentes conferatur. Vt finem dicendi feci, Caius Flori gener: Democritea vero,

1 Aphor. 2.

vero, inquit, visa vobis in nullo sunt numero, nulla eorum (veluti de Æginetis prouerbio dicitur) ratio habetur? quæ is ab inuidis emitti ait, neque sensus plane expertia, neque impetus, plena maliciæ & liuoris emittentium, quibus stipata & inhærescentia ijs qui fascinantur, hos turbent, corpusque & animum eorum lædant. Sic enim puto sentire hominem, hancque sententiam diuinis & magnificis extulisse verbis. Omnino vero, inquam. Sed miror quî non obseruaueritis, me de fluxibus istis nihil aliud quam animam & propositum voluntatis ademisse: ne putetis me adulta iam nocte visa vobis & animata ac intelligentia spectra offerentem, laruis vos terrere ac perturbare voluisse. Mane ergo, si videbitur, de his dispiciemus.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur malum Homerus aglaocarpum, id est insignem fructu, Empedocles mala hyperphlœa, dixerit.

CHAERONEAE quodam in conuiuio, cum omnis generis apposita essent poma, cuidam vna accumbentium subijt versum Homeri pronunciare:

Egregio mali fructu, ficusque suauis. Odyss. η. 119.

Hîc quæsitum fuit, cur malum poeta peculiariter dignatus esset hoc nomine, vt præstantem fructu diceret. Id Trypho medicus aiebat factum comparatione fructus cum arbore, quem parua admodum, & vilis adspectu fert pulcrum atque magnum. Alius quidam dicebat in solo hoc arboreo fructu pulcritudinem ex omnibus compositam formis conspici. nam & contactu est instar violę, vt non inquinet, sed fragrantia oppleat tangentem: & saporem habet suauem, estque olfactu & visu iucundissimum malum: vt merito laudetur, quod omnes vna sensus alliciat. Hæc nos mediocriter nobis probari diximus. Sed cum Empedocles scripserit, aiebam

Οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι, καὶ ὑπέρφλοια μῆλα.

Punicorum pomorum appellationem intelligo, quia scilicet sub autumni exitum & calore eneruato ista arbor fructum suum excoquit. imbecillum enim eorum & tenuem humorem sol nō sinit coire, nisi aer incipiat frigidior fieri. ita-

itaq; Theophrastus hanc ſolam arborem ait in vmbra rectius & celerius fructum ſuum maturare. Quo autem ſenſu ſapiens mala dixerit hyperphlœa, dubito. maxime cum nõ elegantiæ carmini parandæ gratia nitidiſſimis adiectiuis tanquam floridis coloribus exornare ſuas res Empedocles ſoleat: ſed ſingulis naturam aliquam aut vim exprimat. vt cum corpus animæ circumdatum vocat tellurem amphibroten, quaſi vndiquaq; mortalem & aerem nephelegeretam, tanquam nubes colligentem: & polyæmaton iecur, id eſt, multo præditum ſanguine. Hæc ego cum dixiſſem, grãmatici quidam dixerãt mala dici hyperphlœa ob vigorem. Nam à poetis plœein ſumi pro eo quod eſt maiorẽ in modum vigere & germinare. & Antimachum hoc ſenſu dixiſſe, Cadmeorum vrbem frugibus vegetam. itemque Aratum de Seirio:

Καὶ τὰ μὲν ἔρρωσεν, τῶν τὰ φλόον ὤλεσε πάντα,

viriditatem & florem fructuum phloi voce adfeciſſe. eſſe etiam quoſdam de Græcis, qui phloo Baccho ſacrificent. quoniam itaque de omnibus fructibus in malo maxime vigor & viror permanent, hyperphlœum fuiſſe à philoſopho nominatum. Lamprias autem auus noſter aiebat vocem hyper, non modo nimij & vehementis habere notationem, ſed etiã eius quod extra eſt aut ſupra. Sic enim à nobis hyperthyron dici ſuperiorem ianuæ poſtem, & hyperoũ ſublimius cœnaculum. & Homerum carnes victimæ exteriores vocaſſe hypertera, vt interiores enkata. Videamus an non huc præcipue Empedocles reſpexerit, quod cum alij fructus foris cortice (is enim phlœos eſt,) ambiãtur, ijq; putamina quæ vocant, inuolucra, membranas, tegmina in ſuperficie habeant: ſolus mali cortex intus eſt glutinoſa & pinguis tunica, qua ſemen continetur: id vero quod eſui eſt foris circa eam circumpoſitum, hyperphlœon (quaſi ſitum extra corticem) recte appelletur.

Odyſ. γ. 65. & alibi.

QVÆSTIO NONA.

Quid ſit cauſa, quod ficus amariſſimi ſaporis arbor, dulciſſimum producit fructum.

QVÆSITVM poſt hæc eſt de ficu, quanam de cauſa ita pinguis & dulcis fructus ex amariſſima naſceretur arbore.

bore. Nam & ficus folium ob asperitatem thrion nominatur: & lignum succi plenum, edit crematum fumum acerrimum, & cinis ob acrimoniam summa est ad tergendum vi præditus, &, quod maxime mirum est, cum floreant omnia quæ germinant fructumque edunt, sola ficus flore caret. ac si verum sit quod fertur ficum fulmine nunquam tangi, id ipsum quoque adscribendum videri potest amarori & prauę qualitati stipitis. talia enim de cœlo non tangi videntur: sicut etiam phocæ pellis, & hyænæ. Excipiens heic sermonem senex dicebat, dulcedine stirpis istius compressa elisaque in vnum fructum, non iniuria reliquum succum acrem & incommodum relinquere. Sicut enim iecur bile in vnum locum secreta fit dulcissimum: ita ficum, dum in fructum suum dulcedinem & pinguedinem omnem dimittit, ipsa expers fit dulcedinis. Nam quodam bono succo arborem istam esse præditam, ex hoc signo colligerem, quod rutam aiunt sub ficu aut prope nascentem, suauiorem fieri & sapore mitiore: quod quasi participet quandam eius dulcedinem, qua restinguatur nimis virosa qualitas nisi me hercle contra ficus alimentum ad se rapiens acrimoniam rutæ subtrahit.

QVÆSTIO DECIMA.

Quinam sint, qui circa salem & cuminum dicuntur. ibidemque cur salem Homerus diuinum dixerit.

FLorus cum nos excepisset conuiuio, quærebat quinam essent qui in prouerbio dicuntur ad salem & cuminum esse amici. Atque hoc quidem promte soluit Apollophanes grammaticus, dicens eo adagio notari qui ita sunt inter se familiares, vt etiam sale & cumino solis propositis vna cœnent. Interim quæstio incidit de salis honore, cum & Homerus diserte dicat,

Diuino sale conspersit:— & Plato lege hominum salis corpus dicat dijs esse carissimum. auxitque difficultatem quæstionis hoc, quod Ægyptiorum sacerdotes castissimi cũ sint, sale in vniuersum abstinent, adeo vt pane quoque insulso vescantur. quî enim salem sunt abominati, si diuinus est, & dijs gratus? Ac Florus quidem missos facere

Iliad ι.214.

Timae.

iubebat Ægyptios, & Græcanico more aliquid de re proposita dicere. Ego autem non aduersari hoc loco Græcis Ægyptios dixi. Nam castimoniæ professio etiam liberis operam dare, (aiebam) ridere, vinum bibere, multaque alias studio digna prohibet. Fortasse salibus etiam abstinent qui castitati se destinauerunt, quod ij ob calorem ad rem incitent veneream, vt quidam autumant. Probabile est etiam eo ab ijs salem nomine repudiari, quod sit cõdimentorum iucundissimũ. quid enim impedit, quin salem reliquorum condimentorum cõdimentum esse, ijsq; suauitatem conciliare dicamus? quo factum est vt Gratiarum nomen salibus imponeretur à quibusdam: videlicet sale necessitatem cibi in suauitatem conuertente. Ergone, infit Florus, idcirco credemus salem diuinum appellari? Equidem, inquam, causa hæc non est vilissima. Etenim ab hominibus ea, quæ vulgata sunt, suisque per totum humanum genus peruadunt vsibus, quam maxime diuinitatis titulo dignantur: vt aquam, vt lucem, vt anni tempestates. nam terram quidem non diuinam modo, sed etiam deum arbitrantur esse. Et tamen quod ad vtilitatem attineat, nulli horum cedit sal, qui alimento in corpus recipiendo præsidium est, efficitque vt cum appetitu sit nutrimenti concinnitas. Verum enimuero id quoque considera, an non sali id etiam diuinum contigerit, quod cadauera putredinis secura & durabilia adseruans, aliquanto tempore morti resistit: neq; patitur id quod mortuum est, penitus aboleri. sed quemadmodum anima, nostrarum rerum diuinissima diffluere non sinit molem animalis, sed eam continet: ita salis natura imitatur animæ opus, dũ cadauera arripiens, id quod ad interitum vergebat, constringit atq; cohibet, partibus quandam inter se concinnitatem atque amicitiam indens. * Itaque Stoicorum etiam nonnulli carnem tum demum veram aiunt esse carnem, quãdo anima salis instar per eam diffusa facit vt cõsistat & permaneat. Neq; nescis ignẽ fulminis quoq; sacrum dici & diuinum: quod corpora de cœlo tactorum per multum temporis putrefactioni resistere videmus. Quid ergo miri est, si & salem prisci diuinum suspicati sunt esse, quando eiusdem est cum diuino igne naturæ? Vt conticui, Philinus: An, inquit, genitabile quod sit, tibi non videtur diuinum? cum quidem deus princi-

pium

pium sit rerum omnium. Annui. Atqui, inquit, ad generandum haud parum facere sales creditur: quo pertinet etiam facta abs te Ægyptiorum mentio. Equidem qui canibus alendis operam dant, cum eos segniores ad coitum vident, salsis cibis salsamentisque carnium excitant languentem eorum libidinem. Naues quoque salem vehentes, incredibilem murium producunt copiam. hoc fieri dicunt nonnullis femellis citra maris coitum salem duntaxat lingentibus. est autem probabilius salsugine ad coitum mures vtrinque stimulari. Atque hac fortasse de causa pulcritudinem mulieris non ociosam aut inuenustam, sed gratiosam & ad permouendum aptam, salsam vocant atque acrem. Puto etiam Venerem a poetis è mari ortam fingi, fabulamque de ipsa editam fuisse tanquam è salo natæ, vt sub hoc inuolucro salis vim genitabilem proponerent. Omnino autem marinos deos fecundos, & multorum liberorum parentes faciunt. Denique de terrestribus & volucribus nullum plane inuenies animalibus, quod fecunditatis gratia vel cum quouis marinorum comparare liceat. Atq; huc pertinet Empedoclis versus:

Fecundos pisces inscitam ducere gentem.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *Conuiualium disputationum,* *Liber sextus.*

TIMOTHEVS Cononis F. Sossi Senecio, cum eum à sumtuosis abductum & militaribus cœnis Plato in Academia scitæ atq; simplici, & (vt Ion dicebat) non inflammatione turgenti adhibuisset mensæ, qualem somnus sincerus & visa somnijs breuibus occasionem præbentia sequuntur, corpore tranquillitate perfuso: postridie discrimine animaduerso dixit, Eos qui apud Platonē cœnassent, insequenti etiā die bene habere. Magnū enim profecto ad diem suauiter agendum est adiumentū bona corporis temperies nō obruti, sed expediti, & ad omnes actiones absq; offensa promte se dātis. Sed aliud non minus bonum obtigit ijs qui apud Platonem cœnauissent: nimirū consideratio eorū quæ inter pocula fuerant disputata.

Etenim voluptatum quæ è cibo ac potu percipiuntur, illiberalis est recordatio, & euanida prorsus, odoris puta aut nidoris pridiani reliquiæ. Argumenta autem quæstionum & orationum philosophicarum semper recenti memoria obuersantia, etiam eos qui nō interfuerunt communicata non minus delectant quam qui coram audiuerunt. quando hodieque eruditi homines Socraticis fruuntur conuiuijs, perinde atque ij qui tum in cœna adfuerunt. Atqui si voluptatem ea præbuissent quæ ad corpus pertinent, oportuit Xenophontem & Platonem non dictorum, sed in Calliæ & Agathonis ædibus appositorum obsoniorum, placentarum, bellariorum descriptionem relinquere. Nunc hæc illi nulla dignati sunt mentione, quāquam cum sumtu fuisse apparata credendum est: quæ autem commentati docte inter se sunt conuiuæ, ea literis mandauerunt: nobisq; exempla tradiderunt nō modo colloquendi inter pocula, sed etiam memorandi disputata.

QVÆSTIO PRIMA.

Cur ieiuni magis sitiunt quam esuriunt.

SExtum ergo hunc sympoſiacôn tibi mitto librum. In eo primum agitur de causa, ob quam ieiuni magis sitiant quam esuriant. Hoc enim præter rationem fieri videbatur, cum defectus sicci nutrimenti à ieiuno suam videretur naturalem expletionem potius desiderare. Dixi tum ego, Eorum quæ in nobis sunt aut solum aut maxime calorem nutrimento indigere. idque adeo nos in eo cernere, quod neq; aer, neq; aqua, neq; terra nutrimentum requirunt, neque consumunt quod eis appropinquat: solus id ignis facit. Hinc etiam adolescentes senibus voraciores sunt ob calorem: & contra senes ieiunium facilime ferunt, quod obtusus eorum iam & exilis est calor: sicut & exsanguium animalium, quæ ob inopiā caloris minimo indigent alimēto. Quin & vnumquenq; exercitationes corporis, vociferationes, & quæ alia motu calorem augent, suauius alacriusque edere cogunt. Cæterum caloris nutrimentum, quod naturæ eius primo conueniat, arbitror esse humorē. quod & auctæ oleo flammæ arguunt, & cinis omnium rerum siccissima, quod combusto humore terrestres partes exsuccæ relinquuntur. Adhæc ignis diuellit ac dissipat corpora,

pora, eximendo ijs humore quo glutinabantur & cohære-
bant. Ergo cum ieiunamus, primum è reliquijs nutrimenti
in corpore calor vi humorem eripit. deinde ipſum aggredi-
tur natiuum carnis humorem inflammatio, ſuccum perſe-
quens. hinc ſiccitate tanquam in luto oborta, potum ma-
gis quam cibum corpus deſiderat : donec bibendo refe-
ctus calor & confirmatus ſolidi nutrimenti appetitionem
excitet.

QVAESTIO SECVNDA.

*Indigentiane famem & ſitim efficiat, an vero mea-
tuum figuræ mutatio.*

HIs dictis, Philo medicus primã propoſitionem impu-
gnauit, nõ ab indigentia ſitim, ſed mutatione meatuũ
figuræ effici adſerens. Oſtendunt hoc, aiebat qui noctu ſi-
tiunt: qui ſi obdormiant, abſque potu ſiti liberantur, & fe-
bricitantes inclinante morbo aut prorſus decedente, ſimul
etiam ſitire deſinunt. multis vbi lauerunt, aut adeo vbi vo-
muerunt, ſitis abijt. Atqui humor nulla harum rerum au-
getur : ſed pori ſeu meatus duntaxat mutata figura ordi-
nem alium affectionemque nouam præbuerunt. Manife-
ſtius hoc in fame apparet. Multi .n. ægroti ſimul & indigi
ſunt alimenti, & appetitione carent. nonnullorũ cum im-
pleti ſunt, nihil remittunt appetitus, ſed perſeuerant atque
intenduntur. Iam multi eorum qui inediam tolerauerunt,
oliua ſalſa aut cappari guſtata ſtatim refecti ſunt, appeti-
tuſque eorum inſtauratus. Quod quidem maxime oſten-
dit famam nobis quadam meatuum affectione, non indi-
gentia accidere cum iſta non famem excitent diminuendo
nutrimento, quando ipſa quoque nutriunt: ſed ſalſorum
ciborum cum ore ventriculi conſenſio in cauſa eſt, dum a-
crimonia ſua id cogentes & ſtringentes, ruſumve aperien-
tes & laxantes, cibi appetitionem efficiunt. Hæc argumen-
ta mihi probabiliter quidem excogitata videbantur : ſed
aduerſari potiſſimo naturæ fini, ad quem ab appetitu v-
numquodque ducitur animal, expletionem eius quod de-
fecit deſiderante, ſemperq; id quod naturæ accommoda-
tum eſt perſequente. Enimvero id quo maxime animal à
rebus inanimatis differt, id negare ad ſalutem eius ac du-
rabilitatem conducere :(quomodo ad noſtri conſeruatio-

nem nobis oculi cæterique sensus dati sunt) sed existima-
re affectionem hanc esse meatuum magnitudine ac parui-
tate euenientem? hominis est nullam naturæ rationem ha-
bentis. Deinde corpus deficiente natiuo calore horrere,
non item sitire aut esurire humoris & nutrimenti natura-
lis inopia, est à ratione alienum. Alienius etiam istud, si va-
cuationem natura appetit ob abundantiam, eam impletio-
nem requirere non indigentia impulsam, sed alia qua-
dam affectione. Porro autem animalium istæ indigentiæ
& repletiones, nihil ab ijs quæ agricolæ faciunt habent di-
uersi: sed similes multæ vtrinque sunt affectiones, similia
auxilia. Nam aduersus siccitatem irrigatione vtimur, & ad-
uersus æstum mediocri refrigeratione, & quæ nimis al-
gent, fouere conamur tegendo, & multa circumponendo:
& quæ in nobis sita non sunt, à dijs petimus, vt dent rores
molles, & apricationes cum vento moderato. quia scilicet
semper eius quod deficit impletione temperiem natura
conseruat. Atq; sic etiam nutrimentū τροφὴ videtur
dictum, τὸ τηροῦν τὴν φύσιν, quod naturam conseruet.
conseruatur aūt, plantis quidem absque sensu ex ambiente
aere, vt ait Empedocles, aliquādo commodum sibi alimen-
tum haurientibus. Nos autem appetitus quærere docet &
sectari quod deest nostro temperamento. Sed eorum quæ
allata fuerunt singulorum falsitatem consideremus. Nam
quæ aperiendi vim habent & acrimoniam, ea fortasse non
appetitum, sed morsum receptantibus nutrimentum par-
tibus inferūt, sicut pruritus quosdam tangendo lancinata-
rum. Atque vt eam affectionem demum appetitiuam esse:
probabile est eiusmodi cibis attenuata ea quæ par est ex-
cerni, fieriq; indigentiam non mutatione meatuum situs,
sed ijs vacuatis ac repurgatis. Acuta enim, acria & salsa ma-
teriam comminuunt atque differendo dissipant: vt recens
extritis succedat alimenti appetitio. Neque in lauacro ob
mutationem figuræ meatuum sitis cessat, sed carne humo-
rem recipiente vapore ij humido implentur. Vomitus au-
tem quod à natura alienum est eijciens, ei fruendi accom-
modatis sibi facultatem conficit. Non enim abundantem,
sed naturæ conuenientem humorem sitis appetit. itaq; et-
iam si copia alieni adsit, tamen indiget homo. nam naturæ
congru-

congruenti humori impedimento est peregrinus, neque eum permisceri sinit, donec alieno eiecto, suum meatus humorem recipiant. Porro febres humorem in profundum repellunt, mediisque imflammatis partibus omnis eo concedit, oppressusq; tenetur. itaq; vsu venit multis vt & vomant, interioribus partibus ob densitatem humida foras elidentibus : & sitiant ob indigentiam ac siccitatem reliqui corporis. Cum ergo remisit febris, & calor è medio decessit: humor rursum dispersus redit, & pro sua natura in omnes diditus partes simul & interiora alleuat, & carnem de aspera & sicca mollem teneramque redigit : sæpe etiam sudores ciet. itaq; sitim faciens inopia desinit, humore à grauata & cum ægritudine ipsum reiiciente parte in suum à quo desiderabatur locum remigrante. Sicut enim in horto, in quo puteus aquæ ditissimus sit, tamen nemine eam hauriente & rigante, plantas sitire & alimento distitui necesse est: ita in corpore si humor omnis in vnum contrahatur locum, mirum non est indigere cætera & aere : donec is rursum diffundatur. Id quod accidit & febricitantibus morbo remittente, & iis qui sitientes obdormiunt. nam etiam his somnus humorem è medio reductum æquabiliter in omnes partes digerit, eoque implet. At illa meatuum figuræ mutatio, quæ famem & sitim indueat, qualis tandem est? Ego enim non inuenio meatuum alias differentias, quam secundum multitudinem, & quod vel clauduntur vel aperiũtur. Et cõniuentes quidem, neq; cibum possunt neq; potum admittere : aperti vacuum & spacium parant, quæ est indigentia eius quod naturæ sit familiare. Etenim, lepidum caput, stipationes eorum quæ tinguntur locum habent, cum acribus rebus & vim detergendi habentibus superuacanea excreta & eliquata, meatibus tincturam reddunt receptu faciliorem atque retentu, vacuum indigentia excipente.

QVÆSTIO TERTIA.

Cur fames potu sedatur, sitis cibo sumto fit vehementior.

HIs dictis, qui nos inuitauerat: Mediocriter, inquit hęc disputata sunt: sed ad aliam veniamus quæstionem, omissis in præsentia meatuum vacuationibus & repletionibus. Cur fames potu compescitur: cum sitientes con- *

tra si quid dederint, acrius siti vrgeātur? Qui meatuum ratione causas reddunt: ii mihi videntur facilime & summa cum probabilitate, vt non verissime etiam, hæc explicare. Cum enim meatuum, qui omnibus insunt corporibus, alii aliam habeant proportionē: latiores tam siccum quam humidum recipiunt nutrimentum: graciliores potum admittunt, cibum non item. horum porro euacuatio sitim, illorum famem gignit. Hinc ergo est quod sitientes si edant, nihil inueniunt auxilii, meatibus ob tenuitatem non capientibus siccum alimentum, & adhuc manente in iis familiaris nutrimenti indigentia. Atqui esurientes si bibant, humor per maiores penetrans meatus, & eorum vacua implens, nimiam famis placat vehementiam. Mihi vero verum videbatur esse id quod vsuuenire dicebant: causam autem quæ adsignabatur non probabam. Etenim aiebam, si quis meatibus istis, quibus nonnulli inhærent, multumque iis tribuunt, carnem perforatam contendat: is eam admodum flaccidam, tremulam, fluxamque statuat necesse est. Non ab iisdem autem corporis partibus potum cibumque recipit, sed illum quasi percolari & diffluendo secerni alio, nimis quam est fabulosum & à re alienum. Ipsa enim cum humore permixto comminuens cibos, & auxilio vtens calido innato, atq; spiritu, subtilius quam vllum possit instrumentum secando diuidendoque nutrimentum attenuat, vt omnis eius pars omni parti corporis conueniens accommodataque redigatur: non foraminibus quibusdam aut meatibus applicata, sed vnita cum re nutrienda, eique adnascens. Verum absque etiam hæc essent, ne solutus est quidem quæstionis difficilimus nodus. Sitiens enim si edat, non etiam bibat, non modo non restinguit sitim, sed multo quam erat acriorem reddit. De hoc nihil dictum est. Considera autem, aiebam, an nos probatas ex iis quæ apparent positiones sumamus. Primum hoc, humorē à sicco consumi & aboleri: siccum humore imbutum & emollitū diffundi atq; exhalare. Deinde non existimandum vel famem sicci, vel sitim humidi nutrimenti talem esse elisionē, qua ipsum planissime tollatur: sed esse indigentiam mediocris & sufficientis. nam qui omnino horū alterutro destituuntur, ii neq; esuriunt, neq; sitiunt, sed mortem obeunt statim. His ita positis, iam non difficile est causam inuenire.

uenire. Etenim sitis edendo intenditur, cibo sua siccitate humorē qui sparsim imbecillis in corpore est reliquus cō- trahente & omnem liquorem absumente. sicuti videmus terram & puluerem, & multo magis mixta humorem o- mnem in se recipere atque abolere. Contra famem necessa- rio mitigat potus. Humor enim ciborum reliquias aridas & exiles rigans ac diffundens, succo ingenerato & exhala- tionibus, eas effert in corpus, indigētibusq; applicat parti- bus. Itaq; non male Erasistratus humorem cibi vehiculum dixit. nam quæ ob siccitatem aut aliam affectionem igna- ua sunt & grauia, admixtus attollit sursumque euehit. Mul- ti autem etiam cum non bibissent: sed tantum lauissent, continente fame acriq; liberati sunt. Quippe humor ex- trinsecus subiens, succulentiora facit adq; nutriendum a- ptiora quæ sunt intus: ita vt vehemētia & sæuicia famis re- mittat & mitigetur. Ideo eorum quoq;, qui inedia vitam finire volunt multi diu durant sola aqua pota: quantisper scilicet non omne id siccitas absumpsit, quod apponi cor- pori, idque alere potest.

QVAESTIO QVARTA.

Quæ sit causa, quod è puteo hausta aqua, si in ipso putei aere pernoctet, frigidior redditur.

HOspiti frigidam bibere solenti, ac luxurianti ea in re, famuli aquam frigidiorem hoc modo redigebant: vas, quo hausta erat aqua, in puteo suspenderunt, ita vt superfi- ciem aquę non contingeret, itaq; per noctem reliquerunt. postridie ad cœnam allata, recenti erat frigidior. Erat au- tem is hospes mediocriter litteratus, aiebatque hoc se de- sumsisse ex Aristoteleis iis, quæ addita ratione ille scripsit. Rationem autem esse talem: Omnis aqua prius calefacta, magis refrigeratur. vt ea quæ Imperatoribus paratur, igni admota dum ferueat, vase dehinc multa niue accumulata circumdato frigidior redditur. Sicut etiam nostra vtique corpora vbi lauerimus, facilius frigescunt: quia laxatio à calore accidens corpus multis meatibus patēs rarius fecit, ac rarum redegit: vt iam externum aerem confertim reci- piens, vehementius mutetur. Ergo aqua dum è puteo hau- ritur icta, eaq; agitatione præcalefacta, in aere celerius re- frigeratur. Laudauimus ergo hospitem, qui fortiter memo

Plin. 31.3.

riterq; suam dixisset causam. ipsam vero ratione̅ in dubium vocauimus. Aer enim in quo vas pendet, si frigidus est, quomodo aquam calefacit? si calidus, qui denuo refrigerat? absurdum enim est idem ab eodem affici contrariis modis, nullo interueniente discrimine. Tacente illo & hæsitãte, Nihil est, inquàm ego, quod de aere dubitemus: cum sensus eum frigidum esse doceat, maxime in profundo putei: vt nullo modo possit aquam calefacere. Sed potius aer iste frigidus, cum totam putei aquam præ multitudine eius refrigerare nõ possit, partem eius ademtam facilius subigere & sua qualitate adficere valet.

QVAESTIO QVINTA.

Quare lapilli & plumbea lamina, in aquam iniecta, frigidiorem eam faciunt.

ENimuero de lapillis & incudibus quod dixit Aristoteles, iis iniectis aquam refrigerari & durari, puto te memoria tenere ita in problematis ab eo esse positum, vt rem tantum narret. nos autem causam indagemus: est enim difficilis inuentu. Omnino, inquam: & mirer, si nos non subterfugiet. Considerate enim. Primum omnino non videtur tibi ab aere aqua frigore præoccupari, dum is erumpit foras. Aer autem plus habet virium, lapidibus & incudibus renitens. non enim sinunt eum vt ærea & fictilia vasa elabi: sed sua densitate cohibentes à se in aquam repellunt: vt integra fiat & valida refrigeratio. Itaque etiam hyeme fluuii frigidiores mari sunt. vim enim in eos exercet aer repressus, qui in mari ob profunditatem dissipatur, nulla re ei renite̅te. Alio autem pacto probabile est tenuiores aquas magis à frigido refrigerari: vincuntur enim præ imbecillitate. Cotes vero & lapilli aquam faciunt tenuiore̅, ad se trahentes quidquid ei admixtum est turbidi & terrestris: vt tenuior & imbecillior facta aqua facilius à frigore subigatur. Sed & plumbum de natura frigidis est: vt quod cum aceto tritum cerussam lethalium venenorum frigidissimum edat. & lapilli ob densitatem frigus in profundum perferunt. Etenim omnis lapis nihil est quam è frigefactę & gelu adstrictæ terrę concretum quippiam: tanto quisq; magis, quanto est densior. itaq; absurdum non est, si frigiditatem aquæ renitendo auget & lapis & plumbum.

QVAE-

QVAESTIO SEXTA.

Quamobrem niuem paleis & vestibus intectam conseruant.

TVm hospes paululum moratus: Qui amãt, inquit, maxime cum amasijs suis, vbi hoc non datur, de ijs loqui cupiunt. Itaq; ego sum erga niuem affectus quæ quoniam in promptu non est, eaq; caremus; scire desidero quid causæ sit quod à calidissimis rebus adseruatur. etenim paleis eam inuoluentes & rudib pannis per multum temporis integram retinent. mirum vero si calidissima frigidissimorum tutantur atq; continent naturam. Omnino, inquam, mira res est, si quidem vera sit. Sed non est ita: verum nosmet ipsi decipimus, male ratiocinando statim calidum esse, si quid facultatem habet calefaciendi. cum tamen videamus eandem vestem hyeme calorem, æstu frigus parare. quomodo nutrix illa tragica Niobes liberos

Calefacit & refrigerat centonibus
Leuidensis vestium.——

Et Germani quidem vestibus tantum contra frigus, Æthiopes aduersus solũ æstum se muniunt: nobis ad vtrumq; vsus est. Cur ergo vestem potius à calefaciendo calidã dicamus, quam à refrigerando frigidam? Immo si sensus iudicium sit faciendum, magis frigida quam calida videbitur. Nam tunica nobis primum induentibus frigida accidit, & lectus decumbentibus. postmodo quidem contepefaciunt nostro calore impleta isthæc: quod simul calorem cohibent, ac frigus externumq; aerem à corpore arcent. Febricitantes sane & æstu afflicti, continenter vestes mutant, quod frigidum esse sentiunt quo amiciuntur. iniectum autem id, statim calefit à corpore. Proinde sicut vestis nos calefacta calefacit, ita niuem frigefacta frigefacit, frigescit autẽ à tenui spiritu quem nix emittit. is enim insitus eam continet solidam: & spiritu dilapso nix aqua iam fit ac liquata diffluit: emarcescitq; albedo niuis, quam spiritus cũ humore spumosa permixtio indiderat. Simul itaq; & frigus veste ambiente intus cohibetur, & aer externus arcetur, ne concretum niuis corpus diffindat aut laxet. Vtuntur autem fullonem nondum expertis pannis, quia filum ob asperitatem & siccitatẽ non patitur centonem grauiter niui incidere, eiusve colli-

dere raritatem. ſicut & paleæ ob leuitatem molliter incum-bentes non comminuunt compagem niuis: alioqui autem denſæ & probe tegentes, excludunt calorem aeris, & frigiditatem niuis decedere non ſinunt paleæ. Cæterum ſecretione ſpiritus niuem liquari, ſenſu conſtat. nam cum nix liqueſcit, ſpiritum gignit.

QVAESTIO SEPTIMA.

Percolandumne ſit vinum.

* NIger ciuis noſter à ſchola venerat, cũ philoſopho nobili non multum verſatus tẽporis, ſed tantũ, vt ex eo non obſeruante diſceret quod maxime is moleſtum alijs vſurpabat: nempe vt ſtudium eius omnia reprehendendi, & quauis de re eos qui vna aderãt ſuggillãdi imitaretur. Itaq; cum Ariſtio nobis cœnam præberet, non contentus apparatum conuiuij reliquum vt ſumtuoſum & ſuperuacaneum taxare, vinum quoque aiebat non debere inferri colatum, ſed præcepto Heſiodi obtemperantes è dolio id bibere viribus adhuc innatis præditum. hanc vero colandi purgationem primum ei neruos præcidere, & calorẽ reſtinguere, qui exhalet & elangueſcat vino ſæpius diffuſo. deinde in hac re apparere curioſitatẽ quandam & luxuriam, quæ id quod vtile eſt in ſuauitatem impendat. Sicut enim gallinaceos gallos & porcos caſtrare, vt caro eorum contra naturam fiat tenella & feminea, non ſit ſanorum hominum, ſed gulæ ſtudio perditorum: ita (ſi licet honeſta tranſlatione vti) merum vnguibus deſpoliant (aiebat) & effeminant qui id diffundunt per colũ. cum neque ferre merum ob imbecillitatem poſſint, neque eos intemperantia moderate bibere ſinat. Itaque hoc commento vtuntur, quo largius potandi ſtudium excuſent. Ergo adimunt vino vim ſuam, ipſum tamẽ relinquentes: quomodo ijs qui ad frigidam bibendam temperamento ſunt parum commodo, exhibere decoctam ſolemus. Etenim aciem vini roburque, in percolando tollunt atque excernunt. Magnum vero argumentum eſt vinum corrumpi, neque vigorem eius durare, ſed emarceſcere, quod veluti à radice ſua à fæce abſcinditur. At enim veteres vinum diſerte fæcis vocabulo adfecerũt: quomodo hominem ſolemus capitis aut animæ nomine adficere, à principe parte deminuto vſi vocabulo: & trygan, hoc

Hom. in Apoll.

eſt fæ

est fæcare dicimus vindemitores, ac vinum diatrygiũ, quasi perfæcatum, dixit alicubi Homerus. soletque vinum passim æthopa & rubrum dicere: non pallidum & luteum, quale nobis Aristio à multa purgatione præbet. Tum ridens Aristio: Non, inquit, pallens mi homo, neque exsangue: sed quod primo statim adspectu mire se & mansuetum esse profiteatur. Tu vero malles Baccho repleri nocturno, & nigros turbines concitante: vituperasq; purgationem. Atqui hæc tanquam bile vomitu egesta, quod mero inest graue, ebrietatem, ac morbos generans aufert, facitq; vt à nobis facile placidumque vsurpetur. Ac tale vinum Homerus æthops vocat, aitque potum heroibus fuisse: non vtiq; caliginosum, sed splendidum ac pellucidum. neque enim euenor (id est viris conducens) & æthops, quod est clarum, quæ de vino dixit, etiam ærei adiecisset nomina, quod alias norops, quasi præfulgidum, appellat. Sicut ergo Anacharsis ille sapiens alia Grecorum instituta reprehendens prunas laudauit, quod fumo excluso domi ignem portarent: ita nos à sapientibus vobis alias fortasse accusari poterimus: in hoc autem quid tandem delinquimus, quod meri facultatem turbulentam eijcientes atq; dissipantes, ipsum interim hilaritate quadam, non fucato ornatu gratius reddentes, neque aciem tanquam ferri eius & vim retundentes, sed quasi sordes quasdam & rubiginẽ expurgantes, adhibemus mensis? Atqui, inquies, non colatum merum plus habet virium. Nimirum, mi homo, etiam furiosus & insaniẽs homo plus roboris habet. verum is vbi elleboro aut victus commoda vsus ratione ad se redijt, tunc vehementia illa & viriũ contentio discedit atque euanescit: verus autem vigor cum sanitate mentis coniunctorum corpori redit. quo videlicet pacto etiam vini purgatio demta ea vi qua animum percellit & ad insaniam impellit, habitum ei mitem & salubrem conciliat. Existimo autem permultum interesse inter superuacaneum cultum & mundiciem. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro purpuraq; dum vtuntur, curiose & impensius quam par est ornatui indulgere videntur. lauacro eas vti, oleo inungi, comam componere, nemo prohibet. Venuste discrimen hoc Homerus expressit, vbi Iunonem se ornantem facit:

Principio ambrosia sordes de corpore diuo.

Odyss. ω. 341. *

Iliad. α. 461.

Iliad. λ. 16.

Odyss. δ. 622.

Iliad. ξ. 170.

Eluit,

Eluit, & liquido mundum perfudit oliuo.

hactenus industria & mundicies est. cum autem aureas fibulas sumit, & arte elaboratas inaures, tandemque ad cesti præstigias se cōfert: hoc iam ociosa & superuacanea est curiositas, matronamq; dedecens procacitas. Proinde etiam qui vinum aloe aut cinnamomo vel croco inficiunt, ij quasi mulierem comtam curiose in conuiuia adducunt & prostituunt. qui autē quod vino inest sordidum & inutile adimunt, ij purgant illud atq; sua opera commodius reddunt. Alioqui curiositati ociosæ omnia imputabis, orsus ab ipsa domo. Cur, inquies, ita est incrustata? cur aduersus aerē purum maxime aperta? cur patet lumini versus occasum solis aditus? cur poculorum vnū quodq; detritum tersumq; fulget atq; splendet? An vero, inquam, poculum sordidū esse, vel prauum edere odorem non debet: quod ex eo bibitur, sordibus debet & immundicie plenum esse? Et quorsum attinet reliqua referre? Ipsa tritici elaboratio dum panis ex eo conficiatur, quæ nihil aliud quam purgatio est, vides quantum requirat negocij. non enim modo aluei, cola, concussiones secretiones ad pinsendum adhibentur frumētum & farinas: sed & contritio quæ è pasta asperitatem elidat, expurgatamque materiam ita cogat, vt esui cocta esse possit. Quid ergo absurdi habet res, quod vini etiam fœculentas partes aceris aut furfuris in morem, colando expurgamus? præsertim cum sine sumtu id fiat, sine labore.

QVAESTIO OCTAVA.

Quæ sit causa bulimi.

A Maioribus nostris ad nos propagatum est quoddam sacrificium, quod archon (qui magistratū præcipuum gerit) in publico, reliquorū quiuis domi suæ peragit. vocatur autem bulimi expulsio: & seruorum aliquem viticeis verberātes ferulis per fores eijciunt, additis his verbis: Foras bulimum, intro diuitias & sanitatem. Me archonte cōplures sacrificio se adiunxerūt. Rite omnibus peractis cum rursus discubuissemus, quæri cœptum est primum de ipso bulimi vocabulo, deinde quid verba sibi vellent quæ recitantur dum seruus exturbatur, maxime autem de ipsa affectione & eius circūstantijs. Videbatur ergo bulimus famē (is est limos Græcis) ingentē aut publicam notare: maxime

apud

apud nos, qui Æolica dialecto P pro B vsurpamus. nõ enim bulimum antiquitus, sed pulimum quasi polylimum, id est famẽ multã appellamus. Sentiebamus autem a bubrosti diuersum esse: argumẽto repetito ex Ionicis Metrodori. Narrat. n. is Smyrnæos antiquitus Æolenses sacrificare Bubrosti taurũ nigrum concisumque in frusta vna cum ipsa pelle igni totum cremare. Iam cum omnis fames morbo similis sit, maxime autem bulimus accidat adfecto contra naturã corpore, recte opponi ei vt indigẽtiæ diuitias, vt morbo sanitatẽ. Sicut vero nauseare dicti sunt primum quib. in naui ac inter nauigandum stomachus langueret: deinde consuetudo obtinuit, vt vox ea quocunq; modo sic affectis tribueretur. ita bulimus quoq; inde ortus, in reliqua peruasit. Atq; hæc quidem ex omnium sermonib. tãquã symbola collecta fuerunt. Vt vero attigimus quæstionem de causa bulimi: id primum dubios nos tenuit, cur maxime bulimus incesseret per altã niuem ambulãtes. Brutus quidem in discrimẽ vitæ adductus bulimo fuit, cum Dyrrhachio Apolloniam proficisceretur per niuẽ copiosam, & eorum qui cibos gestabãt nemo ipsum cõsequeretur. ibi cum iam animo deficeret ac cõsideret, coacti sunt milites ad muros accurrere, & ab hostibus excubitoribus panem flagitare: quo statim accepto, Brutũ recreauerunt. isq; vrbe potitus, humanissime vniuersos tractauit. Accidit bulimus equis etiam atq; asinis, maxime cum caricas aut mala gestant. & quod maxime mirum est, de omnibus quæ esui sunt, apprime panis reficit nõ homines modo, sed iumenta quoq;: vt vel minimo panis frustulo vescendo confirmentur atq; progrediantur. Facto silentio, ego (qui animaduerterem antiquiorum argumentis propositis ignauos & ingenio minus acri præditos exsaturari & acquiescere: alacrioribus autem & solertibus principium offerri cõmodum audiendi aliquid pro sese in quærenda & inuestigãda veritate) Aristotelis sententiam commemoraui: qui docet foris magno circumfuso & efficaci frigore corpori interna vehemẽter incalescere, magnamq; ita colliquationem effici. quæ si ad crura defluat, lassitudines gignat ac grauitates: sin ad principia motus & respirationis, exanimationes & imbecillitatem. Hæc ego cum dixissem, alijq; impugnarent rationẽ hanc, alij defenderent: Soclarus, Initium (inquit) huius argumenti optime habet.

Iliad, ω. 132.

Bruti casus.

Nam

* Nam per niuem ambulantium corpora admodum circum refrigerari & denſari, verum eſt. A calore autem fieri colliquationem quæ principium reſpirationis inuadat, non arbitror. Mihi potius videtur calor intro compulſus & abundans intus conſumere nutrimẽtum, eoq; deficiente ipſe quoq; ignis inſtar exſtingui. Itaq; bulimo correpti cũ vehementer eſuriunt, tum admodũ exiguo cibo ſumto reficiuntur: quod cibus ingeſtus quaſi fomes eſt iterum exſuſcitando calori. Cleomenes vero medicus in vocabulum bulimi limon, quo fames ſignificatur, abs re inſertum fuiſſe aiebat: vt pinein bibere in Katapinein ꝙ eſt deglutire, & in anakyptein ſurſum reſpicere, Kyptein quod deorſum intueri eſt. Neque enim eſt aiebat, vt putatur, bulimia famis ſpecies, ſed adfectio ſtomachi ob concurſum *deliquium animi faciens. Sicut itaq; odorata remedio ſunt exanimationibus, ita panis reficit bulimia tentatos. nõ quod cibo indigeant (nam minimo eo ſumto recreantur) ſed quod panis ſpiritum vimque languentem reuocat. Eſſe autem nõ famem, ſed exanimationem bulimum, iumenta docent, quæ odore caricarum & malorum ſic adficiũtur. nõ enim indigentiam odor, ſed morſum quendam in ore ventriculi exagitationemq; eius efficit. Nos vt hæc tolerari, ita ſentiebamus ꝓbabiliter à contrario principio aliquas poſſe ratiocinari, non denſari in bulimo, ſed rareſcere ſtomachum ponentes. Etenim ſpirit⁹ qui à niue defertur, eſt quaſi æther iſtius cõcretæ ſubſtantiæ & ramentũ tenuiſſimarum partium, & vi præditũ ſecandi diuidendiq; non carnẽ modò, ſed argentea etiam atq; ærea vaſa. videmus enim hæc niuem non continere: quippe exſpirando ea conſumitur, exterioremq; vaſis ſuperficiem humore opplet tenui ac glaciei ſimili, quẽ ſpiritus relinquit per meatus occulte exiẽs. Is ergo niueus ſpiritus per niuem ambulantib. acutus & flammæ in morẽ incidens, extrema vrere videtur ſecando, & penetrare carnem ignis inſtar. Inde corpus maiorẽ in modũ rareſcit, calorq; foras fluens à frigore ſpiritus ſuperficiem ambientis reſtinguitur. itaq; roridum ſudorem corpus euaporat ac tenuẽ, liquaturque, & ſimul vires conſumuntur. Quod ſi quis tum quieſcat, non multum caloris è corpore dilabitur. Cum vero motus corporis nutrimentum celeriter calefacit, & calor foras ſe proripit, carne laxata: neceſſe eſt magnum vi-

rium fieri defectum. Cæterum frigus non denſandi modo, ſed etiam liquandi corpora vim habere, conſtat. Acribus enim hyemibus cotes plumbeæ liquantur * eſt cum deſudatione * Et quod multis non eſurientibus accidit bulimia, oſtendit fluxum magis quam denſationem corporis. Rareſcunt autem hyeme, ob quam diximus tenuitatem: alioqui etiam laſſitudine & motu calorem in corpore ſitum acuente: qui attenuatus & fatigatus copioſe fluit & diſſeminatur per corpus. Mala deniq; & caricas probabile eſt tale aliquid exhalare, quo iumentorum attenuetur calor & in partes minimas diſſipetur. alia enim aliis vt reficiuntur naturali ratione, ita etiam læduntur.

QVÆSTIO NONA.

Cur poeta reliquis liquoribus peculiares adiiciens appellationes, oleum duntaxat humidum dixerit.

DIſputatum aliquãdo fuit, cur cum multi ſint liquores, & poeta ſolitus ſit ſingulos ſuis ornare epithetis, lac album, mel flauum, vinum rubrum nominans: oleo tamen ab eo tantum, quod ei cum omnibus liquoribus eſt commune, humidi appellationẽ adiunxerit. Ad hoc dictũ fuit, Sicut dulciſſimum eſt quod penitus & omnibus ſuis partibus dulce eſt, albiſſimum, quod penitus album (penitus ſic intelligo, vt nihil ei contrariæ naturæ ſit admixtum) ita id quoq; maxime humidum dici debere, cuius nulla pars ſicca ſit. Hoc autem oleo congruit. Primum enim leuitas eius æquabilitatem partium demonſtrat: cum contactu omnes eodem modo affectæ deprehendantur. Deinde tanquam ſpeculum intuentis faciem optime repræſentat. nihil enim ei aſperum ineſt, quo reſplendeſcentia diuelli poſſet: ſed ab omni parte ob humiditatem etiam minimum quodque lumen ad oculos reflectitur, ſicut contra lac ſolum ex omnibus liquoribus ſpeculi munere non fungitur, quod ei multum terrei eſt admixtum. Porro oleum in motu minus quam vllus alius liquor ſtrepitum edit. eſt enim penitus humidum reliquorum humorum dum fluunt & mouentur, duræ & terrenæ partes impingunt atq; reliduntur, eoque ſtrepitum edunt ob aſperitatem. Quin etiam ſolum oleum non permiſcetur aliis. Eſt enim denſiſſimum, neque

Odyſ. ζ. 79.

habet inter ſiccas & terreſtres in ſeipſo partes ſpacia aut meatus quibus racipiat id quod incidat, ſimul etiam ob partium ſimilitudinem inconcinnum alijs, & continuum ipſum eſt. Et cum ſpumat oleum, ſpiritum non admittit ob continuitatem & tenuitatem. Hæc etiam cauſa eſt cur ignis oleo alatur. Nulla enim quam humida re ignis nutritur, idque ſolum ardet, quod humidum eſt. Nam igni incenſo aer in fumum abit, terrena in cinerem verſa relinquuntur: ſolum humorem ignis depaſcitur, eoque ſecundum ſui naturam alitur. Aqua ſane, vinum, alijque liquores multum turbidi admixtum, multum terrei habentes, flammam illapſu ſuo diuellunt, aſperitateque ſua & pondere opprimunt atque reſtinguunt. oleum, quia ſincere humidum eſt, ob tenuitatem mutatur, & ab igni ſuperatum ardet. Maximum humiditatis argumentum eſt, quod minima quantitate latiſſime diffunditur. non enim mellis, non aquæ, non alîus vllius liquoris tam exigua gutta tam late ſe profert: ſed plerunque ob ſiccitatem mature abſumitur. Oleum, quia vſquequaque duci poteſt, ac molle eſt, corpori vngendo obducitur, & quam longiſſime defluit, membraque ſua humiditate imitatur, ijſque ita adhæreſcit vt non facile euaneſcat. Veſtem aqua madefactam videmus mox reſiccari. olei autem maculas eluere non eſt vulgaris laboris. maxime enim penetrat, quia tenuiſſimum eſt & humidiſſimum. quando vinum quoque dilutum Ariſtoteles ait difficilius elui è veſtibus: quod magis tenue factum, facilius in meatus ſubeat.

QVAESTIO DECIMA.

Quæ cauſa ſit, quod mactatæ carnes ſi de ficu ſuſpendantur, mox teneреſcunt.

INter cœnandum laudabatur Ariſtionis cocus, quod cum alia obſonia eleganter parauiſſet, tum recens iugulatum Herculi gallum appoſuiſſet ita tenerum, cum tamẽ recens adhuc eſſet & pridie vixiſſet. Heic cũ Ariſtio dixiſſet, celeriter hoc effici, ſi mactatum animal illico de ficu ſuſpenderetur: cauſam huius rei quærebamus. Equidem ſpiritum validum & vehementem à ficu exhalare, cum viſus plane teſtatur, tum id quod de tauris fertur: ſcilicet ficui alligatum taurum etiam ferociſſimum, quieſcere, tactumque admittere, & omnino ferociam quaſi elangueſcentem depone-

ponere. In acrimoniã tamen arboris maior pars caufæ collata eft. Eft enim arbor hæc omnium plantarum fucci pleniffima, quo & ficus ipfa, & lignum, & cortex plenus eft. Itaq; ficulnum lignum crematum fumo maxime mordet: * & combufti cinis lixiuium præbet fumma tergendi vi præditum. Hæc vero omnia funt caloris. Iam quod fuccus eius lac coagulat iniectus,(funt qui dicant non fieri inæqualitate figurarum lactis quæ ab eo apprehendantur & conglutinentur elifis in fuperficiem læuibus ac rotundis: fed quod ob calorem eliquet humoris inftabiles & aquofas partes. Argumento etiam eft id, quod inutilis fucci dulcedo fit, quia potum facit peffimum. Non enim læue ab inæqualibus, fed frigidum & crudum à calore fiftitur. & ad hoc fales faciunt, vtpote calidi: repugnant autem ifti apprehenfioni & glutinationi, cum maxime natura ijs vim diffoluẽdi dederit. Spiritum igitur calidum, acrem, incidendique vi præditum ficus emittit: ifque incidit & concoquit carnem auis. Idem fit fi frumenti aceruo imponatur, aut iuxta nitrum calore id efficiente. Effe autem triticum calidum colligunt ex amphoris, quibus in tritico pofitis vinum celeriter confumitur.

PLVTARCHI SYMPOSIACORVM, SEV Conuiualium difputationum, Liber feptimus.

SCITI hominis atque humani dictum, Soffi Senecio, in ore habent Romani, quifquis ille fuit: qui cum aliquando folus cœnaffet, Se ediffe ifto die, non cœnauiffe pronũciauit. nimirum cœnam femper indigere communitate quadam & amicitia quæ ei fuauitatem pararet fentiens. Euenus quidem ignem condimentorum fuauiffimum dixit. falem Homerus diuinum, plerique Gratias appellant, quod plurimis rebus admixtus guftui eas commodas, gratiofafque & iucundas reddat. Cœnæ autem & menfæ condimentum reuera diuiniffimum eft amicus præfens familiarifve aut notus homo. non quod vna edit & bibit, fed propter communicationem colloquij: modo aliquod fit in vltro citroq; dictis operæprecium. multis enim inanis inter pocula loquacitas prauos animi motus inijcit

Iliad.1.214

atque peruertit. Itaq; in rem eſt non minus ſermones quam amicos probare, quos ad cœnam adhibeas. Eſtq; hîc aliter ſentiendum ac pronunciandum, quam Lacedæmonijs placuit. Ij enim ſi adoleſcentem aut hoſpitem in Phiditia accepiſſent, foribus commonſtratis, Hac, aiebant, nullus egreditur ſermo. Nos ſi noſmet condocefecerimus ad recte loquendum, licebit noſtros ſermones omnes apud quoſuis homines efferre: quod eorum argumenta nihil habent impudicum, nihil maledicum, nihil malignum, nihil illiberale. Idque iudicari poteſt ex hiſce exemplis, quorum hic liber decuriam ſeptimam continet.

QVÆSTIO PRIMA.

Timæo.

Ad eos, qui Platonem reprehendunt, quod potum deferri per pulmonem dixerit.

ÆStiuo tempore quidam vna bibentium verſiculum illum qui omnibus in ore eſt forte protulit:

Pulmones madefac, aſtrum etenim nunc oritur, mero.

Tum Nicias Nicopolita medicus: Mirum non eſt, inquit, ab Alcæo homine poeticæ dedito ignoratum fuiſſe, quod etiam Platonem fefellerit. Quanquam Alcæus quidem defendi vtcunq; poteſt. nam probabile eſt pulmonẽ ſtomacho vicinum liquore etiam frui, eoq; rigari. Plato autem ita diſerte ſcribens potum per pulmonem tranſire, etiam ijs qui ad defendendum ipſum animo ſunt promtiſſimo, nullam veriſimilis rationis occaſionẽ reliquit. Error enim magnus eſt. Primum quia neceſſe eſt humidum nutrimẽtum cũ ſicco permiſceri, probabile eſt ambobus commune vas ſubijci ſtomachum, qui cibum mollem & madefactum in ventrem didat inferiorem. Deinde cum pulmo vndiquaq; leuis ſit & denſus, quomodo farina cum potione hauſta exibit, & non in eo retinebitur? nam & hoc vnum eſt de ijs, quæ aduerſus Platonem Eraſiſtratus recte obiecit. Iam cum in pleriſq; partibus corporis finis & vſus conſideretur à philoſopho, ad quem à natura ſit factum vnumquodque: etiã lingulæ, quę epiglottis dicitur, perpendenda fuit vtilitas. Non enim ſuperuacanea eſt: ſed eo collocata, vt interim dum deglutitur alimentum, aſperam arteriam conſtringens obſtet, ne quid omnino in pulmonem incidat. nam ſi quid illabatur, id tuſſi vehementem facit aſperitatem & lancinationem

ionem. Proinde epiglottis ianuæ instar intergerinæ in utranque partem inclinari se sinens, loquentibus nobis stomacho incidit, edentibus aut bibentibus arteriæ, mundum spiritui cursum respirationemq; seruans. Porro qui sensim bibunt, eorum scimus humidiores esse ventres quam qui confertim humorem hauriunt. his enim potus recta in vesicam impetu transit: apud illos diutius inhæret cibus, eosque emollit, vt permisceatur & maneat. quod neutiquam eueniret, si humor statim inter hauriendum secerneretur. Sed nos complectimur, simulq; cum cibo eum in ventrem demittimus: & vt Erasistratus dixit, liquore tanquam vehiculo sicci nutrimenti vtimur. Hæc Nicia locuto, Protogenes grammaticus: omnium, ait, primus Homerus animaduertit cibi vas esse stomachum, potus autem asperam arteriam, quæ bronchus, & antiquis aspharagus dicitur, vnde & vocalibus hominibus erispharagorum appellatio obtigit. Nam cum dixisset quomodo Hectoris Achilles hasta petierit

Fauces, accelerant vbi valde vulnera mortem: addit,
Non tamen aspharagum simul abscidit, ----

Iliad. χ. 325.

canalem nimirum spiritus

Sub hæc orto silentio Florus: itane, inquit Platonem deserto vadimonio reum peragi sinemus? Nequaquam vero, inquam ego: ne damnari vna cum Platone sinamus Homerum. Hic enim tantum abest vt humorem ab arteria auertat, vt cibum quoq; etiam vna inijciat,

Ille eructauit per fauces frusta cruento
Mixta mero, ----

Odyss. ι. 373.

nisi vel hoc dicere quis sustineat, Cyclopi vt oculum, ita etiam meatum nutrimenti fuisse vnicum: aut faucium vocabulum, quæ est pharynx Homeri, omnibus & priscis & recentioribus pro arteria accipientibus, nos ad stomachum detorquebimus. Atq; hæc non inopia testium, sed veritatis studio adduxi impulsus. Etenim testes Plat cum multos, tum præclaros habet. Omitte enim si lubet Eupolin, qui in Colacibus seu Parasitis, ita dixit:

Potare iussit Protagoras, vt Sirii
Pulmonem habeat sub ortum ardentis humidum.

omitte etiam elegantem Eratosthenem, qui scripsit,

Dulci pulmones irriguusq; mero.

Euripides quidem liquido oſtendit ſe acutiùs nonnihil Eraſiſtrato vidiſſe, his verbis.

Vinum canales per pulmonis tranſiens.

Vidit nimirum pulmonem cauernas habere, & pertuſum eſſe meatibus, per quos humor permeet. Non enim ſpiritus opus habuit meatibus quibus educeretur: ſed propter humorem & quæ vna cum eo illabuntur, coli inſtar foraminibus multis eſt apertus pulmo. Neque minus, mi homo, pulmoni conuenit quam ſtomacho, vna eijcere polentam aut farinam. Non enim ſtomachus noſter eſt, vt quidā opinantur, læuis & lubricus: ſed aſperitates habet, quibus probabile eſt cum incidunt tenuia & exilia, adhæreſcere ea, & non deglutiri. Sed neque hoc dici, neque illud commodè poteſt. Nullis enim verbis exprimi poteſt naturæ in obeūdis actionibus ſuis induſtria. neq; dicendo dignè explicari poteſt eius inſtrumentorum ſolertia, ſpiritus inquā & caloris. Porro autem teſtem Platoni cito Philiſtionem Locrenſem, peruetuſtum hominem, qui veſtra arte magnā ſibi gloriam parauit: atq; Dioxippum. ij enim non aliam viam ab ore enarrant, quam quæ eſt à Platone indicata. Neque vero illam tāto honore dignatam epiglottidem ignorauit Dioxippus. ſed ad eam ait humorē in deglutiēdo ſecerni, in arteriamq; delabi, deuoluente ſe in ſtomachum cibo. & in arteriā ſane eſculentorū nihil incidere: ſtomachum vna cum ſicco nutrimento etiam aliquā humidi partem admixtam excipere. Eſt vero hoc probabile. Nam epiglottidem ait arteriæ præpoſitam eſſe veluti ſepimentum & penu, vt ſenſim paulatimque potum percolet. ne ſubito confertimve infuſus ſpiritum opprimat aut turbet. Itaque etiam aues carent epiglottide. non enim hauriunt aut lambunt potum. ſed roſtris immerſis paulatim eum in arteriam demittunt atq; ſic eam rigant Enimvero teſtium ſatis eſt. Platonis dicto primū ipſe fidem cōciliat ſenſus: nam arteria vulnerata non deglutitur humor, ſed veluti canali rupto foras erumpere, & tanquam per fiſtulam proſilire cernitur: quantumuis integro interim illæſoque ſtomacho. Id quoque omnes nouimus, affectionibus circa pulmonem comitari ardentiſſimam ſitim, ob ſiccitatem, aut calorem, aliamve cauſam vna cum inflammatione appetitum ingenerātem. Euidentius etiam hoc eſt indicium, quod animalia vel nullum vel admo-

admodum paruum habentia pulmonem, omnino potu nō indigent, neque eum expetunt. eo quod certis partibus innata eſt humiditatis appetentia, quæ vero partibus iis carent, neq; vſus eius eſt, neq; cupido. Deniq; videbitur veſica fruſtra eſſe data. Nam ſi ſtomachus vna cum cibo potum excipit, inque ventrem demittit: nullo peculiari opus erit meatu alimento ſicco, ſufficietq; vnus communis ambobus per idem foramen eandem in ſentinam conuectis. Nunc ſeorſim veſica eſt, ſeorſim inteſtina: quod nutrimentorum alterum à pulmone, alterum à ſtomacho pergit, ipſa in deglutitione ſeiunctorum. Inde eſt, quod in excremento humido nihil viſitur ſicci ſimile vel colore vel odore. atqui natura ferebat, vt ſi in vētre cum eo commiſceretur, qualitatibus etiam eius imbueretur, neq; purum & incontaminatum ſecerneretur. Sed ne lapis quidem vnquam in ventriculo concreuit. at vero rationi erat conſentaneū, non minus ibi quam in veſica humorem cogi ac concreſcere, ſi omnis potus per ſtomachum eo ferretur. Enimuero apparet ſtomachum de humore per arteriam præterlabente ſtatim attrahere, quantum ſufficit ad mediocriter emolliendum, inq; ſuccum conuertendum nutrimentum. itaque nullum humidum is recrementum facit. pulmones autem, quando è potu ſpiritum & humorem quibus debuit partibus diſtribuerunt, reliquum in veſicam excernere. Hæc certe multo ſunt illis probabiliora. Veritas ipſa in talibus rebus fortaſſis comprehendi non poteſt, neque decuit tam contumaciter impetere philoſophorū gloria & facultate principem, Platonicorum in ſcriptorum relectione, ob rem obſcuram, totq; diſputationibus expoſitam.

QVÆSTIO SECVNDA.

Quid ſit apud Platonem Kerasbolos, & cur ſemina quæ in boum incidēre cornua, incoctibilia & dura fiant.

SEmper quærendi materiam præbuerunt Kerasbolus & Ateramon. non quid ſignificarent (liquet enim ea ſemina quæ in boum cornua inciderunt, fructum edere durum & incoctum creditum fuiſſe: atque inde vocabulo tranſlato hominem præfractum atq; contumacem ateramona & Kerasbolon dictum.) ſed de ipſa cauſa dubitatum

 fuit,

fuit, cur hoc ſeminibus in boum cornua incidentibus acci-
deret. Ego ſæpe denegaui amicis cauſæ inuentionem: ma-
xime quod eam inueniri nõ poſſe Theophraſtus innuiſſet,
cum multis collectis, quorum nos cauſæ fugerent, inueni
riq; non poſſent (quod genus ſunt quod gallina poſtquam
ouum edidit, feſtuca adhibita ſeſe luſtrat: quod vitulus ma-
rinus coagulum ſuum deglutit: ceruus cornu ſuum defo-
dit: eryngium, ſi vna caprarũ id in os ſumat, vniuerſum gre-
gem ſiſtit.) etiam illam de Keraſbolo adiunxiſſet quæſtio-
nem: vbi res quidem creditur, ſed cauſa aut neutiquam po-
teſt, aut difficillime inueniri. At enim Delphis in cœna ſo-
dalium quidam me compellarunt: dicentes non modo

Conſilium melius iam repleta incidere aluo,

ſed etiam ad reſpondendum de propoſitis quæſtionibus à
vino nos reddi multo quam alias alacriores & audaciores:
ideoq; poſcentes vt de propoſita re aliquid pronunciarem.
Ego cum id denegarẽ, adſtipulatores habui non viles, Eu-
thydemum ſacerdotii collegam mihi, & Patroclem adfi-
nem: qui non pauca id genus ex agricultura & venatione
proferebant. quale eſt quod grando ab iis qui ei obſeruan-
dæ ſunt præfecti ſanguine talpæ, vel centonibus muliebri-
bus auertitur. quod fructus caprifici ſylueſtris alligatus hor
tenſi ficui, non ſinit fructum huius defluere, ſed continet
atq; vna maturat. quod ceruas, vbi capiuntur, ſalſam lacry-
mam, apros dulcem emittere eſt deprehenſum. De quibus ſi
inquiſitionem ſuſcipas, illico Euthydemus abs te poſtula-
bit rationem de apio & cumino. quorum illud inter germi-
nandum ſi calcetur & conteratur, aiunt melius augeſcere:
hoc ſi ſerant diris imprecationibus & conuiciis adhibitis.
Hæc cum Florus riſum iocumque putaret, de iſtis autem
non debere cauſæ tanquam incomprehenſibilis inueſtiga-
tionem omitti: reperi, inquam, medicamentum, quo vſus
hunc adducas vt aduerſus nos dicat: vt tu quoque ſoluas
quædam propoſitorum. Videtur mihi frigus iſtam indomi-
tam rigiditatem (quod eſt ateramon) tritico & legumi-
nibus ingenerare, comprimens & cogens habitum vſque
ad duriciem. calor autem diſſolubiles res, molleſque re-
digit. Itaque non recte contra Homerum hoc à quibuſdam
dicitur,

-- *non tellus fruges, ſed ſuggerit annus.*

Nam

Nam quæ loca calorem habent natura insitum, temperiem aere mitem præbente, molliores efferunt fruges. Ergo quę à manu statim in terram perueniunt semina, ea penetrantia fouentur, ac magis dum occultantur, calore ac humore terræ fruuntur. Quæ vero in boum impingunt cornua, ea non potiuntur illa, quam Hesiodus optimam vocat, positus commoditate: sed delabentia & loco suo aberrantia, iactata magis quam sata videntur, proinde aut frigoribus plane corrumpuntur, aut his eorum in nudas incidentibus tunicas rigida, exsucca, & lignosa redduntur. Vides nimirum lapidum quoque & lignorum partes terra contentas atq; stirpes molliores iis conseruari à tepiditate soli, quam sint quæ eminent. itaque etiam fabri lapides operi habiles defodiunt sub terram, tanquam maturandos & coquendos à calore: qui sub dio nudique iacent, frigore rigidi & intractabiles rediguntur, operisque resistunt. Fructus quoque etiam si in area maneant diutius sub dio & nudi, magis ferunt dirigescere, quam qui statim conduntur. sæpenumero etiam ventus ventilantibus superueniens, frigore suo fruges præduras efficit. quod Philippis Macedonica vrbe aiunt euenisse. reconditis palea opitulatur. Mirari autem non debemus, si audiamus agricolas narrare, de duobus contiguis sulcis alterum incoctibilem fructum ferre. quod maximum est fabarum alias alium gignere satu suo fetum nimirum quod aliis plus, aliis minus spiritus frigidi vel aquæ incidit.

Oper. 469. *

QVAESTIO TERTIA.

Cur vini medium, olei summum, mellis imum sit optimum.

DEridebat socer noster Alexion Hesiodũ, qui è summo & imo dolio iuberet vinum bibere, medio parcere, quod ibi vinum esset optimum. Quis enim ignorat, aiebat, vini medium, olei summum, mellis infimum esse optimum? at Hesiodus non vult omisso quod in dolii medio est vino exspectare, donec dolio deficiente vinum deterius fiat. His dictis valere iusso Hesiodo, se contulerunt ad causam diuersitatis inquirendam. Ac de melle quidem ratio non multum nobis exhibuit negocii: cum nemo fere

Oper. 365. *Mel.*

nesciat id quod leuissimum est, ob raritatem esse leuissimum, densa ob grauitatem subsidere. atque etiam si vas subuertas, tamen rursum exiguo tempore vtrumque suum locum occupauerit, graui se demergente, leui ad superficiem efferente. Ne de vino quidem probabilia defuerunt argumenta. Primum vis eius calor cum sit, consentaneum est eum maxime in medium conduci, idque ibi optimum conseruare. deinde quod in fundo est, fæce vitiari: quod in summo, ab aere vicino corrumpi. Nam nouimus ab aere vinum lædi: ideoque dolia defodere aut integere solemus, vt quam minimum aeris ea tangat. & quod maximum habet momentum, aer non ita facile nocet pleno vase vino, vt aliquantum vacuato. nam in exhausti locum aer cōfertim subiens, maiorem infert mutationem. in plenis doliis vinum ipsum sese sustentat, nō multum extrinsecus admittens, vnde vitiari possit. De oleo non vilis incidit disputatio. quidam imum olei dicebat esse deterrimum, quia id amurca conturbetur: neque ideo summum esse optimum, verum ideo videri, quia ab eo quod ei officit longissime absit. Alius densitatem causabatur, ob quam nulla cum re permiscetur, neque vllum alium humorem in se admittit, nisi violentia & ictu diffindatur. vnde fit, vt aerem quoque non recipiat, sed eum tenuitate atque continentia suarum partium a se repellat, neque ab eo, vtpote non præualente, corrumpatur. Huic rationi Aristoteles videbatur repugnare, qui, (vt ait) obseruauisset oleum quod in reconditis est vasis, odoratius fieri, & omnino melius. deinde aeri causam, quod reddatur melius, adscribit. est enim largior, magisque præualet, si subeat in vas non repletum. Quid vero, inquam ego, si aer eadem vi & prodest oleo, & obest vino? Etenim vetustas vino conducit, oleo nocet. Aer vtrique accidens aufert. Nam humorem refrigeratum digerit. oleum autem ob continuitatem exspiratione carens, facile veterascit. ⋆ dictum probabiliter. quia in superficie accidens aer, recentia facit. itaque vini summum est vilissimum, olei optimum. nam ætas oleum pessime, vinum optime adficit.

Vinum.

Oleum.

QVAE-

QVAESTIO QVARTA.

Cur veteribus Romanis mos fuerit, nunquam omnino inanem mensam tollendo facere, neq; lucernam vnquam extingui sinere.

FLorus Philarchus nunquam ita sinebat plane mensam tolli, vt non aliquid cibi in ea relinqueretur. aiebatq; sibi probe compertum, non hoc modo patrem auumque ipsius studiose curasse, sed ne lucernam quidẽ passos à cœna exstingui, alioqui cauere solitos ne oleum frustra insumeretur. Aderat vna Eustrophus Atheniensis. Is, Quid proderat hoc, aiebat, ijs, nisi astum Polycharmi nostri didicerunt? qui se multo tempore meditatum dicit, vix tandem inuenisse quomodo caueret ne oleum pueri suffurarentur. statim enim se exstinctas lucernas oleo implere, & postridie visere an etiamnum plenæ sint. Tum Florus ridens, Quando, inquit, hæc quæstio soluta est, agedum causam dispiciamus, qua inductos priscos probabile sit istam lucernis mensisque adhibuisse cautionem. De lucernis prius quæsitum fuit. Ac sententia Cæsernij, quem is generum habebat, hæc fuit, Antiquos ob cognationem cum sacro & perenui igne omnis ignis interitũ abominatos fuisse. cum autem, vt hominem quoque, interire vel vi exstinctum vel naturæ suæ ductu elanguescentem. ac sacro quidem igni aduersus vtrunque opem ferri semper alendo & custodiendo: alterum passos fuisse vltro exstingui, si ipsi vim non fecissent, neque tamen ei vitam inuidisse tanquã pecudi quæ frustra aleretur. Sub hæc Lucius Flori F. dixit, reliqua sibi probari: cæterum sacrum ignem non ideo fuisse cultum, quod eum alio igne putarent meliorem digniorem ve esse. sed quemadmodum Ægyptiorum alij totum genus canum venerantur atque honorant, alij luporum, alij crocodilorum, vnicum tamen vel canem, vel lupum, vel crocodilum alunt, quia vniuersos non possunt: sic priscorum cultũ & custodiam sacri istius ignis, tesseram fuisse obseruantiæ aduersus omnes ignes. Nihil enim animato similius esse quam est ignis: qui per se mouetur & nutritur, suoq; splendore animæ in morem res manifestat omnes: & maxime vim non expertem vitalis principii ostendit, dum exstinguitur ac perit: inter pereundum vocem edens

edens, at reluctans interitui, animalis instar quod vi necatur. Nisi tu, aiebat, in me respiciens, melius habes aliquid. Ego vero, inquam tum, nihil eorum quæ dicta sunt reprehendo. Adderem autem, hunc morem condocefactioni ad humanitatem inseruiuisse. Nam neque fas nobis est nutrimentum perdere vbi affatim nos saturati sumus, neq; fontem obthurare aut occultare quando aquæ satis bibimus, neque signa nauigationis itinerisve abolere postquam vsi sumus ijs. Sed relinquenda ista sunt, vt alijs etiam post nos vsui esse possint. Proinde indecorum etiam est ob auariciam lumen lucernæ, quando eius vsum porro nos non desideramus, exstinguere, sed conseruandum relinquēdumque est, si quis forte veniat cui eo etiamnum ardente & splendente sit opus. Quippe, si fieri quiret, etiam visum atque auditum, immo prudentiam quoque & fortitudinem alijs vtendam dare debebamus ipsi dormituri aut quieturi. Hoc vero considera, an non gratitudinis meditandæ causa antiqui neutiquam absurde nimij in hoc fuerint genere: cum & quercus venerarentur frugiferas, & ficum quandam Athenienses sacram appellarent, & morum exscindi prohiberent. Non enim hæc ad superstitionem faciunt propensos, quod nonnulli dicunt: sed in rebus sensu animaque carentibus ad studium referendæ mutuo gratiæ præstandæque operæ nos adsuefaciunt. Itaq; recte Hesiodus vetat cibum apponere ex ollis, nondum libato: sed igni vult suas primitias suumq; ob ministerium offerri honorē. recte Romani quod alimentum lucernæ dedissent, ijs vsi reliquerunt, passique sunt viuere & fulgere. Hæc ego cum dixissem, Eustrophus: Ista, inquit, etiam ad rationem de mensa quæsiri aditum præbent. Nimirum semper aliquid censuerunt à cœna relinquendum seruis & vernulis. gaudent enim communicatione hac magis, quam alioquin accipiendo. Iccirco Persarum reges, vt fertur non amicis modo & proceribus ac stipatoribus solebant de cœna portiones mittere: sed semper seruorum quoque & canum cœna in ipsorum mensa proponebatur. cum, quantum omnino fieri poterat, omnes quorum vtebantur opera, suæ mensæ faceret participes. nam cibi communicatione etiam ferissima circurantur animalia. Heic ego ridens, piscem vero repositum, aiebam, non trahimus in medium,

Oper. 747.

medium, qui prouerbio est nobilitatus? & Pythagoræ chœnicem, cui prohibuit insideri, docens nos semper aliquid de præsenti in futurum relinquere, & crastinæ diei hodie meminisse? Nobis quidem Bœotis in ore est semper, Relinque aliquid etiã Medis: ab eo tempore quo Medi Phocidem & extremæ Bœotiæ incursando populandoq; vexauerunt. Perpetuo autem & vbiq; id in promtu debet esse, Relinque aliquid etiam superuenturis hospitibus. Quamobrem ego etiam Achillis inanem semper & famelicã improbo mensam. nam & Aiace ac Vlysse legatis ad ipsum venientibus, nihil parati habens de integro cogitur coquere & obsonio mensam instruere: & rursus Priamum volens comiter tractare, *Iliad. ι. 206.*

Proripuit sese, & candentem protinus agnum *Iliad. ω. 621.*

Mactauit: quo diuidendo assandoque maiorem noctis partem consumpsit. Sed Eumœo, sapientis videlicet viri sapiens alumnus, nihil negocij exhibuit Telemachi aduentus. statim enim ei ad mensam collocato cœnam præbuit, lances apponens plena,

Assata carnis, cœna de nocte priori *Odyss. π. 50.*

Relliquias. Quod si hoc vile videbitur, illud certe exiguum non est, appetitum posse inhibere dum adhuc fruendi adest copia. minus enim absentia concupiscunt, qui adsueuerunt abstinere præsentibus. Sub hæc Lucius, Audiuisse me ex auia memini, mensam esse sacram: porro autem sacrarum rerum nullam debere esse inanem. Mihi vero, inquit, mensa etiam terræ videtur esse simulacrum. nam præterquam quod nos alit, rotunda etiam est, & stabilis, & recte Vesta à quibusdam appellatur. Sicut ergo terram volumus semper aliquid nobis vtile producere & efferre: ita censemus mensam quoque nunquam debere vacuam, & omni destitutam apparatu relinqui.

QVÆSTIO QVINTA.

Maxime cauendum esse à voluptatibus, quas deprauata præbet musica: & quomodo sit cauendum.

PYthijs Callistratus Amphictyonum procurator, tibicinem quendam ciuem amicumque, cum is ad nomen dandum

dandum præſto in tempore non veniſſet, certamine ſecun-
dum leges arcuit. nobis autem conuiuium præbens, eun
adduxit, veſte & ſertis tanquã in certamine vna cum cho-
ro eleganter ornatum. Et erat me hercle initio ſcitus eiu
cantus. Sed deinde cum facto de conuiuis periculo ſenſiſſe
pleroſque eo inclinare, vt voluptatis gratia eum quiduis ſi
nerent facere, laſciuoſque cantus tibiæ admitterent: ian
ſeſe aperiens, oſtẽdit muſicam quouis magis vino demen
tare eos qui promiſcue & effuſius ea ſeſe oblectant. nam ac
cumbentibus non iam ſufficiebat clamare & plaudere: ſe
plerique tandem etiam proſiluerunt, & vna motus illibe
rales ediderunt, iſtis numeris & carminibus conuenientes
Poſtquam finem fecere & conuiuium quaſi è furore quo
dam ad ſe redijt, voluit quidem Lamprias dicere aliquid
& adoleſcentes libere obiurgare: tamen verenti ne nimi
moroſus moleſtuſque videretur, anſam quaſi præbuit ha
ſua oratione Calliſtratus. Intemperantiæ, aiebat, crimin
ego ſoluo ſtudioſus audiendi & ſpectandi: nõ tamen pror
ſus adſentior Ariſtoxeno, qui hiſce ſolis voluptatibus ai
accini, Pulcre. Nam & obſonia & vnguenta pulcra vocan
tur, & pulcre ſe vixiſſe aiunt, qui ſuauiter ac ſumtuoſe cœ
nauerunt. Videtur autem Ariſtoteles etiam non iuſtam ad
ferre cauſam, cur ſolæ delectationes ſpectaculorum & au
ditionum intemperantiæ culpa vacent: quia ſcilicet homi
nis eæ ſint propriæ, reliquæ etiam à brutis percipiantur
Video enim multa horum quoq; muſica demulceri: vt ſer
uos fiſtulis & equabus cum ineuntur, hippothorum acci
nunt modum. Et Pindarus cantilena ſe ait motum fuiſſe in
morem marini delphinis,

Voluptatum diſcrimen.

In pelago quem dulce melos quieto
Excivit: *

* ſaltantes autem capita attollunt, adſpectu gaudentes, &
hiſtrionum imitatione hac illac humeros iactant. Non er
go video quid proprij hæ voluptates habeant, quia ſolæ
ſint animi, reliquæ corporis, & in corpore deſinentes. can
tus autem rhythmus, ſaltatio, cantilena, ſenſum præter
uolantes in ea animi parte quæ gaudio adfici poteſt, ſuan
delectationem inſigunt atque pruritum. Itaque harum
voluptatum nulla eſt occulta, neque tenebris & parietum
(vt mulieres aiunt) ambitu opus habent: ſed ſtadia his &
theatra

theatra ſunt parata, & cum multis ſpectare aliquid aut audire eſt iucundius atque honeſtius: nimirum nobis non intemperantię & luxuriæ, ſed liberalis elegantiſque oblectationis teſtes adſciſcentibus quamplurimos. Hæc cum diſſeruiſſet Callias, Lamprias videns iſtos auditionũ choragos etiam magis efferri animis: Non hæc, inquit, cauſa eſt fili Leonis. Sed mihi videntur priſci Bacchum non recte filium Obliuionis feciſſe, cum patrem debuerint. Hoc enim tu quoque, puto, inductus non reminiſceris quod eorum quæ circa voluptates cõmittuntur peccata, alia intemperantiam, alia ignorationem & errorẽ habẽt cauſam. Nam vbi damnũ conſpicuum eſt quod dabitur, ibi intemperantia homines rationem vincente delinquunt. vbi nõ ſtatim aut palam merces incontinentiæ tribuitur, heic ignoratione rei damnoſæ peccant. Itaque eos, qui in cibo, potu, re venerea modum excedunt, vnde morbi multi, pecunię perditio, & mala fama ſequuntur, incontinentes dicuntur. qualis Theodectes ille ex oculis laborans amica ſuperueniente dicens, Vale carum lumen. & Abderita Anaxarchus:

Is namque, vt perhibent, miſere prudenſque, ſcienſque
Vixit. quippe voluptates amplexa ſtupenſque
Natura (haud paucis ea formidata Sophiſtis)
Retrorſum ad vitium recto de tramite agebat.

Quos autem ventris, pudendorum, guſtus, olfactuſque voluptatibus repugnantes ijs ne capiantur & ſibi cauẽtes, aliæ circumueniunt, inſidioſeq; per oculos aut aures ſubeunt: ij etſi non minus laborant quam illi, atque afficiuntur, non perinde tamen intemperantes incontinenteſque vocamus. non enim ſcientes, ſed ob imperitiam labuntur: & putant ſe voluptatum victores eſſe, ſi in theatro totum diem ſine cibo & potu exigant. perinde ac ſi olla eo ſe iactet, quod ventre aut fundo apprehenſio nõ moueatur loco, cum auribus arrepta facile transferri poſſit. Itaque Arceſilaus aiebat nihil intereſſe, poſteriorine corporis an priore parte quis cinædus eſſet. Eſt autẽ timenda etiam mollicies ea & voluptatis ſtudium, quo aures & oculi titillantur. Nam neq; vrbem cenſendum eſt capi non poſſe, ſi cum reliquas portas obicib. vectib. cataractis munitas habeat, vna tamen ſit quæ hoſtes intromittat: neq; inuictus à voluptate eſt, quem ſi non venus, at muſæum aut theatrum

cepe-

ceperunt. nihilo enim minus à via recta declinauit, animamque voluptatibus agendam ferendamque prodidit. eæ vero vehementiora quam vllus coquus aut vnguentarius medicamenta, magisque varia cantilenarum & rhythmorum ingerentes, his nos capiunt, ac corrumpunt, nostro ipsorum damnatos quodammodo testimonio. Etenim obsonia quidem reprehensionem merentur nullam, * neque si quis permutet (vt est apud Pindarum) in mensis quæcunque tellus ac maria suggerunt appositis iuxta panibus. Sed neque obsonium vllum, neque cibus, neque optimum hoc potum vinum ita voluptate perculerint: vt modo cantus tibiæ & moduli domum, si non etiam vrbem impleuerunt tumultibus, plausibus, conclamationibus. Quare maxime ab huiusmodi cauendum est voluptatibus. sunt enim validissimæ: vt quæ non circa gustum, tactum, olfactum, in partem animi brutam desinant: sed ipsam intelligendi ratiocinandique facultatem attingant. Ad hæc à reliquis voluptatibus, etiam vbi ratio non repugnat satis valide, tamen aliæ sæpenumero affectiones nos abstrahunt. nam & in foro piscario sordes annulum obsoniorum cupido auferunt, & à sumtuoso scorto parsimonia absterret, * aut riualitas sicut apud Menandrum scilicet apud lenonē compotorum vnusquisque, eo per insidias proteuam producente puellam cuiuis,

Edebat, in sese intuens, bellaria.

est enim grauis pœna intemperantiæ pecuniam fenore accipere: & non vsque adeò facile est crumenam soluere. At hæ voluptates, quæ liberales dicuntur, quasque insani tibiarum & musices amore capti sectantur, & aures oculosque iis habent deditos, vndique percipi possunt, in certaminibus, in theatris, in conuiuiis, aliis sumtum præbentibus. Propterea facile ab iis corrumpuntur, qui non habent rationem pædagogi loco tutantem & regentem. Facto silentio. Quid inquā, faciet ergo ratio, quid dicet, vt nos seruet? neque enim opinor aurium illa Xenocratea opercula circumponet, neque è media cœna abiget, cum audiemus lyram componi, vel tibiam moueri. Tum Lamprias, Nequaquam, inquit. Sed quoties istæ nobis offerentur delectationes, Musæ sunt accersendæ, confugiendumque in priscorū Heliconem. qui enim sumtuosam amat, et

hon

non possumus Penelopen adducere, aut Pantheam nuptum tradere. At qui nimis gaudet, cantilenis, ac carminibus mala arte prauaq; imitatione conditis: hunc possumus ad Euripidem, Pindarum, Menandrum traducere, salsumque auditum (vt Plato ait) potabili oratione proluere. Nam sicut magi à malis geniis occupatos iubent secum legere & recitare Ephesia nomina: sic nos in istis præludiis & saltationibus, vbi furores sunt & conclamationes bellicæ cum tumultu & ceruicum iactatione: sacrarum & venerandarum istarum memores literarum, & iis comparantes cantilenas, poemata, inanesque orationes, non percellemur istis, neque nos obliquos quasi rapido amne ferendos dabimus. Phadro.

QVÆSTIO SEXTA.

De vmbris quas vocant: & an ab alio vocatus ad alios ad cœnam ire debeat, ac quando, & ad quos.

QVæsitum fuit qnando mos cœperit vt ad cœnam venirent vocati non ab eo qui præbet conuiuium, sed ab aliquo eorum qui inuitati sunt: vmbras vocant, qui hoc pacto veniũt. Videbatur aũt Socrates autor, qui Aristodemo persuasit vt nõ inuitatus secum iret ad Agathonis conuiuium. & quidem ridicule euenit Aristodemo, vt Socrate in via subsistẽte ipse prior ingrederetur, nimirum vmbra corpus præcurrens quod à tergo lumen habet. Posterioribus autem temporibus in excipiendis cõuiuio hospitibus, maxime principibus viris, necesse fuit, cum ignoraretur quinam eos sequerẽtur, quosve ij magnifacerent, cõuiuatori facultatem inuitandi integram relinquere, numero quidem certo constituto conuiuarum: ne id ei vsuueniret, quod aliquando Philippũ regem ruri inuitanti accidit. venit enim rex ad cœnam multis comitantibus, nõ multis apparatam hominibus. ibi cum videret hospitẽ esse anxium, circummisit qui amicos clam moneret, vt locum placentæ relinquerẽt: cuius exspectatione cum illi parcius vescerẽtur appositis, cœna omnibus suffecit. Hæc ego cum ad præsentes veluti nugans dixissem, placuit Floro vt serio de vmbris istis disquireretur, deceretne eum qui sic inuitaretur obsequi, & ad conuiuium accedere. Ac gener quidem

eius Cæſernius totam rem improbabat. Maxime, aieba[t]
Heſiodo eſt obtemperãdum, & amici ad cœnam vocand[i]
proximum eſt, vt notos & neceſſarios inuitemus ad cõmu-
nicationem libationum, menſæq; & ſermonum qui in v[i]-
no habetur, atq; iocorum. Nunc quẽadmodum qui nau[i]-
gia locant, impedimenta etiã ſua eos quos vehunt inijce[re]
ſinunt: ita noſtra nos cõuiuia aliorum poteſtatis facimu[s]
ſinimuſq; ea quibuſuis hominibus impleri, ſiue apti ij, ſiu[e]
inepti ſint. Mirer vero ſi quis ſcitus homo ad conuiuiũ ve-
niat à cõuiua inuitatus, quod idem eſt atq; non inuitatu[s]
quem cõuiuij autor plerunq; etiam nõ nouerit & ſi notu[s]
ei, vſuq; aliquo cõiunctus tamen vocatus nõ ſit: maius ia[m]
dedecus fuerit ad eũ ire, ac cõuiuij eius inuiti quaſi expro-
brantem, velle tamẽ vi quodãmodo fieri participem. Prio-
rem porro vel tardiorem eo qui inuitauit ad alium venire
habet aliquid pudorem incutiens: neq; ciuile eſt tot teſti-
bus apud conuiuas opus habere, quibus doceas te non in-
uitatum, ſed vmbram venire. rurſum ſectari & obſeruare a-
liquem dum is lauet & vngat ſe, aut ire velit, cunctantẽ ve[l]
properantem, illiberale ſic ſatis eſt & gnathonicum: ſiqui-
dem Gnatho fuit homo aliena edendi callentiſſimus. Iam
cum nullibi magis locum habeat, Effare lingua ſi quid ia-
ctare mediocre cupis, quam inter pocula, vbi plurimum li-
bertatis & facetiarũ adeſt ijs quæ dicuntur & agũtur: quo-
modo heic ſeſe gerere debeat, qui nõ genuinus neq; voca-
tus cõuiua ſit, ſed ſpurius quodãmodo in cẽſum cõuiuarũ
irrepſerit? nam & vti & nõ vti libertate aduerſus pręſentes,
obnoxium eſt calumnię. Neq; parum ineſt mali in ipſa no-
minum leuitate & ſcurrilitate, cum quis nomen vmbra
non fert inique, ſed ita appellatus fert atq; reſpondet. nam
turpibus nominib. vtendo homines etiam ad rerum tur-
pitudinem adſueſcunt. Itaque ego alios inuitans, vmbras
quoque ijs conceſſi: (eſt enim valida vrbis conſuetudo) ipſe
vmbræ loco vocatus adhuc reſiſto, neque venio. Sub hæc
verba cum eſſet quietum, Florus: Hoc, inquit, poſterius
plus habet perplexitatis. Nam ſic inuitare neceſſe eſt, cum
hoſpitibus conuiuiũ paramus, ſicut ante dictum fuit: quia
neque abſque amicis eos excipere par eſt, neq; facile ſcitũ
quibus cum amicis hoſpes aduenerit. Tum ego ad ipſum,
Vide ergo, inquam, an qui ſic inuitandi facultatem dede-
runt,

Oper. 340.

runt, etiam inuitatis dederint obtemperandi & ad conui-
uium adeundi. non enim conuenit dare aut petere, quod
dare honeſtum non ſit: neque hortari ad ea quæ non de-
cent, neque aſſentiri & agere ea pulcrum. Sane quod ad
principes & peregrinos attinet, locus inuitationi & dele-
ctui non eſt, ſed qui cum ijs venerunt accipiendi ſunt. Alias
autem qui conuiuium præbet, amicius agit ſi amicum vo-
cet, cum non ignoret ſuos notos, familiareſque & neceſſa-
rios. maior enim honor tribuitur, maior initur gratia, cum
non occulte ferat ſe tales maxime amplecti, cum ijs luben-
tiſſime degere, ijſque gaudere honoratis æque & vocatis.
Eſt tamen vbi id amici voluntati liberum debet relinqui. Et
quemadmodum deo ſacrificantes, quibus idem templum,
eadem eſt ara, ijs communiter vota faciũt, neq; ſeorſim eos
nominant * * Non enim obſonium, non vinum, non vn-
guentum tantam voluptatem adfert, quantam vna accum-
bens amicus gratuſque conuiua. Enimuero quærere atque
percunctari, quibus obſonijs, quibus bellarijs, quo vini ge-
nere, quali vnguẽto maxime delectetur is qui conuiuio eſt
excipiendus: nimis eſt importunum atq; inſolens. non ab-
ſurdum neq; iniucundum tamẽ, ei qui multos habet fami-
liares, amicos, neceſſarios, mandare vt ipſe ſecum ad conui-
uium adducat, quorum præſentia maxime ei ſit ſuauis at-
que accepta. Nam neq; nauigare, neque habitare, neque in
foro verſari quibus cum nolis, ita moleſtum eſt, vt vna cum
quibus nolis in conuiuio adeſſe: contrarium vero iucun-
diſſimum. Eſt enim conuiuium communio ſeriorum, ioco-
rum, actionum, & ſermonum. itaque nõ quiuis id frequen-
tare debent, ſed amicitia inter ſe deuincti & familiares, vt
ſuauiter hoc fiat. Quippe cibos quidem coqui diuerſorum
ſaporum apparant, auſteros, pingues dulces, acreſque in-
ter ſe permiſcentes. conuiuium autem bonum eſſe nequit
& gratioſuum, in quod homines diuerſarum gentium &
affectionum coniecti ſunt. Cæterum quemadmodum Pe-
ripatetici aiunt eſſe quoddã primum mouens, quod ipſum
non moueatur: & extremum quod moueatur, neque vim
ipſum mouendi habeat: inter hæc quod & motum adferat
alijs & ab alijs ipſum quoq; moueatur. ita ratio docet tres
eſſe in conuiuali re: vnum qui inuitet duntaxat, alterum
qui duntaxat inuitetur, tertium denique, qui & inuitetur

& inuitet. De primo dictum est: neq; abs re fecero, si de reliquis etiam quid mihi videatur exposuero. Is ergo qui ab alio ad conuiuium vocatus alios eodem inuitat, primum, ni fallor, multitudine debet abstinere, neque tanquam ex hostico commeatum petens omnes suos secum ad cœnam rapere: neq; instar eorum qui oppida capiunt multitudine nimia suorum amicorum amicos regis exturbare & elidere: quo fieret, vt qui conuiuium præbet, eadem fortuna vteretur, qua ij qui Hecatæ & auerruncatoribus genijs cœnas exponunt, de quibus nihil ipsi aut familia gustat, fumo interim & molestijs vexati. Alias in nos ludunt, qui dicunt,

Delphis sacra re facta, nunc carnes emit.

sed id vere accidit ijs, qui hospites importunos, aut amicos exceperunt multis vmbris stipatos: qui harpyiarum in morem cibos differunt atque depopulantur. Secundum est, vt non quibuslibet sibi adiunctis ad alios cœnatum eat, sed præcipue inuitet conuiuatoris amicos & familiares, quasi cum illo certamine inito anteuertens vocationem. Si id nō datur, secum ducat de suis amicis, quos ipse rex vellet à se vocatos: humano adducat nimirum humanos, erudito eruditos: & quos cōuiuij præbitor voluisset quoquo modo alloqui, cumque ijs vsum aliquem familiaritatis contrahere. Est enim haud dubie argutum & vrbanū, hoc modo affecto regi occasionem notitiæ & comis consuetudinis parare. Qui vero diuersę factionis & inconcinnos secum trahit, (puta si ad sobrium bibaces, frugali sumptuosos, iuueni potori, senes austeros, graue loquentes, & baba sapientiæ professionem ostentantes adferat) intempestiuus est, quod amici congressus loco insuauitatem quandam introducat. Etenim oportet vocatum non minus conuiuium præbenti, quam hunc vocato iucūdum esse, quod fiet, si non se modo, sed & quos secum adducit, commodos comesque præstet. Qui superest tertius, ab alio ad aliū inuitatus, is si nomen vmbrę repudiat atq; ægre fert, omnino videbitur vmbram metuere. Ipsa tamen res maximā requirit cautionem. *Nam neque est honestum prompte quemuis sic vocantem comitari, neque temere. Principio considerandum, à quo voceris. Si non admodum familiaris sit, sed diuitum aliquis & satrapicorum, qui veluti in scena opus habeat satellitio splendido, aut putet se admodum magno honore adficere & præ-

Vmbrarum conuiualium decorum.

& præ-

& præclare demereri eum quem secum ducere vult: statim recusandum est. Si amicus inuitet & familiaris, non facile adsentiendum est. sed tum demum cum videbitur opus habere colloquio aliquo & communicatione aliam opportunitatem non inueniente: aut longo post reuersus tempore, vel discessurus ostendat se beneuolentia ductum cupere socium te cœnæ sibi habere: & neque multos, neque alienos, sed vel solum te, vel cum paucis amicis adducat: aut præter hæc omnia id agat, vt vocato cum cõuiuatore probo homine & amicitia digno aliquod consuetudinis & amicitiæ conciliet principium. Nam mali quidem, quanto magis nos apprehendere student, tanto magis sentium instar amoliendi & transiliendi sunt. & si probi ad non probos ducant, nequaquam est obsequendum, neque admittendum, vt tanquam per mel sumas venenum, amicum parãdo prauum. Absurdum etiam est, ad omnino ignotum & cum quo nihil tibi vnquam familiaritatis fuerit ire: nisi quis sit (vt dixi) virtute præstans, qui amoris & amicitiæ hoc statuat exordium, si facile & candide eum alio ducente accedas. Atque adeo ad familiares quoque potissimum eos eundum est vmbræ cõditione, quibus permissum est ad nos quoque adductis vmbris venire. Philippo quidem ioculari scurrę videbatur magis mouere risum qui inuocatus, quam qui vocatus ad cœnam veniret. Bonis autem viris & amicis ad bonos & amicos honestius est ac suauius, si ad non vocantes inexspectati accedant cum alijs amicis. ita enim simul & conuiuium præbenti lætitiam, & honorem ducentibus parant. Minime omnium ad duces, aut diuites, aut potẽtes ire decet non inuitatos ab ipsis, sed ab alijs. cauenda enim est non plane carens ratione impudentiæ, ruditatis, & ambitionis opinio.

* * *

Menelaum Homerus fingit vltro venire ad Agamemnonem, cum is cõuiuio excepisset prętantissimos Grecorum; *Ili. ε. 408*

Soliciti agnoscens valde anxia pectora fratris.

ideo errorẽ eius noluit detegere & arguere non veniendo. quod morosi faciunt, & reprehendendi cupientes: qui huiusmodi erroribus amicorum insidiantur, magisque gaudent negligi quam honorari, vt conquerendi habeant occasionem.

QVAESTIO SEPTIMA.

An tibicinæ ſint adhibendæ conuiuio.

CHAERONEAE in conuiuio præſente Diogeniano Pe gameno diſputatū fuit de acroamatis ſiue audition bus. Ibi negocium nobis exhibuit ſophiſta quidam pro xam gerens barbam, Stoicæ ſectæ homo, Platonem all gans qui culparet tibicinam inter pocula adducentes, cu ipſi colloquio inuicem ſe oblectare nequirēt. Philippus v ro Pruſienſis ab eadē ſecta, qui tum vna aderat, miſſos fac re iubebat illos Agathonis cōuiuas, qui quauis tibia, qu uis muſico inſtrumento ſuauius ſonarent. non enim id m rū fuiſſe, ſi ipſis pręſentibus nullus tibicinæ locus relinqu retur: ſed hoc, ſi non cibi etiā potuſq; obliuio prę volupta & delectatione conuiuas cepiſſet. At vero Xenophon (ai bat) pudori non duxit ſibi, cum Socrate, Antiſthene, alijſ horum ſimilibus præſentibus Philippum ſcurram adduc ret, eumq;, ſicut Homerus cepam, condimentum vini co uiuis oſtenderet. Plato quoq; cum Ariſtophanis de amo ſermonem veluti comœdiam ſuo conuiuio inſeruit: tum a extremum foribus, quod aiunt, apertis introduxit dram quam maxime de varijs vnum, Alcibiadem ebriū, & com ſantem eumq; coronatum. Iam iocoſa illa cum Socrate c Agathonę concertatio, & Socratis laudatio, faſne eſt, bon Gratiæ, quod Apollinē cum concinnata lyra in conuiu venientem, cōuiuæ obſecrauerunt vt tantiſper ſileret, du oratio iſthæc abſolueretur? Ergo cum iſti viri, tanta in di ſerendo venuſtate præditi, nihilominus vſi ſunt adſcititi rebus, ac iocis huiuſmodi varietatem ſuis cōciliauere co uiuijs: nos qui ciuilibus & forenſibus, atq; adeo ſi ita vſuv niat rudibus & agreſtibus nonnihil hominibus permiſc mur, hanc è conuiuijs exturbabimus elegantiam atq; ob lectationem, aut inde nos proripiemus, tanquam Siren aduentantes ſi fugeremus? Equidem admirationem ſui c citauit Clitomachus athleta, ſurgens & diſcedens, cum a matorius ſermo inferretur. Philoſophus vero tibiam e cō uiuio fugiens, aut Pſaltriam metuens fides cōcinnanten facigerumq; iubens cum clamore celeriter lumen accēd re, ridiculus nō ſit, innoxias omnino voluptates, ſicut ca thari vnguēta, abominans. Nam ſicubi alias, maxime int

pocu

In Sympo-ſio.
Ili. λ. 629.

›cula alludendum hisce rebus est, animusq; deo dedẽdus. ›hi quidem alioqui carus Euripides, suam legem neuti›iam persuasit, musicam ad luctus & mœstitias transferẽ›m statuens. ibi enim medici loco adsistere ægrotantibus ›bet sobria & industria ratio: huiusm odi vero Baccho ad›iscere voluptates, & ludũ iocumq; deputare conuenit. Est ›ro scitum illud Laconis, qui, cum Athenis noui certarẽt ›agœdi, spectans apparatũ choragorum, studia docẽtium, ›cona tus, dixit: Non sapere ciuitatem, quæ tantum in res ›dicras impenderet studium. Omnino enim ludendo lu›ndum est, & neq; magno sumptu, neq; neglectione occa›onum ad alias res vtiliũ rediměda animi relaxatio: sed in›rpocula & per ociũ degustandæ hæ oblectationes, inte›mq; dispiciendum si quid ex iis percipi possit vtilitatis.

Medea, chori verba.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quænam potissimum acroamata cœnæ sint adhibenda.

HIs dictis sophistam rursus volentem repugnare, ego in›hibens, Id potius, inquã, cõsiderandum est Diogenia›, quodnam de multis acroamatum genus cõuiuio sit ac›ommodatum, hortemurq; sapientem hunc vt diiudicet. ›m enim nullo afficiatur, nullo demulceatur, nihil pericu› est ne per errorẽ suauius meliori præferat. Tum ille, Dio›eniano & nobis hortantibus, nulla interposita mora: Cę›ra, inquit, in orchestram & scenam reiicio: id vero intro›uco, quod nuper Romæ irrepsit in conuiuia, neque adhuc ›pud multos cernitur. Nostis nimirum Platonis dialogos ›artim narratione, partim actione quadam constare, qui ›deo dramatici dicuntur. De his facilimos pueri edocẽtur, ›a vt memoriter recitent. adiunguntur autem gestus con›enientes personarum moribus, & vocis effictio atque for›ia, & affectiones dictis congruæ. Hæc austeri quidem & ›ruditi maximo opere probauerunt. effeminati, & quorum ›ures inscitia atque bonarum imperitia rerum corruptę es›ent, quos Aristoxenus bilem aiebat vomere si enharmo›ium cantum audirent, expulerunt. Neque mirer expulisse ›nollicie omnino obtinente. Heic Philippus nonnullos vi›ens iniquius hæc ferentes: Define, inquit, mi homo, nobis ›onuicium facere. Nos enim sumus, qui primi rem istam,

Platonis dialogi in cœnis acti.

*

cum Romæ introduceretur, ægre tulimus, reprehendimus que eos, qui putarent Platonem debere in vino animi caussa & ludi audiri, contenderentq; eius dialogos ad vnguenta & bellaria audiendos esse, quãdo etiam Sapphûs & Anacreontis carmina si recitarentur, verecundia ductũ me debere poculũ deponere arbitrarer. Multa vero mihi in mentem veniunt, quæ si proferam, metuo ne serio aduersus te disseruisse videar. itaque, vt vides, vna cum poculo id sodali tribuo, vt dulci sermone salsum auditum demulceat. Excipiens tunc eum Diogenianus: Atqui & hos, inquit, audi cr sobrios sermones, ita vt vinũ nobis non videatur imperare, metuo ne ipse crimen subeam. Et sane multa acroamata sunt amputãda. Primum tragœdia, non admodum ea conuiuio apta, vt quę grauius sonet, moliaturque imitationem rerum animo ingentes motus inferentium, & miserationem excitantium. A saltatione porro Pyladeam remoueo, tumidam scilicet, & adfectuum plenam, multasque requirentem personas. Quod si tamen locus est Socraticis istis saltationis laudibus, Bathylleam admitto, pedestrẽ, & cordaci affinem, Echoni, aut Pani alicui aut Satyro cum Amore comesanti, saltando respondentem. De comœdijs, vetus ob inæquabilitatem non est bibentibus accommodata. Nam & quæ in auditorum compellationibus, quas parabases appellant, libertas dicendi seria vsurpatur, nimis intemperans est atque vehemens: & leuitas conuiciandi ac scurrilitas admodum fastidiosa atque aperta, & repleta indecoris verbis, lasciuisq; nominibus præterea sicut in principum conuiuijs vnicuiq; accumbentium adstat pincerna: ita oportebit vnicuiq; conuiuarũ adesse grammaticum, qui singula enarret, quis sit apud Eupolidem Læsmodias, apud Platonem Cinesias, Lampo apud Cratinum, ac alij qui in comœdijs exagitantur. vt iam vel schola grammatica fiat conuiuium, vel surda & ignota dicteria differantur. Quid dicam de noua comœdia, quæ ita conuiuijs immixta est, vt facilius ea sine vino, quam sine Menandro peragantur. Nimirum enim & dictio iucunda ac pedestris rebus inspersa est, vt neque à sobrijs contemnatur, neque ebrijs sit molesta: & vtiles sententiæ atque simplices vna fluentes etiam durissima ingenia per vinum veluti ignem molliunt, & ad mansuetudinem flectunt: tum seriorum cum

Tragœdia.

Saltatio.

Comœdia.

Menandri laus.

iocis contemperatio nullam aliam ad rem facta videri potest, quam vt eos qui bibere & animos relaxarunt, simul & oblectet & iuuet. amatoria quoq; eius locum habent apud eos qui biberunt, & paulo post dormitum ad suas vxores abeunt. nam neq; puerorũ amor in Menandri est comœdiis: & vitia virginibus oblata, commode in nuptias vertuntur, meretrices si introducuntur procaces & feroces, castigationibus aut pœnitentia adolescentum amores earum diffinduntur, si probæ, & vicissim amantes: aut pater alicuius inuenitur verus, aut tempus amori præscribitur consuetudinem verecundam humanamq; habenti. Hæc vt hominibus alia in re occupatis videantur nullum habere operæpreciũ: ita inter bibendũ non miror si iucunditas eorum & elegantia non nihil facit ad effingendum componendumq; animos, moresque ad humanitatem conformandos. Sub hęc verba Diogenianus siue fine siue interuallo facto tacuit. Cum autem sophista rursus eum adoriretur, & quædam Aristophanis assereret carmina recitanda: Philippus me cõpellans, Hic quidẽ, inquit, suę satis fecit cupiditati, suauissimum sibi Menandrum laudando: videturque reliquorũ porro nullam habere curam. Sunt autem multa adhuc acroamata, de quibus nihil nobis disputatũ est, & ego ex te aliquid audire peruelim. nam de certamine eorum qui animalcula sculpunt, cras agemus, si hospiti & Diogeniano ita * videbitur. Sunt ergo, dicebam, mimi, quorum alii argumẽta, alii ludicra appellantur: neutrũ, vt ego arbitror, genus conuiuio conueniens. argumenta ob longitudinem actionum, & sumptuum difficultatem: ludicra, quod ita scatent scurrilitate & inanitate verborũ, vt ne à puerulis quidem, qui dominis modestis calceos portant, spectari ea deceat. quanquam multi etiam vxoribus iuxta accumbentibus & impuberibus filiis imitationes ostentant rerum & verborũ, quæ magis quauis ebrietate animos perturbant. Enimuero cithara antiquitus, & iam inde ab Homeri temporibus eo nomine nota fuit, quod socia conuiuii esset: ac tam diuturnam amicitiam atq; sodalicium non conuenit diuellere. id modo à citharœdis petamus, vt nimios luctus & gemitus è carminibus eximentes, boni ominis modos & genio indulgentibus accommodatos sonẽt. Tibiam, ne si velimus quidem, à mensa arcere licet. nam libationes eam exigunt vna

Mimi.

Tibia.

cum corona, & vbi pæani accinens diuinum cultum absol-
uit, suaui cantu desinens per aures transit iucunda eas per-
fundens voce, quæ tranquillitatem ad animum penetran-
tem efficit: vt si quid tristiciæ & curarum mero non sit dis-
cussum, id venustate & mansuetudine cantilenæ circumuē-
tum conquiescat: si quidem modum tibia nō excedat, neq;
nimios animo adferat motus, eumve exagitet atq; extra se
rapiat multitudine sonorum atq; modulorum emollitum,
& ad errandum procliuem redditum. Nam sicut pecora o-
rationem hominis non intelligunt, sibilis autem & palpa-
tionibus accuratis, & fistulis aut conchis excitantur ac so-
piuntur à pastoribus: ita quod anima habet pecoris & gre-
gis naturam resipiens, rationisq; non capax, neq; eius dicto
obtemperans, cantilenis & rhythmis incantantes compo-
nere solent ac pacare. Verum si mihi dicendū sit quod sen-
tio, nunquam vel tibiæ vel lyræ cantus absq; sermone & oda
delectaturus conuiuium videtur. Sic enim adsuescendū est
studiose, vt ludos quoque & ioca non sine liberali sermone
obeamus: cantilenam, rhythmumque tanquam condimē-
tum colloquio adhibeamus, non seorsim vsurpemus, aut
delicatulæ in iis luxuriemus. Quemadmodum enim volu-
ptatem in vino & cibo vna cū nutrimenti vtilitate subeū-
tem nemo aspernatur: vnguentariam autem, vt pote ocio-
sam & superuacaneam, Socrates veluti alapa inflicta eiecit:
ita psalterii vocem aut tibiæ aures feriētem non audiamus:
tum demum admittamus, quando cum docto carmine cō-
iuncta nos inuitat & oblectat. Existimo etiam Marsyam illū
à deo fuisse supplicio adfectum, quod capistro & tibiis cum
sibi os obthurasset, ausus fuit nudo cantu decertare aduer-
sus odam citharæ coniunctam. Id vnum caueamus, ne con-
uiuis qui litterato colloquio oblectare se inuicem possunt,
aliquid tale ad aures admoueamus, quod impedimentum
potius sit delectationis, quam delectatio. Nō enim ii dun-
taxat stulti sunt, qui domi & à se habentes salutem,

Aliunde aliam sibi volunt adsciscere,

vt ait Euripides: sed & hi qui cum in se ipsis multa læticiæ
habent reposita instrumenta, id magno studio agunt, vt de-
lectantia extrinsecus accersant. Admodum certe inepta &
rustica habetur regis Persarum aduersus Antalcidam Spar-
tanum magnificentia, quādo coronam è rosa & croco cō-
sertam

sertam in vnguentum intingens ei misit, natiua pulcritudine extincta, factaq; floribus iniuriæ contumelia. Simile tamen est conuiuis, qui in sese venustatem & musicam habēt, obturbare tibijs ac psalterijs, & alienam extrinsecus allegādo propriam atq; domesticam perdere delectandi rationē. Maxime acroamatibus locus fore videtur in conuiuio fluctuante, & ad litem contentionemve aliquam se accingente. vt vel conuicia aliqua aboleantur: vel quæstio proposita quæ ad ingratum certamen & contentionem sophisticam efferat, tollatur: vel rixa cōcionalis aut forensis adhibeatur, donec de integro placidum ac trāquillum fiat conuiuium.

QVAESTIO NONA.

Inter vinum deliberare, non minus Græcum fuisse quam Persicum.

IN cœna quā nobis Nicostratus præbebat, disputabamus de argumento, quod Athenienses erant in concione tractaturi. Et cum quidam diceret nos Persicum sequi morem, qui consultaremus inter pocula: excipiens verba eius Glaucias, Qui magis, inquit, Persicum, quam Græcum? fuit vero Græcus qui dixit,

Consilium melius capietur ventre repleto.

Gręcis quoq; cum Agamemnone Ilium obsidentibus, dum ederent ac biberent, cœpit

Consilium sapiens primus tum texere Nestor:

cum quidem hac ipsa de causa autor regi fuisset, vt præstātissimos ad conuiuium inuitaret.

Tu cœnam senibus præbe.---- Ili. i. 70.

Collectis multis, qui consulet optima, pare.

Itaq; etiam Græcia, quæ plurimis vsa est bonorū institutorum generibus, & maxime à prisca gente vsurpatis, in vino eorum collocauit primordia. Nam quę apud Cretenses Andreia, quasi virilia, apud Spartanos Phiditia, quasi Frugalia, quondam erant, loco arcanorum conciliorum & consessus optimatum fuerunt, sicut, puto, etiam quod hic est Prytaneum, & Thesmothesion. neq; procul hinc abest nocturnus apud Platonem conuentus præcipuorum ac reip. gerendæ gnarissimorum virorum, in quē res maximæ & deliberationem requirentes arduam reijciuntur. Qui autem vltimo

Mercurio libant, cum iam dare corpora somno Odyss. n. 138.

Est animus,----

nonne

nonne coniungunt cum vino rationem: quando vt præsenti & vna dispicienti prudentissimo deo vota faciũt iam discessuri. Antiquissimi vero ipsum Bacchum, tanquam nihil Mercurij egentem, Eubulen (hoc est bonum consiliarium) & eius gratia noctem Euphronem quasi prudentiæ aptam appellauerunt.

QVAESTIO DECIMA.

Rectene fecerint, qui inter pocula deliberauerunt.

HÆc cum Glaucias disseruisset, censuimus turbulentas istas disputationes satis commode sedatas esse: quæ vt eo magis obliuione contererentur, Nicostratus quæstionem in medium proponens ita locutus est: Ante hac institutum istud mihi non magnę fuit curæ, vt qui id pro Persico haberem. nunc quia deprehensum est Græcum esse, ratione videtur opus habere, qua defendatur ab euidente absurditate. Etenim ratio tanquam oculus in humido quod fluctuet, agitare sese commode nequit, estq; inefficax, tum quidquid molestum nobis est, id quasi reptilia à sole, exagitatum vndique & sese proferens, iudicium animi facit lubricum & inconstans. Itaq; sicut lectus bibentibus quam sella est commodior, quia corpus continet ille, & omnis motionis vacuum præstat: ita maxime conducit animam in quiete seruare; aut si id fieri nequit, sicut pueris vbi quiescere non possunt, neque hastam neq; gladium porrigemus, sed crepitaculum vel pilam. quomodo etiam Bacchus ferulam ebrijs tradidit, leuissimum telum & mollissimum defensionis instrumentum, vt cum celerrime feriant, quam minimũ lædant. Ridiculi enim errores ebrijs sunt parandi, nõ miserandi aut tragici, magnasve trahentes secum calamitates. Porro autem quod summum est, vt in cõsultatione de maximis rebus imprudens atq; rerum imperitus prudentes sequatur, & peritis assentiat: hoc vinum ebrijs adimit. ideoque Plato etiã vino nomen ait factũ οἶνος, quia efficit vt qui bibũt, sapere se putent, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν. Nã neq; nobilis, neq; pulcer, neq; diues quisquã bibentiũ sibi ita videtur, etiam si videatur, vt prudentẽ sese opinatur. Atque hinc est quod vinum loquace, facit, intempestiuaq; garrulitate & animi elatione præire autoritate omnibus volente implet:

Vinum.

quasi

quasi vero nostrum iam sit nõ audire, sed audiri potius: non sequi, sed ducere. Verum hæc quidem facile quis collegerit, cum sint manifesta. Audiamus tamen si quis contraria tueri sententiam velit siue iuniorum siue seniorum. Tum insidiose omnino & sophistice frater noster: An, inquit, existimas quenquam in hoc articulo temporis reperire posse rationes ad hanc quæstionem probabiles. Et cum Nicostratus diceret, omnino se arbitrari in præsentia tot hominũ q & litteras humaniores & vinũ amarent fieri posse: renidens frater: Tu vero, ait, censes tandem te satis ad nos hac de re disseruisse, ad ciuilem autem actionem deliberandam ineptũ à vino esse redditum? an hoc non magis perinde est, ac si quis putet bibentem oculis bene cernere, interim compellãtes nõ exaudire, auribus percipere tamen exacte sonos cantorum ac tibicinum? Nam sicut verisimile est sensum ad vtilia potius quã ad elegãtia conuerti: ita etiam cogitationes. Neq; ducar ego admiratione, si vino occupatum aliquid rerum philosophicarum subterfugiat animum. sed eundem ad considerationes rerum agendarum auocatum colligere se, & prudentia augeri probabile est. Ita Philippus cum Chæroneæ per ebrietatem multa nugaretur, essetque ridiculus: simul atq; de pace & fœdere ei oblata est mentio, vultum composuit, supercilia contraxit, eiectisq; animo vagis & lasciuis motibus, admodum bene deliberatum ac sobrium Atheniensibus responsum dedit. Sane aliud est bibere, aliud inebriari: & qui ita abbibunt, vt iam delirent, eos censemus debere dormitum se conferre. Viri autem cordati non est quod metuamus ne, si largius sese potu inuitent, ac conuiuium protrahant, rationis aut peritiæ suæ detrimentum patiantur, cum histriones aut citharistæ superueniunt, nihilo enim deterius in conuiuijs, quã in theatris se gerent. quippe peritia insita corpus quoq; suis actionibus integrũ, ac motus animi recte comitans præstat. Multis quoq; proteruitatem, qua audacia adiuuari solet merum inserit, non impudentem eam neq; immodicam, sed gratiosam & probabilem. Sic etiam Æschylus fertur potus suas scripsisse tragœdias, omnesque eas Bacchi fuisse: secus quam Gorgias, qui vnum de Æschyli dramatibus maximum, (quod inscribitur Septem ad Thebas) Martis fetum dixit. Nam cum, vt Plato ait, vinum vna cum animo corpus calefaciat, agile

reddit

reddit hoc, meatuſq; perrumpit, viſis cum audacia iuncti, ſermonemque proripientibus. Nonnulli enim ingenio a inueniendum apto, ſed dum ſobrij ſunt minus audaci quaſi concreto, quãdo ad pocula ventum eſt, thuris in m rem à calore correpti exhalant. Enimuero metum, qu nulla alia res magis impedimento eſt conſultantibus, v num profligat: multas etiam alias adfectiones illiberal & degeneres exſtinguit: & malignitatem ac ſimultates ta quam duplices animi (vt ille ait) plicas explicat: ac verb omnes vtriuſq; generis in animo adfectus detegit. Ad ha libertatis dicẽdi, ac per eam veritatis fecundiſſimum eſt v num, quibus abſentibus nihil peritia, nihil iudicij ſole tia prodeſt. Sed multi vino obſequentes potius præcla conſulunt, quam ſuam ſententiam inſidioſe & vafre occu tẽt. Nulla ergo cauſa eſt, cur vinum formidemus, quia m tus animi concitet. neque enim deterrimos excitat niſi pesſimis, quorum nunquam eſt ſobria conſultatrix anim facultas. ſed ſicut Theophraſtus ſolebat tonſtrinas appell re, ebrietas vini expers & triſtis inhabitat in animis iner ditorũ, perturbata ab ira aliqua, aut maleuolẽtia, aut co tendendi libidine, aut illiberalitate. quorum vitiorum pl taque retundens magis quam acuens vini vſus, non ſtult aut futiles redigit, ſed callidos: non vtilium negligente ſed honeſto intẽtos. Qui vero verſutiam pro calliditate, vanitatem illiberalitatemque pro prudentia vſurpant, p eſt vt pro fatuis etiam cenſeant eos qui in vino ſimplicit ac abſq; dolo ſuam exponunt ſententiam. Contra antiq Bacchum Liberi & Lyſij ſeu Solutoris nominibus adfec runt, & ei vaticinandi magnam adſcripſerunt facultate non, quod Euripides dixit, ob debacchationes & furore ſed quod ſeruilem metum & infidelitatem eximens, eaque animum liberans, homines inter ſe veritate dicendique libertate vti doceat.

PLV

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SIVE *Conuiualium disputationum, Liber octauus.*

QVÆSTIO PRIMA.

De diebus illustrium quorundam virorum natalibus: simulque de his, quos dij genuisse dicuntur.

QVI philosophiam è conuiuijs eijciunt, Sossi Senecio, non idem, sed peius agunt quam qui lumen inde tollunt. Nam lucerna sublata, modesti ac pudici homines nihilo fient deteriores: quippe qui pluris faciant mutuo se revereri, quam inuicem videre. At vbi inscitia & bonarum artium imperitia ad vinum accedunt, iam ne aurea quidem illa Mineruæ lucerna modestum gratiosumque effecerit conuiuium. Vt enim homines qui conuenerunt silentes cibo impleantur, nimis quam est porcorum mori affine, atque haud scio an etiam fieri nequeat. Qui vero sermonem in conuiuio relinquit, ordinem & vtilitatem colloquij inde excludens: multo est ineptior, quam si quis velit conuiuas semper edere & bibere, vinum autem ijs merum infundat, cibumque inconditum & immundum apponat. Nullus quippe cibus, nullus potus non quo conuenit modo apparatus, ita insuauis, ita noxius est, vt sermo intempestiue & stulte in conuiuio circumuagatus. Equidem philosophi ebrietatem vituperantes, delirationem è vino obortam appellant. quid autem est delirare, quàm inani & nugaci oratione vti? & cum garrulitas incomposita ac nugæ vino accedunt, finis inscitissimus ingratissimusque sequitur contumeliæ & bacchatio. Non itaque inepte apud nos Agrionijs festo mulieres Bacchum requirunt tanquam fugitiuum, deinde finem quærendi faciunt, dicuntque eum ad Musas confugisse, atque apud eas latere occultatum: paulo post cœna finita ænigmata & griphos inuicem proponunt. docente id mysterio, inter pocula sermone vtendum esse, qui aliquid commentationis atque eruditionis habeat: quæ si ebrietati adsit, ferocia & insania vini celatur à Musis benigne detenta. Proinde quæ pridem in Platonis natalicijs nobis audire & dicere contigit, primo loco hic liber complectitur, qui est conuiualium disputationum octauus.

SEXTA die mensis Thargelionis, cum natalem Socratis
diē celebrauissemus, postridie eius diei Platonis natalitia
egimus. eaque occasio primum nobis oblata differendi fuit
ea, quæ ad præsens tempus quadrarent. Princeps colloquij
Diogenianus Pergamenus fuit, ita fere locutus: Non ma-
Ion de Fortuna pronunciauit, eam cum à sapiētia differat
plurimū, permulta huius operū similia facere. Hoc quidē
illam scite fortuito lusu effecisse, vt horū philosophorum
natales dies non modo ita contigui essent, sed prior etiam
eius qui gloria & ętate anteiuisset, doctorque alterius fuis-
set. Mihi vero multa occurrerunt quæ dicerem de ijs, quæ
in idem tempus inciderunt. Quale est de Euripide. Is natus
ea die, qua ad Salaminam Græci cum Medis nauali prœlio
decertauerunt, mortuus est die natali Dionysij senioris, Si-
cilię tyranni. cum quidem, vt Timęus ait, Fortuna simul &
imitatorem tragicarum calamitatum subduxit, & actorem
earum autoremq; introduxit. Mentio etiam facta est hu-
ius rei, quod Alexander Magnus & Diogenes Cynicus illi
vna eademque die è viuis excesserunt. Conuenit quoq; re-
gem Attalum suis in natalicijs diē suum obijsse. Pompeium
Magnū alij suo natali, alij pridie eius perijsse apud Ægy-
ptum aiebant. In mentem venit porro & Pindarus, qui Py-
thijs natus, multos pulcrosque hymnos Apollini suppedi-
tauit. Florus autem Carneadem quoq; nolebat pręteriri in
Platonis natalicijs, Academiæ nobilissimū antistitem. am-
bos enim natos festo Apollinis die: Platonem Athenis cum
Thargelia agerentur, Carneadem Cyrenæ, cum ibi Carnia
celebrarentur. Vtrunque sacrificium in septimum diem in-
cidit: & vos vates atque sacerdotes Apollinem vt ea die na-
tum Hebdomagenam, quasi Septimanatum, appellatis. I-
que eos qui Apollinis filium faciunt Platonem, non puto
aliquam deo ei contumeliam facere, qui nobis hunc ma-
iorum vitiorum & morborum medicum Socratis, tan-
quam alterius Chironis opera parauit. simul etiam com-
memorauit somnium Aristonis & vocem vna oblatam,
quæ eum per decem menses concubitu & contactu vxoris
abstinere iuberet. Sub hæc Tyndares Lacedæmonius: De
Platone quidem, inquit, dignum est canere & dicere:

Non hic creditus est mortali de patre natus
Esse. Deo genitore satus sed ducere vitam.

Fortunæ.

Iliad. ω. 258.

Equidem nonnihil vereor, ne gignere non minus repugnet diuinæ naturæ perpetuitati, quam natum eſſe. nam gignere etiam mutatio eſt quædam & adfectio. idque ſignificauit Alexander, cum diceret ſe morti & interitui eſſe obnoxium ſeſe tum maxime ſentire, quando rem haberet cum muliere, & cum dormiret. nempe quod ſomnus remiſſio quædam eſſet ab imbecillitate proficiſcens: generatio autem quæuis ſui portiunculæ in alium tranſitus & perditio. Recipio tamẽ animum, audiens ab ipſo Platone deum non natum & æternum nominari patrem opificemque mundi & aliarum rerum natarum: non ſane quod ſemine emittendo iſta genuiſſet: ſed alia quadam vi materiæ principium genitabile, quod affecerit & mutauerit eam, inſeruiſſet.

Quando volucrem fœminam venti quoque
Fetu replet meatus in partu tamen——

Neque exiſtimo abſurdum eſſe, deum non humano more coeuntem, ſed alijs quibuſdam anſis per alias res contactibuſque mulierem mortalem diuino implere ſemine. Et quidem mea non eſt hæc ratio, ſed Ægyptiorum: qui Apin ſic concipi aiunt Lunæ contactu, omninoque mari deo cum mortali fœmina concedunt conſuetudinem: viciſſim vero non exiſtimant marem hominem fœminæ deæ partus fetuſve principiũ poſſe præbere: quia ſacrificia deorum in aere, ventis, caloribus, humoribuſque certis ponuntur. *

QVÆSTIO SECVNDA.

Qua ratione dixerit Plato, deum ſemper geometriam tractare.

SECVNDVM hæc facto ſilentio, Diogenianus denuo ſic eſt orſus: Quandoquidem de dijs facta eſt mẽtio, lubetne ipſum in ſuis natalicijs Platonem conſortem adhibere, & conſiderare quonam cõſilio pronunciauerit deum ſemper geometriam exercere? ſi quidem hoc dictum eſt Platonis. Ego cũ ſubieciſſem, non eſſe hoc expreſſe in vllo ipſius libro ſcriptũ, tamẽ ſatis habere fidei, & Platonicæ eſſe formæ: ſtatim excipiens ſermonem Tyndares, Exiſtimaſne, inquit, Diogeniane ſubtile obſcurumq; aliquid per ambages hac oratione innui? non idipſum, quod tam ſæpe idem dixit ſcripſitq; laudans geometriam, ea nos à ſenſibus quibus attenti ſumus auelli, & auerti ad naturæ ſola mente perci-

piendæ atq; ſempiternę contemplationem, quę cõtemplatio finis eſt philoſophiæ, nõ ſecus quam inſpectio arcanorum ſacrorũ finis eſt initiationis. Nam voluptatis & doloris ille clauus, quo animus corpori adfigitur, id videtur maximum habere malum, quod ſenſilia facit intelligibilib. euidentiora, vimque facit intellectui, vt adfectionem magis quam rationẽ in iudicando ſequatur. Adſueſcens enim ob vehementiam dolorum & voluptatum intentus eſſe vagis & mutabilibus corporis accidentibus tanquam ei quod ſit, excæcatur, vt cernere id quod re vera eſt non poſſit, inſtrumentumque animi & lumen innumeris præſtantius oculis amittit, quo ſolo diuina natura conſpicitur. Iam cum in omnib. mathematis, tanquã planis & læuib. ſpeculis, intelligibilium veritatis veſtigia & imagines appareant: maxime Geometria, quam Philo reliquorum principẽ & metropolin vocat, excitat & cõuertit intellectũ veluti repurgatum, & paulatim à ſenſu liberatum. Quamobrẽ Plato ipſe reprehendit Eudoxum, Archytam, & Menęchmum, qui cubi duplicationem aggrederentur in inſtrumenta & mechanica opera conijcere, tentarentque hoc modo duas lineas medio loco datis duab. proportionales inuenire*. hoc enim pacto aiebat corrumpi & perdi geometriæ bonum, rurſum ad ſenſilia refugiẽtis, neq; ſurſum ſe efferentis, neq; apprehendentis æternas & corporis expertes imagines: quib. deditus deus, ſemper deus eſt. Poſt Tyndarem Florus ſocius eius, & qui ſemper per iocum ſimularet diceretq; amatorem ſe eius eſſe, Bene abs te factum eſt, inquit, qui orationẽ non tuam feceris, ſed in medium propoſueris. voluiſti nimirum oſtendere, Platonem demonſtrare nõ dijs, ſed nobis neceſſarium eſſe geometriæ vſum. Non enim profecto etiam deo opus eſt mathemate, tanquam inſtrumento, quod à rebus natis ad æternas eius traducat intellectum: cum ea in ipſo, cum ipſo, & circa ipſum ſint. Verum hoc vide, an non te fefellerit Platonem aliquid conueniens & domeſticum hoc inuolucro ſignificare voluiſſe: quippe Socrati non minus Lycurgũ, quam (quod putauit Dicæarchus) Pythagorã adiungens. Nam Lycurgus, quod noſti, arithmeticã proportionem, vt popularem & turbæ aptam, Lacedęmone eiecit: geometricam vt quę paucorum modeſto imperio & legitimo regno cõueniret, introduxit. Quippe illa numero ęquale omni-

E Phædone Platonis.

Geometria.

le omnibus tribuit, hæc ratione cuiq; id, quod meretur: neque omnia confundit, sed habet notabile bonorum & malorum discrimen, nō qui sorte aut libra, sed discrimine virtutis & vitij suum quisq; adipiscerētur. Hanc deus proportionem rebus immittit, quæ in Tyndara, Iustitia, & Nemesis appellatur, ac nos docet quod iustum est pro æquali, nō quod æquale est pro iusto ducere. Quā enim pleriq; sectantur æqualitatem, omnium iniusticiarum maximam, eam deus tollens, quantum omnino fieri potest suum cuiq; pro eo atq; dignus est conseruat, geometrice id ratione ac lege definiens. Cum nos hæc laudauissemus, Tyndares inuidere se dixit, Autobulumq; hortatus est vt Florum refelleret. Id hic renuit, sed peculiarem quandam protulit sententiam. Neq; geometria, aiebat vllam rem aliam, quam extremitatum accidentia cōsiderat: neq; deus alio modo cōdit mundum, quam dum materiam definit, ex se infinitam. non hoc ob magnitudinem aut multitudinem: sed quia incomposita & imperfecta est, antiqui solebant eam infinitā & extremis carētem nominare. Etenim forma & figura, omnis rei formatæ & figuratæ finis sunt siue terminus: quorū priuatione materia suapte natura informis erat & infigurata: numeris & proportionib. in eam insertis tanquā deuincta & circumstricta lineis, & per lineas superficiebus ac crassitiebus, primas formas & discrimina corporum tanquam fundamentorum exhibuit, ad gignenda aerem, terram, aquam, & ignem. Octo enim bases, itemq; viginti habentiū corporum, tum cuborum & metarum æqualitates in lateribus, similitudines in angulis, atque concinnitates edi ex materia incomposita atque vaga absque eo qui determinaret atq; disponeret geometrice, nullo modo potuerunt. Itaque cum infinito terminus esset impositus, Vniuersum concinnatum ac contemperatum optime atque definitum factum est, vt omnia fiunt materia semper vi ad infinitatē tendente & geometricam subterfugiente sui tractationem: Ratione autem eam comprehendente ac circumscribente, & distribuente in formas & discrimina, vnde omnia quæ nascuntur ortum statumque suum habent. His dictis petebat, vt ipse quoque aliquid in medium conferrem. Ego autem collaudatis eorum sententijs vt genuinis & satis probabiliter propositis, Tamē, inquam, ne earū vos pœniteat,

neq; omnino alio respiciatis, audite rationē quæ hac de re apud doctores nostros maxime probata est. Inter maxime geometrica theoremata, aut potius problemata est, Datis duabus figuris tertiā adiungere, alteri earum æqualem, alteri similem. quo inuento ferunt Pythagoram sacrificasse. est enim haud dubie hoc multo splendidius & scitius illo, quo ostenditur anguli recti in triangulo subtensam quadratum æquale quadratis eum continentium laterum posse. Recte, inquit Diogenianus: sed quid hoc ad propositum? Facile, respondi intelligetis, in memoriā reuocata diuisione, quæ in Timæo est, vbi prima è quibus mundi origo est in tria diuidit, quorū vnum iustissimo nomine deum, alterum materiam, tertium formam appellamus. Materia proinde subiectorum vt quod maxime inordinatum & incompositum est: idea exemplorum pulcerrimum: deus causarum præstantissima. Is ergo nihil voluit infinitum relinquere, quantum omnino res tulit: sed omnia ornare ac digerere ratione & mensura numeroq; secundum naturam, fecitq; ex omnibus subiectis vnam rem, magnitudine materiæ parem, forma ideæ similem. Itaque istud problema sequens, cum duo essent, tertium fecit, facit conseruatq; perpetuo mundum materiæ æqualem, ideæ similem. Et cum hic ob annatam corporis necessitatem nunquam non ortibus, mutationibus, omnisq; generis affectionibus sit obnoxius: à patre & opifice ei succurritur, qui proportione ad exemplar substantiam definit, aut etiam pulcrius quam quod mensura respondet ambitus rerum.

Eucl. 6.25.

*

QVÆSTIO TERTIA.

Cur nox sonos facilius reddat quam dies.

Athenis cum Ammonio, qui tum ibi tertium erat prætor, nobis cœnantib. tumultus domū circumsonauit foris prætorem inclamantium. Qui cum suorum ministrorum quibusdam missis turbam compescuisset, hominesque sedasset: quæsiuimus quidnam causæ esset, quod qui intus sunt, eorum qui foris sunt vocem exaudiunt, non item vero hi illorum. Ammonius hoc ab Aristotele explicatū aiebat. vocem enim eorum qui intus sunt, foras in aerē copiosum atq; apertum elatā statim dissipari & euanescere: eorum qui foris sunt intro accidentem nihil tale pati, sed contineri at-

Probl. 37. sectio. 11.

que

que permanere notabilem. Id vero (aiebat) magis rationem exigit, cur noctu voces magis sint sonoræ, & simul cum magnitudine claritatem pure conseruent. Mihi quidem videtur Prouidentia non inepte hoc machinata, vt tum auditus clare sonos percipiat, quando visus aut nullum aut perexiguum vsum habet. Cum enim aer sit tenebrosus

Deserta noctis, cæcaque,--- vt ait Empedocles: quantum videndi sensus amittit, tantum auditui redditur. Sed quoniam etiam eorum quæ naturæ necessitate eueniunt causæ inquirendę sunt, & materialium instrumentaliumque causarum tractatio propria physici est: quisnam vestrum probabilem primus rationem inuenerit? Facto silentio, Boethus: Cum essem, inquit, etiamnum adolescens & sophisticæ deditus, postulatis vtebar è geometria desumptis, & ea ponebam, quæ demonstratione carerent: nunc vtar quibusdam, iam ante ab Epicuro demonstratis: Quæ sunt, in eo feruntur quod non est. multum enim inane sparsum est & immixtum aeris atomis. Is ergo vbi diffunditur in latitudinem, ac circumcursitationem nanciscitur: tum ob raritatem exigua ista & tenuia quæ particulas interiacent, inania fiunt, multumque spacii insertum præbent. quando autem comprimuntur & in angustias dēsantur, vi q; inter se coguntur: foris ingens latumq; relinquunt spacium, magnasque diuulsiones. Atque hoc nocte frigus efficit. nam calor laxat, diuellit, soluitq; densata. ideoq; corpora quæ feruent, molliuntur, liquanturve, ampliorem occupant locum: contra vero quę dēsantur aut refrigerātur, ea in sese redeunt atq; cōtrahuntur, vacuumque relinquūt in vasis quibus continentur, & locis quę deseruerunt. Iam vox si offeratur & occurrat corporibus multis atq; frequētibus, aut omnino obtunditur, aut diuulsiones patitur magnas, multasq; relisiones & moras. At in inani & corporum vacuo interuallo lęui cōtinuo expeditoque cursu ad auditum peruenit, ob celeritatem simul cum forma claritatem retinens. Vides enim vasa quoque inania si pulsentur, facilius sonum reddere, ac longe resonare, sæpe etiam in orbem sonitum didere magnum. vas autem quod impletum est siue solido siue humido corpore, mutum omnino est, voce spacium non habente & viam qua exeat. De ipsis vero corporibus aurum & lapis ob densitatem exiles sonos obscu-

rosque edunt, vocesq; in ijs celeriter exstinguuntur. æs vocale est & sonorũ, quia multum habet vacui, & mole est leui atque tenui, non ex multis & continentibus compactum corporibus, sed abunde habens admixtum substantiæ cedentis & non cum alia consertæ. quæ cum aliorum motuũ copiam facit, tum vocem facile excipiens trãsmittit, donec aliquid veluti in via occurrens inani obstructo eam hebetet: vbi iam subsistens desinat porro ire propter obthurationem. Hæc mihi videntur noctem resonabilem facere: diem eo minus hoc habere puto, quod calore & dissolutione aeris longa interualla atomorum reddit. modo ne quis primo à nobis posita impugnet. Tum ego iubente Ammonio aliquid cõtradicere: Tuæ quidem, inquam, primæ suppositiones circa multum inane versantes maneant. Enimvero hoc non recte ponitur, inane ad vocem conseruandã & promouẽdam facere. Quod enim tangi, affici, & ici non potest, silentio est quietiq; accommodatum. At vox ictus est corporis personantis: sonum transmittit ac personat id quod cognatum ei est, & ab eo adficitur, motu facile, & leue atq; æquabile, obsequensque ei quod valide & continẽter fertur: qualis est noster aer. Etenim aqua, terra, ignis, muta suapte natura, omnia tamen sonum edunt & fragorem ac strepitũ spiritu illapso. Æs inane nihil in se habet: sed æquabili leuique temperatum spiritu facile pulsatur ac resonat. Quod si visu ratiocinãdum est, ferrum potius videtur aliquid habere fungosum, & inanitate multa patẽs, atq; instar fauorum capsulæ excauatum: & tamen admodum male sonat, omniumque metallorum est mutissimum. Nihil ergo attinebat nocti molestiam exhibere, constringendo cogendoq; eius aere, alibi autem spacia & inanitates relinquendo: quasi vero aer voci impedimento esset, eiusq; naturam vitiaret, cuius ipse substãtia, forma & vis est. Præter hæc, oportebat sane noctes intemperatas, quales sunt caliginosæ & hybernę, resonantiores esse serenis & bene tẽperatis (quod huc compellantur atomi, ibi autem vbi discedunt locum corporum inanẽ relinquãt) & quod promtissimum est, frigidã diem nocte tepida & æstiua. quorum neutrum est verũ. Itaq; hac ratione omissa, Anaxagoram produco, qui aerem à Sole ait motu tremulo & trepidante cieri: quod manifestũ est è minutis istis ramentis quæ perpetuo per lumen dissultant, frustulisqu[e]

ſtuliſq;, quas Græci quidam tilas, quaſi flocculos vocant. hæc ille ait ob calorem ſibilantia & ſtrepentia facere ſonitu ſuo, vt interdiu voces difficilius exaudiantur: nocte eorum agitationem & ſonum tolli. Hæc me fato Ammonius, Ridiculi, inquit, fortaſſe videbimur, cum & refellere Democritum, & corrigere Anaxagoram aggrediemur. Enimuero Anaxagoricis iſtis corpuſculis adimendus eſt ſibilus, neq; veriſimilis ille, neq; neceſſarius: cum ſufficiat tremor & motus eorum in lumine exagitatorum ſæpenumero ad diuellendas & diſiiciendas voces. Nam aer, corpus (vt dictum fuit) vocis & ſubſtantiam ſeſe præbens, ſi quidem tranquillus ſit, recta proficiſcentes, læues, & continentes ſonorum portiunculas longe prouehit. Tranquillitas quippe aeris ſonora eſt: & contra. ac ſic etiam dixit Simonides:

Nam neq; tunc flatus ventorum increbuit vllus,
Qui folia concutit arborum:
Qui ne mortales mea vox penetraret ad aures,
Suaue diſiiceret melos.

Sępenumero quidem neq; ſpeciem vllam vocis aer conturbatus articulatam ſinit efformatamque ad aures peruenire: quanquã de multitudine ſemper aliquid & magnitudine perferat. Cæterum ipſa per ſe nox nihil habet quod aerẽ cõmoueat: dies magnum aliquid, Solẽ nimirum, ſicut ipſe dixit Anaxagoras. Heic in dicẽdi partes ſe ſufficiens Thraſyllus Ammonii F. Quidnã, inquit, per deos nobis accidit, vt putemus cauſam conferendam in occultas & conſiderãdo duntaxat perceptibiles aeris motiones, interim manifeſtam eius exagitationem & diuulſionem negligentes? Nam magnus ille in cœlo dux Iupiter, non latenter, neq; ſenſim minimas aeris particulas concitans, ſed palam ſeſe in conſpectum proferens excitat & commouet omnes res,

Dans dextra ſignum, populoſq; ad nota laborum
Euocat exoriens ſua munia--

iiq; ſequuntur, & tanquã denuo renati noua die noua cõſilia ſuſcipiunt, (vt ait Democritus) nõ mutis aut inefficacibus actionibus. Quo ſenſu etiam Ibycus diluculum clyton haud male appellauit, à Klyein quod audire eſt: tunc enim audire & loqui homines incipiunt. Nocturnus autem aer tranquillus plerunque & ſilens, omnibus quieſcentibus, vocem integram & ſinceram haud abs re ad nos mittit.

Aderat ibi Ariſtodemus Cyprius. Is, vide, inquit Thraſylle, ne hoc nocturnæ pugnæ & profectiones magnorum exercituum refellant, nihilominus reſonantibus vocibus tunc quantumuis turbato exagitatoq; aere. Sed & penes nos aliquid eſt cauſæ. Quæ enim noctu loquimur, pleraque turbulente & cum aliqua animi commotione iubentes alios, aut interrogantes aliquid, contentius vociferamur. Nam quod eo tempore, quo maxime ſolemus quieſcere, ſurgimus ad agendum aut loquendum, id non exiguum aut placidum eſt, ſed magnum, & vrgente graui aliqua neceſſitate vnde etiam voces feruntur vehementiores.

QVÆSTIO QVARTA.

Cur ſacrorum certaminum aliud aliam habet coronam, palma omnibus eſt communis? inibi etiam cur magnas palmæ glandes appellent nicolaos.

ISTHMICA feſtiuitate cum Soſpis iterum certamini præeſſet, cætera quidem cõuiuia ſubterfugimus, cum is multos ſimul hoſpites, & ſæpe vniuerſos ciues inuitaſſet: ſemel, vbi domi ſuæ conuiuium maxime amicis & litteratis præbuit, ipſi quoq; interfuimus. Sublatis iam primis menſis, venit quidã ad Herodem rhetorem miſſam ei à diſcipulo palmam & coronam de conſertarum genere adferens, quæ diſcipulus ille laudationis concertatione victor meruerat. Ea Herodes amplexus remiſit. dubitare autem ſe dixit quanã de cauſa alia certamina alias habeât coronas, palmam cõmuniter omnia. Neq; enim, aiebat, fidem mihi faciunt, qui foliorum æqualitatem cauſantur, ea dicentes quaſi inſurgere inuicem atq; concurrere, & ſic quodammodo certamen luctamq; referre, tum victoriam nicen dici à non concedẽdo, μὴ εἴκειν. Nam permulta alia tantũ non menſura & põdere exacte oppoſitis inter ſe foliis alimentum diſtribuentia, admirabilem æqualitatem & ordinẽ oſtentant. Probabilius hi, qui opinantur antiquos palmam ob pulchritudinem & germinandi venuſtatem dilexiſſe qua ratione etiam Homerus Nauſicaam germini palmæ contulerit. Neque ignoratis quoſdã honoris gratia roſis, lychnitidibus, malis, atque etiã punicis iis victores petiiſſe. At enim palma nihil adeo euidenter pulcrius reliquis habet, cum in Græcia fru-

Odyſſ. ζ. 162.

ctum

ctum quoque non ferat qui esui sit, sed imperfectum & immaturum. nam si, vt in Syria & Ægypto, glandem daret adspectu & suauitate omnia spectacula & bellaria superãtem, non erat sane quod cum ea compararetur. Imperator quidem, vt narratur, Nicolaum philosophum peripateticum singulari prosequens amore, suauibus moribus hominem, gracili & procero corpore, faciem plenum emicantis punicei ruboris: maximas & pulcherrimas palmulas nicolaos nominauit: sicque etiamnum dicuntur. Hæc cum dixisset Herodes, quæstione ipsa nõ iniucundiorem visus est de nicolao mentionem iniecisse. Proinde, inquit Sospis, maiore studio quiuis suam de quæstione in medium conferat sententiam. Primus ego hoc adfero, oportere victoris gloriam quantum omnino fieri potest ab interitu & senio esse immunem. Palma autem inter maxime longæuas plantas vel præcipua est. quod etiam Orphica hæc testantur:

Vitam agebant germinibus similem palmarum alte comantium.

Soli autem fere huic vere id adest plantæ, quod tanquam verum de multis dicitur: nẽpe folia firma & semper durãtia habere. Nam neq; laurum, neq; oleam, neq; myrtum, neq; aliam vllam earum stirpium quæ foliis negãtur spoliari, videmus ita semper eadem folia seruare. Sed prioribus defluentibus, & aliis suppullulantibus * sicut vrbes * quoduis animal perdurat, & implacabile * Palma nullum abiiciens è se natum folium, cõstanter foliis suis semper ornatur. quam eius vim victoriæ robori potissimum accommodant. Vt finem dicendi Sospis fecit, Protogenes grammaticus nominatim cõpellans Praxitelem enarratorem, Siccine, inquit, patiemur oratores à signis & coniecturis argumenta ducentes propositũ conficere? nos nihil ex historiis habemus, quod cõferamus ad hãc quæstionem? Sane mihi videor meminisse nuper me in Atticis legere, quod Theseus primus in Delo certamen instituens auulsit frondem de sacra palma, inde etiã spadicem dictam. Tum Praxiteles, Sũt ista, inquit: sed hoc ipsum quæri potest, qua de causa non lauri vel oleæ, sed palmæ frondem auulserit, cum victoriæ * præmium statueret. Vide ergo an nõ hoc præmiũ sit Pythicum, & Amphictyones Pythiis primũ victores in honorem * Apollinis lauro ac palma coronauerit: vt qui deo nõ lau-

ros,non oleas, ſed palmas conſecrarent. ſicut in Delo Ni-
cias cum pro Athenienſibus ſumptum in ludos faceret, &
Athenienſes apud Delphos, & Cypſelus ante Corinthius
Alioquin enim iſte deus ſtudioſus eſt certaminũ de citha
rã pulſando, de cantu, de diſci iactu, & (vt nonnulli putant
etiam pugillatione. Idem hominib. certantibus opem fert
quod Homerus teſtatur. nam Achillis hæc verba ponit:

Ili. ψ. 659.

Nunc prodire duos iubeo, certare paratos
Ictibus infeſtis pugnorum. vtrius Apollo
Victricem manibus ſortem conceſſerit.---

Ibid. 863. 872.

& de ſagittariis eum qui vota Apollini feciſſet victorẽ facit
iactatorem & qui vouere neglexiſſet, à ſcopo aberrare. E
quidem Athenienſes quoque apparet non temere aut ſin
ratione Apollini gymnaſium dedicaſſe. nimirũ enim à qu
ſanitas nobis eſt deo, eum firmã quoq; corporis largiri cõ
ſtitutionem & robur in certamina cẽſebant. Porro cum &
leuia & grauia ſint certamina, Apollini pugili Delphos
curſori Cretenſes aiunt ſacrificare & Lacedæmonios. Spo-
liorum vero & manubiarum trophæorumq; dedicatione
Delphis nonne teſtantur, vim huic deo maximam eſſe a
concedendum victoriam? Eo adhuc loquente interrum-
pens ſermonem Caphiſus Theonis F. Hæc quidem, inquit
non redolent hiſtoricos aut enarratorios libros, ſed è me-
diis deprompta Peripateticis locis probabiliter ſunt argu
mentata: ac præterea tragœdorum more ſublata machin
deum eratis prolaturi, quo terreretis qui vobis contradice
rent. Ac deus quidem, vt par eſt, omnibus æque benignun
ſe præbet. Nos autem ſecuti Soſpidem, bene enim præiuit
rurſum de palma loquamur, amplas ſermoni occaſione
præbente. Babylonii eam celebrãt atq; decantant arborẽ
* quod ipſis CCCLX. vtilitatum genera præbeat. Nobis au-
* tem Græcis minime eſt vtilis: ſed ad athleticam philoſo-
phiam fortaſſe id etiam fecerit quod ſterile eſt. Nam cum
palma pulcerrima ſit & maxima, ob intemperiem apud no
non fert fructum: ſed alimento in corpus ideo inſumpto
parum ei, idq; vitioſum ſupereſt ad ſemen creandum. Pecu
liare autem præter hæc omnia eſt quod dicam, & cum nul-
la alia planta cõmune. Palmæ lignum, ſi ſuperne onere im
poſito premas, non deorſum affligitur aut cõcedit, ſed con-
tra incuruatur, quaſi vi renitens prementi. Eodem modo
res ha-

s habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecil-
:atem & molliciem concedunt, ij flectuntur atque depri-
untur: qui exercitationem fortiter sustinent, eorum non
rpora modo, sed animi quoque eriguntur & augentur.

QVAESTIO QVINTA.

Cur qui nauigant, ante diem aquam è Nilo hauriunt?

Vit qui quæreret quamobrem nauicularij noctu & non
interdiu è Nilo aquarentur. Visum est nonnullis eos So-
m metuere, qui humida calefaciendo præueniens ad pu-
efactionem faceret prona. omne enim quod calefactum
t tepefactum est, semper ad mutationem est propensius,
n ante adfectum qualitatis suę remissione. At frigus cum
a in suo continere & seruare statu videtur, tum vel maxi-
e aquam, quæ natura suapte eo cõseruatur. ostendit hoc
x, qua carnes in multum tempus à putredine vindicãtur.
alor cum alia, tum mel quoque sua qualitate exuit, quod
udum alia quoque à corruptela defendens, elixando per-
tur. Maximam huic causę fidem conciliauerunt aquę pa-
stres: quæ hyeme potui non minus alijs aptæ, æstate vi-
ntur & morbosæ fiunt. Itaq; cum nox hyemi respõdere
edatur, æstati dies: existimant aquam minus obnoxiam
re mutationibus, si noctu hauriatur. Hęc satis verisimilia
m haberentur, alia se prodidit ratio, nauticam experien-
am fidemq; nimirum resipiens. Noctu enim dicebant a-
uam sumi, fluuio adhuc placido & quiescente: interdiu
ultis hominibus aquantibus & nauigantibus, multis et-
m bestijs in eo vagantibus, conturbari statim ac limosum
eri. quod aũt tale est, facile putrescit: cum omnia mixta
cilius sinceris putrescant, mixtione pugnam, hac muta-
onem inferente. est autem putrefactio de mutationum
enere, ideoque pictores colorum mixtiones corruptelæ
omine adficiũt, & tingere Homerus μιῆναι extulit. com-
unis autem consuetudo * sincerum & purum, corruptio-
is & interitus expers. Maxime autem terra aquæ admixta
am vitiat, potuiq; facit incommodam. Itaq; stantes aquæ
in cauitatibus inhærentes facile putrescunt, ob multum
erræ admixtum: fluentes fugiunt & repellunt offerentem
e ijs terram. Et Hesiodus recte præcepit:

Iugis

Oper. 593.

Iugis aqua de fonte, & cui non turbida lympha
Defluat.---- Salubris enim aqua est, quæ non co
rupta sit: hoc fit, si non misceatur, sed pura maneat. Hu
rationi non leue testimonium perhibent terrarum discr
mina. Aquæ enim mōtanam & lapidosam permeantes te
ram, quia non multum terræ secum trahunt, validiores la
custribus & in plano fluentibus sunt. Nilus vero molli sol
contentus, aut potius velut sanguis carne temperatus, im
pletur quidem dulcedine & saporibus vim efficacem & nu
trimento aptam habentibus: mixtus tamen terra turbidu
que fluit; idq; magis etiam, si conturbetur, nam motus hu
mori terreas partes admiscet, quę abscedunt ob grauitate
suam vbi aqua quiescit. Propterea noctu aquantur, sim
etiam Solem anteuertentes, qui tenuissimas & leuissim
aquæ partes semper attollens consumit.

QVAESTIO SEXTA.

De his, qui sero ad cœnam veniunt, atque ibidem de vocabulis akratisma, ariston, deipnon.

Filios meos iuniores, cum in theatro acroamatis inten
diutius hæsissent, tardiusque ad cœnam venirent, Theo
nis filij per lusum & iocum cœnæ prohibitores & noctu c
nantes appellabant alijsq; id genus verbis vtebantur. Tu
aliquis natu maiorum dixit, Adcurrecœnam esse, qui s
rius ad cœnam adesset. celerius enim quam lento gressu v
deri properasse, quando moram traxit. Et Batti, qui apu
Cæsarem fuit sannio, iocum retulit, Cœnipetas vocant
eos qui non satis mature ad cœnam se contulissent: quo
quantumuis occupati, tamen ob cœnandi cupiditate
non abnuissent inuitati. Ego autem dixi, Polycharmu
Athenis in rep. versantem oratorem, cum vitæ suæ ratio
nem redderet in concione sic dixisse: Præter alia, viri Ath
nienses, nunquam vocatus ad cœnam vltimus veni. hoc e
nim videtur admodum populare: sicut contra quos tard
venientes præstolari coguntur, insuaues & imperiosos iud
cant, molesteq; ferūt. Soclarus vero vt patrocinaretur ado
lescentibus: Atqui, inquit, Pittacū Alcæus non ea de cau
Zophodorpidam seu noctu cœnantem dicitur appellass
quod sero cœnaret, sed quia plerunq; obscuris & vitiosis v

tereru

eretur cõuiuis. Antiquitus quidẽ prãdiũ vitio vertebatur, ✱
k ideo acratiſma dictum aiunt ab incontinentia ducto vo-
abulo. Ibi interpellans Theo, Nequaquã inquit. Sed fides
dhibenda eſt ijs qui vitæ rationem quã priſci vſi ſunt, me-
noriæ prodiderunt. Hi docent illos cum & laborib. dediti
c temperantes eſſent, manẽ panem ediſſe mero intinctum,
liud nihil. Itaq; hoc dictum fuit akratiſma, cum akratõ ſit
nerũ. Obſon aũt vocabatur cœna, ꝙ ad eã ſero (id eſt opſe)
egotijs iam defuncti ſe conferrẽt. Ex hoc oborta eſt quæ-
io de vocabulis ariſton & deipnon, vndenam eſſent ducta.
t ariſton quidem idem cum akratiſmate eſſe Homerus vi- *Od. π. initio.*
ebatur teſtari, qui Eumæum facit prima luce ariſton ap-
arare. videbaturque hoc probabile vt propter matutinam
oram diceretur ariſtõ, quaſi aurion, id eſt mane. Deipnon
ictum cenſebatur, quod à laboribus requietem præberet.
œnamus enim vel peractis iam rebus, vel inter agendum,
tq; hoc etiam ex Homero poteſt deduci:

Tempore quo cœnam, qui cadit ligna, parauit. *Iliad. λ. 86.*

Jiſi forte ariſton quaſi optimum dicitur, quod promptẽ
uacunq; è materia & ſine negocio petitur, deipnon vero,
uod apparatu & labore indigeat. Heic Lãprias frater no-
er, vt erat dicax & riſus captator, Oſtendere, inquit, poſ-
m Græcis Latina vocabula millies huiuſmodi rationibus
ffiniora eſſe, quando tanta nugandi licentia nobis datur.
ſt enim Romanis deipnõ cœna, quaſi cõmunio: quia an-
quitus ſeorſim ſolebant prandere Romani, cœnare cum
micis. Prandiũ aũt ij ariſton dicunt, ab hora, παρ' ἔνδιον,
am endion ſignificat meridianũ tempus, & meridiari en-
iazein. aut cibum matutinum voluerunt notare, & nutri-
nentũ quo vterentur priuſquã indigerent πρὸ τῆς ἐνδείας.
tq; vt omittam ſtragula, vinum, mel, oleum, guſtare, pro-
inare, aliaq; multa quæ Græcis vocibus Latini exprimũt:
uis neget comeſationem à Komo noſtro dici, & miſcere à
eraſæ, etiam de Homeri ſententia:

Miſcuit hac laticem dulcem in cratere Lyai.

: mẽſam, quia in medio ponatur, panẽ quia famẽ minuat, *Iliad. η. 12.*
πεῖναν ἀνιέντα, coronam à capite, cum Homerus alicubi
aleam ſtephanen (ſtephanos autem ſertum eſt) dixerit. ſed
t cædere eſt à δέρειν & dentes ὀδόντες, & labra à capiendo
cibo

cibo(quod λαμβάνειν τὴν βορὰν)deductum.Itaque vel h
cum dicuntur, risus cohibendus est, aut ne illis quidem i
facile per vocabula tãquam cuniculos pemittendus est a
itus,vt alias res plane exscindant,alias deijciant.

QVÆSTIO SEPTIMA.

De symbolis Pithagoricis,in quibus præcipitur hirundinem domo non esse recipiendam : & lectum quando ex eo surgimus, conturbari debere.

CVm aliquãdiu Romæ abfuissem, eo me reuersum Sy
reditus gratulandi gratia(vt est Romani moris) ad c
uiuiũ vocauit, ad quod etiam de sodalibus alios non m
tos adhibuit, inter quos Lucium quoque ex Etruria, dis
pulum Moderati Pythagorici.Is cum videret Philinum n
strum animatorum esu abstinere,occasionem(vt fit)de P
thagora loquendi nactus,Etruscum fuisse affirmauit eu
non (vt alij quidam)quod maiores eius Tyrrheni fuisse
sed ipsum in Etruria natum,educatum,institutum.& arg
mentis vtebatur ad eam rem non minimis,quæ à symbo
Pythagoræ sumebat.quale est quod è lecto surgẽtes ille i
bebat conturbare vestem stragulam:& olla sublata eius v
stigium in cinere non relinquere,sed confundere:& hiru
dinem domo non recipere, neq; supra scopas transire,ne
alere domi quod vngues haberet curuos.hæc aiebat scrib
re quidem & disserere Pythagoreos,re autem ipsa solos o
seruare & tenere Etruscos. Cum hæc Lucius dixisset,max
me id visum fuit absurdum,quod ad hirundines attinet:n
mirum animal innoxium & hominum amans perinde a
cendum esse, atque curuungu:a illa quæ ferissima & cæd
sunt studiosissima. Nam quod vnicum nonnulli veteru
attulerunt ad soluendum symbolum , innui vitandam ca
lumniatorum & susurrorũ consuetudinem : id ne ipse qui
dem Lucius probabat.minimum enim susurri habet hirun
do,garrula & vocalis non magis est quam pica, perdix,gal
lina. Numnam ergo,aiebat Sylla, ob prolis necem fabul
vulgatam abominãtur hirundines,vt nos eminus à tali fla
gitio deterreant? quando Tereum & mulieres impia ista &
nefaria perpetrasse aiunt , & aues etiamnum Daulides ap
pellant.

Ouid.6.Met.

pellant. & Gorgias sophista cum hirundo stercus in ipsum iecisset, respiciens ad eam dixit, Nō probe hoc ô philomela. An hoc quoque cōmune est? nam lusciniam, quæ culpam earundem sustinet tragœdiarum, non arcent, non exigunt. Fortassis, inquam tum ego, hęc aliquam habent rationem. Verum hoc considera primū, an quæ causa est curuungula, eadem etiam sit hirundines domo excludēdi. Carniuora enim est hirundo, & maxime cicadas Musis sacras & canoras interficit, iisq; vescitur: ac propter terrā volitat, exigua venans animalcula, vt ait Aristoteles. Deinde sola contubernaliū immunis nulloq; dato symbolo inhabitat. Enimuero ciconia, quanquam à nobis neq; tegitur, neq; fouetur, neq; tutelam aut auxilium vllum accipit: persoluit tamen mercedem loci quem occupauit, dum infesta hominibus animalia rubetas & angues circumiens interficit. Hirundo his omnibus potita, exclusis & educatis pullis suis abit, turpiter ingrata. Porro quod est grauissimum, de his quæ nobiscum habitant, sola hirundo & musca non cicurantur homini, neque tangi se patiuntur, neque consuetudinem aut societatem vllius operis ludive admittunt. quod musca facit metu incommodi, & quia subinde abigitur. hirundo autem, quia natura odit homines, & ob infidelitatem semper suspiciosa manet & cicurationis fugax. Ergo si hæc non recta, sed reflexe vt imagines aliorum in aliis sunt consideranda, Pythagoras hirundinem exemplar inconstantiæ & ingratitudinis ponens, non vult vt eos qui temporis sui gratia ad nos se applicant, seque insinuant, admodum familiares nobis faciamus, cumq; iis larem, domum, & sacra intima communicemus. Hæc ego fatus arbitror me dicendi licentię fenestram aperuisse: audacter enim iam reliquis symbolis morales accommodauerunt cæteri explicationes. Ollæ formam aiebat Philinus Pythagoricos dum abolere mandant, docere nullum debere euidens relinqui iræ vestigium: sed vbi ea deferbuit, animusque consedit, omnem esse memoriam offensarum obliuione conterendam. Lecti conturbatio quibusdam videbatur nihil habere occultum: sed statim apparere, indecorum esse vbi vir cum vxore cōcubuit, locum & quasi expressam imaginem relinqui. At Sylla putabat hoc magis pertinere ad dehortandum à diurno somno, notarique mane ideo appara-

paratus ad somnum sublationem, vt intelligamus noct
dormiendum, interdiu agendum, & ne vestigium quiden
corporis in lecto relinquendum. nullus enim vsus est vi
dormientis, vt neque mortui. Huic opinioni suffragari v
detur id, quod Pythagorici socijs præcipiunt ne quem one
re leuent, sed in tollendo & subeundo iubent: scilicet omn
ocium omnem segniciam eo prohibentes.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quare Pythagorici de animalibus maxime pisces pro cibo sint auersati.

VT hæc dicta Lucius neque reprehendens neq; laudan
quiete tacitusq; secum meditans audiuit: Syllam no-
minatim vocans Empedocles, Si Lucius, inquit, socius no-
ster ægre fert quæ dicta sunt, tempus est vt nos quoque fi-
nem faciamus. si vero ad silentium legitimum hoc spectat
id saltem arbitror non esse dictu nefas, aut vetitum alijs ex-
plicari, cur piscibus maxime abstineant Pythagorici. ho
enim & de antiquis narratur: & in discipulos incidi Ale-
xicratis qui nostro tempore vixit, reliquis mediocriter ve-
scentes, atque etiam mactantes, piscem autem gustare o-
mnino recusantes. Quam autem Tyndares Lacedæmoni
causam * dicebat hoc silentij præmium habere * pisce
vocari ellopes, quod vocem habent deuinctam & conclu-
sam * & cognominem mihi qui cessaui Pythagorice ratio-
* cinari * mentem retinentes * sed tanquam minorem. & o-
mnino silentium eos pro deo habere: quippe cum dij quo-
que sua opera & facta intelligentibus vbi volunt sine voc
ostendant. Adhæc cum Lucius placide & simpliciter dixis-
set, veram rationem fortassis etiamnum reconditam esse &
infandam: probabilia aūt fas esse consectari: primus Theo
grammaticus, Magnum, inquit, puto & non facile esse e-
uincere Pythagorā Etruscum esse: in confesso est, diu eum
cum sapientib. Ægyptiorum fuisse versatum: æmulatumq;
multa & probasse, maxime de sanctimonijs sacrificiorum.
Euterpa. quale est etiam de fabis. nam Herodotus scribit neq; serere
fabam, neq; edere Ægyptios, atque etiam à conspectu eius
abhorrere. scimus autem hodieq; sacerdotes ea abstinere:
qui cum sanctimoniæ singulari student, etiā salem vitant,

ne vel cibum vel condimentum mari affine vſurpent. Huius rei alij alias adferunt cauſas. Vera autem hæc eſt, quod mare oderunt vt alienum à nobis elementum, omninoque inimicum humanæ naturæ. Neq; enim deos, vt Stoici ſtellas, ex eo nutriri putant: ſed contra in id perijſſe patrem ac ſeruatorem regionis, quem Oſiridis defluxum nominant, eumque deplorantes in læua ortum regione, in dextra interemptum, Nili obſcure innuunt in mare exeuntis interitum. Itaq; neque aquam eius bibendo aptam, neque quidquam eorum quæ gignit & educat purum & accommodatum ſibi putant: cum neq; communi ſpiritu alãtur, neque cognati cum noſtro alimenti partem capiant: ſed qui reliqua omnia ſeruat nutritq; aer, ijs pernicioſus ſit, vtpote pter naturam vſumq; & ortis & viuentibus. Neq; mirum videri debet, ſi marina animalia aliena cenſent, & nō idonea quæ ſuo ſanguini ſpirituiq; admiſceant: quando gubernatores nauium ne alloquio quidem dignantur obuiam facti, quod victum hi è mari quæritent. His collaudatis Sylla addidit de Pythagoricis, eos maxime ſacrificia guſtaſſe, deoq; libaſſe. Piſcium vero nullum immolari, nullo rem ſacram fieri. Ego, cum illi dicendi feciſſent finem, Pro mari, inquã, aduerſus Ægyptios propugnãt multi & philoſophi & indocti, reputantes quot cõmoditatibus vitam noſtram faciliorem ſuauioremq; redegerit. Pythagoricos vero à piſcibus ideo abſtinere quia ſint alienæ gentis, ridiculũ eſt & abſurdum: immo inhumanũ & Cyclopicum præmium cognationis ij præbuerint reliquis atq; adfinitatis, coquẽtes ea & abſumentes. Et quidem fertur capturam piſcium emiſſe aliquando Pythagoras, ac captos dimitti iuſſiſſe: non qui tanquam alienigenas & inimicos negligeret eos, ſed vt pro amicis & familiaribus captiuis precium liberationis perſolueret. Itaque contrarium iubet iſtorum hominum nos ſuſpicari manſuetudo & humanitas: nimirum iuſticiæ meditandæ gratia, & vſu diſcendæ, eos à marinis potiſſimum abſtinuiſſe. quod reliqua animalia vtcunque maleficio cauſam necis hominibus præbent, piſces neque iniuria nos adficiunt, neque adficere poſſunt, quantumuis ad hoc à natura videantur inſtructi. In promtu eſt cum è ſermonibus, tum è ſacrificijs veterum oſtendere, non eſum modo, ſed & cædem animalis innoxij eos pro facinore impio &

nefario duxisse. multitudine tamen superfusa oppressi, simulque oraculo Delphico (vt aiunt) iubente opitulari frugibus quæ perderentur, mactare aggressi sunt: interim tamen animis turbatis & meticulosis, facere hoc & operari nominauerunt, vt qui animato interficiendo magnum aliquod facinus committere se arbitrarentur. & in hunc vsque tamen diem id maximo opere obseruant, ne iugulent victimam nisi immolata annuat. adeo sibi ab omni cauerunt iniusticia. At enim, ne reliqua commemorem, si à solis cuniculis aut gallinis omnes abstinuissent homines: eorum animalium breui tempore multitudo tanta fuerat extitura, vt nulla vrbs habitari, nullus fructus percipi potuisset. Itaque carnium esum, quem initio necessitas introduxit, nunc ob voluptatis studium tollere difficile est. Sed marina animalia, neque aerem nobiscum, neque aquam communem absumentia, neque ad fruges terræ accedentia, sed veluti peculiari contenta mundo, suisque circumscripta terminis, quorum ijs transgressio morte est sancita: neque paruam neque magnam ventri aduersus ipsa occasionem præbent: quęuis autem piscatio euidenter à gula & cupiditate obsonij proficiscitur, nullo iure maria conturbante & profundum subeunte. Neque enim licet nullum frugiperdam, aut scarum vuiuorum, aut mugiles labracesve seminilegos appellare: quæ nomina terrestribus imponimus, maleficia eorum accusantes. immo quæ minima etiam consectantes de musca aut fele conquerimur, horum de nullo accusare possis vel maximum piscem. Idcirco Pythagorei non lege tantum ab omnibus hominibus, sed natura etiam ab omni innoxio iniuriam abstinentes, minime, aut omnino nequaquã vsi sunt piscib. pro cibo. cũ pręter iniusticiam piscatio videatur intemperantiã quandã & gulæ incontinentiam secum trahere, sumtuosa & curiosa. Quamobrem Homerus nõ tantum Græcos facit piscium esum vitantes, cum quidem ad Hellespontum castra haberent, sed neque delicatis etiam Phæacibus, aut luxuriosis procis, vtrisque insulanis, cibum è mari petitum proposuit. Vlyssis vero socij cum tantum maris nauigassent, nunquam hamum demiserunt, nunquã fundam aut rete, quandiu farina adfuit:

Sed cibus è naui consumtus vbi fuit omnis,

paulo antequam Solis boues adorirentur, pisces non cibi deli-

Facere. Odyss. μ. 329.

delicatioris, ſed nutrimenti neceſſarij gratia venati ſunt

In curuis hamis, ventres vrgente famis vi.

eadem neceſſitate & ad piſcandum, & ad cædendum Solis boues adigente. Itaque non apud Ægyptios duntaxat & Syros, ſed apud Græcos etiam ſanctimoniæ pars eſt abſtinere à piſcibus: ritu non iuſtitiam modo tuente, ſed curioſitatem quoque cibi auerſante. Sub hæc Neſtor: meos vero, inquit, ciues, Megarenſium inſtar nullo in numero cenſetis? Atqui ſæpe ex me audiuiſti, ſacerdotes, qui nobis hieromnemones vſurpantur, nullum edere piſcem. Neptunus enim phitalmius dicitur, quaſi genitabilis in mari. & qui ab Hellene priſco genus ſuum ducunt. Primigenio ſacrificant Neptuno, quod hominem ex humida ortum natura cenſent, vt etiam Syri: itaque piſcem venerantur vt cognatum, & vna educatum, rectius Anaximandro philoſophantes. Is non in ijſdem piſces & homines, ſed homines in piſcibus innatos principio adſeruit, cumque nutriti eſſent (vt veteres putant) & iam ad ſeſe tuendum ſatis haberent virium, eiectos terram occupaſſe. Ergo ſicut ignis materiam in qua accenſus fuit matrem patremque ſuum deuorauit, vt ait is qui Heſiodi operibus carmen de Ceycis nuptijs inſeruit: ita Anaximander hominum patrem matremque communiter pronuncians piſcem, ab eius eſu dehortatus eſt.

QVÆSTIO NONA.

Fierine poſſit, vt propter cibos noui exſiſtant morbi.

CONSTANTER adſerebat Philo medicus, morbum qui elephantiaſis dicitur non ante multum adeo temporis ortum eſſe. nullum enim veterum medicorum de eo mentionem facere, cum quidem in res minutas, viles & obſcuras diſputationem inſumere non poſthabuiſſent. Ego autē teſtem ei citaui è philoſophia Athenodorū, qui in priore de morbis popularibus libro narrat, primū Aſclepiadis ætate non elephantiaſin modo, ſed & hydrophobam (qui eſt aquæ timor) innotuiſſe. Hic cum qui vna aderant mirum putarent, ſi nouæ adfectiones tum demum in natura exſtitiſſent: non minorem admirationem mereri hoc viſum eſt,

si tam longo tempore tanta accidentia potuissent latere. & tamen ad hoc plerique inclinabant, humaniorem rati eam esse sententiam, quæ naturam in talibus sane rebus minime studiosam nouandi poneret, neq; eam faceret in corpore humano tanquam vrbe res nouas molientem. Diogenianus autẽ aiebat etiam animæ morbos adfectionesq; communi quadam & auita progredi via. Et quidem multiplex, aiebat, est vitiositas, variaque audet: anima in sua ipsius est potestate, vt si velit, ab ea mutari & verti facile queat. nihilominus incompositi motus eius ordine quodam & mensura continẽtur, sicut maris effusiones: nullumque nouum aut veteribus non commemoratum vitij genus erupit. Sane multas cupiditatum differentias, innumeros timoris motus, sexcentas doloris species atque voluptatis formas enarrando quis non defatigetur?

Sophoc. Antig.

Sed non heri sunt ista, vel nunc edita:
Semper fuere, quando exstiterint nemo scit.

Nedum corpori nouus morbus, aut sero orta adfectio potuerit accidere, quod non habet sicut animam proprium atq; a se mouendi sui principium, sed cum natura communibus deuinctum causis est, eaq; temperatum temperie, cuius etiã infinitas intra terminos vagetur certos, veluti nauis quę in anchoris stans hac illac fluctuat. Morbus quidem gigni absq; causa nullus potest, neque est vis vlla quæ ex nihilo aliquid contra leges naturæ possit producere. difficulter autem noua inuenietur causa, nisi nouum aerem peregrinamque aquam & ignotos cibos prioribus ex alijs quibusdam mundis aut intermundijs pronunciemus nunc demum in nostrum hunc confluxisse. Etenim ex ijs morbi nobis contingunt, è quibus viuimus: neque sunt peculiaria morborum semina, sed istorum vitia respectu nostri, nostraq; in ijs delicta naturam perturbãt, perturbationes autem discrimina habent sempiterna, quæ nouis sæpenumero adficiuntur nominibus. nam nomina sunt consuetudinis, adfectiones naturæ: vnde cum hæc determinata sint, illa varientur, error est ortus. Sicut aũt in partibus orationis, earumq; inuicem constructionibus nouus subito barbarismus aut solœcismus non potest exsistere: ita corporis temperamenta definitos habent lapsus & errores: in natura quodãmodo ijs quæ contra naturã sunt comprehensis.

Scite fabularum scriptores fingunt prorsus insolentia & monstrosa animalium nata esse in pugna gigantum, cum Luna euersa non solito more & loco oriretur. Qui vero naturam autumant morbos tanquam monstra gignere, neq; vero neq; falso similem causam fingentes, eo errãt mi Philo, quod nimis & magis in morbis pro nouitate & differentia accipiunt. Enimvero incrementum & contẽtio magnitudinem potest & multitudinem apponere: sed subiectum de suo genere nõ emouet. quo pacto elephantiasim scabiei vehementiam censeo esse & timorem aquæ de affectionibus stomachicis aut melancholicis. Mirum vero est non obseruasse nos etiam Homero morbum hunc fuisse notũ. canem enim rabiosum inde nominat, vnde etiam homines rabidi appellantur. Hæc Diogeniano locuto, mediocriter contra disputauit Philo: meq; hortatus est, vt veterum medicorum caussam defenderem, qui negligentiæ aut ignorationis maximarum rerum rei peragerentur, nisi isti morbi eorum ætate recentiores existimentur. Primum, inquam, non recte mihi videtur hoc sumere Diogenianus, contentiones & remissiones non facere differentiam, neque genus mutare. Hac enim lege etiam dicemus acetum ab acescente vino non esse diuersum: neque amarorem ab acerbitate, neq; loliginem à tritico, neq; mentham à mentastro differre. atqui in his euidentes sunt qualitatum mutationes, quæ deminuendo elanguescunt, contentione vehementiores fiunt. aut neq; flammam aliud quam spiritum album, splẽdorem quam flammam, pruinam quam rorem, grandinem quam imbrem esse affirmabimus: tantum vehementia & remissione ea definiemus. iamq; tempus erit vt cæcitatem nihil à visus imbecillitate, nauseã à cholera, nisi quod magis minusve sint, distare pronunciemus. Atqui hæc rationi non congruunt. Nam etiam si admittamus contentionem istam & remissionem nunc accidisse, nouitatem in quantitate nõ in qualitate retinentes, eodem laborabimus absurdo. Iam cum Sophocles de his quæ esse nõ creduntur, quia ante nõ fuerint, haud quaquã inepte dixerit, Vnumquodq; genus rerum semel aliquando ortum fuisse: videtur id quoque probabile, non tanquam è carceribus emissos morbos simul omnes procurrisse: sed vno post alterum temporis nonnullo interuallo primum fuisse natum. Et suspicari

licet eos principio in corporibus morbos extitiſſe, qui à penuria, calore vel frigore generantur. poſtmodo repletiones, delicatum victum, & voluptates ſuperueniſſe, quæ cum ocio & deſidia ob abundantiam rerum neceſſariarum multum prauumq; gignerent nutrimentum: vnde varij ſint exorti morbi, qui omnimode inter ſe implicati & permixti ſemper aliquid noui faciant. Etenim quæ ſecundum naturam ſunt, eadem ordinata ſunt ac definita: cum natura aut ordo ſit, aut ordinis opus. quod ordine caret, Pindaricæ inſtar arenæ numerum ſubterfugit: ideoq; ſtatim quod præter naturam eſt, id fine terminoque deſtituitur. Res enim fert vt vno modo verum, infinitis falſum quidque dicatur. & rhythmi atque harmoniæ certa conſtant ratione: errata hominum in voce fidibuſve & ſaltatione enumerari nequeunt. Sane Phrynichus tragœdiæ ſcriptor de ſe ipſo ſic loquitur:

Tot mihi ſubiecit gratas ſaltatio formas,
Hyberna fluctus quot mare nocte daret.

Et Chryſippus complexiones quæ è decem fiunt enũciatis, multitudine ait, ccccIↄↄↄↄ excedere. verum hoc refutauit Hipparchus, demonſtrans affirmatiuam continere complexarum cccIↄↄↄ, & prærerea CIↄXLIX. negantem millia cccx, vlteriuſque Iↄcccclii. Xenocrates ſyllabarum numerum, quas inter ſe compoſitę literę faciũt, ſtatuit centieſmillenũm, ac porro ducentorum millium. Quid ergo mirum eſt, ſi cum corpus in ſe ipſo tot facultates habeat, ttoq; ſubinde cibo ac potu introducantur qualitates[, vtatur autem motib. & mutationibus neq; tempore neq; ordine eodem conſtantibus: horum inter ſe cõplexiones nonnunquam nouas & inſolentes adfectiones gignere? Qualem Thucydides ſcribit Athenis peſtem extitiſſe. ex eo maxime colligens nouam fuiſſe, quod carniuora animalia abſtinerent eſu cadauerum. Circa rubrum vero mare morbo correpti (vt Agatharchides narrat) cum alijs inauditis accidentibus ſunt vexati, tum angues exigui qui nati ſunt exertis capitibus ſuras & brachia perederẽt, & tacti rurſum carnẽ ſubirent, ac per muſculoſa ſerpentes inflãmationum vim intolerabilem excitarẽt. idq; morbi genus prius aut poſterius vllis aliis obtigiſſe nemo comperit, vt & multa alia. Quidam cum diu laboraſſet vrinæ difficulta-

Lib. II.

:ultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excre-
uit. & hospitem nostrum nouimus Athenis Ephebum cum
nulto semine eiecisse bestiolam asperam, multis pedibus
eleriter ambulãtem. Timonis in Cilicia nutricem Aristo-
eles refert quouis anno per duos menses in fouea quadam
e continuisse, sola respiratione ostendentem se viuere. & in
Meloneis scriptum est morbi iocinoris hoc esse indicium,
quod eo laborans mures domesticos accurate obseruet &
onsectetur. id vero nunc fieri nusquam videmus. Ideo non
nirari debemus, si quædam exsistant quæ olim non fuere:
ut interciderunt, nunc, quæ antiqui habuerunt. In causa
st natura corporis quæ identidem aliam atq; aliam sorti-
ur temperiem. Cæterum aerem nouum, aut alienigenam
quam introducere mittamus, quando ita videtur Dioge-
iano. quanquam eos qui à secta Democriti sunt nouimus
oc dicere ac scribere, mundis qui foris sunt pereuntibus,
orporibusque alienigenis inde huc defluxu quodam per-
atis, simul incidere principia sæpe pestilentiæ & morborũ
gnotorum. Mittamus etiam singulares corruptelas quæ
pud nos ob terræ motus, siccitates, imbresve eueniunt:
quibus & spiritus & aquæ, cum terrigenam habeant natu-
am, necesse est vna corrumpantur & mutentur. Mutatio-
em autem ciborum & obsoniorũ ac victus rationis, quan-
a ea facta est, nõ prætereamus. Quippe multa eorum quę
gustari olim & comedi non solebant, nunc pro suauissimis
haberi videmus; qualia sunt mulsum vino mel, & vulua.
quin & cerebrum antiquitus abominabantur & proiicie-
bant: vnde factum vt Achilles ei Agamemnonem compa- *Ilia. ι. 378.*
raret. Nouimus etiam adhuc multos antiquorum gustare
cucumerem, peponem, malum Medicum, & piper non su-
stinuisse. Proinde cum ob hæc probabile est corpora inso-
ito modo adfecta esse, & mutata temperie paulatim alte-
rare qualitatem, excrementumq; peculiare conficere: tum
ordo etiam ciborum immutatus non leue discrimen intu-
lit. Quas enim vocant frigidas mensas, ante ostrea crudam *
lactucam vt concoctu facilem exhibebant, nunc à Platone
à cauda ad caput traductæ prima pro vltimis apponunt.
Magnum etiam illud de præbibitionibus, quas vocãt pro-
pomata. Nam antiqui ne aquam quidẽ biberũt ante quam
edissent. nũc ante cibum captum vino oppleti, humectato

& feruente corpore cibum aggrediuntur, tenuia & acuta vique incidendi prædita ad appetitum excitandum ingerentes, ac deinde aliis vescentes. Verum nulli ad mutandum corpora nouosque morbos creandum facultati cedit lauacrorum varietas, quibus corpus multis modis adfectũ, ferri instar emollitur ac fluit, & a frigore deinde duratur. Qui paulułum nos ætate antecessere, ii si balneum nostrũ foribus apertis introspexissent, dicturi erant puto,

Balnea.

Odyss. κ. 513.

Stagna Pyriphlegethon subit hic Acherontia feruens.

Maiores enim nostri ita lenibus atque tepidis vsi sunt balneis, vt Alexander Magnus in balneo febricitans dormiuerit: Galatarum autem mulieres pultem cum suis pueris inter lauandum ederint. Nunc rabiosis videntur similia balnea, & latrantibus, atq; conuellentibus laniantibusq;. aer autem qui in iis hauritur, mixtum ex humore & igne quidpiam, nullam corporis partem sinit quiescere, sed omnem etiam indiuiduam particulam conturbat, suoq; è statu dimouet: donec inflammatos nos & feruentes ipsi restinguamus. Nihil ergo, Diogeniane, opus est huic disputationi extrinsecus adscitis mediis, aut intermundiis: sed recta mutata victus ratio satis virium habet ad alios gignendũ, alios abolendum morbos.

QVÆSTIO DECIMA.

Cur autumnalibus somniis minimum fidei adhibendum sit.

FLORVS cum incidisset in lectionem quæstionum Aristotelis physicarum, ad ipsum Thermopylas allatarum, cum ipse multas animo dubitationes cõcepit (vt solent ingenia doctrinæ studiosa) tum alios iis impertiuit, testimonium ferens Aristoteli, qui dixit multam sciendi cupiditatem multa facere principia. Et sane reliquæ in ambulationibus diurnis quæstiones non insuauiter nos oblectauerunt. Quod autem de insomniis fuit dictum, ea maxime iis mensibus quibus defluunt folia, esse incerta & mendacia, nescio quomodo se rursum protulit, cum Fauorinus à cœna res tractaret alias. Tuis quidẽ sociis, meis filiis videbatur soluisse nodum Aristoteles, neq; aliud quærendum putabant, sed cum eo causam in fructus conferendam: qui

:cétes & humore turgidi multum turbulentumq; in cor-
ore spiritum generent. Non enim vinum duntaxat & o-
:um recens expressum in lucernis probabile est ostrepe-
:,calore flatum quasi fluctum quendam edente:sed & fru-
ıentum nouum, & poma videmus tumere atq; distendi,
onec flatus & cruditas eorum discutiatur. Cibos porro
uosdam esse qui difficiles somnos faciant, & animam per
ırbent, testatum fieri fabarum exemplo, & polypodis ca-
.te, quib. abstinere iuberentur qui diuinare per somnum
ıperent.Fauorinus ibi,quanquam Aristotelis esset impē-
ſſime studiosus,& Peripateticę philosophiæ maximā veri-
militudinis tribueret laudem:tamen tunc sententiā quan
am Democriti tāquam de fumo squalidam detrahens ex-
ırgare ac perpolire cœpit. Id primo ponebat peruulgatū
: aiebat Democritus,visa per meatus in corpora subire ac
.te penetrare, ac dum sursum efferuntur,facere vt in som-
o appareant simulacrā.visa autem ista vndiquaq; ferri,de-
.psa à supellectile, vestimentis, plantis:maxime autem ab
nimalib.ob iactationem multam & calorem.eaq; visa nō
ıodo habere expressas & formam referentes corporum si-
ıilitudines: (vt Epicurus sentit, eatenus Democritum se-
uens,atq; exinde ab eius desciscens doctrina)sed & motu-
m animi,consiliorum, & adfectionum tam lenium quam
:hementium imagines secum trahentia,ita accidere ad a-
imum veluti animata, & significare ea opiniones eorum
quibus sunt emissa,cogitationes,conatus:siquidem arti-
ılatas adferentia & incōfusas imagines occurrant.Id au-
:m maxime fieri, quando per aerem leuem motu ferūtur
xpedito & celeri.Autumnalis vero aer,quādo folia deflu-
nt,admodum est inæqualis & asper,ideoque visa varie dis-
cit, & eorum euidētiam tarditate lationis hebetatam,fa-
it euanidam & imbecillam, sicut contra ab turgentib. &
alidis excurrentia multa & velocia, noticias recentes &
gnificantes exhibent.Tum Autobulum leniter renidente
re intuens, Video, inquit, te iam velut in vmbra pugnam
ontra isthęc visa meditari:& contra opinionem,tanquam
icturam veterum,aliquid conari reprehensionis. Tu vero
iebat Autobulus,desine simulare aduersus nos.non enim
.escimus te,quia sententiam Aristotelis probari cupis, tā-
uam vmbram ei opinionem Democriti comparauisse.

Democriti de visis opinio.

Hanc ergo missam faciamus, & Aristoteleam impugnemus: quæ nouas fruges & cara poma immerito incusat: quibus ver & æstas patrocinatur, quando maxime vegetæ fruges & succo plenæ (si quidem Antimacho credimus) & recentes in cibum vsurpatæ, minus fallacia & vana nobis somnia conciliant. Menses vero ii, quibus folia decidunt, iam hyemi propinqui, dum concoquunt frumentum & quod pomorum superest, gracilia ea reddunt ac rugosa, & quæ ad furorem diuinum incitandi omnem iam amiserint aculeum. Iam vinum quoque qui bibunt citissime, Anthesterione hoc faciunt mense, qui hyemem subsequitur: diemque illum quo gustatur nouum vinum, nos boni dæmonis, Athenienses Pithœgiam à doliis aperiundis appellant. videmus autem de musto feruente adhuc ne operarios quidem haurire. Itaque dona deorum desinamus calumniari, & alia via disquisitionem causę ingrediamur: ad quā nos ducit temporis nomen, & ventosorum inaniumque somniorum. Autumni enim extremo nomen tribuitur hoc, vt folia deiicere dicatur, quæ tum ob frigus & siccitatem plantarum defluunt: nisi quæ calidæ sunt & pingues, vt oleę, lauri, palmę; aut humectæ, vt myrtus & edera. his enim temperies opitulatur: reliquis non item. non enim gluten quo folia continentur permanet, sed vel frigore humoris congelat, vel ob inopiam & imbecillitatem exsiccatur. Equidem quod vigent adolescuntque plantæ, id habent ab humore aut calore: contraq; iis frigus & siccitas perniciem adferunt. Itaque elegāter solet Homerus homines διεροὺς, id est humidos siue succulentos appellare: & gaudiū ἰαίνεσθαι, quod est cōcalescere: contra ῥιγεδανὸν & κρυερὸν, quasi rigoris efficax & frigoris, quod triste sit aut formidandum. ἀλίβας autem & σκελετὸς de mortuis dicuntur, quod vt exsuccos eos & aridos traducāt. Porro sanguis qui in nobis principem vim obtinet, simul humidus est & calidus: senectutē vtraq; deficit qualitas. videtur autem anni circumeuntis quasi senium esse finis autumni. nondum enim humor appetiit, & tamen caloris vis abiit. Indicium rei est non obscurum, quod eo tempore ob frigus simul & siccitatem corpora sunt ad morbos procliuia. Est vero necessę simul cum corpori-

Od. ζ. 201. Ili. ψ. 600. Ilia. τ. 325. passim.

bus

ɔus adfici animos, & maxime denſato ſpiritu diuinandi fa-
:ultatem retundi, qui quaſi ſpeculum caligine oppleatur.
nihil ergo euidens, nihil artus habens, nihil apertum vi-
is offert is, quandiu craſſus, tenebricoſus, & compreſſus
nanet.

·LVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, *Conuiualium diſputationum* *Liber nonus.*

NONVS Sympoſiacôn liber, Soſſi Senecio, continet ſermones Athenis habitos in Muſeis: quia nouenarius numerus maxime Muſis conuenit. Qui liber uod plures denario hactenus vſurpato quæſtiones contiet, mirum videri non debet, omnia enim Muſis reddenda rant quę ad ipſas pertinent, nihil ex ijs tanquam ſacrificiis uferendum. quibus plura & pulcriora debemus.

AMMONIVS præturam Athenis gerens, cum Diogenio ɔrte comparata pueros tenebatur producere concertaum ephebos, qui litteras, geometriam, rhetoricen, muſiamq; diſcebant. Itaq; nobiles magiſtros ad cœnam vocait, aderant autem frequentes alij litterati, & familiares fee omnes. Sane Achilles de ijs qui certarent ſolis ijs qui ſinulari pugna congreſſuri erant cœnam promiſit: volens (vt iunt) ſi qua in armis ira inuicem aut ſimultas concepta eſſet, hanc ab ijs deponi in conuiuio menſæque communiatione. Ammonio autem contrarium euenit. nam maiſtrorum contentio inter pocula eſt facta multo vehemẽior: iamq; etiam propoſitiones & quæſtiones confuſæ & ncompoſitæ fiebant. Itaque Ammonius primum Eratoιem canere ad lyram iuſſit. Qui cum Heſiodi operum exɔrdium caneret,

Vnica non tantum eſt contentio: - -

audaui quod attemperare id carmen cecinisset. Deinde le verſuum opportuna vſurpatione intulit mẽtionem, quæ ıon gratiam modo, ſed interdum vtilitatem quoque haɔet magnam. Statimque in ore omnium fuit rhapſodus lle, qui in nuptijs Ptolemæi ſororem ducentis vxorem, quod

Ili, ψ. 810.

quod facinus videbatur insolens & nefarium, ab his esse orsus versibus:

Iuppiter vxorem post hæc vocat, atq; sororem.

Et alius, qui apud Demetrium regem à cœna: cum ei filium Philippum adhuc puerulum misisset, promte cecinit:

Hunc filium mihi tu, ceu dignum est Hercule
Nobisq; cura educere.- --

Et Anaxarchus in cœna malis petitus ab Alexandro surgens, dicensque,

Euri. Ore. *Aliquis manu ferietur mortali Deus.*

Omnium optime Corinthius puer captiuus, qui cum patria eius capta Mūmius de ingenuis pueris produceret qui litteras scirent, & scripturam eorum inspiceret, hunc ipse exarauit versum:

Od. ε. 306. *Terq; quaterq; illos, qui tum periere, beatos.*

commotum enim ferunt nonnihil Mummium illacrumasse, liberosque demisisse omnes pueri huius adfines. Mentio etiam facta est vxoris Theodori tragœdi, quæ eum imminente certamine secum concumbere non est passa: sed postquam intrauit ad eam victoria potitus, amplexa, sicq; allocuta est:

Agamemnonis proles, nunc ista tibi licent.

Exinde multa etiam intempestiue dicta à nonnullis sunt recitata, quod scire ea & cauere non esset inutile. Quale est quod narratur Pompeio Magno è difficili bello reuerso, magistrum filiæ, vt specimen ederet eruditionis, libro allato eam hinc iussisse ordiri:

E bello redijsti, vtinamque in eo perijsses.

Ili. γ. 428. Cassio Longino cum allatus incerto autore rumor esset de filij, qui peregre erat, morte, neque verum comperire, dubitationeq; amoliri posset: senator iam grandior natu cum adijt, &: Cur, inquit, Longine non contemnis rumorem malignum & fide indignum: cum noris & legeris illud:

Hesio. fine operum. *Fama quidem non tota perit vel decipit vlla.*

Qui vero Rhodi grammatico versum exigenti cum in theatro is documentum suæ artis ederet, hunc protulit,

Ody. η, 72. *Mox ex insula abi, neque enim te turpior alter:*

obscurum est contumeliosene voluerit iocari, an imprudens errorem commiserit. Hæc quidem tumultum vrbane sedauerunt.

QVAE-

QVÆSTIO SECVNDA.

Cur A principem inter literas locum obtineat. &

QVÆSTIO TERTIA.

Qua proportione numeri vocalium & semiuocalium comparentur.

CÆTERVM cum moris esset in Museis, vt sortes circumferrentur, & qui ea inter se componerentur, alter alteri
:uditas proponeret quæstiones, metuẽs Ammonius ne in-
r se cõmitterentur qui eandem profiterentur artem, præ-
pit vt citra sortitionem geometra grãmatico, rhetor mu-
:o proponeret, idq; vicissim. Proinde princeps Hermeias
:ometra proposuit grãmatico Protogeni hanc quæstio-
:m, cur Alpha primum inter litteras haberet locum. Is
usam attulit, quæ tradi in scholis solet. vocales optimo
re mutis & semiuocalibus anteire. vocalium alias longas,
ias breues haberi, alias ancipites: de quib. ancipites haud
ıbie prærogatiuam habeant, rursum de ancipitibus ordi-
: eam reliquis facile priorem, quæ vtriq; præponi, neutri
ıstponi soleat. tale autem esse alpha. id enim neq; post io-
, neq; post ypsilon collocatum in vnam cum ijs coire vulg
labã, sed veluti indignans resilit, suumq; quærit primor-
um. istorum vtri alpha præposueris, consonabunt vnam-
ıe suo obsequio facient syllabam, vt in auster, aura, maia,
ax, ac innumeris alijs. Itaq; tribus his tanquã quinquer-
ɔ vincit plerasque alias litteras eo quod vocalis est: vo-
les, quod anceps: ancipites, quod semper eas præcedit,
ınquam subsequitur, Desinente Protogene, me appellans
nmonius: Tu vero, inquit, homo Bœotus non opitularis
ıdmo? quem ferunt ideo alpha primum litterarum po-
isse, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non
:undum, aut (vt Hesiodus) tertium, sed primum inter res
cessarias ij existimant. Nihil vero inquam. si quid enim
ssum, meo potius quam Bacchi auo me patrocinari æ-
um est. Lamprias enim auus meus aiebat, primam natu-
vocem articulatam facultate litteræ A efferri. nam spiri-
m qui in ore est, maxime labiorum motibus fingi, quibus
:sum versum diductis primo exeat sonus iste, simplex ad-
ɔdum, & nullum exhibens negocium, neque linguæ ope-
m flagitans, vel exspectans, sed ea suo se loco continente
emissus

De litera Alpha.

Oper. 402.

emiſſus. itaque etiam infantes hanc primum edere vocem
* dictum autem eſſe ἀεὶ, quia vox ſentiatur: & multa alia, v
ἄδειν, αὐλεῖν, ἀλαλάζειν, tum αἴρειν & ἀνοίγειν haud abs r
ſic dicta, quod tum hæc vox ore excidit. quin & mutarur
nomina litterarum, hac tanquam illuſtratione ſuæ vti ca
citatis, vt Beta, Gamma, reliqua: ſolum Pi carere hac facu
tate, cum phi & chi non ſint niſi Pi & Kappa aſpiratū. Cu
ad hæc Hermeias diceret, vtranque ſibi rationem probat
cur ergo, aiebam, non tu nobis explicas ſi qua ſit ratio nu
meri litterarum. Mihi quidem eſſe videtur, idq; colligo in
de, quod non fortuito mutæ & ſemiuocales inter ſe & cu
vocalibus comparatæ ſuam habent multitudinem, ſed ſe
cundum primā proportionem, quā vos arithmeticam vo
catis. Cum enim ſint nouem, & octo & ſeptē, fit vt mediu
numerus æquali interuallo & ſuperet & ſuperetur.

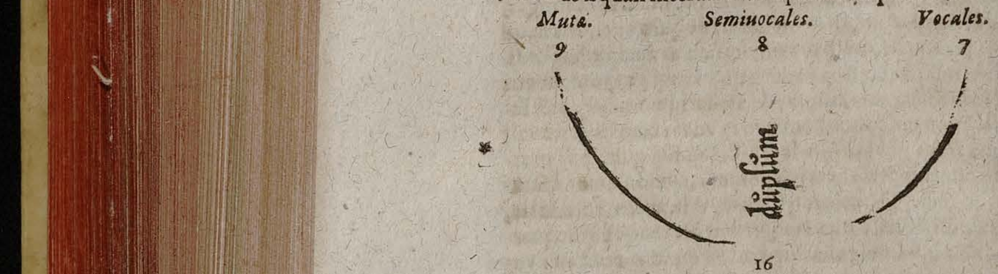

* Extremorum autem maximi ad minimi proportio eſt, qu
eſt Muſarum ad Apollinem: cum ſcilicet ſeptenarius hui
illis nouenarius ſorte ſit deſtinatus. & compoſiti extrem
duplum medij haud abs re faciunt: cum ſemiuocales vtra
runq; quodam pacto vim participent atq; ſonum. Mercu
rius, aiebat, primus deorum in Ægypto traditur inueniſſ
litteras. itaque ibin Ægyptij ſignum primæ faciunt littera
non recte, meo quidem iudicio, muto vocíſque experti ani
mali primum locum in litteris deferentes. Mercurio auten
quaternio omnium maxime eſt conſecratus, & multi ſunt
qui eum quarta menſis die natum ferant. Primum auten
inuentas XVI. litteras, quę Punicæ propter Cadmum dicun
tur, quaternio quater ſumtus exhibet. & de his quæ poſt-
modo additæ ſunt, quatuor Palamedes, quatuor alias Si-
monides

nonides reperit. Iam omnium numerorum primus est per-
ectus ternarius, principio, medio & fine constans: sena-
ius, quia omnibus sui partibus æquatur. de his igitur sena-
ius, à quaternario multiplicatur, primus perfectus à pri- *
no quadrato, multitudinem xxiv. procreauit. Adhuc eo lo-
juente Zopyrio grammaticus haud obscure deridebat ac
ubmurmurabat. cessante autem, se non continuit quin
nagnas isthæc esse nugas diceret. nō enim ratione aliqua,
ed fortuito casu numerum & ordinē litterarum qualis est
xstitisse, sicut hoc quoque temere euenerit, vt primus Ilia-
is versus totidē constet quot primus Vlisseę syllabis: quod
psum extremis quoque eorum operum versib. contigerit.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtram Veneris manum sauciarit Diomedes.

ECVNDVM hæc Hermeiam aliquid proponere volen-
tem Zopyrioni, nos prohibuimus. Rhetor autem Maxi-
ius longe petita occasione eum interrogauit, vtram Ve-
eris manum Diomedes vulnerauerit. Confestim vero vi-
issim interrogante Zopyrione, vtro pede claudicauerit
hilippus: alia res est, inquit Maximus. nam de hoc quidem
ullum argumentum præbuit Demosthenes: tu si te igno-
ire fatearis, alij ostendent quo loco manum vulneratam
idicet acutis Homerus. Visus est nobis Zopyrio hærere:
oque tacente Maximum orauimus vt ostenderet. Is ergo,
rimum (inquit) cum versus hanc habeant sententiam:

Atque heic magnanimus Tydides dirigit hastam, Iliad. ε.
Transiliensque manum summam ære recludit acuto: 335.

icile apparet si voluisset læuam sauciare, nihil ei opus
uisset transilire, cum dextræ suæ læuam Veneris haberet
ppositam. Tum probabile est voluisse eum validiorem
ianum & qua magis teneret Æneam quem ferebat, vul-
erare, qua icta eum dimitteret. Deinde cum in cœlum re-
ijsset Venus, subsannans eam Minerua, ita loquitur:

Haud dubiè Cytherea alicui persuasit Achiua,
Vt Teucros, nimium quos diligit ipsa sequatur: Ibid. 422.
Dumque manu sponsam blande demulcet Achiuam,
Aurea in extrema signauit fibula vulnus.

xistimo autē te quoq; optime magister, cum aliquē disci-
ulorum comiter demulces, atq; palpas, non sinistra id ma-
iu, sed dextra facere. quo modo veri simile est Venerē blan-
dissi-

dissimam deorum heroinas contrectasse deliniendi grati

QVÆSTIO QVINTA.

Cur Plato dixerit vigesimo loco ad sortem venisse animam Aiacis.

Fine x. de republ.

HÆc cum reliquos omnes fecissent hilariores, Sosp rhetor Hylam grammaticum videns mœstum tacer (non admodum enim feliciter ei res cedebat, sicubi arte suam ostentare conabatur) exclamauit,

Odyss. λ, 542.

At Telamoniadæ sola hinc procul abstitit vmbra.

& qui versus sequuntur, eos pronuncians, contentiore ia voce vltimos extulit.

Verum ades huc, adhibeque meis sermonibus aures,
Et mentem compesce lubens, animumque ferocem.

Neq; dissimulauit Hylas se præ ira sinistre respondere. Ai cis, inquit, anima vigesimo loco ad sortitionem apud inf ros ducta, suam cum leonina commutauit naturam. mi vero sæpe ad animum accidunt verba comici senis hæc,

Præstat asinus fias quam qui valent minus.
Virtute, vt videns lautius, ac te, viuere.

Tum ridens Sospis, Enimuero, inquit, interim dum in a nos mutantur, si qua tibi cura Platonis est, expone nobi quanam ratione is Aiacis Telamonij animam vigesimo lo co à sortitione ad delectũ iuisse scripserit. Cum Hylas ab ominaretur, vt qui subsannari se ob rem non satis felicite gestam putaret: frater meus excipiens sermonem, Quid, in quit? nonne Aiax semper ab Achille secundus habetur pul critudine, magnitudine, & fortitudine? est autẽ viginti de curio secundus: decurio inter numeros primas gerit, vt in ter Græcos Achilles. Nos cum rideremus, Hęc, aiebat Am monius, sint sane abs te Lampria, Hylam ioco petẽdi cau sa dicta: sed quoniam in te munus rationem reddẽdi vltr suscepisti, causam nobis non ludens, sed serio agens profer Turbatus heic Lamprias, post paruuli temporis silentiu in hanc dixit sententiam. Plato cum in more hoc habeat, vt per nomina ludat nobiscum, maxime id facit, quando fabulam aliquam disputationi de animo admiscet. Ita cœli mentem currum vocat volucrem, harmonia constantem mundi conuersionem. & heic nuncium eorum quę pręsens apud inferos vidisset, Erem facit Pamphylium, Harmonij F. innuens his ambagibus, nasci animas secundum harmo-

Phædro.

niam & compingi cum corporibus: digressas autem ab ijs, vndiquaque in aerem coire, indeque ad secundum ortum se conferre. Quid ergo impedit quin εἰκοσὸν, quod vigesimum significat, dixerit quasi εἰκαστὸν, quod est opinabile: quod fabulam fingeret de anima mortui. Semper enim tres causas Plato attingit, quas & vel primus, vel maxime animaduertit. nempe quatenus fatum, fortuna & arbitratus noster soleant commisceri, interque se conferi. Nunc autem mirabiliter significauit quam vim vnumquodque nostris in rebus habeat. delectum vitæ nostro adscribens arbitrio: nam virtus & vitium libera sunt. quod autem pie viuunt qui recte delegerunt, contra qui male, id fatali necessitate deuinciens. sortium autem absque ordine dispersarum accidentia, fortunam insinuat educationi & ciuili vitæ quæ cuique obtingit * multæ nostrorum præoccupant. Perpende autem hoc, fortuitorum causam quærere esse à ratione alienum. si enim ratione quadam sors videatur euenisse, non iam fortunæ, non casui, sed fato cuidam & prouidentiæ imputari debet. Loquente adhuc Lampria, apparebat Marcum grammaticum aliquid supputare & numerare secum. Cum autem dicendi finem ille fecisset, tum Marcus: Quas Homerus, inquit, animas in Necya recenset, de his anima Elpenoris non est in numerum referenda, insepulto corpore nondum reliquis permixta manibus, sed in finibus etiamnum vagans. Tiresiæ quoque anima reliquis adnumeranda non est,

Cui vita functo tribuit Proserpina mentem,
Vt solus saperet.——— Odyss. κ, 494.

colloqueretur que cum viuentibus & eos intelligeret, priusquam biberet sanguinem. His ergo subtractis si reliquas, Lampria, numeres, inuenies Aiacem vigesimum in conspectum venisse Vlissis: & huc alludere Platonem.

QVÆSTIO SEXTA.

Quid innuat fabula de victo Neptuno: & simul cur Athenienses secundam diem Boedromioni mensi eximant.

OBORTO autem omnium tumultu, Menephilus Peripateticus Hylam alloquens, Videtis, inquit, quæstionem hanc non fuisse subsannandi contumeliæve causa pro-

* ſtrâ. Sed tu, mi homo, Aiace iſto pertinace & infauſti (vt So-phocles appellat) nominis omiſſo, ad Neptunum te confer. Hunc enim ille nobis ſolet narrare ſæpenumero victũ: hic à Minerua, Delphis ab Apolline, Argis à Iunone, in Naxo à Libero patre: & tamen vbiq; animo æquo tuliſſe ſuum infortunium. Nam heic quidem commune cum Minerua habet templum, in quo etiam ara Obliuionis eſt dedicata. Tum Hylas, vt qui iam ad hilaritatem redijſſet, Id vero, inquit, te Menephile fefellit, quod ſecundam diem menſis Boedromionis nos eximimus, non propter Lunam, ſed quod ea die de Attica contentio Mineruæ cum Neptuno creditur fuiſſe. Omnino, aiebat Lamprias, quantum ciuili-* tate prior fuit Thraſybulo Neptunus, quando non victor, vt ille, ſed victus. *

(Hic ingens eſt hiatus. perijt enim finis huius quæſtionis, & quinque ſubſequentes tota. Quod enim ſequitur fragmentum eſt duodecimæ. Capitum indicem ſubijciam. G. X.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur lyrica carmina in tres partes diuidantur.

QVÆSTIO OCTAVA.

Quo differant int interualla concinna, quæ ἐμμελῆ *dicuntur, à conſonantijs.*

QVAESTIO NONA.

Quæ cauſa ſit conſonantiæ: & cur conſonantibus ſimul pulſatis, cantus grauiori adſcribatur.

QVÆSTIO DECIMA.

Cur, cum Solis & Lunæ eclipticorum circuituum idem ſit numerus, Luna ſæpius videatur deficere quam Sol.

QVÆSTIO VNDECIMA.

Quale ſit, quod dicimur non ijdem perdurare ob adſiduum ſubſtantiæ fluxum.

QVAESTIO DVODECIMA.

Vtrum ſit probabilius, ſtellarum numerum parem eſſe vel imparem.)

iureiu-

iureiurando autem viros decipiendum. Et Glaucias: Audiui, inquit, ego, hoc aduersus Polycratem tyrannum fuisse dictum: fieri potest, vt etiã in alios vsurpatum fuerit. tu vero cur hoc quæris? Quia, inquit Sospis, pueros me hercle video talos, Academicos Argumenta rapere. nihil enim huiusmodi stomachi differunt ab his qui interrogant. parne sit an impar quod manu continent. Ibi surgens Protogenes, meque nominatim inuocans: Quid accidit nobis, inquit, qui patimur rhetores istos alijs irridendis luxuriare? nihil ipsi disputamus, neque stipem huc conferimus? nisi fortasse dicent se communionis inter pocula exsortes esse, Demosthenis laudatores atque imitatores, qui tota vita nunquam bibit vinum. Non hæc, inquam ego, horum est causa: sed nos nihil ex ipsis quæsiuimus. Et nisi habes aliquid potius, videor mihi ipsis propositurus vnam de Homericis quæstionibus legum contrarietate constantem.

QVÆSTIO SVPRA DECIMAM Tertia.

De legum contrarietate, ex Iliadis libro tertio.

QVam, inquit ille, Dicam tibi, aiebam, illisq; simul proponam: proinde animos attendant. nimirum expressis conditionibus Alexander cum Menelao singulari certamine se congressurum protestatur,

Me nunc in medium committite cum Menelao, Iliad.γ.69.
De cunctis opibus decertatum, & Ioue nata.
Vtrius nostrûm fuerit victoria, coniux
Hunc Helena atq; omnis mox gaza sequatur ad ædes.

Rursumque Hector hanc eius protestationem publice omnibus exponens, tantum non ijsdem vtitur vocibus:

Arma iubet Teucros reliquos, cunctosq; Pelasgos
Ponere humi Paris: & se solum cum Menelao
Committi in medio, ferro vt decernere possint.
Victori coniux Helena, omnis gazaq; cedat.

Conditionem accipiente Menelao, iureiurando pactum sancitur: sic incipiente Agamemnone:

Si Paridi dabitur Menelaum sternere letho: Ibid.281.
Tum gazam teneat, sitq; illi Tyndaris vxor.
Fuluus Alexandrum si vero necat Menelaus,
Dardanidæ gazam reddant, Helenamque marito.

Iam cum vicerit quidem, non tamen interfecerit Alexandrum Menelaus, vtriq; habent quo se tueantur: cum alteri reposcant, vtpote victo Paride, alteri reddituros negēt, quia occisus nō sit. Hæc controuersia quomodo rectissime possit dijudicari, & legum repugnantia tolli, non philosophorum est, non grammaticorum videre, sed rhetorum litteratorum. quales vos estis, & orationes tractantium. Ad hæc Sospis: Potior, inquit, & maioris autoritatis est oratio eius qui conditionem obtulit, legisq; vim habet: qui vero oblatam accipiunt, ij ius addendi aliquid nō habent. Conditio autem non de cæde & morte fuit, sed de victoria. idque admodum iuste. Debuit enim vxor esse Helena præstantioris: is autem est, qui vincit. Alias sæpe melior à deteriore interficitur, vt postea Achilles perijt sagitta ab Alexandro ictus. quem nemo (arbitror) victum à Paride propter mortem dixerit, neq; victoriam Paridis sed iniustam fortunæ sortem. Hector autem ab Achille victus est etiam priusquam occideretur, cum eum non sustineret, sed fugeret præ metu. qui enim non subsistit, sed fugit, is palam & absq; excusatione victus est, faterurq; aduersarium sibi virtute præstare. Ideo primum Iris Helenæ nuncians inquit:

Ibid.137.

> *De te proceris nunc decertabitur hastis:*
> *Illius vxor eris, qui vincet Marte secundo.*

Deinde Iupiter Menelao victoriam prœlij tribuit:

Iliad.δ.13.

> *Sane nunc pugna fortis vicit Menelaus.*

* Ridiculum enim fuerit, victorem dici qui aliquem sagitta eminus nihil metuentem, neque sibi cauentem in pede vulnerauerit: Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cum hic desperata pugna profugerit, & in gremium mulieris subiuerit: & ex ipsa conditione qui tulerat Paris melior eo victorq; probetur. Tum Glaucias hæc subiecit: Primū in decretis, legibus, fœderibus, pactis semper posteriora prioribus plus valere, maioremq; habere autoritatem censentur. Posterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimens. Deinde prior tantum verbis, hæc iureiurādo adhibito proposita fuit, & execratione adiecta violatoris, non vno viro, sed vniuersis approbantibus: vt hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantum prouocatio. Testatur etiam Priamus, cum sacramento dicto discedens à certamine ait:

Nouit

Nouit Iupiter hoc,& cætera numina cœli, Ili. γ, 308.
Vtrum Parcarum tristi vis destinet orco.
norat enim hac lege fœdus ictum. Ideoque Hector paulo post inquit:
Fœdera nostra quidem Saturnius irrita fecit. Ili. η, 69.
nam imperfectum manebat certamen, neutro mortuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pactorum esse nulla, cum prius in posteriore comprehẽdatur. qui enim interfecit, vicit: non statim interfecit, qui vicit. Et vt in summa dicam, Agamemnõ conditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed explicauit: neq; mutauit, sed adiecit quod erat potissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim est perfecta victoria, reliquæ excusationes & controuersias habent: vt hæc Menelai, qui aduersarium neque vulnerauit neque occidit. Vt ergo in veris legum repugnantijs iudices id amplectuntur quod nihil habet controuersiæ, obscuriore repudiato: ita heic id pactum cẽseamus potius esse & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nulli obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentũ, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequaq; per exercitum obambulans,
Sicubi Alexandrum formosum cernere posset: Ili. γ, 450.
testatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. nam cũ effugisset Paris, recordabatur Menelaus se dixisse:
De nobis vtrum morti sors destinat atra, Ibid. 101.
Is pereat: reliqui bellum mox soluite pace.
Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, vt eo interfecto certamen absolueret suo fine: quem cum non necasset, non cepisset, nullo iure prẽmium victoriæ postulabat. Et quidem non vicit: quod colligi ex verbis eius potest, Iouem incusantis & irritos suos conatus deplorantis,
Non est te superum, genitor, crudelior vllus. Ibid. 365.
Vlcisci iam posse Parim, data damnaq; rebar:
Dissilit in manibus gladius mihi: missaque frustra
Exiit hostilis sine vulnere corporis hasta.
ipse enim fatetur nihil esse scutum pertundere, & galeam delapsam hosti accipere, si eum non feriat & interficiat.

QVAESTIO DECIMAQVARTA.

Quædam de numero Musarum haud vulgariter disputata.

POst hæc Musis libauimus, cumque Apollini earum duci pæanem cecinissemus, accinere libuit Eratoni lyram pulsanti Hesiodea de Musarum ortu carmina. Finito cantu Herodes rhetor, Audite inquit: Qui à nobis auellunt Calliopam, cum regibus eam versari aiunt: non (puto) syllogismos dissoluentibus, aut declamantib. vel disputãtibus, sed ista agentibus, quæ oratorum & ciuilium sunt virorum opera. De cæteris autem Musis Cleio exornationis genus introducit: nam Klea sunt laudes, & Polymneia historia: est enim mneia, id est memoria multarum rerum. aliquando etiam omnes tanquam in * Musas mneias vocari dicunt. Ego mihi Euterpæ etiam partem aliquam vindico: siquidẽ verum est quod dicit Chrysippus, ei sorte obtigisse gratiam & oblectationẽ colloquij. non enim minus colloquia, quã causas forenses & deliberationes tractat orator: cum nostra ars habeat rationes beneuolentiam captandi, patrocinandi, defendendi. maxime autem laudationibus vtimur & vituperationibus: quas si artificiose vsurpamus, non vilia neque parua consequimur: sin imperite & sine arte, excidimus. Nam illud,

Ody. κ. 38.

Proh Iupiter, cunctis quam carus honoratusque
Hic mortalibus est.--- *

autem magis, vt qui in colloquijs concinnitatem habeant, persuadendi facultatem & venustatem arbitror conuenire. Tum Ammonius: Iniquum sit Herodes, inquit, tibi succensere, & ** manu Musas apprehendentibus. Amicorum.n. res communes sunt. Ideo multas Musas genuit Iupiter, vt affatim omnibus bona haurire liceret. Neque enim venatu, militia, nauigatione, aut manuarijs artibus omnes indigemus: eruditione & sermone opus habemus omnes,

Quicunque terra munere vescimur.

Itaque vnam Mineruam, vnam Dianam, vnum Vulcanum, Musas fecit multas. Cur vero nouem, neque plures aut pauciores fecerit, ecquid nobis edisseres? nam id arbitror tibi esse meditatum, ita studioso Musarum, & multo in ijs colẽdis. Quid autem, inquit Herodes, in hac re est reconditi? In ore omnes habent nouenariũ numerum, & nemo nõ eum decantat, vt qui primum sit primi imparis quadratum, & impariter impar, scilicet quia in tres æquales diuidatur impares. Et Ammonius in lenẽ solutus risum: Viriliter, inquit,

Nouem qualis numerus.

hæc

hæc memoria repetiisti. atque his id quoque adde, numerũ hunc è primis conflatum esse cubis vnitate & octonario: rursumq; alio modo è duob. triangulis ternario & senario, quorum vterq; etiam perfectus est. Sed quid hoc ad Musas magis quã ad reliquos pertinet deos: vt Musas habeamus nouẽ, Cereres, Mineruas, Dianas, non item? Non enim existimo id quoque tibi persuasum esse, Musas tot esse, quia matris earum nomen totidem constet syllabis. Cum risisset Herodes, & silentiũ factum esset, Ammonius nos hortatus est vt causam quæreremus. Itaque frater meus isthæc dixit. Antiqui tres agnoscebant Musas: huiusque adferre demonstrationem apud tot tantosque viros, indocti est & inurbani. Causa fuit, non quam nonnulli adferunt, quod cantus genera tria sint, diatonon nempe, chromaticum, & enharmonium, neque termini interualla continentes, ima nimirum, media, & summa chorda. Sane Delphi Musas sic appellauerunt, non recte vni scientiæ, aut portioni potius scientiæ, musicæ inquam harmonicæ, id nomen accommodantes. Enimuero prisci, vt mea fert opinio, cum obseruassent omnes scientias & artes quæ ratione & sermone absoluuntur, in trib. versari generib. philosophico, oratorio, & mathematico: dona hæc fecerunt triũ deorum, quas Musas dixerunt. Post, & sub ætatem Hesiodi, cum iam facultates istę latius se proferrent: in partes seu formas eum diuiderent, animaduerterunt vnãquanq; tria in se cõtinere discrimina. Scilicet inesse in mathematica musicam, arithmeticam, geometriam: in philosophia disserendi vim, morum & vitæ rationem, naturæ considerationem: in oratoria primum exornationis exstitisse, deinde consultationis, vltimo iudicialem facultatẽ. quorum omnium cum censerẽt nihil deo, Musa melioriq; principio & præside carere, bona ratione totidẽ Musas non fecerunt, sed agnouerunt. Sicut ergo nouenarius in tres diuiditur terniones, quorum quiuis denuo in tres vnitates secatur: ita vnicum & commune est, orationis circa veritatem rectitudo: diuiditur autem in tria genera, quorum vnumquodque in tria singularia diducitur: quorum vnicuique sua obtigit Musa, eius fouens ornansq; facultatem. Nõ enim puto à poetis me & astrologis reprehẽsum iri, quod earum artes omiserim: cum nobiscum hoc sciant astrologiam geometriæ, poeticam musicæ esse ad-

Philosophia diuisio.

iunctam. His dictis, Trypho medicus: Qui, ait, factum est, vt nostræ arti Museium occluderes? subiecit Dionysius Melitensis: Multos tu excitas ad culpādum Lampriam. nam & nos agricolæ Thaleiam nobis vindicamus, plantarū & seminum bene germinantium (hoc est thallein) curam ei cōseruationemq; inscribentes. Atqui, inquam tum ego, non recte hoc facitis. Vobis quippe est Ceres Anysidora, & Bacchus qui arborum curam gerens, castū auget frugum splēdorem, vt ait Pindarus. Medicos etiam habere Æsculapiū præsidem scimus, & Apolline Pæane vti vbique, nusquam Musarum principe. Etenim verum est quod Homerus ait, omnes homines deorum indigere ope: at non omnes omnium. Verum hoc miror quomodo fefellerit Lampriam quod Delphi dicunt. nimirum Musas apud ipsos non neruorum, non sonorum cognomines haberi: sed cum trifariam diuisus sit mundus, primam esse portionem stellarum inerrantium, secundam errantium, tertiā eorum quæ infra Lunam sunt. has omnes inter se esse consertas ac cōpositas harmonicis rationib. & cuiuis Musam custodiæ causa præpositam, primæ hypatam seu summam, imæ neten, siue infimam, mediæ mesen, quæ iis interiecta cōtinet, vnaq; circumducit (quātum fieri potest) mortalia cum diis, & terrena cum cœlestib. Idq; etiā Plato inuoluto sensu innuit per nomina Parcarum, alteram Atropon, alteram Lachesin dicens. nam octo sphærarum conuersionibus, totidem non Musas, sed Seirenes præfecit. Ibi excipiens sermonē Menephilus Peripateticus: Delphorum, inquit, ratio vtcunq; probabilis est. Plato autem absurde, qui sempiternis & diuinis circuitibus loco Musarū Seirenes infixerit, genios nō valde humanos aut benignos: Musas vero aut plane omiserit, aut Parcarum affecerit nominibus, filiasq; necessitatis appellauerit. Aliena. n. est à Musis Necessitas, amica iis Suada, quæ multo magis, puto, quam Gratia Empedoclis intolerabilem odit Necessitatē. Omnino aiebat Ammonius, quæ causa nos inuitos & cōtra consiliū animi cogit facere aliquid. At Necessitas apud deos non est intolerabilis, non refractaria, non violenta, nisi malis, sed sicut lex in rep. optima optimum est: ita diis Necessitas immutabilis est & ineluctabilis, partim quia mutatio ei non potest accidere, partim quia mutatam dii nolunt. Cæterum Homericarum Seirenum

x. de rep.

Necessitas.

;eirenum fabula præter rationem nos terret. nam poeta *Sirenes.*
quoque recte per ambages significauit Musices earum vim *Od. μ. 162.*
ion inhumanam neq; perniciosam illam: sed quæ hinc i-
tuc abeuntibus animis, vt apparet, & post mortem vagan-
ibus ingeneret amorem cœlestium ac diuinorum, obli-
uionem vero mortalium, detineatq; & incantet oblectan-
lo, præ gaudio sequentes & vna circumuolantes. nam huc
.d nos obscura quædam veluti echo Musicæ illius peruc-
iiens, rationibus excitat & admonet animas eorum quæ
sthic sunt: circumuentas & stipatas carneis sepimentis &
dfectionibus *. Anima autem ob indolis bonitatem sentit
x meminit, itaq; adficitur, vt ab insanissimo amore nihil
lifferat eius desiderium, cupientis neq; tamen valentis se-
e corpore exsoluere. Neq; tamen ego ista plane ample-
ctor. Sed videtur mihi Plato, sicut axibus nomen fusi & co-
i, vertebræ stellis, ita Sirenum quoq; hic vocabulum Mu-
is insolenter imposuisse, quasi diuina Manibus annunciã-
es. quemadmodum Sophoclis Vlysses ait aduenisse

Phorci puellas, Manibus qui iura dat.

Musæ autem sunt octo globis, vna locum pone terram est
ortita. Quæ octo Sphærarum reuolutionibus præsunt, eæ
:rrantium stellarum aduersus inerrantes & ipsarum inui-
:em conseruant harmoniam. Vna quæ locum Lunæ & ter-
æ interiectum custodit, atq; obit, ea mortalibus gratiæ,
hythmi & harmonię (quãtum eius horũ ipsos recipere na-
tura sinit) indit facultatem ac rationem & ciuilẽ persuadẽ-
li, qua societas humani generis adiuuetur: demulcetq; &
edat animorum tumultus, vagantesq; veluti ex auiis reuo-
:at placide & componit.

Sed quæ cara Ioui non sunt, *Pyth. 1.*
Consternantur, vbi audiunt
Pieridum vocem.

vt ait Pindarus. Hic cum acclamasset Ammonius more
suo versum Xenophanis,

Ista probabiliter sunt dicta, propinquaq; veris,

iussissetq; vnumquenq; suam dicere sententiam: ego pau-
lulum moratus, sicut, inquam, Plato nominibus tanquam
vestigiis deorum se facultates putat inuenire: ita nos quoq;
similiter imponamus cœlo & rebus cœlestibus Vraniam
Musam, quæ à cœlo nomen habet. Et probabile est res cœ-

lestes non multa aut varia opus habere gubernatione: quādoquidē iis vnica & simplex causa est natura. Vbi vero multi errores, multa contra mensuram euenientia multa delicta: eo iam octo Musæ sunt transferendæ, quarū alia alii vitio medicetur. Porro cum vitæ nostræ pars alia seriis, alia iocosis rebus transigatur, & vtriq; opus sit vt hoc concinne fiat atq; moderate: seria videntur Calliope, Clio, & Thalia, quæ nos ad noticiam deorum introducit, procurare, & ad bene gerendā rem auxilio esse. reliquæ aūt id quod ob imbecillitatem nostram ad immoderatum & ferum aliquid iā inclinat, non negligere, sed saltatione, cantilena & chorea modos habente suos, harmoniaq; & ratione temperatum modeste excipere atq; composita oblectatione prosequi. Ego autem, cum Plato singularum actionum duo statuat principia, insitam voluptatum appetētiam, & adscititiam extrinsecus opinionem quæ bonum concupiscat: alterumq; interdum affectum, alterum rationem appellet: quorum vtrunq; varias rursus habeat differentias: ambo ista video magna & diuina prorsus moderatione opus habere. Nam rationis statim alia facultas est ciuilis & regia, cui Hesiodus Calliopam præficit. studium horum Clio maxime solet collaudare & ambitioni alacritatem addere. Polymnia discendi memorandiq; facultati animæ præest. itaque Sicyonii etiam vnam de tribus Musis Polymatheiam dixere à multiiugo discendi studio. Euterpę nemo non cōsiderationem veritatis de rebus naturalibus adscripserit: cum nullas vel puriores vel pulcriores vlli alii generi reliquerit voluptates & oblectationes Quod ad cupiditates attinet, Thaleia hominem de fero sociabilem facit in conuiuiis. ideo qui amice & hilariter compotāt, eos thaliazein dicimus, non qui per vinum culpam committant. Libationibus autem quæ fiunt concubitui Erato interest, vt cum ratione & tempestiue is fiat persuadens, tollitq; inde voluptatis molliciē & nimios stimulos, facitq; vt in amicitiam & fidelitatem, non in contumeliam & lasciuiam res exeat. Deniq; aurium & oculorum oblectatio, siue rationi magis, siue affectioni subitæ congruit: siue communis amborum est: eam reliquæ duæ Melpomene & Terpsichore ita componunt, vt altera non sit incantatio quædam, sed lætitia: altera non præstigiæ sed delectatio.

Musæ quibus rebus præfectæ.

QVAESTIO SVPRA DECIMAM Quinta.

Tres esse saltationis partes, Lationem, speciem, ostentationem: tum quid sit vnumquodq; horum: & quid poetica cum saltatione sit commune.

DEINDE placenta, quæ pyramûs dicitur * * omnibus saltãdo vincentibus præmiũ. Arbiter aũt cũ Menisco ædotriba decernebatur Lamprias frater. Nam pyrrichen le commode saltabat: & manibus gesticulans in palæstra idebatur reliquos superare pueros. Cum autem saltarent nulti alacrius quam artificio musico conuenientius: duos ui probabantur, & concinnitatem studerent reseruare, uidam rogauerunt, vt lationem vnam ex altera saltarent. Quæsiuit ergo Thrasybulus ex Ammonio: quidnam sibi ellet nomen lationis: occasionemque præbuit plura ei de artibus saltationis differendi. Dicebat vero Ammonius ltationis tres partes haberi, phoran, schema, deixin (quæ ortassis Latine lationem, speciem, ostentationem dixeris.) altationem enim è motibus & habitibus (scheses ipsi vocant) certis constare, vt cantilenam è sonis & interuallis. Hîc autem quies siue mansio finis est saltationis. Motibus rgo nomen lationum tribuitur: habitus siue dispositioes, species appellant, in quas motus isti desinunt, quano Apollinis, aut Panis, aut Bacchæ alicuius exprimenes formam corpore & eius dispositione (quod artis est) ic conquiescunt. Tertium, siue demonstratio id est, sie ostentatio (deixin puta) non imitatio est, sed re vera inerpretatio argumenti. Equidem poetæ proprijs nominius demonstratiue vtuntur, quãdo Achillem, Vlyssem, cœum, terram nominant, sicuti ea vulgo appellantur. vt autẽ naiorem vim verbis concilient, & imitationem aliquam xprimant: nouandis vocabulis & translationibus indulent: quãdo aquas infractas scribũt κελαρύζειν & καχλάζειν, & tela ferri λιλαιόμενα χρόνος ἆσαι, & de pugna bi in neutram partem inclinat victoria,

Ἶσας ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν. ---

nultas etiam compositiones nominum carmini aptant imitatione aliqua constructorum, vt apud Euripidem Gorgoni-

gonicida volans ſub Iouis diuum ætherem & de equo Pindarus: Quando ad Alpheũ corpus ἀκέντητον (ſtimulo non compunctum) præbuit. & de curruum concertatione Homerus:

> Ἅρματα δ᾽ αὖ χαλκῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε
> Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον.-----

Eodem modo in ſaltatione ſchema formam imitatur & exemplar: latio autem ſignificat aliquem animi motum, actionemve, aut facultatem. deixes adhibent ad res ipſas manifeſtandas, cœlum, terram, propinquos. quod cum fit ordine quodam & numero, adfinitatem habet cum * vocabulis poeticis, quæ ornate & polite efferuntur. qualia ſunt,

> * Καὶ Θέμιν αἰδοίην, ἑλικοβλέφαρόν τ᾽ Ἀφροδίτην,
> Ἥρην τε χρυσοστέφανον, καλήν τε Διώνην.
> Ἕλληνος δ᾽ ἐγένοντο θεμιστοπόλοι βασιλῆες,
> Δῶρός τε, Ξοῦθός τε, καὶ Αἴολος ἱππιοχάρμης.

Niſi enim ſic habeant carmina, nimis pedeſtria videbuntur & male dimenſa, qualia ſunt:

> Ἐγένοντο τοῦ μὲν Ἡρακλῆς, τοῦ δὲ Ἴφικλος.
> Τῆς δὲ πατὴρ, καὶ ἀνὴρ καὶ παῖς βασιλεῖς, καὶ ἀδελφοὶ,
> Καὶ πρόγονοι, κλῄζει δ᾽ Ἑλλὰς Ὀλυμπιάδα.

Huiuſmodi enim errores etiam in oſtentationibus com- * mittuntur, ſi nõ probabilitatem & venuſtatem decoro ſimplicitatiq; adiunctam habeant. Deniq; Simonidis huc poteſt transferri dictum, vt poeſis loquens ſaltatio, hæc tacita * nominetur poeſis. quod ille in picturæ cum poeſi vſurpauit comparatione. Quanquam profecto neq; pictura poeſis vtitur opera, neque poeſis picturæ: ſaltatoriæ arti & poeticæ maxima coniunctio & communicatio eſt. præcipue in carminibus quæ ſaltantibus accinuntur ambæ efficacem figurarum & nominum imitationem conficiunt. Videri autem poteſt, ſicut in pictura, poemata ſimilia eſſe lineamentorum quibus circumſcribuntur formæ * oſtendit autem iſtis hyporchematis maxime laudem ſibi parauiſſe, & ſe ipſo ſuperior fuiſſe in animis ducendis, quia altera alterius opem requirit. Nam illud,

Ἀπε-

Ἀπέλαστον ἵππον, ἢ κύνα Ἀμυκλαίαν ἀγωνίῳ *
ἐλελιζόμενος ποδὶ μίμεο καμπύλον μέλος διώκων.
ut illud:
Οἷος ἀνὰ Δώτιον ἀνθεμόεντα πέδιον πέταται *
θάνατον κερέσσα δ᾽ εὑρέμεν μανύων ἐλάφῳ.
τὰν δ᾽ ἐπ᾽ αὐχένι στρέφοισαν ἕτερον κάρα πάντα ἕτοιμον,
: quæ ſequuntur. tantum non enim videntur hæc poema-
ı diſpoſitionem ſaltationis prouocare, & pedes manuſq;
:que adeo totum corpus quaſi funiculis quibuſdam can-
ı ſuo trahere & intendere, quod his cantatis quieſcere &
ontinere ſe non poſſit. Ipſe quidem non veretur haud
uiore inſtinctu ad ſaltationem quam ad poeſin ferri. &
ım ſenuerit,
Nunc facilem ſaltum noui pedum admiſcere inquit. *
retenſem vocant modum. Enimuero nulla maior depra-
atio muſicæ vllam partem occupauit noſtra ætate, quam
ltationem. ideoq; ei id accidit, quod metuens Ibycus di-
t: Metuo ne aliquo aduerſus homines delicto honorem
o hominibus redimam. Etenim ſaltatio adſcita ad ſodali-
um vulgari quadam poetica, ſocietate cœleſtis illius poe-
os amiſſa, in ſtultis & attonitis theatris obtinet tanquam
rannus ſubiugata ſibi quadam exili muſica: omnem au-
m apud prudentes & diuinos viros perdidit re vera ho-
orem. Hæc fere, Soſſi Senecio, ſunt vltima eorũ, quæ tunc
ı Muſæis apud bonum Ammonium fuere diſputata.

PLVTARCHI EROTICVS, HOC eſt, Amatorius, liber.

FLAVIANVS. In Helicone ais Autobule ſermones de amore fuiſſe habitos, quos vel conſcriptos abs te vel memoria comprehenſos, quod de ijs ſubinde è patre uæſiuiſti, nunc nobis rogatu noſtro es enunciaturus. AV-OBVLVS. In Helicone apud Muſas, Flauiane, Amatoria gentibus Theſpienſibus. nam certamen quinquennale elebrant vt Muſis, ita etiam Amori, magnifice admodum : ſplendide. FLAVIANVS. Sciſne quid petituri abs te mus: quotquot ad audiendum confluximus? AVT. Non, d nouero vbi dixeritis. FLAV. In præſentia noli ſermoni

inſe-

inſerere prata & vmbras,ederæq; & aquæ diſcurſus,aliaqu
id genus,quæ nonnulli in locorum deſcriptionem trahen
tes ſatagunt Platonis Iliſſum & viticem illum leniterq; ſur
ſum emiſſum herbam ſtudioſius quam rectius tranſſcribe
re. AVT. Neq; vero, mi Flauiane, narratio his opus habe
exordijs. ipſa ſtatim occaſio, vnde cœpta fuit diſputatio
chorum flagitat, ſcenaque indiget, & reliqua nihil à dra
mate abſunt. precemur modo matrem Muſarum,vt propi
tia ſit, noſque in ſermone commemorando adiuuet. Pate
cum iamdudum,ante nos natos,matre recens ducta ob di
ſidium quoddam & rixam quæ parentibus eorum incide
rat veniret amori ſacrificatum, matrem vna ad feſtiuita
tem adduxit: huius enim erat votum & ſacrificium.Dom
ſecum comites habuit familiares. Theſpijs autem inueni
Daphnæum Archidami F. qui Lyſandram Simonis filiam
amabat, omniumque procorum gratia primus erat: So
clarum quoq; Ariſtionis F. Tithora venientem.aderant et
iam hoſpites,Protogenes Tarſenſis,& Zeuxippus Lacedæ
monius. De Bœotis notorum plurimos aiebat pater ibi
dem fuiſſe. Biduum itaque aut triduum ea in vrbe placid
philoſophando in palæſtris & theatris vna exegerunt.dein
de fugientes moleſtum citharœdorum certamen prænſa
tionibus & ſtudijs præoccupatum, plerique tanquam e
hoſtico caſtra mouentes in Heliconem ſe ſubduxerunt
& apud Muſas diuerterunt.Prima luce venerunt ad eos An
themion & Piſias, viri celebres, & vterque Bacchonis, qu
formoſus vſurpabatur, neceſſarius, ac quodammodo o
beneuolentiam eius diſcordes.Res ita habet.Erat Theſpij
mulier genere & opibus pollens Iſmenodora, & quæ reli
quo tempore pudice vixiſſet: nam haud ſatis diu vidua ab
que crimine manſerat, quanquam ætate integra & form
non pœnitenda. Cæterum euenit,vt cuiuſdam Bacchoni
amicæ & familiaris mulieris filio Iſmenodora vxorem am
biret puellam quandam Bacchoni cognatam. ergo qui
ſæpe cum eo colloquebatur & vna erat, adfecta nonnihi
eſt amore aduerſum adoleſcentem: cumque & audiret d
eo dici in bonam partem, & ipſa humaniter loqueretur,vi
deretque multitudinem generoſorum amatorum, amar
eum cœpit.nihil vero indignum ſe ipſa facere cogitauit,ſe
contracto matrimonio vitam cum Bacchone degere.Qu
re

Phedro.

Iſmenodora Baccho.

res cum per se videretur insolens, tum mater quoque ado-
lescētis suspectam habuit domus maiestatem filio grauio-
rem: quidam etiam æqualium & venationis sociorum eo
quod ætas Ismenodoræ non cum ipsius adolescentia con-
grueret Bacchonem terrentes, & dicterijs incessentes, diffi-
ciliores matrimonij oppugnatores ijs ipsis fuere qui serio
id dissuadebant. Tamen Baccho alijs omissis, Peisiæ & An-
themioni quid ex re foret deliberādum dedit: quorum hic
iam senior, auunculus eius, Peisias amatorum acerrimus e-
rat aduersarius, ideoq; nuptias pro virili impediebat, & An-
themionem culpabat, qui Ismenodoræ adolescentē prode-
ret. Contra Anthemio eū male aiebat facere, & cæteroqui
probum, hîc æmulari vitiosos amatores, dum domo, matri-
monio, rebusq; magnis amicum priuaret, vt is horum rudis
& adolescens diutissime in palæstris se nudaret. Ergo ne se
inuicem irritantes paulatim excandescerent, aduenerunt
arbitriū patri & qui cum eo erant deferentes. De reliquis a-
micis tanquā de cōposito Peisiæ Daphnæus patrocinaba-
tur, Anthemioni Protogenes. Qui cum effuse insectaretur
Ismenodoram: ô Hercules, inquit Daphnæus, quid nō ex-
pectemus, quando etiam Protogenes adest bellum amori
facturus? cui seria & ioca omnia circum amorem & pro-
pter amorem sunt: cuius causa oblitus literarum, oblitus
patriæ est. à qua non quinq; duntaxat dierum spacio abest
Laij exemplo: qui tardus fuit & terrestris amor. Tuus vero,
Protogenes, amor è Cilicia vsq; Athenas

——— *alas præpetes rotans*

trans mare aduolauit, vt formosos viseret, cumq; ijs ober-
raret. Videbatur autem principio talis quædam causa Pro-
togeni suæ fuisse peregrinationis. Oborto risu, Protogenes:
Ego vero, inquit, tibi videor nunc amorem impugnare,
non pro amore propugnare aduersus intemperantiam &
libidinem, quæ turpissimis factis atque affectibus in hone-
stissima se nomina intrudit? Turpissimum vero vocas, aie-
bat Daphnæus, nuptias, & viri cum muliere consuetudinē?
qua nulla est aut fuit vnquā sanctior coniunctio. Hæc qui-
dem respondebat Protogenes, ad generationem necessaria
non male laudib. vehunt legumlatores, & apud multitudi-
nem prædicant. Veri amoris ne minima quidem particula
in gynæceo exstat: negoq; ego nos dum aduersus mulieres

Impie, in coniugium.

aut

aut virgines afficimur, amare. Nam neque musca lac, neq; fauos apis amat: neque saginatores & coqui beneuolentia causa vitulos & aues in tenebris saginant. sed quemadmodum ad cibum natura moderato & sufficiente ducit appetitu: nimius iam vitium ingenerat, ꝙ gulositas & helluatio ducatur sane. ita comparatum est natura, vt vir & mulier mutuo à se voluptatem expetant: quæ vero ad hoc mouet concupiscentia, vehementior facta & effrænis, nō conuenienter amor vocetur. Amor enim vbi generosam adolescentis attigit indolem, in virtutem per amicitiam desinit: his autem cupiditatibus, quibus mulier & vir se inuicem auent, si res optime cadat, licet corporis voluptate potiri, & formæ ætatisque fructum percipere. sicut Aristippus testatum fecit, qui Laidem apud se vituperanti quod non amaret, respondit. A vino quoq; & pisce non puto amari me, tamen vtroq; libenter vescor. Nam finis concupiscentiæ voluptas est & fruitio: amor expectatione amicitiæ amissa, non vult permanere, neq; colere formæ gratia id quod molestum est, neq; id quod floret, si non fructum ingenij ad amicitiam & virtutem commodum efferat. Audis tragicum quendam maritum hæc vxori dicentem:

Odisti? ego me inuisum facile patiar tibi,
Lucro meamq; ducam contumeliam.

Nihilo magis hoc amator est, qui non ob lucrum, sed rei venereæ causa perfert vxorem prauam & inhumanam. sicut Philippides comicus Stratoclem oratorem deridens fecit,

Auersa retro verticem quam vix amas?

Si tamen hic quoq; adfectus sit amor nominandus, effeminatus & spurius, & in gynæceum tanquam ad Cynosarges pertinens: (immo sicut aquilam quandam dicunt genuinam & montanam, quam Homerus nigram & venatricem vocauit: alia autem sunt spuriarum genera, quæ circum paludes captāt pisces & aues ignauas, & sæpe cibi egentes lugubrem edunt præ fame sonum) genuinus amor est puerorum: nō fulgens desiderio, vt de virgineo Anacreon ait, neque vnguentis delibutus: sed nudum eum & absque mollicie videbis in scholis philosophorum aut circa palæstras & gymnasia, ac venationes adolescentum, acuta & generosa admodum voce ad virtutem eos exhortantem qui digni

Aquila.

sunt

sunt accuratione. mollem autem istum & domo affixum inuenies in mulierum gremijs & spondis versantem, semper mollia consectantem, & voluptatibus indulgentem à fortitudine, amicitia, instinctu animi diuino alienis, dignum qui damnetur. Damnauit quidem Solon, qui puerorum amore & sicca vnctione seruis interdixit, concubitu mulierum non item. Est amicitia de rebus pulcris & scitis: voluptas vulgare quippiam & illiberale. ita liberale non est à seruo amari puerum. non enim hic amor nocet, vt mulierum. Plura dicere cupientem Protogenem repressit Daphnæus, inquiens: Recte per Iouem Solonis est à te facta mentio: eoque vtemur iudice amatoris:

*

Ad Thebas pueros in floribus expete amœnis,
Et femora, & dulcis corporis.——

Adiunge etiam Soloni Æschylum:

Femoris honorem non reueritus es tamen
Ingrate qui pro tot frequentibus osculis.

Alij derident eos, si velut sacrificuli & arioli amatores iubent in femora & coxam inspicere. Ego autem hoc permagnum pro mulieribus argumentum censeo. Si enim consuetudo naturæ aduersa cum viris nihil adimit amatoriæ beneuolentiæ, neque eam lædit: multo magis probabile est mulierum & virorum amorem naturæ opera vtentem per amicitiam ad gratiam peruenire. Quod enim, Protogenes, mulier viro obsequium præstat, gratia fuit ab antiquis dictum. quo sensu Pindarus dixit, Vulcanum è Iunone sine gratijs natum: & quæ nondum tempestiua nuptijs esset, eam sic compellat Sappho:

Pro coniugio honestè.

Videre mihi parua esse puella, & gratiarum expers.

Et ex Hercule quidam quærit,

An vi puellam cognouisti, an gratia?

Masculorum autem concubitus, si cum inuito fiat, violentus est: si cum volente, coniunctus molliciei & insaniæ secundum Platonem, & belluinus ac naturæ repugnans, omninoque ingratus, fœdus, & nihil habens venustatis. Itaque arbitror Solonem ista scripsisse iuuenem adhuc, & semine turgentem. prouecta autem ætate isthuc:

Grata mihi Veneris nunc sunt, & dona Lyæi,
Musarumque: viris dant ea lætitiam.

cum iam veluti ex æstu & tempestate puerilium amorum

vitam in tranquillitate matrimonij & philoſophiæ collo-
caſſet. Enimuero ſi verum quærimus Protogenes, vna &
eadem eſt amoris erga mulieres & pueros adfectio. Si au-
tem contendendi ductus ſtudio diuellere vis: grauis culpæ
damnabitur puerilis amor qui cum tarde in vita, & intem-
peſtiue, quaſi ſpurius & occultus extitiſſet, genuinum a-
morem expellat. Heri enim, amice, aut nudiuſtertius poſt
denudationes corporum adoleſcentium in gymnaſia ob-
repens, taciteque illiciens & prouocans, paulatim deinde
in palæſtris pennas adeptus, non compeſci porro poteſt,
ſed contumelioſe circumſcribit amorem illum coniuga-
lem, qui generi humano immortalitatem parat, naturam
noſtram peſſum euntem illico reſuſcitans generando. I
vero maſculorum amorem voluptatem inficiatur, pudore
& metu compulſus. cumque opus ei ſit aliqua præſcriptio-
ne honeſta cum formoſos conſectatur: culpam amicitiæ a
virtutis prætextu velat. Itaque in puluere verſatur, frigida
lauit, ſupercilium attollit, philoſophari ſe ait & pudicitiam
ſeruare foris, legis ſcilicet metu ac noctu & per ocium

Pomum remoto dulce cuſtode eripit.

Si vero, vt Protogenes ait, non eſt puerilis amoris commu-
nicatio rei venereæ: quomodo amor eſt Venere abſente
cui deæ ſorte hoc obtigit vt amorem foueat, qui honorem
& vim tantam omnino nanciſcitur, quantam illa tribuit
Sin eſt amor abſque venere, tanquam ebrietas ſine vino (
ficulneo aut hordeaceo potu, is abſque fructu & ſine tur-
babit, faſtidioſuſque erit. Hæc cum eſſent dicta, præ ſe tu-
lit haud obſcure Peiſias, ſuccenſere ſe Daphnæo, & eius
ſermonem iniquius ferre. Cumque is paululum conticuiſ-
ſet, Proh Hercules, inquit Peiſias, leuitatem & audaciam
homineſne è profeſſo marem cum femina pudendis ca-
num more deuincire? & Amorem è gymnaſijs, ambulatio-
nibus, & ſub dio pura atque aperta conuerſatione traduce-
re atque includere in macella, cultellos, medicamenta, &
veneficia laſciuarum mulierum. Nam pudicæ quidem ne-
que amare conuenit, neque amari. Hoc loco pater aiebat
ſe Protogene apprehenſo dixiſſe:

Hæc verba Achiuum populum ad arma iam vocant.

Etenim per Iouem Peiſias facit vt Daphnæi cauſæ me ad-
iungam, modum ille excedens, & nuptialis amoris diuini-
tuſ-

uſque inſitæ amicitiæ ſocietatem è matrimonio tollens:
quæ ſi amatoria ſuadela & gratia priuetur, quantum vide-
mus iugis & frænis à pudore & metu ægre continebi-
tur. Non magnæ mihi curæ eſt, aiebat Peiſias, hæc ratio.
Daphnæum quidem video perinde atque æs affici. nam &
æs non ita facile ab igni, vt à fluente & ignito ære, ſi quis
affundat, colliquatur emollitumque fluit: & hunc non
perturbat Lyſandræ pulcritudo: ſed ad ignem accedens, *
quem illa plurimum occulte habet iamdudum, eius con
tagio adficitur: neque obſcurum eſt, niſi celeriter ad nos
confugiat, colliquatum hominem iri. Interim video id fo-
re, quod maximo opere effectum vellet Anthemio, vt of-
fendam arbitros & meipſum. itaque deſino. Sane hoc ad
rem conducit, aiebat Anthemio. nam ab initio ſtatim ali-
quid de propoſito argumento dicendum fuerat. Heic Pei-
ſias: Hoc, inquit, proteſtatus, omnibus mulieribus quod
ad me attinet ſuos permitti amatores, Bacchoni aio cauen-
dum eſſe ab Iſmenodoræ diuitijs: ne dum eum in tan-
tum faſtum molemque admiſcemus, imprudentes tan-
quam in ære ſtannum aboleamus. Magnum enim eſt ſi ad-
oleſcente cum muliere tenui & humili coniuncto, maſcu-
lus ſexus (vt vinum aqua dilutum) antecellit. Aqui hæc
imperatura & ſuperior eſt futura, quantum apparet. non
enim alias proiecta gloria tanta, & nobilitate generis, atq;
opibus, ambiuiſſet adoleſcentulum chlamyde etiamnum
indutum, & cui adhuc pædagogus ſit opus. Itaque ij qui
ſapiunt, ipſi tanquam alas mulierum præcidunt luxum
ab opibus profectum, qui eas ita inanes facit & leues, vt ſæ-
pe auolent. Alioqui præſtat aureis compedibus ligatum
manere (quod fit in Æthiopia,) quam diuitijs vxorijs. *
Hoc vero non dicis, aiebat Protogenes, quod inepte & ri-
dicule Heſiodi præceptum nos inuertimus? ſiquidem is
dixit:

Redit diſputatio ad Bacchionis & Iſmenodoræ cauſam.

Tum tibi coniugij mature fœdus initur,
Cum triginta annos, vel paulo pluſve minuſve
Impleris vitæ. quatuor quater, aut ſuper vnum
Nata annos nubat. ——

Oper. 694.

nos totidem fere maiori natu mulieri tanquam palmulas
& ficus * & immaturum virum applicabimus. Amat, dices
eum, & vritur. Quid vero prohibet, quin comeſatum

ad fores eius ipſa eat, cantet carmen quod à fletu ad ianu
vocatur paraklauſithyrum, imagunculas ſertis ornet, om
conatu cum riualib. decertet. hæc enim amatoria ſunt. tu
ſupercilium demittatur, luxu abſtineat, & formam indu
huic morbo conuenientem. ſi vero pudet, & caſta eſt: dom
deſideat modeſte, exſpectetq; procos & ſtudia ambientiu
eius nuptias. Mulierem quidem amare profitentem qu
non fugiat & abominetur, metuens ne impudicitiam har
faciat ſui matrimonij principium? Poſtquam loqui deſi
* Protogenes, Videſne, inquit Daphnęus, mi Anthemio, ru
ſum eos è cauſa propoſitum facere * neceſſe nobis qui no
negamus, neq; fugere, qui coniugalis amoris in choro ſu
mus. Et profecto per Iouem, inquit Anthemio, defend
pluribus eos amare. ſed aduerſus obiectionem de diuiti
eſt agendum, qua maxime terret Peiſias. Tum pater meu
iſta dixit: Quid tandem non dabitur mulieri vitio, ſi pro
pter amorem & diuitias Iſmenodoram reijciamus? Eſt
enim imperioſa & diues. quid formoſæ & iuuenculæ facie
mus? quid nobilitate ſua ſuperbienti & illuſtri? Pudicæ ve
ro nihil auſterum, moleſtum

Diuitias per ſe non facere imperioſas mulieres.

* * *

& intolerabile habent. Ideo eas Pœnas ſiue ſupplicia vo
cant, viris iratas quando temperantes ſunt. Nonne igitu
optimum eſt è foro nuptum ducere Abrotonum aliquan
* Thraciam, aut Bacchidem Mileſiam, quæ eo ipſo quod e
mitur, ſpondeat ſe obedientem viro fore? Sed tamen & ha
rum nonnullis nouimus viros turpiſſime ſeruiuiſſe: quan
do etiam tibicinæ Samiæ & ſaltatrices, Ariſtonica, & tym-
panum gerens Oenanthe atque Agathocleia regijs diade
matibus inſultauerunt. Semiramis Syra ancilla fuit famuli
regij, regiſque pellex, quam cum Ninus rex ille magnus
congreſſus dilexiſſet: adeo ſubegit eum atque contemſit
mulier, vt poſtulauerit etiam ab eo concedi ſibi, vti per v-
num diem ipſa in ſolio regio ſederet, daretque manda-
ta. quod vbi rex dedit, imperauitque vniuerſis vt Semira-
midi perinde atq; ſibi obtemperarent & iuſſa capeſſerent:
principio ea ſtipatorũ pertentans animos moderate quæ-
dam iuſſit: at poſtquam vidit eos nihil refragari, alacriter-
que obire mandata, capere eos Ninum, mox vincire, tan-
dem necare iuſſit. quibus factis, ipſa regnum Aſiæ ſplendi-
de per

le per multos annos gessit. Belestia vero, dij boni, nonne
arbara & emta mulier fuit? cuius templa & fana Alexan-
rini habent, Veneris Belestiæ nomine, ob amorem rege id
ermittente. Quæ vero heic Delphis communi cum Cu-
idine templo & sacris fruitur, aureaque stat iuxta reges &
eginas Phryne, quanam dote suos subegit amatores? Ve-
rum sicut isti ob suam imbecillitatem & molliciem impru-
dentes mulierum præda sunt facti: ita rursum alij ignobi-
es atque pauperes ductis diuitibus splendidisque vxori-
bus corrupti non sunt, neque de animi magnitudine quic-
quam dimiserunt, sed honorati & imperantes ipsi amice
cum ijs vixere. Qui vero vxorem in arctum cogit & com-
primit veluti annulum digito ob gracilitatem alias dela-
psurum: similis est eorum qui equas tondent, & deinde ad
fluuium vel lacum adducunt, nam suam formam conspici-
entes fœdatam, ferociam dicuntur amittere, ac pati por-
ro ab asinis se conscendi. Equidem illiberale est diuitias v-
xoris virtute aut genere antiquiores ducere: iunctas au-
tem his rebus auersari, stultum. Antigonus præfecto mu-
niendæ Munychiæ scribens, iubebat non modo millum
facere validum, sed & ipsum canem macerare: nimirum vt
Atheniẽsium opes attereret. At marito diuitis vel formo-
sæ mulieris non conuenit vt eam deformem pauperemve
redigat: sed vt seipsum continentia ac prudentia, nihilque
eorum quæ vxor habet stupendo æqualem ei, suique iu-
ris præstet, moribusque suis veluti in trutina pondus mo-
mentumque sibi paret, quo vxorem deprimat & sibi ob-
temperantem habeat. & vt simul vtiliter * Quin etiam
ætate Ismenodora ad nuptias idonea est, vt quæ parere
possit. audio enim in ipso eam nunc ætatis vigore esse. si-
mulque ad Peisiam arridens, Nullo enim aiebat, riualium
grandior natu est, neque canos habet, vt nonnulli eorum
qui Bacchonem adsectantur: quorum si tempestiua habe-
tur consuetudo, quid impedit quin ipsa quoque adole-
scentem tractare possit melius, quam quæuis iuuencula:
Difficulter enim commiscentur iuuenes, & vix longo tem-
poris decursu ferociam libidinemq; exuunt: initio æstuant
& iugum detrectant, maxime autem si quis amor exsistat,
is, sicut ventus gubernatore absente nauim, facile matri-
monium conturbat atque confundit, cum iuuenes inui-

De ætate in æqualium matrimonio.

*

cem regere & parere non possint. Iam si nutrix infantem, puerum magister, ephebum gymnasij præfectus, amator amasium, adultum lex & prætor regit, ac nemo sui prorsus iuris & omnis imperij immunis est: quid mali habet res, si cordata mulier ætate minoris mariti iuuenis gubernet vitam: vtilis quia prudétia eum superat, suauis autem & grata amando futura: In summa vero venerari nos, qui Bœotij sumus, Herculem decet, & matrimonia ætate inæqualium non esse iniquos: cum sciamus hunc Megaram vxoré suam annos natam XXXIII. Iolao nuptum dedisse, annum tunc agenti sextum supra decimum. Dum hæc illi inter se colloquuntur, Peisiæ socius (sic enim narrabat pater) equo citato ex vrbe venit, mirum renuncians, audaxque facinus. Etenim Ismenodora existimans, vt erat probabile, ipsum Bacchonem neutiquam à nuptijs abhorrere, tantum eos vereri qui dehortabantur: statuerat adolescentem non dimittere. Itaque accitis qui amicorum maxime erant audaces, eiusque amori fauebant, & mulieribus familiaribus, re cum ijs composita, horam exspectauit, qua Baccho erat in palæstram præter domum ipsius iturus. Qui vt eo venit vnctus, duobus aut tribus comitantibus, ipsa sub fores ei occurrit Ismenodora, ac chlamydem modo eius attigit: amici autem formosum istum pulcre in chlamyde ipsa & læna arreptum frequentes intra domum pertulerunt, statimq; fores occluserunt. Simul & mulieres intus Bacchoni chlamydem deripuerunt, & nuptialem iniecerunt vestem. serui autem circumcursitantes olea lauroque fores non Ismenodoræ modo, sed Bacchonis etiam redimiuerũt. & tibicina canens per vicum transiuit: Thespiensium vero & hospitum alij risere, alij indignati sunt, ac gymnasio præfectos instigauerunt, quorum est validum in ephebos imperium, & valde diligenter attendunt eorum facta. sed qui certabant, nihil istos morati, theatro relicto ad fores Ismenodoræ accurrerunt, ibique inter se collocuti & altercati sunt. Postquam ergo Peisiæ amicus tanquam in bello aduenit concitati equi cursu, idque ipsum perturbate renunciauit, raptũ esse ab Ismenodora Bacchonem: Zeuxippum aiebat pater risisse, vtque erat Euripidis studiosus, versum hunc pronunnciasse,

Bacchonem Ismenodora rapit.

Luxurians opibus more hominum mulier agit.

Peisiam

Peisiam vero exsilientem clamasse: Proh deûm fidem, quis finis erit euertentis ciuitatem nostram licentiæ? iam enim libertas nostra in violationem legum excidit. quãquam ridiculum fortasse est ob leges & ius indignari, cum ipsi naturæ vis fiat, iniuste sub mulierũ redactæ imperium. Quid Lemnus tale habuit? Eamus nos, eamus, vt gymnasium quoq; & curiam mulieribus tradamus, si omnino eneruata est ciuitas. Ergo præeuntem Peisiam Protogenes comitatus est, partim socius indignationis, partim eum demitigans. Anthemion autem: Audax profectò, inquit, facinus hoc est, & re vera Lemnium. ipsi enim nouimus vehementem mulieris amorem. Tum renidens Soclarus: Putas vero, inquit, raptionem vimque factam esse, non defensionem & callidum artificium astuti adolescentis, qui ex vlnis amatorum profugerit in manus pulcræ & formosæ vxoris? Noli hæc, aiebat Anthemion, dicere aut suspicari de Bacchone. qui etiamsi non fuisset natura simplex & candidus, tamen me hoc non celasset: cui & alia sua arcana credebat omnia, & sciebat me hac in re promtissimum esse Ismenodoræ adiutorem. Amori autem (non iræ, vt aiebat Heracletus) repugnare difficile est: qui quod cupit, vel vita vel pecunia vel fama redimit. Nam quid modestius Ismenodora in vrbe fuit? quando aut turpis de ea sermo, aut suspicio facti inhonesti de eius domo incidit? Sed videtur profectò diuino aliquo instinctu, qui humanam excedat rationem, impulsa fuisse. Ibi Pemptides arridens: Nimirum, aiebat, corporis quidam est morbus, qui sacer dicitur. vt absurdum non sit morbum animi furiosissimum & maximum à quibusdam sacrum & diuinum appellari. Cæterum sicut in Ægypto aliquando vidi vicinos duos litigãtes, cum serpens arrepsisset, ambos eum bonum genium vocare, ita quidem, vt sibi eum vterque vindicaret: ita non sum miratus amorem, ingens ac diuinum bonum à vestrûm aliis in virorum conclauia, ab aliis in gynæceum trahi: quando tanta vis, tantus honor est amori, vt à quibus omnino expelli debebat & opprimi, ii eum amplificent atque prædicent. Et adhuc quidem me continui, quod de re propria magis quam cõmuni videbam esse disceptationem. Nunc autem Peisia digresso, libenter è vobis audiuero, quonam respexerint ii, qui primi nomen dei Amori fecerunt. Post-

quam cōticuit Pemptides, & pater cœpit aliquid de hac re dicere, alius ex vrbe venit, qui verbis Ismenodoræ Anthemionem accerseret. Nam tumultus crescebat, & gymnasii præfectis inter se non conueniebat, cum alter reposcendum Bacchonem censeret, alter negocio non necessario supersedendum duceret. Proinde surrexit Anthemion, & abiit. Pater autem Pemptidem nominatim alloquens, Videre, inquit, rem mihi tentare magnam, audaxque facinus, atque adeo immobilia, quod dicitur, mouere, causam postulans reddi ac demonstrari nostrarum de iis opinionum. Sufficit enim antiqua & à maioribus ad nos propagata persuasio, qua nullum euidentius inueniri potest argumentum.

* *Neq; enim scientiam hanc mens callida reperit:*

sed fundamentum quoddam & basis pietati communis est posita: cuius si vno in loco labefactetur stabilitas & certitudo, reliqua omnia ruinam minabuntur. Audiuisti haud dubie quo tumultu exceptus fuerit Euripides, cum hoc fecisset Melanippæ principium.

Iupiter, sed haud noui, nunc mutatus mihi
* *Inimicus est---*

& quidem fiebat autor tragœdiæ, diligentissime & ad publicos conuentus accommodate scriptæ. mutauit tamen versum, isque nunc sic legitur,

Qui dictus est à veritate Iupiter.

Neque vero refert, vtrum de Ioue vel Minerua, an vero de Amore quæ perhibentur, in dubium voces. Non enim nūc primum aram & hostiam Cupido exigit, neque ab aliqua barbarica superstitione aduena est, sicut Attę quidam & Adonæi qui dicuntur, ab semimaribus & mulieribus introductus, vt libidine quadam inconuenienti fruatur, & merito tanquam spurius inter deos ad causam dicendam citetur. Enimuero Empedoclea ista legens amice,

* *Est in eis & Amor, plane, quam cætera longus,*
Quamq; eadem latus: sed eum tu conspice mente,
Nec stupidus frustra hunc oculorum lumine quære:

Amor an sit deus.

intelligendum est hęc de Amore dici. Neq; enim visu deus, sed intelligentia à nobis cernitur iste, vnus de antiquissimis, de quorum singulis si certū indicium quæras, omnia templa peruagans, & quamuis aram sophisticum sub

examen

examen vocans, nihil calumniæ & inquisitionis relinques immune. Ne procul abeam:

A. Non ego satis video qualis dea sit Venus.
B. Hæc est, quæ hominibus inserit Cupidinem,
Cuius, quicunque terras incolimus, proles sumus.

Venerem sane Zeidoron, id est vitæ largitricem Empedocles, Frugiferam Sophocles scite & conuenienter appellarunt. Tamen magnum illud & admirandum opus est Veneris, sed quod Amor adiuuet præsens. quo absente res venerea neq; expetēdum aliquid est, & omni honore ac amicitia vacat. Coitus enim absque amore, sicut fames & sitis, implenda finitus cupiditate in nihil pulchrum desinit, sed Venus Amore fastidium abolens, amicitiam ingenerat & animos contemperat. Itaque Parmenides Amorem ostendit Veneris operum esse antiquissimum, in libro de ortu mundi sic scribens:

Ante omnes alios superos generauit Amorem.

Hesiodus autem naturæ congruentius mihi videtur Amorem facere omnium antiquissimum: vt per eum omnia nascantur. Ergo si Amorem decretis ei honoribus spoliamus, ne Veneris quidem cultus suo loco manebit. non enim hoc dici potest quosdam Amorem conuiciis exagitare, abstinere ea à Venere. sed ex eadem scena audiuntur hæc,

Amor ociosus est, & occupat pigros. & rursum:
O liberi, non Cypris est tantum Cypris,
Sed plurimis respondet nominibus suis.
Est orcus illa, vis est indomabilis,
Et Rabies est insana.---

Sicut & reliquorum fere deorum nullus effugit maledicta inscitiæ ad conuiciandum facilis. Considera enim Martem veluti in ærea tabula Amori è regione & ad lineam oppositum, quantos ei honores detulerint homines, & qualibus vicissim impetant conuiciis,

Cæcus, mulieres, est Mauors, nihil videns
Similis apro quacunque conturbat mala.

& Homerus eum homicidiis pollutum vocat atque Alloprosallon, quod subinde ab vna parte ad alteram desciscat. Chrysippus nomen Martis ἄρης interpretans obtrectat & calumniatur, ita exponens vt ansam dederit iis qui rationi repugnantem partem, in qua irarum ardores exsistunt, pu-

Ilia. ε. sæpe etiam alias. ★

xxx 5 tent

tent Martis voce innui. Sic alii dicent Venerem esse concupiscentiam, & Mercurium sermonem, & artes Musas, & Mineruam sapientiam. Vides quantùm nos maneat impietatis profundum, si singulos deos in affectiones, facultates, & virtutes transscribamus? Video, aiebat Pemptides, neque deos mutari in adfectiones animi fas est, neque has pro diis putare. Quid ergo, inquit, pater Mars an videtur tibi deus? Respondit Pemptides Martem sibi deum videri eum, qui partem animi irascentem & virilem componat. Tum exclamans pater, Ergone, inquit, quod nos perturbat, Pemptida, quod pugnax est & aduersarium deum habet? quod amoris societatis, & congressus est efficax, eo caret. est vero deus qui homicidia, arma, iacula, murorum oppugnationes, prædationesque inspiciat & gubernet Enyalius & Stratius inde dictus: adfectio animi & amicitia in nuptias & communitatem desinens nullum deorum testem, inspectorem, ducem, adiutoremque habet? Sed capreas quidem qui venantur, & lepores, syluestre quoddam numen est quod præsens exhortetur & adiuuet: & Aristæo vota faciunt foueis actis aut laqueis positis qui lupis aut vrsis insidiantur,

Ille feris primus pedicas quia tendere cœpit:

& Hercules cum esset sagittam aui intentaturus, alterius dei auxilium implorat, vt est apud Æschylum,

Venator Apollo sagittam recta dirigat:

viri autem pulcerrimam amicitiæ venationem molientis, neq; deus, neque genius vllus conatum adiuuat? Ego quidem neq; quercus, neq; mori, neq; labruscæ, quam Homerus prædicans ἡμερίδα ob teneritatem vocat, germine deformius aut deterius germē hominē censeo, mi Daphnæe: cum eius pullulatio progressum habeat pulchritudine cum corporis tum animi splendētem, Estne, inquit Daphnæus, per deos, qui secus sentiat? Ii, aiebat, pater, mehercle, qui opinantur arationis, sationis, plantationis curam diis cōuenire. Non enim Nymphæ quædā illis sunt Dryades, eundem cū arbore finē æui sortitæ: & Bacchus (vt apud Pindarum est) arborum fructus, autumnumq; splendidum efficit: adolescentum & puerorum in flore ætatis formandorum componendorumq; nutritio atque incrementa nulli deorum

Odyss. ε. 69.

rum aut geniorum curæ erunt. neq; est qui procuret vt natus homo ad virtutem recta feratur, neq; indoles eius generosa auertatur & frangatur destituta ductore, aut ob prauitatem eorum cum quibus viuit? Mihi quidem hoc turpe dictu videtur, ingratiq; puto est, hoc loco humanitatem deo detrahere, quæ vsquequaq; dispersa, nulli vsui nostro deest, etiam eorum quorum finis necessarius magis est quam pulcher. Ita statim partus noster, sane non speciosus, vt qui doloribus & sanguine conficiatur, tamen habet diuinam inspectricem & obstetricem Lucinam. Nimirum autem præstabat non nasci, quam fieri malum inopia curatoris & custodis. Iam ne ægrotantem quidem hominem deus deserit, qui istis est præfectus vsibus, neq; morientem. Sed est quidam qui animas hinc abducat auxiliarius, qui somnũ conciliet, & animam ad manes deducat. sicut ille ait:

Non nox enim genuit me principem lyræ,
Vatemve, vel medicum: sed qui mortalium
Animas suis ductor reponam sedibus.

Et quidem hæc multas habent difficultates. Nullum vero sanctius dici potest studium, neque certamen, vllamve contentionem arbitrio suo gubernare magis conuenit deo, quam pulchrorum & formosorum. nihil enim habet turpe, nihil coactum: persuadendo & gratia labor vere dulcis factus ducit ad virtutem & amicitiam: quæ neq; sine deo potest ad debitum finem peruenire: neq; alium habet ducem & præsidẽ de ijs, quam Amorem Musarum, Gratiarum, & Veneris sodalem. Desiderij enim suauem segetem seminãs tacite in viri præcordijs, vt ait Melanippides, suauissima pulcerrimis permiscet. Aut quomodo aliter dicemus Zeuxippe? Omnino sic potissimum, ait hic: contrarium enim aperte absurdum est. Tum pater: Nonne, inquit, absurdum & hoc sit, cũ amicitiæ quatuor sint genera, sicut antiqui distinxerũt, primum naturale, secundum cognationis, tertium societatis, quartum amoris, & quoduis reliquorũ habeat deum aliquẽ sibi præfectum, siue Amicitiæ patronum, siue Hospitalem, siue Gentilem aut Paternum: solum quartum quasi impium absque procuratore relinquatur? cum quidem plurimum curę & gubernationis desideret. Id quoque, aiebat ille, à ratione est alienum. Enimvero, intulit pater, Platoni quoq; heic aliquis manum iniecerit. cuius sen-

Amicitiæ genera quatuor.

*

tentia

Furorum genera.

tentia * & egredientia. Furor enim à corpore in animam diditus intemperie aliqua, aut comm xtione, aut noxij spiritus illapsu, morbus est asper ac difficilis. Alius autem est non exp rs diuini instinctus, neque indigena, sed aduena-afflatus & conturbatio rationis, eiusque principium & motus a meliore est facultate. eius communis adfectio vocatur enthusiasmus, qui est furor diuinitus immissus. Sicut enim ἔμπνουν vocatur quod spiritu est repletum, & ἔμφρον ꝙ prudentia: ita huiusmodi exagitatio & fluctuatio animæ enthusiasmus dicitur, ob communicationem diuinioris facultatis. Enthusiasmorum porro genus diuinationi coniunctum fit Apolline inspirante: cum Bacchatione, à Libero est patre:

---- *& cum Corybantibus saltabitis*,

inquit Sophocles. nam Magnæ matris & Panici furores Bacchi cum orgijs cõueniunt. Tertium genus à Musis est, quod excitatum in tenera anima atque placida, poeticam & musicam vim exsuscitat. Arimanius autẽ ille & bellicosus enthusiasmus satis notum est quod debeatur Marti: cui eo conciti bacchantur sine Gratijs & cithara * * * populum armans. Restat autem furoris quo ratio in homine conturbatur nõ obscurum aut tranquillum, Daphnæe, genus: de quo è Pemptida hoc quæram ** fructum, thyrsum quassat: diuinorum furorũ eum qui circa pueros præclaros & pudicas feminas cernitur, longe acerrimum esse & calidissimum. Nonne enim vides, bellatorem armis positis liberari bellico furore?

Illius ex humeris læti mox arma ministri

Detraxere. -- -- spectatque deinde reliquos ipse bello defunctus. Bacchicas quoque & Corybanticas saltationes modulatione è trochæo, & cãtu è Phrygio modo emoto sedant. Eodémque modo Pythia à tripode & spiritu digressa conquiescit. Furorem autem amatorium, vbi is hominem recte inuasit atque inflammauit, non Musa aliqua, non demulcens incantatio, non loci mutatio compescit. Sed & præsentes amant, & absentes desiderant, & interdiu sectantur, & noctu ad fores excubant, & sobrij vocant pulchros, & bibentes canunt. Et non, vt quidam dixit, visa poetarum ob efficacitatem somnia sunt vigilãtium: sed de visis

amantium

amantium est verum. loquuntur tanquam ad præsentes, salutant, incusant. Etenim visus videtur alia simulacra in humido depingere, facile euanescentia & intellectum destituentia. at visa amantium quasi vi ignis inscripta in encausto, imagines in memoria relinquunt, motu, vita, sermone prædita, semperque permanentia. Cato Romanus dicebat amantis animam degere in amasiæ * * * & species, & mores, & vita, & actiones: quibus ductus celeriter conficit magnum iter, vt Cynici aiunt: Compendiosam inueniens viam ad virtutem. etenim amicitiam * veluti fluctu adfectione simul cum deo inuehens. Dico autem summam rei: enthusiasmum amantium neque diuino afflatu carere, neq; alium habere deum præsidem & aurigam quã eum cui nunc rem sacram facimus, diemq; festum agimus. Enimuero cum dij maxime à potentia & vtilitate laudentur (quomodo de bonis etiam humanis duo hæc, regnum & virtutem, diuinissima censemus atq; appellamus) tempus est vt consideremus, an vlli deorum Amor potentia cedat. Sane magnam vim victoriæ effert Venus, vt Sophocles ait: magna vis Martis. & quodammodo reliquorum deorum facultatem in hæc duo videmus diuidi, ad bonum aliquod adipiscendum, & ad resistendum malo. ab initio innatum fuit animis, vt Plato ait * * formas. Hoc igitur initio perpendamus, quod res venerea denario prostat: neq; eius gratia quisquam non amans vel laborem pertulit, vel periculum adijt vllum. Ac ne heic Phrynas nominemus, amice, aut Laidas, Gnathænium

Amoris siue Cupidinis potentia.

Sub vesperam lucernæ succendens iubar
sæpenumero exspectans & vocans præteritur.

At subito exoriens ventus——— magni amoris ac desiderij, concubitum cum femina reddidit precio Tantali talẽtis comparabilem. Adeo imbecillis & fastidiosa est Veneris gratia, Amore non adspirante. Idque hoc argumento magis etiam cognosces. Multi concubitus socios passi sunt esse alios, non cum scortis modo, sed etiam vxores ijs suas prostituentes. vt Cabbas ille Romanus, qui cum Mecœnatem excepiset, & cum nutibus videret ad suam vxorem alludere, sensim capite inclinato somnum simulauit. cum autem interim seruorum quidam ad mensam accessisset extrinsecus, ac vinum suffuraretur, apertis oculis, Perdite, inquit,

quit, an nescis me soli dormire Mœcenati. Hoc quidem in-
dignum est facinus fortasse: & erat quoq; Cabbas sannio.
Argis contẽtio erat Nicostrato & Phayllo de republica. Eo
cum venisset Philippus rex, apparebat hunc si vxorem quæ
erat insigni forma, regi abutendam præberet, magistratum
aliquem sibi & principatum impetraturum. cumq; sentiret
hoc Nicostratus, & circa fores domus obambularet, Phayl-
lus vxori crepidas subligauit, chlamydeque & causia Mace-
donica ornatam, tanquam vnum de pueris regijs, ignotã
alijs regi submisit. An vero cum tot fuerint sintque amato-
* res, vlli nosti qui vel Iouis honorandi gratia amasium pro-
stituisset? Non quidem puto: vnde enim? quando et-
iam tyrannorum qui se dictis aut factis in rep. opponat, ne-
mo est: multi autem qui de amore formosorum & bonorũ
aduersus eos certamina susceperint. Perhibitum est enim
Aristogeitonem Atheniensem & Menalippum Agrigenti-
num non contendisse cũ tyrannis, etsi eos viderent omnia
vastare, & violentæ indulgere libidini. postquam autem ty-
ranni eorum tentarunt amasios, tanquã asyla & sacrosan-
cta defensuri cum capitis periculo illis restiterunt. Fertur
etiam Alexandrum Theodoro Proteæ fratri scripsisse, Mit-
te mihi musicam tuam, & pro ea talẽta x. accipe, nisi ipsam
amas. & rursus cum vnus de socijs Antipatridas ad ipsum
cum psaltria comessatum venisset, & ea perplacuisset, quæ-
siuisse ex Antipatrida, numnam amaret psaltriam: cumq;
is admodum à se eam diligi respondisset, fatum: Male ergo
pereas malus: abstinuisse etiam contactu mulieris. Porro
autem considera, quantum amoris adsit operibus Martijs,
non ignaui (vt Euripides vocat) non mollis,

Non mollibus puellarum infixi genis.

Vir enim Amoris instinctu repletus, nihil indiget Marte
pugnaturus in hostem: sed sui dei fretus præsentia, per

Ignem marisq; fluctus, atque turbines
Venti paratus est transire, ———

amici gratia, prout is iusserit. Etenim de Niobæ filijs apud
Sophoclem, cum ij sagittis necarentur, vnus nullum alium
auxiliarium inclamat, quam amasium:

O * *circum me componere.*

Scitis vero Cleomachus Pharsalius qua de causa in pugna
perierit? Mihi sane, inquit Pemptidas, ignotum est, sed au-
dire

dire velim. Et profecto cognitione digna res est, aiebat pater. Flagrante inter Chalcidẽses & Eretrienses bello, Chalcidensibus auxilio venerat Cleomachus. Videbantur autem hi peditatu satis valere, sed equites hostiũ pellere magni erat arduiq; res laboris. itaque Cleomachum socij hortabantur, magno virum animo, vt primus equitatum hostilẽ inuaderet. Is ex amasio qui vna aderat quæsiuit, spectatorne esse certaminis vellet: cumq; is affirmasset, blandeq; exosculatus galeã ei imposuisset, animo elatiore iam Cleomachus Thessalorũ optimis ad se collectis, alacriter in hostem irruit, ita vt equitatum eorum conturbauerit atque disiecerit. fugaq; exinde etiam grauis armaturæ militũ facta, vi Chalcidenses victoriam obtinuerunt, Cleomacho in pugna interfecto. Eius sepulcrum in foro monstrant Chalcidenses, cui etiamnum magna insistit columna. cumq; ante masculum amorem vituperassent, tum altero magis amplexi sunt atq; honorauerunt. Aristoteles Cleomachũ quidem scribit mortuum, cum pugna vicisset Eretrienses. eum vero, cui osculum amasius dedit, fuisse de Chalcidensibus è Thracia, missum auxilio Chalcidensibus Eubœensibus. itaque cani apud Chalcidenses: O pueri, quibus bonæ gratiæ boniq; parentes obtigerunt, non inuidete bonis formæ & ætatis fructum. cum fortitudine enim etiam membra soluẽs amor in Chalcidensiũ floret vrbibus. Dionysius poeta in quæstionibus Antonem amatoris, amasij nomen Philistum prodit. Apud nos, Pemptida, Thebanos nonne amator amasium armatura donat, inscripto nomine ardetæ? Mutauit autem apud nos ordinem grauis armaturæ Pammenes, amatorius homo. & Homerum culpauit vt amoris ignarum, qui secundum tribus & curias institueret manipulos Achæorum, neque amatorem iuxta amasium collocasset, vt sic illud fieret, quod ipse dixit:

Aspida tunc scutum, galeam galea, atque virum vir
Fulciebat.——— quæ sola est inuicta acies. Nam tribules profecto, familiares, adeoque parentes etiam & liberos sunt qui deserant. per medios amatorem & amasium nullus vnquam penetrauit hostis. qui etiam nulla cogente necessitate ostentant audaciam suam & vitæ contemtum. Sic Thero Thessalus sinistrã parieti applicuit, & ense dextra stricto pollicem amputauit, prouocans ad hoc ęmulandum

Cleomachus.

Impie.

Iliad. β. 362.

dum riualem, alius quidam cum in pugna cecidiſſet in faciem,ab hoſte iam icturo petijt,vt exſpectaret tãtiſper dum ſe in tergum conuerteret, ne amaſius eum videret in tergo vulneratum. Non modo itaque bellicoſiſſimæ gentes amori ſunt deditiſſimæ, Bœoti, Lacedæmonij, Cretenſes: ſed & de veterib. Meleager,Achilles,Ariſtomenes,Cimon, Epaminondas. nam & hic amaſios habuit Aſopicum & Caphiſodorum, qui cum eo apud Mantineam occubuit, ac iuxta ſepultus eſt. & Mo* terribiliorem hoſtibus factum quod primus ſubſtitiſſet & ferijſſet Eucnamus Amphiſſenſis,heroicis honoribus eſt à Phocenſibus ornatus. Herculis vero amores enumerare eſt ob multitudinem moleſtum. Iolaum certe exiſtimantes fuiſſe amaſium eius, etiamnum venerãtur, amoremq; amantibus amaſij iureiurando apud ſepulchrum eius firmare ſolẽt. fertur etiam rei medicæ peritus cum eſſet, Alceſtidem iam deſperatam Admeto reſtituiſſe coniugis amatori, ſuo amaſio. Quin & Apollinem Admeti fuiſſe amatorem fabulæ aiunt, ideoque ei per magnum annum ſeruiuiſſe. Commodum autem nobis incidit Alceſtidis mentio. Nam cum Marte quidem non multum eſt mulieribus rei. furor autem amatorius ad audendum aliquid, atque etiam moriendum impellit. Quod ſi quid ad veritatem fabulæ conducunt, Alceſtis, Proteſilaus, & Orphei Eurydice oſtendunt, ſoli Amori Plutonem eſſe dicto audientem, quanquam hic aduerſus alios omnes, vt eſt apud Sophoclem, neque æquitatem curat, neque gratiam,

Soloque iure ſimpliciter ſtricto vtitur:

tamen amantes reueretur, ijſque ſolis non eſt implacabilis neque indomitus. Proinde bonum quidem eſt, amice, ſacris initiatum eſſe Eleuſinijs. ego autẽ Amoris orgia agentibus eiuſque myſtis video meliorem eſſe apud manes conditionem: neq; fidem fabulis adhibens, neque omnem tamen derogans. Bene enim dicunt, & diuina quadam fortuna veritatem attingunt, dicentes Amori deditis reditum ab inferis cõcedi: quorſum autem & quomodo ignorant, veluti à ſemita aberrãtes, quam primus hominum Plato philoſophię auxilio perſpexit. Sunt quidem etiam in Ægyptiorum fabulis exilia quædam veritatis veſtigia: ſed indagatorem deſiderãt acutum, & qui magna è paruis venari queat. itaq; ea miſſa faciemus. Cæterum poſt vim Amoris tãtam,

iam

iam nunc consideremus eius erga homines benignitatem & gratiam. non an multa ipsa vtentibus bona paret: cum hæc omnibus sint manifesta: sed an pluribus ac maioribus commoditatibus amantes adficiat. Nam Euripides quidem, quanquam amatorius nimium hoc admiratus prædicauit, ———— *musicam*

Amor docet, quamlibet eius rudem prius.

ille vero & socordem ante, prudentem facit, & fortem qui prius inaudax erat: (quomodo adurendo ligna de mollibus dura redigunt) munificus autem & liberalis fit omnis amans, quanquam adhuc fuerit tenax, auaritia ista & pusilanimitate quasi ferro igne emollita: ita vt magis iam gaudeat dans amasio, quam ab alio accipiens. Nostis enim, quomodo ad Anytum Anthemionis F. cum splendido conuiuio hospites excepisset, comesatum venerit Alcibiades amasius eius, & dimidio fere poculorum ablato discesserit: hospitibusq; moleste ferentibus, & contumeliose Anytum ab Alcibiade tractatum esse dicentibus, ac superbe responderit Anytus: immo humaniter sane, qui, cum licuerit ei omnia auferre, tam multa mihi reliquerit. His delectatus Zeuxippus: dij boni, inquit, quam parum abest quin à maiorib. ad nos propagatum Anyti propter Socratem & philosophiam odium aboleretis: siquidē ita placidus in amore & generosus fuit. Esto, inquit pater. Præterea autem è morosis & tristibus in conuictu humaniores redigit atque suauiores. nam sicut

Fit domus accensi flammis illustrior ignis:

ita hominem quoq; calor amoris facit luculentiorē. Multi tamen sunt, quib. aliquid plane rationi aduersum accidit. qui si in ædibus noctu fulgorem videant, diuinum hoc deputant, atq; admirantur: cū vero animum abiectum & humilem subito impleri vident elatione, libertate, magnificentiæ studio, venustate, largitate, non subit ijs re ipsa coactis Telemachi illud dicere:

Omnino est aliquis intus deus. ———— Od. π.183

Illud vero aiebat Daphnæus, nōne diuinum est, quod amator reliqua omnia contemnens fere, nō socios modo & familiares, sed leges etiā, magistratus, reges, nihilq; metuens aut demerens, atq; etiam bellicosum fulmen audens subsistere: simul atq; formosum vidit,

Vt gallus alas trepidus dimittens pauet,
omnisque eius audacia & ferocia animi penitus concidit. Est vero apud Musas non indigna quæ commemoretur Sappho. Nam Romani quidem Cacum Vulcani F. aiunt ignem & flammas ex ore euomuisse. ipsa autem vere igni mixta loquitur, & per carmina calorem corde conceptum emittit, suaue sonantibus musis amori medicans suo, vt ait
* Philoxenus. Sed nisi ob Lysandræ amorem oblitus es, Daphnæe veterum oblectamentorum, in memoriam reduc nobis elegantes illos Sapphûs versus, vbi ait repente visa sibi amasia vocem inhibitam, arsisse corpus, seque pallore, tremore, & vertigine correptam. Cum id carmen recitasset Daphnæus, vt* excipiens sermonem pater, An non, inquit, hæc aperte ostendunt à deo occupatum animum? non hic animi æstus diuinus? quid tale aut tantum accidit Pythiæ cum tripodem attigit? quemnam orgia agentium tibia, & Magnæ matris carmina atque tympanum sic animo aba-
* lienauerunt? Idem corpus, eandem pulchritudinem multis cernentibus, solus amatorius homo capitur. idque certa de causa. non enim intelligimus Menandrica ista,

——— est morbus opportunitas
Animæ, quod ictus vulnus accipit graue.

* sed in causa est deus, aliũ tangens, alium præteriens. Quod autem initio tempestiuum dicere fuit, id ne nunc quidem ad animum accidens, & in buccam veniens, vt optimus ait Æschylus, puto omittendum: est enim valde magnum. Fortassis enim, amice, reliqua etiam omnia, quæ sensu nullo percipiuntur, alia per fabulas, alia legibus, alia denique ratione fidẽ principio inuenerunt, certe vt de dijs hanc conciperemus, quæ obtinet, opinionem, omnino autores nobis ducesque fuerunt poetæ & legumlatores: adde his tertio loco philosophos. Omnes hoc vno dicunt ore esse deos. de numero eorũ, ordine, natura, & potestate maximæ sunt inter ipsos dissensiones. Quos enim philosophi deos agnoscunt, ij morborum, senij, laborumque expertes perhibentur, qui (vt ille ait) late sonantem Acherontis effugere traiectum. Itaque etiam philosophi poetarum istas Eridas. Litas non admittunt, neq; Terrorem & Metum volunt deos, aut Martis esse filios. in multis rebus etiam legum conditoribus repugnant, vt Xenophanes, qui Ægyptijs præcipiebat,

tiebat, si Osirin mortalem crederent, ne eum colerent, si deum, ne deplorarent. Rursum poetæ & legumlatores neque audire philosophos, neque intelligere possunt, quando hi ideas quasdam, & numeros, & vnitates, & spiritus pro dijs ponunt. deniq; maxima est sententiarum diuersitas & repugnantia. Ergo sicut olim fuerunt Athenis tres factiones, Paralorum, Epacriorum, Pediæorum, inter se discordes & animis abalienatis: quæ tamen in vnum coeuntes, communibus suffragijs Solonem compositorem, arbitrum, & legumlatorem delegerunt, qui citra controuersiam omnibus alijs virtute videbatur anteire. sic tres illæ sectæ de dijs dissentientes, aliæq; suis suffragijs alio tendentes, neq; facile vna alterius sententiæ subscribentes, de vno Amore consentiunt, eumq; vnanimes in deorum numero ponunt poetarum, philosophorum, legislatorumque maximi confertim collaudantes, & prolixe. Pittacum quidem Alcæus negat à Mitylenæis consensu creatum tyrannum. Nobis autem rex, princeps, & moderator ab Hesiodo, Platone & Solone in Academiam ex Helicone deducitur, coronatusque & ornatus inuehitur cum multis amicitiæ societatisque bigis. non quales ait Euripides,

Sine are facta contineri compede:

frigidam ille & molestam vsus causa præ turpitudine prætexens amori necessitatē. Sed quæ alijs ferantur, ad res pulcerrimas & diuiniores, de quibus alij melius dixerunt. Hæc locuto patre, Soclarus: vides, inquit, iterum te eandem incurrere culpam? qui nescio quomodo vi te subducis, iniusteque (liceat enim dicere quod sentio) debita nos defraudas sacri sermonis explicatione. nam & nuper Platonis Ægyptiorumque quasi inuitus mentionem cum fecisses, deinde eos præterijsti, & nunc idem facis. Sane quæ Plato, aut potius opera ipsius deæ istæ elocutæ sunt diserte, ne iubentibus quidem nobis te relaturum arbitror. quod vero obscure innuisti Ægyptiorum fabulam de amore cum Platonis sententijs eodem redire, id omnino tibi explicandum & apud nos edisserendum est. erimus autem contenti, etiam si pauca de rebus magnis audiamus. Rogantibus simul etiam alijs, pater sic disseruit. Ægypti eodem quo Greci modo duos faciunt Cupidines, vulgarem vnum, (qui Pandemos est) alterum cœlestem, tertium autem

censent esse Solem,* Venerem valde venerantur. Nos autem videmus magnam esse Cupidinis cum Sole similitudinem. Ignis enim neutrum est, quod putauerunt quidam. * autem calor dulcis & genitabilis qui ab eo defertur, corpori præbet nutrimentum, lumen, & dimissionem * ea vero inde animis. Vt autem Sol per nubes & caliginem calidiores radios mittit: sic amor post iras & obtrectationem reconciliato amasio suauior fit, & acrior. Et sicut Solem accendi exstinguique putant nonnulli: sic etiam de amore tanquam mortali & instabili cogitant. Iam neque corporis constitutio non exercitari Solem, neque amorem ferre potest animus non eruditus liberaliter: vtrumque eodem pacto statu suo mouetur, morboque corripitur, dei vim, non suam culpans imbecillitatem. Hoc tamen interest, quod Sol pulchra & turpia ostendit in terra intuentibus. Amor tantum curat pulchrorum splendorem & in hæc sola inspicere atque intentos esse sinit, reliqua omnia iubet contemnere. Terram autem dum Veneris afficiunt vocabulo similitudinem quandam assequuntur. etenim admisceri aliquid ei diuinum ac cœleste potest: per se sola inefficax est ac tenebrosa Sole non affulgente, sicut Venus absente Amore. Probabile itaq; est Lunam Veneri, Solem Cupidini adsimilem esse, potius quã vllis alijs è numero deorum: non esse tamen prorsus eosdem. non enim idem cum anima est corpus, sed ab eo diuersum: sicut Sol etiam oculis, Amor sola mente cernitur. Quod si non videatur dictum hoc acerbius, contraria pronunciauero esse Solis & Amoris effecta. Auertit enim Amor animum ab intelligibilibus ad sensilia, venustate & splendore adspectus illiciens, persuadensque vt semper in se & circa se * reliqua & veritatem alij cui * autem nihil. Infelices autem in amore videmur euntes secundum terram, vt ait Euripides, quia alterius vitæ sumus imperiti, aut potius eorum obliuione, quorum Amor est recordatio. Sicut enim cum à sopore excitati in copiosam & splendidam lucem prodimus, omnia quæ animo per somnium oblata fuere euanescunt: ita eorum quæ heic fiunt & mutantur memoriam percellere Sol, & inficere solet intelligentiam, cum ob voluptatem & admirationem istorũ obliuiscimur. Et quidem res ipsa vere ibi & circum ista animis obtingit. heic autem * somniorum

Solis & amoris comparatio.

iorum amplectitur, ſtupetque rem pulcherrimam & diui-
iſſimam :

Somnia fuderunt fallacia dulcia circum:

um perſuaſum habeat hic omnia eſſe honeſta & precioſa,
iſi obtingat diuinus & modeſtus amor qui medeatur &
eruet * per corpora veniens bonus ad veritatem ex infe-
is & campum veritatis : cuius copia, mundicies, & falſi
vacuitas fundata eſt, pulcritudinem amplecti, & congredi
liquanto poſt tempore deſiderant : efferens ſurſumque e-
nittens benigne adſtat ſicut myſteriorum in ſacris præ-
monſtrator: huc rurſum miſſis, ipſa quidem per ſe anima
non cõgreditur, ſed per corpus. Sicut autem geometræ pue-
is, qui nondum initiari per ſe poſſunt formarum corporis
& paſſionis expertium cõtemplationi, tactilia & viſilia ef-
ingentes exempla ſphærarum, cuborum, dodecaedrorum
proponunt: ſic nobis cœleſtis Amor pulchrorum pulchra
ſpecula, mortalia & motibus obnoxia diuinorum & ſola
mente cernendorum machinatus, in figuris, coloribus for-
misque adoleſcentium rutilantia ea nobis exhibet, memo-
riamque his initio inflammatam ſenſim excitat. vnde ob
prauitatem nonnulli amicorum & familiarium exſtingue-
re conantes vi & abſque ratione animi iſtam affectionem,
nullum eius fructum perceperunt vtilem, ſed fumo ſeſe &
tumultu oppleuerunt, aut ad voluptates tenebroſas & ille-
gitimas effuſè ruentes contabuerunt. Qui autem ſana ra-
tione verecundę tanquam furorem ei igni ademerũt, & in
animo reliquerunt lumen atq; fulgorem cum calore: (non
cõcuſſionem, vt quidam dixit, mouentis ſe ad ſemen, & la-
pſum atomorum ob tenuitatem & titillationem eliſarum:
ſed diffuſionem mirabilem & fecundam tanquam in plan-
ta germinante & augeſcente, meatuſque aperientem obſe-
quij & beneuolentiæ) ij paruo temporis ſpacio corpus a-
maſiorum prætereuntes intus feruntur, indolemque attin-
gunt eorum, & auocato viſu, inuicem ſeſe in actionibus &
ſermonibus iam contuentur, ſi qua honeſti ſpecies & ſimu-
lacrum in animis inſit. ſin vero, ijs valere iuſſis, alio ſe
conferunt: apis in morem, quæ multa viridia & florentia
præterit, quia ijs nihil mellis inſit. vbi vero veſtigium ali-
quod diuinitatis, defluxumque & ſimilitudinem abblan-
dientem nacti ſunt: iam præ voluptate & admiratione ex-

tra ſe rapti eam adſectantur, ſuntque amiciſſime affecti aduerſus illud vere omnibus amabile, beatum, diligendumque. Poetæ quidem pleraque ita de amore ſcribunt, vt ad eum alludere & inter comeſandum iſta canere videantur: pauca de eo ſerio dicunt, ſiue prudentes hoc & dedita opera, ſiue deo ad veritatem ducente. De his etiam, quod de natalibus eius dicunt: Acerrimum deorum peperit pulchre calceata iris, auricomo mixta Fauonio. niſi forte grammatici fidem vobis fecerunt, qui hanc comparationem ob adfectus huius varietatem aiunt inſtitutam. Quorſum enim alio? aiebat Daphnæus. Audite, inquit pater. ſic enim cogit nos loqui id quod videtur. Iris quidem affectio eſt viſus, eiuſque refractio quædam quando ſenſim roridæ, læui autem & mediocriter illuminatæ nubi is incidēs, ſolem refractis radijs eiuſque lumen intuetur, opinionemque nobis hāc facit, quaſi vero id quod videmus in ipſa inſit nube. Sic & Amoris callidum commentum in generoſis pulchrique amantibus quandam efficit refractionem memoriæ ab ijs quæ foris apparent & dicuntur pulcra, ad diuinum illud, amabile, vereque beatum & admirandum pulcrum. Verum plerique in pueris & mulieribus tanquam ſpeculis expreſſam eius imaginem conſectantes & apprehendentes, nihil ſtabilius voluptate dolori permixtæ poſſunt adipiſci: * videturq; ea vertigo, is error eos peruertere, vt in nubibus tanquam vmbris inane captent deſiderium: puerorum in morem, qui arcum cœleſtem manibus volunt arripere, id quod apparet ipſis captantes. Alio modo ſe ingenuus & modeſtus gerit amator. Ibi enim refrangitur ad diuinam & ſola mente contuendam pulchritudinem: & pulchritudine oblata viſibilis corporis, eo vti tanquam memoriæ inſtrumento ſatis habet, & in eius conſuetudine lætiçiaque inde percepta magis etiam intellectus ipſis inflammatur. itaque neq; heic cum corpore degens lucem illā deſiderantes & admirantes deſident: neque poſt mortem eo delati, huc rurſum profugientes ad fores & domicilia recens maritatorum corporum obſeruantur, imagunculæ difficilia exhibentes ſomnia virorum & mulierum voluptati & corpori deditorum, & quibus nullo iure amantium nomen tribuatur. Qui enim vere eſt amatorius, eo profectus, & quantum fas eſt pulchrorum vſus cōſuetudine, alatus eſt, & orgijs initiatus

Amor Fauonii & Iridis filius.

ſemper

ſemper circa Themidem verſatur ſurſum choreas ducens atque vna circumuehens: donec rurſus in Lunæ & Veneris prata veniens & obdormiens, nouum ortum auſpicetur. * Sed hæc maioris ſunt propoſito argumenti. Cæterum Amori id quoque adeſt, quod reliquis diis adeſſe Euripides *Hippolyto.* dixit:

Ab hominibus ſe gaudet honoribus adfici:

& contra. Eſt enim benigniſſimus iis, qui ſcite eum ſuſcipiunt: grauis contumaciter eum auerſantibus. & neq; hoſpitum ſupplicumq; iniurias tam celeriter Iupiter Hoſpitalis, neque parentum imprecationem Genitalis perſequitur atq; vlciſcitur: quam mox amatores circum ſcriptos Cupido exaudit, rudium & ſuperborum hominum vindex. Quid enim referam Euxynthetum & Leucomantidem, quæ in Cypro parakyptuſa, id eſt proſpiciens, etiamnum appellatur. Vos autem fortaſſe non audiuiſtis pœnam Gorgûs Cretenſis, cui idem fere vſu venit, quod parakyptuſæ, niſi quod hæc quidem caput exſerens vt amatorem ſuum efferri videret, in lapidem eſt conuerſa. Gorgonem adamauit Aſander, iuuenis probus, & qui illuſtri natus genere è re lauta ad tenuem redactus fortunam, tamen nuſquam de ſeipſo deſperaret: ſed Gorgonem, quæ ob diuitias (vti apparebat) à multis certatim petebatur, vxorem ſibi dari poſtulauit: cognatus ipſe quidem, & qui ſuam cauſam omnibus puellæ tutoribus ac neceſſariis probaſſet, multos tamen & egregios haberet riuales.

(*Deſunt valde multa.*)

Porro quas dicunt cauſas & generationes amoris, neutrius ſunt ſexus propriæ, ſed communes vtriuſque. Nam imagines profecto quæ amorem propenſos ſubeunt ac diſcurrunt, mouentque & titillant corpus ad ſemen prolabens aliis figurationibus non poſſunt à pueris, nequeunt à feminis. & pulchras has ſacraſque recordationes vocamus nos ad diuinam, veram, ac cœleſtem illam pulchritudinem, quibus quaſi alis animus ſubleuatur. Quid ergo impedit, quo minus proficiſcantur vt à pueris & adoleſcentulis, ita & à mulieribus, quando indoles caſta & modeſta in ætate florente & venuſtate formæ eluceſcit? quomodo rectum calceum pedis pulchritudinem monſtrare dixit Ariſto, cum in forma honeſta & corpore puro veſtigia animæ

erecta conſpiciunt ii, qui iſthæc animaduertere callēt. Non enim voluptatum quidem ſtudioſus interrogatus vtrum

Ad mulieres inclinet, aut potius mares, cū reſponderet:

In partem vtramq; pulcritudo me mouet,

videbitur cōuenienter ſuæ cupiditati reſpondiſſe: amator autem formæ & generoſus membrorum diſcrimine non pulchritudine & indole ſuos amores moderabitur. ſane equorum ſtudioſus non minus amplectetur Podargi celeritatem, quam Ætham Agamemnoneam, venationiq; deditus non maſculis tantum canibus gaudet, ſed etiam Cretenſes Spartanaſque caniculas alit: pulchritudinis vero & humanitatis amans non erit idem aduerſus eūdem ſexum, ſed tanquam veſtium diſcrimen ſtatuet inter eos? Atqui formam virtutis eſſe florem dicunt. abſurdum vero dictu eſt, mulieres non florere, neq; indolem ad virtutem aptam oſtendere. Recte quidem Æſchylus ſcripſit,

Iliad. ψ. 295.

Pro feminis.

Flagrans mulieris oculus adoleſcentulæ

Me neutiquam latebit, expertæ virum.

Ergo in forma mulieris ingenii procacis, impudici & corrupti indicia exſtant, modeſti & pudici nullum lumē effulgebit? aut multa quidem inerūt & apparebunt, nullum tamen mouebit & amorem alliciet? neutrum profecto horum veritati & rationi congruit. ſed communiter, ſicut demonſtratum eſt iis in vtroq; inhærentibus ſexu, veluti inani exſtante * O Daphnæe, illas impugnemus rationes, quas modo retulit Zeuxippus, amorē idem faciens cū incompoſita cupiditate, & quæ animum ad laſciuiam impellat. non quod ita ſentiret ipſe, ſed ſæpenumero audiſſet moroſos & amoris rudes viros, quorum alii miſeras mulierculas cū dote attractas cum in rei familiaris adminiſtrationem & ratiocinationes illiberales coniecerunt, quotidie cum iis delitigant: alii pueros potius quam mulieres ſectantes, quomodo cicadæ in ſcillam aut aliud tale ſuum ſemen dimittūt, ita celeriter libidine exſaturata in quouis corpore aut valedicunt matrimonio, aut id curæ non habent, neque operam dant vt ament & amētur. Stergeſtæ autem ſtergein, quod eſt diligi & diligere, vnica littera à ſtegein, quod eſt, perferre, differunt, primaque fronte oſtendere videntur beneuolentiā tempore & conſuetudine neceſſitati permixtam. Cui vero coniugio Amor adſpirauerit, primum tanquam

Amoris & libidinis diſcrimen.

uam è Platonica ciuitate eiicit voces Meum, Tuum. non
nim ſimpliciter communia amicorum * ſed corporibus
antum definientes animas vi conducunt & colliquant,
um neq; velint duo eſſe, neq; duo ſe eſſe cenſeant. Dein-
e mutua reuerentia, qua maxime opus habet coniugium.
Nam externa illa, legum neceſſitate magis quam volunta-
e conſtricta, ob pudorem & metum,

Permulta frena, multaq; gubernacula

eſiderat. Amori tantum adeſt cõtinentiæ, modeſtiæ, fide-
itatis, vt etiam ſi libidinoſam attigerit animam, eam ab a-
is amoribus auertat, ferociaque & proteruitate exciſis,
erecundiã, taciturnitatem, tranquillitatem, modeſtiam-
que conciliet, vnique amatori faciat morigeram. Inaudi-
iſtis haud dubie quid Laidi obtigerit. Nobilis illa, & tam
multis amata viris, quæ ſui deſiderio Græciam inflamma-
uit, atque adeo de qua duo maria certauerunt: poſtquam
am Hippolochi Theſſali amor inuaſit, Acrocorintho, qui
iridi (vt ille ait) vnda alluitur, deſerto, magnum aliorum
amatorum clam ſubterfugiẽs exercitum, modeſte ad eum
conceſſit. ibi vero eam mulieres inuidia pulcritudinis & æ-
mulatione impulſæ in templum Veneris adductam lapi-
dibus obruerũt: vnde vt probabile eſt, hodieq; Veneris ho-
micidæ templum dicitur. Nouimus etiam ancillulas, quæ
herorum concubitũ fugerint, & priuatos qui reginas ſpre-
uerint, cum cor eorum dominio ſuo Amor occupaſſet. Sic-
ut enim Romæ dictatore creato reliqui magiſtratus abdi-
cantur omnes: ſic quos Amor dominus inuaſit, illi à reli-
quis omnibus dominis liberi & manumiſſi tanquam ſacris
addicti ſerui poſtmodo degunt. Mulier autem ingenua, vi
amoris cum ſuo contemperata marito, amplexus vrſarum
& draconũ potius ſuſtinebit, quam cõtrectationem & con-
cubitus alieni viri. Cuius rei cum abunde exemplorum ſit,
apud vos Cupidinis populares atq; cultores: tamen par eſt
Cammæ Galaticæ mulieris facinus referre. Hæc cum eſſet
forma venuſtiſſima, vxor Sinati Galatiæ reguli, adamata
fuit à Synorige Galatarum potentiſsimo. qui cum marito
viuente neque perſuaſurum ſe mulieri adulterium, neque
vim inferre poſſe videret, Sinatũ interfecit. Erat Cãmæ re-
fugium & ſolamen calamitatis, ſacerdotiũ Dianæ auitum,
in cuius æde plerunque commorabatur, neminem admit-

Lais.

Amoris erga maritum hiſtoria.

tens, quanquam multi ipsam & potentes ambirent. Cum autem Synorix ausus esset eam de nuptiis appellare, non subterfugit, neque facinus eius culpauit, ad quod scilicet non alia prauitas, sed amor ipsius & desiderium impulisset. Ergo Synorix fidens Cammæ, venit eam in matrimonium petitum. Occurrit mulier, dataque dextra ad aram Dianæ hominem adduxit. Ibi cum de mulso, quod veneno infecerat, è patera libauisset, dimidium ipsa ebibit, reliquumq; Synorigi ebibendum propinauit. postquam ebibisse vidit, alte sublato eiulatu, nomine maritū inuocans, Hanc ego, inquit, diem præstolans adhuc sine te Sinate carissime vitam acerbam toleraui, nunc vero lætus me accipe, vltam tui gratia sceleſtissimum virum, vtq; tibi vitæ, ita huic mortis sociam perlibenter factam. Ac Synorix quidē lectica vectus, paulo post viuendi finem fecit: Cammam ferunt diem illam noctemq; superuixisse, valdeque alacrem & hilarem decessisse. Talia multa cum sint facta & apud nos, & apud barbaros, quis eos ferat qui Venerem maledictis incessunt, negantq; eam amori adiunctam posse amicitiæ autorem fieri? Maris quidem cum mare consuetudinem, potius vero intemperantiam & lasciuiam aliquis considerans, dicere possit:

Non Veneris hæc sunt opera, sed libidinis.

itaque qui corpus suum libenter prostituunt, eos omnium deterrimos censemus, nullamque illis fidem, nullam reuerentiam, nullum amicitiæ vsum tribuimus: sed vere, vt est apud Sophoclem:

Tales amicos quisquis amittit, solet
Gaudere: quiq; habent, cupiunt amittere.

qui vero nō mala indole præditi decepti aut vim passi sunt, neminem hominum magis oderunt quam autores sceleris, eosque semper suspectos & inuisos habent, ac oblata occasione iniuriam grauiter vlciscuntur. Nam Archelaum Crateuas, quem is amasium habuerat, interfecit, & Alexandrum Pheræum Pytholaus. & amasius Periandrū Ambraciotarum tyrannum necauit, ægre ferens se ab eo interrogatum ecquid vterum ferret. * * simul cum vxoribus, initia hæc sunt amicitiæ, tanquam magnorum sacrorum cōmunicatio. Et voluptatis quidem exigua est portio. sed qui hinc quotidie pullulat honor, gratia, amor mutuus, atque

Probs.

Pro matrimonio.

uæ fides oſtendit Delphos nequaquam deliraſſe, qui Ve-
erem harma quaſi currum à coniunctione nominauerũt:
eq; Homerum, qui coniugum concubitum amicitiæ vo-
e ornauit, tum Solonem peritiſſimum fuiſſe coniugalium
egum conditorem, qui ter minimum quouis menſe mari-
um cum vxore coire iuſſit, non ſane voluptatis cauſa: ſed
cut ciuitates inter ſe fœdera temporis aliquo interuallo
enouãt: ita volens amicitiam matrimonij ſubinde hac ra-
ione inſtaurari. Atq; multa, inquies, male & furioſe agunt
ulieres amantes. nonne vero plura maſculus amor habet
œda? * * mori, & inſcriptionem ſepulcri nanciſci. Sed
uemadmodum ea affectio furor aduerſum pueros, ita
eutrum amor eſt. Cæterum omnem mulieribus detra-
ere virtutem, rationi repugnat. & cum earum pudicicia,
rudentia, fides, iuſtitia, quin & fortitudo, audacia, ma-
nanimitas in multis eluceſcat inſignis, plane ineptum eſt,
aturam earum ad alia omnia officia idoneã, vituperandi
tatia dici ad ſolam amicitiam nihil habere concinnitatis.
Nam & virorum ſuorum & liberorum ſuorum amantes
unt natura mulieres, & naturales illas diligendi adfectio-
es tanquam vber aliquis ager in ſe habent, facileque reci-
iunt amorem, neque à Gratijs neque à Suadela alienæ.
Quo autem modo poeſis ſermoni condimenta quædam
odulorum, menſurarum, rhythmorum accommodans,
um ea quæ ad docendum faciunt efficaciora, tum ea quę
ocent cautu minus facilia redegit: Sic natura mulieri ac-
ōmodans venuſtatem adſpectus, & illecebram vocis for-
næque impudicæ ad luxuriam & dolos, honeſtæ ad bene-
olentiam viri parandam multum contulit adiumenti. E-
uidem Plato Xenocratem, alias generoſum & magnani-
num, ſed interim moribus auſteriſſimis, hortatus eſt vt
Gratijs rem ſacram faceret. Probam autem & pudicam mu-
ierem aliquis iuberet non inepte Amori immolare, vt pro-
picius & iucundus matrimonio adſit. * muliebribus,
eq; vir ad aliam ſe conferens, cogatur dicere iſthæc co-
mœdiæ verba;

Qualem miſer mulierem afficio iniuria.

Etenim in coniugio amare quam amari maius eſt bonũ: vt
pote abolens multa, imo omnia delicta quæ matrimoniũ
corrumpunt atque diſſipant. Iam vehementes illæ animi
commo-

commotiones & morsus, mi Zeuxippe, qui initio connubij interueniunt, non est vt vereare tanquam vlcus aut laniationem. quanquam ne hoc quidem sit reformidandū, cum proba muliere etiam accepto vulnere connasci: quomodo etiam arbores inter se coalescunt. est autem exulceratio fetus producendi initium. non enim permiscentur, quæ se inuicem non adfecerunt. Perturbant etiā mathemata pueros, cum ad ea se primum conferunt, & philosophia adolescentes. at neque his semper adhærescit illa acerbitas, neque morsus amantibus. sed quemadmodum fit liquoribus in vnum confusis, principio efferuescentiam & cōturbationem Amor efficere videtur, paulo post tempore subsidens & repurgatus stabilissimam adfectionem gignit. Hæc enim est re vera totorum per tota mixtio, quando amantes vicissim vna viuunt * Epicureis contactib. istis & complexionibus videtur collisiones percipere & resultus, vnitionem autem tantam non efficere, quantam amor præstat ad societatem coniugum sese applicans. Nam neq; maiorem alter alteri voluptatem præbere potest, neq; magis perpetuas vtilitates, neque alijs in coniunctionibus moris honestas & omnibus expetenda commoditas perinde eminet,

Odyss. ζ. 183.

Vnanimes quam cum didicere maritus & vxor
Incoluisse domum. --- cum & lex eis adstipuletur: & ipsos deos ad communis prolis procreationem indigere Amoris opera, ostendat natura. Sic enim poetæ aiunt cœlum terræ amore, physici Solem Lunæ amore teneri & coire, ac fetu implere. & terram hominum matrem & animalium atque stirpium, necesse est aliquando plane perire, vbi acris amor materiē deseret qui pars est dei, cessabitque ipsa desiderare & persequi motum principiumq; diuinum. Sed ne longe videamur euagari, aut omnino nugari, nosti amores puerorum instabilissimos vulgo dici, & falso de ijs hoc iactari, istam amicitiam oui instar trifariam diuidi: & amatores Nomadum instar cum in floridis & virentibus ver consumserint, statim tanquam ex hostico castra mouere. Et quando Bio sophista importunius nonnihil formosorum crines Harmodios vocauit atque Aristogitones quod ijs enatis pulcra tyrannide amatores sese abdicare cogantur: hæc non recte intentantur crimina germanis ama-

tori.

oribus: scita sunt autem quæ de Euripide dicuntur. is enim
gathonem formosum, cui iam lanugo genas vestire inci-
eret, amplectens & deosculans dixit, Pulcrorum etiam fi-
em autumni pulcrum.

* * *

xcipit solum * * in ipsis quoque canis viget & rugis, &
sque ad sepulturam monumentumq; perdurat. Ac pue-
ilium amorum paria pauca possunt, vxoriorum amorum
nulta enumerari millia, quæ firmiter omnem communio-
is & fidelitatis societatem ad finem vsque vitæ conserua-
erint: Vnum ego referam, quod mea ætate, imperante
'espasiano, accidit. Iulius qui in Gallia defectionis autor
uit, cum alios multos habuit, vt fieri solet, sui conatus so-
ios, tum Sabinum quoque, hominē non degenerē, & qui
iuitijs gloriaq; omnes alios facile vinceret. Hi reb. arduis
ētatis successu caruerūt: cumq; supplicia se daturos præ-
entirent, partim seipsos è vita eduxerunt, partim in fuga
apti sunt. Sabino autem cæteroqui facile licebat fuga ad
arbaros facta saluti suæ consulere. Sed vxorem duxerat
ptimam, nomine Emponam (Græce Heroidem diceres)
Hanc cum neque ducere secum posset, neq; deserere susti-
eret: & ruri haberet sub terra effossas cameras, in quas re-
oni res vtiles possunt, duobus tantum notas libertis reli-
quos famulos omnes dimisit, se veneno sibi mortem con-
citurum simulans. duos quos fideles norat, adsumsit, & in
pecus istas subterraneas descendit: misso ad vxorem liber-
o Martiali, qui patronū veneno exstinctum, & casam vil-
æ cum eo concrematam esse renunciaret. Volebat enim
uctu vxoris fidem facere sui, quem fingebat, interitus. Idq;
tiam euenit. Nam ea vt erat, accepto nuncio, lamentās &
iulans in terram proiecit sese, tresque dies, ac totidem no-
ctes sine cibo ita exegit. Quod vbi resciuit Sabinus, metuēs
ne se prorsus vita exsolueret: occulte Martialem ei signifi-
care, iussit viuere se etiamnum, & occultari: rogare autem
vt adhuc aliquantulum in lugendo perseueret, accurateq;
mariti interitum simulet. Tragœdiam huius calamitatis
vxor admodum artificiose egit: tamen noctu desiderio vi-
endi ad maritum ventitauit, nemine obseruāte, & tantum
non apud inferos cum eo consueuit. Exactis septem men-
sibus, facta spe impetrandæ veniæ, veste, tonsura, & ca-
pitis

Coniugalis amoris exemplum.

pitis redimiculo ignotum redditum obuijs Romam perduxit. Sed re infecta, in suam is specum redijt: ipsaque cum eo maiorem temporis partem sub terra exigens, interdum Romam iuit, amicis & necessarijs mulieribus se visendam præbens. Et quod creditu difficillimum est, cum ijs lauans fefellit, vterum gerens. Nam medicamentum, quo mulieres comam inungentes faciunt auri in morem rutilam & fuluam, pinguedinem habet, qua caro siue fit grandior siue rarescit, itaq; diffunditur quasi, & maior fit eius moles, hoc illa in cæteris membris vsa affatim, attollens se & turgidũ celauit ventris onus. Partus vero dolores sola ipsa pertulit leænæ in morem, ad maritum in foueam sese abdens: natosq; duos, vt sic loquar catulos educauit. peperit enim filios duos, quorum alter in Ægypto occubuit, alter nuper admodum Delphis nobiscum fuit, nomine Sabinus. Ipsam Cæsar interfecit: sed cædis pœnas dedit, exiguo temporis spacio tota stirpe ipsius funditus interemta. Nullam enim rem hoc facto tristiorem istud tulit imperium: neque fuit, cur vllius rei adspectum magis & dij & genij auersatentur. Miserationem quidem spectantibus ipsa exemit magnanimitate sua & grandiloquentia, quibus maxime irritauit Vespasianum. desperata enim salute, mortem suam commutationem vocauit: dixitq; suauius sibi fuisse in tenebris & sub terra viuere, quam ipsum videre imperio potiri. Heic aiebat pater finem disputationi de Amore fuisse impositum in vicinia Thespiensium. Visum enim fuisse quendam de Peisiæ socijs Diogenem, qui concitato gressu accederet. Tum Soclarum dixisse adhuc eminus venienti: Non sane puto, Diogenes, bellum nunciaturus ades. Illum vero respondisse: Bona verba. quin vos nuptijs iam conceptis pergitis celerius sacrificium absentia vestra morantes? Ibi omnes exhilaratos fuisse, demto Zeuxippo, quis ægritudinem animi non dissimularet. Is tamen iam, vt apparet, concessit Ismenodoræ: nuncque vltro coronatus & alba veste indutus, ei ad deum accedenti ductor est. Eamus ergo. Nimirum vero, aiebat pater, eamus, vt rideamus hominem, & deo supplicemus. non enim obscurum est, quin præsens lætusque adsit ijs quæ aguntur.

PLV-

PLVTARCHI DE FACIE QVAE *in orbe Lunæ apparet, Commentarius.*

* * *initium deest.*

Hæc Sylla dixit. Meæ enim fabulæ conuenit, indeque de-
amtum est. Sed quorsum attineat contra illas in promtu
tas & omnium ore celebratas opiniones de facie Lunæ
xordium dicendi facere, principio libenter interrogaue-
im. Cur vero, inquam ego, nihil attineret? cum alterius
uæstionis difficultates nos ad hanc compulerint. Sicut e-
im diuturnis vexati morbis, quando de vsitatis remedijs
x consueta victus ratione desperauerunt, ad lustrationes,
muleta, & somnia se conuertunt: ita necesse est in quæ-
tionibus difficiles explicatus habentibus, quando com-
nunes, probabiles, & receptæ rationes non faciunt fidem,
lienas tentare, neque eas contemnere, sed veterum com-
nenta palam in medium producere, veritatemque ex o-
nnibus inquirere. Vides nimirum statim, quam absurde
uidam dixerit formam quæ in Luna cernitur, affectio-
iem esse visus, præ imbecillitate splendori cedentis, quod
cutire dicimus. Non enim animaduertit ille, id potius *
lebuisse accidere in Solem intuentibus, qui acris & vehe-
nens nobis offertur. sicut etiam Empedocles non inuenu-
te discrimen indicauit:

Sol radijs acer, lumen Lunaque benignum.

nam Hiladram Lunam dicit, quod lumen eius blande alli-
ciat ac citra molestiam conspiciatur: deinde rationem red-
dens, cur hebetes & imbecilles oculi nullam differentiam
formæ in Luna videant, sed læuis & plenus ijs eius orbis re-
fulgeat: qui vero acute vident, magis subtiliter discernant
faciei formas, & discrimen liquidius notent. Oportebat e-
nim contra, nisi fallor, siquidem victo ** oculi imagina-
tionem faciebat. vbi id quod afficitur est imbecillius, id
quod apparet. Inæqualitas vero plane eam redarguit ra- *
tionem. non enim in continua vmbra & confusa nititur
visus. Et Agesianax non inepte hoc significauit scribens,

Faciem in Luna, non esse visus refractionem.

Hanc

Hanc circum rutili totam lux funditur ignis
In medio quadam species sed glauca puella
Conspicitur, cyano mage cærula, cuius ocelli,
Et frons ostendunt suffusum pulcra ruborem.

Omnino enim abduntur vmbrosa circumfusa lucidis, vicissimq; ea premunt abscissa, prorsusque inter se implicantur. * pictoriam quæ per * esse figuræ * & aduersus Clearchum Aristoteles videtur vestrum non inconuenienter vero dixisse. vester enim est Aristoteles, antiqui familiaris, quanquam multa Peripateticæ philosophiæ decreta peruertit. Cum Apolloniades orationem interrumpens quæreret, quænam Clearchi fuisset opinio: Nemo, inquam ego, omnium est, quem minus ignorare deceat, atq; te, eius sententiam quasi è penatibus accitam à geometria. Dicit enim eam quæ vocatur facies, simulacra esse specularia & imagines magni maris in Luna apparentes. Nam & orbita cum reflectitur sæpe attingere solet ea quæ non recta videntur: & plena Luna omnium speculorum æquabilitate & splendore purissimum est. Itaque sicut arcum cœlestem vos putatis visu ad Solem refracto in nube conspici, cui humida sensim læuitas & colliquatio inest: ita ille existimauit mare exterum in Luna conspici, non eo, quo est situm loco, sed quo visus radij refracti eius resplendentiam attingunt, sicut rursum Agesianax scripsit:

Faciem in Luna non esse imaginem Oceani.

Aut maris immensi opposita sub parte frementis
In speculo ardenti repræsentatur imago.

His delectatus Apollonides: peculiare (inquit) profecto & nouum hoc opinionis commentum est, hominis neque insciti, & audacis. sed quinam refellebatur? Primum, inquam, si mare exterum vnius est naturæ, continuum scilicet & in se confluens: atræ autem in Luna apparentes maculæ quasi isthmis quibusdam à splendore vmbrosa diuidente ita distinguuntur, vt auulsa à se & suis finibus circumscripta sint, & lucidorum in vmbrosa penetratio texturæ cuiusdam figuram efficiat, vnde oculorum & labiorum forma similitudine summa exprimitur: oportet aut plura maria opinari esse, quæ isthmis & continentibus dirimantur, (quod & falsum est, & absurdum) aut si vnicum sit, non sane respondentem eius imaginē ita diuulsam in Luna apparere. nam hoc quidem tutius est interrogare, quā pronun-

ciare

niare de eo te præſente, an orbis terrarum tam longus la-
tuſque cum ſit, poſſit vniuerſus eodem modo viſus à Luna *
refractus mare contingere, & eos qui in Oceano nauigant
atque etiam habitant, vt Britanni: præſertim cum dicatis
terram cum Lunæ globo comparatam ne centri quidem
æquare rationem. Atque hoc quidem, aiebam, conſiderare
tui eſt muneris. Refractio vero viſus ad Lunam, non iam
tuum eſt aut Hipparchi. quanquã mi* ſed multis non pro-
bat ſe de natura viſus diſputans, quem ſtatuit * ipſum ha-
bere ſimili modo affectam temperiem ac concretionẽ pro-
babilius eſt, quam ictus quoſdam & reſultationes habere,
quales atomis Epicurus adfinxit. Non volet autem, puto, *
Lunæ corpus nobis perhibere Clearchus mole præditum
ac ſolidum: ſed aſtrum æthereum & luciferum, cui vos ne-
gatis huiuſmodi infractionem viſus conuenire: itaq; actum
erit de refractione. Si tamen eam admittimus, quæremus
cur in ſola Luna maris imago faciei ſpecie appareat vt in
ſpeculo, in nullo alio aſtro. Atqui ratio hoc exigebat, vt vi-
ſus ſic vel ab omnibus, vel à nullo afficeretur. Sed * ad Lu-
cium reſpiciens dicebam: reminiſcere eorum quæ primo
ſunt à nobis dicta loco. Et Lucius: Verum, inquit, ne nimis
videamur contumelioſi in Pharnacen, Stoicorum opinio-
nem nulla adhibita refutatione, prætereuntes, dic aliquid
aduerſus eum, qui vniuerſi aeris & mollis ignis mixturam
ponit eſſe Lunam: deinde veluti in tranquillitate oborto
horrore dicit aere nigredine perfuſo fieri viſum formæ ſi-
mile. * Probe, inquam ego, Luci, honeſtis verbis res ab-
ſurdas velas. Non autem ſic ſocius noſter, ſed quod verum
eſt dixit, ſuggillare illos Lunam, quam næuis & nigris ma-
culis opplent, modo Dianam & Mineruam appellantes,
modo mixturam, confuſionem aeris caliginoſi & ignis (vt
ſic dicam) carbonoſi: & quæ non ex ſeſe accendatur, pro-
priamve habeat lucem, ſed obſcurum quoddam ſit corpus,
ſemper fumigans & igne vſtum: qualia ſunt fulmina quæ
ſplendoris expertia & fuliginoſa poetæ dicunt. Iam quod
ignis carbonarius, qualem illi adſcribunt Lunæ, neq; con-
ſtare neque perdurare vllo modo poſſit, niſi materiam ſoli-
dam, ipſumque ſuſtinentem ſimul & nutrientem corripiat:
arbitror rectius, quam à nonnullis eſt factum philoſophis,
eos animaduertiſſe, qui iocantes Mulciberum dicunt clau-

Luna an terrea, an ignea, an in ſe aerem contineat.

dum ideo cognominatum fuisse quod ignis sine ligno non magis progreditur, quã claudus sine scipione. Porro si Luna ignis est, vnde ei tantũ aeris subijt? nam supremus quidem hic, & in orbem adsiduo agitatus motu locus, non aeris est, sed præstantioris alicuius naturæ, quæ omnia tenuia redigere, & accendere vi sua soleat. aut si natus ibi aer est, quomodo non mutatur ab igne in ætherem pristina exutus forma, sed tanto tempore cum igni manet incolumis, claui instar eodem in loco infixi? cum enim rarus sit, & confusus, non permansio ei, sed mutatio congruit. Neq; vero concretus dici aer iste potest, igni admixtus, & humoris omnis terræque expers cum quibus solis concrescere aerem sua finit natura. Tum motus suo impetu & in lapidis & in plumbo qui inest aerem accendit: nedum eum, qui in igni tanta cum celeritate circumagitatur. Empedoclem sane reprehendunt, qui Lunam aeris concreti in morem grandinis massam facit, quæ à globo ignis contineatur. Ac ipsi Lunam, quæ globus igneus sit, aerem in se multũ hinc inde dispersum aiunt continere: cum quidem non habeat ea in se rupturas, aut profunda, aut cauitates: (quæ ei tribuunt, qui terrestrem statuunt) sed aer nimirum superficiei curuitatis eius incumbat. Id vero & à permansionis ratione est alienum: & fieri non posse, pleniluniorum contemplatio docet. non enim debuerunt nigra ista & vmbrosa distincte cerni, sed aut deminui & occultari, aut vna effulgere Sole Lunam occupante. Etenim apud nos aer qui in profundo & cauis terræ est, quâ Luna non penetrat, obscurus & luminis egens manet: qui foris terræ circumfunditur, colore quodam & luce illustratur. Nam aer cum ob raritatem suam facile quasuis recipiat qualitates, maxime à luce, vt vos dicitis, tantum etiam attingente, totus mutatus illuminatur. Hęc ergo vt ijs qui in cauernas quasdam & profunda Lunæ aerem compellunt, videntur probe opitulari: ita vos redarguunt, qui ex aere & igne nescio quomodo eius compingitis globum. Fieri enim non potest, vt vmbra in superficie relinquatur Lunæ, quando Sol omnẽ eius eam partem illustrat, quam nos nostro visu stringimus. Me adhuc loquente Pharnaces: Hoc, inquit, illud nobis vsuuenit ex Academia deductum, vt cum aduersus alios dicimus, subinde ipsi eorum quæ affirmamus, non adferamus

ramus demonſtrationem : & qui nobiſcum diſputare ve-
: ei defendenda ſua, non noſtra ſint impugnanda. Me ta-
en hodie nunquam eo adducetis, vt ea defendam, quæ
os Stoicis crimina intentatis: niſi prius à vobis mihi ſatis
at hac de commiſſa culpa, quod imas mundi partes ſupre-
o collocatis loco. Tum Lucius ridens duntaxat, Heus tu,
quit, noli nos impietatis reos facere, eo pacto quo Ari-
archus putauit Cleanthem Samium violatæ religionis à
ræcis debuiſſe poſtulari, tanquam Vniuerſi lares Veſtam-
ue ſi loco mouiſſet: quod is homo conatus ea quæ in cœ-
apparent tutari certis ratiocinationibus, poſuiſſet cœ-
m quieſcere, terram per obliquum euolui circulum, &
rca ſuum verſari interim axem. Ipſi autem de nobis dica-
ius. Qui vero terram ponunt eſſe Lunam, quinam ij, mi
omo, magis inferiora ſuperiora faciunt quam vos? qui
rram heic ſublimem in aere ſuſpenditis, longe maiorem
una: ſicut in defectibus & mora Lunæ in vmbra quanti-
tem eius metiuntur mathematici. Nam vmbra terra mi-
or à maiore illuminante corpore proijcitur: cuius vmbræ
ſummo exilitas ne Homerum quidem (vt aiunt) fefellit,
ui à mucrone eius noctem θοὴν, id eſt, acutam, denomi- *Iliad. κ. 394*
auit. & tamen ab hoc mucrone Luna in defectu occupata,
iplum ſuæ quantitatis ſpacium ad emergendum deſide-
at. Cogita ergo quod Lunis terra æqualis ſit, ſi eius vmbra,
ua eſt minima, tres Lunas æquat. Et tamen de Luna vos *Luna cum terra comparatio.*
oliciti eſtis ne cadat, de terra fortaſſe Æſchylus vobis per-
uaſit de Athlante ſic ſcribens:

Terram polumq; ſtat ille columna fulciens,
Humeriſq; pondus ingens ſuſtinet ſuis.

rgo Lunam tenuis aer ſuffuſus geſtat, ſolidum onus porta-
e non ſufficiens: terram adamante ſubnixæ columnæ ful-
iunt, vt eſt apud Pindarum. atque ideo ne terra cadat non
netuit Pharnaces. miſeratur autem Lunæ conuerſioni ſup-
oſitos Æthiopes aut Taprobanos, ne in eos tanta moles
ecidat ſolicitus. Atqui Lunæ auxilio eſt ne cadat motus &
ius impetus: quomodo quæ fundis impoſita in orbem
otata delabi non ſinuntur. Nam motus naturæ conue-
iens vnamquamque rem agit, ſi non ab alia aliqua re a-
lio auertatur. Itaque Lunam grauitas non mouet, cum à

conuersione circulari eius motus profligetur: magisq; ra-
tioni erat consentaneum, mirari si illa eodem semper ma-
neret loco, sicut manet terra. Nunc vero quod Luna huc
non fertur, id magnam habet causam: terram, quæ omni
alio caret motu, probabile est solo suo pondere cieri. Est
namq; terra quam Luna grauior, nō modo quia maior, sed
quod præterea Luna ob calorem & inflāmationem leuior
est reddita. Omnino autem apparet ex ijs quæ dixisti, Lu-
nam, siquidem ignis est, magis indigere terra & materie cui
insistat & inhæreat, & qua contineatur ac tanquam fomite
alatur vis ipsius. nō potest enim cogitari ignis, qui sine ma-
teria conseruetur. Terram autē vos dicitis sine fundamen-
to & radice perdurare. Plane, inquit Pharnaces, cum suum
à natura sibi destinatum obtineat locum, nempe medium
Vniuersi: is enim est quo omnia grauia vndique vergentia,
ibi subsistunt. Superior autem regio omnis etiam si susci-
piat terrenum aliquid violento motu sursum elatum, sta-
tim id elidit deorsum, aut dimittit potius naturali momē-
to hac declinans. Ad hoc ego, vt qui vellem Lucio tempus
reminiscendi dari, Theonem vocans: Quis, inquam, tragi-
corum dixit medicos

Eluere amaro amaram bilem remedio?

Contra centrum mundi & terra disputatio.

Cum respondisset Theo, Sophoclis hoc esse: Necessitas n-
quam, cogit, hoc illis vt concedatur. Verum philosophi au-
diendi non sunt, quando absurda absurdis volunt euertere,
impugnantque admirabiles sententias, vtentes ad hoc alijs
à ratione magis etiam alienis. quemadmodum hi nunca-
tionem ad medium introducunt. Cui quid non inest absur-
di? nonne sequitur terram esse globum, quæ tot altitudi-
nes, profunda, inæqualitates habet? nonne habitari etiam
ab antipodibus, qui instar teredinum aut stellionum in his
corporū partibus sursum obuersis terræ adhærescant? non-
ne nos ipsos non ad lineam & angulos rectos ei insistere,
sed obliquos & inclinatos ebriorum instar? nonne massas
quæ mille talenta appendant per profundum terræ dela-
tas, vbi ad medium peruenerint, nulla re occurrente aut
sustinente tamen, subsistere: aut si motus vehementia me-
dium fuerint prætcruectæ vltro ad id reuerti? nonne fra-
gmenta trabium ab vtraque terræ parte abscissa non sem-
per deorsum ferri, sed foris ad terram accidentia pertrudi

int

intro ad medium, ibique collidi? nonne rapidus aquæ fluxus delapsus, vbi ad medium peruenerit, quod est ipsorum sententia punctum corporis expers, subsistet, & circa polum illum circumfundetur. illicque perpetuo librabitur ac pendebit? quorum quædam talia sunt, vt ne falsa quidem imaginatione in animũ quisquam ea possit inducere. Hoc vero est inferiora facere superiora, & omnia inuertere, & quæ sunt vsque ad centrum deorsum: quæ infra illud, sursum ponere. Ergo si quis terræ consensu in medio eius sta- * ret vmbilico ad centrum locato, fieret vt simul & caput sursum, & pedes sursum haberet. & si locus in oppositam partem effoderetur, prospiciens iste * deorsum sursum trahi qui effoderetur. & si alius contrarijs vestigijs stare intelligeretur, vtriusque pedes sursum tendere dicerentur. Proinde huiusmodi tamque alienis à ratione opinionibus onusti (quas non experientia, sed præstigiatoris alicuius circulatorisve apparatus, & triuialis nugæ suggerunt) easque in res philosophicas attrahentes: eos dicunt inferiora superioribus adiungere, qui Lunam, quæ terra sit, non in medio, sed in sublimi collocant. At enim si omne corpus graue eodem fertur, & ad centrum suum omnibus partibus vergit: terra non vt centrum Vniuersi potius, quam totum, sibi omnia grauia vt suas partes vindicabit. Argumẽto est * erit vergentium. quibus non medium mundi causa est suorum momentorum, sed cognatio cum terra, à qua vi repulsa, rursum ad eam se conferunt. Sicut enim Sol omnes partes, ex quibus constat, ad se conuertit: & lapidem terra vt sibi conuenientem accipit * & fert ad eum. Itaque horum vnum quodque temporis progressu vnitur cum ea & coalescit. Quod si quod est corpus ab initio terræ non attributum, neque ab ea auulsum, sed peculiari natura pro sese constat: (qualem isti Lunam faciunt) quid obstat quin seorsim id subsistat suis compactum proprijs ac cõstrictum partibus: nam neque demonstratur terram esse medium mundi: & eorum quæ hic sunt comparatio & constitutio respectu terræ, ducit nos ad intelligentiam modi, quo ea quæ ad Lunam isthic accidũt permanere sit probabile. Qui autem omnia terrena & grauia in vnum compellit locum facitq; omnia partes vnius corporis, non video cur non eadem necessitate leuia devinciat: sed sinat tot ignes seorsim

confiſtere,neq; cenſet debere vniuerſas in vnum cogi or-
pus ſtellas,quod cōmune ſit leuium & igneorum omnium.
Sed Solem quidē vos mi Apollinida, innumeris ſtadiorum
millibus abeſſe à ſummo cœlo dicitis, ac Luciferum ſupra
eum,& Mercurium alioſque planetas, inferiores ſtellis in-
errantibus, & qui magnis inter ſe ſpaciis diuiſi motus ſuos
conficiant: ponderibus vero & terrenis corporib. nullā ſi-
tatis in mundo inter ſe diſtantiam, nullum ſpacium tribui.
Videtis ridiculum eſſe,negare Lunam eſſe terram, quia di-
ſtat ab inferiori regione:& dicere ſtellam eam eſſe, cum ot
ſtadiorum millibus à ſuperiore cœlo depreſſa, & quaſi in
fundum quendam demerſa ſit?tanto quidem inferior aſtris
eſt,vt menſura interualli non poſſit exprimi, & vos mathe-
matici in ea ratiocinanda numeri deficiant: terram quo-
dammodo attingit,ac pone eam circumuecta, veluti orbi-
tam currus quandam replicat,vt ait Empedocles:

Quæ circum ſummam *

Non enim vmbram eius ſuperat ſæpenumero, paulatim e-
mergens ob Solis illuminātis magnitudinem. ſed ita vide-
tur proxime,& fere in vlnis terræ circumagi,vt terra lumen
Solis ei obſtruat,quando non attollit ſeſe ſupra vmbroſam
hanc, terreſtrem & nocturnam regionem, quæ eſt terræ
ſorte conceſſa. Itaque arbitror nobis audacter dicendum
in terræ terminis eſſe Lunam, ideoque ab huius extremis
lumini Lunæ offici. Conſidera porro omiſſis alijs inerran-
tibus & vagis,quæ demonſtrat Ariſtarchus libro de magni-
tudinibus & interuallis. Solis ſcilicet à Luna diſtantia d
interuallum quo à nobis ea abeſt maiorem eſſe rationem
octodecupla,minorem vigecupla. & tamen qui Lunæ mi-
nimam altitudinem tribuunt,eam faciunt tantam, vt Lu-
næ à nobis diſtantia terræ ſemidiametrum quinquagies
ſexies contineat. eſt autem linea à centro ad ſuperficiem
terræ XL. millium, ſi eos ſequimur, qui medium tenu-
runt in adſignandis menſuris. vnde ratiocinari licet, So-
lem à Luna amplius quam quadragies millena ſtadia
trecenta millia abeſſe ſtadiorum. tam longe eſt à Sole re-
mota Luna ob grauitatem, & tam prope ad terram collo-
cata. Quare ſi locis diuidendæ ſunt naturæ, profecto ter-
ræ portio & regio Lunam ſibi vindicat, hancque ea ſibi
res terrenæ iure cognationis & vicinitatis petūt propriam

Diſtantia Solis, Lunæ, terræ, centri.

Nequ

Neq; vero arbitror nos peccare quicquam, si iis quæ superiora vocantur corporibus tantum interuallum tribuẽtes, inferioribus quoq; spacium aliquod suę conuersionis concedimus, quod est à terra ad Lunam vsque. Nam & is modum egreditur, qui solam cœli superficiem extremã supra, reliqua omnia infra esse dicit: neq; tolerari potest, qui terra, atque adeo centro eius inferiorem locum circumscribit. Sed & mobili* hîc interuallum debitum concedente ob magnitudinem mundo. qui vero postulat vt omne sursum esse dicatur & sublime quod est supra terram: ei alius occinet statim hac lege deorsum debere haberi quidquid est infra stellarum fixarum globum. Denique quo pacto dicitur terram in medio iacere, cuius tandem rei? Nam Vniuersum quidem infinitum est: infinito, neque principium neque finem cum habeat, non conuenit habere medium. nam ipsum quoque centrum extremitas quædam siue terminus est: infinitas priuatio est terminorum. Qui autem non Vniuersis, sed mundi medium putat terram, facetus est, si non censet mundum eadem teneri infinitate. nam ne huic quidem medium est ab Vniuerso relictum: cum lare & fundamento carens in infinito feratur inani ad nihil quod naturæ ipsius sit accommodatum: aut si subsistat, aliam manendi causam inuenerit quam loci naturam. Eadem licet de Luna coniicere, alia eam animo potius & natura* differentiæ: altera heic quiescente, altera in motu versante. Præter hæc vero considera, an non magna res ipsos fugerit. Si enim quidquid quocunq; modo extra centrum terræ est, dici oportet supra esse, nulla pars mundi infra erit: sed supra fuerit & terra & omnia quæ ei incumbũt, & simpliciter quoduis corpus centro circumpositum: infra autem vnicum illud corporis expers punctum, atque hoc necesse erit omni mundi naturæ opponi: quando superum & inferum naturæ ratione inuicem opponũtur. Neque hoc duntaxat est in hac re absurdũ: sed causam quoq; grauia perdunt, ob quam deorsum vergant atque ferantur, cum nullum sit infra corpus ad quod moueãtur. nam quod corporeum non est, id neq; probabile est, neq; ipsi volunt tanta esse vi præditũ, vt omnia ad se trahat & circa se contineat. Interim ergo rationi hoc & ipsis rebus repugnans manebit, totum mundum supra esse, infra nihil, excepto

Vniuersi & mundi nullum esse centrum.

Loco naturam non mutari.

corporis & diuisionis experte, termino. Illud vero conse-
taneum est, quod nos dicimus, superis & inferis regionibus
satis ampla esse spacia tributa. Sed tamen si ita vis, pon-
mus contra naturam in cœlo terrestribus motum adscrib
sensim iam, non commotis (vt fit in tragœdia) animis ag-
dum hoc consideremus, hinc non demonstrari Lunam
nón esse terram, sed terram alieno à sua natuta loco sitam.
quandoquidem ignis etiam Aetneus contra naturam i-
fra terram est, ignis tamen est: & vtribus contentus aer n-
tura leuis est, sursumq; effertur, necessario tamen eo cog-
tur, quo vltro non ferretur. Ipsa autem, dii boni, anima *
non contra suam naturam inclusa tenetur corpori tard
non frigido, ignea ipsa vobis autoribus, & sensu nullo v-
denda, neque tamen idcirco dicimus animam corpore
boleri, aut esse nihil, non rem diuinam, ob corporis grau-
tatem & molem: sed quæ toto cœlo, omni terra mariq
peruagatis in carnes, ossa, medullasque subeat, & cum h-
more infinitis perpessionibus fiat obnoxia. Iam ille vest
Iupiter nonne sua natura inest magnus & continuus igni
& tamen nunc se demisit, atque inflexit omniumque col-
rum formam accipit in se per omnigenas mutationes. Pr-
inde vide tu, homo belle, ne transferens & abducẽs vnun
quodque eo, vbi natura illi locum videtur adsignasse, qu-
dam dissolutionem mundi commenteris, & Litem Emp-
docleam rebus immittas: aut potius priscos illos excit
contra naturam Titanes & Gigantes, fabulosamque illa
& terribilem confusionem atque errores introducas seo-
sim omne graue, omne leue ponens. *

Non heic iam Solis species formosa timetur,
Non terra hirsutum genus, aut salsi maris vnda:

non terra caloris erat particeps, nõ aqua spiritus: nihil gra
uium sursum, leuium deorsum mouebitur. Sed mixtionem
fugientes, & ab omni coniunctione abhorrentes res, soli
tariæque eæ, quæ principia rerum censentur, non admit
tentes vllam contemperationem altera alterius, omnem
communicationem auersantes, suisq; peculiaribus & con
tumacibus contentæ motibus, eo modo habebant, quo V
niuersum à quo Deus abest, vt Plato dixit: hoc est, sicut s
habent corpora animis destituta & mẽte, donec desidera
bilis facultas Prouidentiæ venit in naturam, amicitiamq

iis, Ve

iis, Venerem, & amorē indidit: vt Empedocles, Parmenides, Hesiodus cecinerūt. vt locum mutantes res, & vna alterius facultate impertita, aliæq; mansionis, alię motus necessitatibus illigatæ, & ad meliorem statum necessitate quadā adactæ, pro eo atq; natura ferebat vt concederent atq; mutarentur, concentum quendam societatemq; cōficerent. Etenim si nulla mundi pars pręter naturam fuit adfecta, sed vnumquodq; ita iacet vt natum est, nulla translatione, nulla mutatione indigens, quibus ne initio quidem opus habuerit: miror quodnam sit munus prouidētiæ, aut quid fecerit pater ille & artificiosissimus opifex Iupiter. Non enim in exercitu opus est scientia ordines instruendi, si sua sponte quiuis militum nouerit suum locum, ordinem & stationē, quam accipere debeat & tueri. neque vsus erit hortulanis * aut qui domos ædificent: si ibi aqua vltro adfluat plantis rigatione indigentibus: heic lateres, ligna, & lapides naturalibus motionibus pro se in locum concinnitatemque desideratam coeunt. Sin est, vt hæc ratio palam tollat prouidētiam, Deoque rerum dispositio & diuisio conuenit: quid mirum sic ordinatam esse & concinnatam naturam, vt heic ignis, ibi astra, rursumq; heic terra, superius Luna sit collocata, arctiore rationis quam naturæ vinculo constricta? Alioqui, si omnia naturalibus debeant ferri momentis, neq; Sol iam in orbem reuoluatur, neq; Lucifer, neq; aliorum vllum astrorum. sursum enim, non secundum circulum ferri leuia & ignea naturæ instinctus iubet. Si vero hanc natura admittit varietatē in locorum mutatione, vt heic ignis suo motu semper sursum tendat, quando autem cœlum attigit, cum eius rotatione circumagitetur: quid mirū, si etiam grauia & terrena ita superantur à continente corpore, vt aliud motus genus suscipiant. Non enim profecto id fert natura cœli, vt leuia sursum ferri prohibeat, grauia & deorsum inclinantia compescere nequeat. Sed vtrorumque natura ita vtitur, vt eam in melius conuertat. Verum enimuero si quod videtur nobis impauide est dicendum, omissis iis * opinionibus quorum habitus serua nostra fecit iudicia: apparet nullam Vniuersi partem ipsam à se ordinem, situm, motumve habere propria, quę absq; vlla cōditione naturalia possint dici. Sed quādo vnumquodq;, si cuius rei gratia ortum factumve est, ei se vtiliter mouēdum accommodet,

& vel ad agendum, vel ad patiendum & adficiendum ita se præbeat, vt eius saluti, pulcritudini & facultati congruat: tunc videbitur naturæ conuenienter collocari, moueri, effici. Etenim homo, quo non vlla alia res magis iuxta naturam est facta, in sublimi habet maxime grauia & terrestria, circa caput: in mediis calida & ignita: dentium superne alii, alii inferne sunt nati, neutri contra naturam. neq; ignis qui supra ex oculis emicat, secundum naturam est, contra naturam is qui in corde & ventriculo: sed quoduis horum congrue est vtiliterq; ordinatum. Quin omnium ostreorum considera naturam, atq; (vt vtar verbis Empedoclis.)

Inspice tergigraues conchas quandoq; marinas:
Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi saxo
Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

neque lapidea opprimunt aut affligunt humorem cui incumbunt, neque contra calor leuitate sua sursum euolans perit: sed omnia sunt commixta, inter seq; composita pro rei cuiusuis natura. Quamobrem probabile est mundum etiam, si quidem animal est, multis in partibus terram habere, in multis aquam, ignem, aerem: nō necessitate aliqua elisa hæc eo, sed ratione ita disponente. nam neque oculus isthac in parte corporis est, leuitate eo compulsus sua: neq; cor sua grauitate in pectus delapsum est, sed vtrūq; ita collocatum, quia hoc modo erat conducibilius. Non ergo putemus de mundi partibus terram huc pondere suo prolapsam: Solem vtris in morem sursum leuitate sua elisum: aut reliquas stellas veluti in bila?ce momento facto ea in quibus sunt loca occupauisse. Etenim ratione præualēte, stellæ tanquam luciferi oculi in facie Vniuersi insertæ circumferuntur. Sol autem qui cordis habet vim, ex sese calores & lumen tānquam sanguinem diffundit. terra & mari natura vtitur, sicut animal ventriculo & vesica. Luna Soli & terræ interposita, sicut iecur inter cor & ventriculum, aut aliud molle viscus insitum: calorem hāc demittit, & quę hinc exhalant coquendo purgandoque ad se extollit. quōd si eius * terreæ partes & soliditas etiam ad alia habēt accommodatam rationem: certe vbiq; hæc sententia potior est, quam quæ necessitate materiæ isthæc definit. Quid enim ex illorum dictis probabile eliciemus? Dicunt ætheris partes lucidas & tenues ob raritatem esse cœlum factas: densatas &

Analogia mundi & corporis principum partium.

coa.

coactas, astra, quorum ignauissimum & turbidissimum sit Luna. Et tamen videre licet, Lunam non esse ex aere secretam. sed etiamnum in multo qui circa ipsam est moueri, magnamq; habere infra se ventorum * volui & cometas. Adeo non momentis grauitatis aut leuitatis vnumquodq; corpus appenditur, sed alia ratione disposita atq; ordinata sunt. Hæc cum essent dicta, & Lucius mihi successionē disserendi mandasset, iam ad demonstrationes tendente sententia: Aristoteles subridēs, Testor, inquit, totam tuam disputationem fuisse contra eos, qui Lunam semigneā facientes, vniuerse corpora alia sursum, alia deorsum vergere suapte sponte ponunt. Id autem ne fortuito quidem nobis venit in memoriam, esse, qui dicat astra cum in orbem natura sua reuolui, tum diuersæ à quatuor elementis esse naturæ. vt & mihi supersedere labore liceat & * Lucius * Mi homo, inquit, alia fortassis astra & totum cœlum nobis ponentibus natura esse pura & sincera, omnisque mutationis & affectionis vacua, ac motu circulari prædita, ideoque & * nunquam desinente conuersione, nemo in præsentia contra certauerit: quanquā innumeræ sunt difficultates. Quādo autem ista ratio deorsum traducta Lunam attigerit: nō iam immunitatem perpessionum in ea tueri, eiusq; corporis pulchritudinē potest: sed vt reliquas inęqualitates & discrimina omittamus: ipsa illa in Luna apparens facies, affectione quadam substantiæ, aut admixtione qualicunque alterius naturæ accidit. Patitur autem aliquid omne quod miscetur, dum suam amittit sinceritatem, ac vi à deteriore natura occupatur. Ipsius porro Lunæ tarditatem, & celeritatis retusionem, tum caloris inefficacitatem & obscuritatem, quo (vt Ion ait) nigra non maturatur vua, quid aliud quam imbecillitatem dicemus? Tum Aristoteles: Ergone * affectio corpori sempiterno & cœlesti accidit? Omnino vero, inquit ille, mi Aristoteles, terra quatenus est, res pulcerrima, admiranda, & probe ornata videtur esse Luna. sin vt astrum eam, lumenq; aut corpus diuinum ac cœleste consideras, metuo ne deformis atque turpis sit & pulcram appellationem dedecoret. Siquidem in cœlo tam multis astris hęrentibus, sola ipsa alieno indiget lumine, vt ait Parmenides,

Et semper Solis radios aduersa tuetur.

Equidem socius noster in disputatione circulari cum illud

Anaxa-

De Lunæ illuminatione.

Anaxagoreum demonstrasset, Solem Lunæ suum splendorem impartiri, laudatus est. Ego autem hæc non dicam, quæ à vobis, aut vna vobiscū didici: sed dedita opera ad id quod reliquum est me conferam. Probabile est ergo Lunam non vitri aut crystalli in morem illuminari, Sole eam suo perlucente & illustrante lumine: neque rursus quadam fulgoris & luminis coitione, vt cum faces lumine augētur. Sic enim non minus in nouilunio quam cum dimidius orbis nobis illustratus apparet, toto orbe refulgens nobis videretur: non cohibens neque obstruens Solis radijs transitum, sed ob raritatem transmittens. Neque vero Sol lumen Lunæ i contemperato suo accendit. non enim vt cum diuiduo, aut vtrinque gibbo orbe Luna cernitur, declinationes eius & uersiones pro causa possunt poni, ita hoc etiam in nouilunio facere licebit. cum tunc ad amussim, vt ait Democritus, subiecta illustranti, excipiat Solis lumen. itaque tum & fugere ipsa debebat, & Sol per eā pellucere. quod tantum abest ne fiat, vt cum ipsa in coitu obscura sit, tum sæpenumero Solem quoque abscondat:

Dissipat in terram radios cum desuper eius,
Et terræ spacium tam latum lumine priuat,
Quam latum glaucæ Lunæ complectitur orbis,

vt ait Empedocles: perinde ac si in noctem & tenebras, non in aliud astrum lumen Solis incidisset. Quod autē dicit Posidonius Lunæ profunditatem in causa esse, cur per eam Solis lumen non penetret: id euidenter refellitur. Aer enim quantumuis immensus, & qui multis modis quam Luna est profundior, totus tamē solaribus radijs illustratur. Relinquitur ergo Empedoclis sententiam esse veram: nempe reflexione luminis Solaris ad Lunam, hîc ab illa res illuminari. vnde fit, vt neque calidum neque splendidum ad nos lumen perueniat: quod futurum videbatur, si inflammatio & permixtio luminis fieret. Sed quemadmodum reculsæ voces obscuriorem soni Echô faciunt: & ictus à resultantibus telis languidiores accidunt:

Sic Lunæ feriens fulgor Titanius orbem,

imbecillum hebetemq; defluxum ad nos dimittit, ob infractionem vi debilitata. Sub hæc Sylla: sane, inquit, aliquam hæc verisimilitudinem habent. quod vero validissimum est eorum quæ contra obijciuntur, an iam est aliquo pacto explicatum

plicatum, an vero fefellit socium nostrũ? Quid, inquit Lucius, aliud dicis, quam quod de Luna dimidium orbis illustratum exhibente quæritur? Hoc ipsum aiebat Sylla. Habet enim rationem, quod cum omnis reflexio fiat ad æqualem angulum cum Luna dimidiata medium cœli tenet, lumen ab ea non fertur in terram, sed ad latus eius delabitur. Sol enim in horizonte constitutus, radijs suis Lunã tangit. itaq; is fractus ad æquales angulos in alterum relidetur extremum, neque huc splendorem dimittit. alioqui oportet magnam diuersitatẽ anguli fieri, quod est nefas. At me hercle, inquit Lucius, hoc tamen dictum est fieri: etsi te præsente, (Menelaum mathematicũ inter dicendũ intuens compellabat) vereor thesin mathematicum istam euertere, quæ fundamenti instar catoptricæ subiacet de speculorum causis & rationibus doctrinæ. Omnem ergo reflexionem tendere ad æquales angulos, neque sensui apparet necesse esse, neq; in confesso est. Sed primum in curuis speculis hæc positio improbatur, cum res maiores quam sunt videntur, reflexione facta ad vnum visus punctum. Fallit deinde etiam in duplicibus speculis cum duobus inter se consertis ad angulum, vtraq; superficies duplæ speciẽ reddit. fiuntq; quatuor imagines ab vna facie, duæ exterioribus aduersæ, obscure dextras partes in profundo speculorum sinistrorum repræsentantes. Culpatur etiam * quæ cur fiant, Plato causam reddidit. Dixit enim, speculo hinc inde eleuato visus reflexionem variare, ab vna in alterã parte recidentem. Si ergo visi statim ad nos * recurrũt: quæ vero in alteram speculi partem delabuntur, rursum inde ad nos feruntur: fieri non potest vt omnes reflexiones ad æquos accidant angulos: quanquam illi sententiam nostram impugnantes contendunt defluxibus qui à Luna in terram feruntur æqualitatem angulorum tolli, hoc illo censentes multo esse probabilius. Enimuero vt hoc demus & gratificemur percaræ nobis geometriæ: primum fieri id par est in speculis ad vnguem læuigatis. at Luna multas habet inæqualitates, asperitates multas: vt fulgores qui à magno corpore accidunt altitudinibus non exiguis inuicem resplendere possint, ac omnimode reflecti, implicari, resplendentiamque inter se cõtinuare, quasi à multis ea ad nos ferretur speculis. Deinde, vt reflexionẽ ponamus ad ipsam Lunam fieri æqualibus angulis:

Reflexionis lex & de speculis.

*

* angulis: tamen fieri poteſt vt radij per tantum ſpacium d-
lati frangantur & delabātur, vt lumē componatur & ſple-
* deat. Sunt qui etiam oſtēdant deſcriptione quadam, mu-
ta lumina in terram dimitti ad lineam ſub inclinata ſubt-
ſam. Inter dicēdum autem delineationem moliri idq; apu
multos, non licebat. Omnino autem, dicebat, miror c
contra nos allegent dimidiatū orbem Lunæ, cum eius e-
dē ſit cum vtrinq; gibboſa, & cum falcata ratio. Nam ſi æ-
theream molem aut igneā Lunæ (ſiquidem talis eſſet,) S
illuminaret, nunquam profecto relinqueret ſemper app
rens ſenſui vmbroſum & luminis expers hemiſphæriū eiu
Sed ſi vel paulum attigiſſet ſuperficiē, impleri eam lum-
ne totamq; mutari vſquequaq; ob agilitatē prodeunte c-
* ueniebat. Si enim vinum aquæ extremitatē attingens, a
gutta ſanguinis in humorem incidēs, totum inficit aut r-
bore tingit: ipſum vero aerem aiunt non defluxionib. qu-
buſdam radijſve permixtis, ſed totum ictu luminis muta
& alterari: quonam pacto ſtella ſtellam, & lux lucē ſi atti-
gat, arbitrantur nullam confuſionē, nullam per totā mi-
tionem fieri aut mutationem, ſed ea duntaxat à Sole illu-
ſtrari, quorum attingit ſuperficiem. Quippe is circulus, q
ſuo circuitu Sol in Luna deſcribit, qui modo incidat in l-
neā qua Lunæ viſibilis pars ab inuiſibili diſtinguitur, ali
ad rectos inſiſtat angulos & diuidat mediam, mox alijs at
alijs inclinationib. proportiones varias ſplendidæ partis a
vmbroſam efficiat, Lunæq; formas vtrinq; curuas, aut falc-
tas exhibeat: planiſſime omnium demonſtrat eam quæ d-
citur Lunæ illuminationem, non contemperationem, ſe
contactum: neq; luminis confluxum, ſed circumfuſione
eſſe. Quando autē non illuminatur tantum ipſa, ſed huc e
iam luminis ſimulacrum mittit: fit etiam acrius vt conten
damus de ratione quæ de ei⁹ ſubſtātia fuit allata. Reflexio
nes enim fiunt non ad vllam rem raram & tenuibus parti
conſtantem: neq; facile imagineris ignem ab igne reſilien
tem, aut lumē a lumine Sed oportet ſolidum denſumq; eſſ
id à quo recelli & reflecti aliud debeat: vt in id ictus incum
bat, indeq; referatur. Ipſum adeo Solem aer tranſmittit, n
impediens aut relidens radios eius: a lignis, lapidibus, & ve
ſtibus in Sole poſitis multæ reſplendentiæ & circumfulgē
tiæ exſiſtūt. Sic & terram videmus ab eo illuminari. non e-
nim

enim in profundum vt aqua, nec per totã vt aer dimittit radios. ſed ſicut circulus Lunam ambit, partemq; eius illuminandam deſcribit: ita alius terrã circuit, partemq; eius definit, quam Sol ſubinde illuſtret, reliquo luminis experte. videtur enim aliquanto maior vtriuſque portio quæ illuminatur, quam eſt ſemiſſis globi. Concedite vero mihi vt hoc geometrice loquar è proportionum collatione. Si tria ſunt quib. à Sole lumen accidit, terra, Luna, aer: videmus tamen * Lunam non magis quam aerem aut terram illuminari. neceſſe autẽ eſt ſimilis eſſe naturæ, quæ ab eadem re affici eodem modo ſolent. Heic omnib. laudantibus Lucium, Præclare, inquam ego, qui pulcræ rationi pulcrã adiecisti proportionem. nõ enim tu is es defraudandus. Tum ſubridens Lucius: Proinde, ait, denuo proportione vtamur, demõſtrabimuſq; Lunam terræ eſſe cognatam, non eo tantum quia eadem à re eodẽ afficiuntur modo, ſed & quia idem agunt. Etenim nihil eorum quæ circa Solem fiunt ita ſimile eſſe eius occaſui atq; eſt defectus ipſius, conceditis (puto) mihi: memores eius coitus Solis cũ Luna, qui nuper fuit. quo statim ſub meridiẽ incipiente, ſtellæ in multis paſſim cœli partib. effulſerunt, aeriſque ea fuit temperies, qualis eſt incerta luce in crepuſculo. ſi non concedetis, Theon hic noſter Mimnermum allegabit, & Cydiã, & Archilochum, & præter hos Steſichorum ac Pindarũ, qui deplorant in defectibus ſplendidiſſimum ſibi eripi Solem, & quaſi in media nocte ſe eſſe, radioſque Solis tenebroſo ferri tramitte. ſuper omnes Homerum, qui facies hominũ nocte & caligine occupari ait, Solemque & Lunam de cœlo perijſſe: idque fieri alio menſe deſinente, alio incipiente. Reliqua puto mathematicis ſubtilitatibus in * eductum eſſe. Id vero conſtat, noctem terræ eſſe vmbram, & defectus Solis Lunę vmbram eſſe, quando viſus noſter in eam incidit. Nam Solem, poſtquam occidit, videre ne poſſimus, terra interpoſita luminibus noſtris officit: cum deficit, Luna noſtro viſui aditum obſtruit. Horum vtrunque obſcuratio eſt: ſed occiduum, terra, defectum Luna facit viſum interuertendo. Ex his autem quid conſequatur, facile poteſt intelligi. Si enim ſimilia ſunt effecta, ſimiles etiam ſunt cauſæ ea efficientes. eidem enim eadem accidere ab ijſdem, neceſſarium eſt. Quod autem tenebræ in defectibus nõ ſunt ita profundæ,

Eclipſis Solis & Lunæ.

Odyſſ. v. 352. & Odyſſ. ξ. 162.

neque

neque aer perinde atque noctu occupatur ijs, non est quod
miremur. Est enim eadem substantia eius quod noctem, &
eius quod defectū efficit corporis: magnitudine differunt.
Nam Ægyptij, nisi fallor, septuagies bis contineri in terræ
quantitate Lunæ quantitatem censent: Anaxagoras an
tam pronunciauit Lunā esse, quanta est Peloponnesus. A-
ristarchus proportionem diametri facit minorē quam ut
LX. ad XIIX. maiorem aliquanto quam sit CVIII. ad XIII.
Vnde fit vt terra prorsus Solem cōspectui nostro subtrahat
ob magnitudinem: magna est enim obstructio, & nocturno
tempore durat. Luna autem etiam si totum aliquando oc-
cultet Solē, tamen is defectus latitudine & tempore caret,
sed quidam elucet splendor circa orbitā, non sinens altam
nimiamque fieri vmbram. Aristoteles vero antiquus ille cur
Luna sępius quam Sol deficere videatur, causam inter alias
etiā hanc posuit: quod Sol Lunę interiectu obscuretur, Lu-
na terrę. Posidonius autem sic definiens: Hęc affectio de-
fectus est Solis, coitus vmbræ Lunæ, cuius defectum * Hi e-
nim solis defectus est quorum inter visum & Solem vmbra
Lunæ interijcitur. Fatens autem vmbram Lunæ ad nos fer-
ri, nescio quid sibi ad dicendum reliqui fecerit. Impossibile
quippe est astri vmbrā exsistere: cū vmbra dicatur id quod
lumine caret. at lumen vmbram nō facit, sed abolet sua
* natura. Sed quodnam post hæc fuit argumentum allatum?
Et ego, Eundem, inquam, Luna defectum passa est. Recte
aiebat, admonuisti. Sed vtrum quasi nos posuissemus Lu-
nam deficere ab vmbra captam, iam ad eam conuertim-
tur rationē? aut vultis vt quasi exercitatione dicendi insti-
* tuta singulis recensendis argumentis demōstrationes pro-
feram. Omnino, dicebat Theo, de his declamato. Mihi e-
nim opus aliquo est qui persuadeat: cum id duntaxat intel-
lexerim, quod cum in vna linea sint tria corpora, terra, Sol,
& Luna, defectus contingant. tum enim aut terram Lunæ,
aut Lunam terræ Solem adimere: hunc Luna, eam terram
medio triū constituta deficere: illud in coitu luminarium,
hoc in oppositione fieri. Tum Lucius: Fere, inquit, hæc de
dictis sunt potissima. Verum si lubet, primo loco rationem
ex vmbrę figura ductam accipe. Est enim conus siue turbo:
quippe cum magnus ignis lumenve Sphæræ formam ha-
bens, minorem, sed ipsam quoque globosam, amplectitur

Vmbra terra.

molem. Itaque in defectibus Lunæ circumscriptiones eorum quæ obscurantur, quib. à lucidis distinguuntur, circulares sunt. nam teretis ad * aut accipiet sectiones, quæ præbet vsquequaq; progredientes, ob similitudinem fiunt circulares. Secundo loco id te arbitror intelligere: quod Lunæ partes eę primum lumine destituuntur, quę ad subsolanum spectant: Solis eæ, quæ ad occasum. mouetur autem vmbra terræ ab ortu versus occasum, Sol & Luna cõtra versus ortum. Hæc & sensus deprehendere potest in ijs quæ apparent, & rationib. haud prolixis queunt perdisci. Ex his autem causa defectuum confirmatur. Quoniam enim Sol deicit deprehensus, Luna autem occurrens ei quod ipsam lumine priuat: conuenienter, immo autem necessario ille à posteriore parte primum inuaditur, hęc à priore. hinc enim incipit obstructio, vnde primum ingruit id quod obstruit lumini. Ingruit autem Soli Luna ab occasu cõtra eum contendens: Lunæ vmbra ab ortu, vt in oppositã tendenti partem. Tertium est temporis & magnitudinis defectuũ ratio. Etenim Luna quando sublimis & â terra longius distans deficit, nõ diu hæret in tenebris: cum vero humilis & terræ vicina in vmbram incidit, admodum premitur, & tarde ex ea emergit. Et quidẽ humilis celerius, sublimis tardius mouetur. Sed causa discriminis in vmbra est: quæ latissima circa basin seu fundum, quippe conus, paulatimque se in verticem acuens, in exilem desinit apicem. Itaque Luna humilis in eam incidens, maximis eius circulis capitur, profundamque & caliginosissimam partem pertransit. superne autem velut in vado ob tenuitatẽ vmbræ stricta, celeriter discedit. Omitto autẽ quæ seorsim, proprias * Videmus enim ignem ex vmbroso loco magis effulgere ac lucere ob crassitiem aeris caliginosi, qui splendorem diffluere & dissipari non finit, sed eius substantiam continet atque cohibet. siue ea sensus est affectio, quomodo calida frigidis adposita calidiora, & voluptates iuxta dolores fiunt vehemẽtiores: ita splẽdida pone tenebrosa magis fulgeant, ob diuersas adfectiones in contrarias partes intenta imaginatione. Videtur autem prius illud esse probabilius. In sole enim omnis natura ignis, non modo fulgorem suum admittit, sed concedendo etiã languidior & obtusior fit: dissipat enim calor ac diffundit eius vim. Si ergo Luna ignẽ sortita est imbecillum

 & in-

Luna an ignis an astrum.

& inefficacem, stella (vt ipsi aiunt) turbidior: nihil corum, quæ ei accidere videmus, sed contraria omnia euenire par fuit. nimirum vt videretur quando nunc occultatur, occul-taretur quando apparet. hoc est, reliquo tempore occultari debebat, ab æthere continente obscurata, effulgere autem & splendere per sex menses, rursumque alios quinque, quando sub vmbram terræ subit. Nam illi CCCCLXV. cir-cuitus eclipticorum pleniluniorum, XLIV habent sex men-sibus singulos, reliquos quinque mensibus constantes. Tanto itaque tempore oportebat Lunam apparere in vm-bra splendentem. At ea in vmbra quidem lumen suum a-mittit: recuperat autem illud, postquam vmbram effugit. Et sane interdiu sæpenumero apparet: vt quiduis potius * quam ignem & sidereum corpus existimari debeat. Hoc vbi dixit Lucius, prouolauerunt simul quodammodo ad im-pugnanda isthæc Pharnaces & Apollonides. Et concedo-te dicendi partes Apollonide, Pharnaces: hoc ipsum, in-quit, maxime ostendit Lunam astrum esse, aut ignem. Non enim prorsus latet in defectibus, sed effulget colore quo-dam prunam referente & terribili, qui eius est proprius. A-pollonides autem instabat aduersus vmbram, inquiens, & semper à mathematicis dici locum qui nulla illustratur lu-ce: tum vmbram à cœlo non admitti. Hoc vero, aiebam, est contra nomen potius sophistice, quam in rem physice ac mathematice disputare. Eum enim infra terram locum, ad quem aditus lumini est obstructus, si vmbram quis dicere nolit, sed luminis vacuam regionem, tamen necesse est Lu-nam quando eo peruenit * Atque omnino, dicebam, stul-tuum est negare vmbram terræ eo pertingere * vmbra Lunæ incidens visui, & * ad terram, defectum Solis facere. Nunc me ad te, Pharnaca, conuertã. Color enim ille prunæ simi-lis & ardens Lunæ, quem eius propriũ esse inquis, corpo-ris est densitate & profunditate præditi. nullæ enim reliquiæ, nullũ vestigiũ flãma in raris permanet corporib. neq; pru-næ fiunt, vbi non aliquod solidum corpus subijcitur, quod vim ignis alte admissã seruet. sicut & Homerus alicubi ait:

Lunæ color.

Iliad.ι.213.

> *Extincto postquam sed flamma euanuit igne,*
> *Substrauit prunas* ———

non enim ignis, sed corpus ignitum videtur pruna, ab igne affecta res qui in corpore solido & radicẽ habente perma-

ne

peat ac duret. flammæ autem, rari nutrimenti & materię ce leriter ob infirmitatem consumtæ incẽdium ac fluxus sunt. Itaque Lunam terrenam esse & dẽsam vix vllo alio ęque euidenti argumento ostendi poterat: siquidem pruneus ille * color eius esset proprius. Sed non est, mi Pharnaca: & videmus Lunam deficientem alias alium colorem sumere: quos mathematici temporis ratione sic discernunt. Si sub resperam Lunã deficit, horribiliter nigra apparet vsq; ad horam tertiam & supra semissem horæ Si media nocte, tunc istum puniceum & igneum colorem edit: à septima hora & semisse rubor ostenditur: versus auroram iam cœruleum trucemque vultum sumit, a quo eam potissimum poetæ & Empedocles glaucopin, id est, cæsiam appellant. Proinde cũ videamus Lunam in vmbra tot colores adsciscere, non recte illi arripiunt pruneum: quem potissimum aliquis alienum ab ea esse dixerit, ac mixturam potius luminis deficientis, & per vmbram enitentis: proprium vero, nigrum & terrestrẽ. Iam cum heic Solis radios excipientibus purpureis aut puniceis vestibus, paludib. item & fluuijs, vmbrosa viciniæ loca colorem istorũ æmulentur, & ob omnigenas reflexiones multiplicibus illustrentur splendoribus: quid mirum res habet, si copiosus vmbræ fluxus veluti in pelagus cœleste incidens non stabilis aut quiescentis luminis, sed ab innumeris exagitati astris, variasq; mixtiones & mutationes in se admittẽtis, aliũ alias colorem à Luna expressum huc refert? Stella enim, aut ignis in vmbra nunquam videbitur nigro, glauco, aut cœruleo colore. Montib. vero, & cãpis ac maribus multæ à Sole colorum formæ inferuntur, vmbrisque & nebulis tanquam pigmentis permixtus ea splẽdor inducit. Et maris quidem colores conatus est Homerus vtcunq; nominibus exponere, mare violæ, viniq; rubri forma prædi tum dicens, & alibi glaucum, vndam purpuream, tranquillitatem albam. quæ vero terræ accidunt diuersitates colorum, alias aliter accidentium, omisit: quia nimirum immẽsus eorum esset numerus. Cæterum Lunã probabile non est eandem cum mari habere superficiem: sed natura terræ cognatissimã esse ei, quã priscus iste Socrates fabulose protulit. siue per ambages Lunã innuens, siue de alia quadã mentionem faciens. Nihil enim vel incredibile est, vel mirabile, si Luna cum nihil in se corruptum, nihil cœnosum habeat,

Ilia. λ. 298 α, 350. α, 34. *Odyss.* λ. 43. κ. 94. * *

beat, & è cœlo luminis puri fructum, caloremq; non immo-
dicum aut sæuum percipiat, sed humectum & innoxiũ: a-
se pulcritudines locorum admirabiles, mõtes flammantes,
ac cingula habet purpurea, aurumque & argentum non in
profundo dispersum, sed quæ in planiciebus copiose effl-
rescant, aut in collibus læuibus circumferatur. quorum d-
inde simulacra ad nos per vmbram alias alia continentis
aeris mutatione diuerse efferantur. Neque vero diuinitatis
opinionem & venerationem hoc pacto Luna amittit, quæ
* sacra ab hominibus iudicatur: quam si eam fœculentum
de sententia Stoicorum ignem & turbidum statuas. Ignis
quidem apud Medos & Assyrios barbaricis colitur honori-
bus: qui damnosa pre metu venerantur, neque tam honore
afficiunt quam abominantur. At vero terræ nomen nemini
non Græcorum habetur carum, venerabile: & auitum no-
bis est ei, vt alijs quoque dijs, diuinos honores deferre. Lon-
ge vero ab eo absumus, nimirum homines vt Lunã quæ cœ-
lestis est terra, existimemus animæ mentisq; & eorum exsor-
* tem, propter quæ dijs primitias conuenit offerri: sed legiti-
mam ei beneficiorum gratiam rependimus, & pro iure na-
turæ veneramur id quod virtute, potentia ac dignitate hu-
manam excedit conditionem. Quare nihil nos peccare ar-
bitramur, dum eam terream statuimus.

De facie in orbe Lunæ apparente.

Quod ad faciem attinet in Luna apparentem: sicut nostra
terra sinus habet quosdam magnos: ita censemus Lunam
quoq; profunditatibus & rupturis magnis esse apertam, a-
quam aut aerẽ caliginosum cõtinentibus: in quas Sol suo
lumine non penetret, sed eas deserens, reflexionem dissipa-
tam faciat. Excipiens heic sermonem Apollonides: Ergone
inquit, ipsam obtestans Lunam, fieri hoc vobis videtur pos-
se vt rupturarum quarundam aut conuallium vmbræ sint,
quæ huc & vsque ad nostrum visum pertingant? aut non ra-
tiocinamini quid inde sequatur? Tum ego: Hoc, inquam,
quamuis non ignorantes tamen audiatis *

* Lunæ diameter, XII. digitorum magnitudine apparet in
medijs distantijs. nigrarum autem & vmbrosarum macula-
rũ vnaquælibet semisse digiti maior videtur, ita vt amplius
sit quam semuncia diametri. Iam si diametrũ ponamus Lu-
næ duntaxat triginta millia stadiorum, ex proposito in ea

vnum-

vnum quodque vmbroſorum diametrum habebit 10. ſta-
dijs ampliorem * quingentis ſtadijs. Primum ergo vide an
in Luna poſſint tanti hiatus, tantæ aſperitates eſſe, vt tan-
tam vmbram faciant. deinde tantæ cum ſint, cur à nobis
non cernantur. Ergo heic renidens: Bene tu, inquam, Apol-
lonida, qui talem nobis inueneris demonſtrationem, qua
& me & te euincas maiores Aloidis eſſe iſtis: non quidem
quouis diei tempore, ſed mane potiſſimum ac veſperi. Pu-
taſne cum Sol vmbras noſtras facit immenſas, hanc pręcla- *
ram ſubijci noſtro ſenſui ratiocinationem: ſi magnum eſt
quod vmbram de ſe proijcit, ingens eſt quod vmbram
creat? In Lemno neutrum noſtrûm fuiſſe, liquido noui. ta-
men ambo peruulgatum hoc Iambicum ſæpe audiuimus,

Athos obumbrat terga Lemniæ bouis.

incidit enim, vt conſentaneum eſt, montis vmbra buculæ
æneæ, per mare in longum porrecta haud paucioribus. 10cc.
ſtadijs. * obumbrandi altitudinem eſſe in cauſa, quod mul-
tipliciter excedentia quantitatē corporum interualla vm-
bram faciāt. Id ergo heic etiam in Luna contēplare, quan-
do in plenilunio maxime expreſſam faciei imaginem exhi-
bet, ob profunditatem vmbræ, longiſſime tunc à Sole diſſi- *
ta. nam diſtantia luminis ipſa vmbram magnam, non ma-
gnitudines inæqualitatum quæ ſunt infra Lunam efficit.
Quin etiam montium eminentias Solis radij nō ſinunt in-
terdiu conſpici, cum cernantur valles & quæ in profundo
ſunt atq; vmbroſa, idq; eminus. Non eſt ergo abſurdum, ſi
Luna quoq; vt illuminetur, radioſq; Solis in ſe recipiat, vi-
dere nequimus ita exacte. Quando autem vmbroſa iuxta
ſplendida ponuntur, horum diſcrimen viſum nō fallit. Ve-
rum id, dicebam, magis refellere videtur eam quæ perhibe-
tur à Luna reflexionem: quod qui in reflexis ſtant radijs, ijs
non tantū id quod illuminatur contingit videre, ſed etiam
id quod illuminat. Quando enim ſplendore ab aqua in pa-
rietem reculſo viſus in ipſo fuerit loco, vbi fit reflexio: tunc
tria iſta cernit, reflexum ſplendorem, aquam in qua radij
recelluntur, ipſumq; Solem, à quo lumē in aquam incidens
reflectitur. His & in confeſſo poſitis, & ſenſu perceptis, po-
ſtulant ab ijs qui reflexione radiorum illuſtrari à Luna ter-
ram adſerunt, vt oſtendant noctu apparentem in Luna So-
lē: ſicut interdiu in aqua cernitur, quādo hęc eius radios re-

Rurſum de reflexione.

flectit. quod cum non appareat, aliter eam quam reflexio-
ne illuminari censent: ac proinde Lunã quoq; terrã non es-
se. Quid ergo aduersum eos dicendum est, aiebat Apollo ni-
des? nam isthęc de reflexione ratio etiam ad nos pertinet.
Sane, inquam ego, quodam modo communis ea est ratio,
quodam modo non communis. Primum autem vide quale
* sit id quod de imagine dicitur, quã sit peruersum, & (quod
aiunt) sursum versum flumina. Aqua enim in terra est & in-
fra, supra terram Luna & in sublimi. Itaq; etiam anguli re-
flexionum diuerse fiũt, cum alia sursum ad Lunã, alia deor-
sum ad terrã vertice suo tendat. Non ergo postulent quã-
uis speciem esse speculum, & quouis interuallo æqualẽ fieri
reflexionẽ. nam euidentiæ hoc repugnat. Qui vero dicunt
Lunam non esse corpus tenue & lęue, vt est aqua, sed solidũ
& terrenum: nescio quomodo Solis in ea imaginem à visu
volunt cerni. Nam neque lac huiusmodi speculares reddit
imagines, neq; visum reflectit: ob inæqualitatem & asperi-
tatem partium. nedum Luna possit emittere à se visa talia,
sicut specula lęuiora faciũt. Sed & in his si qua rima, aut sor-
des aut turbatio incidat, punctum à qua solet visus reflectĩ
efformatur: atq; ista videntur quidem, sed resplendentiam
non exhibent. Qui autem contendit * aut etiam visum no-
strum ad Solem contendens esse: lumen autẽ visum, cœũ
hominem. Est enim verisimile Solis ob vehementiã & splen-
dorem cum ictu factam reflexionem ad nos ferri. At visus
imbecillis cum sit & minima particula, quid mirum si neq;
ictum repellentem infert, neque resiliens continuitatem
seruat, sed frangitur ac deficit, cũ tanta ei non sit copia lu-
minis, vt non diuellatur inæqualitatibus & asperitatibus
occurrens. Non est enim impossibile ab aqua & alijs specu-
lis reflexionem, cuius in propinquo adhuc tenetur princi-
pium, validam resilire. Sed à Luna etiamsi aliquæ delaban-
tur, infirmæ erunt ac languidæ, & quæ ob interualli ma-
gnitudinem prius deficiant quam ad nos perueniant. Ali-
quin etiam causa speculorum validius reflectunt Solis ra-
dios, ita quidem vt flammas quoq; sæpenumero edant: cu-
ua & globosa, quia vndiq; renituntur, imbecillem & obscu-
* ram * videtur scilicet, quando duæ irides apparent, nubem
nubè continẽte, eius colores esse obscuros & incertos qui
est in continẽte nam exterior nubes longius à visu distans

reflexio

reflexionem reddit inualidā. Et quid attinet plura dicere? Quando enim Solis lumen à Luna reflexum omnem amittit calorem, & splendoris eius ægre ad nos perferuntur tenues atq; languidę reliquię: poteritne visus noster eodē tā longo permeato spacio Solaris qualemcunque portiunculam imaginis de Luna reportare? Ego quidem non puto. Considerate vero, aiebam, etiam vos, an idem accidat visui nostro à Luna & ab aqua: an terræ, plantarum, & hominū * siderumque imagines Luna plena repręsentet, sicut faciunt alia specula. quod si visus acies ad hæc nō reflectitur tum ob imbecillitatem, aut asperitatem ipsius Lunæ: ne aduersus Solem hoc requiramus. Ac nos quidem, dicebam, quæ ibi dicta sunt, nisi si quid memoriam fefellit, retulimus. Tempus autem est vt Syllam quoque exhortemur, adeoq; poscamus ab eo narrationem, vt qui certa conditione auditor interfuerit. Proinde, si ita vobis videtur, ambulandi finem faciemus, & considentes in sedilibus, fixum ei præbebimus auditoriū. Placuit hoc. & cum consedissemus, Theo Ipse quidem, inquit, non minore quam vllus vestrûm audiendi quæ dicētur desiderio teneor. ante tamen, Lampria, de iis qui Lunam dicūtur inhabitare, peruellem aliquid audire: non vtrum habitent aliqui, sed an habitari possit. hoc enim si nequit, à ratione alienum erit eam esse terram. nam videbitur ad nullum vsum & frustra exstitisse, cum neq; fructus edat, neq; hominibus quibusdam sedem, ortum, & vitæ degendæ locum præbeat: quarū rerum causa hanc nostrā terram exstitisse de Platonis sententia dicimus, nutricē nostrā, dieiq; & noctis fidelē custodem atq; opificē. Vides autem de hoc argumento multa & serio & ioco disputari. Lunam enim aiūt eorum qui infra degunt tanquam Tātalorū imminere capitibus. rursumq; eos qui ipsam incolūt, Ixionum instar illigatos tanto impetu volui ac reuolui. Et quidem nō vnico motu Luna versatur, sed est, vt solent appellare, triuia: in Zodiaco simul in lōgum, & latum, & pro- * fundum circummeans. primum motum circuitionem, secundum volutationem, tertium nescio quî inæqualitatem vocant Mathematici: cum nullam earum motionum cōstitutis certisq; finibus includi videamus * Mirum non est, si impetu agitationis leo in Peloponnesum decidit. sed tamē nonne innumeros quotidie videmus hominum casus, & vitas

An Luna habitetur.

Timæo.

tas quasi calcitrando proiectas, isthinc in caput hâc deu-
lutorum. Etenim ridiculum est dubitare an ibi mansio sit
ortui locus nullus datur. Nam cum Ægyptii & Troglod-
tæ, quorum vno die quotannis Sol per momentum temp-
ris in solstitio capitibus imminet, mox discedens, tantu
non comburantur ob aeris siccitatem: an credibile est e
qui in Luna sunt quotannis duodecim perferre posse sols-
tia, singulis mensibus Sole in plenilunio supra capita e
rum insistente? Iam flatus, nubes, imbresque (sine quib
* neque nasci neq; natæ durare possunt plantæ) ibi coire,
cogitari quidem potest, in tãto calore, tanta tenuitate an-
* bientis. quando ne apud nos quidem altorum montiu
vertices feris istis aduersisq; tanguntur tempestatibus: s
aer ibi iam tenuis, motuque ob leuitatem suo præditu
coitionem istam & densationem effugit. Nisi me hercle d
cere velimus, quo modo Achillem Minerua nutrimentu
respuentem nectare & ambrosia instillatis aluit: Luna
quoque, vt quę Minerua dicitur atque est, quotidie ambr
siam exhibendo istos homines nutrire: quemadmodum
psos deos Pherecydes ille priscus pasci putauit. Nam Indi
illa radix, quam ait Megasthenes eos qui nihil bibant
dantque, sed ore prorsus careant, suffire, itaque odore v
tam tueri suam, vnde nata illic sumatur, cum nulla Lunar
riget pluuia? Cum hæc Theo dixisset * dicebam, & optim
ioco sermonis supercilia * vnde & audacia nos subit ad re-
spondendum animans, cum non admodum acerbum au
sterumve exspectemus iudicium. Profecto enim in eaden
sunt culpa cum iis qui nimiam huiusmodi rebus fidem ad-
hibent illi, qui nimis offenduntur iis, omnemque fidem de-
rogant, neque animo æquo volunt quid fieri possit, quid
contingat dispicere. Initio itaq; primum illud non est ne-
cessarium, si homines Lunam non inhabitent, frustra eam
& nullius rei gratia factam. Nam hanc ipsam nostram quo-
que terram videmus non totam feracem & habitatam es-
se, cuius exigua quædam pars quasi promontoriis & penin-
sulis è profundo extantibus animalia gignit ac plantas: cę-
tera aut ob hyemes & siccitatem deserta ac sterilia sunt,
aut (quę multo maxima est terræ portio) sub magnum de-
mersa mare. Sed tu, qui Aristarchum semper diligis atque
admiraris, non audis Cratetem, quando is sic legit:

Prabuit

Præbuit Oceanus cunctis primordia diuis,
Atque hominum generi, & terram tegit vndiq; late. Ilia. ξ. 246.

onge vero abest vt hæc frustra dicantur exstitisse. Etenim
are exhalationes molles edit & iucundissimos flatus vere
ulto: quando ex inculta & gelida terra niues paulatim
uatæ diffluunt. dieique & noctis stat fidelis in medio cu-
is atque opifex, vt ait Plato. Nihil ergo obstat, quin Luna
am animãtium vacua præbeat reflexiones lumini circa
ãm diffuso, & confluxum radiis astrorum ac contempe *
ionem, quo adiuta concoquat exhalationes à terra ela-
, simulque solis nimium feruorem mitiget. Tum mul-
antiquæ tribuentes famæ, Dianam eam dictam statue-
is, vtpote virginem & infecundam, aliâs auxiliarem & v-
em. Nam eorum, quæ abs te, mi Theon, allata sunt, nihil
quod ostendat fieri non posse vt in Luna quis habitet.
uippe circumagitatio ista multam habens lenitatem & *
nquillitatem, aerem demulcet atque componit: vt nul-
sit metus excidendi ac præcipitationis iis qui ibi degũt.
m ipsa motus varietas vagæq; conuersiones non ab inæ-
alitate sunt aut cõturbatione: sed admirabilem astrolo-
demõstrant in his ordinem, circulis eam accommodan-
circa alios circulos sese euoluentibus, alii quiescentem
ãm, alii placide & æqualiter eadem semper celeritate
e mouentem. hæ enim circulorum adscensiones, & cir-
mductiones, atq; inter se & ad nos respectus, eas quę in
otu Lunæ animaduertuntur altitudines, profunditates,
latitudinum diuersitates simul cum conuersione secun-
m longitudinem exactissime conficiunt. Magnum au-
m illum & continentem æstum solis metuere desines, pri
um si duodecim istis æstiuis coitibus totidem plenilunia
ponas: deinde continuitatem mutationis, quæ exupe-
ntiæ caloris non multum permittit temporis, itaq; cõ-
odam vtrinque temperiem efficiens, mediocritatem (vt
paret) vernæ similimam redigit. Præterea solis lumen ad
s defertur per aerem turbidum, atque in nos infligit ca-
rem exhalationibus nutritum. isthic autem tenuis est aer
pellucidus. diffunditque & dissipat splendorem nullo
mite, nullo corpore sustentatum. Materiam porro &
uges hisce in locis alunt pluuiæ. alibi autem, vt apud nos
superiore Ægypto ad Thebas & Syenam, non pluuia *

aqua,ſed è terra nata eædem naſcuntur, qua rigatæ,& v
tis ac rore vegetatæ, virtutem & temperiem ſoli tantam
ſtendunt, vt comparari ſe cum terra plurimis irrigua p
uiis vbertatis cauſa id non patiatur. Iam eiuſdem gen
ſtirpes apud nos,ſi vehementer adfligatur hybernis tem
ſtatibus,pulcrum & multum fructum producunt : in A
ca,& apud vos in Ægypto,admodum ſunt frigoris & h
mis impatientes. Gedroſiæ etiam & Trogloditicæ regio
ea pars quæ ad Oceanum pertingit, ſterilis omnino eſt
ſiccitatem,& arborib.caret:at in mari vicino quo alluit
inuſitatæ magnitudinis plantæ naſcuntur, & ex profun
pullulant,quarum alias oleas, alias lauros, alias crines
dis nominant.& qui vocantur anacampſerotes,quaſi an
rem poſtliminio reducentes dicas,è terra euulſi,non m
do viuunt ſuſpenſi quanto quis velit tempore, ſed eti
germinant * ſeminatur autem. Et alia quidem,vt Cent
rium,ſi ſeratur in bonam & pinguem terram, ac riget
vim qualitatemque ſuam naturalem amittit:ſiccitate ga
det,inque ea ſuam naturam ſeruat.alia,vt aiunt,ne ror
quidem tolerant, vt pleraq; Arabicorum quæ ſimul atq
humectata ſunt,pereunt. Quid vero miri eſt, ſi in Luna
dices,ſemina, plantæq; naſcuntur nihil pluuiarum ope
digentes aut hyemis:ſed æſtiuo & tenero aere,ad natur
ipſorum accommodato,cōtentæ? Quî autem non ſit pr
babile emitti ſpiritus qui à Luna calore efficiantur:& co
uerſionis eius agitationi comitari ſenſim auras,leueſq; r
res & humores qui circumfuſi alimentum plantis ſuffici
cum quidem ipſius Lunæ temperies non ſit ignea,nō ſqu
* lida,ſed mollis & agoſa. Nam ad nos à Luna nulla peru
nit ſiccitatis effectio,multæ humiditatis,& femineæ(ſic l
quar)vbertatis. vt ſunt plantarum incrementa, concocti
nes carnium,mutationes & ad vappam inclinationes vi
lignorum putredo,fertilitas mulierum. Vereor autē qui
ſcentem Pharnacem rurſum irritare & commouere, ſi O
ceani æſtum,(vt ipſi dicunt) fretorumque incrementa a
ducam,humorem à Luna ſubmiſſum ſequentia. Itaq; ad
potius me conuertam,mi Theo. Tu enim nobis Alcmar
ca iſta exponens,

Qualia Iouis & Lunæ proles ros educit:

Iouis nomine aerem dicis intelligi,qui à Luna humectat
in rore

orem vertatur. Eo enim amice, reditura res videtur, vt
na aduersam plane Soli naturam haberet censeatur: si-
dem non modo quæ densare ille & siccare solet, ipsa re-
at atq; humectat: sed calorem quoq; ab eo profectum in
m humore & frigore mutare possit. Enimuero & hi er-
t, qui Lunam ignitum corpus esse atque ardere putant:
; ij, qui eadem animalibus in Luna ad ortum & victum
essaria putant, quæ nostratia requirunt, videntur vn-
m considerasse diuersitatem naturæ: quæ quidem ma-
est ac numerosior inter ipsa animalia, quam sunt discri-
a animalium & vitæ expertium. Ac demus sane non esse
nines qui concreto ore, Solis viuant odoribus: nisi * ne
eantur, & Ammonis nobis ipse vim enarrauit, obscure
m significauit Hesiodus his verbis:

Nec quanta asphodeli, aut quæ sint compendia maluæ. Oper. 42.

ipsa autem id planum fecit Epimenides, docens exiguo
nodum fomento naturam sustentare animal, si nutri-
ntum vel oliuæ quantitate sumat, nullo præterea indi-
s. Quin vero Lunam inhabitant, (siquidem sunt) graci-
& quouis alimento fouẽdos apparet esse. quando ipsam
m Lunam, vt & Solem, corpus igneum & multis modis
m terra maiorem, ab humoribus terrestribus ali aiunt,
reliquas etiam stellas, numero immensas, ita facilia, ac
uia & minimo indigentia corpora superiori adscribunt
ioni. Sed neq; ista, neq; hoc saltem obseruamus, regio-
n, naturam, temperiemque aliam Lunaribus istis homi-
us esse accommodatam. Ergo sicut si non possemus ad
re accedere, neq; id attingere, sed tantum eminus adspi-
emus, nobisque diceretur aquam eius amaram, salsam,
uique incommodam esse, magna autem & multa ani-
lia in profundo alere, & belluarũ esse plenum ita aqua,
nos aere fruentium: fabulas & monstrorum similia dici
itraremur: ita videmur hic quoq; adfecti, dum nõ cre-
nus esse qui in Luna degant. Eo autem istos qui in Lu-
incolunt multo magis mirari existimo, cum terrã in-
ntur tanquam fæcem & cœnum Vniuersi per tot hu-
res nubes. nebulasq; apparentem, locum obscurum, hu-
lem, immobilem: prosse eam animalia producere & nu-
re, motu, respiratione, & calore prædita. Et sicubi illis
ntingat audire Homerica isthæc:

Τοῖης

Iliad.υ.65. *Tetra, situq; oppleta, dijs horrenda vel ipsis.* item,
——— *tum Tartarus ipse,*
Bis patet in præceps tantum, tenditq; sub vmbras,
Iliad.θ.16. *Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum.*
haud dubie censebunt de terra hæc dici, & heic tartaru
solam Lunam esse terram, æquali spacio à superioribus
& his inferioribus dissitam. Nondum plane finieram
monem. cum Sylla interpellans, Desine, inquit, Lampri
sermoni fores obde: ne imprudens fabulam tanquam
uim in terram expellas, & drama confundas, quod iam
lium habitum, aliam scenam habet. Ego autem qui act
partes sustineo, principio autorem fabulæ vobis nomi
bo, Homerice (nisi quid obstat) ordiens.

Ogygia hinc longe vasto iacet insula ponto,
Ogygia insula Saturni. quinq; dierum nauigatione distans à Britannia versus
casum: tres autẽ aliæ eodem spacio & inter se dissitæ a
eam iacent, maxime versus occasum solis æstiuum. in
rum vna barbari Saturnum fabulantur fuisse à Ioue in
sum: hunc, vt filium, custodiã egisse insularũ istarũ & r
ris quod Cronium siue Saturniũ dicitur, atq; inferius p
lo sedes habuisse. Magnã vero continentẽ, à qua magn
mare in orbem cingitur, à reliquis minus distare, ab O
gia aũt ad stadia 1 0 0. cum quidem remigio aptis naui
eo sit eundum. Esse enim lentũ traiectũ maris & cœnos
ob fluminum multitudinem, quæ per magnam terram
fluant, terramq; aggerent, ac mare crassum & terrenum
ficiant: vnde etiã opinio insinuauerit, esse ipsum concre
Continentis porro partes ad mare habitari à Græcis ci
sinum Mœotico haud minorẽ, cuius fauces ori Caspij r
ris eregione maxime iaceãt & ad rectam lineam. Hos in
esse opinione, ipsos continentem incolere, hanc aũt r
stram terrã esse insulam, vt quæ in orbem à mari circũ
luatur. Existimare autem eos, Saturnio populo posterio
temporibus Herculis comites se admiscuisse, ibiq; relict
iam exstinctũ ferme & lingua, & legibus victuq; barbari
oppressum Græcum morem quasi resuscitasse, atq; auxi
ideo etiam primos honores Herculi apud eos, proxin
Saturno haberi. & cum Saturni stella, quã Græci Phænc
tem quasi lucidam, ipsi Nycturum (vt aiebat.) ceu noctis
stodem appellant, in taurum ingreditur, quod trigesi
quoq

oque fit anno; tum eos iam dudum à multo tempore ad
c paratos, ſacram rem facere, & nauibus auehi * emit-
e enim ſorte ad hoc lectos, qui tantum pelagus remigio
ificiant, ac longũ tempus peregre degant. Auectos por-
ion eadẽ omnes vti fortuna. qui vero incolumes mare
erauerũt, primum ad præpoſitas appellare inſulas, quas
eci inhabitant: ac videre Solẽ per triginta dies vnica tan
n hora occidere: noctẽq; hanc tenebras habere tenues,
ucẽ crepuſculã ab ortu. Ibi cum fuerint cõmorati in dies
honorifice comiterq; tractati, & ſacri crediti atq; appel-
i: porro à ventis traijci eos deinceps. Cæterum neminẽ
s incolere inſulas, niſi ipſos, & quos in coloniam mittãt.
ere enim nauigio inde auehi, poſtquam deo decimum-
tium rite ſacra fecerint. Pleroſq; tamen malle ibi mane-
quoſdam, quia adſueuerint: alios, quia citra laborem &
upationem vllam omnia abunde ſuppeditantur ad ſa-
icia & chororum inſtructionem: & philoſophari perpe-
conceditur. Mirabilem eſſe enim inſulæ naturam, & le-
atem aeris ambientis. Quibuſdam etiam, cum auehi in
mum induxiſſent, genium loci impedimẽto eſſe: oſten-
item eis tanquam familiaribus & amicis, non per ſo-
ia modo aut teſſeras, ſed palam viſui audituive ſe exhi-
item. Ipſum enim Saturnum in profundo antro dormi-
biq; contineri inter ſaxa auri formam referentia. nam
nnum ei loco cõpedum eſſe à Ioue deſtinatum: & in ver-
ſaxi eſſe aues, quæ aduolantes ei ambroſiam adferant.
am inſulam ſuaui fragrãtia oppleri, quæ è ſaxo illo tan-
am fonte diffundatur. Genios autem illos Saturni famu-
eſſe atq; adminiſtros, qui circa ipſum verſẽtur adſiduo,
tunc eius fuerint ſocij, cum in homines ac deos regnum
ſit. Eos, vtpote ſuapte natura diuinos, multa vaticinari:
xima autem, & de ſummis rebus prędicere, dum ſomnia
urni renunciant: huic enim in ſomnis obuerſari, quic-
id Iupiter meditetur. Tum illa Titanica, eſſe aſſurrectio-
n & motus animæ in ipſo. omnino ſomnus * & regia
ac diuina facultas ipſa ſeorſim pura atq; incõtaminata
iſtat. Huc ergo delatus, vt ipſe narrabat, hoſpes, deumq;
ocium demeritus, aſtrologiæ tantam parauerat ſibi pe-
iam, quantã geometria fretus aliquis & longiſſime pro-
lens adipiſceretur: de reliquis partibus philoſophiæ na-

turalem

turalem amplexus, cupiditate quadam & desiderio eatus
fuit spectandæ magnę insulæ istius, sic enim nostrã illi con-
tinentem nominant. Ergo circũactis xxx. annis, cum suc-
cessores venissent domo, salutatis amicis auectus est, mo-
co alioquin apparatu, sed qui ingẽs viaticum in aureis po-
culis secum portaret. Quæ ei euenerint, per quos homine
iter fecerit, vt sacras in literas inciderit, vt omnis generis s
cris initiatus fuerit, recensere non est vnius diei opera: quo
modo ille nobis retulit, singula accurate commemoran
Quæ vero ad præsentem pertinent disputationem, audite
* Cum Carthagine permultum temporis extraxisset, quo
ea vrbs apud nos post deletã veterem in magno est ho
re: inuenit mẽbranas quasdam sacras humi abditas, d
ætatẽ clam exportatas & latentes. Ac dixit de ijs qui in e
rum habentur numero, præcipuam venerationem Lun
beri, vt quæ plurimũ iuris in vitam nostram haberet: n
vt eam studiosius quam alia numina colerem, hortatus e
*Hęc ego cum mirarer, & planius mihi explicari cuperer
Multa, inquit, ô Sylla, de dijs apud Græcos, non omnia
men recte dicũtur. Quale initio statim hoc occurrit, q
* Cererem & Proserpinam recte nominãtes, non recte sim
& circa eundem locum versari ambas censent. Ceres e
in terra est, & terrestrium effectorũ potestate prædita: Pr
serpina in Luna est, & rebus præest Lunaribus. Persepho
vero nomen & Cores, quod est puellæ, apud eos qui in L
na sunt gerit Proserpina: illud quia lucifera sit: hoc, q
etiam pupilla oculi ita Græcis appellatur, quia visa res i
conspiciatur haud secus quam Sol & Luna. Atq; ijs qu
de erroribus Proserpinæ, vtq; fuerit a Cerere quæsita fa
lis veri aliquid inest. nam sese inuicem desiderãt disiunc
& in vmbra se mutuo sæpe complectuntur Et quod Pro
pina modo in cœlo & lumine, modo in tenebris & n
dicitur esse. id mendacium non est: neq; tempus error
* sam suo præbuit numero. Non enim sex menses, sed fer
menses videmus eam à terra tanquã a matre sub vmbra
tineri. idq; raro, cum quinto post mense adueniat. Nã
possibile est vt Plutonem relinquat, cuius est. quod & H
merus occulte quidem, sed non inepte significauit:

Od. δ. 563. *Elysium in campum, qua terra terminus exstat,*
Te ducent superi.

i enim vmbra desinit ingruere, eum terminum & finem
rræ posuit. In illum vero campũ nemo improbus aut im-
rus venit: boni post mortem eo delati, facilimã quidem,
õ tamen beatam aut diuinam vitam agunt vsq; ad secun-
um mortem. Quæ vero ô Sylla hæc est? aiebam. Tum ille:
oli, inquit, de his quærere: sum enim ipse narraturus. Ho-
inem pleriq; compositum sentiunt, recte hoc, non recte,
uod è duabus tantum partibus constare putant: scilicet
entẽ partem quodãmodo animæ esse opinantes. Etenim
ens tanto est præstantior quã anima ac diuinior, quanto
nima præstat corpori. Facit autẽ coitus animę rationẽ eo-
um, quorũ alterum voluptatis & doloris est principium,
terum virtutis & vitij. His trib. cõpactis, terra corpus, a-
mam Luna, mentem Sol creando homini præbuit * sicut
itur Lunæ splendorem. Mors autẽ, quam obimus, alia ex
ibus duo facit hominem, alia vnum è duobus. & alter est
Cereris* in ipsa cõficere. & mortuos Athenienses deme-
eos, hoc est Cereales, dixerunt. antiquitus autẽ in Luna*
roserpinæ* & huius quidem contubernalis est Mercurius
rrestris, illius cœlestis. Soluit autẽ ipsa celeriter, ac vi ani-
iam à corpore: mẽtem ab anima leniter & longo tempo-
s decursu Proserpina. ideoque vnigenita appellatur: vnica
nim fit hominis melior pars, ab ea secreta. Euenit autem
c secundum naturam vtrunque. Omnis anima, siue prędi-
 siue carens mente, vbi primum è corpore exijt, fati lege
d tempus vagatur ea in regione quæ terram & Lunam in-
eriacet. Verum non idem est omnib. tempus præscriptum.
mpiæ enim & intemperantes pœnas flagitiorũ luunt, piæ
ertum tempus, quantum ad lustrandũ, & corporis vtpote
nalæ causæ polluciones abolendũ sufficit, in aeris purissi-
na parte degunt, quam prata Ditis appellant, deinde velu-
i ab exsulio in patriam reductæ, gaudium degustant, quale
naxime percipiũt qui sacris initiãtur, trepidatione ac sua-
ii spe permixtum. Multas enim extrudit, ęstuandoque pro-
jcit, iam iam Lunam subire affectantes: nonnullas etiam
quæ iam eo peruenerint, subuersas vident tanquam in pro- *
fundum deuolui. Quę autem sursum euaserunt, ac firmiter
sunt collocatæ, primum, vt solenni certamine victores co-
ronantur pennis, quæ constantiæ dicuntur: quia animæ
vim brutam, & motibus vagis obnoxiam in vita rationi
obse-

Animarum post mortem status.

*

obſequentẽ compoſitamq; habuerint. Deinde viſus con
* radijs eſt ſimilis. Circa animam autem ſurſum ſubleuatam,
ſicut heic quod circa Lunam eſt æthere: & ab eo vim quan-
dam roburq; accipiunt vt ferrũ candens aquæ immerſum,
quod enim rarũ adhuc eſt & diffuſum, roboratur fitq; ta-
bile & pellucidũ: ita vt à quauis exhalatione nutriatur. E
præclare dixit Heracletus, Animas in Orco odorari. Con-
ſpiciunt autem primum ipſius Lunæ magnitudinem & pul-
chritudinẽ ac naturam: non ſimplicem aut ſinceram eam,
ſed aliquid è terra & ſtella contemperatũ. Sicut enim ter-
ſpiritu mixta & humore mollis eſt facta, & ſanguis carni
admixtus ſenſum prębet: ita ætheri aiunt Lunam profu(n)d(e)
permixtam, ſimul & animatam eſſe ac fecundam, & gra(ui-)
tatis leuitatiſq; æqualia momẽta habere. Nam ipſum q(uo-)
que mundum ex ijs quæ ſurſum, & ijs quæ deorſum fer(un-)
tur natura contemperatũ, ab omni mutatione loci eſſe (li-)
berum. Hæc etiam Xenocrates diuina quadam ratiocina-
tione videtur deprehendiſſe, à Platone ſumpto princip(io.)
Plato enim eſt, qui ſtellarũ quoq; vnamquãlibet ex terra (&)
igni concinnatam pronunciauit per intermedias natu(ras)
proportione datas. nihil enim ſentiri, cui nihil terræ & (lu-)
minis ſit admixtũ. Xenocrates autẽ ſtellas & Solem ex ig(ni)
ait & primo denſo cõpoſitas. Lunã autẽ ex ſecundo den(ſo)
& peculiari aere, terram ex aqua, igni, & tertio denſo. om(ni-)
no autẽ neq; denſum ipſum per ſe, neq; rarum eſſe capax (a-)
nimę. Atque hæc quidem de ſubſtantia Lunę. Latitudinem
autẽ eius & magnitudinẽ non quantam geometræ dicun(t,)
ſed multis modis maiorẽ. dimetitur autem vmbram paul(u-)
* lum ſuis magnitudinibus, non ob paruitatẽ, ſed calidiſſim(o)
motũ concitat, vt celeriter perambulet vmbroſum locum,
ſimul efferens animas bonorũ feſtinantes & vociferante(s:)
nam cum in vmbra ſunt, exaudire deſinunt harmoniã cœ-
li. ſimul etiam animæ quæ infra ſunt ſupplicia luentiu(m)
tunc per vmbram lamentantes & conclamantes adferun-
tur. Ideo in defectibus plerique ſolent æra pulſare, ac ſon(i-)
tum fragoremque aduerſus animas edere. Terret eas etiam
ea quæ dicitur facies quando propius accedunt, horrend(a)
eis & terribilis apparens. Non eſt autem talis. Sed ſicut no-
ſtra terra ſinus habet profundos ac magnos, quorum vnu(s)
per columnas Herculis hac ad nos infunditur, alter fori(s)

c

Lunæ ſub-ſtantia.

eſt maris Caſpij ac rubri: ſic in Luna etiam cauernæ ſunt & profunda. Cauernarum eius maximam penetralia Hecates vocant, vbi animæ eorum quæ iam natæ egerunt aut paſſæ ſunt, rationem reddunt ac pœnas dant ſumuntque. duæ aliæ longæ dicuntur, quia per eas tranſmittuntur animæ, alias à Luna verſus cœlum, alias verſus terram. appellantur autem partes Lunæ cœlo obuerſæ Elyſius campus: huc pertinentes, Proſerpinæ & Antichthonis, id eſt terræ oppoſitæ. * Non ſemper autem in Luna morantur genij, ſed huc deſcendunt vt oracula procurent, & ſupremis adſint orgijs itque ſacrificijs, puniunt flagitia, ſalutareſque in bellis & mari adfulgent. Quod ſi quid horum non recte gerant, ſed pro libidine, aut iniuſta gratia vel odio: pœnas pendunt. detruduntur enim rurſus in terram, & cum corporibus humanis conflictantur. E meliorum geniorum cenſu Saturnus ac qui cum eo fuere ſe dixerunt eſſe, & antiquitus in Creta Idæi dactyli, in Phrygia Corybantes, & apud Lebadiam Bœotiæ Trophoniadæ, atque innumeri alij paſſim per orbem terrarum: quorum ſacra, honores, & nomina etiamnum manent: facultates quorundam optimam nactæ mutationem alio tranſiuerunt. Nanciſcuntur autem alij prius, alij poſterius, mente ab animo ſecreta. ſecernitur vero amore ſolaris imaginis, per quam effulget id quod expetendum, pulcrum, diuinum, beatumque eſt bonum, quod omnis natura, ſed alia alio modo, appetit. Nam ipſam quoque Lunam amore Solis adſiduo reuolui & cum eo coire, ac fecunditatem ab eo captare. Animæ porro natura ad Lunam deficit, veluti veſtigia quædam vitæ & ſomnia reſeruans. ac de hac recte iſtud dictum exiſtimato,

Aſt anima, vt ſomnus, pernicibus auolat alis.

Non enim ſtatim atque à corpore ſoluta eſt hoc facit, ſed poſtmodo, quando deſerta & ſola eſt, mente ſeparata. Et Homerus de omnibus quæ dixit, maxime ſecundum deum * videtur hæc pronunciaſſe:

Poſt hos Alcidæ mihi ſeſe obiecit imago: — Odyſſ. λ. 600.
Ipſe inter ſuperos etenim lætum exigit æuum.

Nam vnuſquiſque noſtrûm ipſe bono eſt animo: neque timor, neque cupiditas, vt neque caro, neque humores, ſed quod cogitamus & intelligimus: & anima à mente effingitur, formatque corpus & vndiquaque amplectitur, & ab eo

formam ipsius sibi imprimit: vt etiam diu ab vtroque sep-
rata, similitudinem tamen eius effigiemque retineat, &
mago recte dicatur. Horum autem, sicut diximus, eleme
tum est Luna, in quam animæ resoluuntur, sicut cadaue
in terram. celeriter quidem castę quæ ocium & philosoph
cam fuerunt amplexæ vitam. quæ dimissæ à mente, à mo
bus ad nihil porro vtentes euanescunt. at vero animæ am
bitiosorum, rebus gerendis, & amori corporum dedit
rum, itemque iracundorum aliæ veluti in somno record
tione rerum in vita gestarum reminiscentia tanquam so
mnijs vtuntur, vt Endymionis anima. postquam autem e
inconstantia & mobilitas exturbat, trahitque à Luna ad a
lium ortum, non finit * sed reuocat & demulcet. Exiguum
enim aut placidum aut constans nullum est opus, quand
* absque mente vis quę varijs exagitatur motibus corpus a
ripit. Tityi quidem, Typhones, & is Typho qui Delphis oc
cupatis oraculum vi & libidine sua conturbauit, à numer
istarum erant animarum, mentis expertes, ac tantum vagi
incitati cupiditatibus. Aliquanto post tempore eas quoqu
animas in se recepit Luna, atque composuit. Deinde men
tem rursus adseminante Sole, vitali eam vi excipiens, noua
facit animas: tertio loco terra corpus suppeditat. nihil e
nim hæc post mortem dat, quæ ad generationem accipit
Sol autem accipit quidem nihil: recipit autem mentem
quam dat. Luna & accipit, & dat, & componit, & diuidit, a-
lia atque alia facultate: Lucina, cum componit: Diana cum
diuidit dicta. Et de tribus Parcis Atropos circa Solem col-
locata, initium ortus præbet: Clotho circa Lunam vecta
colligat & miscet: vltima Lachesis terram contingit, eique
plurimum fortunæ est admixtum. Quod enim animæ est
expers, id sui iuris non est, sed alteri se afficiendum præbet:
mens imperium obtinet, neque aliunde afficitur: mixtum
* est quippiam & medium anima, sicut Luna etiam ex superis
& inferis mixta à deo est, hanc ad Solem habens rationem,
quam terra ad Lunam. Hæc, aiebat Sylla, ego audiui nar-
rante hospite. ei autem exposuerunt Saturni famuli atque
cubicularij, vt quidem ipse referebat. Vos, Lampria,
vestro arbitratu sermonem hunc in quam
lubebit partem acci-
pietis.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, *cur nunc Pythia non reddat oracula carmine.*

Asilocles. Hoſpitem, Philine, per donaria dedu-
cendo rem in profundam protraxiſtis veſperam. Ego
quidem vos exſpectando defatigatus ſum. Philinvs.
nim, Baſilocles, tarde inceſſimus, interim ſeminantes
netentes ſermones, qui Spartorum illorum in morem
icoſi & infenſi ſubinde nobis ambulantibus ſuppullu-
ınt. Bas. Ergo aliquis alius eorum qui interfuere no-
compellãdus eſt, aut tu nobis gratificaberis iſthæc nar-
do, quinam fuerint, & quorum ſermones? Phil. Mea
hæc ô Baſilocles, opera. nam reliquorum in nullum fa-
incides in vrbe. vidi enim pleroſq; rurſus in Corycium
ı hoſpite & Lycuriam vna ire. * adeo ſpectandi, & nimis
m amicitiæ ſtudioſus eſt hoſpes, magis etiam diſcendi
rarumq; cupidus. Neq; tamen hæc maxime admiratio
ı merentur: ſed manſuetudo peruenuſta, & in dubitan-
ıc repugnando acumen, atq; reſpõdendum facilitas ab
ni remota contumacia. vt etiam primo congreſſu dice-
Proles boni parẽtis. Noſti enim Diogenianum optimũ
m? Bas. Ipſe quidem. Philine, eum non vidi. multi au-
diuerſa de adoleſcente narrant. Sed quodnã aliud ini-
n habuerunt ſermones qua occaſione orti. Phil. Mo-
ıo interpretes ſacrorum agebant, nulla noſtrum habita
one, qui orabamus vt in pauca contraherent enarra-
em, & pleraſque inſcriptionum præterirent. Hoſpitem
forma & artificium ſtatuarum mediocriter moue-
t, qui (vt apparebat) multa præclara opera ſpectauiſſet.
atus autem fuit æris floridum colorem, non ſitui aut
gini ſimilem, ſed cyani tinctura rutilantem, ita vt et-
aliquid ad nauim rectores ſplendoris emitteret. ab his
n ſpectare orſus eſt, cum foret marinæ eorum ſtatuæ
re ac profundum referente eſſent poſitæ. Numnam, a-
t, temperatione quadam & medicatione æris priſci o-
es vſi ſunt? nam Corinthium quidem æs non ars, ſed
s tam elegante donauit colore, igne domũ hauriente
ıa aliquid auri & argenti, plurimum vero ęris repoſitũ
: quibus confuſis & in vnã conflatis maſſam, à maiore

Æris color.

copia æris nomen impositum est. Tum Theo subijcien Nos, inquit, aliam rationem callidiorem inaudiuimus. Fa brum quendam ærariũ Corinthi incidisse in capsam mu to auro repletã, & cum metueret ne palam fieret hoc, pa latim aurum abscidisse & æri sensim permiscuisse, idq; m rabili contemperatum modo colorem pulcrum fuisse ad ptum, magnoq; idcirco venditum precio. Verum & hoc illud, fabulæ sunt. Apparet autem fuisse quandam mixtu ram & apparatũ: sicut & nunc argento aurum admiscẽte peculiarem quendam & artificiosum, vt vero mihi videtu vitiosum & minime pulcrum pallorem faciunt. Quam e go, aiebat Diogenianus, causam putas calori huic æris fui se? Et Theo, Quando, inquit, de ijs rebus quæ naturæ erun atque sunt, ignem puta, aerem, terram, & aquam, nihil a liud ęri accidit quam solus aer, ab hoc illud affici liquet, at que ob eius adsiduam præsentiam illud coloris discrime consequi. Aut hoc quidem * antequam nasceretur Theo gnis, vt est apud comicum. Sed quanam aer natura præ ditus, qua facultate vtens contactu colorem hunc æri in duxerit cupis scire? Aiente Diogeniano, & quidem, inquit ego quoque mi puer. Ergo communicata opera inquira- * mus. Idque primum dispiciamus, cur de omnibus humori bus oleum maxime ærugine oppleat. Non enim videtu ipsum æri eam inducere, cum purum & impollutum ei a- ptetur. Nequaquam, aiebat adolescens: sed alia videtur es se causa. ærugo enim oleo, quod tenue est & purum ac pel- lucidum, accedente maxime elucescit, cum eam alij humo- * res tegant. Tum Theo: Præclare, inquit, mi puer: & * Considera autem sodes etiã eam quæ ab Aristotele adfer- tur causa. Volo, inquit. Is ergo tradit æruginem reliquis humoribus incidentibus obscure elucere & dissipari, quod ij sint inæquales, neq; partes vna maneant: olei autem den- sitate eam cohiberi atq; colligi. Proinde si nos quoque tale aliquid ponere possumus, non plane nobis deerit huiusce difficultatis explicatus. Vt ergo iussimus, veniamque dedi mus, ita fere is est locutus. Aer Delphicus crassus est, con- tinuus, & ob reflexionẽ ac renisum à montibus vehemens, itemq; mordax: quod testatur nutrimenti concoctio. Sub- iens itaque sua tenuitate, æs penetrat, atque ex eo multam terrestremq; æruginem eruit: eamq; rursum sua densitate

com-

mprimit, * quænon ſinit, vt ſubſidens præ multitu-
ne effloreſcat, & in ſuperficie ſplendorem atq; nitorem
ipiſcatur. Hæc nobis probantibus, hoſpes aiebat ad red-
ndam rationem ſufficere alteram poſitionem. Nam te-
itas, dicebat, videbitur etiam ei quæ commemorata eſt
ris dēſitati aduerſari. neq; adſciſcitur neceſſario. Ipſum e-
n à ſe ipſo inueteratum æs exſpirat æruginem, quam dē-
as cōtinens atq; conſtringens, ob multitudinem adſpe-
i exhibet. Sub hæc Theo: Quid vero, inquit, obſtat ô ho
es, quin idem ſit & tenue & denſum. ſicut ſunt ſerica &
ſſina texta. de quibus etiam Homerus dixit:

Lintea pexa, oleæ queis lentus defluit humor. Ody. η. 107.

tendens accuratam texturæ ſubtilitatem, quæ oleū non
anſmitteret, ſed id ob denſationem deflueret. Enimvero
on tantum ad æruginem foras eruendam vti aliquis poſ-
argumento à tenuitate aeris petito: ſed & colorem ea vi-
tur facere poſſe iucūdiorem, quando cœruleo admiſce-
r. Secundum hæc ſilentio facto, rurſum enarratores ſa-
orum oracula depromſerunt. Ibi cum oraculum quod-
m carmine editum recitaretur, de regno (niſi fallor) Æ-
onis Argiui: Diogenianus aiebat ſæpenumero ſe admira-
m fuiſſe verſuum, quibus oracula exprimerentur, vilita-
m atq; vitia. Atqui Apollinem Muſarum ducem eſſe, &
d quem non minus eloquentiæ, quam cantilenæ & vocis
egantia pertineret, & qui Homerum Heſiodumq; longe
ntecelleret fecundia. tamen pleraq; oracula & cōtra me-
i leges, & vocabulorū prauitate peccare. Aderat vna Sera-
o poeta, qui Athenis eo venerat. Is, putatis ergo, inquit,
erſus iſtos Apollinis eſſe? Sinamus vero eos, vti dicitis, Ho-
ericis & Heſiodeis pulcritudine longe inferiores eſſe. an
on vtemur ijs vt optime, & pulcerrime compoſitis, corri-
entes iudicium quod de ijs praua conſuetudine præoccu-
ante fertur? Sub hæc Boethus geometra. quē noſti iam in
aſtra Epicuri tranſitum parare, Audiſtine, inquit Pauſoni
ictori quid cōtigerit? Non ſane, aiebat Serapio. Atqui di-
num eſt auditu, inquit Boethus. Conduxerat is pingeu-
um equum qui ſeſe volutaret: pinxit currentem. & loca-
ore inique id ferente, ridens tabulam inuertit, vt inferis
urſum elatis partibus equus iam non currens, ſed volu-
ans ſeſe videretur. Hoc ait Bio quibuſdam etiam oratio

Carmina Pythia qualia.

nibus accidere quando inuertuntur. Itaque & oracula a-
* qui non non dicent bene habere, quia deus eorum sit a-
tor:sed dei non esse,quia sint vitiosa. Illud enim incertu
est:non elaborata esse oracula,vel te Serapio,iudice liqu
pangis enim carmina de rebus philosophicis & serijs, f-
cultate autem,elegantia, & apparatu dictionis magis a
Homerica atque Hesiodea accedentia, quam ad versus
Pythia editos. Tum Serapio,laboramus,inquit, aurium
culorumque morbo,adsueti ob luxum & molliciem suau-
ora quæ sunt,pulcra appellare.Fortasse autem Pythiã qu
que culpabimus. quod non canit iucundius quam Glau
fidicina,neq; vnguentis oblinitur,neque purpuram gesta
ab alijs reprehendetur quibusdam,quod non casiam, lad
num,thus,sed laurum & hordeaceam suffit farinam. No
vides,aiebat,quanta sit venustas Sapphicorum carminu
demulcentium auditores? at Sibylla furente ore,vt ait H
* racletus,risus,ornatus,& fuci expertia sonans, dei benefi
cio vocem ad CIↃ annos continuat. Cadmum quoq; Pin
* datus inquit è deo audiuisse non rectam musicam, nequ
suauem,neque delicatum,neque cantu infracto. Volupta
tem enim non admittit quod integrum est & castum : se
hîc vna cum voce proijcitur maxima eius pars,& (vt appa
ret) in aures hominum confluxit. Hæc locuto Serapion
Theo subridens,Serapio quidem, inquit, morem suum ser
uauit,vsusque est occasione oblata contra voluptatem di
cendi. Nos autem,Boethe,quod Pythici versus Homerici
sunt deteriores,nõ censeamus Apollinis esse:sed hoc initiũ
motus subijciente, suo quanq; antistitarũ modo concitari
Etenim si scribenda fuissent,,nõ enunciãda oracula,nõ pu
to nos literas deo imputaturos fuisse ac reprehẽsuros,quod
elegantia regias nõ æquarent. Non enim dei est vox,nõ so-
nus,nõ dictio,non metrũ : sed feminę: ille dũtaxat visa sug
* gerit,lumenq; in animo excitat ad videndum futura. talis
est enim instinctus furorve diuinus. Vniuerse autem,vt di-
cam,vos Epicurei vates (de quibus te quoque esse apparet)
effugere non licet. Sed vitio datis priscis antistitis, quod
malis vsæ sunt versibus : itemque eas quæ hodie prosa ora-
tione & quibusvis vocabulis responsa dant,ne cogantur a-
pud vos causam dicere propter mutilos elumbesve versus.
Hic Diogenianus, Noli, inquit,ludere obsecro, sed hanc

nobis

nobis difficultatem explica,communem omnium. nemo
enim aliorum etiam est, qui non causam quærat, cur ora-
culum desierit versibus vti. At vero,subiiciebat Theo,rur-
sum mi adolescens videbimur malicia quadam enarrato-
res suo munere defraudare. eos ergo sine prius sua agere,
postea per ocium disquires de iis quæ voles. Iam progressi
perueneramus ad Hieronis tyranni statuam. Et hospes
quanquam reliqua omnia nosset,tamen pro sua facilitate
auditorem se præbebat.verum audiens supra stetisse æream
Hieronis columnam,quæ sponte sua cecidisset ea die,qua
Hiero Syracusis mortem obiit, admirabatur. Ego simi-
lium memoriam casuum renouaui. qualis est, quod ocu-
li è statua Hieronis Spartani exciderunt antequam ille ad
Leuctra occubuit,quod tum stellæ perierunt, quas de na-
uali pugna ad Ægospotamos dedicauerat Lysander. quod
ex ipsius statua Lysandri lapidea, tantum pullulauit sylue-
stris herbæ, vt faciē eius tegeret. quod sub Siciliensem A-
theniensium calamitatem aureæ glandes de palma deflu-
xerunt, & Palladii scutum corui rostris tududerunt. quod
Cnidiorum corona quam Pharsaliæ saltatrici Philomelus
Phocæorum tyrannus dono dedit, eam è Græcia in Italiā
profectam Metaponti perdidit, ludentem apud fanum A-
pollinis.nam ad coronam impetu facto adolescentes dum
de auro inter se pugnant,mulierem discerpserunt.Aristote
les quidem,solum Homerum ait mouentia facere nomi-
na, ob efficacitatem. Ego autem dicere ausim, quotquot
hic sunt donaria, maxime vna cum diuina prouidentia ea
moueri, eiusq; significationem præbere: nullamq; eorum
partem inanem aut sensus vacuam esse, sed repleta omnia
diuinitate. Nimirū vero,aiebat Boethus. Nō enim satis est
deum quouis mense in corpus includere mortale: nisi eum
etiā cum omni lapide & ære confundamus.quasi huiusmo-
di euentuum nō habeamus satis sufficiētem causam atq; o
pificem Fortunam & casum.Itane,aiebam ego,horū quod-
uis tibi fortuitæ rei & casui videtur simile?& probabile pu-
tas atomos dilabi atq; dissolui & inclinare non ante, non
post,sed eo ipso tēpore quo is qui dedicauit aliquid vel bo-
na vel aduersa vsurus est fortuna? Et tibi quidē nūc prodest
Epicurus,iis scilicet quæ dixit aut scripsit ante annos ccc?
Deus autem nisi includat seipsum in omnia, omnibusque

Prodigia.

permiſceatur,non videtur tibi motus adfectioniſq; princi-
pium rebus videre poſſe? Hæc ego reſpondebã Boetho. Si-

De Sibylla.

milia etiam de Sibyllinis. Nam cum adſtitiſſemus ad ſaxũ
curiæ vicinum, cui inſediſſe dicitur prima Sibylla cum eo
ex Helicone veniſſet,à Muſis enutrita: (alii ad Maleonem
aduenisse eam dicunt, filiam Lamiæ, quæ Neptuno nata
fuit) Serapio mentionem fecit verſuum, in quibus ipſa ſeſe
celebrans,vaticinandi finem ne morte quidem facturam ſe
ait: ſed ſe in Luna circumire,mutatam in eam quæ dicitur
in Luna apparere faciem: ſpiritum aũt aeri contempera-
tum,ſemper omnia ſuo motu editurum: è corpore autem
in terra mutato herbas ac materiem exſtituram,quibus ſa-
cræ pecudes nutriantur varios colores, formas, & qualita-
tes viſcerum habentes, vnde hominibus futura ptæmon-
* ſtrentur. Hæc cum Boethus aperte derideret, Zous: vt in-

De oraculorum fide diſputatio.

quit,hæc maxime fabularum videantur ſimilia,tamen va-
ticiniis teſtimonium ferunt multarum Græcarum vrbium
excidia atq; migrationes,multorum barbaricorum exerci-
tuum irruptiones, imperiorum euerſiones. Hæc vero quæ
recens apud Cumas & Dicęarchiam acciderunt,nonne pri-
dem Sibyllinis decantata carminibus tempus veluti debẽs
perſoluit? eruptionem inquam montani ignis,feuorẽ ma-
ris,ſaxorum & maſſarum flagrantium venti vi eiectionem,
tot tantarumq; ſimul vrbiũ interitum,vt hodie qui ea loca
accedunt,nõ poſſint cernere vbinam conditæ fuerint. Quẽ
vero,aiebat Boethus,mi homo,effectum tempus nõ debet
naturę? quid nõ exſpectari poteſt euenturum terræ, mari,
vrbibus,hominibus, quod qui prędicat futurũ, non erret?
Immo fere nõ prædicere hoc, ſed dicere,aut potius iacere
& diſſeminare verba principio carentia in infinitatẽ: qui-
bus vagantibus ſępenumero occurrat fortuna,vt caſu eue-
niant. Diuerſa enim ſunt hæc puto: fieri id quod dictũ eſt,
& dici ꝙ futurum ſit. & ſermo qui ea dicit quę non ſunt, in
ſeipſo vitioſus fruſtra exſpectat fidem quam ei caſus conci-
liet: neq; vero vtitur argumento pędicendi, ſciens poſtquã
dixit futurum, omnia ferente infinitate, & * bene conii-
ciens,quem optimum vatem prouerbium affirmat eſſe,in-
ueſtiganti per probabilia atq; indaganti futurũ ſimilis eſt.
Sibyllæ aũt iſtæ & Bacchides tanquam in mare promiſcue
in tempus coniecerunt, & vt in buccam venit diſſeminaue-

runt

int nomina & verba omnis generis euentuum. quorum
uædam cum fortuito euenerint, ſimiliter falſum eſt quod
inc dicitur, etiam ſi poſtmodo verum fiat re contingen-
.Hęc locuto Boetho, Vera eſt, inquit Serapio, hęc ſenten-
a de his quæ ita prædicuntur ſicut Boethus dixit, indefi-
te & incerto argumento: puta ſi vicit imperator, cui præ-
cta fuit victoria, ſi vrbs deletur cui exſcidium prædictum
:. Vbi autem non modo quid futurum ſit, ſed etiam quo-
odo, quando, qua occaſione, quo autore, prædicitur: non
oc eſt coniectatio fortaſſe futuri, ſed certo futuri prædi-
.o. Tale eſt oraculum de claudicatione Ageſilai.

Sparta caue, quamuis alte te gloria tollat,
Rex valida tibi det pedibus ne incommoda claudis.
Namque inſperatos cogeris ferre labores,
Peſtiferoſque diu belli ſubſiſtere fluctus.

: illud de inſula, quam ante Theram & Theraſiam edidit
are, deq; bello Romanorum cum Phillippo rege.

Sed quando Pœnos vincet Troiana propago,
Tunc incredibiles mortalibus euenient res.
Immenſa canum fulgebit tum mare flamma,
Fulminaque ardentes per cærula vaſta procellas
Torquebunt, ſaxumque ſimul: quod & inſula ſtabit
Firma loco, nullique hominum de nomine nota.
Tum quoque præſtantem ſuperabunt deteriores
Vi propria freti, atque inuicta robore dextra.

uod enim Romani breui temporis ſpacio Carthaginien-
s ſubegerunt debellato Annibale, & ab iiſdem ac Ætolis
hilippus prœlio victus eſt, ac tandem è profuudo inſula e-
upit: cum multo igne & vndis bullientibus: hæc nemo di-
re poteſt ſimul omnia fortuito caſu eueniſſe. Sed ordo
ædictionẽ indicat, vt & hoc, quod Romanis ante annos
re I C. prædictum eſt tempus, quo bellum aduerſus omnes
mul gentes geſturi eſſent: quod factũ eſt, bello aduerſus
belles ſeruos ſuſcepto. In his vero nihil eſt incertũ, nihil
bſcurum, & cuius cauſa eſſet à Fortuna repetenda: ſed mul
a experientiæ pignora præbentur, quę viã monſtrat, qua
tum incedit. Non enim puto quenquam dicturum, quod
um his ſicut prædicta fuerunt, inciderit fortuito. Alio-
uin etiam quid impedit alium, ſicut ſcripſit Epicurus ſuas
atas ſententias, Boethe * ſed fortuito caſu: ſic rebus in- *,

 ter ſe

ter se coincidentib. liber absolutus est. Simul his dictis pro-gressi sumus. Cum autem in Corinthiorum domo spect-aremus æream palmam, quæ sola donariorum est reliqu-a, torno insculptæ ad radicem ranæ & hydri Diogeniano ad-mirationem iniecerunt, atq; adeo nobis quoq;. Non en-im palma vt aliæ arbores palustris est aut aquæ amans plan-ta, neque Corinthiis cum ranis quicquam rei est, vt pro no-ta aut signo eius vrbis haberi debeant: quomodo Selinun-tii quondam aureum apiũ (Selinum) dedicasse dicuntur, & Te-nedii securim, à cancris qui apud eos nascuntur ad locu-m cui Asterium nomen, soli in testa formam securis expr-essam gestantes. Iam ipsi deo coruos, olores, lupos, accip-itres, & quiduis potius quam ranas acceptum esse censem-us. Serapio ad hæc cum dixisset, innuisse opificem hoc, Sole-m nasci & ali ex humore & exhalationibus: siue Homerum audiuisset ita loquentem:

Ranarum in palma symbolum.

Iam stagnum exoriens Phœbea relinquit amœnum
Lampas.---

Odyss. γ. initio.

siue Ægyptios vidisset orientẽ Solem exprimere picto p-uerulo qui loto insideret. ridens ego, Quorsum, inquam, bo-ne vir denuo huc Stoam tu contrudis, ac disputationi se-sim inflammationes istas & exhalationes inseris? nõ sic Thessalæ mulieres Lunam & Solem cœlo deuocas, du-m hinc à terra oriri & vegetari eos ais? Nam Plato quidem i-psum hominem appellauit plãtam cœlestem, quasi à rad-ice superne capite erectum. Vos autem Empedoclem der-idetis, qui dixisset Solem cum in terra luminis reflexu cœle-stis exstitisset, rursus resplendentem

Intrepido vultu cœli conuexa tueri.

& ipsi interim Solem facitis animal terra natum aut palu-strem plantam, eumq; ranarum patriæ & aquæ accensetis. Verum hæc nos in Stoicam tragœdiã differamus. quæ ve-ro artifices obiter preter institutum fecerunt, nos quoq; o-biter & aliud agentes examinemus. Sunt quidem in multi-s elegantes: sed ineptias & curiositatem non vbique euitant. sicut ergo qui gallum super manu Æsculapii pinxit, matu-tinum voluit significare tempus, & Solis ortum appetentẽ: ita heic ranas aliquis possit vernæ tempestatis symbolum interpretari, quando Sol aeri dominari, & hyemem discu-tere incipit. siquidem de vestra sententia Sol & Apollo non duo

uo dij, ſed vnus ſunt habendi. Tu vero, aiebat Serapio nō
lem ſentis, ſed Apollinem à Sole alium eſſe cenſes? Omni-
o, inquam, ſicut Luna à Sole differt. verum Luna neq; ſæ-
e, neq; omnibus Solem occultat. Sol autem fere apud om-
es homines vt ignoretur Apollo effecit, ſenſu intelligen-
am auertēs ab eo quod eſt ad id quod apparet. Deinde Se
pio ex enarratoribus quęſiuit, Cur domum non Cypſeli
ui dedicauit, ſed Corinthiorum nominent. Qui cum ta-
rent, quia (puto) cauſa quam redderent deſtituebantur,
ſe renidens: Quid vero, inquam, putamus iſtos iam ſcire
ut meminiſſe, ſtupefactos plane noſtro de cœleſtibus reb.
arritu? Ante quidem eos audiuimus dicere, tyrannide e-
erſa voluiſſe Corinthios & auream Piſæ ſtatuam, & eū qui
ic eſt theſaurum vrbi ſuæ tranſcribere. Atq; id Delphos,
iuſtum conceſſiſſe. Eleos, quod inuidiſſent eam ipſis glo
am, decreto Corinthiorum fuiſſe Iſthmia feſtiuitate pro
bitos: quare poſtmodo nullus Eleorum Iſthmia certauit.
uod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas ſunt
ciſi. id nihil fecit ad excludendum Eleos, quod nonnul-
opinantur. contra enim ipſis conueniebat arcere, ſi ea de
uſa Corinthios offendiſſent. Hæc ego tum dixi. Cum au-
m Acanthiorum & Braſidæ theſaurum nobis tranſeunti-
is nobis interpres locum monſtraret, in quo ferrei obeli-
i Rhodopidis meretricis quondam fuerant ſiti: ſuccen-
ns Diogenianus, Fuit omnino, aiebat, eiuſdem ciuitatis
hodopidi locum præbere, quod decimas ſuarum merce-
um deponeret, & Aeſopum eius conſeruum interficere.

Meretriciū honores.

t Serapio: Cur, inquit, iſthæc tu indigne fers? quin oculos
tollis, & auream inter imperatores ac reges ſtantem Mne
retam contemplaris, quam Crates aiebat trophæum de
temperantia Græcorum eſſe ſtatutam. Quam cum vi-
ſſet adoleſcens, Atqui dicebat, de Phryna hoc Crates
ronunciauerat. Næ reſpondebat Serapio. Mneſarete enim
omen fuit, ſed Phrynes cognomentum tulit ob pallorem.
Iulta autem nomina videmus ab cognominib. occultari.

Varia eiuſdem hominis nomina.

lexandri quidem matrem Polyxenam, porro Myrtalem,
lympiadem, & Stratonicam dictam perhibent. Eumetin
uoq; Corinthiam pleriq; à patre Cleobulo Cleobulinam
ocant Herophilam Erythream fatidica quod eſſet, Sibyl-
m appellauerunt. Grammaticos quoque audies Ledam

Nemeſis

Nemesis, Orestem Achæi nomine adficientes, sed quomo
do tu censes, (Theonē adspiciens hæc dicebat) hoc de Phry
na crimen posse dilui? Ad hæc subridens Theo: Ita sane, in
quit, vt præterea etiam te culpem, qui leuissima Græcorum
peccata insecteris. Sicut enim Socrates in Callia id repre
hendit, quod vnguento tantū inimicus, saltationes puero
rum, in caput prouolutiones, oscula, sanniones videret a
quo animo: ita tu plane mihi videris à templo arcere mu
lierculam non liberaliter forma & ætate sua vsam: cum au
tem videas cædium, bellorum deprædationumque primitii
ac decimis in orbem cingi deum, non indignari, non mise
rari Græcos, pulcerrimorū donariorum turpissimas legen
inscriptiones hasce: Brasidas & Acanthij de Atheniensib
Athenienses de Corinthijs, Phocenses de Thessalis, Orne
atæ de Sycionijs, Amphictyones de Phocensibus. Nimirum
autem soli Praxiteli Crates succensuit, qui hoc suæ amasia
donum dedisset. cum laudare eum debuerit quod aureis i
stis regibus apposuit auream meretricem, diuitijs hoc ex
probrans, quod nihil venerabile eis inest, nihil admirabile
Iusticiæ enim donaria, temperantiæ, magnanimitatis dedi
care dijs reges & principes conueniebat: non aureæ & luxu
riosæ abundantiæ, quæ obtingit interdum etiam turpissi
me viuentibus. Id vero non commemoras, aiebat alter in
terpretum, quod Crœsus heic etiam ancillę suæ panem pi
sentis auream statuam posuit? non quidem ille per luxuri
insultans templo, sed causam nactus iustam atque inhone
stam. Traditum est enim Alyatten Crœsi patrem induct
filio nouerca alios sustulisse liberos: nouercā Crœso insidi
antem, venenum pistrici dedisse, ac iussisse vt panem ex e
effictum Crœso daret. eam re clanculum Crœso indicata
panem nouercæ pueris istum apposuisse. Itaque Crœsum r
gno potitum, veluti teste Deo gratiam bonam mulieri retu
lisse, laudabili sane instituto. Itaque dignum est etiam vrbi
um si qua sunt talia donaria, ea venerari: quale in primis es
Opuntiorum. Cum enim Phocēsium tyranni multa aure
orum & argenteorum donariorum conflauissent & ex ea
massa cusam monetam per vrbes dispersissent, Opuntij tā
tum collegere, vt hydriam ex eo argenteam conficerent
eamque heic dedicauerunt. Ego autem Myrinæos quoque
& Apolloniatas laudo, qui aureas messes huc miserunt.

Crœsus ab ancilla seruatus.

magi

magis etiã Eretrienses ac Magnetas qui hominum primi-*
ijs Deum donauerunt, vt frugum datorem, paternum, ge-
nitalem, ac humanum. Megarenses autem culpo, quod soli
ere Deum heic hastatum posuerunt de pugna, qua post
ellum Persicũ Athenienses, qui vrbem ipsorum obtine-
ant, victos eiecerunt. Postea quidem temporis aureũ Deo
lectrum dedicauerunt: obtemperaetes, vt apparet, Scythi-
io, qui sic de lyra scripsit:

Concinnat hanc Apollo filius Iouis:
Formosus, initia, finesque omnes continens,
Plectrumque splendidum Solis radios habens.

Ieic cũ Serapio aggrederetur aliquid de istis dicere, ho-
es: Iucundũ quidem, inquit, est huiusmodi audire sermo-
es. me autem necessitas cogit primum propositum repo-
ere de causa, cur Pythia desierit heroico alijsq; carmini-
us oracula edere. Itaq; si vobis est volentibus reliquũ spe-
aculi in aliud reijcientibus tempus, huc adsideamus, eaq;
e re cõmentemur. Nam hæc potissimum ratio est, quæ o-
iculo fidem derogat: quod alterutrum horũ videtur esse,
it Pythiam non accedere ad locum in quo numen est, aut
iritum prorsus exstinctum esse, & vim defecisse. Circum-
intes ergo consedimus in meridianis sedilibus templi,
one fanum Telluris: in aquã contuentes, vt statim dixerit
oethus, ipsum locum hospitis dubitationi patrocinari. E-
t enim ad laticum expirationem delubrũ Musarum, vnde
ad libationes aquam sumebant, vt ait Simonides.

Vnde pollubris manuum latex pulcricomarum
Musarum sursum hauritur.

irsusq; idem paululum exquisitius, Cleionem vocans ca-
am procuratricem, ait.

Malluuiorum optabilis, rara, & veste carens aurea
Odorata ex ambrosijs aqua penetralibus.

Ion recte ergo Eudoxus credidit ijs, qui hanc aquam Sty-
s vocari dixerunt. Musas vero vaticinio collocauerunt
ssidentes, eiusque custodes ibi ad aquam & Telluris tem-
um; cuius dicitur ipsum fuisse oraculũ * numeris & car-
ine contentam diuinationem. Quidam etiam primum
eroicum versum ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennam volucres, & apes sua mella.

quando obnoxia Deo facta amisit maiestatem. Tum Se-

rapio:

rapio: æquiora, inquit, hæc Boethe, & musis magis con-gruentia. Non enim repugnãdum est Deo, neq; simul cum vaticinio prouidentia & numẽ tolli debent: sed quærenda sunt eorum quæ aduersari videntur solutiones, interim pia & à maiorib. ad nos propagata persuasio non est prodenda. Recte dicis, inquam ego optime Serapio. Nam philosophiam quoq; non ideo pro deplorata habemus prorsus aut corrupta, quia antiquitus carmine suas sentẽtias philosophi proferebant, vt Orpheus, Hesiodus, Parmenides, Xenophanes, Empedocles, Thales: postea vero desierunt versibus vti, t demto: cuius opera rursum in philosophiam poetica se ingerit adolescentib. classicum ingenue canẽs. Neq; astrologiam contẽtiorem reddiderunt Aristarchus, Timocharis, Aristyllus, Hipparchus soluta oratione eam describentes, cũ de ea ante carmine scripsissent Eudoxus, Hesiodus, Thales, si quidẽ is autor vere est eius quæ ipsi inscribitur astrologiæ. Pindarus quoq; de modo cantilenæ neglecto sua ætate dubitare se fatetur, & mirari quod * Non enim iniquum est aut absurdum, causas quærere huiusmodi mutationum: iniustum vero est artes ipsas & facultates abolere, si quid in ijs mutatum sit. Sub hæc Theo: Atqui isthæc, inquit magnas reuera mutationes & innouationes passa sunt, oracula multa etiã dudum prosa oratione sunt edita, ac de reb. ea haud leuib. Lacedæmonijs, vt scribit Thucydides, de bello contra Athenienses oraculũ scitantib. Deus victoriã pollicitus est, seq; vocatum & non vocatũ auxilio futurum. Et Pausaniam si non reducerent argentea * collectum ire. Atheniensib. de expeditione in Siciliam consulentib. mandauit, vt antistitam Mineruæ quæ Erythris erat, ducerent. Ei nomen erat Hesychia, quod significat quietem: & cessare ipsos ac quiescere Deus volebat. Deinomeni Siculo de filijs oraculum petẽti, respondit tres tyrannidem gesturos: cumque subiecisset Deinomenes, Quæ res nimirum Apollo domine ijs vertet male? Respondit Deus, id quoque se ei dare ac promittere. scitis autem Gelonem aqua intercute, Hieronem calculo renum diuexatos tyrannidem gessisse. tertius Thrasybulus bellis seditionibusq; conflictatus, imperio, quod nõ diu tenuit, eiectus fuit. Procles Epidauri tyrannus cum alios multos crudeliter nefarieque necauit: tum Timarchum, quem Athenis venientem cum pecunia hospite

Lib. I.

Oracula soluta oratione edita.

ſpitio comiter exceperat, interfecit, cadauerq; eius ſto-
inuolutum in mare abiecit, vſus ad hæc Cleandri Ægi-
æ opera, alijs ignorantibus. Poſtea rebus ipſius contur-
is huc miſit Cleotinum fratrem arcane cōſulturum de
ulio & migratione. Huic reſpondit Deus, Fugam ſe eo
nigrationem Procli concedere, quo is ſtoream deponi
Ægineta hoſpite iuſſiſſet, aut quo ceruus cornu abijcit.
elligens itaque tyrannus, ſibi à Deo imperari vt vel in
re demergeret ſeipſum vel defoderet, (nam cerui cor-
delapſa in terram defodiendo tollunt è medio) paulu-
temporis expectauit: deinde rebus plane peſſum eunti-
profugit. nacti autem eum amici Timarchi interfece-
t, cadauerque in mare proiecerunt. Quod vero maxi-
m eſt, rhetræ illæ, ſecundum quas Lacedæmoniorum
p. Lycurgus cōpoſuit, ſoluta oratione ei datæ ſunt. Iam
Alyrius, Herodotus, Philochorus, & Iſter, qui maxime
d incubuerunt vt carmine dicta oracula conſcriberent,
cula etiam proſa oratione edita retulerint: Theopom-
, quo nemo hominum diligentius oraculi huius res
tatus eſt, vehementer eos reprehendit, qui putarent i-
temporibus Pythiam carmine non reſpondiſſe: & cum
nonſtrare vellet ſuam deinde ſententiam, admodum
ca oracula potuit proferre: quia nimirum reliqua iam
ſoluto ſermone ederentur. Nonnulla tamen hodieque *
nine redduntur: quorum cauſa etiam rem celebrem fe-
Eſt in Phocide templum Herculis mulierum oſoris, &
utū vt ſacerdos toto anno mulierib. ſe abſtineat. itaque
ſenibus id ſacerdotium committitur. Tamē paulo an-
mpore adoleſcens non malus, & liberali ingenio, id
nus occepit: puellam quandam tum amans. Is cum ab
o continens ſuique potens amaſiam fugeret, quodam
pore eam, cum ad ipſum quieti poſt conuiuium & cho-
deditum irrueret, cōfecit. Metuens ergo ſibi & turba-
ad oraculum confugit, quæſiuitq; an aliqua ſui peccati
: expiatio: hocque illi datum eſt oraculum: Omnia ne- *
aria concedit Deus. Enimuero dans hoc aliquis, nihil
numeris hodie reſponderi, magis adhuc dubitauerit de
cis temporibus, cum aliquādo ſoluta, interdum nume-
adſtricta oratione fata Deus cecinerit. Sed neutrum,
adoleſcens, à ratione eſt alienum, modo rectas & puras

de Deo

de Deo habeamus opiniones: neq; putemus ipſum eſſe q
olim carmina compoſuerit, & nunc Pythiæ oracula ſub
ciat, tanquã per laruas ipſe loquens. Sed rurſum par eſt
his aliquid prolixius diſſerere ac percunctari. In præſent
paucis hæc in memoriam reuocemus, quod corpus inſtr
mentis vtitur multis, corpore & eius membris animus, q
eſt inſtrumentũ Dei. Eſt autem virtus inſtrumenti vt qua
maxime qua fert natura eius facultate imitetur vtentem
pſo, opuſque edat * notionis in ipſo potens: oſtendere a
tem nequit opifici purum, & motus erroriſque vacuum, ſ
mixtum * Per ſe enim nobis ignotum eſt. aliud autem
in alio apparens impletur eius natura. Ac ceram quide
mitto, aurum, argentum, æs, & quæ alia fingi poſſunt, ex
pientia vnam formam impreſſæ ſimilitudinis: aliud a
tem aliam differentiam imitando apponit. Et in ſpecu
planis ac cauis & circumſplendentibus ſimulacrorum a
vna fotma innumeras effigies. ſunt * nihil neque ſpecie
magis, neque vt inſtrumentum vſurpari natura obſeque
tius poteſt, quam Luna. Hæc ſplendorẽ à Sole accipiens
igneum lumen, non ſimile ad nos demittit, ſed cum ip
mixtum, colorem vimque diuerſa nanciſcitur. ealor etia
prorſus diſcedit, & præ imbecillitate lumen deſerit. Pu
autem intelligi id quod ab Heracleto eſt dictum, Rege
cuius oraculum Delphicum eſt neque dicere neque occu
tare, ſed ſignificare. His recte dictis adiunge illud & cõſide
ra, deum heic Pythia vti ad viſum, ad auditum, ſicut Sol v
titur Luna, demonſtrat per corpus mortale & animam
quietem ducere, non poteſt autem mouenti immobilem ſ
præbere & ſibi conſtantẽ: ſed tanquam æſtu & fluctib. exa
gitatur ac cõturbatur motibus qui in ipſa ſunt. Sicut enim
vertigo corporum quæ circulo rotantur deorſum, nõ con-
ſtanter obtinet, ſed circulo delata violẽter, & natura deor-
ſum vergentia turbidam quandam & incertam faciunt vo-
lutionem. ita qui enthuſiaſmus vocatur diuinus inſtinctus,
videtur mixtio quædam eſſe duarũ motionum, quarũ alte-
ra ſecundum adfectionem, altera ſecundam naturam fit a-
nimi. Quando enim animæ expertibus corporibus & ſuo
in ſtatu permanentibus contra eorum naturam vim hanc
inferre non licet, vt ſi Kylindram moueas Sphæræ aut cubi
in more, aut lyra pro tibia, buccina pro cithara vtaris: neq;
aliter

Enthuſiaſmi qualis motus.

aliter ars vna quauis re vti poteſt quam eius fert natura. multo minus animum motu ſuo ſeſe cientem, ac impetu & ratione præditum aliter quam inſita ei vis aut habitus ferat, vſurpare poſſis: neque vllo pacto mens muſicæ exors muſice, litterarum rudis litterate, indocta & inexercitata docte mouebitur. Teſtem habeo etiam heic Homerum, qui cum nihil fere effici ſine deo ſcribat, tamen non facit deum omnib. ad omnia vtentem, ſed quolibet ad id, quod eius arti aut facultati congrueret. An non enim vides mi Diogeniane, aiebat, Mineruam cum perſuadere aliquid Achæis vult Vliſſem ad hoc excitare? cum fœdus confundere, Pandarum quærere? cum Troas in fugam vertere, ad Diomedem ſe conferre? quia nimirum Diomedes robuſtus erat & pugnax, Pandarus ſagittandi peritus & fatuus, Vliſſes prudens & facundus. Non enim idem ſenſit Homerus cum Pandaro: ſi tamen Pandarus author huius eſt verſiculi

Iliad.β,169.
Iliad.δ,88.
Iliad.ι,221.

Deo volente, ſaligno in vimine nauiges,

ſed intellexit aliarum naturarũ eſſe facultates ad alias res: & ſuo quanq; moueri modo, quantumuis vnicum ſit quod omnes mouet. Proinde ſicut rem gradiendo deſtinatã mouens non incitat ad volatum, neque blæſum ad liquide loquendum, neq; tenui voce hominẽ ad ſonorum ſermonem ſed Battium etiam propterea puto cum heic oraculũ conſuluiſſet, in Africam fuiſſe miſſum vt Cyrenam conderet, quia balbus homo & exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat & ciuilis ac prudens. ſic Pythia heic differendi vt quiſquã hominum indiſerta, alioquin ingenua & vitæ honeſte actæ, educata in domo pauperum ruſticorum, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate ſecũ ferens, in oraculum deſcendit. Sed ſicut Xenophon cenſet ſpõſam ita debere in mariti domum venire vt quam minimum viderit, quam minimum audiuerit: ita hæc imperita & ignara tantum non omnium, & vere quod ad mentem attinet virgo ad Deum accedit. Sed nos deum credimus erodijs, trochilis, & coruis vti, vt earum auium voce aliquid ſignificet, neque hoc poſtulamus, vt quia deorum nuncij & præcones ſunt, diſerto omnia ſermone enarrent: Pythię vocem & loquelam tanquam è ſcena volumus non inconditam, non ſimplicẽ, ſed cum numero, faſtu, figmentis nominum tranſlationibus, & tibiæ cantu nobis offerri. Quid ergo de

*

antiquis dicemus? Non vnum, puto, sed multa. Primum enim sicut diximus, pleraque illæ etiam soluta oratione pronunciauerunt. Deinde corporum quoque temperies & naturas illud tempus tulit ad poesin procliuiores: quibus statim studium quoddam accidit & alacritas apparatusque animi, & promtitudo gignitur, quæ leui extrinsecus principio & exhortatione facultatis imaginantis opus habeant, qua statim trahantur ad carmen pangendum: non modo, vt Philinus inquit, astrologi & philosophi, sed etiam in vino copiosiore, aut animi adfectionibus grauioribus miseratione aliqua aut gaudio oborto dilabuntur ad suaue sonantem vocem, amatorijsque carminibus & cantilenis libri & conuiuia sunt repleta. Et quod Euripides ait, eum qui antea Musis sit alienus musicam ab Amore doceri, non hoc vult facultatem poetices ac musicæ ab Amore ingenerari, sed insitam ac ociose latentem excitari atque calefieri. Alioquin, hospes, dicendum est neminem hodie amare, sed Cupidinem euanuisse: quia nemo versibus & cantilenis iocosis, vt ait Pindarus, iaculatur dulcisonos hymnos. Atqui absurdum hoc est. Nam multi amores hominum insiti animis ad musicam segnibus & male compositis, vt tibia & lyra carent, loquaces tamē & feruidi haud minus sunt quam antiqui illi. Et nefas turpeque sit dictu, amoris exsortem fuisse Academiam, ac Socratis & Platonis chorum: quorum sermones licet legere amatorios, cum carmina nulla reliquerint. Quid vero interest vtrum dicas solam de mulieribus Sapphonem amori deditam fuisse, aut solam Sibyllam & Aristonicam, aliasque carmine sortes quæ dixerunt, diuinas? Vinum quidem, vt aiebat Chæremon,

Bibentium contemperatur moribus:

at diuinandi furor, vt & amoris, vtitur subiecta sibi facultate, & eo correptorum vnumquenq; pro ipsius mouet ingenio. Enimuero Deum quoq; & Prouidentiā considerantes, videbimus mutationem in melius esse factam. Vsus enim sermonis, similis videtur esse mutationi nomismatis: quorū vtrunq; aliud alio tēpore valens, tū probatur cum notum est & vsitatum. Ac fuit sane tēpus, cum pro nomismate sermonis homines vterentur metris, carminibus, cantilenis, omnem historiam, omnem philosophiam, omnes denique euentus & res grauiorem requirentes orationem, ad poe-

Oratio monetæ similis.

ticam

ticam & musicam applicantes. Non enim nunc tantum vix pauci intelligunt quæ tunc omnes percipiebāt, gaudebantque ea cum cantarentur opiliones, aratores, & aucupes, vt Pindarus ait: sed ob illius ætatis ad poesin facilitatem plerique lyra & carmine castigabant aliorum mores, libere loquebantur, hortabantur, fabulis & prouerbijs vtebantur: quin & laudes deorum, vota pæanes versibus & carmini includebant, alij ob vim ingenij, alij propter consuetudinem. Itaq; vaticinationi etiam Deus elegantiam & ornatū non inuidit, neq; Musas in honore alibi habitas hinc à suo tripode abegit: sed adduxit potius, poeticas amplexus indoles, atq; visa ipse subijciens, & excitans alacrem facundiam, vt concinnam, & quæ in admiratione esset. Sed postquam vitæ vna cum euentis & ingenijs facta mutatione, vsus superuacaneis reiectis aureis sese cincinnis exuit, & mollibus xystidibus, comam quoque luxuriantem detondit, ac cothurnum deposuit, iamque homines frugalitate aduersus luxum certare haud inepte adsueuerunt, plusque ornatus in simplici cultu ac tenui, quam superuacaneo & proteruo ponere: ibi tum orationis etiam simul mutato habitu historia à carmine tanquam vehiculo descendit, & maxime pedestri sermone verum à fabulis secreuit. philosophia quoque perspicuitatem & docendi vim ijs quæ terrerent animos antiquiora ducens, soluto sermone disputationes suas instituit. & Pythiam Apollo desinere iussit morem suum: ciues Delphicos ignicremorum, Spartanos anguiuororum, oreanorum viros otempetarum fluuios nomine notantem. oraculisq; detrahens carmina, obscuras voces, ambages, perplexitatem, ita eam iussit consulentibus responsa dare, vt leges cum ciuitatibus, reges cum populis, magistri cum discipulis loquuntur, ad euidentiam & probabilitatem ea accommodans. Probe tenendum est Deum (vt ait Sophocles.)

Sapientibus per ambages fata eloqui,
Fatuis magistrum prorsus esse inutilem.

Illata oraculis perspicuitate, fides etiam sic mutauit cum alijs rebus: vt cum antiquitus quod insolens rarumq; esset, planeq; obscuritate & circuitionib. obductum, plerisq; sub opinione diuinitatis alicuius pauidi venerarentur: postea aperte omnia & facile, ac sine fastu & figmentis discere

L. Isthmior.

cupientes, poeſin quæ oracula velabat incuſauerint. non tantũ quia aduerſaretur intelligentiæ in vero percipiendo obſcuritatem & vmbram dictis admiſcens: ſed quod iam tranſlationes & ænigmata atq; ambiguitates, diuinationis quaſi quoſdam fucos, & effugium quibus ea ſe tueretur ſi quid ſecus eueniſſet, ſuſpecta haberent. Multos quoq; audiuiſſes, qui dicerent poetas quoſdam etiamnum apud oraculum deſidere, qui voces exciperent, ijſq; ſubito verſus & numeros tanquam vaſa quædã circumplicarent. Taceo quantũ criminis oraculis attulerint Onomacriti illi, Prodotæ, & Kineſones, vt qui tragœdiam ijs faſtumque ſuperuacaneum appoſuiſſent. * neq; adeſſe mutationes. Maximam poeſi infamiam parauerunt circumforanei iſti & circulatores, & ſcurræ magnæ Matris deorũ ac Serapidis vagi: quorũ alij ex tempore, alij ſorte quadam ex quibuſdã libellis oracula dabant, ſeruis & mulierculis, quas maxime numeri & nomina poetica mouerent. Quæ non minima fuit cauſa, cur poetica tanquam cõmunem ſe quæ videretur præbere impoſtoribus & præſtigiatoribus ac falſis vatibus, tripode & veritate arceretur. Non itaq; miror, ſi veteribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione, & obſcuritate quadam. Neq; enim priuatus aliquis profecto de emendo mancipio oraculum conſulebat, aut de conducẽdo opere, ſed ciuitates admodum potentes, regeſque & tyranni nihil moderatum cogitantes Deum interrogabant de rebus: quos iritare multa reſpondendo eorum voluntatibus aduerſa, non erat ex vſu eorum qui oraculũ procurabant. Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, Apollinẽ ſolum canere fata hominibus debere. Ergo cum vtatur adminiſtris & vatib. mortalibus, quorũ eum par eſt curã gerere & cuſtodire eos, ne deo ſacri à malis interficiantur hominibus: non vult veritatem opprimere, ſed eius explicationem poeſi peruertens velut ſplendorem varie reflexum & in multas diffiſſum partes, duriciemque eius hoc pacto & rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, & bella non præſentiri. his igitur circumdabat ſuſpicioſa verba & ambigua: quorum ſententia alijs ignota, conſulentes non falleret, ſi animum aduerterent. Stultiſſimus itaque eſt, qui calumniatur & culpat quod rebus ita mutatis deus non quo ante, ſed alio nobis modo vult prodeſſe.

Antiqua oracula cur verſibus dicta.

Por-

Porro autem nulla maior orationi à poetica vtilitas conciliatur, quam quod numeris illigata & comprehenſa facilius memoria tenentur ac ſeruantur. Antiquis vero multa opus fuit memoria, quib. multæ locorum notæ, tempora agendi, ſacra deorum tranſmarinorum, heroum reliquiæ occultę, difficileſq; inuentu, & longe à Græcia diſſitæ indicabantur. Nam in Chium & Cretinum & * Neſichum & Phalanthum, multoſque alios expeditionum duces, qui coacti ſunt ſignis quibuſdam vti in inueniendo loco ſedis & coloniæ conceſſo. Quidam etiam aberrauerunt, vt Battus. Huic enim dictum fuit, eiectum iri, ſi non eum occupaſſet locum in quem mittebatur. deinde redijt quiritans. & deus ſit reſpondens:

Vrbs pecoris diues Libya mea non venienti
Notior eſt tibi, quam qui venit, per mihi multum
Admiranda tua eſt certe ſapientia viſa.

ſic eum denuo emiſit. Lyſander vero prorſus ignorans tumultum Orchalidem, qui & vulpium dicitur, & Hoplitam fluuium.

Terrigenamqur draconem à tergo qui ſubit aſtu:

prœlio victus in illis locis interfectus eſt ab Inachione Haliartio, qui in ſcuto inſigne ferebat ſerpentem. Neque neceſſe eſt apud vos horum probe gnaros plura id genus retentu & memoràtu difficilia oracula antiquis data recitare. Res vero noſtræ ætatis de quibus conſulatur deus, ego quidem boni conſulo & probo. Altum enim ocium eſt, & firma pax, finis bellorum & errorum, nullæ ſeditiones, tyrannides nullæ, neque alij morbi aut mala Græciæ, quæ veluti multiplicibus medicamentis exquiſitiſque indigeant. Vbi autem nihil eſt varium, arcanum, arduum, ſed rebus vilibus & vulgaribus quæſtiones tanquam in ſchola proponuntur, An contrahendum matrimonium, an nauigandũ, an fenerandum: & vbi maximæ ciuitatum interrogationes de frugum & pabuli prouentu, de valetudine: ibi carmina circumponere, & fingere verborum ambages & notas quæſtionibus ſimplici & breui reſponſo opus habentibus, ambitioſi fuerit ſophiſtæ, qui oraculum gloriæ captãdæ cauſa fuerit: Pythia autem cum ipſa indole eſt generoſa: tum ſi deſcendit ad cortinam, & cum deo eſt, amplius * quam ipſa curet gloriam, & hominum vel laudes vel vituperationes. Ac

nes. Ac fortaſſe nos quoque ſic debebamus eſſe affecti. Nũc veluti ſoliciti ne decus ter mille annorum locus amittat, & oraculum quaſi ſophiſtæ alicuius ſcholam deſerant non nulli contemnentes, defendimus & cauſas rationeſque fingimus de ijs rebus quas neq; ſcimus, neque ſcire nos conuenit: incuſantesq; dictis conamur in aliam pertrahere ſẽtentiam, quos miſſos facere potius debebamus. Etenim

Od. β, 190.

Ante alios erit huic multo certe ægrius ipſi,

qui ſic de ijs ſentit, vt hæc in aditu ſcripta ſapientum dicta, Noris teipſum, Ne quid nimis, probet, admireturque haud minime ob breuitatem, quod ſolidam & compactam in exigua mole habent ſententiam: oracula autem culpet, quia breuiter, ſimpliciter ac recta pleraque indicant. Ac talibus quidem ſapientum dictis idem vſu venit, quod in anguſtias contruſis fluminibus. non enim perſpici quit ſenſus, neque * Sed ſi conſideres quid ſcriptum ſit & dictum de eis ab his qui ſingulorum ſcrutati ſunt ſententiam, non facile vllas prolixiores inuenies diſputationes. Enimvero vt lineam rectam mathematici vocant breuiſſimum ab vno ad alterum terminum ductum: ſic Pythiæ ſermo abſque vllo flexu, circuitu, ambiguitate, fraude, recta ad veritatem proficiſcens: quanquam de ſua fide cauſæ dictionem non poſſit detrectare, tamen falſi à nemine in hunc vſque diem conuicta eſt: ſed donarijs barbaricis Græcaniciſque oraculum oppleuit. ædificiorum autem & Amphictyonicorum apparatuum elegantia videtis nimirum ipſi pleraq; ijs adiecta, quæ ante hac non erant, multa eorum quæ iam ruinam traherent & peſſum irent refecta. Sicut vero arborib. fecundis aliæ ſuppullulant: ita etiam iuxta Delphos pubeſcit & adoleſcit Pylea ob copiam eorum quæ heic ſunt figuram adepta formamque & ornatum templorum, curiarum, aquarumque luſtralium, quanta mille ab annis præcedentibus non habuit. Equidem ad Galaxium Bœotiç qui habitant, abundantia lactis ſenſerunt præſentiam dei:

Cum lac, ceu latices de fontibus, emanaret:
Doliaq; implerent auide: tunc amphora & vtres,
Seria tunc albo turgeret cuncta liquore,
Mulctraq; & è ligno diſtentas rumperet vrnas
Humor, nec vacuas ſuperarent vaſa per ædes.

Nobis autem Apollo ſplendidiora, meliora, & apertiora his ſi-

his ſigna præbuit, ex tanto qui præceſſit ſqualore, ſolitudine, & pauperie ad tantas copias, ſplendorem, honoremque nos euehens. Ego ſane amo me ipſum eo nomine, quod ad has res factus ſum alacer & vtilis cum Polycrate & Petræo. amo autem eum qui nobis huius conditionis autor duxque fuit, & pleraque horum excogitauit atq; adornauit * Sed fieri non potuit, vt tam ingens mutatio tantillo temporis ſpacio accideret hominum induſtria, deo non præſente, & diuinitatem oraculo largiente. Verum ſicut olim fuere, qui perplexitatem oraculorum obſcuritatemque vituperarent: ita hodie etiam ſunt, qui nimiam calumnientur ſimplicitatem. admodum ipſi & iniuſte & fatue adfecto animo. Num pueri quando arcus cœleſtes, areas circa Solem aut Lunam, cometaſve vident: magis delectantur quam Sole aut Luna conſpectis? Eodem modo hi ænigmata & allegorias mutatæ vaticinationis, quæ reflexionibus numinis ad mortalem & imaginantem vim animi conſtat, deſiderant: cuius quando cauſam non ſatis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque ſibi ipſis: vt qui vitium tantum non habeamus, vti noſtra ratione aſſequi dei cogitationem poſſimus.

PLVTARCHI ADVERSVS COLOtem Liber.

COLOTES, quem Epicurus ſolebat Colotaram & Colotarium blandiendi cauſa diminuta voce appellare, librum edidit hac inſcriptione, Secundum aliorum philoſophorum decreta ne viui quidem poſſe: eumque regi Ptolemæo dedicauit. Quæ vero nobis aduerſus Colotem diſputare ſubiit: exiſtimo te, Saturnine, cum voluptate lecturum, ſi perſcripſero: vt qui honeſtis rebus antiquitatiſque ſtudio tenearis, hancq; maxime regiam delectationem eſſe cenſeas, memoria complecti & in promptu habere, quantũ eius fieri poteſt, veterem doctrinam. Nuper, cum is liber recitaretur, vnus de ſociis noſtris Ariſtodemus Ægienſis, quẽ noſti, ſecta Academicus, & non ferulam geſtans, quod aiunt, ſed ardentiſſimo inſtinctu Platonis orgia celebrans, neſcio quomodo præter morem ſuum ſilentium cum tenuiſſet, & ad finem vſque modeſte auditorem

se præbuisset: absoluta lectione, Agedum, inquit, quemnā huic opponemus pro philosophicis propugnaturum? Non enim admodum probo Nestorem, qui de IX. heroibus cum deberet præstantissimum deligere, forunæ & sorti rem cōmisit. Atqui vides, aiebam, ipsum se sortitioni præfecisse, vt prudentissimo homine eam moderante conficeretur itaque

Ilia. η, 171. *Exiit è galea sors exoptata Pelasgis,*
Aiacem pugna dedens Telamone creatum.

Sed tamen quando tu deligere iubes.

Quonam diuini pacto obliuiscar Vlyssis?

Ilia. κ, 243. Vide ergo ac meditare, qua ratione hominē vlciscaris. Atqui, aiebat Aristodemus, meministi Platonem, cum puero irasceretur, non ipsum verbera ingessisse, sed hoc Speusippo mandauisse, quod se animo commoto esse diceret. Ita tu quoq; nunc meo loco hominē tracta vt libet: ipse enim iratus sum. In eandem sententiam aliis etiam exhortantib. Dicendum ergo est, inquam. Vereor autem ne videar ipse quoque maiore quam par est studio aduersus hunc librum contendere. Propterea quod quidam rusticitate & scurrilitate atq; petulantia nimia elatus, fenum Socrati edendum obtulit, loco panis, cum nihil hic se certo scire pronunciaret: interrogauitq; cur cibum non in aurem, sed in os im-* poneret. Sed fortassis hæc risum alicui concitent, mansuetudinem & comitatem Socratis consideranti.

Sed integro iam pro Graiorum exercitu,

id est reliquis philosophis, de quorum numero sunt Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, Melissus, ita traductis tacere turpe est: ac præterea nefas etiā aliquid de summa pro illis dicendi libertate remittere, qui tantam philosophiæ gloriā parauerint. Etenim vitā quidem nobis parētes deorum auxilio largiti sunt. à philosophis autē iuris & legū adiutricē doctrinā, & quæ cupiditates coerceat accipientes, bene nos viuere putamus. est autem bene viuere, amice & societati hominum conuenienter, temperāterq; & iuste viuere. Atqui horum nihil nobis relinquunt, qui summum bonum circa ventrem esse clamant, & voluptate vndique reiecta vniuersas virtutes ne pertuso quidem ære e-* merent. Vitiosa est etiā eorum de diis & animo ratio: hūc enim perire dissolutum, illos nullam rerum humanarum

curam

rram gerere aiunt. Alios philoſophos hi reprehendunt ſa-
tentę nomine, ꝙ vitam è medio tollant: illi eos, quod tur-
iter & belluino more viuere nos doceant. Atq; hæc qui-
em ſparſa ſunt per Epicuri diſputationes, & philoſophiam
us. Colotem autem voces quaſdam rerum inanes auel-
ndo, & partes ſermonum ac fruſta affirmationis & intel-
gentiam fidemque conciliantis rationis expertia contra-
endo librum compoſuiſſe, quaſi forum quoddam aut ta-
ılam monſtrorum, omnium optime vos noſtis, qui in ma-
ibus habetis ſcripta antiquorum. Mihi vero videtur ſicut
ydius ille aperire aduerſus ſeipſum, non vnicam ianuam,
d plurimis difficultatibus & maximis inuoluere Epicurū.
ıitiū enim facit à Democrito, cui quidē pręclaram & di-
ıam perſoluit mercedem. Et ſane longo tempore Epicu-
ıs ſe Democriteū profeſſus eſt. quod & alii dicunt, & Leō-
us vnus de ſummis Epicuri diſcipulis ad Lycophronem
ribit, honorē haberi Democrito ab Epicuro, quia is pri-
us rectam cognitionem attigerit, ac primus in principia
aturæ inciderit, vnde vniuerſa tractatio Democritica ap-
elletur. Metrodorus vero aperte de philoſophia dixit, Ni-
præiuiſſet Democritus, Epicurum nunquam fuiſſe ad ſa-
ientiam peruēturum. At vero ſi ſecundum Democriti de-
eta viui nō poteſt, ridiculus Epicurus, qui ad non viuen-
ım ducentem ſequatur. Huic primum id vitio dat, quod
ıamquanq; rem adſerens non magis talem quam talem
ſe, vitam confuderit. Atqui tantum abeſt hoc vt ſenſerit
emocritus, vt etiam Protagoram ſophiſtā hoc adfirman-
m impugnauerit, ac multa & probabilia contra eum ſcri-
ſerit. Quæ cum ne per ſomnum quidem vidiſſet Colotes,
pſus eſt in verbis eius, quibus definit non magis den eſſe
uam meden: den nominans corpus, meden inane, quaſi
oc quoque ſuam quandam naturam & ſubſtantiam ha-
eret. Enimuero qui ſentiret nihil magis tale eſſe quam
ale, Epicureum ſequeretur decretum, quo omnia ſenſus
iſa vera ſtatuuntur eſſe. Nam ſi duobus dicentibus altero
uſterum eſſe vinum, altero dulce, neutrius ſenſus fallit:
uî magis auſterum erit vinum quam dulce? quin & eodē
ıuacro vides vnum vt calido, alterum vt frigido vti: cum
ic calidam, ille frigidam affundi iubeat. & ferunt Sparta-
ıam quandam mulierem acceſſiſſe ad Berenicem Deiotari

Democritus defenditur.

Epicuri de ſenſibus opinio refellitur.

vxorem, cumq; inuicem appropinquassent, auersas fuisse, quod vnguentum altera, altera butyrum olfaciens auersaretur. Si ergo vna sensio nō est verior quam altera, consentaneum est aquam nō magis frigidam esse quam calidam, & vnguentum butyro non melius olere, non deterius. nam qui aliud alii videri ait, is imprudens vtrunq; affirmat esse. Illæ autem multorum sermone tritæ concinnitates & proportiones meatuum in sentiendi instrumentis, & multiplices seminum permixtiones, quæ omnibus saporibus, odoribus, coloribusque inspersa aiunt sensum mouere ad alia aliorum qualitates percipiendum: an non recta eos adigunt ad dicendum, aliud alio non magis esse tale? Etenim quando refellere hos volunt, qui sensus fallere ideo aiunt quod vident diuerse ab eadem re nos affici: docent confusis atque permixtis simul omnibus, cum natura sit comparatum vt aliud alii quadret, non esse contactum aut apprehensionem eiusdem qualitatis, neque à re subiecta omnes omnibus partibus eodem modo affici: sed eas tantum vnicuique occurrere, ad quas sensum habet mensura respondente concinnatum. itaque non recte nos de eo certare rem esse albam aut non albam: dum nostrum sensum volumus defendere, alienum impugnare. nulli enim sensioni repugnandum esse, cum quæuis aliquid apprehendat ex illa multiplici mixtura: quæuis id, quod ei est accommodatum & conueniens. neque de toto pronunciandum esse, cum partes duntaxat attingantur: neq; putandum omnes debere eodem modo à re eadem affici, cum alius alia eius vi & facultate afficiatur. Quærendumne iam est, quinam homines non magis hoc quam illud esse rebus inferant? certe, hi qui omnis generis qualitatum sensilium mixturam statuunt, * confusionem qualis est musti * * fatenturque suos canones perire ipsis, & omnino aboleri facultatem iudicandi, si vllum sensile sincerum relinquerent, non vnumquodque multa facerent. Vide iam, quæ de vini calore secum disputantem Polyænum in conuiuio Epicurus facit. Dicente enim Polyæno, Negasne Epicure vinum calefacere? subiecit quidam, Non vniuerse de vino pronunciari esse ei vim calefaciendi. & paulo post. videtur enim vniuerse non habere facultatem calefaciendi vinum; tantillum autem hunc-

Vinum an calidum.

calefacere posse dicemus. Rursumque rationem reddẽs,
llisiones & disseminationes atomorum aliorumque ad-
ixtiones & adiunctiones causatus in vini cum corpore
mmixtione, hæc addit. Itaque vniuerse dicendum non "
vinum esse vi calefaciendi præditum : sed tantum vini "
iusmodi itaque adfectam naturam calefacere posse, aut "
rigerare. Insunt enim in tali congerie etiam tales natu- "
, è quibus frigus confici possit, si ita vsus ferat, vt alijs ad- "
ctæ naturam frigefactionis præstent. Vnde per errorem "
j vinum vniuerse frigefaciens dixerunt, alij calefaciens.
ne qui plerosque errauisse ait, quod calefaciens id quod
efacit, frigefaciens id quod frigefacit censuerunt: ipse
cipitur si non sentit ex suis verbis hoc cõsequi, nisi magis
e tale quam tale. Addit porro, sæpe vinum in corpus ita
hire, vt neq; calorem neq; frigus inferẽtem vim secũ ad-
at: sed commota mole & facta corporum mutatione ato
quæ calorem inducunt aliquãdo (inquit) coeuntes sua
ltitudine calorem & inflammationem corpori præbẽt;
quando elapsæ frigus gignunt. Porro autem his licet ad-
ere ea quæ habentur & dicuntur amara, dulcia, purgan-
, soporifera, lucida, quorum nullum perfectam in sese
bere qualitatem & vim agendi potius quam patiendi v-
in corpora incidunt, sed aliam in alijs nancisci differen-
m ac temperiem, haud obscure Colotes sentit. Ipse qui- *De colorib.*
n Epicurus in secundo aduersus Theophrastum libro
gans corporibus innasci colores, sed generari secundum
asdam ordinationes & positus respectu visus, hac ratio-
inquit corpus non magis effici coloris expers quam co-
ratum. Supra autem in hanc sententiam scripserat. Cæte-
m etiam absque hac parte, nescio quo pacto oporteat i- "
, quæ in tenebris sunt, colorata dicere. Atqui sæpenume- "
aere tenebroso circumfuso, alij sentiunt discrimen colo "
m, alij non sentiunt ob visus hebetudinẽ. deinde ingressi
domum tenebricosam, initio nullum colorem videmus:
rua mora ibi facta, videmus. Ergo vnumquodq; corpus
cemus non magis habere quam non habere colorem. Si
tem color ex eorum est cẽsu quæ alio referuntur, albedo
ioque respectu alterius albedo erit, & cœruleum. & si
æc, etiam amarum & dulce: fietque, vt de nulla non qua-
ate vere dicatur, eam nõ magis esse quam esse. talis enim

erit

erit quæuis, qualis est ſentientis affectio. Proinde cœno, i
quo iacere ait eos qui res non magis hoc quam illud eſ
pronunciant, ſeſe & magiſtrum ſuum perfundit Calote.
An vero hic tantum egregius ille

Aliis mederi vult, ipſe vlceribus ſcatens?

Non profecto. Sed magis etiam in ſecunda reprehenſio
imprudens cum Democrito Epicurum è vita exturba.
Quod enim ille dixit instituto hominum eſſe colorem, -
temque dulcedinem & concretionem * atomos ait di
à Democrito ſenſibus. & qui perſeueret in hac ſententi,
eamque ſequatur, non poſſe intelligere viuatne ipſe an
mortuus. Nihil habeo, quod contra hęc dicam. hoc autem
poſſum affirmare, tam non poſſe à decretis Epicuri ea ſep-
rari, quam ipſi figuram & grauitatem ab atomo negat
diſiungi. Quid enim dicit Democritus? ſubſtantias mult
tudine infinita, diuiſionis & differentiæ, qualitatis quoqu
& affectionis expertes in vacuo ferri diſperſas. quæ ſi inu-
cem appropinquent, aut incidant, aut ſeſe complectantu,
congeriem videri aliam ignem, aliam aquam, aliam pla
tam, aliam hominem. eſſe autem omnes atomos, quas id
as ſeu formas ipſe appellet, aliud nihil. Nam ex eo quod n
eſt, nihil fieri. ex ijs quæ ſunt, nihil naſci, cum ob ſolidita
neq; adfici poſſint atomi, neq; mutari. vnde neque color e
carentibus colore. neq; natura aut anima è qualitate nul
præditis omnemq; affectionem ſubterfugientibus exſiſta
Reprehendendus ergo Democritus, non quod ſit ea cōſe
ſus quę principijs eueniunt: ſed quod principia poſuit, qu
bus iſthæc accidunt. Non enim debuit immutabilia pon
* re principia: aut his poſitis nō ſentire aut tolli omnis gen
* rationē qualitatis: & negare hoc abſurdo cōſpecto. Impu
* dentiſſime autem Epicurus ait, eum ponere principia ead
& negare instituto hominum calorem, ſaporem reliquaſ
qualitates iſſe. Iam ſi negare hoc eſt, nonne fatetur eum fa
cere tale aliquid, quale ipſe ſolet Epicurus? Etenim hic pro
uidentiā tollens, profitetur tamen pietatem ſe relinquere
& cum voluptatis gratia amicitiam expetat, ob amicos to
* lerare grauiſſimos dolores: ponenſq; infinitum eſſe Vniue
ſum, ſuperiorem inferioremq; locum non negare. Equid
poculo accepto licet bibere quantum velis, reliquū omit
tere. At in diſputatione maxime tenendum memoria e
ſapien

Democriti ortum re rum negātis ſententia.

apiens illud dictum, Quorum principia non sunt necessa-
ia, eorum fines necessarios esse. Quapropter hæc necessi-
as Epicuro incumbit, vt cum posuerit, aut potius postula-
um Democrito suffuratus sit, atomos esse omnium prin-
ipia rerum, idq; decretum primis eius probabilibus exor-
auerit rationibus: ebibat etiā illud molestum, aut demō-
tret quomodo qualitatis omnis expertia solo coitu omni-
enas qualitates produxerint. Verbi gratia, calor quem nos
ocamus, vnde venit, vnde incidit atomis, si neq; conuene-
unt calore præditæ, neq; congressas aliquid calidas fecit.
llud enim est qualitatem habentis, hoc ad recipiendum
atura idonei: quorum vos neutrum atomis conuenire di-
itis, propterea quia interitus sint expertes. Quid ergo? an
on Plato, inquies, etiam, atque Aristoteles & Xenocrates
urum ex non auro, lapidem ex non lapide, & reliqua o-
nnia è quatuor primis & simplicibus nasci dicunt corpo-
ibus? Omnino. Verum his statim ad quāuis rem procre-
ndam coeunt principia, magamque veluti stipem confe-
unt suas quodq; qualitates: & vbi congressa sunt cum sic-
is humida, cum frigidis calida, cum duris mollia, mouen-
a cum his quæ inuicem adficiuntur: facta mutatione per
ota, diuersam diuersa cōtemperatione producunt formā.
tomus cum ipsa ex sese vacua est omnis genitalis faculta-
is, tum in aliam incidens, fragorem ob duriciem & rigidi-
atem, aliud nihil effecit. sed feriunt & feriuntur mutuo per
mne tempus: & non modo nullum animal, nullā animā
ut rem naturalem, sed ne aceruum quidem aut numerum
onficere possunt, adsiduo exagitatæ & diuulsæ. At Colo-
es tanquā cum indocto rege colloquens, rursum Empe-
oclem insectatur, quod is ita scripsisset.

Empedoclis de natura sententia defenditur.

Nunc aliud dicam tibi. non mortalibus vllis
Natura est: neque res crudeli morte abolentur.
Mixtio sed tantum, & rebus secretio mixtis
Accidit: hoc homines naturam nomine dicunt.

Hæc ergo non video quî repugnent vitæ, si qui opinantur
neque oriri id quod non est, neq; interire quod est: sed eo-
um quæ sunt coitioni generationis, dissipationi interitus
nomen inditum. Nā id quidem aperte Empedocles osten-
lit naturam se pro ortu posuisse, cum mortem ei opponit.
Qui vero mixtioni ortus, interitus dissolutioni tribuunt,

ij ſi non viuunt,neq; poſſunt viuere: quid hi aliud faciun?
Sane Empedocles elementa glutinans & concinnans ca-
ribus,molliciebus,humiditatibuſq;,mixtionem ijs & co-
cretionem in vnum vtcunq; tribuit. At qui immutabiles &

Aduerſus atomos.

omnis conſenſus vacuas atomos in vnum cogunt, ij nil
ex ipſis ſed ipſarum crebros & continentes ictus faciu.
Etenim complexio diſſolutionem prohibens,magis inte-
dit colliſionem: vt neq; mixtio fiat,neq; glutinatio ſed tu-
multus & pugna,quam illi generationem dicunt. Quæ v-
ro momento temporis nunc quidem abeunt ob reliſior,
nunc progrediuntur ictu languēte, duplo amplius temp-
re à ſe abſunt inuicem, vt non contingant ſe neq; mutu
appropinquent:vt ne animæ expers quidem poſſit ab ijs f
fici quicquam. At vero ſenſus, anima, mens, intelligen
quomodo in inani exſiſtant & atomis:cum hæc neq; pro
qualitatem habeant,neq; coitu ſeſe adficiant mutentve i
uicem:neq; earum congreſſus contemperationem, mixt
ram aut coalitionem efficiat, ſed ictus & repulſas. Itaq; h
decretis vita tollitur, & animal eſſe negatur, inania, nu
affectioni obnoxia,qualitate carentia,mixtioniſq; non c
pacia ponentiū principia. Quo modo ergo relinquunt E
curei naturam,animam,animal?Eo quo iuſiurandum pr
ces,ſacrificia venerationem deorum:verbo ſcilicet,& ſim
lando ac nominando ea,quæ ſuis principijs & decretis to
lunt. Sic quidem id quod natum eſt naturam,& quod or
eſt generationem vócant, vt qui tranſlato vocabulo lig
rogū,& conſonātia corpora conſonātiam dicunt. Iam v
de venit Colotæ in mentem, vt huiuſmodi voces Emped
cli obijceret: quid defatigamus nos ipſos noſtri cauſa,
res alias appetimus,alias declinamus? quando neq; ipſi ſ
mus,neq; cum alijs viuentibus agimus? Enimuero,dicer
aliquis,bono es animo mi Colotarium,nemo vetat te pr
te ipſo eſſe induſtrium, docens Colotis naturam nihil eſ
aliud quam ipſum Colotem:neq; te res gerere prohibet(r
autem vobis ſunt voluptates) oſtendens non eſſe natura
placentarum, odorum, rei venereæ, eſſe autem placenta

Odyſ.λ.600.

vnguenta,mulieres. Nam neque grammaticus dicens vi
Herculeam eſſe ipſum Herculem * neq; qui conſonanti
ac trabium proiecturas dicunt,ſonos eſſe & trabes negan
quando etiam animam quidam & intelligentiā tollentes

neq

neque ipsum viuere, neque intelligere videntur negare. Cęterum quando Epicurus dicit, Eorum quæ sunt, natura est corpora & inane, sicne accipiemus, vt naturam intelligamus aliquid esse præter ea quæ sunt? aut vt ea quæ sunt innuerit esse, nihil præterea? sicut scilicet inanis naturam ipsum inane, atque adeo vniuersa Vniuersi naturam solet appellare. Ac si quis quærat, Quid ais Epicure, hoc inane esse, illud inanis naturam? Omnino, dicet. & instituto hominum atque vsu recepta est hæc nominum communicatio. Adsentior. Quid ergo aliud fecit Empedocles, docens naturam nihil esse ab eo quod nascitur diuersum, neque mortem à moriente. Sed sicut poetæ sæpenumero simulacra effingentes dicunt,

Intus erant Lis, atque Tumultus, Perniciesque

ortum quendam & interitum vulgo tribuunt ijs quæ nascuntur aut dissoluuntur. Tantum abfuit vt moueret res loco, & ijs quæ sensui apparent repugnaret, vt ne vocem quidem vsitata significatione expulerit, sed quantum illa erroris damnosi rebus inferre poterat, id amoliens, rursus consuetum vocabuli vsum reddidit in his versibus:

Ergo vir mixtis apparet quando elementis,
Brutorum vel agrestegenus, fruticesve videntur,
Aut volucres: nasci tunc hæc dicunt, & oriri:
Cum secernuntur, mortem miseram interitumque
Appellant,——

Hos versus quanquam adduxit Colotes ipse, non tamen intellexit homines, feras, frutices, aues ab Empedocle non tolli, cum ea dicat mixtione elementorum absolui. Neque vero dum ostendit vbi qui his concretionibus & secretionibus ortum quendam, & miserum interitum mortemque imputant, à vero aberrent: ideo vetuit de re ipsa nos vocibus vsitatis loqui. Mihi profecto non hanc verborum translationem Empedocles voluisse videtur mutare, sed (vt dictum est) de re ipsa ei controuersiam fuisse cum ijs, qui ortum ex eo quod non esset naturæ vocabulo notabant. Idque hi maxime indicant versus:

Stulta, & prolixas non admittentia curas
Pectora: qui sperant exsistere posse, quod ante
Non fuit, aut nullam rem pessum protinus ire.

Hi quidē versus, eius sunt qui alta voce inclamet auritis homini-

minibus, non se ortum, sed ex eo quod non sit ortum neg re: neque interitum, sed cum interitum quo res in nihilu redigatur. Nam si quis non ita inhumaniter, non etiam i fatue calumniari vellet: id quod sequitur diuersam in pa tem vituperare posset. dicente Empedocle:

Non animo prudens homo quod præsentiat vllus.
Dum viuunt (namque hoc vitai nomine signant)
Sunt, & fortuna tum conflictantur vtraque.
Ante ortum nihil est homo, nec post funera quicquam.

Hęc enim nō sunt negantis esse eos qui nati sunt & viuun sed eius, qui censeat esse & eos qui nati nondum sunt, & q iam mortem obiuerunt. Sed Colotes omnino hoc non o iecit. Dicit autem de sententia Empedoclis nunquam n ægrotaturos, nunquam saucios fore. At quomodo is, q ante ac post vitam ait cuiuis bona & mala adesse, non h relinquit vt is afficiatur. Quorum tandem, Colota, est no vulnerari, non in morbos incidere? Vestrum, qui ex atom & inani estis compacti, quorum neutri sensus inest. Nequ hoc adeo est atrox. Sed id, quod voluptatem quoque vob quod afferat non habetis: atomo vim efficientium non r cipiente, inani ab his nō patiente se affici. Sed quando Co lotes deinceps vna cum Democrito voluit defodere Par menidem: ego autem huius causa præterita Empedoclean adduxi, vt magis conuenientia prioribus criminationibus redeamus nunc ad Parmenidem. Dicit Colotes eum turpi protulisse sophismata. Atqui his Parmenides neq; amicitia infamiam, neq; studio voluptatum ferociam adiecit, neq honesto suam dignitatem qua per se ad sui appetitum tra heret ademit, neque de ijs receptas sententias conturbauit. Neque video cur viuere nos prohibuerit eo, quia Vniuer sum vnum dixit esse. Etenim Epicurus quando vniuer sum dicit esse infinitum, ortus occasusque expers, itemque incrementi & decrementi: tanquā de vno dixerit Vniuer so. Ab initio autem tractationis cum dixisset naturam re rum corpora esse & inane: veluti vnicā in duas diuisit par tes. quarum altera cum re vera sit nihil, à vobis autem ap pelletur intactile, vacuum, corporis expers: etiam vobis V niuersum est vnum, nisi inanibus vti vocibus velitis de ina ni aduersus antiquos vmbratilem cōmittentes pugnā. Sed infinita me hercle numero corpora sunt de Epicuri sen-

Parmenidis defensio.

ten-

tentia, & fit vnumquodque eorum quæ apparent ex ijs. Videte quas ortui rerum causas adsignetis: infinitatem & inane: quorum hoc agendi & patiendi exsors, corpore etiam caret. illa ordinis rationisque expers comprehendi nequit, ipsa sese conturbans ac perimens, quia ob multitudinem definiri non potest. At vero Parmenides neque ignem sustulit, neque aquam, neque præcipitium, neque vrbes, vt ait Colotes, in Europa & Asia habitatas. qui etiam propter * mundum fecit: miscensque principia splendidum & tenebrosum, ex his & per hæc omnia quæ videntur conficit. * Nam & de terra multa dixit, & de cœlo, Sole, Luna, ac sideribus, ac hominum procreatione: nihilque eorum quæ præcipua sunt non distincte descripsit, vtpote homo antiquus in physiologia, & qui propriam, non alienam conscriberet philosophiam. Quoniam autem omnibus alijs, ipso etiam Socrate prior sensit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum: est autem opinabile istud inconstans & varijs motionibus ac mutationibus obnoxium, & quod ob incrementa ac decrementa alium ad alia respectum habens non semper eodem modo sensum afficiat: intelligibile vero alia species, quod est, vt ipse cecinit,

Æternum, integrum semper, semperque quiescens,

suique simile & constanter suam naturam conseruans. heic vocabulis Calumniam struens Colotes, ac de rebus ad verba trahens disputationem, simpliciter ait Parmenidem quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Ille vero neutram abolet naturam, sed vtrique id quod ei conuenit tribuens, in forma vnius & Entis ponit intelligibilem. Ens quidem vt æternum & interitus securum. Vnum autem ob similitudinem sui ipsius, & quia nullam admittit differentiam appellans. In forma porro inordinata & in motu versante sensilem naturam collocat. Atque etiam videre licet quomodo ea sentiat iudicari.

Aut verum certa poteris cognoscere mente,

nimirum intelligibilem & semper eodem modo habentem naturam attingente:

Siue hominum sensus, quibus haud iam certa fides est:

quod scilicet opiniones hominum versantur ijs in rebus, quæ omnis generis mutationes, motus, inæqualitatesque

admittunt. Et vero qui reliquisset opinionem & sensum Parmenides sublato opinabili & sensili, dici non potest. Sed quia ei quod vere est conuenit permanere in sua natura, ista autē alias modo sunt, modo non sunt, semperq; mutant suam naturam: statuit hæc aliam quam quæ semper sunt appellationem requirere. Ergo hæc oratio, qua Ens vnum esse pronunciatur, non negat multa ista & sensilia, sed ostendit quid ab intelligibili natura differant. Quod discrimen plenius etiam in idearū tractatione monstrans, Colotæ ansam reprehendendi dedit. itaque deinceps etiam quid contra eum dixerit, videamus. Ac primum diligentiam & multiplicem scientiam consideremus huius scilicet philosophi: qui Platonis sententiam secutos esse ait Aristotelem Xenocratem, Theophrastum, omnesq; Peripateticos. Qua enim in parte terræ non habitabilis scripsit librum suum, vt hac accusatione recepta non liceat tibi istorum libros in manus sumere, & legere Aristotelis De cœlo & anima, Theophrasti aduersus physicos scripta, Heracleti Zoroastrem, de ijs quæ sunt apud inferos, de difficilibus naturæ quæstionibus, Dicæarchi de anima? quibus in libris hi de præcipuis & maximis philosophiæ naturalis capitibus Platonem continenter impugnant atq; subruunt. Et quidem Peripateticorum reliquorum summus Strato, neque cum Aristotele sentit multis de rebus, & de motu, mente, anima, ortu, contraria Platonicis defendit, denique mundum ipsum animal esse negat, & naturalia comitari fortunæ, casu initium motus naturæ præbente, itaq; hos porro absolui. Ideas autem Platonicas Aristoteles vbique incessens dictis in moralibus, in naturalibus commentarijs, in ijs quæ exotericæ seu extraneæ vocantur disputationibus, visus est quibusdam maiore contendendi, quam sapientiæ studio id fecisse: vt qui sibi proposuisset philosophiam Platonis contemnere, tantum abest vt eum fuerit secutus. Cuius ergo leuitatis est, cum sententias istorum hominum nō addidiceris, falso te ijs adscribere quæ nō probauerunt? cumq; in animū induxeris alios refellere, tua te manu cōtra te & inscitiæ & temeritatis publicare indubitabile argumentū? consentire dicentem cum Platone qui dissident, & subsequi eum qui reclamant. Nimirum autem Plato, inquis, temere dixit equos sub nobis equos esse, & homi-

Peripateticorū à Platone dissēsio.

nes

nes. Quo tandem in commentario Platonis inuenit hoc Colotes? Nam nos quidem in omnibus legimus hominem hominem, equum equum, ignem ignem ipsius opinione statui. vnde etiam opinabile vnumquodque horum appellat. Sed Colotes, vt in quo ne mica quidem philosophiæ esset, pro vno & eodem accepit. Non esse hominem, & Hominem esse non Ens. At Platoni mirum in modum visum est differre Non esse, & Non Ens esse. nempe illo penitus omnem tolli substantiam: hoc innui diuersitatẽ participantis & participati. Hanc posteriores in generis & formæ, ac communium quorundam & propriarum quæ dicuntur qualitatum differentiam duntaxat reiecerunt, neque progressi sunt altius, cum in magis Logicas incidissent difficultates. Est autem participari ad participans ratio ea, quæ intercedit inter causam & materiam, exemplar & imaginem, facultatem & effectum. quo pacto maxime differunt id quod per se est semperq; eodem modo habet, & id quod ab alio pendens sibi nunquam constat: cum illud neque fuerit vnquam non Ens, neque futurum sit, ideoq; omnino & reipsa Ens sit: hoc neque illud ipsum quidem esse, quo ei contingit ab alio impertiri, firmũ habeat: sed eo ob imbecillitatem excidat. quippe materia circa formam labente, & multas affectiones mutationesque in substantiæ imaginem, ita vt moueatur ac fluctuet, recipiente. Sicut ergo qui dicit Platonem non esse simulacrum Platonis, non negat ipsius sensum & essentiam simulacri: sed ostendit discrimen eius quod per se aliquid est, ab eo quod eius respectu exstitit. sic neque naturam, neque vsum, neque sensum hominum tollunt, qui communis cuiusdam substantia participatione vnumquenq; nostrûm seorsum factum esse imaginem eius quod similitudinem præbuit ortui pronunciãt. Neq; enim qui ignem ait non esse candens ferrum, aut Lunam Solem, sed (vt canit Parmenides.)

Platonis Ens & non Ens. Theateto, Sophista & alibi.

Nocte vagantem circa terram lucem alienam:

ideo ferri vsum, aut Lunæ naturam inficiatur. Sed si corpus esse, aut illuminatum neget: iam sensui repugnauerit, vt qui corpus animal, ortum sensumq; non relinquat. Qui vero participatione ista habere suam essentiã intelligit, ac quantum absint ab his quæ semper sunt, ipsisq; essentiam largiuntur: non is sensilia repudiat, sed quid sit intelligibile

demonstrat. neque tollit eas affectiones, quæ nobis accidunt & sensu percipiuntur: sed his firmiora & constantioris esse alia ostendit naturæ, eo quod neque oriantur neq intereant, neque perpetiantur quicquam: ac discrimen illud subtilius verbis exprimere docet, vt alia Entia, alia Fientia appellent. Idque recentioribus etiam vsu venit. Multas enim & magnas res Entis nomine dedignātur: vacuum, tempus, locum, simpliciter genus dictorum, in quo & vera omnia insunt. hæc enim non esse Entia, sed aliquid esse dicunt: ijsque vt exstantibus & subsistentibus in vita ac philosophia perpetuo vtuntur. Cæterum libenter ego ex isto reprehensore quærerem, An non in suis ipsi hoc discrimen rebus conspiciant, vt aliorum substantiæ stabiles sint atq immutabiles: sicut ipsi aiunt atomos ob vacuitatem perpessionum atq; soliditatem semper eodem in statu perdurare: concreta autem omnia fluxa esse & mutabilia, oririq; & interire, subinde innumeris defluentibus simulacris, alijsque (vt par est) ex ambiente influentibus & congeriem explentibus, variatam his mutationibus & alia adfectam temperie. cum quidem etiam quæ in profundo concretæ sunt atomi, nunquam desinant moueri & tremula concitatione ad se inuicem ferri, vt affirmant ipsi. Est ergo in rebus quidem huiusmodi diuersitas substantiæ: sed Epicurus Platone sapientior omnia similiter Entia nominat: inane puta illud tactum fugiens, corpus renitēs, principia, res concretas. Eandem scilicet essentiam tribuens sempiternis ac caducis, & confundens cum nascente id quod interitu vacat, cum pereunte id quod perpetuum & immutabile est: cum ijs quorum natura aliter nunquam habere potest, ea quorum Esse in motu & mutatione consistit, & nunquam sui similia manent. Iam vt optimo iure in his dicatur Plato deliquisse: de confusione vocabulorum, mi homo accusandus erat ab hisce purius Græce scilicet loquentibus, & accuratius differentibus: non vt qui res perimeret, & vita nos expelleret, quando Entia & Fientia non eodem modo quo ipsi appellat. Sed iam ad Socratem nobis est sermo conuertendus. Heic ergo Colotes statim à sacra, quod dicitur, linea mouit, cumque narrasset Chærephontem Delphis oraculum attulisse de Socrate, omnibus nobis notum, sic loquitur: Ac Chærephontis quidem narrationem,

Socrates defenditur.

nem, vt plane sophisticam & præ fastu odiosam omitto. Odiosus ergo Plato, ne de alijs dicam, qui id oraculũ in literas retulerit. Odiosiores etiam Spartani, qui oraculum de Lycurgo in antiquissimis aduersarijs scriptum seruant. Sophistica vero fuit Themistoclis narratio, qua Athenis cum persuasisset vt vrbe excederent, nauali prælio deuicit barbaros. Importuni Græcarum legum cõditores, qui pleraque sacrificia Pythicum secuti oraculum instituerunt. Si ergo de Socrate viro ad virtutem diuino instinctu incitato allatum responsum odiosum ob arrogantiã fuit & captiosum: quibus quæso dignis vocabulis notabimus vestros fremitus, vlulatus, plausus tumultuosos, cultus, ac diuinas acclamationes, quibus celebratis ac prędicatis vestrum principem, ad voluptates crebras & continuas exhortantem? Sic enim is in epistola ad Anaxarchum scripsit. Ego
" autem ad voluptates continentes cohortor, non ad vir-
" tutes inanes, quarum de fructibus spes sunt vanæ & tur-
" bulentæ. Et tamen Metrodorus Timarchum exhortans, ait, Pulcrum aliud ex alio faciamus, adfectuum similitudine tantum non relicta vita terrestri in vere diuina Epicuri orgia nos demergentes. Ipse vero Colotes, cum audiret Epicurum de natura rerum verba facientem, subito ad genua eius accidit. hocque ipse Epicurus scribendo iactat. Ti
" bi enim tanquam veneranti ea quæ tum à nobis dicebãtur,
" incidit cupiditas nullam causam habens naturalem, vt ge-
" nua nostra tangeres, nosq; amplectereris, omnemque soli-
" tum ritum venerandi, honorandi, comprecandique pera-
" geres. Quo effecisti, vt nos quoque te vicissim sacrum de-
" putaremus ac veneraremur. Ignoscendum me hercle est
" dicentibus, quantouis dato precio se picturam istius actio-
" nis spectaturos: Colotis ad genua Epicuri acciderís & eum amplectẽtis, Epicuri eum vicissim adorantis. Et tamen hoc demerendi officium, quanquam scite obitum, Coloti fructum dignum non tulit. Non enim sapiens est pronunciatus, sed hoc tantum ei dictum: Interitus expers mihi ambula, nosque eadem conditione esse intellige. Huiusmodi verborum, motuum, affectuumque illi sibi conscij, tamen alios arroganter odiosos dicunt. Quin etiam Colotes cum arguta ista & pulcra de sensibus subiecisset, Cibis non vesci, non feno, Magnos fluuios nauibus, vadosos, pedibus

Colotis & Epicuri mutua veneratio.

 transi-

" transire exclamat: Enimuero Socrates, arrogantibus a
" gloriosis sermonibus studuisti, aliaque apud auditores dis
" seruisti, alia egisti. Quid ni enim sint arrogantes Socratis sermones, nihil se scire, sed semper discere & quærere veritatem profitentis? Quod si in huiusmodi voces incidisses,
" quales Epicurus ad Idomeneum scripsit: Mitte itaq; nobis
" primitias ad sacri corporis cultum pro se & liberis, sic enim
" mihi dicere subit: quibusnam verbis vti potuisses magis
" importunis? Sed Socratẽ aliter locutum, aliter vixisse, mirum in modũ tibi est testimoniũ perhibẽt res gestæ ad Delium, ad Potidream, apud trigintauiros, ad Archelaum, ad populum, paupertas, mors. scilicet enim hæc eius sermonibus indigna sunt. Hoc, inepte, Socratem aliter locutũ aliter egisse poterat conuincere, si fine vitæ posito voluptate vitam, qualem egit, egisset. Hæc ad calumnias respõsa sint. Quod autem ad euidentiam attinet, nõ sensit Colotes eorum se culpam sustinere, de quibus accusat Socratem. Est enim vnum de Epicuri decretis: nihil cuiquam ita certo persuasum esse, vt de sententia deduci non possit, excepto sapiente. Quando itaque Colotes sapiens non fuit, etiam post illas venerationes, primum hæc interroget è suo familiari, Quomodo cibo vescatur non feno, Vestem corpori, non columnæ circumdet, cum neque vestem vestem esse, neque cibum cibum ita persuasum habeat, vt mutare sententiam nequeat? Sin & ista agit, & omnes aquis auctos pedes non transit, & serpentes fugit atq; lupos, nihil horũ irreuocabili certitudine habens cognitum, sed in singulis id sequens quod videbitur: equidem Socrati quoq; nihil obstabat sua de sensibus opinio, quin eodem modo veteretur ijs quæ videbãtur. Neq; enim Colotæ panis panis videtur, & fenum fenum, quia cœlo delapsos istos legerat canones: Socrati autem præ arrogantia panis fenum, hoc panis visum fuit. Nam sapiẽtes isti decretis & rationibus vtũtur quam nos melioribus: sentire, & visa imaginari cõmunis est affectio, quę causis conficitur rationis expertibus. Et illa disputatio quæ sensus ostendit non esse perfectos, non certissimæ fidei, interim haud negat videri nobis vnamquanq; rem: sed cum sensibus secundum ea quæ videntur vtamur ad agendum, monet nos non debere ijs tanquam omnino veracibus & nusquam fallentibus fidere. Sufficit enim

De sensib.

* (margin)

enim nobis necessarius sensuum vsus & quas inde percipi-
mus cõmoditates, quia aliud melius nihil suppetit: scien-
tia vero, quam sapientiæ studiosa anima de singulis expe-
tit ac cognitio, sensibus non adest. Ac de his quidem denuo
occasionem dicendi præbebit Colotes, multos hoc nomi-
ne reprehendens, Vbi autem effuse deridet atq; contemnit
Socratem, quærentem homo quid sit, & iuuenili ostenta-
tione dicentẽ se ignorare hoc: apparet ipsum nunquam co-
gitationem suscepisse. Heracletus quidem tanquam re ma
gna & præclara gesta, Quæsiui, inquit meipsum. Nam in-
ter ea quæ Delphis scripta sunt maxime diuinum illud cre-
ditum est, Noris teipsum. idq; huius dubitationis & inqui-
sitionis Socrati ansam dedit, vt ait in Platonicis Aristoteles.
At Colote res videtur ridicula Cur ergo non deridet etiam
præceptorem suum, idem hoc agentem, quoties scribit aut
disserit de natura animæ & primitiis repentinis. Si enim ex
ambob. vt ipsi volunt, corpore & anima constat homo: qui
naturã animæ quærit, hominis naturã is indagat à potio-
re orsus principio, Animam autem ratione difficulter per-
spici, sensu nullo comprehẽdi, non Socrati glorioso sophi-
stæ, sed sapientibus istis credamus: qui vsque ad facultates
animæ circa carnem occupatas, quibus calorem ea, molli-
ciem, & robur corpori præbet progressi, naturamq; eius è
calore quodam, spiritu, & aere cõpingentes, ad principem
vsq; vim non perueniũt, sed animis concidunt. Aiunt enim
id, quo anima iudicat, meminit, amat, odit, deniq; intelligit
ac ratiocinatur superuenire à quadam innominata quali-
tate. Pudendæ vero esse ignorationis hãc innominati istius
confessionẽ, dum se nominare non posse dicũt quod com-
prehendere nequeunt, nouimus. Sed & hoc, vt aiunt, con-
donetur. Videtur enim nõ vile aut facile, nec cuiusuis esse
hoc perspicere, cum in locum aliquem obscurũ se abdide-
rit, admodumq; occultatum sit: ac ne nomine quidem in-
ter tam multa proprio significari possit. Non igitur Socra-
tes stultus, seipsum quærens, sed omnes qui ante hoc aliud
aliquid quærendum suscipiunt: cum hoc cognitu necessa-
rium, tam difficile sit inuentu. non est enim quod speres a-
liarum rerum scientiam te adepturum, si te fugit eius quod
tuorum est potissimum cognitio. Sed demus hoc Colo-
tæ, nihil perinde inutile ac odiosum esse, atque est quære-

Sui cognitio.

*

re seipsum: interrogemus autem, Quænam in hoc sit vitæ confusio, aut quare in vita perseuerare non possit vir aliquando secum ratiocinans, Agedum quisnam ego sum? An aliquid confusum mixtumque è corpore atque anima? an potius anima corpore vtens, vt equo eques, non compositum aliquid ex vtroque? an princeps animæ vis qua intelligimus, ratiocinamur, & agimus, id vnusquisq; nostrûm est, reliquæ & animæ & corporis partes, huius sunt instrumẽta? aut omnino animę nulla est substantia, sed ipsum sua temperie corpus facultatem intelligendi & viuendi nactum est? Verum his quidem quæstionibus Socrates vitam non euertit, cum ab omnibus tractentur ex Physicis. Fortasse autem quæ in Phædro leguntur, atrocia sunt & res conturbant: quando iubet quemuis seipsum debere excutere, sit ne animal ipse Typhone multiplicius & furiosius, aut diuinæ & fastus vacuæ portionis natura particeps. Atqui his ipsis ille ratiocinationibus non vitam sustulit, sed stuporem fastumque inde expulit, molestasque illas & nimias hominum de seipsis opiniones atque iactantias. Hæc enim sunt Typhon ille: quorum multa vobis magister inseruit, diis diuinisque hominibus bellum faciens. Post Socratem & Platonem Stilpo oppugnatur. Huius quidem vera decreta, & sermones, quibus seipsum, patriam, amicos, regesque ipsi operam nauantes exornauit, tum animi elationem mansuetudini & affectuum mediocritati coniunctam, Colotes non retulit. Quas vero iocans ille sophistis ridensq; obiecit sententiolas, harum vnam allegans, cum neq; refellisset neq; soluisset ipse probabilitatẽ, tragœdiam aduersus Stilponem excitat, aitque ab eo vitam tolli, quod dixisset, Alterum de altero non prędicari. Quomodo enim, inquit, viuemus, si nõ dicamus hominem bonum, hominẽ imperatorem, sed hominem hominem seorsum, bonum, bonum, ducem, ducem, neq; mille equites, vrbẽ munitam, sed equites equites, mille mille, & alia similiter? Quis vero propter hæc vixit deterius? quis istam Stilponis vocem audiens non intellexit esse venuste iocantis, & hoc exercitationis dialecticæ causa proponentis? Non hoc, Colota atrox est, hominem non dicere bonum, aut mille equites: sed, quod vos facitis, Deum non dicere Deum, nõ censere Iouem esse genitalem, non Cererem legum autorem,

Stilponem defendit.

non

non Neptunum fecundantem fateri velle. Hæc veſtra nominum ſeparatio mala eſt, vitamque implet impio deorum contemtu ac ferocia: quando adiuncta diis cognomenta auellentes, vna aboletis ſacrificia, myſteria, pompas, feſtos dies. Cui enim ſacrificabimus ob arationis futuræ felicem euentum, ob partã ſalutem? quomodo Luciferia, Bacchica, auſpicia nuptiarum obibimus, ſublatis luciferis? Bacchantibus, præaratoribus, ſeruatoribus. Hæc enim ſunt quæ ſummas & præcipuas res attingunt, erroremque ipſis in rebus, non circa vocabula, aut dictionis conſtructionem, vel conſuetudinem nominum gignunt. Proinde ſi hæc ſubuertunt viuendi rationem, ecquis magis in ſermone peccat quam vos? qui cum genus effatorum ſubſtantiam ſermoni ſubſternatis, funditus tollitis voces, & obuia tantum relinquentes vocabula interim ſignificationes eorum per quæ * diſcimus (puta doctrinam, notiones anticipatas, noticias, animi impetus, adſenſiones) prorſus nihil eſſe dicitis. Enim uero Stilponis argumentum tale eſt: ſi de equo prædicetur currere, non idem eſſe cum ſubiecto prędicatum. Sed aliam * eſſe definitionem hominis, aliam boni: rurſumque aliud eſſe equum, aliud currere. nam vtriuſque definitionem poſtulati, non eandem vtriuſque reddimus: ideoq; errare qui alterum de altero prędicãt. Nam ſi idem ſunt homo & bonum, & equus ac currere: quo pacto bonum etiam de cibo & medicamento dicetur, rurſuſque currere de leone & cane? * Ergo non recte dicemus bonum de homine prædicari bonũ, de equo currere, cum diuerſa ſint. Hoc loco vt maxime lancines Stilponem, qui eorum quæ ſunt in ſubiecto, vel de ſubiecto dicuntur nullam admittat complexionem cum ſubiecto: ſed vtrumq; eorum niſi prorſus idem ſit cũ eo cui accidit, ne vt accidens quidem de eo dici putauerit: tamen eum vocibus duntaxat quibuſdam offendi, ac conſuetudini dicendi ſe opponere, nõ vitã tollere, aut res abolere manifeſto conſtabit. Porro autem Colotes reprehenſione veterum defunctus, ad ſuæ ætatis philoſophos ſe cõfert, neminem tamẽ nominans. cum aut hos etiam debuerit nominatim perſtringere, aut ne veteres quidem. Verum qui Socratem, Platonem, Parmenidem toties ſtylo ſuo pupugiſſet: metu, quod manifeſtum eſt, viuentium nominibus pepercit, nõ verecundiæ cauſa moderatus ſibi, qui præ-

Cyrenaicorum philosophia de sensibus explicata.

stantiores non fuisset reueritus. Vult autem, vt suspico
priore loco Cyrenaicos redarguere, posteriore Arcesilau
& Academicos; quorum hi de omnibus rebus adsensione
cohibent: illi affectiones & visa in homine ponentes, no-
lunt fidem ab his factam sufficere ad affirmandum aliqui
* de rebus: & veluti in obsidione desertis externis in affectio-
nes sese concludentes, de his pronunciant eas percipi: ex-
trinsecus autem nihil. Ideoque eos Colotes viuere poss
aut rebus vti negat. Comœdiam deinde instituens, Hi, in-
quit, negant hominem esse, equum, parietem: ipsos aute
parietari, equari, hominari. Primum ipsis, vt solent calum-
niatores, vocabulis vtitur fraudulenter. Nam tametsi hę
sequuntur è Cyrenaicorum dictis, tamē oportebat rem it
declarare vt ipsi docent. Dicunt enim se à dulcedine, ama-
rore, lumine, tenebris affici, cum harum affectionum qua-
uis propriam efficacitatem in se & adsiduam habeat. si ver
mel sit dulce, frondes oleastri amaræ, frigida glacies, me-
rum calidum, nocturnus aer tenebrosus sit: multa contr
testimonia ferri ab animalibus, rebus, hominibus: cū mu-
ti mel auersentur, quædam animalia germen oleaginu
pro cibo vsurpent, à glacie vrantur, à vino refrigerentur, i
Sole cæcutiant, noctu videant. Itaque intra adfectiones se
se continens opinio, ab errore tuta manet: efferens autem
se inde, & curiosius iudicare ac pronunciare de rebus ex-
ternis conans, cum seipsam sæpenumero conturbat tum
aliis repugnat, qui ab iisdem rebus contrarias adfectione
& diuersa visa percipiunt. Mihi vero videtur id vsuenir
Coloti, quod pueris etiamnū litteras discentibus: qui cum
eas per notas agnoscant in suis tabellis, foris & alibi scri-
ptas videntes dubitant ac trepidant. Nam Colotes etiam
quas in Epicuri scriptis amplectitur sententias, non intel-
ligit neque agnoscit, si ab aliis dicantur. Quippe si imagi-
ne nobis oblata rotunda aut fracta, dicunt Epicurei sen-
sum vere informari, non sinunt tamen dicere nos turrim
esse rotundā, aut ramum infractum reuera: equidem affe-
ctionum visa confirmant, externa ita habere vt visa nobis
sunt, non fatentur. Sed vt Cyrenaici equari se & parietari
dicunt, de equo & pariete nihil affirmant: sic etiā dicendū
est rotundari aut obliquari visum Epicureis, non interim
necesse turrim esse rotundam, aut remum fractum ipsum
dicere

licere quippe ſimulacrum quod viſum adficit, fractum eſt: emus à quo id fertur nequaquam. Ergo cum differẽtia ſit nter affectionem & ſubiectum externum? neceſſe eſt aut idem ſubſiſtere in affectione cui adhibetur, aut ſi præterquam quod videri, etiam eſſe rem id quod videtur pronunies, te refelli. Vociferari autem & indignari propter ſenūm, quod Cyrenaici id quod extra eſt non dicunt eſſe caidum, ſed in ipſo ſenſu aiunt calidã exſtitiſſe affectionem: ionne idem eſt cum eo quod de guſtatu dicitur, quando em externam non affirmant eſſe dulcem, guſtatum autem ulcedine affectum fuiſſe fatentur? Et qui dicit imaginem : hominis percepiſſe, an externum illud homo ſit ſe non entire: vnde auſam nactus eſt? nonne hi præbuerunt, qui icunt curuum aut teres ſibi viſum eſſe oblatum, ſenſum utem nõ hoc etiam pronunciare, rem conſpecta quæ fuit ſſe curuam aut teretem, ſed effigiem quandam eius talem xſtitiſſe. Atqui dixerit meherele aliquis aggreſſus ego ad urrim, aut remum tangens, pronunciabo hunc rectum, ilam multangulam eſſe. ille etiam ſi proxime adſtet, videri bi ita & apparare dũtaxat, nihil amplius fatebitur? Omnio quidẽ mi homo, quia melius videt & ſeruat id quod eſt onſequẽs, omne viſum pro ſe ſimiliter fidem mereri, nulım pro alio, ſed in vtranq; partem perinde eſſe. Tibi vero erit iam hoc decretum, omnes ſenſus eſſe veros, nulli fiem derogandam, nullum falſum eſſe: ſiquidem huic ſenioni putas etiam pronunciandum de re externa, illi nihil ræter affectionem fidei habuiſti. Nam ſi eadem fides ſenſibus debetur comminus & eminus, aut omnibus, aut ne his uidem tribuemus iudicium & pronunciationem de re exerna. & ſi affectionis differentia accidit quando lõgius abımus, & propius à re quam ſentimus: falſum iam eſt neque enſum ſenſui, neque viſum viſo euidentia præſtare. Illæ auem quas atteſtationes dicunt Epicurei, nihil ad ſenſum faiunt, ſed ad opinionem. itaq; volunt vt eas ſecuti de exteris pronunciemus, opinionis iudicium eſſe, ſenſus affectioiem videri facientes, citaque ab eo quod plane verum ſit d id quod ſæpe fallit transferunt iudicium. Verum hæc quanta turba & quot contradictionibus referta ſint, quid ittinet in præſentia dicere? Arceſilai autem gloria videtur Epicuro haud mediocrem attuliſſe ægritudinem, qui inter

De Arceſilai philoſophia.

inter eius temporis philosophos maximi fiebat. Dicit eu
Epicurus nihil proprium proferentem, suspicionem de
apud illitteratos & gloriam parasse, scilicet quod ipse esse
litteratus admodum & doctus. Sanè Arcesilaus tantum a
fuit ab omni nouandi, aut vetera sibi arrogandi studio:
etiam vitio ei sophistę eius ætatis dederint, quod sententi
de cohibenda assensione, & comprehensionis negation
Socrati, Platoni, Parmenidi, Heracleto acceptas ferret: n
la quidem necessitate, sed tantum eas viris nobilibus insc
bendo confirmans ac commendans. Gratias ergo agam
hoc nomine Colotæ, & omnibus qui Academicam rati
nem ab antiquis ad Arcesilaum promanauisse aiunt. Illa
vero assensionis de omnibus rebus retentionem, ne hi qu
dem qui in hoc negocio valde occupati fuerunt, ac vol
minibus scriptis disputationibusque contenderunt, eue
tere potuere: sed ad extremum ex ipsa Stoa vitam ociosa
proferentes, qua tanquam Gorgone obiecta terrerent, fe
desierunt. Quippe omnia tentando, & omnia mouend
tamen ab incitatione ea qua ad agendum fertur appetitu
impetrare non potuerunt vt se assensionem dici pateretu
aut pro principio sui momenti sensum agnosceret: sed a
paruit eam sponte sua ad agendum ferri, nihilque ad h
assensu indigere. Et quidem aduersus alios legitima fu
certamina: ac

Ilia. v. 250. *Qualia dixisti, reddentur talia verba.*

Colotem autem puto quæ de appetitione & adsensione di
putatur ita audire, vt asinus lyram. Iis vero qui adsequu
tur & audiunt ista dicitur, cum tria sint animi motuum g
nera, imaginans, appetens, adsentiens: primum illud ne
conemur quidē aboleri posse. nam necesse est cum res n
bis offeruntur, earum visa nos concipere & adfici. Appete
autem ab imaginante excitatum ad naturæ suæ accommo
data hominem efficaciter mouet, quasi momento & nut
in principe parte facto. Ne hoc quidem tollunt, qui de o
mnibus adsensum cohibēt, sed appetitione vtuntur natura
liter ducente ad id quod videtur conueniens. Quid fugiu
igitur vnum? id, cui soli error & falsitas inhæret, opinionē
quando adsensus præ imbecillitate ei quod videtur conce
dit, eique se applicat, nihil vtile habens. Actio enim duabu
opus habet rebus, visu eius quod naturę congruit, & ad ho

De appetitu & adsensionis retentione.

ncitatione: quorum neutrum retentioni adſenſus repu-
nat. Nam hæc rationem ab opinione, non ab appetitione
c viſis abſtrahit. Cum ergo oblatum eſt viſum rei ad natu-
am accõmodatæ, nihil opus opinione eſt ad motum quo
d eam feramur: ſed ſtatim ſe exſerit appetitio, qui motus
ſt & latio animæ. Et vero horũ ipſorum quod debeat ſen-
is haberi, & carneus eſſe, & videbitur voluptas bonum. Er-
o etiam retinenti adſenſum videbitur bonum. etenim ſen-
is habet, carneus eſt, viſoque boni oblato appetit hoc, &
ncitatur, omniaque agit ne ipſum hoc effugiat: ſed quan-
um fieri poteſt ſemper deget cũ eo quod naturæ ipſius eſt
ccommodatum, tractus naturalibus, non geometricis ne-
eſſitatibus. Ipſæ enim hæ pulchræ abſq; doctore inuitant
neſq; & blandæ motiones carnis, vt ipſi Epicurei dicunt:
deo vt his omnino non adfirmans neq; confitens flecta-
ur tamẽ & emolliatur. Sed quomodo, inquis, non in mon-
em abit currens, verum in balneum? & in forum progreſ-
ſus non ad parietem, ſed ad ianuam accedit? Tene hoc
nterrogare, qui ſummam certitudinem, veritatemq; viſis
tibus? quia enim non mons, ſed balneum ei balneum vi-
etur, & non paries ianua, ſed oſtium, itemq; eodem pacto
es ſingulæ. Nam retentionis iſtius ratio nõ peruertit ſen-
um: neque brutis eius adfectionibus & motibus altera-
ionem infert quæ imaginantẽ vim conturbet. tantũ opi-
iones reijcit, reliquis vtitur vt natura fert eorum. At, di-
es, nefas eſt non adſentiri euidentibus: nam negare quo-
um fides eſt indubitata, abſurdius erit quam neq; affirmare
eq; negare. Quis ergo conuellit ea quæ credita ſunt, quis
uidentia impugnat? Qui diuinationem tollunt, qui pro-
identiam duorum negant, qui Solẽ & Lunã animis præ-
itos inficiantur, cum omnes homines ſacra ijs & vota fa-
iãt ac colant. Nonne vero quod in confeſſo eſt apud alios
etum parentum natura contineri, vos diffitemini? Nonne
ontra omnem ſenſum dicitis inter dolorem & volupta-
em nihil eſſe medium, & in voluptate eſſe quod vacat do-
ore, in dolore quod voluptate caret? Sed vt reliqua miſſa
aciam, quid tandem ita euidens eſt, itaq; pro certo habe-
ur, atq; hoc, eorum qui animo ſunt abalienati, aut melan-
cholicis conturbationibus laborant, falli viſum atq; audi-
um: cum talia dicuntur,

Abſurda Epicureorum.

Ha

Ha mihi nunc oculos inflammant, vestibus atris *
Indutæ, manibusq; faces ignemq; gerentes. &
——— *ipsa matrem in vlnis habens meam.* Hæc & huiusmodi multa, hisque atrociora, ac Empedoclis monstrorum similia (quæ derident illi, boum genus errabundis vestigijs ambulans, vastum gulum, humano capite) denique è somnijs & furoribus omnis generis visa insolentia colligētes: horum nullum aiunt errare, nullum mendaciū esse, nihil quod non cohæreat: sed omnia visa illa vera esse, & corpora ac formas ab ambiente aere venientes. Quid tandem impossibile censeamus si ista credi possunt? Nā quas nullus opifex aut mirabilium fictor, aut temerarius pictor auderet inter se componere formas, vt spectaculum earū ludicrum redderet: ea ipsi serio affirmantes esse, immo autem si hæc non sint, actum esse de fide, constantia, & iudicio veritatis dicentes, omnes res in obscuritatem conijciunt, iudicijsque metus, & actionibus suspiciones inducunt: si quidem quæ nos agimus, statuimus, vsurpamus, præ manibus habemus eidem imaginationi ac fidei innituntur, cui curiosā ista, absurda & scelerata visa. Æqualitas enim quā ipsi ponunt, magis derogat fidem ijs quæ pro certis habētur, quā conciliat istis rationi ita aduersis. Itaque nouimus philosophorum haud paucos malle hoc ponere, nullum esse visum verum, quam omnia esse vera. magisque diffidentes omnibus in quos incidant hominibus, rebus, ac sermonibus quam vnum vt verum putēt, visūm de his, quæ rabiosis, Corybanteo furore exagitatis, aut somniantibus accidunt. Ergo cum alia repudiare visa, alia non licet: hæc saltem si nulla esset, causa sufficit, vt rebus tam suspectis ob tantā visorum dissonantiam, cohibeamus adsensionem. nihil alioqui (vt dicitur) sani, obscuritatem autem conturbationemque habituri. Nam ille quidem mundorum quas Epicurus tradit infinitates, atomorum naturæ, indiuiduorum & declinationum diuersitates, quanquam multos perturbant: tamen id consolari nos potest, quod non in proximo ea sunt, sed vnumquodque istorum de quibus disputant, longe est in alterā partem a sensu remotum. Illa vero ob oculos versans & aures manusq; incredulitas, conturbatio, & ignoratio de sensilibus & visis, vtrum vera hæc an falsa sint: quam non labefactant opinionem, quam non sus deque fert adsensio-

nsionem & iudicium? Si enim non crapula obruti, aut
ıedicamentorum vi concussi & delirantes, sed sobrij, sani,
qui scribant de veritate, normisq; & iudicio veritatis, in
ıidentissimis sensuum affectionibus atque motibus, aut
quod non exstat verum, aut quod verum est, falsum & nō
:stans ponunt: digna res est admiratione neque incredi-
le quod nullum, sed quod contraria inuicem de ijs quæ
parent ferunt iudicia. Minus quippe mirum est, in neu-
am aliquos partem pronunciare, sed retinere assensionē
ijs quæ sunt contraria, quam esse qui pugnantia secum
:onuncient. Qui enim neque ait neque negat, sed cohibet
se, is & affirmanti minus quam negans, & neganti minus
ıam aienti aduersatur. Iam si de his potest adscensio reti-
:ri, de alijsque quoq; non erit hoc impossibile: de vestra
ıidem sententia, qui sensum sensu, & visum viso neutiquā
æstare dicitis. Non ergo fabula est, aut petulantiū & te-
erariorum inuentum adolescentium de cohibenda ad-
nsione doctrina, vt putat Colotes: sed habitus virorū &
fectio custodiens ab errore, neque permittens ita suspe-
ıs & inconstantibus sensibus iudicium: neque decipi si-
ens vna cum his, qui visis quæ de obscuris cōcipiuntur re-
ıs fidem aiunt habendam, cum in obuijs tantum videant
esse incertitudinis, atq; obscuritatis. Enimuero fabula est
finitas Epicureorū & imagines, temeritatem & petulan-
am indit adolescentibus, is qui de Pythocle nondum an- *
os nato XIIX. scribit, Non esse indolem in tota Græcia
eliorem, ac monstrose eum prædicat, & muliebria pati,
: hæc exsuperantia adolescentis bona propria sint & ab
uidia ac Nemesi tuta comprecans. sophistæ vero sunt, &
rogantes, qui aduersus laudatos viros tam lasciue & su-
erbe scribunt. Sane Plato, Aristoteles, Theophrastus, De-
ıocritus, ijs qui ante ipsos fuere contradixerunt: librum
ıtem tali inscriptione, omnes eo vna impugnari, nemo
ius præter Colotam est ausus edere. Vnde factum est, vt
cut qui numē aliquod offenderunt, ipse suū prodens fla-
itium in hæc verba scripserit sub finem iam libri: Qui vi-
ım, qui leges composuerunt, atque iura, vt que regerentur
rbes & imperio magistratuum parerent instituerunt, ij in
:anquillo admodum nos ac tuto collocauerunt, tumulti-
usq; liberauerunt. ista si quis aboleret, ferarū porro vitam

victuri

" victuri essemus, & quisque obuium quenque tantum no
" deuoraturus. Hæc neque iuste, neque vere dicuntur. Nar
si quis legibus sublatis, Parmenidea, Socratica, Platonica
Heracleitea relinquat nobis decreta, longe profecto abe
rit res nostra à belluina vita & mutuis deuorationibu
Metuemus enim turpia, & honesti gratia venerabimur iu
sticiam, deos, bonos magistratus: cum genios vitæ nostr
custodes nos habere sentientes, tum omne aurum quod su
pra infraque terram est precium virtutis non æquare cen
sentes: facientesque vltro monitu rationis, vt ait Xenocra
tes, quæ nunc inuiti metu legum facimus. Quando erg
vita nostra erit belluina, fera, insociabilis? Cum sublatis le
gibus manebit ad voluptates exhortans doctrina, prou
dentia deorum negabitur, sapientes putabuntur qui in ho
nestum despuent, cui non adhæreat voluptas, cum ride
buntur isthæc & subsannabuntur,

Laus philosophiæ.

Epicuri decreta damnosa.

Est oculus omnia cernens Iusticia tamen: &:
Stans in propinquo comminus videt Deus. &:

Plato. IV. reip.

Deus quidẽ, vt & antiquitus traditum est, principium, me
dium, finemq; tenens omnium rerum, rectam lineam con
" ficit secundum naturam incedens. Hunc sequitur Iusticia
" vindex eorum qui à diuina desciscunt lege. Hæc enim qu
tanquam fabulas contemnunt, & circa ventrem felicitat
locum statuunt, reliquisque voluptati parandæ seruienti-
bus laboribus: ijs lege opus est, metu, verbere, ac rege ve
principe ius in manibus habente, ne proximum quisque
quenque deuoret præ gulæ studio impietate efferato. Talis
quippe brutorum est vita, quæ nihil voluptate pulchrius
norunt, neque iusticiam deorum agnoscunt, neque pulcri-
tudinem virtutis venerantur: sed si quid ijs à natura callidi-
tatis, audaciæ, virium inest, eo ad carnis voluptatem & sa-
tisfaciendum concupiscentiæ vtuntur. Itaque sapiens Epi-
curus, qui dicat, Omnia pulchra, sapientia, & subtilia animi
inuenta propter voluptatem carnis spesque eo pertinentes
esse constituta: & omne opus inane esse, quod non eodem
tendat. Vbi his ratiocinationibus, ac philosophia tali sub-
latæ fuerint leges: tantum vngues leonũ ad vitam ferinam,
& dentes luporum, boum ventres, & colla camelorum de-
sunt. Atq; hos quidem animi sensus, hæc decreta, bruta ob
sermonis & litterarum inopiam mugitibus hinnitibusque
expri-

xprimunt, omnisque eorum vox ventri voluptatique ser-
uit, quam vel præsentem vel adfuturam amplectuntur &
dulantur, nisi si quod animal natura laboris studiosum est
ut garrulum. Omni itaque laude maiores digni sunt, qui
duersus ferinas istas cupiditates legum reipubl. magistra-
uumque constitutiones inuenerunt. Qui vero sunt qui
hæc confundunt, funditusque tollunt? Nonne hi, qui co-
ronam vacuitatis perturbationum potiorem magnis im-
perijs aiunt? qui regnum gerere, peccatum esse & errorem
pronunciant, scribuntque his verbis. Hoc dicendum est, "
quo quis modo quamoptime naturæ finem conseruet: & "
quo pacto sponte sua iam ab initio cauet sibi à suscipien- "
o in multitudinem imperio. Quin & hæc ad illos scribit. "
Non itaque necesse porro est Græcos seruare, aut coronam "
b ijs ob sapientiam reportare: sed edendum est & biben- "
um ô Timocrates, quantum carni gratum & innoxium "
st. Atqui in legum constitutione, quam Colotes laudat, *Religio.*
rimum est & maximum, de dijs opinio. quamobrem &
ycurgus Lacedæmonios, & Numa Romanos, & Ion anti-
uus Athenienses, & Deucalio Græcos fere vniuersos dijs
onsecrauerunt, votis, sacramentis, vaticinijs, omnibusque
os ob spem ac metum dijs deditos obnoxiosque redden-
es. Et si terras obeas, inuenire possis vrbes muris, litteris,
egibus, domibus, opibus, nomismate carentes, gymnasio-
um & theatrorum nescias: vrbem templis dijsque caren-
em, quæ precibus, iureiurando, oraculo non vtatur, non
onorum causa sacrificet, non mala sacris auertere nita-
ur, nemo vnquam vidit. Sed facilius vrbem condi sine sole
osse puto, quam opinione de dijs penitus sublata ciuita-
em coire aut constare. Cęterum id quod omnem continet
ocietatem, omnium legum fundamentum est, illi non per
mbages aut obscure & perplexa ratione, sed palam sub-
ertunt prima suarum maxime ratarum sententia prolata.
Deinde quasi diuina vindicta exagitati, fatentur atrox se
ommittere flagitium, qui iura confunderent, legumque
onstitutiones abolerent: vt veniam quoque impetrare
on debeant. Nam opinionis aliquo errore decipi, vt sa-
ientis non sit, saltem hominis est. Eam autem culpam,
uam ipse committis, in alios conferre, quale sit nisi ijs
uæ res meretur nominibus dici nequit. Cum enim aduer-

ſus Antidorum aut Bionem ſophiſtam ſcribens, legum ordinis,& reip.facit mentionem:nonne poterat recte horum aliquis ei dicere,

Euri Ore.

Mane tuo quietus in lecto, miſer,

tuum curans corpuſculum: me hoc nomine accuſent, qui ciuiliter & re familiari recte inſtituta vixerũt? Hi vero ſunt omnes ij,quos maledictis impetijt Colotes. Ex his Democritus iubet artem bellicam diſcere: vtpote maximam: ac labores ſectari, quibus res magnæ & ſplendor hominibus parantur.Parmenides ſuam patriam optimis exornauit legibus, eiuſque adeo inſtitutis ciues ſtaturos ſe quotannis iurare magiſtratus cogunt. Empedocles principes ciuium peculatus & contumelioſarum iniuriarum conuicit: ac regioñe ſterilitate & peſtilentia liberauit, obſtructis montis faucibus per quas Auſter in campos incidebat. Socrates damnatus,cum ei effugiendi opportunitatem amici paraſſent,legum confirmandarum cauſa non eſt ea vſus:maluitque iniuſte mori, quam contra leges euadere. Meliſſus patriæ prætor, Athenienſes nauali vicit prœlio. Plato in ſuis ſcriptis præclaram de legibus & republic. doctrinam reliquit, multo autem meliora ſocios docuit: quibus vſus Dio Siciliam liberauit, Pytho & Heraclides Coty interfecto Thraciam. Chabrias quoque & Phocion Imperatores Athenienſium ex Academia progreſſi ſunt. Sane Epicurus in Aſiam miſit qui Timocrati conuicium facerent, & eum ex aula regis eximerent, quod offendiſſet fratrem Metrodorum. atque hæc in ipſorum ſunt ſcripta libris. Plato autem de ſocijs miſit Arcadibus Ariſtonymum reipub.conſtituendæ cauſa,Eleis Phormionem,Pyrrhæis Menedemum. Eudoxus Cnidijs,Ariſtoteles Stagiritis leges poſuerunt,familiaris vterque Platonis. A Xenocrate præcepta de regno petijt Alexander. Qui ad Alexandrum ab Aſiam incolentibus Græcis miſſus fuit, maximeque eum ad bellum in Barbaros ſuſcipiendum inflammauit,Delius fuit Epheſius, Platonis ſocius. Zeno Parmenidis diſcipulus Demylo tyranno inſidiatus, re infeliciter geſta doctrinam Parmenidis velut aurum in igne illæſam ac probam facto oſtendit, ſcilicet turpitudinem magno viro metuendam eſſe: dolorem a pueris, & mulierculis, ac viris animũ muliebrem gerentibus timeri.Linguam enim ſuam dentibus amputatam in ty-

Verorum philoſophorum cum Epicuro comparatio.

in tyrannum exſpuit. Ex Epicuri autem decretis non dicam quis tyrannicida, quis eximiam rebus agendis laudem meritus, quis legumlator, quis princeps, quis regis conſiliarius, quis populi tutor exſtitit, quis pro iuſtitia tortus, quis mortuus eſt? Sed, quiſnam ſapientum iſtorum propter patriam nauigauit, legationem obijt, ſumptus fecit? vbi ciuilis vlla veſtrûm alicuius actio ſcripta exſtat? Metrodorus XL. ſtadia in Peiræeum deſcendit, Mithræ cuidam Syro vno de regijs capto opitulaturus. De hoc facinore ſcilicet in omnibus ad omnes epiſtolis magnifice ſcripſit Epicurus. Quid facturos putas fuiſſe, ſi quid tale egiſſent, quale eſt quod Ariſtoteles confecit, vt patria ipſius à Philippo euerſa inſtauraretur, quod Theophraſtus ſuam bis à tyrannis occupatam liberauit? nõne oportebat prius Nilum biblos ferre deſinere, quam illos de ſe ſcribendo defatigari? Neq; id maxime indignum eſt, ꝙ de tot philoſophis ſoli hi fere aſymboli in partem bonorum quæ ſunt in ciuitatibus perueniunt, ſed quod Tragicis & comicis poetis ſemper conantibus aliquid ſtipis conferre & dicere pro legibus & republica: hi etiam ſi ſcribant, de republ. ſcribunt ne eam geramus, de rhetorica, ne ea vtamur, de regno, vt fugiamus conuictum regum præcipientes. Ciuiles autem viros deridentes, gloriamque eorum obruentes, ſolis verbis Epaminondam aliquid aiunt habuiſſe, idq; perexiguum. ipſum vero ferreum viſcus appellantes, quærunt quid acciderit, vt per mediam iter faceret Peloponneſum, non pileolo ſumpto domi deſideret, nimirum totus ventri curando intentus. Quæ autem Metrodorus in opere De philoſophia digreſſus ad remp. traducendam ſcripſit, non putaui reticenda. Sapientum quidam ait faſtus abundantia ita pulcre perſpexerunt opus eius, vt proruerint ad affectãdas res Lycurgi & Solonis factis æmulas, ſecundum rationes vitæ & virtutis. Siccine faſtus hoc erat, & abundantia faſtus, liberas eſſe Athenas, Spartam bonis regi legibus, adoleſcentes nõ ferocire, non tollere prolem è ſcortis, neq; diuitias, luxum, & libidinem rerum potiri in vrbibus, ſed legem & iuſtitiã? Hæc enim ſunt quæ expetebat Solon. Et conuicium Metrodorus his addit. Ideo æquũ eſt, vt rideat effuſe liber homo cum alios, tum Lycurgos iſtos & Solones. Atqui, Metrodore, hic liber non eſt, ſed illiberalis & contumax, & ne

liberali quidem dignus flagello, ſed nodoſo illo, quo gallos in magnæ matris ſacris delinquentes puniunt. Non legumlatores autem, ſed ipſas leges fuiſſe ab his impugnatas, ex Epicuro audire licet. Nam ſeipſum in dubitationibus interrogat, facturuſne ſit ſapiens quod leges prohibent, ſi id clam ſit futurum. & reſpondet, non expeditum eſt ſimplex eſt attributum. hoc eſt, Faciam, ſed diffitebor. Rurſum, puto ad Idomeneum ſcribens, ſerio iubet eum viuere non ſeruitutem legibus, & decretis, niſi quatenus ob vicinum ictũ perturbationem adferunt. Ergo ſi vitam humanam perimunt, qui leges & reip. rationes tollunt: id autem faciunt Epicurus & Metrodorus, familiares à rep. gerenda dehortantes, gerentibus infenſi, principes & ſapientiſſimos legum conditores maledictis proſcindentes leges contemnerere iubentes, vbi metus plagæ & pœnæ abeſt, non, puto, tantum falſo Colotes alijs intentauerit crimen quantum veræ doctrinæ & decretis Epicuri intulit.

PLVTARCHI DE COMMVNIBVS NOTITIJS ADVERSUS STOICOS, LIBER.

Stoici ſenſibus fidem derogant.

LAMPRIAS. Te quidem, Diadumene, apparet non admodum curare, ſi quis vos philoſophari contra communes noticias dicat: cum fatearis te ſenſus etiam contemnere, à quibus fere pleræque noticiæ oriuntur, fundamentumque eorum quæ videntur fidem habent, cui innitantur. Me autem magnæ (vt mihi videor) & abſurdæ plenum perturbationis ad te venientem, quamprimum velim ſanes: ſiue id rationibus quibuſdam, ſiue incantationibus, ſiue alio aliquo modo alloquij potes. adeo ſum exagitatus, & animi incertus factus à Stoicis quibuſdam, viris alias optimis, atque etiam familiaribus, ſed qui nimis acerbe atque hoſtiliter Academiam inſectarentur. Nam pauca quædam à me verecunde & grauiter (non enim mentiar) dicta, haud placide reprehenderunt: veteres autem illos iracunde ſophiſtas, & corruptelas euerſoreſque philoſophiæ decretorumque ordine procedentium appellauerunt: multaque his ineptiora cum pronunciaſſent, tandem ad noticias prolapſi ſunt, quibus confuſionem direptionemque aiebant quandam ab Academicis inferri. Fuit

deinde

deinde qui diceret, non fortuito, ſed diuina prouidentia factum eſſe, vt Chryſippus poſt Arceſilaum & ante Carneadem naſceretur. quorum ille contumeliarum & iniuriarum in receptam conſuetudinem autor fuiſſet: hic maxime omnium floruiſſet Academicorum. Chryſippum itaque in medio horum ſitum, ſuis aduerſus Arceſilaum ſcriptionibus Carneadis quoque facundiæ aditum obſtruxiſſe, multa quidem ſenſibus veluti ad tolerandam obſidionem relinquentem præſidia: turbam autem de prænotionibus & noticijs plane ſedantem & ſingulas ita dirigentem ſuoque loco ponentem, vt qui rurſum turbare velint res, ac vim facere, nihil efficiant, ſed maleficij ac ſophiſticæ temeritatis arguantur. His ego mane ſermonibus incenſus, reſtinguentibus opus habeo, quæ animi dubitationem veluti inflammationem adimant * idem fortaſſis cum vulgo paſſus. * *

Chryſippus.

Si vero tibi poetę fidem faciunt, qui priſcam Sipylum aiunt deorum prouidentia ſubuerſam Tantalum punientium: crede etiam ſocijs à Stoa, Chryſippũ non fortuito, ſed prouidentiæ ductu à natura editum, ima ſummis mutare & retro auertere vitæ rationes volente: ad quam rem nemo hominum fuit magis Chryſippo idoneus. Sed ſicut Cato aiebat neminem alium præter Cæſarem ſobrium & prudentem ad remp. turbandarum rerum cauſa acceſſiſſe: ita videtur hic homo ſumma cum accuratione & vi ſubuertere & demoliri conſuetudinem, quantum quidem potuit. Idque teſtantur qui eum prædicant, quando de pſeudomeno ſeu mentiente (eſt id dialecticarũ argutiarum de numero) contra eum diſputant. Etenim, amice, cõnexũ quod fit ex oppoſitis dicere non promte falſum eſſe: rurſumq; affirmare quaſdã ratiocinationes quarũ adſumta vera ſint, & ductus veri, etiam porro contrarias concluſiones habere veras: quamne demonſtrationis notionem aut quam fidei nõ inuertit pręſumptionem? Polypũ aiunt hyeme ſua vorare acetabula. Chryſippi autẽ dialectica, potiſſimas partes ac principia ſua tollens atq; amputãs, quam tandẽ aliam notitiam non fecit falſitatis ſuſpectam? Non enim poſſunt quæ ſuperſtruuntur conſtare, fundamentis iam pridem non ſubſiſtentibus. ſicut hic prima tot dubitationibus & tumultibus exagitantur. Sed quemadmodũ qui lutum aut pũluerem in

corporis ſuperficie habent, tangentem ipſos & corpus conſerentem nõ mouere, ſed adijcere id quod exaſperet videtur. ſic nonnulli Academicos culpant putantque eos cauſas præbere, quibus ſe ipſos oſtendunt oppletos. Nam vtri tandem communes notiones magis peruertũt? Si vero placet, omiſſa illorum accuſatione ea defendemus, quæ nobis vitio vertunt. LAM. Ego mihi videor, Diadumene, hodie varius quidam & verſatilis homo factus. Modo defenſione à me poſtulata, animo demiſſo & trepide prouinciam accepi. nunc ad accuſationem alius accedo, voloq; eandem rem iſtis obijciens vltione perfrui. cernẽs philoſophiæ quæ cõtra notiones communes inſtituitur, vnde maxime ſectę, ſicut inana * putant, & ſolam conſentire naturæ aiunt. An ergo primum communia illa & celebrata aggredi libet, quæ ipſi abſurditati leuius nomen imponentes paradoxa, hoc eſt admirabilia, & contra opinionem, appellant? eos inquam. qui ijs ſoli reges, ſoli diuites, pulcri, ciues, & iudices ſunt. aut his in forum obſoletorum & frigidorum dimiſſis, in maxime quantum fieri poteſt ſerijs, & cum induſtria ab ijs diſputatis doctrinam eorum examinabimus. DIAD. Ipſe quidem hoc malo. Quis enim nõ iam plenus eſt argumentorũ quibus illa refelluntur? LAM. Id ergo primũ perpende, an ſecundum communes noticias cum natura conſentire poſſint ij, qui ſecundum naturam cenſent res quaſdam indifferentes: (adiaphora ipſi vocãt) & neq; ſanitatem, neq; firmam corporis cõſtitutionem, neq; pulcritudinem, neq; robur putant expetenda, cõmoda, vtilia, & ad complendam quæ naturæ cõuenit perfectionem facientia eſſe: neq; rurſum fugienda & damnoſa eſſe mutilationes, dolores, deformitates, morbos, à quibus ipſi aiunt naturam nos partim alienos reddere, partim ad eam accõmodatos. Quod ipſum non mediocriter communibus repugnat noticijs. ſcilicet à natura nos accommodari ad ea quæ neq; bona ſunt neq; vtilia, & abalienari ab his quę neq; mala ſunt, neq; damnoſa. & quod maius eſt, in vtranq; partem ita agere hoc, vt qui illa non adipiſcantur, aut in hoc incidant, bona cum ratione vitam deteſtentur, ac ea ſeſe educãt. Etiam hoc arbitror contra communes noticias ab ijs dictum, ipſam naturam eſſe indifferentem, ſummum autẽ bonum eſſe cum natura cõſentire. Nam neq; legi obtemperare, neq; fidem orationi adhi-

Paradoxa Stoicorum.

De Adiaphoris.

adhi-

adhibere officium iubet, nisi vtrunq; probum sit & scitum. Atq; hoc quidem leuius est. Si vero, vt Chrysippus in primo de exhortatione scripsit, secundum solam virtutem licet feliciter viuere, reliquis (vt ipse ait) nihil ad nos pertinẽtibus, neq; adiumentum ad felicitatem adferentibus: non modo indifferens iam erit natura, sed fatua etiam & stupida, quæ nos rebus ad nos nihil pertinentibus accommodet. stulti etiam nos, qui felicitatem definiamus consensum cum natura, ducente nos ad ea quæ nihil ad beatitatem conducunt. Enimuero quid magis potest congruere communibus noticiis, quam vt expetẽdis rebus ad vtiliter viuendum ducimur, sic quæ naturæ sunt conuenientia, ab his nos ad viuendum secundum naturam duci? Stoici autem non sic loquuntur: sed cum pro fine posuerint viuere secũdum naturam, ea quæ sunt secundũ naturam, indifferentia esse statuunt. Non minus repugnat communibus hoc noticiis, sanæ mentis hominem erga bona æqualia nõ æqualiter esse adfectum: sed alia nullius precii iudicare, aliorum gratia quiduis toleraturum, quantumuis inter ipsa bona nihil magnitudinis paruitatisve causa intersit. Aiunt enim idem esse a vetula sese abstinere iã moribunda, & ab ea quæ sit ætate integra muliere: vtrobiq; enim officium temperantiæ præstari; sed propter hoc vt splẽdidum & magnum vel mortem esse opponendam: de illo iactare se, turpe esse & ridiculũ. Scribit etiam Chrysippus in commentario de Ioue, & libro de diis tertio, frigidum esse, absurdum, & insolẽs huiusmodi virtutis effecta laudare, quod muscæ morsum fortiter pertulerit, quod caste se abstinuerit à moribunda vetula. Nonne ergo cõtra communem philosophãtur noticiam, dum nihil pulcrius fatentur esse his actionibus, quas laudare ipsos pudet? Quî enim expetendum, quî admittendum sit, quod neq; laude neq; admiratione dignũ est, quod qui laudet vel admiretur, pro inepto & frigido habeatur? Amplius vero, ni fallor, tibi contra communem hoc videbitur sensum, si prudenti audias neq; præsentiam neq; absentiã maximorum bonorum curæ esse: sed qualis est in rebus indifferentibus, earumq; tractatione & dispensatione, talem etiam heic esse. Nimirum enim omnes

Quicunq; terræ munere vescimur,

cuius præsentis vsus est, & absentis indigentia atq; deside-

rium,id expetendum,bonum,atque vtile iudicamus.cuius rei autē gratia nemo vel ioci aut delectationis causa quicquam agat,id indifferens. Nam haud alia ratione laborum studiosum ab eo qui inanibus rebus industriam impendit distinguimus,ipso quoq; plerumq; rebus agēdis occupato, quam quod hic in inutilibus elaborat & indifferenter, hic propter aliquod commodum & vtilitatem. Stoici contra. Sapiens enim ipsis & prudens in multis memoriis & comprehensionibus versans, paucas ad se spectare sentit, cæteras non curat: neque amplius minusve ad se redire putat si recordetur nuper se aliquid comprehendisse, quam si memoria reuoluat sternutasse Dionem,aut Theonem pila lusisse. Atqui omnis perceptio in sapiente & memoria iactis radicibus confirmata,statim scientia,bonumque magnum & maximum est. Ergone itidem sanitate deficiente, sensus instrumento aliquo laborante, re amissa absque cura erit, nihilque horum ad se pertinere putabit sapiens? Aut potius ægrotans medicis mercedem persoluet, pecuniæ comparandæ causa ad Leuconem ibit Bosporanorum regulum, & ad Indathyrsum Scytham peregrinabitur, vt ait Chrysippus: quibusdam vero sensibus amissis, ne viuere quidem sustinebit? Quî ergo inficias ire possunt, se contra communes noticias philosophari, tantum occupationis & studii in res indifferentes cum conferant, bonis magnis vel præsentibus vel absentibus eodem in vtranq; partem modo indifferenter sint adfecti. Enimuero hoc etiam communibus repugnat notionibus, homo qui sit, eum non gaudere si è maximis malis in summa bona perueniat. Aqui hoc accidit Stoico sapienti. Nam è summa vitiositate in summam mutatus virtutem,simulque & miserrima liberatus vita,& beatissimā adeptus,nullum pr̨ se fert gaudium,neq; animum eius erigit aut mouet tāta mutatio, omni infelicitate & vitio solutum, inq; certo & tuto omnium bonorum cumulo constitutum,eoq; perfectissimo. Nimirum hoc communi repugnat notitiæ, bonorum omnium esse maximum certitudinem erroris securā in iudicando & affirmando: ea vero nihil opus esse huic, qui ad summum profecerit,neque curare eum si ipsa potiatur, ac sæpe ne digitum quidem porrigere huius securitatis & constantiæ causa, quam bonum interim perfectum & magnū ipsi censent.

Stoicorum sapiens non gaudet de malo optimus factus.

enſent.Neque hæc ſolum Stoico dicunt : ſed hoc præter-
a ; tẽporis acceſſione bonum non augeri:nam ſi quis mo-
nento horæ ſapiẽs fuerit, quod ad felicitatem attinet ni-
ilo deteriore conditione futurum quam eum, qui per o-
nnem ætatem virtutem coluerit, inque ea beate vitam
xegerit.Hęc illi ita audacter adſeuerantes, ab altera par-
aiunt nihil prodeſſe virtutem paruo contentam tempo-
e.quid enim, ſi ſtatim naufragio periturus aut præcipitio
rudentiam nanciſcatur? quid ſi Lichas ab Hercule tan-
uam è funda in mare proiectus de vitio in virtutem tranſi-
ſet? Hæc iam non tantum contra cõmunes ſentẽtias phi-
oſophãtium ſunt,ſed ſuas etiam confundentium:cum per
xiguum tempus virtute prẹditum eſſe ſimul ſummam æ-
uare felicitatem cenſeant, & rem nullo dignam precio.
eque hoc maximum eorum eſt quę in Stoicorum doctri
a poſſint mira videri:ſed quod virtutẽ & beatitatem præ-
ntem ſæpe ab eo cui adſunt non ſentiri opinantur : neq;
nimaduertere eum quod paulo ante miſerrimus & ſtul-
ſſimus qui fuiſſet, nunc ſubito ſapiens beatuſque factus
t. Non enim id duntaxat ludicrum eſt dicere,eum qui ſa-
entia ſit præditus, non intelligere ſe ſapere , & emerſiſſe
inſipientia : ſed, vt vniuerſe dicam , bonum illi faciunt
omenti & virium expers, cum homini accidens nullum
i ſenſum præbeat. Nam de ipſorum ſententia bonum ſu-
te natura ſenſum non ſubterfugit : cum in diſputatione
Fine diſertis verbis Chryſippus dicat bonum ſenſile eſ-
idque etiam abs ſe demonſtrari putet.Reliquum eſt igi-
r imbecillitate & exiguitate ſui ſubterfugere id ſenſum
iando præſens latet, & poſſidentes fallit. Porro autem
ſurdum eſt viſum, qui leuiter aut mediocriter alba ſen-
it,non aſſequi quæ extreme alba ſunt : aut tactum, quo
oiliter & remiſſe calida ſentiuntur, ſtupere ad ſenſum
lde calidorum. abſurdius autem ſi quis id quod commu-
ter ſecundum naturam eſt percipiens , vt ſunt ſanitas &
nus corporis habitus:ignoret præſentem virtutem quã
ſumme & maxime aiunt eſſe ſecundum naturam. Quo
im modo non ſit contra naturam ſanitatis& morbi diſ-
men percipi, itemque ſapientiæ & ſtultitiæ: interim ta-
n te hanc ſublatam putare adeſſe adhuc, illam vero na-
im id ignorare ? Quoniam vero è ſummo profectu in

Tempus bona non auget Stoicis.

Boni ſenſus an aliquis.

felicitatem & virtutem fit mutatio, alterum horum fit o
portet: vt vel profectus iste vitium & felicitas non fit, au
non multum distet à vitio virtus, à miseria beatitas, se
plane exiguum & sensum effugiens sit bonorum à mali
discrimen. qui enim ipsos falleret, esse ipsos horum loco il
la adeptos? Quando itaque nihil de his pro quibus pro
pugnant concedere volunt, sed omnia in confesso ponunt
Eos qui ad virtutem proficiunt esse stultos, ac vitioso
Qui boni & sapientes fiant, hanc mutationem nō animad
uertere, Magnum discrimen esse inter stultitiam & sapien
tiam: nonne tibi videntur mirifice consensum suorur
tueri decretorum? Multo magis eorum instantiam ipsis i
rebus obserues, quando omnes æqualiter malos, iniusto
infideles, stultos pronunciantes, qui non sint sapiētes: ru
sum alios horum auersantur & pro impuris habent, quo
dam etiam facti obuiam non dignantur compellare: ali
pecuniam credunt, magistratus committunt, filias elocā
Quæ si ioco isti faciunt, deponant supercilium: si serio &
vt philosophantes: iam hoc communibus repugnat noti
ciis, Omnes homines eodem pacto vituperare, aliis auter
vt mediocribus vti, aliis tanquam pessimis: & Chrysippur
nimio cum stupore admirari, Alexinum deridere, nihilo
minus vnum altero insaniorem non censentes. At vero
inquiunt, res ita plane habet. Nam sicut is qui cubitum
maris superficie distans non minus suffocatur, quam qu
ad vlnas 10. demersus est: ita qui ad virtutem accedunt, no
minus sunt in vitio, quam qui absunt ab ea procul, & sicu
cæci sunt, etiam si paulo post essent visum recuperaturi: it
qui progressus faciunt ad virtutem, antequam ea potian
tur, stulti & vitiosi permanent. At enim proficientes ad vir
tutem non esse cæcorum, sed obtusius videntium similes
neque suffocatorum, sed natantium, idq; prope portum
ipsi suis factis testatum reddiderunt. Neque enim vsui fuis
sent consiliariis, imperatoribus, legum latoribus, tanquam
cæci ductoribus neq; imitati fuissent facta, actiones, ora
tiones, vitas quorundam: si omnes eodem modo suffoca
tos à stultitia & vitiositate vidissent. Sed hoc omisso, meci
mirare istos homines hac in re, quod ne suis quidem ipso
rum exemplis docentur missos facere istos qui sapiente
de stultis fiant: neque hoc sentiant, aut animaduertant s
suffocat

De æqualitate vitiorum & profectu.

ſuffocari deſinere, & lucem videre, ac ſupra dementiam emerſos reſpirare. Sed & hoc contra communem ſenſum eſt, hominem cui omnia adſunt bona, nihilque ad felicitatem & beatitatem deeſt, ei conuenire vt vitam proijciat. Multo magis id, Cui nihil eſt boni aut erit, aduerſa omnia & difficilia ac mala & perpetuo adfutura: huic non conuenire vt vitam repudiet, niſi quid ei ab indifferentibus accidat. Hæ leges in Stoa feruntur, multosque ſapientes ad necem ſibi ipſis inferendam impellunt, ſcilicet melius à morte vſuros ſua felicitate. Atqui ſapiens illorum fortunatus eſt, beatus, feliciſſimus, tutus, extra pericula cõſtitutus: vitioſus ille & ſtultus, plenus, vt ſic dicam, flagitio-rum, & quem quo ponas non ſit locus. & tamen his permanſionem in vita, illis diſceſſionem putant conuenire. Probabiliter autem dixit Chryſippus. Non enim bonis & malis, ſed ijs quę ſecundum naturam ſunt, metiri debemus vitam. Hoc illi modo tutantur Conſuetudinem, & aduerſus communes philoſophantur notiones. Quid ais tandem? Non debet conſiderare,

De morte ſibi conſciſcenda.

Aedibus in propriis bona quæ ſint, quidve mali ſit,

Iliad. δ. 392.

qui de vita & morte deliberationem iniuit? neq; tanquam in trutina examinare in vtram partem res ipſius plura habeant momenta? Sed ex his quæ neque vtilia ſunt neque damnoſa, ratiocinari viuendumne ſit an moriendum? ac qui huiuſmodi principia & ſententias, quæ vitam omnium rerum fugiendarum plenam deligendam, fugiendam quæ nullo bonorum caret iubeant? Enimvero, amice à ratione alienum eſt fugere vitam cui nihil adeſt mali: alienius dimittere bonum, ſi quis non potiatur indifferentibus. quod iſti faciunt præſentem felicitatem virtutemque prodentes propterea quod ſanitate aut incolumitate careant.

Heic mentem Glauco Saturnius abſtulit omnem,

Iliad. ζ. 234.

cum eſſet in permutatione daturus arma pro æreis aurea, decuplo atque amplius meliora. Et tamen æreæ arma non minus quam aurea ad pugnæ vſus apta erant: pulcritudo & ſanitas Stoicis nullum vſum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum: & tamen illi ſanitatem ſapientia redimũt. Aiunt enim Heracleto & Pherecydi concenturum fuiſſe, ſi res tuliſſet, vt virtute ac ſapientia dimiſſis

Bonorum commutatio Stoica.

missis finem aquæ intercutis & morbi pedicularis merca-rentur. Cumq; Circe duo vsurpet venena, quorum vnum stultos de prudentibus, alterum prudentes de stultis red-git * Vlyssem bibere stultitiæ potius poculum, quam transire in bestiæ formam, præditum sapientia, & nimirum simul etiam felicitate. Atq; hæc aiunt ipsam dictare & hor-tari sapientiam: Missam me fac, nec rationem habe pereun-tis & in asini faciem discedentis. Nimirum, diceret non ne-mo, asini est quæ hoc suadet sapientia. quando sapere & fe-licitate frui bonum est, asini circumferre faciem, indiffe-rens. Gentem aiunt esse Æthiopum, vbi canis regnet, rex-que appelletur, & sacris ac honoribus colatur regijs: vi-autem obeant principum & magistratuum munia. Nonne res etiam apud Stoicos similiter habet? Certe nomen boni & species virtuti adest, solamque eam expetendam, vtilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commẽtantur-que, ita viuunt & moriuntur, sicut præcipitur à rebus in-differentibus. Et quidem canem illum nemo Æthiopum interficit, sed dignitate ornatus, & veneratione cultus se-det. isti virtutem suam perdunt atque corrumpunt, sanita-tem aut opus vt consequantur. Ne de his plura dicam, vi-detur ipsa nos coronis hortari, quam Chrysippus suis de-cretis imposuit. Nam cum in natura sint bona, mala, & neu-tra siue indifferentia: nemo hominum est, qui non malit bonum habere, quam indifferens aut malum. Sed & deos in testimonium vocamus, votis ab ijs petentes priore qui-dem loco possessionem bonorum, posteriore malorum fugam. id quod neque bonum est neque malum, loco bo-ni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem inuertens, ipsamque mutans naturam, ex vltimo loco me-dium in extremum collocat, extremo in medium tradu-cto: sicut tyranni solent priorem in consessũ locum malis tribuere. ac lege lata iubet primo sectari bona, deinde mala, postremo id deterrimum iudicare, quod neque bo-num sit neque malum. Perinde faciens, ac si quis proxi-me post cœlestia inferos ponat, terra & terrestribus in tar-tarum reiectis:

Odyss. κ. 235. & 391.

Ordo rerum à Chrysippo mutatus.

Ilia. θ. 14.

Qua procul hinc ima stat sub tellure barathrum.

Ergo cum dixisset in tertio de natura, Expedire stulto vi-tam, etsi nunquam esset consecuturus intelligentiam: hæc verb

verba ſubiungit. Talia enim bona ſunt hominibus vt quo-
dammodo etiam mala cæteris medio loco antecedant.
Non autem hæc præcedũt, ſed ratio quæ efficit viuendum
eſſe potius, etiam ſi ſimus ſtulti; ergo etiam ſi iniuſti, flagitio-
ſi, dijs inuiſi, infelices. nihil enim horũ abeſt à ſtulte viuen-
tibus. Ergo conuenit miſere potius viuere, quam non viue-
re miſere, & præſtat lædi quam non lædi, iniuſtum eſſe quã
non eſſe iniuſtum, leges violare quam non violare? hoc eſt,
conuenit nõ conuenientia facere, & officij eſt viuere etiam
contra officium? Sane eſt enim peius ratione & ſenſu care-
re, quam ſtultum eſſe. Quid ergo in mentem eis venit, vt
malum eſſe non fateantur, quod malo eſt peius? cur ſolam
aiunt fugiendam eſſe ſtultitiam, ſi nõ minus, ſed magis et-
iam conueniens eſt fugere eam affectionem, quæ ſtultitiæ
nõ eſt capax? Sed quis de hoc queratur, memor eorum quæ
in ſecundo de natura ille ſcripſit, pronuncians haud inuti-
liter rebus vniuerſis malum exſtitiſſe. Et meretur hoc res,
vt decretum illud ipſius verbis proponam: quo intelligas
qui Xenocratem & Speuſippum incuſant, quia ſanitatem
negauerint eſſe è cenſu indifferentium, neque diuitias de
inutilium numero, ipſi quo loco vitioſitatem ponant, &
quid de ea loquantur. Malum, inquit, ſuo termino à reli-
quis diſtinguitur accidentibus. Exſiſtit enim ipſum quo-
dammodo ſecundum naturæ rationem, & (vt ſic dicam)
non inutiliter reſpectu vniuerſarum rerum. alioqui enim
ne bonum quidem poterat ſubſiſtere. Ergo dijs boni nihil
eſt, quando nihil mali? & cum Iupiter totam in ſeipſum re-
flexens materiam vnicus fiet abolitis reliquis differentijs:
bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit mali? Enimuero
chorus concinere poteſt, nemine vitioſe canente; & cor-
pus ſanum eſt, nullo membro ægrotante: virtus autẽ abſ-
que vitio exſiſtere nequit? ſed nimirum ſicut quorundam
medicamentorum facultatibus virus ſerpentis aut fel hyæ-
næ admiſcere oportet: ita ad Socratis iuſtitiam requireba-
tur neceſſario alicuius mali adiunctio, vtpote malicia Me-
liti, & Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? & quo-
modo Iupiter potuiſſet gignere Herculem ac Lycurgum,
ni non Sardanapalum quoque & Phalaridem nobis creaſ-
ſet? Tempus iam eſt, vt dicant tabem quoque hominum
ad firmam corporis affectionem conducere, & podagram

Mali natura.

ad

ad velocitatem. Quid enim differunt à talia nugantibu, qui dicunt non inutiliter ad continentiam exstitisse intemperantiam & iniustitiam ad iustitiam? scilicet deos comprecemur, vt semper sint peruersitas,

Hesiod. operib. 78.

Fallaces mores, blanda & mendacia verba:

siquidem his sublatis, vna euanescet & interibit virtu
» Mauisne pernoscere suauissimā eius facundiam, politam,
» persuadendi vim. Sicut enim, inquit, comœdiæ inscripti-
» nes ferunt ridiculas, quæ pro se nullius precij, toti poemati
» tamen aliquid venustatis addunt. ita ipsum quidem proc
vitium vituperauerit: ad alias res inutile non est. Primum vitium Dei prouidentia exstitisse, sicut voluntate poeta malum epigramma factum est, tantum absurdi habet, ut absurdius cogitari possit nihil. Nam hoc dato, quî magis bonorum quam malorum datores erunt dij? quomodo inuisum erit dijs flagitium? quid habebimus quod ominalis hisce male dictis opponamus:

Iliad. α. 8.

Causam mortalibus creat aliquam Deus,
Cum familiam vult quandam adfligere funditus. &
In litem superûm quis tandem compulit istos?

Deinde malum epigramma comœdiam ornat, & ad finem consequendum adiuuat, poeta spectatoribus risum mouere vel lepidum proponere aliquid cupiente. At patrius ille & supremus ac iustitiæ præses Iupiter, optimusque (vt eum Pindarus nominat) artifex, non scilicet drama aliquod magnum & varium multiplicive cognitioni seruiens mundum fabricans, sed vrbem dijs hominibusque communem in quo vna vitam exigerent iustitia & virtute ducibus concorditer ac feliciter: quorsum ad pulcerrimum hunc finem opus habuit latronibus, homicidis, paricidis, tyrannis? Non enim iucundum Deo exordium aut elegans fuit vitiositas, quæ rebus humanis non facetias aut risum, sed scurrilitatem iniustitiamque intulit, propter quæ ne somnium quidem decantatæ illius cum natura consensionis videre licet. Præterea ineptum illud epigramma perexigua est comœdiæ particula, inque ea minimum plane locum occupat: ac neque abundant talia, neque eorum quæ recte facta videntur cuiquam officiunt, aut venustatem eius corrumpunt. At vitijs repleta sunt omnia, totaque vita statim à primordio, fabulæ vsque ad coronidem

nidem decorum non seruans, aberrans à recto cursu, conturbata, nullam partem habens puram, aut reprehensionis immunem, vt ipsi dicunt, omnium est dramatum turpissimum & iniucundissimum. Quare libenter ex ipso quęsiuerim, ad quam tandem rem vitiositas vniuersis rebus sit vtilis. Non quidem ad cœlestia, & quæ sunt diuinæ naturæ. ridiculum enim sit, si vitijs inter homines non obortis neque exstantibus (auaritiam puta, mendacia, rapinas, calumnias, cædes) non fuisse Solem dicamus suum confecturum cursum, mundumque statis temporum & tempestatum circuitibus vsurum: terram in medio mundi sitam ventorum & pluuiarum materiem emissuram. Restat nobis & rebus nostris vtiliter vitia extitisse: atque id fortasse intelligi Stoici volunt. Saniores ne ergo sumus, si vitiosi sumus? aut maiorem copiam rerum necessariarum adipiscimur? aut ad pulcritudinem roburve nobis conducunt vitia? Negant. * Si autem telluris nomen duntaxat est, & opinio somnio concepta pernoctantium sophistarum, non sicut vitium omnibus superiacet, & omnibus conspicua, nullius vt inutilis partem capere, minime autem virtutis, dij boni, ob quam nati sumus. Proinde non indignum hoc sit, agricolæ & gubernatori & aurigæ quæ vtilia sunt, conducere ad finem ei propositum: id autem quod à Deo ad virtutem est factum, amisisse & perdidisse suam virtutem? Sed fortasse tempus est nunc omisso hoc ad alia nos conuertere. DIAD. Nequaquam, amice, mei gratia. cupio enim audire, quo modo Stoici mala bonis, & vitia virtutibus prius introducant. LAM. Nimirum, mi sodalis. res enim cognitu digna est. Multa quidē balbutiunt: tandem vero prudentiam quæ sit bonorum & malorum scientia* & omnino tolli dicunt. Vt autem vera sunt, fieri non posse quin & falsa quędam eodem sint modo: sicut par est cum bona sint, esse etiam mala. Verum hoc quidem non inepte dictum est. Alterum etiam puto mihi quoque non esse ignotum. Video enim discrimen, cur quod non verum est, statim falsum sit: non illico etiam malum, quod bonum non est. Vnde fit, vt inter vera & falsa nihil sit medium: inter bona & mala interuenit indifferens, neque necesse est hæc cum illis eodem modo habere. nam potest bonum tribui naturæ, etiam si nullum malum ponatur, sed id

modo,

* * *

Malum propter prudentiam non esse ponendum.

modo, quod neque bonum ſit neque malum. DIAD. A
priorem rationem ſi quid à vobis dicitur, audiendum e
LAMP. Multa quidem dicuntur: ſed in præſentia tantu
neceſſarijs vtemur. Initio igitur ſtultũ eſt opinari prude
tiæ cauſa bona & mala exiſtere. Exſtantibus enim iam b
nis & malis, ſuperuenit prudentia: ſicut medicina, ſalubr
bus iam & inſalubrib. ſubiectis. Nam bona & mala nõ pr
pterea exſtant, vt fiat prudentia: ſed quatenus mala & bo
iam ſubſiſtentia dijudicamus, vocatur prudentia. ſicut v
ſus eſt alborum & nigrorum ſenſio, non in hoc factoru
vt nos viſum habeamus: ſed nobis contra ad hæc iudica
da viſu indigentibus. Deinde quando mundus de ſentent
ipſorum conflagrauerit, malum quidem nullum prorſ
ſupererit, & Vniuerſum prudens tamẽ erit atq; ſapiens. E
ergo prudentia etiam ſi malum non ſit: neq; neceſſe eſt vt
prudentia ſit, malum etiam exſtet. Iam ſi omnino oport
prudentiam eſſe bonorum malorumq; ſcientiam: quid i
commodi eſt, ſi malis ſublatis nulla relinquatur prudenti
locóque eius aliam acquiramus virtutem, quæ non bon
rum & malorũ, ſed duntaxat bonorum ſit ſcientia. quem
admodum ſi de coloribus niger omnino interiret, & co
tenderet iam aliquis viſum quoque perijſſe, vtpote q
non ſit alborum & nigrorum ſenſus: quid obſtaret quin
reſponderemus: Nihil mali eſt, ſi quem tu dicis viſum no
habemus, alio inſtructi ſenſu & vi, qua alba & non alba ap
prehendimus? Ego enim neque guſtatum inanem puto fo
re amaris deficientibus, neq; tactum dolore ſublato, nequ
prudentiam malo non exſtante: ſed & iſtos manſuros ſen
ſus dulcia & non dulcia, grata & aduerſa percipientes, &
prudentiam bonorũ ac non bonorum ſcientiam nihilomi
nus futuram. Quibus videtur ſecus, ij nomen tollant licet
rem nobis relinquant. Præterea quid impedit quo minu
malum intelligentia percipi poſſit, bona etiam ſubſiſtant
Sicut, puto, dijs adeſt ſanitas, quid febris ſit aut pleuritis
intelligunt. quando nos etiam quibus omnium malorum
copia obtigit, bonum nullum, vt ipſi aiunt: tamen non de-
ſtituimur cognitione horum, ſed ſentimus quid pruden-
tia, quid bonum ſit, quid felicitas. Atque adeo mirum
eſt, virtutis abſentis eſſe tamen qui nos comprehenſio-
ne aliqua inſtruant qualis ea ſit: malum niſi exſtiterit,
qua-

quale ſit intelligi nequire. Vides enim quid perſuadere nobis velint qui contra communes notiones philoſophantur: ſtultitia nos prudentiã cõprehendere, â prudentia ſine ſtultitia ne ipſam quidẽ ſtultitiã percipi poſſe. Quod ſi omnino ortu mali opus fuit naturę: vnũ aliquod vitij exemplum atq; alterum ſufficere poterat, immo ſi vis, decem, mille, vel ccIↃↃ. vitioſos finge debuiſſe naſci: nõ vtiq; tantam vitiorum exſiſtere multitudinem, quæ arenæ, pulueris, & pennarum quib. variæ volucres diſtinguuntur numerum ſuperaret: nullum interim virtutis vel ſomnium. Qui Spartæ phiditijs præerant, vnũ aut tres heilotas meri plenos & ebrios producebant, vt adoleſcentibus demonſtrato quid rei eſſet ebrietas, ad temperantiã ſeruandam eos cõdocefacerent. In vita autẽ plurima ſunt huius vitij exempla. nemo enim ad virtutẽ ſobrie ſe cõfert: ſed vagamur omnes, turpiter agentes & miſere viuentes. ita ratio nos inebriat, adeoq; cõturbat & dementat. ſimileſque ſumus canum Æſopi, quæ cum in mari natare quaſdam viderent pelles, conatæ ſunt illud ebibere, priuſque crepuerunt quam pelles apprehenderent. Etenim nos quoq; doctrina, ſperantes opera eius ad virtutem & felicitatem peruenturos, priuſquam eo accedamus peſſundat, multo mero amaræ vitioſitatis ante oppletos. Si quidem etiam ijs qui ad ſummum profecerunt, nulla eſt (vt ipſi dicunt) alleuatio, nulla remiſſio, nulla reſpiratio à ſtultitia & infelicitate. Cæterum qui vitioſitatem non inutiliter ait exſtitiſſe, videamus deinceps qualem eam rem, & cui vſui oſtendat eſſe ea prædito: cum in commentario de perfectis officijs ſcribat, Vitioſum hominem nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei eſſe vſui, nihil proprium, nihil accommodatum aut aptum. Quomodo ergo vtilis eſt vitioſitas, cum qua neque bona valetudo prodeſt, neque diuitiæ, neque profectus? Non indiget autem aliquis eorum, quorum al a ſunt præpoſita & parabilia, atque adeo perutilia, alia ſecundum naturam, vt ipſi appellant? Ergone his nemo opus habet niſi ſapiens? ita ne ſapiens quidem vt fiat opus habet vitioſus. Hac ratione non ſitient aut eſurient homines ante quam ſapientes fiant: ſitientes autem aqua opus non habebunt, non pane eſurientes: hoſpitibuſque erunt ſimiles, qui tantum ignem & tectum requirerent. ita hoſpitio & chlæna non habebat opus is qui dixit,

Sapiens Stoicorum.

Chlamydem cedo Hipponacti, nam valde algeo.

ſed vis admirabile aliquid, ſubtile, ac peculiare aliquid dicere? Dic ſapientem nulla re opus habere, nullius indigere. ille fortunatus eſt, ille nullius rei indigus, ſibi ſufficiēs, beatus, perfectus. Quæ vero iſta eſt vertigo, eum cui nihil deeſt, opus habere ſuis bonis: vitioſum autem carere quidem multis, indigere nulla re. hoc enim dicit Chryſippus, non indigere ſed carere vitioſos: teſſerarum in morem hac illac communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius eſſe quam nō egere ſentiunt: exiſtimantes eum qui eget rebus non in promptu ſitis aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem & alijs nemo hominum caret, quia ne indiget quidem ijs. armis carere eos, & pecunia, & veſte dicimus, qui his, cum vſus erat, deſtituuntur. Sed Stoici adeo cupiunt ſemper aliquid contra communes notitias dixiſſe videri, vt nouitatis cauſa ſæpe à ſeipſis deſciſcant, velut heic. Conſidera vero illud paulo attentius, quod ipſum quoque vnum eſt de enunciatis contra notitias, Neminem vitioſum percipere quicquam vtilitatis. Atqui multi inſtitutione proficiunt, multi ſeruientes liberantur, obſeſſi eximuntur, mutilati manu ducuntur, ægrotantes ſanantur. Ad nihil ad eos inde redit vtilitatis, inquiunt, neque beneficijs adficiuntur, neque habent benefactores, neque eos negligunt vitioſi. Ergo vitioſi non ſunt ingrati. At neque ſapientes ingrati ſunt. Nulla itaque eſt ingratitudo, cum neque defraudent gratia boni debita, neque de vitioſis bene mereri liceat. Ad hæc vide quid reſpondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: & prodeſſe ac vtilitatem percipere, ſapientum eſſe, gratiam etiam ad vitioſos pertingere. Ergo qui gratiæ ſunt participes, ab vſu excluduntur? quo gratia pertingit, ibi nihil vtile eſt, nihil adaptatum? quid vero aliud facit officio, vt ineatur gratia, quam quod qui præſtitit opus habenti, in aliqua re profuit? Verum hæc mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei eſt, quam vt magnum aliquid, ſapientibus eximiam ſeruantes, ne nomen quidē eius vitioſis permittunt? Si, aiunt, vnus ſapiens digitum prudenter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum ſapientes emolumentum inde capiunt. Hoc opus eſt vtilitatis Stoicę, huc communicatis cōmodis virtutes ſapientum deſinunt. Deliran-

An vitioſus beneficium accipiat.

Vtilitas Stoica.

ſtrauerunt ergo Ariſtoteles & Xenocrates, commodari nobis à dijs, à parētibus, à præceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quam ſapientes inuicem ſecundum virtutem mori percipiunt, etiam ſi non intelligant neque agnoſcant. Enimuero vniuerſi mortales delectus, adſeruationes, diſpenſationes tum demum vtiles cenſent, cum vſum aliquem & commodum ea præbent. claues emit, penu cuſtodit homo rei facundæ intentus,

Reſerans opum thalamum ſuauiſſimum manu. Odyſ.θ. 448.

deligere autem quæ nulli ſint vſui, & ſeruare anxie ea ac laborioſe non pulcrum aut præclarum, ſed ridiculum eſt. Vlyſſes quidem ſi nodo, quem Circe eum docuerat, muniuiſſet, non dona apud Alcinoum accepta, tripodes, lebetes, veſtes, aurum: ſed quiſquilias, lapides aliaque id genus vilia congerens, occupari ſe circa ea & poſſidere ac cuſtodire, beatum putaſſet: ecquis ſtultam hanc prouidentiam, & inanem operam putaſſet laudandam? At enim hoc illud Stoicæ conſenſionis pulcrum eſt & præclarum, & beatum, aliud nihil, quā defectus & cuſtodia inutilium rerum & indifferentium. ſiquidem fimbrijs & matulis aureis, atq; adeo ſi ita eueniat, lecythis comparant maximas opes. Poſt, vt qui deorum aut geniorum quorundam ſacris videntur ſuperbe contumeliam intuliſſe & maledixiſſe, mox mutata ſententia demittunt ſeſe, humileſque adſident magnificis præconijs numen collaudantes: ſic Stoici ſententiam eorum & futilitatem Nemeſi quadam vlciſcente, rurſum in his ſeſe exercent indifferentibus, & quæ nihil ad ipſos faciant: alta voce proteſtantes vnum eſſe bonum, pulchrum, & præclarum delectum horum & communicationem: quibus qui non potiantur, non debere viuere, ſed mortem ſibi conſciſcere, aut inedia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem ſane ipſi prorſus abiecti animi fuiſſe aiunt, minuſq; timidum, qui dixerit:

Vt paupertatem fugias, vel te in mare vaſtum Verſ. 175.
Proÿcias, celſis Cyrne vel à ſcopulis.

ipſi ſoluta oratione hortantur, iubentq; effugiendi morbi magni cauſa, aut continentis doloris, ſi non ſit ad manum gladius vel cicuta, in mare ſeſe abijcere, aut de ſcopulo præcipitare: quorum neutrum ſit damnoſum, aut malum, aut incōmodum, neq; miſeros faciat eos quibus huc res redijt

Vnde ergo,inquit,ordiar,& quod ſummã officij principiũ, ac materiã virtutis,omiſſa natura , & ijs quæ contra naturam ſunt ? Vnde vero, mi homo, Ariſtoteles & Theophraſtus orſi ſunt, quibus Xenocrates & Polemon vſi virtutis principijs? nonne etiam Zeno hos ſecutus eſt, qui elementa ponerent felicitatis naturã, & id quod eſt ſecundum naturam.Verum hi quidem his inſtiterũt,vt optabilibus,bonis vtilibus: virtutemq; ijs adiungentes efficacem , dum vnoquoque apte vtitur,inde vitam cenſuerunt perfectam omnibuſq; integram partibus abſolui & confici: & vere naturæ conſentaneam ac concinentem.Non enim eos imitati ſunt , qui à terra exſilientes , rurſum in eam deferuntur: non inquam ita conturbate egerunt,vt eaſdem res parabiles,nõ tamen expetendas: accommodatas ad naturam,nõ tamen bonas : inutiles , & tamen vſui bene aptas : nihil ad nos pertinentes,& tamen officiorum principia appellarẽt. Sed qualis oratio,talis etiam vita fuit iſtorum virorum : actiones ſuas dictis congruentes & concinnentes exhibentium. At qui à Stoicorum ſunt ſecta , inſtar mulieris illius apud Archilochũ altera manu aquam doloſe,altera ignem gerentis, alijs decretis naturam ſibi conciliant, alijs repellunt. immo factis & reipſa ea quæ ſecundum naturam ſunt vt expetenda & bona amplectuntur verbis ac nominibus, dum indifferentia & inutilia ea virtuti ad felicitatẽ dicunt, repudiantes & contumelia afficientes. Quoniam autem ſummum bonum , omnes homines ſentiunt eſſe lætabile, optabile,fauſtum,ſummæ dignitatis, ſibi ipſi ſufficiẽs nullius rei indignum: compara ipſorũ cum his bonum. An vero lætitiam adferat prudens digiti porrectio ? an exoptandum eſt vt prudenter torquearis ? an fortunatus eſt , qui ſe cum ratione præcipitem dat ? an ſumma in eo conſiſtit dignitas , non boni cauſa id dimittere , quod ratio frequenter maximi facit ? an perfectum totumque ex ſe aptum eſt, quo præſente niſi indifferentibus potiantur , non tolerant neque volunt viuere ? Eſt & alia Stoicorum ratio,quæ maiorem conſuetudini facit iniuriam , genuinas eius notiones tanquam liberos ſubtrahens atque auellens,ſpurias autem alias & belluinas abſurdaſque ſubmittens,haſque iſtarum loco enutriri & diligi cogens. Atque hoc quidem in ijs quæ dicuntur de bonis & malis expetendis ac fugiendis,

Conſtantia verorũ philoſophorum: & Stoicorũ inconſtãtia.

Summum bonum.

accom-

accommodatis ad naturam & alienis: quorum vim oportebat notiorem esse quam calidorum & frigidorum, alborum & nigrorum. quod horum imagines extrinsecus visui obijciuntur: hæc ex bonis quæ nobis insunt cognatam habent originem. Illi vero in locum de felicitate tanquam in sophistarũ aliqua cauilla sua cum dialectica irruentes, nullam qnidem sustulerunt, permultas aũt intulerũt ambiguitates. Equidem de duobus bonis, quorũ alterum finis sit, alterum ad finẽ pertineat, finem esse potius & perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoscit etiã Chrysippus hoc discrimen, vt liquet ex tertio de bonis libro. Assentitur enim ijs qui scientiã finem faciunt, & ponit hoc in opere de iusticia, ac si quis voluptatem finem statuat, negat iustitiam seruari. concedit, si non finis, sed simpliciter bonum voluptas dicatur. Neque puto opus esse vt nunc verba tibi eius recenseam; tum tertius de iustitia liber vbiq; exstet. Quando ergo vice versa, amice, nullum bonum alio bono maius aut minus, & non finem fini æqualem aiunt; non communibus iam tantum notitiis, sed suis ipsorum verbis repugnãt. rursumque, si de duobus malis alterum nos, si adsit, peiores facit, alterum nocet quidem, non facit tamen deteriores, neque peius infert damnum, vnde peiores reddamur. Sed fatetur Chrysippus, esse quosdam metus & dolores & errores, quibus lædamur, non autem deteriores etiam redigamur. Lege vero primum aduersus Platonem librum eius de iustitia. nam cum alia; tum maxime hominis commenta cognitu digna sunt, de omnibus rebus ac sentẽtijs tum suis tum alienis contra notitias communes loquentis. Vt cum dicit duos fines ac scopos vitæ propositos esse, neq; omnia quæ agimus ad vnum aliquid referri. Id vero magis etiam notitiæ aduersatur, alium esse finem, & alio singulas nostras referri actiones. quorum tamen alterum eos necesse est in se recipere. Si enim ipsa prima secundum naturam * quatenus non est. delectus autem rationi consentaneus & sumptio eorum, & quod omnia sua quisq; ideo agit, vt cõsequatur ea quæ prima sunt secundum naturam, eoque omnia quę aguntur referantur, vt prima secundum naturam parentur. Si enim putant non coniectantes, neque cupientes assequi illa finem habere, aliud erit cuius gratia delectus sit alio referẽdus, non ista. Finis quippe est deligere, & prudenté

Bonorum inter se cõparatio.

denter accipere illa, ipsa autem, & eorum possessio, finis nō est, sed tanquam materia subijcitur, deligendo debitam habens æstimationem. hoc enim puto & nomine ipso significari, & ipsos scribere, discrimen ostendētes. L. Strenue quidem & quid & quomodo dicant commemorauisti. Id autem considera, idem ijs accidere, quod vmbram suam trāsilire conantibus. non enim post se relinquunt, sed vna cum oratione trahunt absurditatem longissime à communibus distantem notitijs. Sicut enim qui sagittantem diceret non omnia sua facere scopi attingendi gratia, sed vt omnia sua faceret: is ænigmatum similia & monstrosa videretur adstruere. ita plusquam deliri isti contendentes, non esse finem expetendi quæ sunt naturæ conueniētia ijs potiri, sed finem esse accipere & deligere, neque sanitatis appetentiam & consectationem vnicuique nostrûm sanitate finiri, sed contra sanitatem referri ad eius appetitionem & procurationem, ac fines esse ambulationes nescio quas, & vocis contentiones, atque adeo sectiones, & ratione institutas medicationes, nō horum finem ipsam sanitatem. Similiter nugantur, ac si quis dicat, Cœnemus, vt mactemus, vt lauemus. Illa vero recepti in hac re ordinis inuersio, omnes res conturbat, atq; confundit. non ambulauimus tempestiue cibi concoquendi gratia: sed ambulandi gratia cibum concoquemus? mirum, ni sanitatem quoq; veratri causa fecerit, natura, non veratrum propter sanitatem. Quid enim aliud restat ijs ad summam absurditatem, quam talia dicere? Quid interest vtrum dicas medicamentorum causa sanitatem natam, non medicamēta ob sanitatem exstitisse: an vero delectum medicamentorū, eorumq; compositionis & vsus magis expetendum ipsa esse sanitate, immo sanitatem ne in expetendis quidem censeas, in delectus occupatione finem colloces, appetitionemq; apprehensionis, non hanc illius finem facias? At, inquiunt, cum ratione & prudenter fieri, appetitioni accidit. Planissime, si ea ad finem respicit quem affectat, nempe cōsecutionem & possessionem. alioqui rationem ei ademeris, si omnia faciat eius adipiscendi gratia, quod adipisci non sit prçclarum, non beatum. * hunc in sermonem deuenimus, quiduis potius dixeris cum notionibus consentire, quam appetere bonum & consectari, cuius nullam notitiam acceperis aut habeas. Vides enim

Desine.

enim vt Chrysippus in hanc compellat Aristonem difficultatem, Rerum indifferentiam qua neque ad bonum neque ad malum inclinant intelligi, non ante intellectis bono & malo. ita enim appariturum eius indifferentiam ante subsistentem, si intelligentia eius percipi non possit, non ante cognito bono: ipsum autem bonum est, nihil aliud. Iam mihi considera Stoicorum illam quam ipsi vocant Cōsensionem, indifferētiam autem esse negant: vnde nam & quo pacto ea ipsum bonum cognoscēdum præbeat. Nam si absque bono intelligi non potest indifferentia respectu non boni: multo minus prudentia bonorum intelligendam se offeret, non ante intellecto bono. Sed sicut salubrium & insalubrium artis intelligentia non paratur, nisi salubri prius & insalubri cognito: ita bonorum & malorum scientia cognosci non poterit, non prius percepta boni & mali cognitione. Quid est ergo bonum? nihil nisi prudentia. Quid est prudentia? nihil aliud quam bonorum scientia. Heic vero adfatim in eorum orationem Iouis ille Corinthus admittitur. mitte enim prouerbialem istam pistilli circumagitationem, ne salsius notare homines videaris: quanquam ipsorum rationi idem quod huic accidit. Nam in definitione boni prudentia, in prudentiæ bonum quid sit requiritur, & alterum semper alterius opera consectandum est: & vtrinque ad vnum intelligendum id prænosse oportet, quod sine alterius prænotione intelligi non potuit. Est & alius modus non iam peruersionem, sed euersionem rationis eorum plane in nihilum abducentis deprehendendi. Substantiam boni ponunt delectum eorum quæ naturę congruunt ratiocinatione bona cōstantem. atqui delectus talis nullus est, qui ad finem aliquem refertur: sicut diximus. Quis ergo est finis? nihil aiunt aliud, quam probe ratiocinari in delectu eorū quæ naturæ congruant. Primū itaq; periit & aufūgit boni notitia. Nam probe ratiocinari in delectibus, accidens scilicet est proueniens ab habitu probe ratiocinandi. itaq; hunc è fine, finem autem non sine hoc coacti intelligere, vtriusq; destituimur intelligentia. Deinde, quod maius est, iustissima ratione delectus ille proba constans ratiocinatione bonarum debebat esse, vtilium, & ad finem adiumenta adferentiū rerum delectus. nam neque vtilia, neq; honorata, neq; omnino, expetenda

Boni cognitio Stoicorū.

deligere qui ſit bonæ ratiocinationis? Eſto enim, vt ipſi volunt, proba cum ratiocinatione delectus eorum quę dignitatem habētia ad felicitatem faciunt. ac vide ad quam perpulcrum eos ratio & ſuſpiciendum capitulū perducat. Nimirum finis ipſorum de ſententia erit probe ratiocinari in delectu eorū quæ dignitatem habent ad probe ratiocinandum. Verum hę voces tibi, amice, audienti inſolētes admodum videntur. D. Et ſane diſcere cupio, quî hoc eueniat. L. Magis itaq; aduerte animum. nō enim cuiuſuis eſt ænigma hoc intelligere. proinde audi & reſponde. Nonne Stoicis finis eſt probe ratiocinari in delectu rerum naturæ congruentium? D. Sic ipſi dicunt. L. Illa naturæ congrua, vtrum vt bona deliguntur, aut quia dignitates quaſdam habeant & productionem, idq; vel ad finem, vel ad aliam quampiam * rem? D. Non puto, ſed ad finem. L. Iam ergo rem detegens inſpice quid illis eueniat: nempe probas ratiocinationes finem eſſe: & felicitatem neq; habere ſe ii, neq; intelligere dicunt aliam, quam precioſam illam in delectu rerum dignitate præditarum ratiocinationem. Verum hæc quidē ſunt qui putent aduerſus Antipatrum dicta, non aduerſus Academicos. hunc enim à Carneade preſſum, in iſta cōmenta ſe abdidiſſe.

De amore.

Quæ porro de amore in Stoa diſſeruntur, & cōmunibus aduerſa ſunt noticiis, & paſsim abſurda. Deformes aiunt eſſe adoleſcentes, qui vitioſi ſunt & ſtulti: formoſos, qui ſapiant. atq; horum nullum neq; amatum eſſe, neq; amari dignum. Neq; hoc grauiſsimum eſt. adducunt eos qui turpes amauerint, finem amandi facere vbi hi pulchri ſint facti. Quis vero talem amorem cognouit, qui cum deformitate corporis animi prauitatem cernens conſtet, pulcritudine vna cum prudentia, iuſtitia & temperantia innatis exſtinguatur & cōtabeſcat? Tales ergo culicū ſimiles iudico, qui ſpuma vini & aceto gaudēt, bonum & potui aptum vinum auolantes fugiunt. Quam vero dicunt ac nominant pulcritudinis apparentem ſpeciem quæ alliciat, de ea primum non loquuntur probabiliter. Nam in turpiſſimis & peſsimis nulla poteſt pulcritudinis apparere ſpecies: cum ipſi dicant ob ingenii prauitatem deformitate faciem op- * pleri. Et quale tandem hoc ſit quod nonnulli dicunt, amore dignum eſſe deformem, qui ſit aliquando futurus pulcer, expectetque formæ venuſtatem: ſi eam conſecutus, ac

pulcer

pulcer factus & probus, à nemine debeat amari? Est enim amor venatio, vt aiunt, quædam imperfecti quidem, sed tamen ad virtutem bona indole adolescentis. Iam vero nos, optime, aliud agimus, quam quod sectam eorum demonstramus neq; probabilibus rebus, neq; receptis nominibus communes nobis peruertere noticias? Nemo enim prohibebat, studium sapientum erga adolescentes, si affectio ei & omnes sentiunt ac nominant * *

> *Cunctos concubitus desideriumq; subiuit.* *
> *Nam neq; Medea, & mortali semine creta*
> *Femina tam rapido prius inflammauit amore.*

Odyss. τ. 212. Ilia. ξ. 315.

In huiusmodi res illi moralem orationem coniicientes, &

> *Perplexa, nilq; sani, ambages omnia*

Eurip. Androm.

dicentes, vilem eam reddunt: quantumuis alios subsannãtes, & se solos naturam consuetudinemque tutari iactãtes. * vbi oportet, & constituunt orationem: sed auertit atque abducit appetitionibus, consectationibus & incitationibus ad suum quodque. Consuetudo autem dialecticę siquidem sit trãquilla & serena, nihil boni aut sani percipit fructus: sed veluti auditus morbosus vanis sonis oppleta, ęgre audit atque obscure. De qua si videbitur alias nouo facto initio loquemur. Nunc Physicam eorum doctrinã, non minus quam quæ de finibus est, communes notiones turbantem, per prima & præcipua capita decurrentes examinabimus. In vniuersum quidem absurdum est & contrarium noticiis, esse aliquod quod non sit, & esse res quæ non sint res. Sed omnium absurdissimum est quod de Vniuerso dicunt. Inane enim infinitum foris mundo circumponentes, neq; corpus Vniuersum, neque corporis expers dicunt. Sequitur ergo id nõ Ens esse: cum Ens id solum ipsis sit quod est corpus. Cum vero Entis sit agere & affici, Vniuersum non Ens sit: sequitur ipsum nihil acturum, nihil passurum. Quin & in loco non erit. Nam corpus est quod locum occupat: Vniuersum corpus non est. Et quia solum id manet, quod locum occupat: non manebit Vniuersum, quia locum non occupat. Immo neque primo mouebitur: nam quod mouetur, loco ad hoc opus habet, & spacio subiecto. Porro quod mouetur, aut se ipsum mouet, aut ab alio adficitur. Quod ipsum à se cietur, momenta quædam habet ratione grauitatis aut leuitatis. at grauitas & leuitas aut respectus sunt

Stoicorum physica. de mundo. *

aut facultates aut omnino differentię corporis. Vniuersum non est corpus. ergo necesse est ipsum neque graue esse, neque leue, neq; ex se principium motus habere. Atqui ne ab alio quidem mouebitur. nihil est enim aliud. Itaq; necessitas eo adigit eos vt dicant neq; manere Vniuersum, neque moueri. Deniq; cum ipsorum de sententia Vniuersum non sit corpus, cœlum autē, terra, animalia, plantæ, lapides sint corpora: eius quod non est corpus partes erunt corpora, & non Entis partes Entia: & quod graue nō est, terminis vtetur grauibus, leuibus quod non leue. cum ne somnia quidem fingi possint magis communibus aduersantia noticiis. Porro nihil tam euidens, tamque cum communibus coniunctum est noticiis, quam quod animatum non est, inanimum: & quod inanimum non est, animatum esse. Tamen hanc quoque euertunt ipsi euidentiam. Vniuersum fatentes neque animatum esse neque inanimum. Præter hæc, imperfectum nemo censet vniuersum esse, cui nulla pars desit. Illi Vniuersum negant esse perfectum. quod enim perfectū sit id definitum esse: Vniuersum ob infinitatem nō definiri. Est ergo ipsis autoribus aliquid neque perfectum neque imperfectnm. Quin etiam neque pars erit Vniuersum, cum nihil sit eo maius: neq; totum. hoc enim prædicari aiunt de ordinato: Vniuersum ob infinitatem neq; definiri & inordinatum esse. Proinde neque Vniuersi causa aliqua est, cum nihil extra Vniuersum sit: & neque aliorum, neque sui ipsius causa nominari Vniuersum potest quippe vt agat, natura eius non fert: agendo autem causa intelligitur. Age nunc. si interrogent cuncti homines quidnam sit Nihilum, & quomodo eius notionem percipiant: nonne respondebunt hoc Nihil esse, quod neq; causa est, neq; causam habet, neq; totum est, neq; pars, neq; perfectum neq; imperfectum, neq; animatum, neq; non animatum, neq; corporeum neq; incorporeum? hoc, & nō aliud quippiam definient esse Nihil. Quādo itaq; ea quæ reliqui omnes Nihilo, soli Stoici Vniuerso tribuunt: nimirum apparet eos idē facere Vniuersum cum Nihilo. Nihil ergo iam oportet appellare tempus, prędicatum, effatum, connexum, complexum: quibus ii maxime omnium philosophorum vtuntur, Entia autē esse negant. At enim id quod verum sit, nō esse aut exstare, sed percipi & esse comprehensibile, ac fide dignum quod substan-

Nihil.

tiam Entis non participat, quomodo non est quouis absur do absurdius? Sed ne hæc videantur ad disquisitionem potius logicam pertinere, veniamus ad ea, quæ magis sunt philosophiæ naturalis. Quoniam ergo

Principium Iupiter, mediumq; est, cunctaq; ab ipso.

sicut ipsi tradunt: maxime oportebat eos notionibus de dijs, si quid turbulētum aut vagum in ijs inesset, remēdium adhibere, & in melius dirigere atque emendare: aut si hoc nequirent, in medio relinquere, ita vt quisq; legibus adstrictus de ijs sentiebat, aut consuetudinem sequebatur, sentire concedentes.

De diis.

Non nunc enim, neq; heri sunt ista prodita:
Semper valuere, nec quando inierint liquet.

Sophocl. Antig.

Illi vero tanquam ipsis à Laribus orsi mouere quietas res & à maioribus traditas opiniones conuellere, nullam ferme notionem integram & incorruptam reliquerunt. Quis enim, ijs demptis, homo est natus aut viuit, qui nō interitus expertem ac sempiternum existimet deum? quid in communibus notionibus de dijs vna voce magis decantatur quam isthæc:

Illic felices capiunt sua gaudia diui
Aeternum.--- item,
Terrestesq; homines, & diui morte carentes. &:
Illi morborum vacui, tristisq; senecta,
Rudes laborum, freta Acherontis sonora euitauerunt.

Odyss. ζ. 46.

Ac fieri sane potest, vt incidat aliquis in homines barbaros & feros, qui deum esse nullum putent: deum esse qui existimet, sed eundem non securum interitus, non æternum, inuentus est ne vnus quidem homo. Certe qui athei appellātur quod negarent esse deos Theodorus, Diagoras, Hippon ausi sunt dicere deum esse interitui obnoxium, sed non crediderunt aliquid esse ab interitu immune: ac talem naturam aliquam esse posse negantes, noticiam de deo reliquerunt in medio. Chrysippus vero & Cleanthes, cum impleuissent (vt sic dicam) suis dictis cœlum, terras, aerem, mare dijs: nullum horum ab interitu liberum aut sempiternum statuerunt. solo Ioue excepto, in quem reliquos omnes consumi putant: vt iam is perdat, quod nihilo est quam perire melius. est enim imbecillitas vt pereundo in alium transire, ita interitu aliorum in se transeuntiū nutriri atque

atque seruari. Hæc vero nō, vt alia ipsorum absurda, ex sen tentijs & decretis eorum sequuntur, aut ratiocinando col liguntur; sed ipsi magna cum vociferatione in libris de dijs prouidentia, fato, ac natura expresse omnes deos natus esse & interituros vi ignis autumant: conflatiles opinione ipso rum, ac si cerei essent vel stannei. Enimuero tam est contr communes notiones, deum esse mortalem, quam homin immortalem; immo non video quod sit futurum dei & ho minis discrimen, si deus quoq; animal ratione præditum & interitui obnoxium est. Si enim argutū illud scitumq; obi ciant, mortalem esse hominem, deum nō mortalem, sed i teritui destinatum: vide quid impetrēt, aut immortalem s mul & interitui obnoxium dicent deum, aut neq; mortal neq; immortalem. quibus absurdiora & magis à cōmun bus notionibus aliena fingere nemo alius etiam dedita i hoc opera posset. Alius inquam: nam illi indictum intenta tumq; eorum quæ absurdissima sunt nihil reliquerunt. A

Stellæ.

hæc Cleanthes pro conflagratione mundi propugnās tra dit, quod Sol Lunā & reliquas stellas omnes ipsi similes si redacturus, & in se transmutaturus. Equidem si stellæ, cum dij sint, opis aliquid ad conflagrationem conferunt Soli; i taq; suum ipsarum ad interitū: perridiculum fuerit nos ei pro salute nostra vota facere, & seruatores hominum puta re, quibus à natura hoc insit vt suum interitum ipsæ accele rent. At enim impensissime aduersus Epicurum ipsi contē dunt, Io, Io, Proh, Proh vociferantes: quod is præsumptio nem de eo labefactet prouidentia tollenda. non enim im mortalem modo & beatum, sed & hominum studiosum curamque eorum gerentem & commodantem præsumi in telligique deum, quod quidem est verū. Verum si præsum ptionem de dijs tollunt, qui prouidentiam non relinquūt quid agunt, qui deos quidem prouidere pro nobis dicunt, negant autem commodare nobis: neque largitores bono rum eos, sed in differentium faciunt? scilicet virtutem non dantes, sed opes, sanitatem, prolem, aliaque id genus: quo rum nihil vtile, commodum, optabile, aut conducibile sit. An potius non illi notionem de dijs anticipatam tollunt? sed hi deos contumeliose subsannant, frugum matrimo nij medicinæ, diuinationis aliquos procuratores deos dum fingunt, cum sanitas, proles, vbertas, bona non sint, sed in.

diffe-

differentia & inutilia adipiscentibus. Tertio loco id de dijs dictat notiones communes, Nulla eos alia re magis ab hominibus differre, quam beatitate & virtute. At si Chrysippum sequimur, ne hoc quidem ijs restabit. Ait enim virtute Iouem Dio non præstare, & æqualiter commodatum Ioui ac Dioni fuisse alteri ab altero, cum sapientes essent, & alter in alterius motum incidisset. hoc enim esse bonum illud, quod & à dijs ad homines, & ab hominibus sapientib. ad deos peruenit, nullum aliud. Porro virtute dijs nō inferiorem hominem, felicitate quoque non cedere ijs: neque minus beatum esse Ioue Seruatore eum, qui ob morbos & cruciatus corporis infortunatus, alioqui sapiens seipsum conficiat. Atqui is nusquam gentium est, neque erit: innumera autem hominum millia extremam infelicitatem tolerantium in Iouis sunt imperio & ciuitate, quam optime administrari par est. Quid autem magis potest cōmuni sensui contrarium cogitari, quam Ioue optime gubernante, quantum res ipsæ ferunt, nos quātum omnino fieri potest esse miserrimos. Sin, quod nefas dictu est, Iupiter nolit seruator esse & auerruncator atq; in malis opitulator, nihilq; eorum facere quæ pulcræ ipsius appellationes pollicentur: nihil potest ijs quæ sunt adijci malis neq; ad numerum neque ad molem. quando ipsi dicunt omnes homines in summa viuere miseria. neq; vitio incrementum, neq infelicitati augmentum admittente. Neque tamen hoc est grauissimum. Sed cum Menander pro theatro dixerit,

Summum hoc malorum humanorum est primordium:

nimis bona illi ægre ferunt: quod hoc sit contra communē sententiam. Ipsi Deum qui bonus est, malorum causam statuunt. Non enim (aiunt) malum ex se potuit edere materia omnis expers qualitatis, & quicquid habet differentiarum, mouēte eā & informante in se recipiens. vt necesse sit malum siquidem nullam habeat causam, à nō Ente proficisci: sin à mouente est principio ortum, à deo productum esse. Verum Stoici, si arbitrantur Iouem non imperare suis partibus, neq; secundum rationem vti quauis earū: contra notias communes loquuntur, & fingunt animal cuius multa membra voluntatis imperium subterfugiant, peculiaribus entia efficacitatibus & actionibus, ad quas à toto non incitentur, neq; motus principium ab eo habeant. Equidem nullum

Deus an malorum causa.

* nullum animal ita male est compactum, vt ipso nolēte gra
diantur pedes, loquatur lingua, feriāt cornua. quorum pat
pleraque necesse est Deum, si partes ipsius cum sint vitios
homines, iniussu eius mentiuntur, imposturas exercent, fu
rantur, cædes perpetrāt. Sin, quod Chrysippo placet ne mi
nima quidem particula secus habet quam iuxta Iouis vo
luntatem: sed animatum quoduis ea natura est, vt sic ha
beat & moueatur, vt Iupiter mouet impellitque:

Hæc iam priore vox est flagitiosior.

Tolerabilius enim erat infinitas partes dicere Ioui ob eiu
imbecillitatem vi facta agere multa improbe contra ipsiu
naturam & voluntatem: quam nullam esse libidinem, null
scelus, quod non Ioui autori imputandum esset. Iam mun
dum, ciuitatem, ciues stellas, atq; si vis etiā tribules & ma
gistratus, nimirum etiam Solem consulem, Luciferum præ
torem aut præfectum esse ciuitatis, haud scio an aliquis ab
ijs inepte dici demonstrans, possit alia etiam absurdiora
* proferre de natura ab ijs dicta. Nonne contra communem
noticiam est, semen maius & grandius esse eo, quod ex ipso
nascitur? Naturam quidem videmus omnibus animalibus
plantis, ac syluestribus stirpibus exigua, parca, & vix cōspe
ctui obuia ortus magnorum initia tribuisse. an non enim e
grano tritici spicā, ex acino solo vitem, è nucleo aut glan
de quæ auium subterfugerit, tanquam è scintilla exigua in
cendens procreationem, germen rubi, quercus, palmæ au
piceæ procerissimum edere solet? Vnde etiā dicunt semen
* è magna mole paulatim in paruam dispersum quia fit no
minari: naturam, quod quasi inflatio sit quædam diffusioq
ab ea apertarum & dissolutarum rationum, ac numerorum
Sed Stoici rursus ignē aiunt semen mundi esse, & post cō-
flagrationem vbi semē mutauerit mundum è minore cor-
pore & mole naturam habentem copiosam, & inanis spa-
* cium apprehendentem incremento suo immensum: rur-
sumque mundo nato magnitudinem recedere, & collabi,
subsidente in ortu inque se contracta materia? Audire licet
ipsos, & multa scripta eorum legere, cum Academicis alter-
cantium ac vociferantium, ab his omnes res confundi in-
discreta ista similitudine, duabus substantijs vnam qualita-
tem inesse contendētibus. Equidem nemo est hominū qui
hoc nō intelligat, contraq; existimet mirū esse & à ratione
alienum,

De semine.

alienum, si neq; palumbes palumbi, neq; apis api, neq; triti-
co triticum, neq; ficui formæ ficus vniuerso in tempore ita
similis fieri potuerit, vt discerni nequeat. Hæc vero plane
contra sensum communem sunt, quæ Stoici dicunt & fin-
gunt, in vna substãtia duas seorsim qualitates exsistere, can-
demq; substantiam, quę vnam habeat peculiariter, superue-
niente altera recipere & seruare æque ambas. nã si duo aut
tres etiã, quatuor & quinq; erunt, & quotquot tribuere vo-
les vni substantiæ. dico autem non in diuersis partibus, sed
omnes æqualiter in tota substãtia: infinitæ erunt. Dicit er-
go Chrysippus Iouem homini similẽ esse & mundum, ani-
mæ prouidentiam. Ergo cum conflagrabit mundus, Iouem
(solum quippe de omnibus dijs expertem interitus) recessu-
rum apud Prouidentiam, ibiq; ambos in ætheris substantia
perpetuo futuros. Sed nos iam dijs dimissis, cõprecati hos
communem Stoicis sensum, mentemque cum alijs con-
sentientẽ largiantur: videamus de elementis quæ sit eorum
sententia. Contra noticias communes est, corpus corporis
esse locum, & corpus per corpus penetrare, vbi neutrum in-
inane contineat, sed plenum in plenũ subeat, recipiatur-
que ab eo quod intercapedinẽ in se aut spacium recipien-
di ob continuitatem habeat nullum. Illi vero non vnum in
vnum, aut duo, tria, vel decem contrudentes, sed omnia
mundi in minima dissecti frustula in vnum quodcunque
fors obtulerit cõijcientes particulas, minimoq; à sensili a-
nates quoduis etiam maximum obuiam factum receptum
iri, audacter nouum decretum condunt, idque (vt alias so-
let crebro) probant sumtis ijs, quæ aduersus cõmunes pu-
gnant notiones. Statim vero necesse habẽt mõstrosa mul-
ta & insolẽtia suæ disputationi adsciscere, dũ corpora tota
totis cõmisceri aiunt, de quib. etiam hoc est, tria esse qua-
tuor: quod alij ponunt exemplũ eorum quæ ne cogitando
quidẽ concipi possint. At Stoicis vsu venit, vt cum vnus vini
cyathus duobus aquæ cyathis permiscetur, si non deficiet
sed exæquabit, (vt volunt) extendatur, & vnus duo fiat exæ-
quatione cõmixtionis. Quando enim vnus manet, & duo-
bus pariter extenditur, duplumq; æquat vt in temperatio-
ne ac diffusione duorum mẽsuram impleat: fit vt eadem sit
trium ac quatuor mẽsura. trium, quia duobus vnus admix-
tus est: quatuor, quia duob. permixtus vnus, duorum quan-
tita-

Corporum penetratio.

Mixtio.

titatem æquat. Hoc tam ſcitũ accidit ijs, dum corpora cor-
* porib. immittunt, & cõprehenſionem eorum faciunt qua-
lis intelligi non poteſt. Neceſſe eſt enim dũ miſcendo inui-
cem ſubeunt, non continere alterũ, alterum contineri, neq;
alterum recipere, alterum ineſſe: ſic enim non contempera-
tio, ſed contactus ſuperficierum erit, altera intro ſubeunte,
altera foris ambiente: reliquis partib. ſinceris & mixtioni
* expertibus. vnum autem dilatis, ſed neceſſitate exſiſtente.
Sicut poſtulant in permixtionib. inuicem miſceri quæ mi-
ſcentur: idemq; ſimul quia inſit, contineri, & quia recipiat
continere alterum, & vtrunque per alterum mixtione iſti
tranſire, neutrum poſſe eſſe ſincerum: nullamq; partem al-
terutrius manere integram, ſed omnes natura alterius im-
pleri contendunt. Huc iam illud in ſcholis tritum Arceſila
crus aduenit, cum riſu abſurdis Stoicorum inſultans. Nam
ſi tota totis permiſcẽtur, quid obſtat quin crure amputato,
putrefacto, & in mare abiecto cumq; eo diffuſione permix-
to, nõ Antigoni modo claſſis, vt aiebat Arceſilaus, per crus
nauiget, ſed etiam Xerxis CIↃ. CC. naues, cum Græcis CCC.
triremibus in crure naualẽ pugnam obeant. Non enim de-
ficiet progreſſus, neq; deſinet in maiori vſquam minus dif-
fundi. alias finem habebit mixtio, extremumq; cruris mare
contingens deſperata mixtione non tranſibit in totum. Si
vero totũ crus toti mari permiſcetur, nonne meherclc crus
locum naualis prœlij Græcis præbebit? Verum hunc putre-
dine opus eſt & mutatione. Si autẽ cyathus vnus, vel gutta
vnica hinc in Ægeum inciderit aut Creticum mare, per to-
tum miſcebitur Oceanum ac Atlanticũ mare: nõ ſummam
attingens ſuperficiem, ſed vſquequaque per profundum in
longum latumque diffuſa? Atque hæc Chryſippus admittit,
ſtatim in primo phyſicarum quæſtionum libro nihil in-
quiens impedire, quo minus vna vini ſtilla cum toto per-
miſceatur mari. Ac ne id miremur, permixtione eam in to-
tum ait pertenturam mundum. quib. quid abſurdius poſſit *Infinitum.*
videri neſcio. Iam hoc quoq; contra cõmunem eſt ſenſum,
neq; extremum in natura eſſe corpus, neq; primum, neq; vl-
timũ vllum in quod deſinat magnitudo corporis: ſed ſem-
per ſumto corpore vltra aliud dari, remq; ſic in immenſum
& infinitum protrahi. Nam neq; maiorem, neq; minorem
* licebit aliam alia quantitatem cogitare, ſi partibus in infi-

nitum

nitum progredi vtrinque contingit: atq; sic inæqualitatis tollitur natura. nam vbi hæc cõsideratur, alterum extremis partibus deficit, alterum excedit. Sublata inæqualitate, sequitur inæquabilitatem quoq; & asperitatem corporum nullã esse. Est enim inæquabilitas vnius superficiei aduersus seipsam inæqualitas, asperitas inæquabilitati adiunctã habet duriciem. quorum nihil relinquunt, qui nullum corpus extremo finiunt, sed omnia multitudine partium in infinitum producunt. At enim quî non est euidens hominem è pluribus quam digitum, mundum quam hominẽ constare partibus, hoc quidem sciunt & intelligunt omnes, nisi si Stoici fiant: Stoici facti, contra dicunt atq; sentiunt nõ esse plures hominis quam digiti, mundi quam hominis partes. Nam ad infinitum sectio eorum redigit corpora. infinitorũ autẽ nullum plus est aut minus altero, neq; se multitudine inuicem excedunt, aut desinent partes residui secari & ex se multitudinem præbere. Quomodo se ex his euoluũt perplexitatibus? artificiose admodum & strenue. Dicit enim Chrysippus, interrogatos nos an ex partibus constemus, & quot illæ sint, quibus & quot è partib. conflatæ, distinctione vsuros: vt ponamus grandiores, è capite scilicet, thorace & cruribus nos dicentes cõstare. hoc enim esse omne id de quo tam solicite queritur. Si vero interrogationes ad extremas vsq; partes deducãtur, nihil (inquit) tale est opinandũ, sed dicendum neq; e quibusdam, neque ex tot vel tot neq; è finitis, neq; ex infinitis eas compactas portionibus. Ac videor mihi ipsius hæc verbis exposuisse: vt perspicias quomodo communes defenderit noticias: iubens nos intelligere corporum vnumquodq; neq; ex quibus, neq; ex quotquot neque ex infinitis, neque è finitis constare partibus. Nam si vt inter bonum & malum medio loco est indifferens, ita etiam finito infinitoq; aliquid interuenit: hoc quale esset docendo soluenda erit quæstio. Sin vt non æquale statim inæquale, & non interiturum interitus expers, ita non finitum etiam illico infinitum esse intelligimus: perinde est, ni fallor, corpus dicere compositum neq; ex finitis neque ex infinitis, atque ratiocinationem affirmare constructam esse neque è veris neque è falsis sumptionibus: neque * His iuuenili quadam temeritate hæc adijcit, Pyramide è triangulis constante, latera iuxta commissuram inclinantia inæ-

Inter æquale & inæquale an medium.

qualia, non excedere tamen, quatenus vnum alio maius sit sic ille noticias tuetur. Si enim est aliquid maius & non superat, erit & minus quod non deficiat. erit ergo inæquale ꝙ neq; superet neq; excedatur: hoc est, erit æquale non æquale, maius non maius, minus non minus. Porro autẽ vide quomodo occurrerit Democrito, physice & prudenter quærenti, si conus ad basin plano secetur, quid iudicandum sit de segmentorum superficiebus, æqualesne fiant an inæquales? si enim sin inæquales, conum reddent inæquabilem, multas nactum graduum in morem incisuras & asperitates. sint æquales, erũt segmẽta æqualia, videbiturq; cono euenire quod est cylindri, nempe ex æqualibus, nõ inæqualibus constitui circulis, quod est absurdissimum. Hei vt argueret Democritum ignorationis, superficies ait neq; æquales fieri neque inæquales, sed corpora inæqualia, qui superficies eorum neq; æquales sint, neq; inæquales. Equidem legem hanc ponere, superficies si nõ sint æquales, corpora quoq; esse inæqualia, hominis est mirandam sibi scribendi quidquid in mẽtem venerit sumentis licentiã. Contra enim ratio & euidentia docent, inæqualium corporum inæquales esse superficies, maioremq; maioris: nisi debeat excessum quo minorem superat carẽtem superficie habere. Nam si non excedũtur minorũ superficies à maioribus, sed hæc prius deficiunt: erit corporis termino finiti pars absq; termino & infinita. Si enim dicat quod coactus sic * Qua enim metuit coni incisuras, eas scilicet non superficierum sed corporum efficiet inæqualitas. Ridiculum itaq; superficiebus ademtã inæquabilitatẽ relinquere in ipsis corporibus monstratã. Sed si in eo quod positum fuit maneamus quid magis repugnat cõmunibus notionibus, quã talia fingere? Quippe si ponamus superficiẽ superficiei neq; æqualem esse neq; inæqualem: magnitudinem quoq; magnitudini, numero numerum dicemus neq; æqualem esse neq inæqualem. cum quidem quod neutrum & inter hæc medium sit, dicere aut cogitare nõ possimus. Ad hæc si superficies sunt neq; ęquales neq; inęquales, quid obstat quin circulos quoq; neq; æquales neq; inæquales statuamus: ac proinde etiã eorum diametros, tũ angulos, triangulos, parallelogrãma, parallelepipeda, corpora? Nam si longitudi-
* nes sunt inuicẽ neq; æquales neq; inæquales: erũt etiã pon-

dera ictus corpora. Quî ergo audent inuehi in eos, q̃ Communitates introducunt, & quædã indiuidua & pugnantia, quæ neq; moueantur neq; quiescant ponunt? cum ipsi huiusmodi pronunciata falsa esse dicant, Quæ nõ sunt æqualia inter se sunt inæqualia: &, Hæc non sunt æqualia inter se, sunt ergo inæqualia. Quoniam vero dicit Chrysippus esse quippiam maius quod tamen nõ excedat minorẽ quantitatem, quæri haud iniuria potest, an inuicem applicata ea quadrent. nam si quadrant, quomodo alterum altero erit maius? si non quadrent, quî nõ oportebit alterũ excedere * alterum superari: quia neutrũ est, & nõ congruet cum maiore, aut etiam congruet maius esse alterum. Necesse enim est in tales difficultates deuolui eos qui communibus non stant notionibus. Iam his aduersatur illud, Nihil à quoquã tangi. neq; minus hoc, Corpora se inuicem, sed nihilo tangere. Id autẽ necesse habent admittere ij, qui nõ relinquũt minimas corporis partes: sed si quid eius quod videtur tãgere prius sumunt, & nunquam illud vlterius producendo * finem fieri. Quod ergo maxime ij indiuiduorum corporũ patronis obijciunt, hoc est: quod neq; totorum contactũ, sed permixtionem facit. illud autem fieri non potest, cum * indiuidua nullas habeant partes. At quomodo non ipsi in hoc ipsum incidunt, nullam extremam aut primam partem relinquẽtes, dũ tangi tota corpora à totis extremitate aliqua, non parte aiunt? Extremitas vero corpus nõ est. Ergo corpus incorporeo tanget corpus: rursumq; nõ tanget interueniente inter ipsa incorporeo. Si tanget, aget quoque aliquid & patietur incorporeo corpus. est enim ea corporũ natura, vt contactu inuicem agant ac patiantur. Quod si tactum corpus incorporeo habet, contactum quoq; habebit, & commixtionem, & coalitionem. Rursus enim in coalitionibus & commixtionibus, aut manebunt aut non manebunt extremitates corporũ, sed peribunt: quorũ vtrunque contra notionem est. Interitus nimirum & ortus incorporeorum ne ipsi quidem concedunt. Cõmixtio & coalitio corporum suis contentorũ extremitatib. fieri nequit. nam terminus definit & constituit corporis naturam: cõmixtio * nisi partiũ iuxta partes appositionẽ eo nomine intelligas, tota confundit ea quæ miscentur. sicut hi dicunt, interitus extremitatum in mixtione ponendi sunt, in dissidio ortus.

De contactu.

Hæc vero nemo facile animo conceperit: Enimuero qui
corpora inuicem tanguntur, eodem etiam premuntur, col
liduntur & cōteruntur inuicem. Hoc autem ab incorporeo
fieri non poteſt, neque cogitandum eſt. Sed hoc eſt, quo
nos cogūt ſic intelligere. Si globus planum in puncto tan
git, vtiq; puncto etiā voluetur per planum. & ſi minio indu-
cta ſit ſuperficies, miniatā in ſuperficie plana imprimet li
neam: ſi candens, vret planū. cæterum incorporeo colorari
aut vri corpus, eſt contra communem ſenſum. Quod ſi cry
ſtallinā aut figlinam ſphæram imaginemur ab alto in pla
num lapideum deferri: abſurdum dictu eſt eam nō confra
ctum iri, ictu in ſolidum & durum impactam: abſurdius au
tem, cōfringi eam extremitate & puncto incorporeo inci
dentem. Igitur vndiq; eorum de incorporeis & corporibus
præſumtiones turbantur, aut potius tolluntur, cum multa
ijs annectant impoſſibilia. Contrariū eſt cōmuni noticiæ

De tempore. Tempus eſſe futurū, & præteritum præſens tempus nō eſſe
ſed quod modo & nuper fuit, id ſubſiſtere: quod nunc eſt
prorſus nihil eſſe. Atqui Stoicis accidit vt ſic ſtatuant, dum
minimū tempus negant, neq; Nunc indiuiduū eſſe conce
dunt: ſed quicquid vt præſens ſumere aliquis putet ſe & in-
telligere, eius partem præteritam, partem futuram eſſe di-
cunt: nullamq; ſubſiſtere aut manere particulam præſentis,
quando cum adeſſe dicitur, altera pars eius in præteritum,
altera in futurum diſtribuitur. Ergo de duobus alterum fit:
vt aut poſito tempus fuiſſe & tempus fore, negemus eſſe tē-
pus: aut tempus præſens ſit, cuius pars iam inſtiterit, pars
inſtituta ſit. dicamuſq; eius quod iam eſt aliud fore, aliud iā
elapſum eſſe. & Nunc, diuidi in prius ac poſterius: vt Nunc
ſit quod nondum eſt, & quod non adhuc eſt. non enim eſt
nunc id quod præterijt, & nondum eſt nunc id, quod futu-
rum ſit. * diuidentibus dicere ipſis, quod & * & luminis
altera pars præterito anno, altero appetente. & eorum quę
ſimul ſunt, alterum prius, alterum poſterius. Nihilo enim
tolerabiliores ſunt eorum labores, confundentium iſthæc,
Nondū iam nunc, non amplius, nunc, non nunc. Reliqui
omnes homines Modo & Paulo poſt, vt diuerſas à Nunc tē-
poris partes, quarum alteram Nunc ſequatur, alterā præ-
cedat, ſtatuunt atque intelligunt. Archedemus vero prin-
cipium quoddam & ſymbolam elapſi eminentiſque eſſe

Nunc

Nunc illud statuens: imprudẽs, vt apparet, vniuersum tempus sustulit. Quippe si nunc non est tempus, sed terminus temporis: omnis autem portio temporis talis est, quale ipsum Nunc: videtur vniuersum tempus nullam habiturum partem, sed omnino in terminos, symbolas, ac momenta dissolutum iri. At Chrysippus artificiosiorem cupiens diuisionẽ instituere, in libro de Inani, & alijs quibusdam, præteritum & futurum tempus nõ substitisse, sed subsistere ait, solum præsens subsistere: in tertio, quarto, & quinto de partibus idem præsentis temporis ait alteram partem præteritam esse, aliam futuram. Ita fit, vt tempus subsistens diuidat in non subsistentes partes: nihilque ei quod subsistit, atque adeo tempori, relinquat subsistens. si quidẽ præsentis nulla est pars nisi futurum & præteritũ. Ergo tempus ita considerant ij, vt qui aquam amplecti volunt, quanto magis premunt, tanto magis subterlabentem. Quæ autem ad actiones & motus pertinent, talia sunt, vt omnibus modis euidentiam confundant. Nam necesse est, si Nunc in præteritum & futurum diuiditur, id quod mouetur nunc, partim motum esse, partim motum iri: terminum vero & principium motus sublatum esse, nihilq; primo, nihil vltimo factum dici posse, ac proinde tẽpore sic in actiones distributo, nihil in his fore primum aut vltimum. Etenim sicut præsentis temporis partẽ præteritam, partem futuram dicunt: sic eius quod agitur partẽ actam esse, partem actum iri dicetur. Quando ergo cœperunt, quãdo finientur hæc, Prandere, scribere, ambulare: si quicunque prandet, pransus iam partim est, partim prandebit: & omnis ambulans, partim ambulauit, partim ambulabit. Illud omnium quæ dici possunt est grauissimum, quod si is qui viuit, vixit etiam & viuet, vita neque initium habet neq; finem. Sed quilibet nostrum, vt apparet & natus est nullo viuendi facto initio, & morietur viuere nõ desinens. Nam si nulla est pars vltima, sed viuenti semper aliquid in futurum restat: nunquam falsum hoc erit, Viuet Socrates, quandiu verum erit, Viuit Socrates. Falsum itaque semper erit hoc, Mortuus est Socrates. Proinde si hoc, Viuet Socrates, verum erit per infinitas * temporis partes: in nulla temporis parte verum erit hoc, Mortuus est Socrates. At enim quis erit actionum finis? quando desinet agi aliquid, si quoties vere dicitur aliquid

agi,toties etiam verum eſt actum iri? Mentietur nimirum qui dicet Platonem ſcribendi & diſſerendi finem facturum ſi de diſſerēte nunquam falſo dicitur fore vt diſſerat,& ſcriptorum eſſe de ſcribente.Præterea autem eius quod fit nulla pars erit,quæ non iam aut fuerit aut futura ſit, hoc eſt aut præterita aut ventura. Cæterum præteritorum & futurorum nulla eſt ſenſio, proinde nihil omnino ſentietur. Quod enim præterijt aut futurum eſt,neq; videtur,neq; alio vllo percipitur ſenſu, quod præſens eſt,itidem videri non poteſt,cum ſit diuiſum in præteritum & futurum.Equidem ipſi grauiter accuſant Epicurum, violarique ab eo cōmunes aiunt noticias, quod æqualem corporibus motum tribuat,nullumque altero celerius haberi ſinat. Atqui multo hoc eſt peius, longiusque à communibus recedit noticijs nullam rem alterius motum poſſe aſſequi:

Non ſi tarda celer teſtudinis impete ſummo
Adraſti ſectetur equus veſtigia.

Infinitum.

vt eſt in prouerbio.Eſt autem neceſſe hoc fieri,cum res priores moueantur,interualla autem,per quæ mouentur,in infinitum ſecari de Stoicorum opinione poſſint. Nam ſi ſolo iugero teſtudo equū antecedat:qui hoc in infinita ſecāt ambo autem animalia ratione prioris & poſterioris mouentur, nunquā celerrimum ad tardiſſimum perducēt: ſemper tardiore aliquod addente ſuo progreſſui interuallo, cum ſpacia ſint in infinitum diuiſa.Iam è patera aliqua aut calice effundatur aqua,nunquam omnem effuſum iri, quomodo non aduerſatur cōmuni ſenſui,aut quî non eſt conſequens eorum quæ ipſi dicunt? Nam motum in priora eorum quæ in infinitum ſecantur,nemo intelligere poteſt cōſummari, ſed ſemper aliqua reſtabit pars vt omnis effuſio, omnis lapſus,& fluxus humoris, motus ſolidi, caſus grauis maneat imperfectus.Multa alia eorum abſurda prætermitto: ea tantum attingens,quæ ſunt cōtra cōmunes noticias. Diſputatio de incremento antiqua eſt, quam etiam ab Epicharmo tractatam Chryſippus ait.Cum autē Academici putent obſcuritatum explicatus non admodū faciles aut in promptu eſſe ſitas:multis eos incuſat,vt qui cōmunes noticias perimant* non modo contra notiones tuentur, ſed porro etiam ſenſum peruertunt. Oratio enim ſimplex eſt,& aſſumptiones concedunt ipſi,Subſtantias omnes ſingulares fluere

De incremento.

re & ferri, vel quod ex ipsis aliquid emittant, vel alicunde aduentantia recipiant. quibus vero fit accessio & decessio numeris aut multitudinibus, eadē non manere, sed alia fieri accessionibus dictis substantia mutante. Neq; vero iure, sed vi hoc consuetudinem obtinuisse, vt mutationes istę incrementa & decrementa dicerentur: cum debuerint potius ortus & interitus appellari, quia de statu in aliam expellunt naturā. augeri & minui, adfectiones corporis esse subsistentis & permanentis. His hunc fere in modum dictis ac positis, quid postulant patroni euidentiæ isti, & normæ communium sententiarum? Vnumquenq; nostrûm duplicem esse, & geminum. non quo pacto poetæ Molionidas finxerunt quibusdam partibus concretos, quibusdam diuulsos. Sed duo habere quēuis corpora, non colore, non figura, non pōdere aut loco differentia. quæ cum nemo hominum ante conspexerit, illi primi hanc compositionē, duplicitatem, & ambiguitatē perspexerunt. Scilicet vnumquēq; nostrûm duo esse subiecta: quorum alterum sit substātia, alterum* alterumque in perpetuo sit fluxu & motu, incrementi decrementiq; expers, & omnino nunquam sui simile manēs. alterum maneat, augeatur, decrescat, omniaq; contraria priori patiatur, cognatum, concinnatnm, & confusum: neq; discrimen illud vllo sensu posse percipi. Sane Lynceus ille dicitur visu per saxum & quercum penetrasse. & quidam in specula Siciliæ sedens numerauit Carthaginiensium naues è portu enauigantes, diei noctisq; cursu inde distantes. Callicrates & Myrmecides fabricati dicuntur esse currus, qui ala muscæ tegerētur, & in sesamo insculpsisse versus Homericos. Hanc autē in nobis diuersitatem & discrimē hoc nemo aperuit: neq; sensimus nos duplices esse, vna parte sēper fluentes, altera iidem ab ortu ad mortē vsq; manentes. Simplicius ego loquor, cum ipsi quatuor faciant subiecta singulorum, aut potius vnumquenq; nostrûm quatuor statuant esse. Sufficiunt duo ad absurditatem monstrandam. Quando enim Pentheum audientes in tragœdia dicentem,

Homo duplici corpore.

*

> *Ego me duos videre iam Soles puto,*
> *Duplicesq; Thebas,---*

Eurip. Bacch.

non videre, sed visu aberrare dicimus eum emota mente: cur non valedicamus istis, qui non vrbem aliquam, sed omnes homines, animalia, arbores, vasa, instrumenta duplicāt

 atque

atque gemina ponunt?vt qui non intelligere nos,ſed deli-
rare cogant.Atque hoc quidem loco fortaſſe venia dari eis
poteſt,diuerſas ſubiectorum naturas fingentibus: cum nul
la alia appareat machina,qua (id quod vnice contendunt)
ſeruare & tueri poſsint incrementa. Qua vero cauſa moti,
aut quas alias à ſe poſitas ſententias exornantes,in anima
fabricentur corporum differentias atque ideas tantum nō
innumeras, non facile quiſquam dixerit: niſi hoc res eſt,
quod communes & receptas ſententias migrare iubentes,
aut potius plane abolentes & perdentes,alias introducunt
peregrinas & alienas. Per enim abſurdum eſt, quod virtu-
tes,vitia,artes,memorias omnes,viſa,affectiones,incitatio
nes,& aſſenſiones cum faciāt corpora:nullibi locum iis ſta-
tuentes,in corde vnicum iis relinquūt meatum pūcti ma-
gnitudine,eoq; contrudunt animi principem partem,à tot
circumuentam corporibus,quorum magnus numerus eos
etiam ſubterfugit,qui exacte vnum ab altero ſe diſcernere
poſſe putauerunt.Non modo autem corpora his adſcribe-
re,ſed facere etiam animalia ratione prædita:tantumq; ex-
amen animalium non amicum,neque manſuetum,ſed tur-
bam ſua malitia actionibus reluctantem & Conſuetudini
*Illi vero non virtutes modo & vitia aiunt eſſe animalia:
neq; motus animi tantum,puta iram,inuidentiam,ægritu-
dinem,gaudium quod de aliorum percipitur miſeria,com-
prehenſiones,imagi̇uationes,ignorationes:neq; etiam ar-
tes duntaxat,vt cerdonum,& fabrorum ærariorum:ſed vl-
tra hæc, etiam ipſas actiones corpora & animalia faciunt.
ambulationem puta,ſaltationem,ſuppoſitionē,compella-
tionem,conuitium.Horum conſequens eſt,riſum quoq; a-
nimal eſſe,ac fletum:ac proinde tuſſim etiam,ſternutatio
nem,gemitum,ſputi & mucinarii eiectionem,& alia id ge-
nus ſatis nota.Neq; eſt quod ratiocinatione paulatim pro-
grediente perexigua huc adduci ſe indigne ferant.cum me-
miniſſe debeāt Chryſippum in primo naturalium quæſtio-
num hac vſum inductione: Nonne nox corpus eſt?veſpera
autē,diluculum,& medium noctis corpora non ſunt? Dies
autē corpus eſt,ergo & Kalendæ corpus ſunt,& Nonæ,& I-
dus,& Prid.Kalen.& corpus eſt etiam menſis,& æſtas,& au-
tumnus.& annus?Cæterum iſta quidē illi contra cōmunes
contendunt præceptiones.Hæc vero iam præter ſuas ipſo-
rum

Habitus Stoicis animalia.

rum ſententias, quod calidiſſimum frigore circumfuſo, & tenuiſſimarum quod ſit partium cōdenſatione gigni affirmant. Nimirum enim anima calidiſſima eſt, & tenuiſſimarum partium. Hanc tamen illi circumfuſo frigore, & denſatione corporis, ſpiritum veluti quadam ferri induratione coactam aiunt de naturali animalem fieri. Quin & Solem aiunt factum eſſe animatum, cum humor eius in ignem intellectu prędituū mutaretur. Tempeſtiuū vero eſt Solem cogitare circūdata refrigeratione natum. Xenophanes quidem narrante quodam vidiſſe ſe anguillas quæ in calida viuerent aqua: ergo, reſpōdit, eas in frigida elixabimus. Stoicis vero hoc conſequens eſt, Si circumfuſo frigore calorem generant, & condenſatione leuitatem: vt viciſſim frigida calore, & grauitatem laxatione efficiant. Si quidē proportionis aliquam volent habere rationem * notiones: ſubſtantiam & ortum nonne cōmunibus contrarium notionibus ponunt? Notitia enim, quędam eſt imaginatio. Imaginatio impreſſio formæ in anima. animæ natura. exhalatio: quam in formam redigi & effingi operoſum eſt ob raritatem: vt aūt receptam conſeruet informationē, fieri nequit. Nam ortus & nutrimentum eius cum ſit ex humido, ſubuectionem habet & conſumptionem continentem. & exhalationis cum aere commercium, ſemper nouam facit exhalationem, quæ ſuo de ſtatu decedat & mutetur à canale, per quem materia extrinſecus ſubit, rurſumque exit. Facilius enim aliquis imaginetur fluxum habentis aquę, figuras, formas & ſpecies conſeruantis ac perferentis: quam ſpiritum qui per exhalationes & humores elatus, alio cōtinenter extrinſecus, eoq; alieno ſpiritu contemperetur. Verum Stoici adeo ſeſe ipſi non audiunt: vt cum notitias definiant eſſe aliquas reconditas intelligentias: memorias autem conſtantes quaſdam & habitus ſimiles impreſſiones: ſcientias etiā penitus defigāt, vt omnis erroris & mutationis ſecuras: his pro fundamento deinde & ſede ſubſternāt lubricam, diſſipabilem, ſemperque in motu verſantem & fluentem naturam. Iam elementi & principii notio apud omnes fere homines hæc eſt inſita: ſimplex id eſſe, ſincerum, compoſitionis expers. Non enim id principium eſt aut elementū, quod mixtum eſt. ſed ea, ex quibus mixtum conſtat. At vero illi deum, quem principium ſtatuunt, corpus aiunt eſſe mente prædi-

*

De anima.

*

Deus Stoicorum.

præditum, mentemque in materia verſantem: non ſimplicem eum, neq; purum, ſed ex alio & per aliud eſſe pronunciantes. Materia quidem ipſa per ſe rationis expers & qualitatis, ſimplicitatem habet; & principio congruentem naturam. Deus autem, ſiquidem non caret corpore & materia, huius tanquam principii eſt particeps. Nam ſi materia & ratio idem ſunt: haud recte materiam rationis vacuam dixerunt. ſi diuerſa ſunt, vtrorumq; iam deus quaſi diſpenſator erit, & nõ ſimplex res, ſed compoſita: vt qui ad intelligentiam corpus è materia adſciuerit. Quatuor autem illa corpora, terram, aquam, aerem, & ignem prima nominantes elementa, neſcio quomodo partim pura & ſimplicia, partim compoſita & mixta faciunt. Terram enim norunt & aquam neque ſeſe neq; alia continere, ſed cõmunicatione aereæ & igneæ facultatis vnitatem conſeruare. aerem vero & ignem cum ſeſe ob robur ſuum continere, tum reliquis etiam permixta, vim eis, permanſionem, & ſubſiſtentiam cõferre. Quomodo igitur terra aut aqua elementum ſit: ſi neq; ſimplex, neq; primũ, neq; ſe ipſo fretum aliquid eſt, ſed ſemper aliquo indiget externo a quo ſubſtãtia eius cõtineatur atq; conſeruetur? Nam ne ſubſtantiæ quidem nobis reliquerunt. ſed multum habet turbarum & obſcuritatis id quod de terra tradunt. * alicuius ipſa per ſe. At quomodo aere opus habet ipſam compingente, & continente, ſi per ſe eſt? Non iam terra per ſe erit aut aqua. ſed aer materiam hoc modo cogens & denſans terram efficit, alio modo diſſoluens & emolliens, aquam. Neutrum itaq; horum eſt elementum, cum ſit aliud, quod ambobus ſubſtantiam & ortum præbuit. Porro autem ſubſtãtiam aiunt & materiã qualitatib. ſubſiſtere, atq; ſic fere definiunt: rurſum qualitates ita etiam corpora faciunt. Hæc vero valde ſunt conturbata. Nam ſi peculiarem ſubſtantiam habent qualitates, ob quam corpora dicuntur & ſunt: nõ indigent alia ſubſtantia, cum habeant ſuam. Si vero hoc illis tantum ſubſiſtit commune, quod ſubſtantiam ipſi & materiam appellant: liquet corporum eas fieri participes, non eſſe corpora. quod autem ſubſiſtit & in ſe recipit, neceſſe eſt differre ab iis quæ recipit & quæ ſubſiſtit. Illi vero dimidium vident. Materiam enim qualitatis expertem dicunt: qualitates porro materiæ expertes dicere nolũt. At quî poteſt corpus

Elementa.

pus absque qualitate facere, qui qualitates sine corporibus non intelligit? Quæ enim ratio corpus cum omni qualitate connectit, non patitur intellectũ corpus vllum sine qualitate attingere. Aut igitur qualitatem incorpoream negãs etiam materiam qualitatis expertem esse inficiari videtur: aut alterum ab altero secernens, vtraque inuicem separat. Quam vero nonnulli eorum prætexunt rationem, materiam qualitatis vacuam dici, non quod omni sit spoliata qualitate, sed quia omnibus prædita qualitatibus, maxime cõmuni sensui repugnat. Nemo id quippe qualitatis exsors intelligit, quod nullius qualitatis non sit particeps: neque ab affectione immune id, quod ea est natura vt omnia pati possit: neque immobile, quod omnibus modis mouetur. Illud autem solutum non est, etiam si semper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, & differentem à qualitate.

* * *

PLVTARCHI DE GENIO SOCRATIS, Liber.

ARCHIDAMVS. Pictoris cuiusdam, Caphisia, verba recordor, quæ is de spectantibus pictas tabulas pronunciauit neque inepte, & cum quadam similitudine. Aiebat enim rudes & artis ignaros spectatores similes esse eorum, qui magnam simul turbam salutant: scitos autem & artificij studiosos eorũ, qui singulatim obuios compellarent. illos nimirũ non exacte in artificum opera inspicere, sed informatam quandam eorũ concipere imaginem: hoc iudicio partes operis perlustrantes, nihil inspectatum, nihil non obseruatum relinquere eorum quæ vel bene vel male facta sunt. Existimo aũt de serijs etiam actionib. ignauis sufficere eam cognitionẽ, si summam rei exitumq; audiant. qui vero liberali & rerum pulcrarum studioso animo ad virtutem tanquam magnam artem spectandam factus est, eum magis delectari singulis examinandis: quod sentiat in euentis multa Fortunæ esse cum virtute communia: causas autem eorum, virtutisque per singulas rei gerendæ partes certamina, prudentemque in periculis audaciam libẽter animaduertat. De horum spectatorum numero nos quoque

Historiæ cognitio.

*

quoque esse existimans, rogo totam ab initio rem vt gesta, qui sermones habiti * fieri * præsente. nam huius auditionis gratia ne Thebas quidem proficisci grauarer: nisi iam nunc Atheniensibus viderer iusto amplius Bœotis studere. CAPH Oportebat sane, Archidame, in tuam gratiam, 5 qui rem gestã tanto studio cupis cognoscere, me etiã posthabito (vt ait Pindarus) negocio huc ad narrandum venire. nunc cum legationis causa adsim, ociumque suppeditet dum responsum à populo accipimus: si reluctér, inciuiliterque me geram aduersus tam æquanimum & amicum 10 auditorem, videar mihi antiquum illud & iam elanguescens crimen, quo Bœotis exprobratur quod ad colloquendum difficiles se præbeant, renouare. * apud Socratem vestrum. nos autem cum duobus sacris properantes sic apparuimus. Sed vide an ijs qui vna adsunt, audire tantas res o- 15 rationesque sit tempestiuum. non enim breuis erit narratio, cum tu orationes quoque habitas ei velis inseri. ARCH. Ignoras ô Caphisia istos. & quidem digni sunt notitia, bonis nati parentibus, & nobis familiaritate iunctis. Hic est Lysitheides Thrasybuli sobrinus. iste Timotheus Cononis 20 F. hi Archini filij: cæteri omnes de nostro sunt sodalitio: vt scias theatrum tibi beneuolum & auditioni aptum esse paratum. CAPH. Bene narras. Sed quodnam narrandi istas res oportunum sumemus initium? ARCH. Nos, Caphisia, fere nouimus quis Thebarum fuerit status ante exsulum 25 reditum. Nam quomodo Archias & Leontides Phœbidæ Spartano cũ persuasissent vt Cadmiam (arx ea Thebarum est.) pacis tempore & fœderis occuparet, alios ciuium eiecerint, alios metu represserint, ipsi summam rerum per vim & iniuste gerentes: nouimus, vt qui heic Melonem & Pelo- 30 pidam priuato exceperimus hospitio, & quamdiu hi exsulauerunt adsidue vna versati simus: porro vt Lacedæmonij Phœbidam multauerint propter occupatam Cadmiam, & à ducendo ad Olynthum exercitu abstinuerint, Lysanoridaque in eius locum cum duobus alijs misso arcem maiori 35 tenuerint præsidio: audiuimus. Resciuimus etiã Ismeniam statim post factum de ipso iudicium morte nõ optima sublatum: Gorgida hæc exsulibus huc omnia per literas nunciante. Itaq; tibi restat narratio de reditu amicorum, vtque tyrannos oppresserint. CAPH. Enimuero ijs ipsis diebus, Archi-

Thebanarum rerum status Pelopida ætate.

Archididame, omnes cõſpirationis ſocij ſolebamus in domo Simmiæ conuenire, qui è vulnere quodam in crus accepto conualeſcebat, ac de rebus neceſſarijs colloqui: palã autẽ diſputationibus & philoſophando tempus terere: ſæpenumero, vt ſuſpicione res vacaret, vna perducentes Archiam & Leontidam, non admodum alienos ab huiuſmodi exercitatione. Nam Simmias longum tempus peregrinatus & apud exteros vagatus paulo ante redierat Thebas, plenus omnis generis fabularum & narrationum barbaricarum. Itaque Archias, vbi erat ocioſus, libenter eum audiebat, inter adoleſcentes adſidens: malebatq; nos literas tractare, quam obſeruare ipſius actiones. Ea vero die, qua conſtitutum erat vt tenebris ingruentibus exſules clam ad mœnia adeſſent: quidam huc venit miſſus à Pherenico, nemini inter nos (dempto Charone) notus. is nunciat, exſulum XII. ætate reliquis minores cum canibus apud Cithæronem venari, ſub veſperam huc venturos, ſeque miſſum vt hoc prædiceret, ac quis domum præbiturus eſſet venientibus cognoſceret in qua occultarentur, vt ea indicata ſtatim eo ſe poſſent recipere ipſi. Hæſitantibus nobis, & deliberantibus, ipſe Charon domum ſe præbiturum promiſit. Atque is quidem nuncius ſtatim ad exſules redire properabat. Meam autem manum Theocritus vates vehemẽtius premens, & Charonem intuens prætereuntem: Hic, aiebat, philoſophus non eſt Caphiſia, neque inſtitutus ſingulariter & accurate vt frater tuus Epaminondas: vides tamen vt natura per leges ad honeſtatem ducente, vltro maximum pro patria ſubit periculum. Epaminondas autem, qui ſe omnibus Bœotis ad virtutem rectius inſtructum putat, ſegnis eſt, animique remiſſi * tantum, quæ meliorem ei occaſionem ad hoc nato & parato, recte ſic vſurus. Tum ego, Alacerrime, inquam, Theocrite: nos quod decreuimus, agamus. Epaminondas autem non perſuadens nobis præſtare hanc actionem omittere, quæ ipſius eſt ſententiã: haud iniuria refragatur, ad ſocietatem eorũ ad quæ factus non eſt, neque ea probat, vocatus. Nam neq; medicum ſine ferro & igne promittentem ſe morbo medicaturum modeſte feceris ſi ad ſecandum & vrendum adigas: * igitur & is * nimirum, neq; per ciues * incertum, ſed & ciuili ſanguine ac cædibus vrbem liberare volentibus, ſocium ſe facinoris

Epaminondæ ſententia de patria liberanda.

præbere

præbere Epaminondas recusat. Et quoniam plerosq; non pertrahit in suam sententiam, nosque hanc viam ingressi sumus: vult vt ipsum cædis purum atque innocentem sinamus suis intentum esse occasionibus, cum iusticia vtilitatem consectaturum. Non enim rem suis se contenturam finibus: Pherenicum quidem fortassis & Pelopidam in sontes maxime & malos impetum facturos: Eumolpidam autem & Samiadã, homines ardentissimæ iræ, & audaces, nocturnam adeptos licentiam, gladios non ante deposituros, quam totam vrbem cædibus impleuerint, & multos præcipuos viros interfecerint. Hæc me cum Theocrito colloquente inaudiens Anaxidorus, pone enim * & Lysanoridam Spartanũ à Cadmia veluti eôdem pergentes, quo nos contendebamus. Itaq; gressum inhibuimus. Archias autem Theocritum ad se vocãs, & ad Lysanoridam seorsim adducens, diu collocutus est, paululum à via cum declinassent iuxta Amphium: ita vt anxie nos vereremur, ne ad eos suspicio aliqua aut indicium esset delatum, de quo Theocritum percunctarentur. Interim Phyllidas, quem nosti, Archidame, polemarchi magistratum tum gerenti Archiæ scribam fuisse, qui exsules venturos nôrat, & conspirationis erat socius, me manu more suo apprehensum, cum palam gymnasia & vrbem dicterijs impetiuisset, procul ab alijs abductum interrogat de exsulibus, an ad diem dictum præsto essent futuri. cumque ego ita esse respondissem, Recte ergo, inquit, ego conuiuium institui hodie, Archiam inuitaturus, & inter pocula facilem captu ijs exhibiturus. Optime, inquam ego, mi Phyllida: & operam da, vt vel omnes, vel plerosque hostium in vnum cogas. Id vero, aiebat ille, non facile, adeoque impossibile factu est. nam Archias sperans tunc quandam nobilem matronam ad ipsum venturam, non vult Leontidam interesse. itaque bifariam nobis secundum domos sunt nostri diuidendi. Archia enim simul & Leontida oppressis, puto reliquos aut fuga se subducturos, aut domi quiete contenturos, ac bene secum agi existimaturos, si securis esse concedatur. Ita, inquam ego, agemus. Sed quid hoc rei est, de quo cum Theocrito colloquuntur? Non plane noui, ait. audiui autem signa & vaticinia sinistra Spartæ obtigisse. * Phidolaus Haliartius occurrens: paululum, inquit exspectare vos heic iubet

bet Simmias. intercedit enim opera Leontidæ pro Amphitheo, vt mortis ſupplicium ei decretum in exſulium mutetur petens. Tum Theocritus: Tempeſtiue, inquit, & veluti dedita opera. volebam enim ſcire quænam inuenta, & omnino quæ facies Alcmenæ ſepulcri apud vos aperti eſſet: ſiquidem tu quoq; interfuiſti, cum Ageſilaus eo miſit, qui reliquias Spartam transferrent. Interfui vero, inquit ille: & valde indignans & quiritans aduerſus ciues ab ijs intus relictus ſum. Inuẽta eſt igitur corporis armilla ærea non magna, & duæ amphoræ figlinæ, terrã continentes intus iam præ vetuſtate in ſaxum concretam * monumenti * tabula ærea, literas continens permultas, & admirandas, vtpote vetuſtiſſimas. agnoſci enim non potuerunt, quanquã abluto ære exſtarent: ſed forma peculiaris fuit & barbarica, Ægyptijs maxime ſimilis. itaq; etiam Ageſilaus exempla earum regi Ægyptio miſit, rogans vt ſacerdotibus exhiberet, ſi forte ij poſſent intelligere. Verum de his forte Simmias aliquid nobis poteſt indicare, qui ob philoſophiam frequenter iſto tempore ſacerdotes conuenit. Haliartij vero magnam illam ſterilitatem & paludis exundationem non fortuito putant accidiſſe: ſed ira numinis aduerſum ipſos, quod effodi ſepulcrum paſſi eſſent. Et Theocritus paululum moratus: Videtur, inquit, ipſis quoque Lacedæmonijs ſuccenſuiſſe genius, quod oſtenta monſtrant, de quibus modo nobiſcum ſermones contulit Lyſanoridas. & is nunc proficiſcitur Haliartum, rurſum terra ingeſta ſepulcrum obruturus, ac parentaturus Alcmenæ & Aleo iuſſu oraculi cuiuſdam: cum quidem neſciat quis ille ſit Aleus. Reuerſus autem quæret Dirces ſepulcrum, Thebanis ignotum, exceptis qui magiſterium equitum geſſerunt. nam magiſtratu eo decedens ſucceſſorem ſolus eo noctu adducens id oſtendit: ibique ſacrificijs quibuſdã ſine igne factis, quorum veſtigia confundũt & abolent, per tenebras diſcedunt atque à ſe inuicem ſeparantur. Ego autem * quidem ô Phidolae * probe eos inuenturos exiſtimans. Exſulant enim plerique eorum qui magiſtri equitum fuerunt, ſecundum leges, immo omnes, Gorgida demto & Platone: quos non conabuntur interrogare, metu ipſorum. Qui vero nunc præfecti ſunt in Cadmia haſtam & ſigillum ad ſe recipiunt, neſcientes vel vnde * Hæc cum

Alcmenæ ſepulcrum.

*

*

*

cum dixiſſet Theocritus,Leontidas cum amicis exijt. Nos autem ingreſſi Simmiam conuenimus,ob infectam (vt videbatur)rem ſolicitum admodum ac mœſtum, in lecto ſedentem. Oculos enim conijciens in omnes nos,Dij boni, aiebat,quam feri & barbari ſunt mores iſti? Ergo non præclariſſime Thales ille priſcus, cum longo poſt tempore à peregrinatione domum redijſſet, amicis interrogantibus quid maxime rarum vidiſſet,reſpondit: Senem tyrannum? Nam etiam is,ad quem nulla priuatim iniuria peruenit, ipſam importunitatem & aſperitatem tyrannidis ægre ferens,inimicus fit iniuſtarum & nulli iuri ſe ſiſtentium dominationum. Sed hæc fortaſſe dijs curæ erunt. Hoſpes vero,Caphiſia,qui ad vos venit,noſtiſq; quid ſit? Neſcio, aiebam, de quo loquare. Tum ille: Leontidas,inquit,viſum dicit apud Lyſiddis monumẽtum a nocte ſurgentem hominem,comitatus multitudine & apparatu ſplendidum, qui in thoro ibi pernoctaſſet:nam inuentos fuiſſe humi ſtratos lectos è vitice & myrica factos, igneorum quoque ſacrificiorum reliquias & liba lactis. eumq; mane ex obuijs quæſiuiſſe,an Polymnis filios domi eſſet inuenturus. Quis vero,dicebam,ille hoſpes fuerit?nam ex ijs quæ tu refers,non vulgarem aliquem, ſed eximium fuiſſe apparet. Non ita eſt,inquit Phidolaus.Sed iſtum nos vbi venerit excipiemus. Nunc autem ô Simmia, de quibus recens dubitatio nobis incidit,ſi quid habes non vulgare, id nobis aperi. traditum eſt enim Ægyptios ſacerdotes literas intellexiſſe tabulæ eius,quam nobis abſtulit Ageſilaus,cum ſepulcrum Alcmenæ diruiſſet. Heic Simmias ſtatim re in memoriam reuocata, Tabulam, inquit,iſtam non noui. Sed Agetoridas Spartanus multis cum literis Memphin venit ad Chonuphin prophetam, cum ibi tunc vna philoſopharemur ego, Plato. & Ellopio Peparethius. miſerat autem Agetoridam Ageſilaus, petens à Chonuphi vt ſi quid ſcriptorum intelligeret, ſtatim hoc interpretatum ad ſe remitteret. Ergo Chonuphis cum per triduum ſeorſim de antiquis libris omnis generis literarum formas collegiſſet, reſcripſit ad regem,nobiſq; indicauit,his literis ſignificari, Muſis Græcos debere certamen edere.eſſe autem literarum formas eius grammaticæ,quam Proteo regnante Hercules Amphitruonis F.didicerit.& moneri Grçcos his literis à deo, ac ijs præcipi,

Tyrannis.

Philoſophia laus.

præcipi, vt armis positis pacatam quietamq; vitam ducant, & philosophice concertantes de iure, erudite & cum ratione inter se lites transigant. Nos & tum Conuphis sententiam probauimus: & magis etiam cum nobis ex Ægypto aductis, & circa Cariam nauigantibus occurrerunt Delij quidam, qui à Platone, vtpote rerum geometricarum perito, flagitarent oraculi explicationem, quod insolens ipsis deus edidisset. Erat autem oraculi hæc sententia: Delijs & alijs Græcis calamitatum finem fore præsentium, si aram quæ in Delo erat cubica, duplicarent. Cuius cũ sententiam assequi non possent, & in altaris structura ridicule eis hoc euenisset vt pro dupla ara, ignoratione proportionis quadruplam excitarent: Platonis opem in hac difficultate explicanda implorauerunt. Ille vero Ægyptij istius recordatus, Ludi à deo Grȩcos dixit, qui eruditionem negligerent, eorumque insultari inscitiæ, mandarique vt serio geometriæ operam darent. non enim leuiter aut segniter in tractandis lineis perspicacis ingenij opus esse, datis duabus lineis, alias duas quæ continente proportione inter has intercedant inuenire. quæ quidem vnica sit cubi duplicandi ratio, ex æquo omnibus eius auctis dimensionibus. rem ijs ab Eudoxo Cnidio, aut Helicone Cyziceno confectum iri. Neque vero deum hanc aræ duplicationem requirere aut desiderare: sed vniuersis præcipere Græcis vt bellis & miserijs ea comitantibus vitatis, Musis sese dedant, ac literarum & doctrinæ vsu sedatis animi turbulentis motibus, innoxie & vtiliter inter se conuersentur. Adhuc loquente Simmia, pater noster Polymnis ingreditur, & iuxta eum adsidens: Epaminondas, inquit, te & hos omnes rogat, vt nisi gratius aliquod vrgeat negocium, hîc ipsum exspectetis. vult enim vobis hospitem ostendere, virum præclarum, & præclaro honestoque proposito huc profectum. Is est vnus de Italicis Pythagoreis, venitque vt Lysidi seni ad sepulcrum parentet, quibusdam somnijs, vt ait, ac spectris motus manifestis. adfert autem secum magnam vim auri, paratissimusque est nobis quantumuis recusantibus persoluere nutrimenta à nobis seni præbita, & paupertatem nostram, minime id nobis petentibus, subleuare. Mirum, aiebat Simmias, hominem narras, dignumque philosophia. sed quid causæ est, quod non recta ad nos accedit? Eum, inquit pa-

Duplatio cubi.

ter, quia ad ſepulcrum Lyſidis noctem exegit (vt puto) Epaminondas ad Iſmenum duxit, ibi ſe ablururum: poſtea ad vos venient. Antequam vero vos conueniret, ad ſepulcrum pernoctauit. ſtatuit enim reliquias corporis ſecum in Italiam aſportare, niſi noctu genius aliqua aduerſaretur. His dictis pater cum conticuiſſet, Galaxidorus: Dij boni, inquit, quam difficile eſt hominem inuenire faſtus vacuum & ſuperſtitionis. Alij enim inuiti ob imperitiam aut imbecillitatem hiſce affectibus capiuntur; alij vt dijs cari & ſingulares videantur, diuinitatem quandam ſuis actionibus affingunt, ſomnia, ſpectra, aliaque id genus ab ipſis excogitata amplificandi gratia adponentes. Quod quidem ciuilibus viris, & quibus neceſſe eſt vitam ſuam aduerſus contumacem & diſſolutam turbã inſtituere, fortaſſe non eſt inutile: vt ſuperſtitione quaſi fræno multitudinẽ compeſcant & ad vtilia torqueant. Philoſophiam autem non modo dedecet hic prætextus, ſed & profeſſioni ipſius repugnat. quæ pollicita ſe oſtenſuram rationibus omnis bonæ & vtilis actionis principia ad deum referri: veluti ſpernens rationes ſuas, & demonſtrationem qua excellit contumelia afficiẽs ad oracula ſe conferat, ac ſomnia, quæ ſæpenumero deterrimo cuiq; non viliora offeruntur quam præſtantiſſimis. Itaque Socrates veſter, Simmia, videtur mihi philoſophiæ conuenientiorẽ doctrinæ habitum indutus fuiſſe, ſimplex & figmentorum expers diſputandi genus vt liberale & maxime amicum veritati amplexus: faſtumque veluti fumum quẽdam à philoſophia in ſophiſtas diſſipans. Hîc Theocritus interpellans, Quid, inquit, Galaxidore? an tibi quoque fidem fecit Melitus, Socratẽ diuina contemſiſſe? hoc enim crimen ei apud Athenienſes impegit. Nequaquam, aiebat Galaxidorus, diuina. Sed cum accepiſſet philoſophiam ſpectris, fabulis & ſuperſtitione obſitã à Pythagora & Empedocle, & admodum bacchantẽ: ſobriam redegit veritatem ſobriaq; ratione in reb. eam intelligere docuit. Sint iſthæc inquit Theocritus. Genium vero Socratis, mi homo, an pro fabula habebimus? Mihi quidem, ſicut Homerus Vlyſſi Mineruam in omnibus ærumnis facit præſentem auxilio eſſe: ita videtur genius Socrati viſum quoddam vitæ quod ante iret ab initio ſtatim adiunxiſſe: quod viſum præcedens Socratẽ, lucem rebus obſcuris inferret & humana ratione nõ pene-

Superſtitio & faſtus.

Odyſſ. γ. 300.

penetrabilibus ſicut & ſæpe genius ipſum allocutus eſt diuino quodam inſtinctu propoſita animi eius dirigens. Horum pleraq; & præcipua è Simmia licet, alijſq; Socratis ſocijs cognoſcere. Me autem præſente, cum ad Eutyphronē vatem irem, iam Socrates, vt meminiſti Simmia, ſuperne apud Symbolum & Andocidis domum ambulabat, ſimul & interrogans, & per iocum exagitans Eutyphronem. ſubito autem ſubſiſtens, reliquiſq; etiam vt ſtarēt perſuadens, diu ſane commoratus, deinde conuerſus per vicum arcas fabricantium abijt: & ſocios qui præceſſerant reuocauit, indicans ſe à genio monitum vt hac diuerteret. Ac pleriq; quidem vna cum ipſo conuerterūt ſe, inter quos & ipſe fui Eutyphroni adhærens. Quidam autē adoleſcentuli recta procedentes, nimirum vt Socratis genium redarguerent, Charillum tibicinem ſibi adiunxerūt, qui & ipſe mecum Athenas ad Cebetem venerat. Cum autē ambularent per vicum ſculptorum iuxta curias iudiciarias, turba ijs ſuum occurrit cœno oppletarum, quæ ob multitudinem ſeſe trudentes, cum decedendi ſpacium hominibus nō eſſet, alios impetu ſuo proſtrauerunt, alios commaculauerunt. Venit etiam Charillus domum crura & veſtes luto plenus. vt cum riſu genij Socratis mentionem facere libuerit, nuſquam hominem relinquentis, nuſquam negligentis. Et Galaxiodorus: putas vero, aiebat, Theocrite Socratis genium peculiarem aliquam & eximiam habuiſſe vim, non particulam aliquam communis Neceſſitatis eum experientia exploratam habuiſſe, vnde in rebus obſcuris & coniectu grauibus rationis momenta fecerit? Vt enim vnica drachma pro ſe lancem trutinæ non cōmouet, adiecta aūt æquali ponderi ad ſe totum inclinat. ita omen, aliudve id genus ſignum leuiuſculum non percellit animum grauem aut ad agendum incitat: ſed cum animus cogitationibus diuerſe trahitur, alteri parti accedens æqualitate ſublata dubitationem dirimit, mouetque & impellit. Sub hæc pater: Enimuero, inquit, Galaxidore ipſe Terpſionem audiui Megaricum dicentem, genium Socratis fuiſſe ſternutationem cum ipſius tum aliorū, alio quidem ſternutante à dextra ſiue ante ſiue poſt ipſum, ſolitū ſe fuiſſe ad agendum conferre: ſin à ſiniſtra fieret, ceſſaſſe. de ipſius ſternutationibus quæ fieret acturo aliquid, cōfirmaſſe eius propoſitū: quæ inter agendū

Genius Socratis.

*

Sternutatio.

inhibuisse. Sed hoc mihi mirum videtur, si sternutatione vtens, non ab hac, sed à genio se iuberi aut prohiberi socijs dixit. Fastus enim, amice, inanis hoc & arrogantiæ fuerit, non veritatis & simplicitatis: quibus vere magnum hunc virum & multis præstantiorem fuisse arbitramur: à voce externa aut sternutatione fortuita turbatum actiones deserere & institutum omittere. Socratis autem videntur in omni re incitationes ad agendũ fuisse graues ac vehementes, vtpote à recto & solido iudicio profectæ. Nam sponte sua in paupertate totam vitam exigere, cum essent qui optima cum gratia & voluptate dare opes cuperent: deinde à philosophando non desistere, tot obiectis impedimentis: deniq; salute ipsi & fuga opera amicorum commode parta, nullis precibus flecti, neque morti concedere, sed ad eam obeundam hilari constantique ratione pergere: hæc non sunt hominis qui omnibus aut sternutationibus de sententia sua dimoueretur: sed qui à maiore quodam præsidio & principio ad virtutem duceretur. Audio etiam Siciliensem Atheniensium cladem eum quibusdam amicorum prædixisse. Et ante ista Pyrilampes Antiphontis F. in fuga apud Delium à nobis captus, pilo vulneratus, cum ex ijs qui fœderis feriundi gratia Athenis venerant audiuisset Socratem cum Alcibiade & Pachete per Retistam descendisse ac domum euasisse: multis seipsum incusauit, multis amicos suos quosdam & manipulares, qui cum ipso præter Parnetem fugientes à nostris equitibus occisi erãt, quod Socratis genio non obtemperantes alia quam ipse ducebat via à prœlio profecti essent. Hæc Simmiam quoque audiuisse puto. Sæpe, inquit Simmias, audiui, ac è multis. nam ex illa re Socratis genij fama non leuiter Athenis increbuit. Cur ergo, aiebat Phidolaus, ô Simmia Galaxidorum sinamus iocose tantum diuinationis opus in sternutationes & omina deijcere, quibus vulgo etiam in rebus leuibus ludentes vtuntur? nam vbi pericula grauiora, & maiores incidunt actiones, tum Euripideum illud fit:

Non inter arma quisquam hæc nugari volet.

Ego quidem, inquit Galaxidorus, Simmiam Phidolae, si quid is ex ipso auditum Socrate hac de re narrare vult, vobiscum audire paratus sum. quæ vero sunt abs te & Polymni dicta, nullo negocio refelluntur. Vt enim in medicina pulsus,

Socratis grauitas.

pulsus, aut pustula paruæ res, non paruæ rei signa sunt: & gubernatori sonitus maritimæ auis, aut discursus raræ nubeculæ ventum præmonstrant & maris asperiorem exagitationem: sic animæ diuinatrici sternutatio aut omen, res per se non magna * accidentis. Nam nulli arti hoc neglectui est, è paruis magna, & paucis multa prænoscere. Sane si quis literarũ ignarus videret numero paucas & forma ineleganti literas, neq; crederet hominem grammaticum ex his relegere posse magna priscorum bella, vrbium primordia, acta & euenta regum, iuraretque potius istam memoriter hæc recitare quam istis contenta literis enunciare: suauiter, amice, tibi imperitiam hominis ridere vtique subiret. At vide sis, ne eodem modo nos singulorum quę ad diuinandum faciunt vim ignorantes qua ad futurum ea præsciendum conducunt: stulte succenseamus si cordatus homo ex his aliquid de re abdita pronunciet: idq; adeo dicens non sternutationem aut vocem, sed genium sibi esse agendi ducem. Iam enim ad te, Polymni, me conuerto, mirantem cur Socrates, qui vnus vacuitate fastus & simplicitate maxime comem reddidit philosophiam, signum id non sternutationis aut ominis, sed tragice admodum genij nomine affecerit. Ego autem mirarer cõtra si Socrates homo disserendi & verba recte vsurpandi callidissimus non à genio, sed à sternutatione se moneri dixisset: perinde ac si quis à iaculo se vulneratum dicat, non iaculo ab eo qui id coniecit: aut pondus à libra exploratum dicat, non ab appendente per libram. Non enim instrumento opus imputari debet, sed ei cuius est instrumentum, ac qui eo vtitur. Signum vero est ex instrumentorũ numero, eoq; is vtitur qui aliquid significat. Sed, vt dixi, audiamus si quid habet Simmias. rem enim is nouit absolutius. Et Theocritus, Prius, inquit, videamus qui sint qui intrant: atq; adeo videtur hospitem illum Epaminondas adducere. Ergo ad ianuam respicientes, præcedere vidimus Epaminondam, cumq; eo amicos Ismenodorum, Bacchylidam, Melissum tibicinem: sequi hospitem, specie neutiquam illiberali, sed qui vultu mansuetudinem ingenij comitatemq; præ se ferret, honesto vestitu. Is cum iuxta Simmiam, frater pone me, reliqui vt cuiq; locus obueniret, consedissent: facto silentio fratrem meum Simmias compellans: Agedum Epa-

 minon-

minonda, inquit, quem, quomodo, & cuium debemus hospitem hunc salutare? is enim receptus compellationis & noticiæ contrahendæ mos est. Tum sic respondit Epaminondas: Theanor, ô Simmia hic vocatur, genere Crotoniata, vnus de ibi philosophantibus, magnā Pythagoræ gloriam haud dedecorans. nam & nunc longū iter huc profectus est ex Italia, vt pulcris factis pulcras sententias confirmaret. Ibi hospes sermonem excipiens: Ergo tu, inquit Epa minōda pulcerrimū factū impedis. Nam si pulcrū est amicis benefacere: non est turpe ab amicis beneficiū accipere. Gratia enim non minus accipiēte quem dante opus habet, ab vtrisq; perficitur ad pulcritudinem. Qui vero non accipit, tanquam pilam recte obiectam dedecorat, decidentem frustra. Quis autem scopus est, quem tangere sit iucundius, aut aberrare molestius, quam si quis virum beneficio dignum demereri cupit? sed hoc interest, quod qui à scopo aberrat, ipse culpam sustinet: hic qui recusat beneficium, iniuriam facit gratiæ eo quo tendit peruenire nequeuntis. Tibi quidē causas exposui, propter quas huc nauigaui. volo autem etiam his eas enarrare, ijsq; aduersum te vti iudicibus. Postquam sodalicia Pythagoricorum, per seditiones ex vrbibus eiecta fuerunt, & superstitibus Metaponti consessum agentibus quadam in domo, ignē Cyclonij circumposuerunt, omnesque ibi interfecerunt, Philolao & Lyside demtis, qui iuuenes robore & agilitate freti flammas euaserunt: Philolaus quidem in Lucanos aufugit, eoq; incolumis peruenit, & alijs sese adiūxit amicis, qui iam rursum coibant, Cycloniosq; viribus superabant. Lysis autē quorsum abijsset longo tempore ignoratum fuit: Donec Gorgias Leontinus è Græcia in Italiam nauigio reuertens, Arceso nūciauit constanter, in Lysidem se incidisse Thebis commorantem. Arcesus hominis desiderio impulsus, recta se ad nauigandum contulit. sed cum ob senectutem & imbecillitatem plane conficere propositum nequiret, amicis negociū dedit, vt, si omnino id fieri posset, viuum Lysidem: sin vero, eius reliquias in Italiam reportarent. Interea temporis quę inciderunt bella, seditiones, tyrannides, in causa fuerunt ne viuo ipso amici rem effectam darent. Cum autem nobis Lysidis vita iam defuncti genius euidenter mortem eius significauisset, & vestra, Polymni, in eum officia, vitamque eius

Pythagorei.
Lysis.

eius apud vos actam narrassent quibus probe erant ista cōperta, & quomodo in paupere domo curationem senectutis liberalissimam adeptus, filiisq; adscriptus beatissime diem suum obiuisset: iuuenis ego missus sum & vnus à multis & natu grandioribus, qui loco beneficii magni accepti amicis indigentibus pecuniam de suis copiis largirentur. Lysis vero à vobis conditus est recte honestoque sepulcro donatus. pro quibus vobis gratiam omnino ab amicis & familiarib. eius persolui par est. Hæc locuto hospite, pater memoriæ Lysidis aliquandiu illacrymauit. Frater autem more suo subridens ad me, Quid facimus Caphisia, inquit? tacitine paupertatem diuitiis prodidimus? Minime, inquā ego, caram istam & probam puerorum educatricem. Proinde tu ei patrocinare, tuum enim est dicendi munus. At enim, dicebat pater, hoc vnum erat quo metuebam ne diuitiæ domum nostram caperēt, Caphisiæ corpus. nam & vestitu opus habet pulcro, vt tot tantisq; amatoribus cum fastu se ostentare possit: & copioso nutrimento, vt gymnasia & palæstricos labores perferre queat. Quando autem is quoq; paupertatem non prodit, sed veluti ferri tincturam patriam retinet, ac quantumuis adolescens frugalitate se exornat & contentus est præsentibus: ecquis erit pecuniæ vsus, quæ dipositio? Nimirum, aiebat Caphisias, arma auro obducemus, & scutum permixto purpuræ auro vt Nicias Atheniensis distinguemus? tibi autem, pater Milesiam chlamydem, matri prætextam purpura tunicam ememus? nō enim puto in ventrem insumemus donum, splendidius conuiuantes, vt qui hospitem aliquem exceperimus grauiorem nobis diuitias. Apage hoc, dicebat pater. absit, fili, vt istam ego vnquam vitæ nostræ mutationem videam. Atqui, inquam, ociosi quoq; sedere nolemus, domi pecuniam custodientes. Sic enim & ingrata fuerit gratia, & infamis possessio. Quorsum ergo tandem nobis pecunia? subiiciebat pater. Hic Epaminondas, Sane, inquit, inurbanior visus sum nuper, cum Iasoni Thessalorum duci huc ad nos multum auri mittenti, vtq; acciperemus roganti, respondi, Iniuriam mihi ab ipso oriri, qui vnius in rep. dominationi studēs, mei hominis popularis & liberę ciuis ciuitatis pecunia solicitaret animū. Tuā vero, hospes, promtitudinē, honestā eam & philosophicam, probo, maioremq; in modum

Contemtus opum.

amplector. venis autem medicamenta amicis non ægrotãtibus apportãs. Ergo quemadmodum si rumore allato nos bello peti nauigasses arma nobis & tela præsidio adferens, & huc delatus pacata omnia inuenisses, non equidem putares danda nobis & relinquẽda arma esse nihil eorum indigentibus: ita auxilio quidem nobis venire voluisti aduersus paupertatem, quod ab ea nos infestari putabas. illã vero nos ferimus facilime, & cara nobis est contubernalis: vt nihil opus sit pecunia & armis cõtra eam, nihil molestię nobis adferentẽ. Proinde amicis tuis isthic renunciato, ipsos diuitiis optime vti, hic amicis ipsis esse qui paupertate recte vtantur. Lysidis autem alimenta & funerationem ipse pro se Lysis persoluit, cum alia, tum paupertatem docens æquo animo ferre. Sub hæc Theanor: Ergo, inquit, paupertatem grauiter ferre illiberale est, diuitias metuere & fugere non absurdũ, nisi quis verbis alias formas induat, aut præ imperitia rerum & fastu respuat? quæ vero ratio possessionem honestam & iustam ita repudiat, vt Epaminondas? Immo potius (quando de Thessalo illo iam ante dictũ est.)

* respõde sodes mihi, vt tuam defendas sententiam, Putasne dari pecuniam recte, nullo modo accipi posse, sed peccare omnes & qui dant & qui accipiunt. EPA. Nequaquam: sed vt aliarum rerum, sic & pecuniæ donationem & acceptionem puto esse aliam turpem, aliam honestam. THEAN. Nonne ergo quæ quis debet vltro & alacri dans animo, recte dat? EPA. Plane. TH. Qui vero accipit quod recte aliquis dat, nonne recte accipit? aut iustius accipi potest pecunia quã à iuste dante? EPA. Nullo modo. TH. Ergo si de duob. amicis dare alter, vtriq; alter accipere debet. In pugna enim hostis qui benefecerit declinandus est: in beneficio qui recte id præstat amicũ fugere & repellere non est iustũ. Nam si paupertas molesta non est, vicissim diuitiæ quoque

* non ita sunt infames aut aspernandæ. EPAM. Sane. sed

Cupiditates. rem nobiscum sic perpende. Multæ sunt cupiditates ac multorum: aliæ quæ innatæ dicuntur, & circa corpus pullulant ad necessarias voluptates incitantes, aliæ inquilinæ è vanis ortę opinionibus: quę tempore & consuetudine in mala educatione corroboratæ, sæpe animum trahunt ac deprimunt magis quam necessariæ. Equidem adsuescendo & meditãdo magnam etiã insitarum cupiditatum partem

vt ra-

vt ratio aboleat effici potest, omnis autē exercitationis vis amice, aduersum aduēticias illas & superucaneas est adhibenda concupiscentias, eæq; amputandæ, arcendæ, ac ratione profligandę atq; opprimēdæ sunt. Nam si rationis aduersus cibum & potum reluctatio sitim famemque compescit: longe nimirum facilius est diuitiarum, aut gloriæ cupiditatem elidere, abstinendo ab his quæ appetunt & retrahendo plane abolitas. Nisi tibi contra videtur. TH. Assentior. EP. Ergo discrimen cernis exercitationis, & rei ob quā exercitatio suscipitur? Sicut enim athleticæ opus diceres conflictationem cum aduersario coronæ causa: exercitationem autem, corporis per gymnasia ad hoc præparationē, sic virtutis etiam puto das aliud esse opus, aliud exercitationem. TH. Do. EP. Age iam, (vt primum de continentia loquamur) abstinere à turpibus & iniustis voluptatibus, exercitationemne an exercitationis opus & demonstrationem censes? TH. Opus ego, & demonstrationem. EP. Exercitationem autem & meditationem cum continentia, nō qualem vos omnes etiamnum adsciscitis, quando à gymnasiis, vbi brutorum instar appetitus excitauistis, lautis mēsis & variis cibis adstantes aliquandiu, deinde seruis ista vescēda dantes, ipsi vtimini vilibus & frugalibus, iam fracto appetitu. nam abstinentia à licitis voluptatibus, exercitatio est condocefaciens ad abstinendum vetitis. TH. Omnino. EP. Est ergo, amice, quædam etiam iusticiæ exercitatio aduersus opum studium & auariciam. non quando noctu aliquis proximorum res obiens nihil furatur, neq; interuertit aliena, neque patriam prodit & amicos pecuniæ causa: (vbi lex etiam fortassis & metus cupiditatem à maleficio deterrēt) sed qui iustis & lege licitis lucris sæpenumero abstinet, is vltro se exercet ac adsuefacit ad longe vitandum omnem iniustam & illicitam capturam. Nam neque in magnis, absurdis autem & damnosis voluptatibus quiescere animus potest, qui non ante sæpenumero licitam earum fruitionem contemserit: neque lucra turpia & magnas capturas legib. aduersas facile respuere est ei, qui non eminus studium lucri & habendi cupiditatem ex animo exciderit: quod aliis habitibus affatim enutritum ad lucrum faciendū fertur, cumque iniusto appetitu excitatum turget, difficilime ab iniusta captura abstinetur. Qui autem neque amicorū

beneficiis locum dat, neque regum munera admittit, ipſam quoque fortunæ ſortem reſpuens, & inſultantem theſauro exhibito repellens: nunquam hunc iam diuitiarum cupiditas turbabit, aut ad iniuſticiam ſtimulabit: ſed facile ſeipſo vtitur ad honeſtatem, magno animo, & ſibi pulcerrime cō-ſcio. Horum, Simmia, hominum ego & Caphiſias admiratores & amatores, hoſpitem rogamus, vt nobis cōcedat, vt ad virtutem iſtam paupertate nos ſufficienter condocefaciamus. Hæc locuto fratre meo, Simmias bis terve capite annuēs, Magnus inquit, magnus vir eſt Epaminōdas. cauſa eſt præcipua Polymnis hic, qui liberis ſuis optimā in phi loſophia parauit educationem. Verum de hoc hoſpes, tute cum ipſis tranſiges. Lyſidem vero, ſi tamē dicere tibi fas eſt, numnam è ſepulcro moues, & in Italiam trāsfers, aut heic apud nos relinquis, amicis & beneuolis contubernalibus vſurum, cum iſthuc peruenerimus? Tum ſubridēs Thenor Apparet, aiebat, Lyſidum hac regione delectari, cui opera Epaminondæ nihil bonorum defuerit. Habent autem Pythagorici quendā ſepulturæ peculiarem ſacrumq; ritum: quo qui carent, eos non putamus aſſecutos eſſe beatum illum & proprium finem. Poſtquam ergo ex ſomniis de morte Lyſidis facti ſumus certiores (eſt autem ſignum quod apparet nobis in ſomnis, vnde percipimus ſimulacrum viuine ſit an morientis) venimus in eam cogitationem Lyſidem apud exteros aliter ſepultum fuiſſe, ideoq; corpus eius tranſferendum, vt apud nos rite condatur. Hoc ego conſilio cū huc appuliſſem, eſſemq; ab incolis recta ad ſepulcrum Lyſidis deductus, libaui iam veſpera facta, Lyſidis animam euocans. quæ quid quove modo agendum eſſet vaticinaretur. adoleſcēte nocte nihil vidi, ſed viſus ſum mihi audire vocē quę iuberet immobilia non mouere: nā corpus Lyſidis ſancte humatum eſſe, animā iam nunc ſecretam ad alium ortum eſſe dimiſſam, aliiq; genio ſorte obtigiſſe. Et quidem prima luce cum Epaminonda congreſſus, audito modo quo Lyſidem ſepeliuiſſet, intellexi eum illum præclare vſq; ad ea quæ efferri nefas eſt à Lyſide fuiſſe inſtitutū, eodemque vt in vita genio, quo vſus eſt ille: niſi male ego ex nauigatione de gubernatore coniecturam facio. latæ enim ſunt vitarum ſemitæ paucæ, per quas à geniis homines ducuntur. Hæc fatus, Epaminondam intuitus eſt, quaſi deintegro for-

gro for-

gro formam eius & naturam contemplans. Sub hæc medicus accedens, tanquã curandi corporis causa tæniam qua crus Simmiæ erat religatum abstulit. Phyllidas autem cum Hipposthenida intro veniẽs, in angulum atrij quendã me, Charonem, & Theocritum fugere iussos abducit, admodũ (quod ex vultu apparebat) perturbatus. cumq; ego quæsiuissem, Ecquid nobis accidit Phyllida? nihil, inquit, noui: mihi quidem, qui præuidens ac prædicẽs vobis Hipposthenidæ molliciem, rogaui ne cum homine rem communicaretis, aut in societatẽ ipsum adsciscceretis. Perterritis nobis hoc sermone, Hipposthenidas: Noli obsecro, inquit, ista dicere, neque temeritatem pro audacia habens nos & ciuitatem euertere: sed si in fatis est, tuto sine exules reditum sibi parare. Tum Phyllidas irritatus, Dic mihi, inquit, Hipposthenida quot numero esse putes, qui nobis secretæ huius actionis sint conscij? Ego aiebat, triginta non pauciores noui. Cur ergo, dicebat Phyllidas, quæ in tanta multitudine omnibus placuerunt, ea solus sustulisti atque impediuisti, equite misso ad viros qui iam erant in itinere reuerti iubẽs, neque hodie Thebas petere, cum quidem ad reditum plurima ijs etiam casus cõmoda parauisset. Hæc fato Phyllida, & omnib. nobis turbatis Charon acerbo admodum vultu in Hipposthenidam conuersus, Pessime, inquit homo, quid fecisti nobis? Nihil mali, ait Hipposthenidas: si asperitate verborũ missa, sententiam hominis æqualis ætate, itidẽq; canos edentis ponderes. Nam si hoc nobis, Phyllida propositum est, ciuib. ostendere fortitudinem periculis se obijciẽtem, iramq; vitæ contemtricem: multum adhuc superest diei, neq; expectanda nobis vespera: sed iam nunc arreptis gladijs eamus ad tyrannos, occidamus, occidamur, vitæ nostræ non parcamus. Si vero hæc quidem factu & perpessu non sunt difficilia: Thebas autem liberare tot munitas hostilibus armis, & præsidium Spartanorum profligare duobus aut tribus hominibus interfectis non est in procliui: (non enim tantum meri in conuiuium parauit Phyllidas, vt vniuersi CIↃIↃ. Archiæ stipatores eo se sint inebriaturi: & vt hunc interficiamus, tamen sobrij per noctem excubias agent Hermippidas & Arcissus) quorsum festinamus amicos & familiares in certissimam adducere perniciem? præsertim cum hostes non plane reditus eorum sint ignari. Cur

Redit ad historiam tyrannorum Thebis sublatorum.

ri. Cur enim Thespiensibus tertium iam hunc diem mādatum est, vt sint in armis, expectentque Spartanorum ducū iussa? Et Amphitheum audio hodie, vbi reuersus fuerit domum Archias, interemtum iri, quæstione prius habita. Nō videntur hæc vobis magna signa esse detectæ aliquâ actionis nostræ? non præstat aliquantulam rei moram producere, dum numina placantur? Etenim aruspices cum Cereri bouem immolassent, exta portendere magnum tumultum ac periculum publicum pronunciauerunt. Et (quod tibi Charō, maxime animaduertendum est,) heri Hypatodorus Erianthis F. è rure mihi factus comes, bonus alioqui vir & necessarius, sed nostri instituti omnino ignarus: Est tibi, aiebat, ô Hipposthenida amicus Charon, mihi non admodū familiaris. si tibi ita videtur, mone eum vt à periculo sibi caueat, propter somnium meum valde minax & absurdum. præterita enim nocte per quietem sum imaginatus ipsius domum parturire, vt grauidæ solent: ipsum & amicos vna anxios in orbem circum adsistere & vota facere. domum vero mugire, & incompositas quasdam voces edere. tandem ignem copiosum & terribilem emicuisse è penetralib. eius. quo maior pars vrbis accensa fuerit, Cadmia solo fumo circumuenta, igni ad fastigij superficiem se non efferēte. Hoc quidem, Charon, ille sic mihi narrauit somnium. Ego & tū statim perterritus sum: & multo magis cum hodie audirem exsules in tuā domum diuersuros, anxie metuere cœpi ne nobis ipsis magnum malum simus confecturi, nullum hostibus memorabile, nisi quod eos conturbabimus. vrbem enim nobis attribuo, Cadmiam, vt est, illis. Heic Theocritus inhibito Charone dicere aliquid aduersus Hipposthenidam molientem interfatus: Mihi vero, inquit, nulla res maiorem, Hipposthenida, agendi fiduciam parauit (quanquam semper pro exsulibus sacrificia addixerint) atq; hoc ipsum somnium. siquidem in vrbe lumen copiosum & splēdidum ex amica domo ais erupisse, fumo autem obfuscatū fuisse hostium receptaculum, qui nihil vnquam melius quam lacrymas & trepidationem secum trahit. voces autem à nobis exiuisse obscuras: vt etiam si quis aliqua de voce nos accusare velit: incerta duntaxat suspicio simul & oriatur & dissipetur. iam illud non perlitare, ad rerum potientes pertinet, non ad rem publicam. Nōdum finierat sermonem

Ostenta.

★

monem Theocritus, cum ego ad Hipposthenidam: Quos, inquam, homines ad exsules ablegasti. si enim non dudum hoc factum est, consequar eos. Et Hipposthenidas: Haud scio, ait, an assecuturus hominem sis (verum enim vobis dicere opus habeo) equo vehentem qui Thebis sunt equorũ optimo notus nobis is est, Melonis aurigarum præfectus, & per Melonem totius conscius ab initio inde rei. Ego autem, qui iam hominem conspexissem, Nonne, inquã, Chlidonem dicis Hipposthenida, qui superiore anno Iunonia solo equo vicit? Hũc ipsum, aiebat. Quis ergo, subieci, is est quem iam pridem ad atrij adstare ostiũ, & in nos respicere video. Conuersus Hipposthenidas: Mehercle is est ille ipse Chlido, aiebat. Vah, ne quid grauius acciderit. Chlido autẽ vbi sensit se à nobis animaduerti, paulatim ab ostio cœpit progredi. innuẽte vero Hipposthenida, & coram omnibus rem exponere iubente: Noui, inquit, probissime hos viros Hipposthenida: & cũ te neq; domi neq; in foro offendissẽ, huc recta contendi, quod heic te esse conijcerem: ne quid vos eorum quæ acta sunt lateret. Nam cum tu mihi mandasses, vt quanta omnino possem celeritate apud montem exsulibus occurrerem, domum me contuli, vt equũ sumerem. peteti autem mihi frænum vxor non habuit quod daret diuq; in cella cõmorata est quærens, & omnem sus deq; vertens supellectilem. denique vbi satis diu mihi illusum fuit, fassa est se frænum vicino cõmodato dedisse vesperi ab eius rogatam vxore. cumq; ego indignarer, & maledicta ingererem: conuersa ad diras imprecationes, malam itionẽ malam reditionem mihi optauit, quæ omnia Dij, precor, in ipsam conuertant. tandem cum iratus vsq; ad portas peruenissem, turba vicinorum & mulierum concurrente, turpissime re gesta ad vos ægre perueni: quo aliũ ad illos emittendum sciretis. ego enim in præsentia plane mihi nõ constо, & pessime sum affectus. Nos vero subita inuasit mutatio. Paulo enim ante indigne ferentes impedimentũ actioni iniectum, tunc rursum ob articulum temporis tam celeriter appetentem & dilationis impatientem in anxietatem & metum fuimus coniecti. Ego tamen Hipposthenidam comiter amplexus, bono esse animo iussi: quippe dijs ipsis nos ad rem gerendã exhortãtibus. secundum hæc Phyllidas abijt, vt conuiuium appararet, inque id Archiam statim

Casus exemplum.

inijceret: Charon vt domũ adornaret. Ego autẽ & Theocritus ad Simmiam redijmus, vt Epaminondam per occasionem alloqueremur. Illi vero iam processerant longe in tractanda quæstione non ignobili, sed quã paulo ante Galaxidorus & Phidolaus attigerant, disquirentes cuiusnam substantiæ aut facultatis fuisset genius ille qui Socratis dicitur? Quæ ad Galaxidori argumentum responderit Simmias, nõ audiuimus. Aiebat autem Simmias aliquando hac de re ipsum Socratem fuisse abs se interrogatum, sed nullũ dedisse responsum: ideoq; posthac nunquã quæsiuisse. Sæpe autẽ se interfuisse, cos Socrates eum qui visum quoddã diuinum sibi oblatum dicerent, arrogantes iudicaret: ijs vero animum aduerteret, qui vocem aliquam se dicerent audiuisse, & de ea serio percunctarentur. Itaq; nobis, cum seorsim inter nos ista consideraremus subijt suspicari, Socratis genium non visum aliquod, sed vocis cuiusdam brutæ obseruationem esse, ad ipsum mira quadã ratione delatæ. sicut in somnis quoque vox non est, sed orationum quarundam opiniones concipientes putant se loquentes audire. Verum his quidem re vera ista perceptio somnium fit ob quietem & tranquillitatem corporis dum dormiunt: & animum ægre habent meliori principio obtemperãtem ac defatigati tumultu perturbationum, & occupatione multiplici rerum necessariarum, exaudire id quod significatur, ijsque mentem aduertere nequeunt. Socratis autem mens pura & perturbationum vacua, paulumq; habẽs cum corpore commercij necessitatis gratia, facile tangebatur, & ab eo quod accideret sicut par erat mutabatur. Quod autem accidit, id non sonum, sed vocem genij sine sono fuisse probabile est, quæ ipsum intellectum eo quod significabat attingeret. Vox quidem ictui animi similis est, nobis per aures orationem vi penetrantem recipiẽtibus dum colloquimur. Præstantioris vero naturæ mens animũ idoneum ducit attingẽs eo quod intelligitur, neq; ad hoc ictu opus habet. animus concedit ei intendenti aut laxanti appetitiones, non vi ob perturbationes animi reluctantes, sed quæ facile tanquam habena circumagantur. Neq; mirum hoc haberi debet, cũ videamus magnas onerarias naues exiguis clauis circumduci: & rotã figuli summa manu leuiter tactã pulcre in gyrum volui, quæ quanquã anima carent, tamen ad cur-

Rursum de Socratis genio.

ad cursum apte facta, ob leuitatem mouēti concedunt impulsione facta. Animus autē hominis innumeris appetitionibus quasi rudentibus constrictus, longe est quā vllū aliud instrumentum versatilior, faciliq; momēto ab eo quod intellexit impellitur si quis ratione tangat. Hinc.n.in mentē principia affectionū & appetitionum proficiscuntur: eaq; exagitata, trahunt intenduntq; hominem. Quo loco maxime perspici potest, quantā vim conceptus intellectus habeat. Ossa quippe sensus expertia, & nerui, ac carnes humorum plenæ, grauisq; moles corporis ex his compacta quiescens ac iacens: simul atq; animus sobrie ictus appetitiones in sese ciet, tota surgens cōtentis viribus, omnibusq; membris veluti alata fertur ad agendū. Neq; nō, aut adeo difficulter potest cerni modus motionis istius atq; intentionis & excitationis, quo animus intelligens aliquid, appetitionibus suis corpus secum trahit. Sed quando admodum sine * voce ratio mente concepta nullo negocio mouet: sic puto non difficulter à mente præstantiori foris attingente intellectum nostrum cieri: quatenus rationi cum ratione contactus est, & lumini cum resplendentia. Reuera enim animorum nostrorum sensa inuicem per voces tanquam in tenebris palpantes cognoscimus. Geniorum cogitationes lucem habent affulgentq; idoneis, nihil opus habentes verbis aut vocabulis: quibus inuicem vtuntur homines vt tesseris & imaginibus animo conceptorū: ipsa hæc non percipiunt, nisi quibus peculiaris quidam adest & diuinus, vt dixi, splendor. Iam quod in voce fit, est quatenus fidem dero- * gantibus persuaderi possit. Aer nimirū sonis articulatis informatus, totusq; in vocem mutatus, notionem mentis ad animum audiētis perfert. vt mirari dignū sit, si hac ratione etiā præstantioris mentis conceptu aer ob facilitatē patiēdi conuersus, diuinis & singularibus viris orationē mentis intro annunciet. Sicut enim contorū ictus scutis æreis impacti exaudiuntur ob resonantiā, cum è profundo elati accidunt: reliqui ictus obscure transeunt & fallunt. sic geniorum orationes feruntur per omnia, in solis tamen resonant trāquillis & perturbationū vacuis animis: quos homines iā sacros & diuinos nuncupamus. Cęterum pleriq; putant genium dormienti homini diuinum aliquid inspirare: mirū & incredibile eis videtur, vigilantibus etiam ac mente sibi

constan-

constantibus tales motus cõtingere. quod perinde est, ac si quis musicum putet lyra remissos habenti neruos vtentem, si ea concinnetur atq; suis tonis componatur, non vsurum. Causam scilicet hi non perspiciunt, animi sui tumultus & inconcinnitatem, quorum vacuus fuit socius noster Socrates: quod patri de puero eo etiamnũ datum oraculum prædixit. mandabat enim patri, vt sineret eũ agere quidquid in mentem venisset, & neq; vim faceret, neq; alio abduceret, sed liberam pueri appetitionem ferri pateretur: ac pro eo vota faceret Ioui Forensi & Musis, de cætero in Socratem nihil curiose inquireret. nimirum qui in se ducem vitæ haberet sexcentis magistris & pædagogis pręstantem. Atq; hic quidem meus, Phidelaè viuo ac mortuo Socrate de genio eius fuit sensus, spretis omnibus, sternutationibus, alijs talib. reb. Quæ autẽ Timarchũ Chæronẽsem audiuimus hac de re disserere, haud scio an pro fabulis habituri sitis, præstetq; ea reticere. Nequaquã, inquit Theocritus, sed narra isthæc. nam vt nõ planissime, alicubi tamẽ etiam fabulę veritatem attingunt. Prius tamen quis ille fuerit Timarchus expedi: nõ enim noui hominem. Consentaneum est, aiebat Simmias, mi Theocrite. Admodum enim adolescens à Socrate petijt vt sepeliretur iuxta Lamproclẽ Socratis F. paucis ante dieb. mortuũ, amicum & æqualem suũ. Is ergo cupiens Socratis genius quã vim haberet cognoscere, vt pote iuuenis generosa indole, & qui recens philosophiam gustauisset: re mecum & cum Cebete tantum communicata, in oraculũ Trophonij descendit, rite peractis omnib. cumq; duas noctes & vnum diem ibi exegisset: iam plerisq; actum de eo esse putantib. & familiarib. eum deplorantibus, mane admodum hilaris redijt. deumq; cõprecatus, vt primum turbã euasit, nobis mira multa narrauit visa sibi & audita. Aiebat se, cum descendisset in oraculum, initio in magnas incidisse tenebras: votis deinde factis diu iacuisse, non satis sentientem vigilaretne an somniaret. visum autem sibi caput strepitu vna accidente percussum fuisse, & suturis inuicem discedentib. animum exiuisse. Qui (verba ipsius refero) simul atq; recedens, aeri pellucido & puro permixtus fuit, idq; lubens, tunc primum longo post tempore sibi respirare est visus, hactenus oppressus: maiorque pristino factus fuit, instar veli à vento inflati. Audiui deinde obscure quendam stre-

Oraculum de Socrate.

Narratio fabulæ Timarchi.

ſtrepitũ ſupra caput circumagitatum, & ſuauem emitten-
tem vocẽ. Suſpiciens autẽ, terram nuſquam vidi, ſed inſulas
ſplendentes molli igni, mutantes alium ex alio colorem,
vnde varie quaſi tingeretur lumen iſtis mutationibus. Vi-
ſæ ſunt mihi inſulæ numero infinitæ, magnitudine immo-
dica, non æquales omnes inter ſe, ſed ſimiliter rotundas.
His putabam in orbem circumuectis, ſubſtrepere ætherem.
nam leuitati motus reſpondebat vocis illius lenitas, ex o-
mnib. cõcinnatę. Per medias inſulas mare aut palus diffun-
debatur, coloribus glauco admixtis refulgens: Inſularum
paucæ per fretum enabant, & trans paludem efferebantur:
aliæ multæ*attrahebantur*fere ſubſidentibus. Maris pro- *
funditas quibuſdam in locis verſus Auſtrum magna: alibi
ſtagna & breuia erãt. paſſim etiam effundebatur & recede-
bat non magis æſtibus, color alibi ſincerus & marinus, ali-
bi confuſus & paluſtris. Inſulæ ſimul etiam traijcientes im-
petu fluctuum reuertebantur: neque motus earum finis ad
principium redibat, neque circulum conficiebant, ſed con-
uerſione ſua paulatim loco excedentes gyrum in ſe non re-
deuntem trahebant. Harum ad medium maxime ambien-
tis inclinatum erat mare, paulo minus octaua Vniuerſi par-
te, vt mihi (aiebat) videbatur. Habet autem duos apertos
meatus, quibus aduerſi fluuij ignis irrumpentis excipiun-
tur: quo igni magna pars glauci coloris in albedinem vi-
tiatur. Hoc mihi ſpectaculum fuit iucundum. Deorſum au-
tẽ intuenti, apparuit hiatus ingens teres, veluti exciſo glo-
bo, terribilis valde & profundus, & plenus tenebrarum non
quieſcentiũ, ſed ſubinde conturbatarum & exæſtuantium.
Hinc exaudiebãtur infiniti rugitus & gemitus animalium,
vagitus infantium, mixti virorum & mulierum eiulatus, o-
mnis generis ſoni & tumultus eminus è profundo ſurſum
obtuſe elati: quibus haud mediocriter fui perterritus. Pro-
cedente tempore quidam à me non conſpectus dixit mihi,
O Timarche, quid cupis cognoſcere? Omnia inquam ego:
quid enim non eſt admirabile? Tum ille: Ad nos quidem,
inquit, ſuperiorum iſtorum pars exigua pertinet: ſunt enim
aliorum deorum. Proſerpinæ autem portionem, quam nos
adminiſtramus, vnam de quatuor, vt Styx eas diſcernit, li-
cet tibi ſi vis contemplari. Cumque interrogaſſem quid-
nam Styx eſſet, Reſpondit viam eſſe ad inferos, quæ pro-

greditur in contrarium, vertice lucem scindens, & (vt vides) ex Orco sursum tendens. quâ lumen attingens, vltimā portionem vniuersarum rerum determinat. Sunt autem dicebat, quatuor partes. prima vitæ, motus secūda, tertia ortus, interitus quarta. Colligat autem primam cum secunda, Vnitas, secundū id quod visum fugit: secundā cū tertia Mens secundum Solem: tertiam cum quarta, Naturā secundum Lunam. Singulis harum compagum assidet Parca Necessitatis filia, clauem tenens: primæ Atropos, secundæ Clotho, tertiæ Lachesis, circa quā flexus est originis rerū. Nam reliquæ sane insulæ deos habent. Luna, quæ est geniorū in terra degentium, Stygem effugit paululum sublimius elata: semel ab ea occupatur in secundis mensuris CLXXVII. Itaque Styge appetente ad Lunam, animæ vociferantur præ metu. Multas enim Pluto rapit delabentes: alias Luna adnatātes sursum euehit, quibus in tempus nascendi interitus incidit. Exceptis quæ sceleribus sunt pollutæ, has enim fulminans & mugiens horrendum, non sinit appropinquare: sed suum lamentantes exitium, inde prolapsæ deorsum feruntur rursum ad alium ortum, vt vides. Atqui nihil video, aiebam, quam multas stellas circa hiatū agitari, aliasq; in eum demergentes, alias sursum tendētes. Ipsos ergo, inquit ille, genios videns ignoras. res enim ita habet. Omnis anima mentis est particeps. neq; rationis expers in homine aliquid est, nisi quantum carni permixta anima & perturbationib. mutata voluptatibus & dolorib. ad brutam desciscit naturam. Non omnis autem anima eodem modo miscetur. Nam aliæ totæ in corpora se demergunt, prorsumq; in vita perturbationibus corrumpuntur. Aliæ vero interdū se emergunt, & foras relinquunt purissimam partem, non plane subsidentem in corpus, sed veluti in superficie nauigans capite hominem quæ tangat: eique veluti in profundum demerso supra verticem suspensa & recta manet anima, quatenus menti parens non vincitur à corporis affectibus. Ergo id ꝙ quasi demersum in homine fertur, anima dicitur. Quod autem ab interitu immune est, plerique mentem vocantes intra ipsos esse opinantur: quasi in speculis sint ea, quæ in ijs resplendent. qui recte intelligunt, ij foris esse sentiunt, geniumq; appellāt. Proinde cum cernis stellas quæ exstingui videntur, animas intellige quæ totæ in corpora se abdunt rur-

rursum vero emicantes effulgentesque sursum caliginem quandam & tenebras veluti cœnum excutientes: eas scito, quæ à morte è corporibus huc redeunt. quæ superne differuntur,, genij sunt hominum, quos sapientes dicunt. Conare autem vniuscuiuslibet vinculum quo cum anima constringitur perspicere. His ego auditis, accuratius spectaui stellas alias magis, minus alias fluctuãtes: quo modo in mari videmus differri hinc inde suberis taleas quibus retia indicantur. alias fusis conglomeratis similes motu agitari inæquabili & conturbato, neq; posse eum in recta cõstituere linea. Tũ vox ista dixit: Quæ recto & ordinato motu feruntur stellæ, eas ob bonam educationem & conueniẽs alimẽtum corporum, animis vti obsequentibus, & quorum bruta facultas non sit plane terrestris & cœnosa. Quæ vero sus deque crebro inæqualiter & conturbate vergunt, velut ruptis vinculis palpitantes: eas conflictari cum refractarijs & indomitis ob prauam institutionem ingenijs. & aliquando vincere, & ad dextrum redigere ea latus: interdũ flecti perturbationibus, & ad peccandi societatem pertrahi: rursum deinde eniti. nam copulam veluti frænum brutæ parti animæ iniectum, quando retrahit, pœnitentiam peccatis inducere & voluptatibus iniustis atq; intemperantibus. hanc esse dolorem ictumque animæ à principe parte illatum refrænante animam, donec ita castigata obtemperare discat, & cicurata pecudis instar absque ictu & dolore sentiat se tesseris argutis signisq; à genio duci. Atque hæc quidem, aiebat vox illa, sero & tarde ducũtur, constituunturq; in statu ipsas decente. Ex obsequentib. autem istis & menti vltro parentibus ab ortu & initio genij sui, sunt diuinæ illæ & bum numinibus colloquentes animæ. Qualis fuit * * Hermodori, Clazomenij anima: quam audiuisti nimirum corpore omnino deserto noctes diesq; multa peruagatã loca, rursum in corpus redijsse, cum præsens multis in longinquo dictis ac factis interuenisset: donec inimici corp[9] animæ vacuum prodẽte vxore nacti domi combusserunt. Hoc quidem verum non est. non enim egressa est è corpore anima: sed identidem concedens & laxans genio compagem, circumcursitationem admisit, vt is multa foris audita ac visa intro annunciaret. Qui vero dormiẽtis corpus cremauerunt, etiamnum in tartaro supplicium pendunt. Verum

Hermotimus est aliis.

hæc tu, adoleſcens, tertio poſt menſe plenius ſcies. nunc abi. Ego autem voce finiente, aiebat Timarchus, conuertens me videre volui quis loqueretur. ſed denuo graui capitis dolore correptus tanquam vi compreſſi, nihil ſentire, nihil intelligere eorum quæ circa me erant potui. deinde paulatim ad me rediens, vidi me in antro Trophonij apud introitum vbi initio procubueram, iacere. Atq; hæc eſt Timarchi fabula. Qui cum Athenas veniſſet, & tertio menſe poſt auditam vocem mortuus eſſet: Socrates, cum admiratione ducti rem ei narraremus, increpauit nos, quod non viuo Timarcho hoc feciſſemus: per enim libenter ſe auditurum iſta, & diligentius examinaturũ fuiſſe. Habes Theocrite expoſitam fabulam. Sed vide an non hoſpes quoque nobis exhortandus ſit ad hanc quæſtionem tractandam: eſt enim omnino diuinis conueniens viris. Quid, aiebat Theanor? Epaminondas ſuam ſententiam non profert, eadem inſtitutus diſciplina? Tum pater renidens: Tale, inquit, eſt eius ingenium, taciturnum, & caute ad loquẽdum ſe dans, audiendo & diſcendo inexſaturabile. itaque etiam Spintharus Tarentinus, cum eo heic non exiguum verſatus tempus frequenter dicebat, In neminem ſe hominem ſuæ ætatis incidiſſe qui & plura noſſet, & pauciora loqueretur. Itaq; tu quæ ſentis hac de re ediſſere. Ibi Theanor ita dixit: Timarcheam quidem narrationem, tanquam ſacram & inuiolabilem, aio dedicãdam eſſe numini. Miror autem ſi futuri ſint qui à Simmia dictis fidem denegent: & cum olores, dracones, canes, equos ſacros nominent, homines diuinos eſſe ac dijs caros inficientur: cum quidem deum nõ auium, ſed hominum amatorem cenſeant. Enimuero ſicut vir equorum ſtudioſus, non omnibus eandem equis curam impendit: ſed aliquem ſemper optimum eximium habens ſeorſim exercet atq; alit, & maiore quã cęteros amore proſequitur. ſic dij de nobis optimos veluti è grege notatos aliquos peculiari dignantur inſtitutione: nõ frænis aut habenis, ſed doctrina & teſſeris dirigentes: quarum vulgus & gregarij prorſus imperiti ſint. Nam neq; canũ plerique, indicia veſtigiorum, neq; equorum, artis equeſtris ſigna intelligunt: ſed qui didicerunt, quouis ſibilo aut plauſu percipiunt quid iubeantur, ac facile officium peragunt. Videtur autem mihi Homerus quoq; hanc noſtri generis differentiam;

Epaminondæ laus.

sententiam, quam dico, habuisse cognitam. Nam vatum alios augures, alios sacerdotes nominas, quosdã facit qui ipsorũ deorum colloquia intelligant, itaque futura prædicant.

Isthuc consilium Phœbo, glaucæq; Mineruæ
Arridens, Helenus persensit mente sagaci. &
Namque meas talis superûm vox venit ad aures.

Ilia. κ. 4. Ibid. 53.

Sicut enim regum & imperatorum sententiam exteri percipiunt è facibus quibusdam ardentibus, præconib. tubis: quam fidis & familiaribus ij coram exponunt. sic numen paucos per se, idq; raro, cõpellat: plerisque signa suggerit, e quib. signis diuinatio est confecta. Nam dij paucorum hominum vitam exornant, quos summe beatos & vere diuinos reddere volunt. Animi autem ortu liberati, & vacantes postmodo à corpore, vt liberi prorsus emissi, genij sunt, curam hominum gerentes, vt ait Hesiodus. Et sicut athletæ senectute eis vacationem artis largita, nõ omne tamẽ protinus abijciunt studium & curam corporis: sed delectantur cum alios exerceri vident, exhortantur, ijsq; præsto adsunt. ita confectis vitæ ærumnis animi ob præstantiam in genios versi, non plane despiciunt res humanas, hominumque rationes & studia: sed propicij ijs qui eundem finem affectant, adiuuant eorum conatus: incitantes & prouehentes, cum eos vident propinqua spe contendere ad finem, cumque iam attingere. Non enim quosuis genius arripit. Sed sicut de ijs qui natant in mari, eos qui in alto adhuc feruntur & procul à terra absunt, in terra stantes duntaxat spectant: litori autem appropinquantibus iam accurrentes & in aquam descẽdentes manu simul & voce succurrunt, eosque eripiunt. ita, amice, genius solet nos iã obrutos à reb. & multa corpora tanquã vehicula mutantes, ipsos eluctari & tolerare, propria expertos virtute seruare, & ad portum peruenire. Quæ vero per innumeros ortus ærumnis exactis grauib. anima, iam bene & alacriter circuitione absoluta, ad ipsum exitum laborat & periclitatur multo cum sudore enitens sursum: huic quin familiaris eius genius opituletur, non inuidet deus, sed volẽtem finit. studet aũt alius aliam seruare exhortãdo: & audit illa ob propinquitatẽ, ac seruatur: non obtemperans aũt, discedente genio, misere agit. His ita dictis Epaminondas in me intuens, Tibi quidẽ, inquit, Caphisia tempus adest iam in gymnasium eundi,

neq; destituendi familiares. nos Theanorem curabimus, & vbi visum fuerit concilium dimittemus. Tum ego: agētur, inquam, ista. sed parumper me præsente & Galaxidoro tecū colloqui cupit hic noster Theocritus. Colloquantur, inquit, bona fortuna: simulq; surgens ad anfractum porticus præcessit. nosq; circūfusi cœpimus eum ad societatem facinoris exhortari. Ille autem & probe sibi notū diem reditui exulum destinatum aiebat, & cum Gorgida amicis esse ad opportunitatem vsurpandam omnia composita, se autem nolle quenquam ciuium indicta causa occidere, non graui vrgente necessitate: præterea etiam ad multitudinem Thebanorum esse hoc vtile, inueniri quosdam facinoris innocentes: qui eo facilius citra suspicionem persuadere optima deinde possint. Hac sententia probata, frater ad Simmiam se recepit. Nos in gymnasium digressi amicos cōuenimus* atq; cum vno post alterum concertans, alia quæsiuit, alia composuit ad rem gerendam pertinentia. Vidimus etiam Archiam & Philippum vnctos ad cœnā abire. Metuens.n. Phyllidas ne ante cœnam Amphitheum tyranni interficerent, statim, atq; deducto Lysanorida rediјt, Archiam salutans, & de muliere quam is concupiscebat spem iniјciens, eam isthuc venturam, persuasit vt cum suarum libidinum socijs animo ocioso obsequeretur. Sub vesperam iā frigus se intendit vento oborto. ideoq; plerisque maturius domū se conferentibus, nos Damoclidam, Pelopidam, & Theopompum obuij facti ad nos recepimus, alij alios. nam statim traiecto Citherone diuulserant sese, & tempestas hoc eis conferebat, vt facie quisque velata citra metum per vrbem incederet. quibusdam etiam per portas intrantib. fulgur à dextra sine tonitru affulsit: quod videbatur securitatem portendere, ac gloriam & splendorem facinus illustre sine periculo confecturis. Cum omnes iam in domo Charonis essemus, numero duodequinquaginta, iam Theocrito in quodam conclaui seorsim hostiam mactante, fores vehementius cōcrepuerunt. venitq; mox quidā nuncians duos Archiæ apparitores pulsare ostium, festinanter ad Charonē missos, qui aperiri iuberent, indignarenturq; id non esse actutum factum. Turbatus heic Charon, aperiri illis statim iussit: ipse coronatus eis occurrens, tanquam qui sacrificasset & potaret, quæsiuit ex apparitoribus, quid vellent. alter eorum

Historia cæsorū Thebis tyrannorum.

eorum respõdit, Missos se ab Archia & Philippo, ipsum quã cel rrime ad se venire iubentibus, cumq; interrogaret, cur ita serio ipsum hoc tempore accerserent: Nihil, inquit apparitor, nobis præterea notum est. Sed quid renũciabimus eis? Nimirum, aiebat Charõ, me posita corona & veste sumta vos subsecuturum. nam si nunc vobiscum eam, quosdam turbabo, qui me captum duci putabunt. Sic ergo, dicebant, facito. nam & nos oportet custodibus vrbis mandatum aliquod magistratus adferre. Cum hi abiissent, & ad nos Charon esset ingressus, hæcque significasset: perterriti omnes sunt, indicium rei delatum esse putantes. & plerisq; suspectus erat Hipposthenidas, quasi qui conatus reditum exsulum opera Chlidonis impedire, infecta hac re & periculi iã tempore imminente indicium conspirationis detulisset præ metu. atq; hoc fiebat probabile, cũ in Charonis domũ se cum aliis non contulisset, totusq; videretur improbus & desertor. Nos tamen vniuersi Charonẽ censuimus ire debere, & vocantibus magistratibus obtemperare. Charon autem filium accersens, pulcerrimum ô Archedame Thebanorum, & in gymnasiis laborum studiosissimum, annos natum fere quindecim, sed æqualibus robore & magnitudine multo anteũtem: Hic, inquit, amici vnicus meus est filius, &, quod nostis, carus. hunc ego vobis trado, vosq; per deos omnes, omnes genios obtestor, si quid mala fide vobiscum agere me sentietis, vt eum nulla habita nostrûm ratione interficiatis. vos autem porro aduersus euentum vosmet parate viri, neq; committite vt à pessimis hominib. corpora vestra interficiantur re parum viriliter & sine decore gesta: sed vlciscimini hostes, inuictosq; animos patriæ seruare. Ista locuto Charone, magnitudinem quidẽ animi & probitatem hominis admirati sumus: sed quod suspectũ se nobis putabat, inique tulimus, atq; abducere filiũ iussimus. omnino autem, dicebat Pelopidas, non bono vsus consilio videre nobis Charõ, qui non aliam in domum transtuleris filium. quid enim attinet eum heic vna nobiscum deprehẽsum periclitari? atq; adeo etiamnum ablegandus est, vt si quid nobis aduersi contingat, generosus vindex in tyrãnos clam educetur. Minime gentium, aiebat Charon. sed hic manebit, & vna vobiscum in discrimine versabitur: nam ne hunc quidem expedit in potestatem hostium peruenire.

Fortis in patriam amor.

Tu vero, fili, etiam ante ætatē degusta certamina necessaria,& cum multis bonisque ciuibus pro libertate & virtute periculum adi. Multum quidem adhuc spei superest,ac fortasse aliquis nos deus respicit decertantes pro iusticia. Hęc Archedame verba hominis lacrymas multis excusserūt. Ipse nihil lacrymās,nihil emollitus,tradito in manus Pelopidæ filio,per fores exibat,dextrā vnicuiq; nostrûm iniiciens,& cohortans ad fiduciam. Magis etiam pueri admiratus fuisses alacritatem & confidentiā aduersus periculum, Neoptolemi æmulam.non enim expalluit,non pauit: sed gladium Pelopidæ extraxit atque comtemplatus est. Interim ad nos venit Diotonus Cephisodori amicus gladium gestans,& loricam ferream indutus.qui cum audiret Charonem ad Archiam esse vocatum, culpabat nostrā cunctationem,instigabatq; vt ad ædes iremus.fore enim, vt anteuerteremus eos subito irruētes:aut si res secus caderet,pręstare sub dio congredi cum hostibus incompositis & palātibus, quam in domuncula inclusos manere, donec apum examinis instar ab hostib. eximeremur. Sed & Theocritus vates instabat,quod ei sacra salutaria, pulcra, & securitatē spondentia euenissent. Cum iam nos armaremus & componeremus,redit Charon hilari vultu, ac renidēs,& in nos intuens: Bono, inquit, este animo: res periculo caret, & succedit probe. Archias enim & Philippus vt audiuerunt me vocatum adesse, iam vino graues, & animis iuxta ac corporibus dissolutis,ægre surgentes foras ad ostium processerunt. Heic cum dixisset Archias, Audimus ô Charō exsules in vrbem surrepsisse, inq; ea occultari: Ego non leuiter perturbatus, Vbinam,inquam,esse & qui dicuntur?tum Archias,Ignoramus,ait, ideoq; te venire iussimus, si quid tu fortasse certius inaudiuisses. Ego parumper veluti consternatus animum recolligens,rumorem ratiocinatus sum esse hoc indicium,nihil certi,neq; rem ab vllo consciorum elatam:nō enim domum eos ignoraturos fuisse,si quis rem compertā detulisset,sed alias suspicionem aut obscurum rumorem vrbem peruagatum ad eos peruenisse. Dixi ergo Archiæ: Viuente quidem Androclida sæpenumero memini tales rumores inanes & falsos sermones nobis obturbasse. nunc autem nihil tale audiui Archia: tamen, si iubes, inquiram, ac si quid dignum cura compererο, non patiar

id à vo

id à vobis ignorari. Plane, aiebat Phyllidas, nihil ô Charon hac de re nõ vestigatum & inquisitum relinque. quid enim obstat, quin nihil contemnamus, sed omna caueamus & obseruemus? expedit prudentes esse & tutos. simulque Archiam apprehensum in conclaue vbi potabant reduxit. Proinde viri nec essemus, sed deos comprecati exeamus. Hæc locuto Charone: diis vota fecimus, & inuicem nos cohortati sumus. Hora erat ea, qua maxime homines cœnæ vacant: & vẽtus sese intendens niuẽ tenuis pluuię guttulis permixtam edebat; itaque magna solitudo passim erat nobis per vicos euntibus. Qui in Leontidam & Hypatem (horum enim ædes erant vicinæ) mittebantur, tunicati ibãt, nihil armorum præter gladios secum gerentes. erant in his Damoclidas, Pelopidas, & Cephisodorus. Charon autem, Melon, & qui cum iis adorturi Archiam erãt, semithoraces induti, coronas gestabant densas, abiegnas alii, alii piceas: quidã & muliebribus induti amiculis, & ebrios simulantes qui cum mulieribus comesatum irent. At enim Fortuna maligna, Archedame, hostium molliciem & ignorantiam nostræ exæquans audaciæ atq; industriæ, actionemq; nostram ludi in morẽ scenici iam inde ab initio periculosis varians accidentib. in ipsum rei gerendæ articulum præcipitem & summo cum discrimine cõiunctum nostro casum intulit. Cum enim Charon ab Archia & Philippo domum reuersus nos ad facinus instrueret: ecce tibi venit Athenis epistola ab Archia sacerdote ad Archiam tyrannum amicũ vt (apparet) hospitemq; eius, reditum exsulum, & insidias, & domum quam subiissent, & nomina adiutorũ nuncians. Sed Archias iam vino fractus, & mulierum exspectatione dementatus, acceptam epistolam, cum tabellarius de rebus seriis scriptam diceret, In crastinum ergo seria inquiens, puluinari subiecit, poculumq; poposcit, & infundere iussit: crebro interim Phyllidam ad fores mittens speculatum an mulieres accederent. Hac spe conuiuium producente, superuenimus nos, & recta per famulos perrumpentes ad virorũ conclaute accessimus, paululũq; ad fores substitimus, singulos accumbentium contemplantes. Cæterum coronarum & vestiũ conspectus decipiens aduersarios, silẽtium fecit. Vt vero primus Melon per medium sese intulit manu capulo ensis admota: Cabirichus fabarum sorte archon

(magistratus id genus) creatus, prætereuntem brachio apprehendit, & exclamauit, Nonne hic est Melon, Phyllida? Huius itaq; Melo excussit manum, strictoq; gladio in Archiam ægre assurgentem irruens, non ante finem feriendi fecit quam necauit. Philippum Charon in collum vulnerauit: & poculis adiacentibus se defendere aggressum, Lysitheus à lecto in terram deturbans interfecit. Nos autem Cabirichum demitigabamus, orantes ne tyrannis vellet opitulari, sed patriæ liberandæ adiumento esse, homo sacer, & diis propter eam consecratus. cum autem ob merum nõ facile in mentem ei veniret quid vtile esset, & dubius animi surgeret perturbatusque, atque hastæ (quam pro more gerunt apud nos archontes) cuspidem obiiceret: ego mediam arripui & supra caput eleuaui, clamans vt dimitteret suæque saluti consuleret, alias percussum iri. Theopompus autem à dextra adstans, gladio eum feriit. & hîc, inquit, iace cum iis, quibus adulatus es. non enim tu liberatis Thebis coronam geres, neque porro diis sacrificabis, à quibus patriæ sæpenumero mala es imprecatus pro hostibus vota faciens. Occiso Cabiricho Theocritus, qui vna nobiscum aderat, sacram hastam statim è cæde rapuit. famulorum paucos resistere aggressos nos interfecimus: eos qui se cõtinebant, in conclaue inclusimus, quod nollemus eos dilapsos rem actam enunciare antequam sciremus an reliquis etiam sociis res successisset. Ii vero sic egerunt. Pulsauere qui erant cum Pelopida ianuam Leontidæ, ad quam tacite accesserant: & famulo qui exaudiuerat eos dixerunt, venire se Athenis, Leontidæ literas à Callistrato adferentes. is vbi renunciauit, iussusq; aperire amouit repagulum, paululumq; fores aperuit: confertim irruerunt, subuersoq; homine per aulam ad cubile accurrerunt. Leontidas vero confestim id quod res erat suspicatus, stricto pugione erupit ad vim profligandam: vir sane iniustus & tyrannicus, sed animi corporisque robore præditus. Non tamen sensit sibi lucernam esse subuertendam, & per tenebras cum irruentibus depugnandum. itaque in luce à nobis conspectus, simul atque fores aperuit, Cephisodorum in ilia ferit, moxque cum Pelopida congressus, seruos magno clamore inuocat. Hos autem Samidas & qui cum ipso erant represserunt, non ausos manum conserere cum nobilissimis & for-

fortiſſimis ciuium. Digladiabatur in ianua cubilis cum Leontida Pelopidas acriter, quæ arcta erat, & iacebat in medio Cephiſodorus animam agens, ita vt reliqui opem ferre Pelopidæ nõ poſſent. tandem noſter in caput accepto non magno vulnere, multis illatis deiecit Leontidam, ſupraq; calentem etiamnum Cephiſodorum iugulauit. vidit enim cadere hoſtem Cephiſodorus, & Pelopidæ dextram iniecit, reliquiſq; conſalutatis placide ſimul expirauit. Hoc confecto ad Hypaten contendunt, foribuſque eodem ipſis pacto apertis, Hypaten per tectum quoddam ad vicinos fugientem obtruncant. Inde ad nos properant, foriſque apud Polyſtylum conueniunt. Hîc mutuo dicta ſalute de rebus collocuti, ad carcerem contendimus. Tum Phyllidas carceris præfectum euocans, Archias, inquit, & Philippus iubent te continuo Amphitheum ad ipſos ducere. Ille vero & temporis abſurditatẽ conſiderans, & Phyllidam parum compoſite loqui animaduertens, vt pote adhuc calentem à certamine & æſtuantem, ſuſpicatus fraudem: Quando, inquit, ô Phyllida polemarchi hoc temporis ad ſe captiuum vocauerunt? quando per te? quam adfers teſſaram? Loquentis adhuc latus Phyllidas conto equeſtri, quem gerebat, traiecit, improbumque hominem proſtrauit: quem etiam interdiu calcauerunt & conſpuerũt haud paucæ mulieres. Nos foribus carceris diffiſis nominatim euocauimus, primum Amphitheum, deinde reliquos, vt quiſque cuique notus aut neceſſarius erat, captiuos. qui voce agnita læti è ſtratis in quibus humi procumbebant ſe proripuere, catenas ſecum trahentes. quibus vero pedes in ligno erant incluſi, ij manus intendentes obſecrabant ne relinquerentur. His ſolutis iam multi in vicinia habitantium accurrebant ſentientes quid actum eſſet, & gaudentes. Mulieres quoque, vt quæque è ſuis audiuit, non ſeruato Bœotico more vna ad aliam excurrerunt, & quid rei eſſet ex obuijs quæſiuerunt: aliæ patres aut maritos ſuos reperientes, ſecutæ ſunt. Neque prohibebat quiſquam. magnum enim apud obuios momentum faciebat earum miſericordia, lacrymæ, & obſecrationes caſtarum mulierum. Hoc modo rebus habentibus, ego audiens Epaminondam & Gorgidam iam cum amicis congregari ad Mineruæ, ad eos me contuli. Veniebãt autem multi confertim & boni ciues, ac

ſubinde

ſubinde plures confluebant. Itaque cum illis ordine ſingula vt geſta erant narraui, hortatuſque ſum vt in forum progreſſi patriæ opitularentur: ſimul omnes ciues ad libertatum publico præconio vocauimus. Turbæ coeunti arma ſuppeditabant cum ædes omnis generis ſpoliorum plenæ, tum tabernæ fabrorum gladiariorum vicinæ. Venit etiam Hippoſthenidas cum amicis & ſeruis, adſcitis qui tum forte ad Herculis feſtum aduenerāt Thebas tubicinibus. Statim vero alij è foro ſignum cecinerunt, alij aliunde, vndique aduerſarijs terrorem obijcientes. ita vt omnibus deſiſtentibus, alij etiam fumum edentes * ad Cadmiam fugerunt, ſecum trahentes etiam eos qui meliores dicuntur, ſolitos circa arcem & * pernoctare. Qui arcem tenebant, his incompoſite & trepide accurrentibus, cum nos in foro viderent nullibi quieſcere, vndique tumultus & ſtrepitus edi: de deſcendendo nullum iniuerunt conſilium; quanquam erant numero ad 1500. ſed metu periculi ſe continentes, Lyſanoridam prætexebant. Manere enim * illius diei. itaque hunc Spartani poſtea, vt rem comperenunt, pecunia multarunt. * Corinthi adepti ſtatim interfecerunt. Cadmiam autem nobis certo pacto inito reddiderunt, & præſidium abduxerunt.

Vide Pelopidam Plutarchi.

PLVTARCHI DE HERODOTI malignitate commentarius.

HERODOTI multos, Alexander, dictio & vt ſimplex, & nullo labore ac facile rebus ſeſe applicans decepit: plures etiam ingenium eius candidum falſo ſuſpicati ſunt fuiſſe. Non enim modo extremæ eſt, vt Plato ait, iniuſticiæ, videri iuſtum cum non ſis: ſed ſummæ eſt malignitatis ſimulando facilitatem & ſimplicitatem, iniquiſſimum ſe præbere. * maxime aduerſus Bœotos & Corinthios vſus eſt, ne alijs quidem parcens: exiſtimo debere me & maiores noſtros & ipſam veritatem tueri, in hac ipſa operis parte. nam qui alia eius mendacia & figmenta velit recenſere, multis opus habuerit libris. Sed quod ait Sophocles,

Perſuaſionis vultus eualet.----

maxime in gratioſa oratione & tantam vim habente, cum

alia absurda, tum indolem scriptoris occultare. Philippus quidem Græcis ab ipso ad T. Quinctium deficientibus dicebat eos læuiori sane, sed longiori iugo colla submisisse. At Herodoti malignitas est sane læuior & mollior quam Theopompi, magis autem attingit & lædit. Sicut venti per angustias occulte spirantes, molestiores sunt apertis. Videtur autem commodum fore, vt rudi Minerua delineemus; quæ communiter non puræ aut beneuolæ, sed malignæ narrationis quasi vestigia & notæ sint: deinde singula eorum quæ examinabimus eo collocaturi quo pertinet. Primum si quis in re narranda aliqua odiosissimis nominibus vtitur, cum in promtu sint molliora: (vt si quis Niciam diuino furore percitum dicat, cum nimis deditum diuinationi dicere liceat: aut Cleonis ferociam & insaniam, cum possit futilitatem) is non æquus est, sed fruitur iam modo loquendi. Deinde si quid vitij inest alias, quod ad historiam nihil facit: id scriptor arripiens, & in res nullo vsu admiscens narrationem extendit & per ambages circumducit, vt calamitatem alicuius aut flagitium vel actionem illaudabilem inserat: satis ostendit se maledicendo oblectari. Itaque Thucydides ne Cleonis quidem peccata, quæ plurima erant, perspicue recensuit. & Hyperbolum popularem oratorem vno verbo attingens, hominemque malum appellans missum fecit. Philistus etiam Dionysij in barbaros iniurias, quæ cum Græcis rebus connexæ non essent, vniuersas præterijt. Digressiones enim è narratione fabulis maxime permittuntur & antiquitatis explicationi: fieriq; ad laudandum debent. qui vero additamentum sermoni facit maledicta & vituperationes, videtur in tragicam incidere execrationem,

Indicia orationis malignæ.

Lib. VIII.

Pereas, qui calamitates hominum colligis.

Iam quod ab altera parte huic respondet, nemo non videt, bonum scilicet aliquod videri impune posse omitti. Sed tamen maliciose hoc fit, quando quod omittitur in locum incidit qui ad historiam pertinet. Illibenter enim laudare non est quam libenter vituperare honestius, fortasse etiam turpius. Quarum ego signum pono ingenij in historia scribenda parum æqui, cum duo aut plures vna de re sermones feruntur, deteriorem amplecti. Sophistis quidem concessum est lucri aut gloriæ causa sententiam peiorem sume-

ſumere defendendam. non enim fidem validam faciunt de rebus, & plerunque non negant gaudere ſe abſurdis & incredibilibus probabilitatem conciliando. Qui vero hiſtoriam ſcribit, debet quæ vera ſint ſcribere. de incertis meliora videntur rectius quam peiora prodi: & hæc ſunt qui omnino prætermittant. Verbi gratia de Themiſtocle Ephorus ſcribit, Eum Pauſaniæ proditionem & quæ cum regijs ducibus tractaret legiſſe, non tamen paſſum ſibi hoc perſuaderi, neque admiſiſſe Pauſaniam, à quo ad ſpei ſocietatem vocabatur. Thucydides id, vt plane damnatum falſi, omiſit. Porro de rebus quas geſtas conſtat, cauſa autē & inſtitutum actionis in obſcuro eſt, malignus eſt & iniquus qui in deteriorem partem coniecturas facit, vt Comici bellum à Pericle propter Aſpaſiam vel Phidiam incenſum fuiſſe dicentes: non animi magnitudine & ſtudio contendendi, retundere faſtum Peloponneſiorum, & nulla in re concedere Lacedæmonijs volente. Præclaris enim & laudatis factis atque rebus maligni cauſam qui ſubijciunt vitioſam, calumniandoque in ſiniſtras abducunt ſuſpiciones de latente eius qui rem geſſit conſilio, quando ipſum factum palam vituperare non poſſunt: (vt qui cædem Alexandri tyranni à Theba perpetratam non magnanimitati & odio malorum, ſed obtrectationi cuidā muliebri imputant: Catonemque aiunt mortem ſibi conſciuiſſe, quod metueret ne Cæſar ipſum turpi morte afficeret) hos liquet ad ſummam inuidentiam & nequiciam nihil ſibi feciſſe reliquum. Etiam in modo agendi narratio hiſtorica malignitatem admittit: vt ſi pecunia quis, non virtute rem confeciſſe dicatur, quod de Philippo nonnulli perhibent: ſi nullo labore, & facile, vt de Alexandro: non prudentia, ſed felicitate, vt Timotheum inimici pingebant dormientem, & vrbes vltro in retia eius ingredientes. Nam haud dubie magnitudinem & pulcritudinem actionum deminuunt, qui generoſe, laborioſe, per virtutem & ſua ipſorum opera autores earum egiſſe inficiantur. Porro qui aperte maledicere volunt * moroſitatem exprobrare, ferociam, inſaniam, niſi modum ſeruent. Hi vero oblique & quaſi ex abdito calumnijs tanquam ſagittis impetentes, deinde pedem referentes, eoque ſe velantes quod non credere dicunt quæ omnino credi volunt: dum malignitatem negant, vlte

vlterius etiam illiberalitatis sese obligant. Quibus affines sunt, qui vituperationibus laudationes aliquas apponunt. vt Aristoxenus, qui cum Socratem ineruditum, inscium, & libidinosum dixisset, addidit, Iniusticia tamen aberat. Sicut enim qui ex arte & callide adulantur, aliquando multis & longis laudationibus vituperationes admiscent leuiculas, veluti condimentum adulationi libertatem immittentes: ita malignitas vt fidem criminibus faciat, laudem simul ponit. Licebat autem plures etiam notas enumerare, sed hę sufficiunt ad ingenium moresque Herodoti qualia fuerint declarandum. Primum itaque à Vesta, quod aiunt orsus, Io Inachi filiam, quam omnes Græci à barbaris cultam diuinis honoribus, reliquisse multis maribus, & fretis maximis nomen à se ob gloriam censent, fontemque & principium nobilissimarum ac regiarum prosapiarum præbuisse: præclarus iste negociatoribus Phœnicibus se dedidisse ait, vitiatam à nauclero non inuitam, & metuentem ne deprehenderetur à suis grauida. Mentiturq; Phœnices hæc de ea tradidisse: & Persarũ narrationes ait testari, esse illã à Phœnicibus vna cum alijs raptam mulieribus. Mox sententiam fert de pulcerrimo & maximo Græciæ facinore, stulte inquiens bellum Troianum fuisse susceptum propter malam mulierem. Manifestum enim est, inquit, nisi ipsę voluissent, futurum non fuisse vt raperentur. Proinde dicamus deos etiam stulte fecisse, qui Spartanos ob violatas Leuctris Scedasi filias punjuerunt: & Aiacem ob vim Casandræ factam. Manifestum enim est, si Herodoto credimus, nisi ipsæ voluissent, non fuisse futurum vt violarentur. Atqui ipse ait Aristomenem viuum fuisse à Spartanis correptum. idemque postmodo Philopœmeni accidit Achęorum prætori. & Regulum Romanorum consulem ceperunt Carthaginienses: quibus non facile inueneris viros pugnaciores & bellicosiores. neque mirum hoc, quando pantheræ etiam viuæ tigres abripiuntur ab hominibus. Herodotus vero vim passas mulieres accusat, & raptoribus patrocinatur. Ita autem fauet barbaris, vt Busiridem sacrificijs istis, quæ feruntur, humanis, & hospitum nece absoluens, omnibusque Ægyptijs multum diuinitatis & iusticiæ suo quidem testimonio deferens, abominandum illud scelus atque scelesta parricidia in Græcos conetur auertere. Nam in secundo libro

Iûs raptio, initio Cle- ûs,

libro Menelaum ait cum à Proteo recepisset Helenã, magnisq; esset affectus muneribus, iniusticia omnes superasse homines, & improbitate. Cum enim nauigandi facultate destitueretur, cõmentum esse rem impiam, arreptisq; duobus pueruli incolarum, exta eorum inspexisse. ob hoc cum laboraret inuidia, & essent qui persequerentur, profugum nauibus recta in Africam fuisse auectum. Hæc narratio cuiusnam sit Ægyptiorum, equidem haud noui. Nam contra apud Ægyptios multi Helenæ, multi Menelao honores etiamnum apud eos habentur. Idem Herodotus vt sibi similis maneret, Persas ait à Græcis violationem masculi sexus didicisse. At quî Græcis Persæ huius impuritatis minerual debent, apud quos fere omnes alij scriptores consentiunt mares fuisse exsectos, antequam Græcũ illi attigissent mare. Græcos autem didicisse ab Ægyptijs pompas, solennes festiuitates, & cultum horum XII. deorum. Dionysi quoq; nomẽ (is est Bacchus) Melampodem ab Ægyptijs didicisse, & alios Græcos docuisse. mysteria quoq;, & Cereris sacrorũ initiationes ex Ægypto à Danais filiabus allatas. & verberari quidem Ægyptios ac lugere, sed nomina eorum nolle edere ac de numinibus os compescere. Herculem autem & Bacchum, quos Ægypti deos appellant, Græci homines qui consenuerint: nullibi istam adhibuit cautionem, quãquam Herculem quoque Ægyptium in dijs secundis ponit, Bacchum in tertijs: vt qui aliquod ortus sui principium habuerint, neque æterni fuerint. Sed tamen illos deos esse pronunciat, his vt caducis & heroibus parentandum putat, non sacrificandum vt dijs. Eadem de Pane etiam dixit: Ægyptiorum superbis nugis & fabulis sacra Græcorum maxime veneranda & casta subuertens. Neq; hoc satis atrox. Quin & Herculis genus in Perseum referẽs, Perseum, inquit, Assyrium fuisse Persæ aiunt: Doriensium autem duces videri possunt recta vt genuini ab Ægyptijs descendere, recensentes in maioribus suis Danaes & Acrisij maiores. Nam Epaphum, Io, Argum, Iasum, aliosque omnino omisit, hoc sibi studio ducens non modo vt alios Hercules Ægyptios & Phœnices faceret: sed vt etiam tertium hunc è Græcia patria eiectum in barbaros deportaret. At enim de priscis & doctis hominibus neq; Homerus, neq; Hesiodus, neq; Archilochus, neque Pisander, neque Stesichorus, ne-

Homicidia pro sacrificijs.

De dijs.

Lib. VI.

neque Alcman, neque Pindarus vllam habent mentionem Ægyptij aut Phœnicis Herculis: ſed vnum illum norunt Herculem noſtrum Bœotum & Argiuum. Iam de ſeptem ſapientib. quos ille ſophiſtas nominat, Thaletem à Pœnis oriundum ac barbarũ genere pronunciat. Dijs autem maledicens ſub perſona Solonis: Me, inquit, gnarum omne « numen inuidum eſſe ac tumultuoſum, de rebus humanis « interrogas. ſuam enim de dijs Soloni tribuens ſententiam, malignitatem impio ſermoni adiunxit. Pittaco idem in paucis & memoratu indignis vſus, quod maximum ille vir edidit factum ac pulcerrimum, id omiſit. Athenienſibus enim & Mitylæneis de Sigeo bellum gerentibus, Phrynoni Athenienſium duci ad ſingulare certamen prouocanti ſi quis congredi vellet, occurrit, reſtique circumiecto homine robuſtum ac magnum, interfecit. ac Mitylæneis magna ei dona offerentibus, coniecta haſta id duntaxat agri petijt, quo cuſpis pertigiſſet: locuſque is etiamnum Pittacium dicitur. Quid heic Herodotus? Cum eo loci perueniſſet, pro re à Pittaco bene geſta fugam Alcæi ponit, arma in prœlio abijcientis. bene facta non ſcribendo, turpiter acta non prætermittendo teſtimonium perhibens, qui ex eadem malicia naſci inuidiam & maleuolentiam alienis gaudentem incommodis aiunt. Secundum hæc Alcmæonidas, qui viros ſe præſtiterunt, patriamque tyrannide liberauerunt, proditionis inſimulans ait recepiſſe ab exſulio Piſiſtratum, & reduxiſſe in patriam pactis filię Megaclis nuptijs. puellam autem matri narraſſe, à Piſiſtrato ſe non vt fas eſt cognoſci. hoc ſcelus Alcmæonidas indigne tuliſſe, ac tyrannum eieciſſe. Ne autem malignitas eius minus in Spartanos quam in Lacedæmonios redundaret, vide vt Othryadam, in ſumma apud illos admiratione & honore habitum, fœdet. Vnum autem, inquit, de ccc. ſuperſtitem Othryadem ferunt turpe ratum Spartam redire ſocijs amiſſis, ibi ad Thyreas ſibi ipſi manum intuliſſe. Supra enim cum incertam fuiſſe vtrinque diceret victoriam, heic pudore Othryadis victos fuiſſe Lacedæmonios arguit. turpe enim fuit ei viuere victo: at victori ſuperuiuere pulcerrimum. Mitto nunc, quod Crœſum hominem indoctum, glorioſum, & ridiculum in omnibus faciens: ab eo capto Cyrum, qui prudentia & virtute ac magnanimi-

Solon. lib. 1.

Pittacus. Ibid.

Lib. V.

Alcmæonidæ, Lib. 1.

Othryades ibid.

Crœſus.

tate facile omnes reges excelluisse creditur, institutum atque officij admonitum scribit. Cumq; de Crœso nihil aliud laudabile testetur, quam multis cum ac magnis donarijs deos esse veneratum: hoc ipsum facinus impijssimum fuisse monstrat. Viuo enim patre Pantaleontem fratrem cum Crœso de regno contendisse. eo potitum Crœsum, vnum de socijs & familiarib. fratris in officina fullonis enecasse, donariaque ex eius pecunia facta dijs misisse. Deiocem quoque, qui virtute & iusticia regnum in Medos sibi parauit, simulatione iusticiæ id ait esse consecutum. Sed mitto barbara, quando magnam exemplorum copiam res Græcæ sufficiunt. Athenienses, & plerosque alios Iones ait nolle se Ionum nomine dehonestari, sed id fugere. qui vero se nobilissimos putarent, & ex ipso Prytaneo Athenis profectos, eos prolem è barbaris procreasse vxoribus, quarum parentes & liberos interfecissent. ideoque has legem tulisse, & filiabus quoque suis seruandam iniunxisse, ne vnquam cum marito cibum sumerent, aut eum nominatim cõpellarent: & qui nunc sint Milesij, eos ex istis ortos mulieribus. Postea subijciens Iones puros esse eos qui Apaturia celebrant: agunt, ait, omnes, Ephesijs demtis & Colophonijs. hos ergo sic nobilitate spoliat sua. Porro Pactyam qui Lydos vt deficerent à Cyro induxerat, vt dederent ait Cumæos & Mitylenæos precium pactos egisse: quantum, se ignorare. Scilicet præclarum est cum fatearis te precium ignorare, interim quasi probe comperta re tantam vrbi Græcæ infamiam impingere. Chios ait Pactyam ad se delatum ex Mineruæ poliuchi fano auulsum tradidisse, Atarneumque mercedis loco accepisse. At Charo Lampsacenus ætate prior, vbi de Pactya ei sermo est, nullum tale neque Mitylenæis neque Chijs flagitium imputat. Hæc autem sunt eius verba. Pactyes audito exercitum Persicum appropinquare, profugit primo Mitylenam, deinde in Chium: eumque cepit Cyrus. In tertio deinde libro Herodotus narrans Lacædemoniorum aduersus Polycratem tyrannum expeditionem, scribit Samios existimare & dicere, Spartanos ipsis gratiam rependere pro auxilio quondam ijs aduersus Messenios lato, ideoque & exsules reducere Samios, & in tyrannum bellum mouere. Lacedæmonios autem id negare, ac dicere, se non opitulandi, aut liberandi.

Deioces. *Iones.* *Spartani.*

sed

ſed vlciſcendi Samios cauſa eam ſuſcepiſſe expeditionẽ, qui miſſam ipſis à Crœſo crateram, rurſumq; ab Amaſide thoracem ſurripuiſſent. Atqui nullam ea tempeſtate vrbem ita & magnificam & tyrannis infenſam nouimus, vt fuit Sparta. Cuius enim thoracis cauſa aut crateris Cypſelidas eiecerunt Corintho & Ambracia, Lygdamin Naxo, Piſiſtrati filios Athenis, Sicyone Æſchinem, Thaſo Symmachum, Phocæ Aulin, Mileto Ariſtogenem, dominationẽ in Theſſalis euerterunt, Ariſtomede & Angelo opera Leotichidæ regis deiectis? de quibus alibi copioſius ſcriptum eſt. Si autem Herodoto credimus, nihil ſibi maliciæ, nihil ſtultitiæ fecerunt reliquum, qui pulcerrimam & iuſtiſſimam expeditionis cauſam abnegantes, faſſi ſunt ſe ob acceptæ iniuriæ memoriam, reique vilis magnam æſtimationem miſeros homines afflictoſque adoriri. Enimuero Lacedæmonios vtcunque tum ſub ſtylum ſuum venientes ibi pupugit. Corinthium autem, quæ heic quidem extra curſum narrationis erat, tamen obiter quoque arripiens turpiſſimo crimine & calumnia peſſima conſperſit. Hæc, inquit, „ expeditio vt fieret, ſtudioſe Corinthij adiuuerunt, quibus „ ipſis quoque contumelia erat olim à Samijs facta. res ita „ habet. Corcyreorum pueros CCC. primarios Periander Corinthi tyrannus ad Alyattem miſit caſtrandos. hos cum in ipſorum inſulam excenſionem feciſſent, docuerunt Samij in fano Dianæ ſupplices ſedere ac placentas è ſeſamo & melle ad edendum proponentes conſeruauerunt. Hoc contumeliam Samiorum in Corinthios appellat ſcriptor, ideoque hos ſtimulos Lacedæmonijs addidiſſe: nimirum quod Samij filios Græcorum mares relinqui obtinuiſſent. quod ſcelus Corinthijs ille tribuens, vrbem ipſo tyranno flagitioſiorem facit. Is quidem vltus fuit Corcyræos, qui filium eius interfecerant. Quid autem euenit Corinthijs, vt à Samijs pœnas expeterent, quod ij crudelitati & improbitati tantæ impedimento fuerunt? idque adeo * poſt tres ætates, vt memoriã acceptæ iniuriæ renouarent in eius gratiam tyrannidis, cuius, vt quæ grauiſſima ipſis fuiſſet exſtinctæ omnia monumenta & veſtigia abolendi finem nullum faciebant? Talis ergo fuit Samiorum in Corinthios iniuria. Qualis vero pœna Corinthiorum de Samijs expetitur? Equidem ſi vere iraſcebantur Samijs,

Corinthij Samij.

non instigare, sed dehortari potius Lacedæmonios ab expeditione in Polycratem debuerunt: ne tyranno deiecto Samij vnquam libertatem recipere possent. Quod autem maximum est, cur tandem Corinthij Samijs irascebantur qui voluerunt, non potuerunt etiam seruare Corcyræorum pueros Cnidios, qui seruauerunt eos & reddiderunt, non culpant? Et quidem hac de re Corcyræi non magnam habent Samiorum rationem, Cnidiorũ meminerunt, hisq; sunt apud ipsos honores, immunitates, & decreta. nam hi nauibus aduecti custodes Periandri è templo expulerunt, puerosq; ad se receptos Corcyram peruexerũt. vt Antenor Cretensis perhibet, ac Dionysius Chalcidensis libro de origine vrbium. Non autem vlciscendi Samios, sed à tyranno liberãdi causa Spartanos expeditionem suscepisse, ipsis Samijs testibus potest doceri. Tradunt enim Archiæ Spartano, cum is fortissime tum pugnans cecidisset, sepulcrum in Samo publice factum, idque à se honoribus affici. ideoque posteros etiam eius semper cum Samijs familiariter atque humaniter agere. quod ipsum Herodotus quoque testatus est. Idem libro quinto de præstantissimis Atheniensium ac principibus viris Glisthenem ait Pythiæ persuasisse, vt Spartanis semper falsa oracula redderet, quibus iuberentur Athenienses à tyrannis liberare facto pulcerrimo, & iustissimo tantam sceleris ac imposturæ annectens calumniam: deoque adimens vaticinium bonum atque verum, & dignum Themide quæ ei adsidere dicitur. Ait præterea coniugis suæ abusum permisisse Isagoram Cleomeni ad eam ventitanti. & more suo fidei parandæ gratia admiscens vituperationibus laudes aliquas: Isagoras, inquit, Tisandri F. familia fuit natus nobili, sed originem eius non habeo dicere. cognati quidem eius Ioui Cario sacrificant. ô hominem versuto & ciuili naso, qui ad Cares tanquã coruos Isagoram abominando reijciat. Aristogitonem vero non oblique iam, sed recta portis eiectum in Phœniciam proturbat, à Gephyræis originem eum trahere inquiens. esse autem Gephyræos nõ ex Eubœa aut Eretrienses, sed Phœnices: vt quidem ipse auditu acceperit. Sed cum Atheniensium à tyrannis liberationem adimere Lacedæmonijs non posset: audet turpissimo affectu pulcerrimum facinus cõspurcare. Mox enim ait Spartanos correptos fuisse pœnitentia,

Cleisthenes.

Isagoras.

rentia, quod adulterinis moti oraculis viros hoſpitio ſibi iunctos, promittentesque ipſis Athenas in poteſtatem tradituros, è patria expuliſſent tyrannos, ingratoque populo vrbem reſtituiſſent, Voluiſſe deinde eos Hippiam à Sigeo reuocatum Athenas perducere: ſed Corinthios eis obſtitiſſe, Soſicle narrante qualia egiſſent Cypſelus & Periander Corinthi tyrannidem gerentes. cum quidem ipſe nullum atrocius aut crudelius facinus retulerit, atque iſtam trecentorum emiſſionem: quos quia eripuiſſent Samij, ac ne caſtrarentur prohibuiſſent, ideo ijs vt contumelia affectos iratos fuiſſe Corinthios dixerat. Tanto tumultu ac diſſenſione malignitas eius plena eſt, in narrationes quacunque paſſim ſe inſinuans occaſione. In ſequentibus Sardibus geſta narrans, quantum potuit rem luxauit atque corrupit: naues, quas Athenienſes Ionibus qui à rege defecerant tutandis miſerunt, auſus malorum vocare initium, quod tot tantasq; Græcas vrbes à barbaris liberare conarentur: Eretrienſium autem obiter admodum faciens mentionem, magnumque eorum & præclarum facinus reticens, ac memorabile. Iam enim vt * circa Ioniam, confuſam, claſſe regia adnauigante, foras obuiam euntes Cyprios in mari Pamphylio pugna nauali deuicerunt. Poſt hæc retro conuerſi, nauibus apud Epheſum relictis Sardes adorti ſunt, & Artaphernem (qui in arcem confugerat) obſederunt, vt Miletum obſidione liberarent. quod & conſecuti ſunt: hoſtesque mirabili terrore perculſos inde amouerunt. ipſi multitudine obrutum ſe iri videntes receſſerunt. Hæc cum alij, tum Lyſanias Mallotes in Opere de Eretria ſcripſerunt. & conueniebat, ſi nulla alia de cauſa, ſaltẽ excidio vrbis eius & interitui accinere memorandum iſthuc & præclarum facinus. Herodotus vero etiam victos à barbaris eos in naues ait confugiſſe inſequente hoſte. cum nihil tale Lampſacenus prodiderit Charo, cuius ſunt verba. "Athenienſes autem xx. triremibus nauigarunt, vt auxilium ferrent Ionibus. & ad Sardes expeditione facta, omnia circa eam vrbem ceperunt, excepta munitione regia. his actis Miletum reuerterunt." Porro in ſexto libro Herodotus narrans quomodo Platæenſes Spartanis ſeſe dediderint, illi vero eos ad Athenienſes ablegauerint, vtpote finitimos, & defenſores non malos: ad-

Eretrienſes.

Platæenſes.

dit non quasi suspicionem aut opinionem, sed tanquam rem sibi compertam, Lacedæmonios non ita istud consilium beneuolentia erga Platæenses, vt studio laborem Atheniensibus incutiendi rem cum Bœotis habituris dedisse. Proinde nisi malignus est Herodotus, insidiatores fuerunt & maligni Spartani : stulti autem Athenienses, ita sibi imponi qui finerent : Platæenses vero non honoris aut beneuolentiæ causa, sed vt belli futura ansa in medium proiecti sunt. Sane plenilunium prætendisse, quod exspectantes ad Marathonem non venirent Atheniensibus suppetias latum Lacedemonij, dum pro re certa tradit, mendacio eos suo grauat. Non enim modo sexcenties alias illi exercitum eduxerunt & signa contulerunt initio mensis, non præstolati plenilunium: & parum abfuit quin ad hanc pugnam, sexta Boedromionis die commissam, venirent: adeo, vt cadauera etiam spectauerint ad locum prœlij iam præsentes. Et tamen Herodotus de plenilunio ista scripsit.

Marathonia pugna.

" Non poterant vero isto hæc tempore facere, quia violare
" legem nolebant. erat enim nona mensis dies qua die exire
" sibi licere negabant, orbe Lunæ non pleno. itaque pleni-
" lunium operiebantur. Tu quidem, Herodote, plenilunium transfers in principium mensis, quando Luna dimidio orbe fulget: vnoque conatu cœlum, tempora, & res omnes conturbas, professusque te res Grecas scribere, maxime autem Atticis operam impendere, ne pompam quidem cognouisti, quam solennem etiam num Athenienses ad Agram mittunt, gratias Hecatæ pro victoria agentes. Verum hoc facit pro Herodoto aduersus crimen quod ei obijcitur, magnam eum ab Atheniensibus propter adulationem accepisse pecuniam. Si enim his ista recitasset, non omisissent, aut neglexissent scelerosum istũ Pheidippidam qui è pugna veniens Lacedæmonios ad eam vocaret, biduo quidem (vt ipse ait) Athenis Spartam profectum. nisi forte Athenienses deuictis hostibus ad pugnam demum socios vocauerunt. Sane x. talenta Athenis dono venisse ipsi, Anyto rogationis autore Diyllus scripsit Atheniensis, homo in historia non contemnendus. Narranda porro Marathonia pugna Herodotum plerique aiunt ipso occisorum numero rei fidem derogasse. Scribit enim Athenienses Dianæ Agroteræ seu Agresti vouisse tot hœdorum victimam, quot barba-

barbarorum corpora strauissent: post pugnam autem, cum immensus videretur occisorum numerus, decreto hoc deam placasse, vt quotannis 10. se immolaturos promitterent. Verum his omissis, videamus acta post pugnam. Reliquis, inquit, nauibus retro actis barbari, receptis ex insula vbi reliquerant mancipiis Eretriensibus, Sunium flexerunt, cupientes Athenienses suo in astu aduentu anteuertere. Suspicabantur Athenienses id fieri Alcmæonidarum machinatione, qui de composito scutum Persis ostendissent, cum iam esset in nauibus. Hi ergo flectebant Sunium, &c. Hoc loco id dissimulemus, quod Eretrienses mancipia nominat, quibus nemo Græcorũ maiore audacia ac studio rem gessit, indigna passos sua virtutet. Neq; adeo magnam habeamus rationem calumniæ Alcmæonidis intentatæ, è quibus & familiæ maximæ constabant, & nobilissimi viri celebrabantur. Ipsius certe victoriæ de magnitudine actum est, finisque tam decantati facinoris ad nihilum redit, neque videtur certamen fuisse aut magnum aliquod opus: sed barbaris (quod inuidi aiunt, rem istam traducentes) leuis quædam accidisse offensio & exiguum incommodum. si quidem à pugna non fugerunt præcisis retinaculis, vento se quam longissime ab Attica prouehenti dantes: sed sublato scuto proditionis tessera, Athenas classe petunt spe capiendi, & per ocium Sunio circumnauigato, supra Phalerum in alto naues detinent. Primi autem & illustrissimi viri vrbe desperata * nam paulo post crimine soluit, aliosque proditionis reos facit. Esto scutum fuisse ostentatum. equidem ipso dempto hoc qui viderit nemo potuit esse. Fieri autem potuit nullo modo, cum Athenienses solidam obtinuisseut victoriam. & si factum fuisset, conspici à barbaris non potuit, fuga magnoque labore inter vulnera & tela in naues se proripientib. & locum quanta quisq; celeritate poterat deserentibus. Sed vbi rursum Alcmæonidas à se excusari simulat iis de criminib. quæ primus ipse hominum ipsis obiecit, sic loquitur. Ego autem hunc sermonem non admitto, Alcmæonidas Persis de cõposito clypeum extulisse, ac voluisse Athenienses in barbarorum & Hippiæ potestatem dedere. * cuiusdam incisi recordor, apprehendere ne an apprehensum dimittere velis. Ita enim accusas, mox patrocinaris: calumnias-

Post pugnam secuta.

que de viris illustribus perscribis, quas rursum diluas. Cui vero fidem derogas, nisi tibi? Nam ex teipso audiueras Alcmæonidas victis & fugientib. barbaris clypeum ostendisse. Quinetiam in his ipsis quæ pro Alcmæonidis abs te dicuntur, sycophantam te esse ostendis. Quippe si tibi aut magis, aut non minus infensi tyrannis videntur Alcmæonidæ quam fuerit Callias Phænippi F. Hipponici pater: quo loco pones coniurationem eorum, de qua in primis scripseras, auxilio eos Pisistrato fuisse, eumque ab exsulio ad tyrannidem reduxisse, neque ante exturbasse, quam is cum vxore non vt fas est rem habere culpatus fuit? Hæc ergo huiusmodi habent tumultus, & inter crimina Alcmæonidis intentata atque suspiciones Calliam Phænippi F. laudans, eique filium Hipponicum adiungens, qui ipso teste fuit vnus de ditissimis Atheniensium: fassus est se non re quicquam isthuc exigente, sed Hipponici demerendi gratia Calliam narrationi ingessisse. Cum autem nemo nesciat Arguios societatem & auxilia Græcis nequaquam denegasse, quando petiuerunt ne semper Lacedæmoniorum, quos habebāt sibi infestissimos hostes, cogerentur dicto esse audientes si sequerentur: causam Herodotus malignissime excogitatam subiicit, sic scribens. Postquam vero se in „ societatem adsciscí viderunt à Græcis Argiui, tum recusa- „ uerunt, vt quiescendi prętextum haberent: cum satis scirēt „ à Spartanis se in partem imperii admissum non iri. Et ait Artoxerxem postea temporis ab Argiuorum legatis, cum ad eum Susa venissent, hac de re fuisse admonitum: eumque dixisse, nullam se vrbem magis sibi amicam censere, quam Argos. Postea subiiciens more suo aliquam tergiuersationem, Ait nihil se certi hac de re scire. hoc scire, nemi-nem sine crimine viuere, neque Argiuos esse omnium de- „ terrimos. Ego autem dicere hoc, inquit, debeo, isque ser- „ mo valeat in quauis re. Nam & hoc dicitur, ab Argiuis, cum „ aduersus Lacedæmonios bellum male sustinerent, accer- „ sitū in Græciam fuisse Persam, quidquid potius tolerādum „ ratos quæ præsentem molestiam. Nonne autem sicut ipse * Æthiopem ait de vnguento & purpura dixisse, dolosas vestes esse Persarum: ita aliquis de ipso pronunciauerit, dolosas esse dictiones, dolosas dictionis Herodoteæ figuras,

Argiui.

Lib.7.

Perple-

Perplexa, nilq; sani, ambages omnia.

qui, ſicut pictores vmbris adiectis ſplendidiora faciunt quæ apparere debent: ita negando ipſas intendit calumnias, ambigendoque efficit vt ſuſpiciones altius inſideant. Argiui quidem ſi ob contentionem cum Lacedęmoniis de principatu & virtute Græcis ſe nõ adiunxerunt: non poteſt negari quin indignos ſe Hercule geſſerint & ſua nobilitate. Præſtabat enim Siphniis & Cythniis vt Græciam ii liberarent, quam vt cum Spartanis contendentes de imperio, tot tantaque certamina ſubterfugerent. Sin autem ii ſunt, qui Perſam contra Græcos acciuerunt quod bellum ipſis contra Lacedæmonios non ſatis commode ſuccederet: quî factum eſt quod Xerxe veniente non palam Medis ſe adiunxerunt: aut ſi in regis caſtra ſe noluerunt conferre, cur non Laconicam incurſionibus vexarunt, ipſi domi ſuæ relicti, aut Thyreas denuo tentauerunt, aut quouis alio modo Lacedæmonios adorti ſunt, & conturbauerunt? cum ſane magnum Græciæ damnum inferre potuiſſent, his impeditis ne cum tanto grauis armaturæ exercitu ad Platæas irent. Sed Athenienſes quidem hoc loco verbis Herodotus effert, ſeruatoreſque Græciæ appellat. recte hoc, & merito: niſi eorum laudibus multa maledicta admiſcuiſſet. Nunc eũ proditos ab aliis Græcis dicat Athenienſes: ſolos autem relictos, maluiſſe magnum in ſe facinus recipere & mortẽ oppetere, quam videre Græcos ad Perſam deficere reliquos, & cum Xerxa fœdus ferire: oſtendit ſe non hæc laudandorum Athenienſium gratia dicere, ſed Athenienſes ideo laudare, vt reliqnis omnibus Græcis male diceret. Quid vero attinet indignari, vbi acerbe, idque ad nauſeam vſque Thebanos & Phonceaſes ſubinde exagitat? quando etiam iis, qui pro Græcia periculum primi adiuerunt, proditionem vel ipſo teſte non probabilem aut euentum habituram exprobrat. & de Lacedæmoniis pro incerto ponit, ceciderintne in pugna aduerſus hoſtes, an vero hoſti ſe dediderint. exiguis mehercle indiciis ipſos ab iis qui ad Thermopylas ceciderunt ſeparans. Secundum hæc cum naufragium narraret, * quod accidit claſsi regiæ, vtque Ameinocles Cratinę F. Magnes magnum ex ea calamitate emolumentum perceperit, auri & pecuniæ immenſam vim nactus: ne hoc quidem à morſu ſuo immune prætermiſit. Verum, inquit iſte quidem "

» alias parum fortunatus, repertis opibus maiorẽ in modum
» locupletatus est. nam quod proli necem intulisset, id eum malum haud leuiter animi angebat. Quis non videat eum aureas istas inuentas opes, eiectasq; ad litus à mari diuitias propterea in historiã introduxisse, vt locum faceret in quo Ameinoclis cædem in prolem collocaret? Cum autem Aristophanes Bœotus scripserit quod pecuniã petens ab Atheniensibus nihil impetrauerit: aggressa autem cũ pueris disserere & scholam instituere à magistratibus fuisse interdictum ob rusticitatem eorũ & odium litterarum: aliud quidem certum rei nullum extat argumẽtum. Sed Aristophani Herodotus testimonium tulit, dũ alia falso, alia per * alia tanquam exosus Thebanos & aduersum eos iurgans vitupe rat. Thessalos ait ab initio necessitate compulsos ad Medos inclinasse. vere hoc, vt & cum ariolatus de aliis Græcis, futurum fuisse, vt proderentur ab iis Spartani: subiecit, Nõ volentibus quidem, sed necessitate coactis, vna post alteram capta vrbe. Thebanis tamen iusdem necessarii facti veniã non itidẽ facit. At enim Thebani 10. viros duce Mnamia in Tempe miserũt, & ad Thermopylas tot, quot poposcit Leonidas: qui & soli cũ Thespiensibus perseuerauerunt apud hunc, reliquis à circumuentione deserentibus postquã vero barbarus aditibus occupatis in montes peruenit, & Damaratus Spartanus ob hospitiũ fauens Apagino tũ paucorum in repu. dominationis præsidi effecit, vt is amicus & hospes regis fieret: Græci autem in nauibus erant, neq; terra quisquã accedebat. ita demum conditiones pacis acceperunt deserti, magna eos vrgente necessitate. Nã neq; mare & naues eis ad manum erãt vt Atheniensibus: neq; procul dissiti erant, vt Spartani penetralia Græciæ incolentes. cumq; sesquidiei spacio itinere ab ipsis absenti Medo cum solis Lacedæmoniis & Thespiensibus se in faucibus angustiarũ oppo suissent, succubuerãt. Verum hic scriptor ea est æquitate, vt cum dixisset Lacedęmonios ab omnib. destitutos sociis for tasse pactũ inituros fuisse cũ hoste: Thebanorũ maximum & pulcerrimum facinus oblitterare prorsus quia non pote rat, tamen veluti vitiosa causa & suspectione corrumpens,
» ita scripserit. Socii igitur qui missi erant, Leonidæ consili-
» um sequentes abierunt. Soli apud Lacedæmonios reman-
» serunt Thespienses ac Thebani. hi quidem inuiti & nolen-

tes.

De Thebanis.

tes: sed eos obsidum loco Leonidas retinebat. Thespienses admodum volentes, & qui nusquam se à Leonida discessuros dicerent & ijs quos secum habebat. An vero non prodit liquido se peculiari aliquo Thebanorũ odio affectum? quo impulsus non modo vrbem falso & iniuria vituperauit, sed etiam probabilitatem calumniæ aliquam parare, & curare ne omnibus hominibus videretur secum pugnantia dicere, sibique mendacij esse conscius, posthabuit. Nam cum dixisset Leonidam, quod sentiret non esse bene animatos, neque paratos ad subeundum periculum socios, iussisse discedere: paulo post subijcit Thebanos inuitos ab eo fuisse detentos. quos, si ad Medos inclinare animis credebat, etiam manere volentes debuit abigere. vbi enim nullo vsui sibi fore censuit, non alacres, quid attinebat pugnantibus permisceri suspectos? Neque vero res Spartanorum ita stultus fuit, vt trecentis suis quadringentos Thebanos armis instructos obsidum loco sibi putaret detinendos, hostibus maxime à fronte iam & tergo imminentibus. nam vt prius eos obsidum loco habens secum duxerit: certe ad extremum probabile erat eos contempto Leonida fuisse discessuros, & Leonidam magis veriturum ne ab his, quam ne à barbaris circumveniretur. Præter hæc quî non sit ridiculus Leonidas, si reliquos Græcos abire iubens, vt mortem sibi impendere præsentem intelligens, Thebanos detinuit, scilicet Græcis eos seruaturus, iam iam moriens ipse? nam si vere pro obsidibus hos, aut potius mancipijs circumduxit, non debuit inter perituros detinere, sed discedentibus Græcis eos tradere. Quę vna restabat causa cur Thebanos Leonidas noluisse dimittere diceretur, nempe vt vna secum eos perderet: hanc quoque Herodotus ipse* sustulit, de ambitione Leonidæ sic scribens. Hæc reputans Leonidas, volensque gloriam hanc solis Spartanis parare, socios dimisit: magis ob hoc, quam quod eorum diuersæ essent sententiæ. Extremæ vero stultitiæ fuit, à qua gloria socios arceret, in eius societatem pertrahere inuitos hostes. Cæterum non fuisse suspectos malæ fidei Thebanos Leonidæ, sed pro amicis habitos constantibus res gestæ demonstrant. Nam & Thebas venit exercitum ducens, & orans id impetrauit, quod nemo alius, vt in fano Herculis dormiret: & visum diuinitus oblatũ Thebanis exposuit.

posuit. Imaginatus fuit enim in mari se videre multis & asperis exagitato vndis illustrissimas & maximas Græciæ vrbes inæqualiter differri atque fluctuare: Thebas supra omnes alias ferri, & sublimes ad cœlum extolli, ac post subito euanescere. Atque hæc quidem similia erant eorum, quæ multo post tempore Thebis euenerunt. In pugnæ autem narratione Herodotus, Leonidæ etiam maximum facinus obscurauit, omnes dicens in angustijs iuxta Colonum cecidisse. Res aliter gesta est. Cum enim noctu se circumuentos à barbaris esse accepissent, recta in hostiũ castra agmen mouerunt suum, & fere ipsum regis tentorium, vt eo interfecto iuxta mortem oppeterent. venerunt ergo vsq; ad tentorium regis, obuios subinde trucidãtes aut in fugam vertentes. cum autem Xerxes in tẽtorio non inueniretur, quærentes eum in vastissimis castris ac vagantes, vix tandem à barbaris vndique circumfusis sunt occidione cæsi. Quos alios conatus & quæ alia dicta Spartanorum Herodotus prætermiserit, scribemus in vita Leonidæ. nihil tamen impedit quin heic etiam quædam ponamus. Certamen funebre Spartani Leonidæ egressuro in istud bellum egerunt, patribus & matribus vna proficiscẽtium spectantibus. Ipse Leonidas dicenti, Perpaucos tecum ad pugnã educis, Multos vero, inquit, vtpote morituros. Vxori interroganti proficiscentem ecquid mandaret, conuersus, Bonis, inquit, nubere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis iam cinctus ab hoste, cupiens duos genere sibi iunctos seruare, alteri epistolam dedit & emisit, alterum amandauit magistratibus Spartæ aliquid nunciaturum. sed & ille literas reijciens cum stomacho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: & hic apparitoris id munus esse fatus, scuto sumpto in acie adstitit. Hæc si quis alius omisisset, fortasse reprehensione posset carere. At qui Amasidis crepitum, aduentum asinorum furis, vtrium incrementum, multaque talia conduxisset & commemorasset: certe videri potest illa non incuria aut contemtu prætertiuisse pulchre facta atque dicta: sed quod quibusdam male vellet, essetque in eos iniurius. Thebanos autem ait primum cum Græcis coniunctos necessitate compulsos pugnauisse: credo, quia non Xerxes modo, sed etiam Leonidas haberet flagelliferos in suo comitatu, à quibus Thebani contra animi sententiam cogebantur

Leonidæ mors.

*

bantur

bantur pugnare. ac pugnasse quidem inuitos ait, qui disce-
dere poterant & fugere: vltro autem ad Medos inclinasse,
quibus nullus aderat auxiliarius. Post hæc scribit, reliquis "
ad Colonum contendentibus Thebanos ab ijs se auellisse, "
manusque intendisse ad barbaros, ac clamasse accedentes "
voce verissima, se Medorum rebus studuisse, regiq; aquam "
& terram præbuisse, nunc necessitate adactos ad Thermo- "
pylas venisse, & extra culpam esse de vulnere regi inflicto. "
Hæc eos fatos salutem impetrasse, cum Thessali etiam te-
stimonium ipsis perhiberent. En tibi tot verbis inter barba-
ricas conclamationes, omnigenos tumultus, fugas, insecu-
tiones exauditam causæ dictionem, & testium examen, &
Thessalos inter cædes & conculcationes in tantis angu- *Thessali.*
stijs Thebanis patrocinantes. nimirum quod hos Græcia
vsq; ad Thespias potitos Thebani nuper pugna superatos
eiecerunt, occiso eorum duce Lattamya. ita enim tum in-
ter Thessalos & Thebanos res erat, amicitia nulla aut be-
neuolentia. Sed tamen Thessalis testimonio iuuantibus "
quomodo Thebani euaserunt? Alij eorum, inquit, acce- "
dentes à barbaris sunt obtruncati: plures etiam mandato "
Xerxis notis regijs compuncti sunt, initio facto à duce eo-
rum Leontiada. Atqui non fuit Leontiades dux Thebano-
rum in Thermopylis, sed Anaxãder: vt Aristophanes è ma-
gistratuum commentarijs docuit, & Nicander Colopho-
nius. Neque agnoscit quisquam hominum ante Herodo-
tum compunctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc
aduersus calumniam erat futura defensio, debebantq; glo-
riari ob istas notas Thebæ, quod Xerxes statuisset ipsos eo-
dem modo tractare, quo inuisissimum sibi Leonidã. siqui-
dem huius mortui corpus Xerxes contumeliose habuit, il-
los viuos compunxit. Sed enim qui è crudelitate in Leoni-
dam demonstrat maxime omnium hominum Leonidæ vi-
uenti iratum fuisse Xerxem: Thebanos autem Medorum
rebus studẽtes & apud Thermopylas fuisse notis compun-
ctos, & tamen postea apud Platæas Medis alacriter fauisse:
videtur mihi in morem Hippoclidis istius pedibus in men-
sa gesticulantis veritate ob ineptam saltationem amissa di-
cturus, Non curat hoc Hippoclides. Libro octauo ait Græ-
cos metu captos fugam ab Artemisio in Græciam medita-
tos, Euboensium orantium vt exiguum temporis spacium
mane-

Themistoclis factum. manerent, dum familiam exponerent, nullam habuisse rationem: donec Themistocles accepta ab Euboensibus pecunia Eurybiadem & Adimanthum Corinthiorum ducem impertijt. hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non sociæ vrbis, sed Medis fauere suspectæ ciuis, tamen Artemisij facta mentione exclamat:

Vbi filij Atheniensium
Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra pugnasse dicens. Neq; heic malignitati animi sententiam pugnasse dicens. Neq; heic malignitati finem statuit. Fatētur omnes homines fere, Græcos etsi naualibus prœlijs victoriā obtinerent, tamen Artemisio barbaris cessisse audita clade ad Thermopylas accepta. neque enim expediebat ibi morari & mare custodiri, cum hostis iam intra Pylas peruenisset, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Græcos facit nondum audita Leonidæ morte
» fugam molientes, his adeo verbis: Male autem accepti, &
» haud minime Athenienses, quorum nauium dimidium erat
» confractum, fugam in Græciam meditabantur. Liceat sane ei discessionem ante conflictum sic appellare, aut potius hoc probro adficere. ita quidem odiose huic vocabulo inhæret, vt & ante, & nunc, & mox rursum fugam nominet.
» Ad barbaros, inquit, statim secundum hæc naui venit vir
» Hestiæensis fugam Græcorum ab Artemisio factam nun-
» cians. Illi, quod incredibilis res videbatur, nuncio in custo-
» diam dato, naues celeres speculatum miserunt. Quid ais tandem? Fugere tanquam victos dicis, quos post pugnam hostis non credit fugere, sciens superiores multo fuisse? Iam par est homini huic credi de viro aliquo aut vrbe scribenti, qui vno verbo victoriam Græcis adimit, trophæumq; deijcit, & inscriptiones quas illi posuerunt apud Mineruam Orientalem, fastum pronunciat esse inanemq; iactantiam? epigrammatis hæc est sententia:

Cecropia hoc quondam in pelago cum classe iuuentus
Deuicit populos omnigenos Asiæ,
Medorum perijtq; exercitus: ista trophæa
Protinus erexit virgo Diana tibi.

Porro

Porro in prœlijs nõ indicans ordinem Græcorum, & quem quæque ciuitas in pugna nauali tenuisset locum: in discessu (quem ipse fugã appellat) primos ait nauigasse Corinthios, vltimos Athenienses. Oportebat profecto non nimis insultare Grȩcis Medorum partes amplexis hominẽ qui ab alijs Thuryus habitus ipse se inter Halicarnassenses refert, qui cum essent Dorienses, vna cum gynæceo in bellum contra Græcos sunt profecti. Ille vero tantum abest vt necessitates prius recenseat eorũ qui ad Græcos defecerunt: vt de Thessalis quoque narrans, misisse eos ad Phocenses, quibus cum illis inimicitiȩ & bella intercedebant, policitosq; regionem ipsorum ab omni damno immunem præstituros, mercede L. talentorum accepta, hæc de Phocensibus scripserit. Soli enim Phocenses istis in locis non inclinabant ad Medos: nulla alia de causa (quantum ipse cõiectura assequor) quam quia oderant Thessalos. qui si Græcorum rebus studuissent, arbitror Phocenses Medis se adiuncturos fuisse. Atqui paulo post ipse dicit, XIII. Phocicas vrbes à barbaro fuisse combustas, euastatum agrum, incensum quod Abis erat templum, viros & mulieres interfectos, nisi qui fuga in Parnassum euasissent. Et tamen eos qui sustinuerunt extrema ne proderent honestatem, eodem ponit loco cum ijs, qui promtissime Medum secuti sunt. Ac cum Phocensium facta nõ posset culpare, causas malas & suspiciones stylo fingens aduersus illos sedit, premensq; non ijs quȩ egerunt: si nõ visum fuit iudicium de animo eorũ Thessalis permittẽdum, qui inhabitabãt eorum ditioni, ab alijs omnibus proditionis insontes iudicatos. Iam si quis Thessalorum ad Medos defectionem aggressus excusare, diceret non sua voluntate eos ita egisse: sed odio Phocensium, quos viderent Græcis se adiungere, ipsos præter animi sententiam Medi partes fuisse secutos: nonne turpissime is adulari videretur, & in aliorum gratiam malis factis bonas causas affingendo veritatem peruertere? equidem puto. Quî ergo non aperte calumniari putetur, qui non ob virtutem Phocenses optima delegisse ait, sed quia contrariũ sentire Thessalos viderent? neq; enim ad alios hoc commentum, vt aliâs solet, autores refert, sed ipsum se hoc ait cõijciendo inuenisse. Oportebat ergo certa argumenta proferre, quibus ei persuasum fuisset eos qui similia optimorũ factis ȩdunt, eadem cum pessimis

De Phocensibus & Thessalis.

sequi

sequi consilia. Nam quod de inimicitijs adfert, ridiculum est. Neque enim Ægineta cum Atheniensibus, neque Chalcidenses cum Eretriensibus, neque Corinthios cum Megarensibus discordia à societate Græcorum abstinuit. neque, rursum Thessalos punientes infestissimi Macedones ab amicitia cum barbaro euerterunt. nam priuatas inimicitias commune obruebat periculum, vt reliquis animi affectionibus excussis aut honestati virtutis studio, aut vtili necessitatis impulsu quisque animum adiũngeret. Enimuero post necessitatem illam, quæ ipsos coegerat Medis parere, rursum ad Græcos se contulere Phocenses. Idque de ijs Laocrates Spartanus palam testatus est: atque ipse Herodotus veluti vi adactus in Plataica re fatetur Phocẽses etiam Græcis adfuisse. Neq; mirum videri debet, eum acerbe insectari eos qui aduersam pertulerunt fortunam: quando etiam hos qui interfuerunt rei gerendæ, vnaque cum Græcis salutem suam periclitati sunt, inter hostes & proditores numerat. Naxios ait tres naues barbaris auxilio misisse, vnum autem de triremium præfectis Democritum persuasisse ciuibus, vt reliqui Græcorum causam amplecterentur. Adeo laudare sine vituperio non potest Herodotus, vt si vnum hominem laudet, male audire totam ciuitatem aut populum oporteat. Testimonium contra eum dicunt de vetustioribus Hellanicus, de recentioribus Ephorus, alter sex, alter quinque nauibus ipsos Naxios auxilio venisse Græcis scribentes. Et ipse Herodotus planissime arguit hæc à se fingi. Nam Naxiorum annalium scriptores aiunt ante quoque Megabatem fuisse ab ijs repulsum, cum ad insulam cum cc. nauibus accederet: & Datin post ducem profligatum ab ijs, cum incendio ipsis malefecisset. Quod sit, vt alibi Herodotus dixit, vrbem ipsorum barbari combusserunt, hominibus fuga in montes salutem consecutis: nimirum iustam causam habuerunt Naxij auxilium mittendi ijs qui patriam ipsorum perdidissent: non potius adiuuandi eos qui publicam libertatem protegebant. Non laudandi autem Democriti, sed Naxijs infamiam parandi causa hoc mendacium eum composuisse inde apparet, quod Democriti præclarum facinus remque pulcherrime gestam ita præterijt, vt ne verbo quidem vno attingeret. quam Simonides hoc epigrammate illustrauit:

Naxij. (margin)

Lib. V. * (margin)

Tem-

Tempore quo Graiûm robur Salamina sub amplam,
Cum Medis pugnam substitit in pelago:
Tertius ante alios ductor Democritus iuit,
Barbaricas victor quinque ratesque tulit.
5 *Ceperat & sextam: sed barbarus impetu grandi*
Victoris trepidiam de manibus rapuit.

sed quis pro Naxijs indignetur? Equidē si sunt, quod non nulli aiunt, antipodes inferiorem terræ partem versis aduersus nostra vestigijs incolentes, ne illis quidem puto inauditum esse Themistoclem, & consilium Themistoclis, quod cum Græcis persuasisset vti ante Salaminam nauali prœlio decernerent, victo barbaro in Melita templū consulentis Dianæ dedicauit. Hoc Themistocli scitus iste scriptor quantum in ipso fuit adimens, gloriamque in alium transferens, in hæc verba scribit: Heic Themistoclem cum in nauim venisset, interrogauit Mnesiphilus vir Atheniensis, quidnam constituissent. cumque audiret decretum esse vt naues ad isthmum reducerentur: ac nauale prœlium ante Peloponnesum committeretur: dixit, Non ergo tu, Themistocles, si illi naues à Salamina abducent, vnquam pro patria propugnabis. quiuis enim suam vrbem petent. Et paulo post: Sed si quid restat consilij, ito, & quæ decreta sunt confundere conare: si qua ratione Eurybiadi possis persuadere vt maneat mutato instituto. Deinde subijciens, Themistocli perplacuisse hanc admonitionem, nulloque cum dato responso, aut Eurybiadem illico abiuisse, his ipsis verbis sic loquitur. Proinde adsidens ei Themistocles exponit quæ è Mnesiphilo audiuerat, sua esse fingens, & alia addens. Vides vt Themistoclem improbitatis notet, sibi eum arrogare dicens quod esset Mnesiphili. Amplius etiam deridens Græcos, Themistoclem ait non potuisse perspicere quid in rem esset, sed in eo cæcutijsse. cum quidem ob prudentiam ei nomen Vlyssis factum fuerit, Artemisiam autem, Herodoti ciuem, nemine docente ipsam sua sponte re excogitata sic Xerxem monuisse: Non diu poterunt tibi Græci resistere, sed dissipabis eos, diffugientque per oppida. neque verisimile est, eos te terrestres copias in Peloponnesum adducente quieturos, aut in earum curam incubituros, vt pro Atheniensibus nauale prœlium obeant. Si vero confestim properes nauale prœlium committere,

Themistocles.

Artemisia.

 me-

metuo ne classiarij tui detrimentum passi, etiam terrestribus grauiter incommodent. Nihil præter versuum mensuram defuit Herodoto, quin ex Artemisia Sibyllam faceret, ita exacte vaticinantem futura. Itaque Xerxes etiam liberos suos ei Ephesum deducendos tradidit: oblitus, quantam apparet, Susis mulieres secum abducere, siquidem muliebri comitatu ij indigebant. Verum de Herodoti mendacijs non est nobis rationes ineundi propositum. in ea duntaxat inquirimus, quæ mentitus eo est, vt alienæ gloriæ detraheret. Ab Atheniensibus ait narrari, Adeimantum Corinthiorum ducem iam cum hoste manus conserturum tanto fuisse metu perculsum, vt non puppi obuersa antrorsum, aut paulatim per pugnantes se subducens, sed aperte sublatis velis profugerit, auersis secum omnibus suis nauibus. huic iam sub finem oræ Salaminiæ occurrisse nauim vniremem, & quendam ex ea sic locutum fuisse: Tu quidem, Adimante fugis proditis Græcis: illi tamen vincunt, & ex voto hostibus sunt superiores. Haud dubie nauicula illa de cœlo fuit delata. quid enim impediebat quin tragicam machinam attolleret, qui omnibus alijs in rebus tragicos sua iactantia superaret? Ergo fidem habens Adimantus, ad classem redijt, cum iam res confecta esset. „ Hic, inquit, rumor ab Atheniensibus est diditus. Corin„thij negant, seque in nauali pugna inter primos ponunt „ testimonio illos iuuante reliqua Græcia. Talis est multis etiam alijs in rebus Herodotus, diuersa de diuersis crimina spargens, vt ne quem plane videretur damnasse. Ita heic quidem id sibi reseruauit, vt calumnia credita Corinthij, repudiata Athenienses male audirent: cum interim de vtrisque mentiatur. Certe Thucydides Spartæ faciens Atheniensem legatum Corinthio respondentem, & multa de Medico bello splendide iactantem ac Salaminio nauali prœlio, nullum proditionis aut deserti ordinis crimen Corinthijs refert. Neque enim probabile erat hæc Athenas Corintho obijcere flagitia, cum secum eam & cum Sparta tertio loco viderent insculptam donarijs quæ erant de barbaris dedicata: & in Salamina concessissent Athenienses, vt Corinthij prope vrbem suorum cadauera humarent, tanquam hominum qui se præclare gessissent: inscriptione etiam hac posita,

Adimantus & Corinthij.

Lib. I.

Hospes,

Hoſpes, aquoſa olim nobis eſt culta Corinthus:
Inſula nunc condit paupera aqua Salamin.
Hic Pœnûm naues, Perſas Medoſq; prementes
Tutati bene te, Græcia diua, ſumus.

5 Et honorarium in iſthmo ſepulcrum ſic eſt inſcriptum:

Nos ſitam in extremo diſcriminis Hellada cunctam
Tutati noſtris condimur heic animis.

quin & Diodori Corinthiorum de trierarchis vnius in fano Latonæ repoſitis donarijs hoc eſt inſcriptum:

10 *Arma hæc Latonæ, pugnæ monumenta marinæ*
Dedicat, à Medis hæc Diodorus habet.

Ipſe quidem Adimantus, quem Herodotus crebro inſectatur, ſolumque omnium imperatorum ait fugiendi cauſa ab Artemiſio auectum, neque hoſtes ſubſiſtere toleraſſe, vide 15 in quanta ſit gloria,

Cuius ſeſe opera redimiuit Græcia ſerto
Libero, Adimantus conditur hoc tumulo.

Nam neque mortuo probabile eſt homini timido & proditori tantum honoris habiturum quemquam fuiſſe: neque 20 filiabus ſuis auſus fuiſſet nomina ponere Nauſinicam, Acrotinium, Alexibiam: filio Ariſteam: niſi quid ipſe in ea pugna illuſtre & memorabile egiſſet. Iam ſolas Corinthiorum mulieres præclarum illud & diuinum feciſſe votum Veneri, quo petierunt vt dea maritis ipſorum amorem pu-25 gnæ aduerſus barbaros immitteret: non tantum non eſt probabile Herodoti ætate fuiſſe ignotum, ſed ne poſtremis quidem temporibus obſcurum fuit. Peruulgata enim res manſit. & Simonides inſcriptionem fecit, æneis imaginibus poſitis in fano Veneris, quod Medea condidiſſe per-30 hibetur: ab alijs, petens vt mariti amore Iaſonis ipſam Venus ſolueret ab alijs, vt is amore Thetidis deæ liberaretur. Inſcriptio hæc eſt:

Has Veneri matres ſtatuas poſuere Ephyreæ
Pro Græcis, forti proq; ſuo populo.
35 *Nam non arciferis Medis Venus Hellados arcem*
Prodere, ſic votis rite vocata, volet.

Hæc potius ſcribere oportebat & commemorare, quam Aminoclis cædem proli ſuæ illatam inculcare. Poſtquam abunde criminibus Themiſtocli interatis ſatiatus vtcunq; fuit, dum illum clam alijs ducib. ait nullum feciſſe furandi

& compilandi insulas finem: tandem coronam victoriæ ipsis palam abstrahens Atheniensibus, Æginetis imponit, ita scribens. Græci cum ad Delphos mitterent manubiarum primitias, communiter è deo quæsiuerunt, an eas plenas & placentes accepissent. ille respondit, se habere à reliquis Græcis, sed nō item ab Æginetis. ab ijs enim se donarium exspectare, vt qui rem Salaminio prœlio omniū gessissent optime. Ecce autem, non iam Scythis, aut Persis, aut Ægyptijs sua figmenta inscribit, sicut Æsopus solet coruis & simijs: sed laruam Apollinis Pythij induens, Athenas à præcipua rei ad Salaminam gestæ laude detrudit. Idem cum Themistocli secundus inter optime re gesta laudandos deferretur ab omnibus alijs ducibus locus, quod horum quiuis sibi primas, Themistocli secundas adsignaret partes, & iudicium absolui non posset: cum deberet ambitionem imperatorum reprehendere: omnes ait Græcos inde soluisse, quod ob inuidiam nollent Themistocli primas deferre. Restat nonus, isque vltimus liber, in quo omne suum reliquum virus in Lacedæmonios & nobilissimam illam ad Platæas pugna partam gloriam effudit. Scribit enim, initio Spartanos metuisse, ne Mardonium sibi hoc sinerent persuadere Athenienses vt ipsos desererent. Isthmo autem munito, eos iam omnia Peloponnesi in tuto esse ratos, reliquos etiam facile contempsisse, domique dies agitasse festos, & Atheniensium legatis illusisse, ac per iocum detinuisse. Quomodo ergo factum est, vt Sparta ad Platæas proficiscerentur viri 100. quorum quisque secum heilotas septem duceret? aut quomodo tam grandi periculo se obijcientes vicerunt, deieceruntque tot hominum millia? Audi vero causas probabiles. Forte, inquit, Spartæ tum peregrinabatur Tegeates quidam, nomine Chileus, cui amicitia & ius hospitij cum Ephoris quibusdam intercedebat. is ergo Spartanis persuasit, vt exercitum emitterent. monens istam isthmi munitionem, qua Peloponnesum intercepissent, nullius fore momenti, si Mardonio se Athenienses adiunxissent. Hoc ergo consilium Pausaniam cum exercitu ad Platæas eduxit. Quod si Chileum istum Tegeæ aliquod priuatum negocium occupasset: actum scilicet erat de Græcia. Rursus quia nesciebat quo modo ageret cum Atheniensibus: sursum deorsumq; eam iactat

De Æginetis.

De Plataica pugna.

Athenienses.

iactat ciuitatem, Ait eos de ſecundo loco cum Tegeatis in contentionem ingreſſos, mentionem Heraclidarum feciſſe, & acta aduerſus Amazones protuliſſe, vtque ſepeliuerint Peloponneſios qui ſub Cadmia occubuiſſent: denique etiam ad Marathonem vſque ſermone deſcendiſſe: cum ambitioſe iſta proferentes, tamen contentos ſe fore oſtenderent ſiniſtri cornus præfectura. paulo poſt ait Pauſaniam ijs & Spartanos de principatu conceſſiſſe, hortatuſque fuiſſe, vt in dextro cornu contra Perſas pugnarent, ſiniſtrumque ipſis darent, qui ſe imperitos pugnæ aduerſus barbaros excuſarent. Eſt vero ridiculum non velle pugnare in hoſtem, niſi cum eo pugnare conſueueris. Cæterum reliquos Græcos in alia à ducibus tranſlatos caſtra, cum eſſent victi: equitatum ait non ſine lætitia fugiſſe ad Platæenſium vrbem, itaque ad Heræum perueniſſe. Quo quidem loco & contumaciam, & ordinum deſertionem, & proditionem vniuerſis fere obijcit. Ad extremum inquit ſolos Lacedæmonios & Tegeatas cum barbaris, Athenienſes cum Thebanis congreſſos depugnaſſe: reliquas ciuitates ex æquo omnes laude victoriæ defraudans, dum pronunciat neminem certamini ſocium ſe adhibuiſſe, ſed armatas deſediſſe omnes, proditis & deſertis qui pro ipſis depugnabant. Sero quidem Phliaſios & Megarenſes audito Pauſaniam vincere, accurriſſe, cumque in equitatum incidiſſent Thebanum, temere perijſſe. Corinthios pugnæ non interfuiſſe. parta victoria dum per colles properant, euitaſſe Thebanorum equites. Nam Thebani fuſis barbaris equitatu ſuo præcedentes, prompte fugientibus opem ferebant. nimirum vt pro impreſſis apud Thermopylas notis gratiam ijs referrent. Cæterum Corinthij in Plataica aduerſus barbaros pugna, quales, quo loco fuerint, quem finem conſecuti, audire licet Simonidem ſic canentem:

In medioq́ Ephyre quos miſit diues aquarum
Fontibus & belli munera gnara manus:
Quiq́ vrbem Glauci pulcram tenuere Corinthum,
Indicium antlati grande laboris habent
Auri, quod miramur in æthere: at decus ipſis
Et fama augetur nominis, & generi.

Hæc enim non Corinthi vt qui artem demonſtraret, aut

 carmen

carmen in vrbis laudem conderet, sed vt qui propter facinora ista elegias scriberet, composuit. Sed Herodotus, dum anteuertere vult hanc obiectionem, qua aliusuis interrogando vtens mendacium eius euinceret, quærens vnde tot Polyandria, arcæ, & monimenta mortuorum, vbi etiamnum Platæenses in præsentia Græcorum parentant * turpius, nisi fallor quam proditionis crimen gentibus eo modo impegit. Sic enim loquitur: Reliquorum quæ visuntur apud Platæas sepulcra, audiui ego turpitudine motos quod è pugna profugissent, vnumquenq; inanem condidisse tumulum, posteritatis causa. Hanc proditionem & desertionem pugnæ solus hominum omnium inaudiuit Herodotus. Pausaniam enim, & Aristidã, & Athenienses & Lacedæmonios fefellerunt Græci qui se subduxissent è periculo. ac neque Æginetas ipsis aduersarios inscriptione excluserũt Athenienses: neq; Corinthios arguerunt, quod ante partam victoriam a Salamine fugissent, contra testimonium Græcia perferente. Equidem Cleadas Platæensis, decẽ post Medicum bellum annis gratificans (vt ait Herodotus) Æginetis, Polyandrium aggerauit ab ijs nomen habens. At vero quî factum est, vt de trophæi erectione statim à bello confecto Athenienses & Spartani pœne etiã manibus consertis litem transegerint? & tamen Græcos fuga à prœlio deterritos non arcuerint ab honore eorum qui rem optime gessissent? sed & in trophæa ac colossos eos inscripserint, & de spolijs partim concesserint? denique aræ hanc insculpsere inscriptionem:

Hanc quondam Græci superatis hostibus aram,
Libertas patriæ cum sua tuta stetit,
Et profligatis seruata est Græcia Persis,
Munus Eleutherio constituere Ioui.

Num hoc quoq; Cleadas, Herodote, aut alius aliquis adulando vrbes demerens scripsit? Quid ergo necesse habuerũt terrã fodiendo inanem laborem impendere, tumulos conficere, & monumẽta posteritatis causa statuere? cũ viderent gloriam suam in illustrissimis & maximis donarijs consecratam. Pausanias quidem, cum iam ad tyrannidem adspiraret, Delphis hoc inscripsit:

Isthuc Pausanias Phœbo posuit monumentum,
Medos Græcorum dux quia perdiderat.

vtcunque

Græci.

vt cunque Græcis gloriam deferens, quorum se ducem profiteretur. Cum autem id Græci non ferrent sed vitio verterent Spartanis: hi Delphos miserunt, qui exsciderent illud epigramma, & vrbium nomina, vti iustum erat, insculpserunt. At enim quomodo probabile est, aut Græcos indigne tulisse in inscriptione sui non fieri mentionem, siquidem sibi cōscii erant desertionis? aut Lacedæmonios ducis sui nomine eraso desertores inscripsisse, & eos qui se periculo cōmuni subduxissent: Enimuero indignissimum fuerit, Socharem, Deipnistum, & alios omnes, qui se eo in prœlio præclarissime gesserūt, æquo animo ferre vt Cythnii etiam & Melii inscriberentur trophæis: Herodotum tribus duntaxat vrbibus certamē illud adscribentem, reliquas omnes è trophæis & sacris donariis eradere. Quippe cum quater sit tunc aduersus barbaros pugnatum: ab Artemisio profugisse Græcos ait: ad Thermopylas Lacedæmonios rege ipsorum discrimen mortis adeunte, domi securos desedisse, Olympia & Carneia celebrantes. rem vero ad Salaminem gestam narrans, plura de Artemisia verba fecit, quam de toto prœlio. Denique apud Platæas Græcos desedisse ociosos, & ad finem vsque ignorasse pugnam, veluti ranarum quodam & murium duello facto. vt Pigres Artemisiæ frater in suo carmine iocans & nugans ait Spartanos de composito tacite pugnasse, ne alii exaudirent. Ipsos autem Lacedæmonios fortitudine nihil præstitisse barbaris, sed vicisse, quia in nudos & inermes pugnarent. Nimirum Xerxe ipso præsente ægre à tergo flagellis impulsi cum Græcis congressi sunt barbari: ad Platæas aliis animis sumptis, audacia quidem (inquit Herodotus) & robore inferiores non erant: sed vestis armorum expers ipsis nocuit, cum nudi aduersus grauis armaturæ hostem pugnarent. Quid ergo relinquitur magnum aut memorabile Græcis ex istis certaminibus: quando Lacedæmonii cum inermibus pugnauerunt, reliquos præsentes prœlium fefellit, inania polyandria vbiq; coluntur, mendacium inscriptionum pleni tripodes, plenæ aræ stant coram diis: deniq; solus Herodotus veritatem habet cognitam: reliquos omnes homines, quicunq; aliquā Græcorum rationem habent, decepit fama istorum facinorum, vt præclaras & admirandas res gestas putarent. Quid ni? Homo est scribendi gnarus, ora-

tio iucunda, venustate & vi quadam prædita, & narrationibus inest elegantia, ac

Sermonem, veluti cantor - - -

non quidem scite, sed tamen suauiter proposuit. Verum sicut in rosa cantharides, ita heic cauendę sunt calumnię eius & inuidentia, sub læuibus & teneris latentes figuris verborum: ne per imprudentiam absurdas & falsas de præstantissimis atq; maximis Græciæ vrbibus & viris opiniones concipiamus.

TOMI III. ET VLTIMI FINIS.

IN III. TOMVM PLVTARCHI MORALIVM, annotationes interpretis.

IN REPVGNANTIIS Stoicorum.

Hic ergo est.] τοῦτο οὖν. *Nisi quid deest,* τοιοῦτος *videtur omnino scribendum. etsi* τοῦτο *etiam legi potest* ἀναφορικῶς. *moxq;* ἔτι μᾶλλον, *non* ἐπὶ. 4. 40. Vt Plato.] *Locus est in Protagora.*

7. Causidicorum in morem.] χακοῦνλα. *Hæc vox vitiosa est, sententia non obscura. Mutilum est etiam* οὐ ἐν λόγοις. *Ego video in plerisq; vitiatis quid sit sequendum, idque mea versio (ni fallor) testabitur. Sed commentarios scribere heic non institui. res sunt obscuræ, & non tales, quales breuiter è Grammatica aut scriptoris alicuius testimonio possint emendari. Sunt enim heic argutiæ contra spinosas Stoicorum argutias.*

9. Omissa clausula.] παράληψιν. *plane contrarium* παράλειψιν *quasi vero non obseruare opportunitatem & modum suos discipulos iubeat medicus. paulo ante sic legenti*

sensus

ſenſus occurret. ὁ νόμος, εἰ μηδὲ προσλάξειέ τι. Καὶ τὸν, &c. deinde εἰ δὲ μέγα. lege meo periculo μέσα. Locus non eſt integer. Infra τὸν φαῦλον, non genitiuo plurali legendum duxi. Et pro ώματα repone κυήματα. aliquanto poſt ὡς δὴ in ὁ δὲ muto. liquet. mox καὶ τὸ σωφρόνως. ἀποχ lego καὶ τῷ σώφρονι. ἀπ. noluit omnium quæ corrigenda eſſe ex mea verſione & iudicio liquet, rationem reddere.

7. 27. Idanthyrſus.] Ἰδάνθυρσος. In Apopht. legitur Ἰδάθυρσος. Apud Strab. XIV. Idanthyrſus. Infra de communibus noticiis Ἰνθάθυρσος qui locus facit ad hunc explicandum apud Herodotum libro 4. Indathyrſus. Verba Chryſippi, quæ mox ſequuntur, non ſunt integra. Infra. ἃ γλυῶσιν ἐπαινεῖ. ic caſtigabis, cũ totidẽ litteris fœde legeretur ἀγλυῶς, ἂν ἐπαινῇ

8. 35. Nam præter hæc.] ἐπεί τι δεῖ. Verſus Græcos integrabis ex fine libelli de audiendis poetis. Ego totos Latine posui. Paulo infra τῷ ἄῤῥενι, θηλυδοῦν. Locus vitiatus.

9. 36. Idem in exhortatoriis.] ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν. Deeſt numerus libri. fuerunt autem aliquot. Et ſupra tertius citatur. quanquam & abſolute itidem προτρεπτικός. Mox καὶ φαγεῖν τι, deeſt τῶν ἀπειρημένων, aut aliquid tale. Poſt τι δὲ μᾶλλον. καὶ μὴ παρεῖναι. δὲ & καὶ inſerui, vt ſententia cohæreret.

1. 39. In ornatu.] περὶ κόσμον legi, non patrio caſu. Sed vitioſum eſt: ſenſus ἀλλὰ requirit. & περιττὸς, non περιττὸν, ἂν εἴπῃ λέγοντος. Si hæc recte habent, ὅτι ἂν εἴπῃ λέγειν inconſiderare loqui quidquid in buccam venerit, nulla repugnantiæ aut conſtantiæ habita ratione. Ego tamen loco verεἴπῃ puto ſcribi debuiſſe ἐπέλθῃ.

. 25. Si ægrotaret.] καὶ τὸ νοσῆσαι. legebatur νοῆσαι. Sed voluit Chryſippus, virtute præditis magna mala iuxta minis tolerari. Itaq; cum amiſſioni totius rei perditionem iachmæ opponat, intelligere autem malum non ſit, ſenſi eum penſioni leuiculæ morbum oppoſuiſſe.

27. 5. Cum causam motus.] Αἰδοῖον. *forte* αἴτιον. *&* στρέφοντι, *non* τρέφοντι: *item non* πεπειρωμένοι, *quæ vox Græca non est, sed* πεπηρωμένοι.

IN COMPARATIONEM TERRE-strium & aquatilium animalium.

Dialogus est, colloquuntur Autobulus & Soclarus. Personarum notas ego perspicuitatis causa adieci.

37. 22. Ad demulcendos.] *Initio statim.* ψυχὰς καλλύνειν. *Tametsi ferri hæc potest lectio, mihi tamen magis probatur quod in Cleomene legitur Plutarchi nostri hoc ipsum dictum referentis* αἰκάλλειν, *quæ vox est elengantior, &* σαίνειν, θωπεύειν, κινεῖν, προτρέπεσθαι, *id est (vt vno verbo dicã.) blandiendo & demulcendo excitare significat, vt Suidas & alii testantur. & sic Aristophanes aliquoties in Equitibus vtitur vt cum fartor ille se oraculo demulceri & ad remp. capessendum dicit excitari.* τὰ μὲν λόγι᾽ αἰκάλλει με. θαυμάζω δὲ ὅπως τὸν δῆμον οἷός τ᾽ εἰμ᾽ ἐπιτροπεύειν ἐγώ. *In Laconicis est* καρκαίνειν, *quod nihil, puto, significat.*

38. 9. Et sub cœlo volit.] ἐανάτε. *Vox mihi valde suspecta, nisi si hic* τρυφερὸν *significat. Scriptus habet* ἀνάτε. *& in margine, quantum ex reliquiis (erat enim marginis extremum, vnaq; cum eo litteræ abscissæ) colligere potui,* πεταπίδων πόντου χθονίων τε δάμναται βουλεύματα. *quod sane est multo concinnius. hi versus citantur etiam à nostro* περὶ τύχης.

ibidem. 16. Dignus supplicio.] ἐπιτήδειος. *de hoc monui in annotatis ad orat. 2. de esu carnium. ad* δόρκες *habet* δορκάδες *superscriptum scriptus.*

Ibid. 37. Cum enim heri dixissemus.] λογισμοῦ παρέσχομεν *inter hæc deest* εἰρηκότες *aut tale aliquid.*

39. 27. Cum quoduis animal.] οὐ πᾶν γὰρ *sensus requireba*

rebat inſeri, & legi per interrogationem hoc comma quaſi parentheſin.

41. 18. Sed quaſi parare.] *μέλιτταν, καὶ ὡσανεὶ θυμοῦσθαι. Inter μέλιτταν & καὶ ſcriptus habet optime interſerta hæc (ſi pro καὶ legas ἀλλὰ.) ἀλλ᾽ ὡσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα. Mox μηδένα ἐμφλύῃ] ἐμφαίνειν ſcriptus. μηδένα autem, non μηδὲν, ſtare poteſt. Et poſt φλαυρότητα, ἔχει, aut aliquid tale deeſt. δυναμένοις etiam ſcriptus habet, & Aldus. interim hiat contextus. Paulo infra Διὸ τοῦ λογικοῦ. locum διὰ pro διὸ ſcripto diſtinctionibus confuſis fœde vitiatum corriges vnius literæ momento mutans.*

43. 7. Quantum homo prudentia.] *In Græco hic homo dicitur εὐηθείᾳ animalibus præſtare alijs. Sed εὔηθες lane eſt, eam vocem pro genuina ducere. forte ἐπιμηθείᾳ. nam & hæc tolerari, adeoq; laudari poteſt in iis, qui non ſunt Promethei.*

45. 39. Munera rependens.] *pro ἀντίδουλα & ἐνδέκτορα legi ἀντίδωρα & ἐκδέκτορα, è libello noſtri de Fortuna.*

46. 20. Dionyſii Delphici.] *ἀπὸ Δελφῶν. Impreſſi ἀδελφῶν, ſcriptus φὸν. Grinæus παῖδας ἀπὸ ἀδελφῶν nepotes conertit. quod ſi quis ſequi vult, non contendo. Ego in libro de cilibus præceptis, & alibi etiam, ſimilem errorem detexi atq; uſtuli. Sed & ἀριστοτίμ. γινομένους non cohæret. Deeſt κατὰ ut παρὰ aut aliquid aliud. Videtur enim dicere eos Ariſtotino adſtipulaturos eſſe.*

-7. 4. Eſt * alii.] *ἢ μετ᾽ ἀγορὰ Hæc verba quin ſint muilata & vitioſa, dubitari non poteſt, & ſane deeſſe puto aliuid. nam in hanc ſententiam orſum fuiſſe Ariſtotimum piium inſectationem, vt alios ſteriles diceret (id eſt ἄγονα, pro ua voce ἀγορὰ ſubrepſerit) alios procreare contra leges nauræ. Si quis hæc verba ἢ μετ᾽ ἀγορὰ, &c. accipere vult pro lauſula forenſi, non litigo. Sed à τὰ δὲ exordium quale ſit, vides.*

vides. præſertim cum ſtatim alia lex Platonis citetur, quaſi alia ante adducta, quæ nuſpiam extat. Amplius. Mox legendum εἰν ἀπύρῳ. *eſt enim Heſiodi verſ. 521.*

50. 7. Quod autem minutas ſuas res] *Locus valde corruptus.* τὰς δὲ τῶν σπερμάτων κερμάτων *ſcriptus habet. quod non omnino improbari debere videatur, ſiquidem poſterior lectio, cuius mentio fit à Plutarcho, conſtet. vt* κέρματα *ſint res minutæ quales etiam commorſas formicæ in ſuas recondũt cauernas. Quod ad priorem attinet, eam ex ipſo Arato reſtitui, quæ in Valderiana eſt quam Moreliana planior.* ὀχῆς *vtrobiq; legitur: recte ſcilicet, ſi cauernam* ὀχὴ *ſignificat, quod alibi nondũ memini comperiſſe. & ſuſpicabar* ὀπῆς *potius legẽdum niſi forte quia cibum* ὀχὴ *ſignificat, etiam cauernam* μετωνυμικῶς *poetæ ſignificat, ſeu penum, vbi formicæ cibum reponũt. Feſtus Auienus (Neq; enim hunc locum à Cicerone verſum extare puto) ſic vertit:*

> *Cum proprias ſolers ſedes formica relinquens*
> *Oua cauis effert penetralibus, &c.*

Virgil. 1. Georgicorum ita:

> *Sæpius & tectis penetralib. extulit oua*
> *Anguſtum formica terens iter.* --- *quem ſecutus ſum.*

Apparet autem hos legiſſe, vt hodie legimus, ἐξ ὤεα. *Quod ad aliam lectionem attinet, diuinare libet eam* ἔξω ἑά *fuiſſe. qualia à diuiſione & compoſitione vocum ambigua non in ſcriptis tantum, ſed etiam in dictis occurrunt tam multa, vt Elenchi etiam ſophiſtici inde oriantur.* ibidem 38. Synceris & meris] *ex ſcripto* ἀπαραχύτοις *reponendum, cum ſit* ἀταραχύτοις, *pro elegante voce abſurdum. Sunt & ſuſpecta multa, quæ mitto.*

52. 4. Curſus flexibus.] ῥεύμασι, *ſcriptus* νεύμασι. *quod quadrare opinor. Obiter pius lector notet Deucalionis columbam in Græcorum fabulis, de Noacchica hiſtoria traductam. Paulo poſt* οὐδὲ τοῦ Ῥωμαίου.] *niſi quid excidit,* οὐ δὴ *malim.*

ibid. 27.

ibid. 27. A quibus Heſiodus.] *vide pag. vlt. conuiuij ſeptem ſapientum.*

53. 26. Niſi forte nihil iuris.] *legendum eſt* εἰ μηδὲ Λυσιμάχῳ. *Scribebatur traiectis particulis, & perperam distinctionibus poſitis* θηειώδης. εἰ δὲ μὴ. *Mox* καὶ τὸν αὐτὸν δέξασαι *ſcriptum erat. quod plane abſurdum producit ſenſum. Ego cum ad* αὐτὸν *viderem in ſcripto inferne allitum à correctore* ἀσὸν *: id catuli, & canis proprium nomen exiſtimaui, quale & Caparus paulo ante occurrit. Paulo poſt* ὅτι τῶν παραδειγμ. *legendum* ὅτι ὧν *vt conſtet ſententia.*

5. 21. Ceruæ.] τῶν ἐλάφων. *In ſcripto eſt* τῷ ἐλέφαντι, *plane ad aliud animal relata hac calliditate. Sed id librario puto deberi.*

7. 9. Valde ridiculi.] ἢ καὶ πολὺς. ἢ καὶ τοῖς πολλοῖς *ſcriptus. Locus eſt obſcurus verſio mea docebit te quid ſentiam. Quod de luſcinia ex Ariſtotele dicitur. eſt lib. hiſt. animal. 4. 9.*

9. 3. Formicarum cauernam.] μυρμηκιὰς *& mox* μυρμήκων *ſcribo. Legebatur* μαρυκιάς, *&* ὧν μαρυκημάτων, *quæ cum nihil ſignificarent, hiſtoriam in emendando ſecutus ſum, quæ infra in quæſt. naturali vigeſima ſexta traditur, & apud Ælianum de animal. hiſtor. lib. 6. cap. 3. Paulo infr. in Orygis hiſtoria,* Ὤρυγες *habet ſcriptus, ω magno, cum* Ὄρυξ *apud Ariſtotelem & AElianum legatur.*

0. 24. Exſtinguuntur.] ἐγκατέσβεσαι, *ſic legendum ſenſus docet, non* βεται. *ſcriptus habet* ἐγκατασκέδασαι, *prorſus vitio. Id autem quod ſequitur* οὐχ ὁρῶν ἀλλὰ κυνῶν *non ſatis aſſequor. forte* οὐχ ὁρῶν.

. 29. Plumbi ſimilis.] μολυβδαίνῃ *non* δίνῃ, *quod tamen in ſcripto eſt: ſed* ιν *ſyllaba eſſet breuis. Omnia quæ ego vidi Homeri exemplaria* αι *habent. Iliad. ω. 80. Deinde verba hæc* ...ηται πρὸς ἄλλο ἔρχομ. διεσθ. *mendoſa ſunt: quibus tamen voluit declarare cornu ante hamum filo annecti, ne morſu ſi... piſcis abrumperet.*

64.16. Vesicam enim.] *scilicet* κύστιν. *Legebatur* μύστιν, *& in scripto* μύστην. *quod quid sit, non assequor. Sed nimirum affinitas litterarum* κ *&* μ, *errorem peperit.*

64.39. Retrahi in se.] *legi* καὶ πάλιν συντρέχειν. *Legebatur mutilata voce* πᾶν.

66.3. Excepto ellope.] ἔλλοπος. *Hoc vocabuli poetæ pro quouis pisce sumunt, vnde piscari est* ἐλλοπιεύειν, *Theocrito Idyll.1. Vide Eustathium in Odyss.μ. 252. & Athenæum libro septimo, vbi docetur esse cum acipensere eundem. quod idem est apud Plinium lib.9.cap.17. Etsi in fine lib 32. videatur negari. Certe descriptio priore loco tradita cum Plutarchianis optime conuenit. Et confirmatur hæc opinio Nigidij figuli verbis apud Macrobium 3. Saturnal.16.*

68.23. Eas amicitias cóponere.] παρεμβάλλειν: ὁ γὰρ. *Vtcunque hæc cohæret. sed puto legendum* παρεμβάλλειν ὡς ὁ Ἀρ. *sic enim sententia erit concinna. Infra* ὅτι δὲ ἡ τῶν ποτ. ὅτι *pro* ἔτι *legitur falso. Alteram enim causam refert, cur tam multi in Euxino nascantur pisces.* ἄφετον καὶ ἱέμενον.] *lego* ἱερωμένον, *aut* καθιερωμένον. *De hoc pisce vide Eustathium Iliad.π.407.*

72.4. Tale quid in Delo.] Δήλῳ δή ποτε. *Versus est Homericus Odyss.ζ.162. ad quem eleganter alludit locum. Quæ præcedunt de apibus admodum sunt vitiata. Sequitur autem locus valde corruptus: neque vllum ad eum restituendum in scripto est auxilium. Quod ad mullum (siquidem is est Græcorum* τρίγλα) *attinet, est apud Athenæum esu eius Venerem extingui sterilitatemque induci, libro VII. vt fortassis Veneri is pisci ideo fuerit immolatus, & dicta* ἀφροδίτη τριγλοβόρος *aut aliquid tale. Ibidemque Dianæ sacer piscis dicitur. Abstinuisse eo vi sacro Eleusinios mystas & Iunonis Argiuæ antistitam, habet etiam libro nono Animaliũ historiæ AElianus cap 51. & 65. Sed his adhibitis reduuia fortasse aliqua curari potest: capiti mederi non possum.*

72.38. Delphini in morem.] Δελφῖνος ἀπόκρισιν. *for-*

te ὑπόκρισιν, ſicut legitur 7. Sympoſ. cap. 5. pro αἰτησάμενον malim αἰτιασάμενον. de Heſiodi cadauere locus eſt mutilus. Sed integra hiſtoria ſub finem conuiuij ſeptem ſapientum exſtat. Γενθίδων.] Non ſcio qui ſint, & an ἀπό. vt ſit in mare de ſaxis quibuſdam Penthidibus præcipitata. Pro Σικυῶθυ legi Κύθνυ. & inſula & ſcriptura vicina. In fine libri Sophoclis verba cohærebunt, inſerto poſt ἀμφοῖν vel ει, vel ὃς.

IN LIBRVM DE ANIMI IN Timæo procreatione.

75. 2. Indiuidua eſt.] τῆς ἀμερȣ̃ς. apud Platonem ἀμερίστȣ legitur, cui τὸ μεριστὸν mox opponitur. Sed & τὸ ἀμερὲς pro eodem paulo poſt ponitur. καὶ ante κατὰ abundat, & εἰς ἃς pro ἴσους mendoſe legitur.

75. 35. Alterum quietis.] legebatur μονὴν ψυχῆς, prorſus contra ſententiam. ταὐτὸ vocat nimirum μονῆς, quietis notui oppoſitæ principium, vt τὸ ἕτερον mutationis. Sic itaque lego hunc locum. συμμιγνύντων (ὧν τὸ, &c. τὸ δὲ μονῆς) ψυχὴν γ. nec dubito quin ſic etiam Turnebus legerit.

76. 28. Tangi viderique.] ἁπτὸν ὁρατὸν. Καὶ inſerui inter hæc duo vocabula. ſic & Turnebus. 95. 32. Quod alienum.] παραμυθέμενος τὸ ἀληθὲς τȣ̃ λόγȣ. illud ἀληθὲς plane repugnat ſenſui. ἀλλόκοτον aut aliquid tale requiritur.

78. 10. Quæ ab eo.] ἀπ᾽ αὐτȣ̃. malim ὑπ᾽ αὐτȣ̃. ſed quia aliquando iſtæ particulæ confunduntur, non contendo qui confuſionem librarijs, non autoribus imputandam credent, ὑπὲρ reponent. dixi de hac re alibi.

Ibid. 32. Quo pacto id defendent.] ψυχῇ * γε ȣ̓ θήσονται. quo tandem modo tuebuntur. Turnebus: ſiue meliorem lectionem, ſiue coniecturam ſecutus, quam valde probo, & ſi quid legendum duxerit ſuſpicari eſt lubricum. Poſt verba Platonis ex ipſo autore corrige, ac noſtra verſione: & quidem non vno loco, ſed compluribus.

79. 31. Ignorans Eudemus.] *Videndum an is Eudemus sit, qui supra Eudorus legitur, vt & infra de medietatibus.*

82. 17. Quam mundum.] ἐνθάδε * ἢ τῶν τριῶν. *Quin magna hîc de libro sit facta iactura, ne obscurum quidem est. ego indicare id allitis asteriscis potui, nihil præterea. Numerus autem, qui à Pythagoreis* γάμος *seu coniugium vocatur, is est quinarius: vt cum aliunde tum ex libro de* Ει *apud Delphos notum est. Vide etiam secundam quæstionem in problematis Romanis. Nam alia ratione etiam senarium* γάμον *dici infra intelliges. Sed quæ asteriscum subsequuntur verba, plane sunt mendosa. quod vel ex eo perspicuum fit, quia negatur quadratum numerum, ternario ad vnitatem adiecto, effici, quo falsius dici potest nihil. Dicam quod coniicio. Numerus 36. vt est apud nostrum in libro de Iside & Osiride,* τετρακτὺς *seu quaternio Pythagoreorum, ac sanctissimum iusiurandum habebatur. Cuius cum hîc fiat mentio, non dubito quin de eius constitutione egerit Plutarchus, & ad* ψυχογονίαν *à Platonis Timæo discrepantem accommodârit. Is autem procreatur ex duabus primis quas vocant progreßionibus, quatuor terminos comprehendentibus, minimos scilicet numeros, hac impares, altera pares. nam & vnitas hîc pro numero habetur.*

Imparium	1	3	5	7	*Progres-*
Parium	2	4	6	8	*sio.*

Voluit autem (vt coniicio) Plutarchus ostendere quatuor syzygiis (quibus omnes numeri, vt expositi sunt, in vnam contrahuntur summam) istam tetractyn colligi, quarum tres primæ neque pro se ipsæ, neque inter se copulatæ quadratum gignant numerum. Nam 1. & 2. sunt 3. 3. & 4. sunt 7. 5. & 6. sunt 11. atqui neq; 3. neq; 7. neq; 11. neq; rursus 10. (vt 1.2.3.4.) 14. (vt 1.2.5.6.) 18. (vt 3.4.5.6.) 21. (vt 1.2.3.4.5.6.) quadratum nullum referunt numerum. at si quarta syzygia, quæ ex 7. & 8. colligitur, nimirum 15. tribus prioribus addatur, iam liquido quadratus numerus 36. constituetur. Ex his facile iudicabit lector,

ctor, primæ ſyzygiæ mentionem excidiſſe, & ſecundæ nomen: vbi pro μιᾶς *ſit* τετράδος *legendum. &* τετάρτη μὲ ἐστὶν ζ, καὶ ή, *&c. dem intelliges octo primis numeris ordine expoſitis, & binis oniunctis: ſic*

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

3 7 11 15.

a ipſæ ſyzygiæ quoque, primi quadrati numeri (qui eſt 4.) inruallo æqualiter ſe conſequuntur. Cætera ſtudioſus arithmetis diſpiciat, mihi monuiſſe ſatis eſt hoc loco. non enim ſcribo mmentarium. Paulo poſt καὶ ὑπογέγραπται] *puto legendum,* ὡς τογέγ. *ſicut & infra pag. 639. habetur. Sed librarius eam deriptionem omiſit: nos in gratiam lectoris id quoq; laboris ſumimus. Sic ergo habet:*

	3.	9.	27.	tripla }
1				} progreſſio.
	2.	4.	8.	dupla }
Summæ	5.	13.	35.	

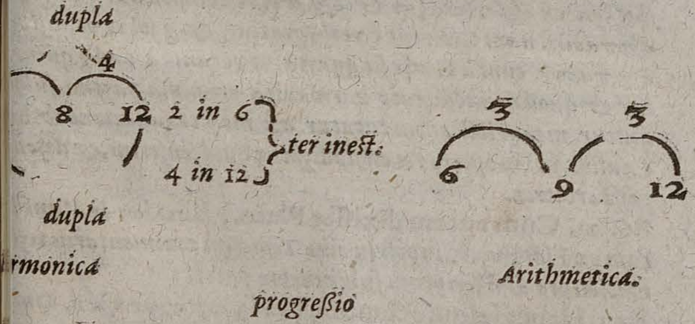

30. Figura KMBO.] καὶ ἔστω τὸ μὲ κ μ ξ β. *Hæc inſerui, n res ipſa flagitaret. ſicut & illud,* τὸ ϛ α λ μ κ ξ. *atq; o vt loco lucem adferam, digramma ei accommodatum jiciam.*

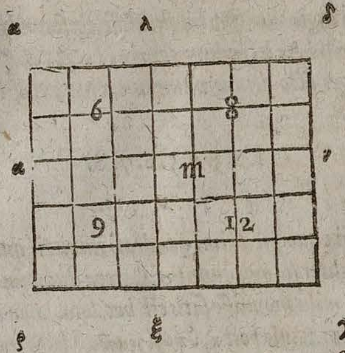

84.1. Quot diebus.] ἐν ὅσαισι. *Aldinus* ὅσεσι. *nescio vnde tam*
poëtice: & μοίραις pro diebus. lego ὅσαις ἡμέραις. *Mox* ἐφ' ἑτέρα
ἀρχῆς. *lego* ἀφ'. *Mox posterius* καὶ τοῦ τετραγώνου τὰ ὅπλα, καὶ παραλληλ-
λογράμμ. *temere inculcatum est, ideoq; expungendum.*
84. 19. Vt media ad summam.] ὡς μέση πρὸς ὑπάτην. *si*
omnino est legendum. non ὡς νήτη πρὸς μέσην. *vt enim ex pro-*
portionibus sesquitertia & sesquialtera duplam componi con-
stat, sic ex διὰ τεσσάρων *&* διὰ πέντε *componitur integrum*
διαπασῶν. *nam Gsolreut (verbi gratia) & g sol re vt, distant*
διὰ πασῶν. *cum à G ad c sit quarta vt vocant, à c ad g quinta.*
Sed & quod de medietate harmonica proxima pagina subse-
quitur, meam lectionem tutatur. ex mea translatione & hic
& alibi, vbi in operto res est, colligetur quid senserim, & defendi
posse arbitrer.
86. 21. Cum autem dixisset Plato.] ἡμιολίων δὲ. *Hunc lo-*
cum ex Platone & Procli in eius Timæum commentariis resti-
tui. ὄντι *pro* ἀντὶ *scriptum fuisse inepte, patet.*
87.1. Habet sesquioctauum.] ἐπόγδοον ἔχων τὸν η. *Dubio*
procul insigni menda est fœdatus hic locus, & obscura sunt reli-
qua, neq; admodum (si quid video) à Timæi Platonicis inter-
pretibus horum sententia vel intellecta vel expressa. Primum
hæc sic lego, ἐπόγδοον ἔχων τὸν ϛϐ, καὶ ὅτος τὸν πα. *Sunt enim*
conti-

ontinue proportionales numeri sesquioctaua ratione 64. 72. 81. At volebat de Plutarchi quidem sententia Plato inter extremos, quorum alter alterum eiusq; trientem contineret, hoc st, inter duos sesquitertios duos sesquioctauos continua proportione interijcere. quam ad rem ij erant futuri oppido apti, si per narium multiplicati essent, de cuius dignitate supra fuit dictum. Ita enim 64. erat in 384. euasurus, itaq; omnino ea habitura, quam Plato requirebat, progressio.

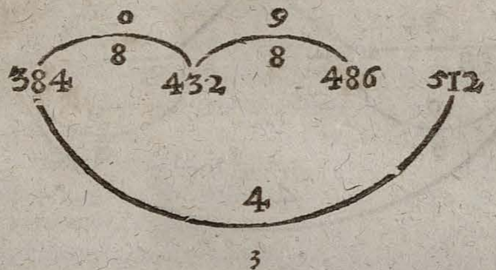

ιμμα autem erat futurum 26. quantum scilicet 512. vltimus ultimum 486. excedit. at λεῖμμα 13. modo esse debuisse, su est explicatum. Itaque, non 384. sed 192. primum numen ponit Plutarchus, ex 3. in 64. productum, cuius rei causam tradit. numerorum hæc est expositio.

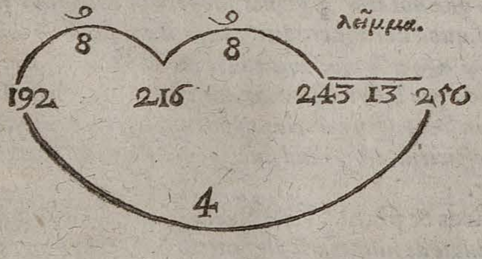

89. 12. In numeris est inter 256. & 243.] ἐν ἀριθμοῖς τ- συς. Ηεις ὑπερέχουσι τῶν σμγ. *aut aliquid tale excidit. Sed* ⁊ *mox* ἐπόγδοα *pro octaua parte à librario potius quam autor- positum puto pro* ὄγδοα *aut* ὑπογδ. *Non piguit autem etiam alterius sententiæ delineationem subdere: quæ quidem mihi ne- minus concinna, neque minus mathematica quam prior videtur.*

λεῖμμα.

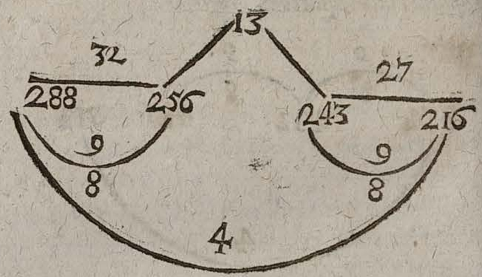

90. 21. Nam sesquitertia.] τὸ γδ $\frac{\ }{3}$ ἡμιόλιον. *Verba sunt depra- uata, sententia non multum detrimenti passa. Sesquialtera- rum, inquit, mentio postmodum à Platone fuit neglecta; qu- compositis seu additis proportionibus sesquitertia & sesquioct- ua, statim sesquipla emergit. nam proportio quæ scribitur* $\frac{9}{8}$ *ad- dita ad eam quæ notatur* $\frac{4}{3}$ *gignit proportionem* $\frac{3}{2}$ *hoc est se- quialteram. quod norunt eruditi. Lego itaque sic,* τοῦ γδ ἐπιτρί- τῳ ἐπογδόῳ προστιθεμένου, συμπληροῦται καὶ τὸ ἡμιόλιον. *mo-* ὑμῖν ἂν αὐτοῖς *pro* ἡμῖν *restitue. manifestum hoc, & sic Turne- bus, qui & in fine paginæ* ποιοῦσι *nobiscum legit. &* χίασι. *In qu- nimirum respicitur ad* χ *illud siue* χιασμὸν *qui in Timæo com- memoratur.*

90. 38. Pares & plani*] ὅτι * κατὰ τὰ αὐτά. *Desunt multa quæ haud dubie de numerorũ elegantem habuerũt progression- bus & harũ comparationibus commẽtationem. sed quid faciam*

91.32. Qui harmoniam.] *ἁρμονίαν περιέχοντα. Omisit hæc Turnebus, quia mendosa erant, & legebatur ἁμαρτίαν. Ego ex ea quæ sequitur sub huius libri epitome titulo ecloga hunc locum correxi.*

93.32. Ipse motus diuersum.] *ὧν ἢ τὸ θάτερον. Turnebus legit, vt versio eius suggerit, ὧν ἢ τὸ θάτερον οὐ κίνησις, ὥσπερ οὐδὲ στάσις, aut forte ἐν ταυτῷ στάσις. nam recepta lectio est vitiosa. lege οὐδὲ ταυτὸν στάσις, quomodo plane in ecloga habetur, & sententia flagitare videtur, paulo ante δόξας ἐνάρθρους, non ἀνάρθρους legimus, maxime ob vocem τεταγμένος. Sed & illud alterum quod defendi vtcunq; potest, relinquimus.*

97. 26. Quarum vna eadem parte.] *Hunc locum ex ipso Platone, vt & alia multa, integrauimus.*

101.6. Bestiarum coagula.] *εἰσὶν αἱ πιθύαι, pro εἰσὶ καὶ πυτίαι ego. & tamen non cohæret. & supra Ἄρειος pro ἀερέος, ex sensu. Iam κατ' ἀξίαν non est obscurum quin ab ἀταξίᾳ promanat, & ἀπόφανσιν pro ἀπόφασιν. Paulo post τὸ ἢ πᾶσι θεοῖς vitium est, suspicor legendum τὸ ἢ πᾶσιν, οἷς ἐκ, &c. & ἀναρσίους non dubito quin res poscat, non ἀναρθείους, quod nihil est. Sunt item & alia partim à nobis correcta (vt cum τοῦ αὐτοῦ pro τούτου, ὁ θεωρέστης ἢ τὰ καθέκαστα, scripsi θεωρέστης, τὰ ἢ καθόλου καὶ καθ. item pro ἀπαρτησόμεθα παραιτησόμεθα) partim ob obscuritatem, & ne nimis temerarij videremur, in medio relicta. Nam quæ subiungitur epitoma, epitoma non est, sed decerpta quædam ex libro fragmenta.*

IN AMATORIIS NARrationibus.

1. 28. Phido.] *φίδων legendum, vt & postea.*

4. 8. Vi rapere.] *συναρπάσαι legendum, non σας. nondum enim rapuerat, sed raptionem meditabatur. Post ἐπεκώμασεν, item deest οὖν, aut tale aliquid.*

5. 27. Glisante.] *Γλείσαντος. Apud Stephanum & Strabonem*

bonem lib.9.per ι simplex legitur Γλίσας. sub finem huius narrationis κλείσας mendose, quanquam id secutus sit Politianus. infra περὶ pro περὶ τῶ ἑλικ. repono & Θηβαιεῦσι pro Θηβαίοις non tam Stephani autoritatem, quam analogiam secutus.

IN QVÆSTIONIBVS naturalibus.

108.10. Quæstiones naturales.] αἰτίαι. causæ enim redduntur eorum, de quibus est quæstio. Sic sua problemata Romanorum rerum αἴτια vocat autor in Romulo & Camillo.

ibid.40. Vt Laito visum.] λάϊτος. sic aliquoties legitur. quis autem fuerit, si nomen hoc est integrum, dicam vbi compertum habuero. Arati versum ex Arato corriges 946. In quæstione quarta vide an pro ὑαρδέστερα ὑαλδέστερα scribendum sit vt 4. Sympos. 2. sed & illud eodem recidit.

111. 16. Euomit ore suo.] Locum Homeri ex ipso autore emendabis. Odyss. ε. 322. & γε pro τε sensu inducente substitue.

112. 3. Bis tantum appendat.] ἱστάμενον. appensum in trutina examinatum. id enim est ἵστασθαι, quod monui, ne quis Græca cum Latinis comparans, de hoc loco in dubium veniat. Sic Plato Εὐθύφρ. ἐπὶ τὸ ἱστάναι ἐλθόντες, περὶ τοῦ βαρυτέρου καὶ κουφοτέρου διακεκρίμεθα ἄν. Illius ergo fontis aqua hyeme bis tantum ac æstate appendebat. Cæterum considera, an non in fine huius problematis rectius μαλακία legeretur, quam μαλακή. Sed in tam breui libello multa sunt mendosa, quæ lector facile deprehendet.

114. 23. Triticum.] σῖτον ἐν πηλῷ. Nisi fallor, hunc versum octonarium iambicum alibi etiam legi.

115. 38. Aiunt adsiduo.] συνεχῶς. Vide num legendum sit συνεχῶς, ἃ τοῖς ἄλλοις οὐ προσελθεῖν πρὸς τὸ σῶμα. Οἱ δὲ. ita enim vtcunque cohærent omnia. Sed cum corruptis, ex coniectura aliquid remedij referre sit res nequaquam pœnitenda, quis sic censeat nobis, si quid exciderit, diuinare non licet.

116. 1. Cauernoſa.] ἀνθρηνιώδης. mendum eſt ἀν θρηνιώ-δης. Ergo ὑφὲν legi. ſcribunt Græci ἀνθρήνην genus ſiue apis eſ-ſe, ſiue veſpæ, & eorum opus ἀνθρήνιον vocari. notum eſt autem foraminibus eſſe refertum cereum illud opus, quæ melle implen-tur, itaq; ſuſpicor ἀνθρηνιώδη eſſe multis foraminibus aper-tum. Ariſtoph. in Veſpis ἀνθρήνια pro domibus poſuit, cauernas ſcilicet. στέγειν ἐπὶ πολλῆς] non probo. Mallem ἐπ' ὀπιπολῆς, aut ἐπὶ πολύ.

117. 13. Cur vrſæ.] τὰς ἄρκτους, non ἄρκτου. Aldus habet τῆς, quod ſi legas, expungetur ἔχειν. proxima quæſtione,

ibid. 27. Origanum.] οἷον ὀρεινὸν, forte ὀρίγανον.

118. 13. Herbam edunt.] ἐσθίουσι πόαν, ἵνα. hæc reſtituo pro ἐσθίουσαι, ἢ ὅταν καὶ. neq; magnum eſt inter falſam lectionem diſ-crimen, & eam quam veram eſſe vel ex AEliano poteſt cognoſci. vide hiſtoriæ animalium lib. 8. cap. 9. & lib. 5. cap. 46. Quin & noſter ſupra in comparatione terreſtrium ac aquatilium beſtia-rum, κύνες δὲ (inquit) πόᾳ τινὶ καθαίροντες ἑαυτοὺς χολεριῶν-τας. Atq; ex eo ipſo loco ἀσωμένην pro μασωμένην repoſueris vo-ce inutili & ſuperuacanea: eſt enim ibi ἀσώδης.

119. 14. Nihil dentium auxilio.] ἀμὴ καὶ. forte, ἵνα μὴ καὶ δέοι τῶν ὀδ.

ibid. 26. Pleriq; horum.] οἱ πολλοὶ. locus mutilatus, vt & ſequens quæſtio. Mediolanenſem codicem, ex quo & hanc, & ſequentem, aliasq; inſuper octo quæ nobis deſunt, vertiſſe ſe ait Gybertus Longolius, vidcre mihi non contigit.

IN LIBRVM I. CONVIVA-lium ſermonum.

Inter philoſophos qui ſcripſerint in conuiuiis diſputata, Pry-nis refertur. Ego hoc nomine nullum noui philoſophum, & vo-n appellatiue accipere τε & καὶ copulæ non ſinunt, neq; (vt pu-) ſententia patitur.

1. Equidem ſunt.] ἀλλὰ γὰρ legendum eſt. & melius

quadrat, quam ſi ἀλλ' οὐ γὰρ εἶεν *legas interrogatiue. nam rec-
pta lectio non poteſt ſtare.*

ibid. 9. In conuiuio.] *vox* πάροινον *aliquid ab ebrietate pr-
fectum ſignificat, non quod in conuiuio etiam ſobrie diceret-.
itaq; eo ſublato* παρ' οἶνον *ſcribes, ne quis ex vitioſo loco (vt fi-
ſolet) nouam obſeruationem cudat.*

ibid. 23. Legibus imperato ſilentio.] ἐν θεσμοθείῳ τῆ-
non vacat mendo hic locus, & θεσμοθεῖον *quid rei ſit, non pla-
puto ſciri poſſe. Ex antitheſi liquet, Oreſteum conuiuium voc-
ri, in quo, ne homo ſceleroſus admitti peteret, altum ſeruaret-
ſilentium. Quid ſi* ἐνθέσμῳ σιωπῇ *legendum recte ſomnio? Qu-
modo exceptus conuiuio Oreſtes fuerit, nondum ſolutus ſcele-,
licet apud Athenæum legas lib. 10. & Suid. in* χόες. *Sed apud E-
ripidem præſtat in Iphigenia Taurica legere, vbi ipſus narra-
hæc inter alia dicit:* Σιγῇ δ' ἐτεκτήναντ' ἀπόφθεγκτόν μ', ὅπ-
Δαιτὸς γενοίμην, πώματός τ' αὐτοῦ δίχα. *Iunius hic neq; mi-
neq; (quantum video) ſibi ſatisfecit. Quis enim videat omn-
Apud Macrob. 7. Saturn. 1. ad Areopagiticum iudicium ref-
tur, ineptius quidem, & conuiuio minus accommodate. alias -
lud caput hinc magna ſui parte exſcriptum apparet. Deniq; -
reſtis conuiuium diſerte deſcribitur infra lib. 2.* συμποσ. *cap. -
πότους *legendum, non* τόπους, *ſatis conſtat. Sed & pro* οὐτυ-
malim ἀτυχὲς *legere, aut ſaltem* οὐκ *omittere. nam non mal-
gitur cum indoctis, quoties iis licet ſilentio ſuam inſcitiam te-
re: quam ſi loquendum eſſet, celare nullo modo daretur. Re-
nota. Paulo poſt pro* ἐργογώνης, *quod erat monſtrum,* Ἑρμογ-
reſtituo, non enim ignobilis eſt apud Platonē Hermogenes. -
τὸ τοῦ Πεισιστράτου *legendum. nam ſic ſolent Græci, non* τοῦ τὸ.

123. 39. Succis imbuta aqua.] ὑποβρέγμασι τῶν. *Libra-
per incuriam loco vitium non à quouis animaduertendum -
tulerat. Vox eſt medicis nō ignota* ἀπόβρεγμα. Ἀειστερεῶν *q-
herbæ ſit, neſcio: neq; ſtatim pro verbena accipio, quanqu-
eam magicis incantationibus & luſtrationibus adhibit-*

non nego. Ita quidem vt hic, etiam apud Euſtath. in fine ferme commentarij in Odyſſ. χ. legitur : & apud Varinum in Lexico, eius verba referentem. ἐκ *quoq; ante* πρεισλϑῶν *non admodum probo.*

124. 35. In tabula.] κατακεχαμένῳ. *Locus vitiatus. Sed fabula etiam pueris eſt nota. non multo poſt* τὸν κυείττοντα *omnino legendum, non* κυειδίοντα. *Fuit enim vt Vtis, Auxomenos, & alij, ita & Cornupeta ſeu cornutus Sophiſticæ farinæ ſyllogiſmus, de quo aliàs.*

125. 13. Aſaron appellabat.] *pro* ἄσαρκον *lego* ἄσαρον. *qui mihi non dabit myrtum eſſe quæ vocetur aſarum, is oſtendat eſſe, cui aſareo ſit nomen, ab* ἄσω, *canam. noſtrum non paulo commodius potuit deduci puto: quanquam etymon hoc ab antore ad rem notam accommodatum, non à re ipſa deductum videtur. Plinius. aſaron inuenio vocitari, quoniam in coronis non addatur. 21. 6. Iunius* ἄδαρκον *habet, quod vnde vel quale ſit, non ſatis video. pro* οἶδεν *legendum* ᾔειδεν.

126. 6. Adbiberant.] *Heic legendum* ὑποπεπωκότες. perculſi aliquantulum, *interpres. putauit enim recte legi* ὑποτετληκότες, *atqui talium non eſt ridere affatim, & ea agere, quæ hi agebant, & cur fuiſſent homines inepti ob ambitionem perculſi? Ego verbum huc quadrans ſubſtitui, quo eodem prorſus modo lib. de Repub. ſecundo vſus eſt Plato, vſi & alij ſunt. Etenim, inquit, multi aliquantum ſubbiberant, vel adbiberant enim multi eorum ſic ſatis. Eſt enim* μετρίως ὑποπίνειν, *citra ebrietatem vino indulgere. paulo infra* τῷ δ' ἕκαστον *dictio poſtulat, non* τὸν. & μέλειν *pro* μέλλειν *reddidi, curæ eſſe.*

126. 35. Qui eo minor eſt.] *Quanquam plurimi, vt par eſt, me ſit Adrianus Iunius literaturæ cultioris decus, & optime de rep. erudita meritus : tamen hoc quidem ei minime aſſentior, quod vocem* δωτερδίων *quaſi ſubdititiam loco mouit, &* δωρδίων *eius loco ſubſtituit, eumq; Latine dixit, qui miſſus apparet. neq; libet huius verſionis initium demonſtrare, cum neq;*

 neſcia-

nesciatur δαιτρεύειν *esse diuidere, portiones distribuere, dicte-que* δαιτρὸς ἀπὸ τοῦ διαιρεῖν καὶ διανέμειν *(vt sub finem libri se-cundi huius operis Plutarchus etiam testatur) & nihil hic l[o]ci sit* δαιτρεύοντι. *Nam hoc voluit Plutarchi pater: si conuiuæ à præbitore collocentur: ea ratione & digniori honorem defe-ri, honestiore loco dum accumbere iubetur: neque id eum qui po-habetur, & inferius collocatur, ægre ferre, cum hunc non præ-puisse locum superiorem, sed iussu Symposiarchæ cepisse videt: itaque ipsum adsuefieri, ac discere vsu locum dare & cedere p-tiori, cum hunc in conuiuiis honestis morem teneri animaduer-tat. Est enim* δευτερεύειν *secundum locum obtinere,* δευτερεῖα *φέρειν: sicut* πρωτεύειν *primas ferre. &* δευτερεῖα *hoc ipso ca-pite commemorantur (ne quid aliunde afferam) itidem vt* παρὰ τὸ πρωτεύω τὰ πρωτεῖα. *Hanc loci sententiam cum ele-gantem tum geminam esse, omnes mihi existimo eruditos a-stipulatores fore: eamque indicare habui necesse, ne quem Iu[nii] autoritas abduceret, & ad mutandum impelleret. Idem & I[u]-antis factum, delatum sibi arbitrium de amicorum lite re[cu]-santis, male expressit,* δίαιταν *cœnam vertendo. Sed persequi i[ta] non est huius loci. Restituo etiam* τὴν λεγομένην. *Sic enim pr[o]-uerbia solent citari, non* ἀγομένην. *Lacunas autem, quia nu[l]-lus codex suppetias fert, ita vti inuenio relinquere coactus f[ui]. ferent hanc mecum eruditi fortunam, dum aliquis aliunde im-pleat. Ipsum quoque Iunium video de multis ita desperasse, [vt] tota omitteret problemata, nonnulla suo arbitratu continu[as]-se. Sed Plutarchi verba reddere non possum: simque, id si con[er], nimis temerarius.*

127. 28. Iam si quidem.] *Legi* εἰ μὲν. *Sic & Aldus, non* μὴ, *enim dilemma.*

128. 13. Ille Lyciorum rex.] ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεύς. *a[t] qui versus non est Græci, verum Lyciorum regis, Iliad.* μ. 311. *sit vel* μνημονικὸν *autoris, vel librarij incurium* ἁμάρτημα. *La[u]-damantem ex ipso Homero reposui Odyss.* η. 170. *Paulo post* ἐ

ποιε

ποιεῖν μᾶλλον locus decurtatus. sententia est: Atqui fatetur Timon, aliis non esse adimendum, quod vni deinde eximium deferas. forte scriptum fuit τῶν ἄλλων τὸ κοινὸν, τῷ ἑνὶ ποιεῖν ἴδιον, sed hæc coniectura est. Nam illud quidem δρόμου huc non facit, & ἄν τε ἐυστοχεῖν, lego ἄν τις. paulo post ἂν γὰρ * τοὶ] si sint, inquit, honoribus aliqui æquales, cæterum morosi. apparet τοι esse caudam alicuius adiectiui.

129.7. Alicui cognatorum.] τῶν ὁμοφύλων. lego, tribulium. quid enim δοῦλοι aut ὁμόδουλοι in tali conuiuio? tribulibus autem inter se coniunctionem peculiarem fuisse, non ignoratur. & παρὰ τῷ δεχομένῳ haud dubie scribendum est, non παραδεχ. Hoc vult etiam inter eos, qui dignitate sunt æquales, tamen inuitatorem facile ordinem instituturum, quatenus eorum aliquis genere, necessitate, aut etiam tribus coniunctione est reliquis ei propior. id Iunius non sensit.

ibid. 30. Ob nobilitatem.] διὰ τὴν ἐυγένειαν. lego ob sensum, & παραλαμβανομένων genitiuo plurali, quem exempla requirunt subsequentia. Et in secundo versu Empedoclis in λιθορρίνων literam ρ metri gratia geminato. significat cute seu egumento saxeo munitorum buccinorum. sic χελώνη in oraculo Pythiæ apud Herodotum κλεισὶ est κραταίεινος, valido tegmine, quanquam mendose ibi υ pro ι ponitur in κραταιρήνοιο. καὶ μὴν pro ναὶ μὴν lego. Sic enim legitur infra de facie Lunæ, commodius, nisi fallor.

30.37. Rixosos.] σραγαλιῶντας. forte σραγγαλιῶντας, peruertatis studiosos & rixarum. σραγγαλιαὶ sunt etiam notæ ex salmo ρκδ. vide Suidam. post ὀξυτόμους deest vox vna, ἐπιεικοῦς uto, ἤπιον, ἐυκῆ, aut aliqua talis.

1.13. Secundum hæc.] suspicor legendum ἐκ γε τούτου.

2. 3. Nox incutit.] Locus est misere deprauatus. Cæterum versus hic est AEschyli vitiose etiam supra adductus in libro uod secundum Epicurum suauiter viui non possit. Exstat autem in Supplicibus. Est itaq; legendum: οὐ γὰρ μόνον Ὀδίνα τίκτει

νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ, κατὰ τὸ Αἰσχύλειον, ἀλλά. reliqua sunt manca, & ἀκοῦσαί τε scribendum. sensus satis patet. historia Archiæ, cuius hic mentio fit, recensetur ab autore in vita Pelopidæ, & de Socratis dæmonio.

133.37. In somniis, &c.] *ἄλυποι stare non potest, cum contrarium sit verum. neque enim video, cur curis intento, vt etiam mœstitiam à curis abesse largiamur, non magis noceat vinum, quam ei qui nullis curis angitur. Cogitaui ἄϋπνοι scribendum: quia curarum comes est insomnia.*

134.28. Iucundis vtil.] *ἀφαιρεῖται ἄνω. Locus vitiatus. Sed τοῖς ἂν οὐκ ἐν καιρῷ scriptum fuisse puto. paulo ante pro συμποτικὸν, liquet συμποτικὸν legi debere.*

135.4. Claudos saltare.] *lege pro σκωλ. quæ vox nihil significat, quam ego restituo, ea haud dubie est genuina, & explicatur à Polluce lib. 9. cap. de ludis, quanquam ο paruo ibi legitur, sed literarum apud Hesychium ordo ω magnum comprobat. pro stella ante προσάγμασιν, reponent τοῖς οὖν.*

135.38. Musicam quidem.] *Versus hos corrige ex Erotico nostri Plutarchi, fol. 770.*

136.24. Candaulem illum Lydum.] *ἐπῄνει τῆς. hic quidem nihil deesse puto, nisi forte Candaulæ nomen excidit. Sed & alterum asteriscum dimôris, si legas τὸν οἰκέτην. οὐ, &c. Nota est Candaulæ ex primo Herodoti libro historia. Paulo post, Non* minus commode.] *οὐ χεῖρον αὐτῆς. legebatur οὐ χειρόμαντις, plane ridiculo mendo, quod non fuisse à Iunio deprehensum miror: præsertim cum hoc loquendi genus sit Græcis omnibus scriptoribus vsitatißimum. Præstiterit (inquit) de musica auditurum occasionem sumere è Theophrasti verbis. Sed pro Θεόφρων cur non fuissem ausus Theophrasti nomen reponere. Μὴ ὡς ἑκάστου αὐτῶν παρατρέποντος ἐκ τοῦ συνήθους, καὶ πρὸς ᾠδὴν ἐγκλίναντος si legas, licebit asteriscum abolere, sententia quidem erit integra: legendum etiam αἴτε pro ἅτε & μανίαι τε ὀλαλαί τε. de quo vide annot. ad ἐκλελ. χρησμ. τὴν Σοφοκλέους*

πόλ

πόλιν omnino fuit legendum: alludit autem ad Oedipi tyranni principium.

138. 3. Calore excoctum.] *ῥιωδὸν ὑπὸ. monſtrum eſt ῥιωδόν. Eadem ſententia legitur in Alexandro autoris noſtri, &c. Quæ ſequuntur, mutilata ſunt; pertinere ea ad Calliſthenem conſtat: is enim vt alias, ita & in poculo recuſando ſua vſus fuit liberta-te, meminit & Plutarchus περὶ ἀοργησίας, vbi ἀλέξανδρος le-gitur: malo autem genitiuum, vt hic eſt, legere.*

ibid. 34. Palmam præripientem.] *προτρεπόμενος. hanc vocem non probo, neq; enim excellere aut ſuperare ſignificat. fie-ri poteſt vt ſcribendum ſit προτρεχόμενος translatione, qua vſus Horatius dixit:*

Siſennas barros vt equis præcurreret albis.

Athenæus quidem, hunc locum nominatim citans libro ſecun-do, ὑπερβαίνειν voce vſus eſt. Poſtea Homeri locum facile ex ipſo quiuis integrauerit poëta. Illud autem γυναικῶν ſuſpectum ha-beo, & τοῦ στρυφνοῦ τὸ πικρὸν, mutilum eſt. In fine capitis ante αὐ-ξάνωσι μὴ eſt inſerendum. Sic enim Plinius 23. 8. & alij nar-rant.

141. 17. Remoueas florem.] *ἂν δ' ἀπὸ μὲν. hæc mutila ſunt. ſenſus eſt: Si longius rem fragrantem à naribus dimoueas, τὰ μὲν, &c. Sed & illud φυγόντες non quadrat. Mox,* Non enim debet alterum ab altero.] *Locus hic emendari poteſt, ſi le-gas κρατηθὲν ἀλλ' ἀπ' ἀμφοῖν ἔς τι μέσον ἁρμονία. ſic enim con-uerti, & τῶν, non τούτων. & ante ἐγγίνεται particula negans omnino requiritur. neq; video qui aſteriſco notari porro debeat locus.*

142. 5. Metrium Florum.] *Suſpecta vox Metrius: ſed rurſum legitur lib. 5. Sympoſ. cap. 7.*

142. 24. Abs te propoſitam.] *Locus ſic videtur integer. ἐκλέλυκεν, ὃ προβέβληκας ἡμῖν. ὅτι τῇ, &c. mox.* Maculas habuit.] *τὰς κηλίδας. Sic ſcribendum pro κοιλίδας, & κοινοῦρος ἢ ὦ: Ariſtotelis locus eſt ſectione 23. Problematum, & idem diſputa-*

disputatur apud Macrobium 7.Sat.13.Ego verbis comminiscen-dis, quibus locum integrarem, nolui temeritatis culpam incur-rere: lacunas relinquere malo, quam de meo implere. sensum i[n] versione, puto, mea retuli. Homerica in promtu sunt.

144. 9. Choro ipsius.] τὸν χορὸν. *lege* τὸν αὐτῆς χορὸν. *& pr[o]* φυλακὴν φυλὴν *repone nihil addubitans. paulo inferius,*

ibid. 36. Postea solo verso.] Αἰσχύλου τὴν μεθορείαν. *legendu[m] est* αἰσχύλον μετὰ τὴν ἐξορείαν, *vt citentur elegiæ ab AEschyl[o] cum iam solum vertisset, & Athenis relictis in Siciliam ad Hi[e]ronem se contulisset, scriptæ. reponendum etiam* ἐκείνῳ *pro dat[i]uo plurali, vt ad Miltiadem referatur. Nymphæ autem Sphra[-]gitides, non Sphagitides, leguntur bis in Aristida nostri & [in] Bœoticis Pausaniæ.*

IN LIBRVM II. CONVIVA-lium quæstionum.

145. 33. Scurræ: quibus.] ἐκ Καλλίου φίλιππος. Non sa[tis] *assequor hoc quod sit.* Καλλίας *quidem scurra etiam in libe[...] nominatur, quo ostenditur, secundum Epicurum suauiter vi[uere] non posse. fortasse scurram dicere vult, qui alienam persona[m] per iocum repræsentet.*

146. 16. Talibus impetebant.] *Legendum* ἐρωτηθῆναι [...] μὴ. καὶ ὡς ἔσκωπτον, οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μή. *Ex ipso Xen[o]phonte hæc restituimus. Locus est libro quinto de vita & disci[-]plina Cyri. Sed & illud* προσίστασθαι *etiam infra in hoc ipso cap[i]te sic legitur, & offendere significat. Et* ἔφησε *vbi erat* ἔφησε, *l[e]gendum est. quid autem sunt* ἐγκρασίαι *cum demonstration[i]bus?* ἐξκάρσιον *obliquum est, sed quid hic? forte legendum* ἐγκα[ρ]σίας, καὶ οὐ βεβαίους, *vt vocentur* ἐγκάρσιαι ἀποδείξεις *ratiocin[a]tiones non propriæ, vernaculæ, & domesticæ: sed logicæ, vaga[n]tes, & alienæ, ideoque obliquæ & quasi aliunde obtorto collo a[t]tractæ, quales à scientiis repudiari ex analytica notum est d[o]ctrina. Sed hoc est coniectura, quidquid est.*

14[7]

147.13. De iis rebus.] *ταῦτα ἐρωτᾶσθαι legendum. Quæ sequuntur, ita sunt mutilata, vt neque admodum sit obscura sententia, & verba etiam comminisci possem, quibus lacunas implerem: si mea pro Plutarchianis potius legi, quam hæc aliunde exspectari vellem. quin autem δακρύον) mendum sit ex διακρύον) factum, nemo gnarus sermonis Græci dubitabit. Euripidis versus est integer à me positus, vt alibi legisse recordabar, atque etiam apud Macrob. 7. Sat. 2. quod caput & sequens cum hoc comparare expedit. Sed & Oedipi verba corriges ex Sophoclis Oedipo Coloneo.*

149.31. Sambaulæ.] *Σαμβαύλα. Sic legendum ex Xenophonte constat, apud quem hic iocus narratur lib. 2. Cyri pædiæ. Quintum pro Κύλου reposui è Macrobio, pro μισθωτὸς vide ne sit legendum μισθώσας.*

50.9. Cuminisectoris.] *κύμινον. fortaßis κυμινοπρίστην, vix nim credo cuminum μετωνυμικῶς poni, pro cumini sectore, id st (vt Aristoteles 4. Ethic. Nicom. docet) præparco & sordido, ualem Theocriti Milo in Messoribus notat. Paulo post Sophoeum è tyranno versum reponito deletis asteriscis, neque vero dese post ὀνομάσας quicquam arbitror.*

1. 21. Aduncis naribus.] *ἐκέλευσε τὸν γρυπὸν. Lacer locus, r Casandri Philippum puto, non φίλον dici. De Theocrito Chio liter narratur in libello de educandis pueris. heic ex Macrobio nsum poßis adsequi: & verba etiam alia, nescio an eodem nißis suggerere. pro ὅ post ὀφθαλμιᾶν δι' legi. nam qui cum hthalmia laborantibus consuescunt, eorum oculos mali congione affici traditur. paulo aliter est in libello de capienda ex imicis vtilitate.*

οἷον ἂν *] *Lego ἄν τις, & nihil desidero: mox ἄν σε, non δὲ. cus est de libro tertio Cyripædiæ Xenophontis. Cæterum illud φότερ hic quidem vox est nihili, mallem ἐλαφρότερα, aut iduis potius, quam istud. Sub finem capitis λόγον, ἀλλ' ἐξ ὧν, c aut prauum est, aut mutilum, pro γαμετικῆς autem ἐμετι- s ipse sensus docet legendum esse. & τὴν δ' ἐμβῆεν, nam*

poëta

*poëta (vt apparet) τὴν ᾧ μοῦσαν scripserat: sed ioci gratia I-
magenes diuulsis vocibus in vomentem torserat. aliter hoc pa-
lo est apud Athenæum lib. 14. prope initium.*

154. 20. Vi vellicandi.] *δηκτικὸν, non δηκτὸν. Cæterum initio
capitis est Ξενοκλῆς ὁ ἀδελφός. quod verbum si recte legitur, ad
Glauciam refero: ἀλλὰ ante κρέα in fine puto adijciendum, vt
μόνον habeat, quod ei responderet.*

155. 4. *Initium huius capitis lego Ἐξ ἐνυπνίου τινὸς ἀπεχόμην
ᾠῶν πολὺν ἤδη χρόνον. nam vox ὄψεως facit, vt iudicem hanc es-
se sententiam, Insomnio aliquo motum Plutarchum aliquando
ouorũ esu abstinuisse, cum tamẽ corde vesceretur, itaq; famili-
res fecisse periculũ, cum corde vesci videret, an ouum quoq; esset:
cumq; id non faceret, suspicionẽ de se concitasse, ac si superstitio-
ne aliqua teneretur. ἔσθειν pro ἐσθίειν metri ratio postulabat.*

ibid. 40. Cum ad vnguem.] *ὅταν ἐν ὄνυχι. Polycleti dictum
hoc est scitum, vt à tanto profectum artifice. Legebatur autem
οὐχὶ vitiose. sententia est: Tum demum opus difficilimum fieri ac
plurimum laboris atq; industriæ requirere, cum materia iam
subacta, & vtcunq; præparata atq; informata ad vnguẽ omnia
fingendo limanda atq; exigenda restant. Idem est in fine de pro-
fectu ad virtutem. Quod autem mox sequitur de eruca, ibi ψυ-
χὴν restitui, quæ vox papilionem videtur significare, & pro ἀ-
θίησι maluissem ἀνίησι. de re ipsa videndi Aristoteles & Theo-
phrastus & Plinius 11.32. Bombycẽ esse erucam, aut erucæ per-
milem, & texto suo confecto in papilionem mutari, sæpe vi-
mus. & meminit rei Ouidius in suis transformationibus. In se-
quentibus καθυστερεῖν & ἅμως γέπ. pro καθισορεῖν & ἅμως γ-
nemo mediocriter eruditus mirabitur, puto me legisse.*

158. 36. Lyra ad tibiam.] *αὐλὸν confidenter pronun-
tio scribendum, non ναῦλον, voce οὐδὲν πρὸς τοῦτό γε τὸ ἔπος fa-
ciente.*

159. 40. Ordinem ratione.] *ἔφη. Totus locus est lacu-
Hic quidem lego ἔφη ὁ Τίμων, τὴν κ.χ.τ. ἣν Ὅμ. & Homerica*

integru

integrum restituantur ex Iliad. ψ. & Odyss. θ. post ὑποτομῶμεν, puto legendum ὑποκρίνομεν: οὐκ ὀπνόουν, forte ὀπνοεῖν.

162. 6. Erumpente humore.] *οἰκόθεν est in Aldino, οἴκοθεν, non vt nos εἴκοθεν. Ego tamen εἴσωθεν malim. Si, inquit, arbores illæ inciduntur de more, &c. tum pro καινοτέρα omnino legerim καὶ νοτερά. post γυναιξὶν * γαλακτούσαις] si γαλακτοῦν sit lacte abundare, amplius quam ad lactandum vnum infantem sufficiat lactis in vberibus habere. aut nihil hic, aut vox βρέφη sola videtur deesse.*

163. 25. Id autem considerem.] *Distinctiones heic mutaui. sensus enim est, multa euenta suas habere causas proprias, quæ tamen ipsa pro aliorum effectorum causis opinionis errore habeantur. De vitice versum putaui esse senarium, itaq; pro καὶ ὁ legi poëtice χ᾽ ὡ: sed ἢ an recte positum sit, nescio. alij quidem scriptores masculino genere vsurpant. Quid ἰσηγορία sit capite sequenti, non satis video. Iunius mercandum reddidit: ipse viderit. Initio noni capitis pro ἐξηγεῖτο haud dubium est, quin sit ἐξητεῖτο scribendum.*

166. 22. Homericæ illæ.] *Ὁμηρικὰς legi, non ὀμβρικὰς, quod nihil significat. Notæ autem sunt Homericæ δαῖτες ἐΐσαι, moxq; fit earum mentio. pro ὀμφίους quoq; & ipso nautici vocabulo, ὁμοβίους legerem. Paulo infra ἀληθῶν videtur φίλων excidisse, si tamen vox hæc est genuina, & non potius ἀληθῶς legendum. Quis autem est, qui vt contra Agiam diceretur, instigatus fuit? an potius ipse Plutarchus? ἣν in ὃν mutandum, & οὖν tenendum puto, etsi παρέλκειν stare potest. φύσιν porro & νόμον opponi satis est notum, itaq; οὐ ante νόμῳ inserendum fuit.*

167. 39. Vnum fiant.] *ἓν γένηται. Sic legendum, deerat ἕν. Sed nota est Anaxagoræ sententia. pro τοι legi τὰ. Sed ante hæc verba ἐπεὶ μηδὲ σέφανον non dubito quin exciderint nonnulla. Mox τύχης παῖδα restitue. legebatur perperam ψυχῆς, quod fefellit Iunium. Sors enim Fortunæ filius ab Euripide dicitur, cu-*

 ius

ius rei ratio non est obscura, citat totum versum Plutarch. de solertia animalium. illud autem χῶον τινὸς quid sit, nescio.

IN TERTIVM LIBRVM CONuiualium quæstionum.

168.25. Ea dicere quæ reticeri.] *Pro βλέπειν ἀβέλτερον, ἢ σιωπᾶν, si legas λέγειν, ἃ βέλτερον ἢ σιωπᾶν. sententiam habebis genuinam haud dubie. & verba ipsius Plutarchi, nullius vel apicis detrimentum passa.* ibidem 28. Homerus cum caneret.] καὶ Ὅμηρος εἰπών. *Locus est fœde corruptus. Legerem autem ea quæ asteriscis sunt affecta, hoc modo: εἰδὼς τὸ κοινωνεῖν (vel κοινὸν) τοῦ οἴνου καὶ τραπέζης, γνωρισμάτων πολλῶν γόνιμον. Homerica facile ex ipso restitues autore, cum locum tibi nos demonstrauerimus.*

170.8. Pulcre ardens rosarum.] *καλὸν φλέγοντα. non video cur asterisco locus notetur, nisi forte excidit ἄνθεσι. Videtur autem ad poëtæ alicuius alludi locum, paulo ante ἀλλὰ ante καθάπερ οἱ μὲν inserendum, vt cohæreat sententia, quæ tamen in voce ἀπήλλακται fatiscit, & ἢ κατατέθειται non εἰ legendum, dilemma monet. δολερὰ εἵματα. hoc dictũ etiam refertur de malignitate Herodoti, & est regis Æthiopum longæuorum apud Herodotum Thaleia. sed & asteriscus ante ἓν γὰρ αὐτὸ positus, recte est, permulta oportet periisse, ego nihil desidero.*

171. 18. Agenori.] Ἀγλωοειδῆ. *Vide ne sit Ἀγλώσει legendum. certe enim patronymicum sine suo substantiuo, aut etiam cum eo positum, vix puto. paulo post ἑκάτερα ἐστὶν.] nihil deerit sententiæ, si legamus ἑκατέρα. οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτῆς. Vide autem ne pro ἀλλ' ἀοίνῳ scripserit autor ἀλλ' ἴῳ. nam color eius, quod de lapide Plin. tradit lib. 37. c. 9. ad vini (rubri nimirum, αἴθοπος) colorem accedens, priusquam eum degustet, in violam desinit. Rursum eodem capite, καὶ τονώσῃ. Iunius ἀτονώσῃ legendum putat. ego cur impressa lectio sit deterior, modo vocabulum probetur, non video. erit enim intendere, quod fit venis Baccho inflatis, vt loquitur poëta, & ebrii plures inflatione quam laxation*

(puto

(puto) laborant. inde ἀνοπτυλῶ τῷ ὕπνῳ] τῷ οἴνῳ, *vt existimo, nihil enim hic de somno.* καὶ στέλλ] *lege meo periculo* συστέλλ, *aut potius* ἀναστέλλ.

172. 37. Herbam autem alyssum.] ἄλυσσον. *Sic apud Dioscoridem, & alios, non* ἄλυσσον. *sed & Plinius ita habet 24.11. etymonque ab eo & Græcis traditum, duo signa postulat. Vide autem an mendo careat, quod ibi legitur. Mirum est quod additur, saniem conspecto omnino frutice eo siccari, quando & AElianus lib. 9. ca. 31. animal historiæ singultui eam herbam opposuit. & nimirum* λύζειν *est singultire. Denique in fine capitis huius sententia ipsa monente* ὑπὸ τῆς ψυχρότητος *scribe, cum inepte legeretur* θερμότητος. *non enim calorem calor, sed frigiditas præualens foras eÿcit in superficiem.*

174. 12. Pro coronis propugnantem.] τῷ Τρύφωνι τῷ περὶ τῶν, *aut* ὑπερμαχοῦντι τῶν *forte, nisi sit ellipsis* τοῦ ἕνεκα, *quod durum est credere, aut etiam suspicari. post* μεθύσκειν *pro inebriare positum est, Attice, vt & capite septimo.*

Ibid. 22. Altercum.] *id est,* ὑὸς κύαμος, *seu herba Apollinaris. Iunio hoc quam faba magis probatur, cui maiorem in modum adsentior, & facile fuit* ὑὸς *omitti. lego etiam* δυναμένων *pro* δυναμένων. *Idem etiam* ἀνωφερὲς *legit, cum obrepsisset* ἀνωμαλὲς, *vocabulum plane idipsum, quod significat: mox* τόποις ἢ ... ις περὶ, *lego* τόποις, οὐχ ἧττον ἢ, *&c. Idem in fine paginæ legit* ...άντον *pro* ἀδιάλειπτον, *& sane herbam, quæ hac voce notetur, puto nullam esse: & adianto folia esse æterna constat: frigidum sit, necne, hic quidem non disputo.*

...5. 6. Vt sufficienter.] *legendum est* ἀρκούντως. *quid enim sit* ...κούντων, *& ante* φυλάττωσι, μὴ *desiderabatur.*

...6. 7. Impetu impulsum.] *pro* ῥύμην, *mallem* ῥύμη. *statim* ...ὸ *, *forte* ἀποχετεύσεις, *aut simile aliquid.*

...7. 16. Vt decem virilibus.] *Locus valde corruptus. Iunius* ... δὲ καὶ *legit* δέκα, *quod facile probo. Eo autem facilius loci* ...*us iacturam fero, quod hoc ipsum argumentum apud Ma-*

crobium libro ſeptimo, capite ſeptimo Saturnaliorum integre expoſitum exſtat, vt, ſi mea pro Plutarchianis ſufficere verba licuiſſet, facile lacunam expleturus, & ſententiam expediturus fuerim, pro δὲ καὶ *legi* δέκα, *& pro* συνεξείπειν *legi* συνεξάπτειν. *Sicut & infra* ἔμμηνος *pro* ἔμμονος. *In Aldino hæc ſunt monſtroſe deprauata, ex fine ſexti capitis huc interpolatis, quæ plane ſunt* ἀπροσδιόνυσα.

178. 6. Mi Luite.] ὦ φίλε λούϊτε. *at hic ſupra vocatur* Ἀθρυΐλατος, *vt corruptum eſſe nomen vel vtrobique appareat.*

ibid. 11. Verum enimuero.] οὐ μὴν ἀλλά. *Cuius hæc verba ſint, obſcurum eſt: Flori vix ſunt, neq; enim opinor ſua ipſ[e] prædicaſſet epicheremata.* ἔφη *lego. neq; enim quærit, ſed reſpondet de vini natura Plutarchus, quas ei partes Thaſius ille medicus aſſignarat, cuius eſſe non puto, quia ridiculus ſit, ſi quæra[t] de ſeipſo, cur vinum crediderit eſſe frigidum, ideo* ὑμῖν *ſcribo, &* τὸ ψυχρὸς, *neq; deeſt quicquam. Fortaſſis verba ſunt Apolloni[i] de illius. ſed &* εἶπον *pro* εἰπὼν *repono, vt dialogus cohæreat. I[n] indice capitis cur* ψυχρὸς *maluerim legere, quam* ψυχρότερος *apertum eſt.*

180. 14. A cœna abduceret.] μετὰ δεῖπνον οὐχί. *Locu[s] lacer & ſuſpectus. Vide Xenophontis Sympoſium ſub fi[nem].*

ibid. 38. Non ſatis exacte.] ἔφη τῶν. *omnino legerim* οὐ*[κ]* ἔφη. *negat enim, ſe omnium meminiſſe argumentorum, qua[e]dam producit. Vide autem an pro* χλιδομένων, *quod nihil eſ[t],* ἐκμοχλευομένων *legendum ſit: qua voce vtitur non abſimilit[er] pag. 696. & pro* γινόμενον *poſt* θεμελίων, κινούμενον: *pro* ἀνάδα*[ſ]*τον, ἀνάστατον. οὐδὲ γὰρ ἄρχειν, ἔχειν *malim aut* ἐγείρειν. *mox* ὑ*[...]* ἑτέρας αὐ. *forte* ἐφ᾽ ᾧ ετ. *Sunt & alia non ſatis integra: c[...] manca de Thaletis in euitando coniugio aſtu narratio, vt e[...]re, & Diogene apparet. infra* καὶ τὸ κράτιστον *] forte* ἢ *[...]* ἄρ. *&c.*

183. 7. Ne ad templa.] εἰς θέρος. *omnino hoc vult, ad sacra venire, itaq; εἰς θεοῦ aut θεῶν legendum.*

ibid. 17. Pithœgiam.] *scribendum πιθοίγιαν. male enim legebatur ν loco γ. Sic Eustath. Iliad. ω. Proclus & Zeza in Hesiodum, & alij, atq; ipsum vocabuli etymon. Vtinam vero additum esset, cuiusnam mensis vndecima die id fieret. Iunius Nouembri adscribit, secutus, puto, eos, qui Ἀνθεστηριῶνα sic vertunt. Huic enim mensi πιθοίγιαν attribuit Suidas in voce χόες, & noster diserte sub finem libri octaui, vbi γ suum locum obtinet. Eodem capite πᾶσιν ἐνίοις γράμμασιν, ἐνίοις est mendosum. Capite sequente* ὑπερβολῆς] *μεθ' præponendum vel ἐξ. In fine legerem* καὶ παροξυνόντ. α. κ. θ. α. καταδύεται καὶ καθίσταται τ. δ. ω. π. μ. π. ῳ.

185. 31. Quinque enim sesquial.] πέντε γὰρ ἐν. *Ego nihil video hic quod desit, quanquam duobus asteriscis locus erat signatus. & οὐ post κεραννυμένων (sic enim opus est legi) sustuli. ad δὲ addito τρία, optime enim omnia sic habent, absq; vllo biatu. ἀναπῶσι autem vox est vitiosa. & ex ἀνεσπακότων inculcata, pro θεωρῶσι aut simili, & pro φάσις malim πόσις aut κρᾶσις. συκηλήτειρα ex Hesiodo scribo. alludit enim ad versum ἔργων. 461.*

186. 7. Aristonis.] *Aut heic Aristio, aut initio etiam capitis Aristo legendus, vt supra 1. Sympos. 1. Mox,* Idam.] *legitur ἴτλω. Sed ego Idam esse legendum ex Apollodoro didiceram, qui libro primo Bibliothecæ scribit, Iouem à Iunone nutriendum datum Curetibus, & Melisseωn filiabus nymphis Idæ atq; Adrasteæ.*

187. 4. Seirius hauriet.] καθαυάνειν *vox nihil significat, pro qua omnino restitui debet* καταυανεῖ, *à verbo* καταυαίνω, παρὰ τὸ αὖον. *nam quid Iunio in animum acciderit, cum verteret, durabiles seruabit, non scio. Significat enim exsiccabit, torrebit. Homerica sunt Iliados* Ψ. 190. *Paulo ante,* humida resoluere. κωλύειν *vox est huc nihil faciens, nisi forte deest*

τὴν σῆψιν aut aliquid tale. Mox καὶ τὸ μᾶλλον mendose & cum defectu. Sensus est, id sibi non probari, quod quantitati caloris causæ adscribantur, quæ proprietati debeantur occultæ: & pro οὐδὲ γὰρ, lego οὐ γὰρ, & ἧττον pro ἥττω. Ostendit enim eundem calorem alio tempore plus, alio minus efficere, adeoque diuersis modis. Est instantia, vt Logici vocant, per interrogationem proposita.
188.15. Terendo aptius.] ἵνα πάντες. Difficile est ex coniectura medicinam facere. videtur autem de tritura loqui. In Alcmanis verbis pro μέγα, vocem genuinam reddidi ἔρσα, quæ poëtis est ros, δρόσος. itaque citat Plutarch. supra quæst. natural.
24. pro οὔπω, οὕτω legendum. sed ἄνυγρον sensui aduersatur.
ibid. 40. Putrefacienti adstringens.] Legendum esse, sensus docet, ὅτι δὲ καὶ τῷ σήποντι τὸ στῦφον. Nam non cohæret sine δὲ. ἄτυφον autem plane nihil habet in hac re loci.

IN QVARTVM LIBRVM
Conuiualium quæstionum.

Initio statim ad Πολυβίῳ deest aliquid, aut δὲ in φίλον δὲ abundat, lego etiam φιλία & εὔνοιαν. Ipse etiam sensus docet κἂν ἐλάδεθεον esse vitiosum. pro quo ἀνελάδεθεον recepimus.
190.19. Philinum.] Lege Φιλίνῳ. traiectis literis erat φίλων, sed errorem sequentia arguunt. illa autem τὸν νέον non cohærent. Iunius mendosa quædã suas secutus rationes conuertit, & ἐκαλὸν φόνια, & alia. De Hecatomphoniis, dictum in annotationibus ad conuiuium septem sapientum. De Elapheboliis vide in libro de virt. mul. cap. Phocides. nam Iunium hîc non sequor.
191.34. Quibus nihil.] ante οὐδὲν ἄλλο κακὸν, vt plena sit constructio, inserendum est αὐτοῖς. & ἵνα δὲ statim pro εἰ δὲ scribendum ἀλείμματα.
192.32. Et discubitu.] καὶ κατακλύσεις. forte κατακλίσεις.
193.3. Ambabus manibus.] ἰσία ἑκάτερα. Sic lego cum Iunio, vt intelligas χειρί.

193. 13. Omnigena nos.] *Eupolidis versus ex Macrobij Saturnalibus 7.5. sunt castigandi & distinguendi. pro* ἁπαλὰς *ibi est* ἁπαλὺς. *si legas* ἁπαλὰς, *non improbo, legitur &* ἀνθρικλὼ. *Sed vox hæc earum de numero est, quæ non vno tantum modo efferuntur & inclinantur, quod hic docere non est operæ.* ἐρείκλω *autem probo, non* μυρείκη: *siquidem* πρόμαλος *quoque nominatur, qui est myrica.*

ibid. 37. Dulcia continuo.] *Empedoclis hos versus è Macrobio corrigas licet: nisi* θαλερὸν *poëtice vt dixerit à* θαλὸς *pro calido, fieri potuit.*

194. 24. Githia.] *nimirum* γίθια. *Legebatur* γήθεια, *quæ vox, si quid significat, me id fallere fateor. Ego ne longius abirem,* γίθια *legi. Plinius 19.8. Gith, inquit, pistrinis anisum & anethum culinis & medicis nascuntur. Optime igitur huc quadrat. scolymos quoque non cinaras hortenses, sed agrestes illos carduos intelligo. Iunius* γήθεια *allia vertit: vt* γήθεα *videatur legisse, de quibus vide Lexica.*

195. 6. Circa salem & cuminum.] *De his vide problema vltimum libri huius operis quinti.*

ibid. 28. Tanquam clauo.] *inepte legitur* καθάπερ ἥλῳ τῷ ἀέει χρωμένῳ. *lego* καθάπερ ἥλῳ τῷ ἀέει χρωμένης. *Talis menda etiam supra est à me indicata.*

196. 11. Quam inter.] πιθανώτερον, ἢ ὅτι *est legendum.*

ibid. 21. Ista cremant.] αὐτὰ καλῦσι. *omnino* καίουσι *lego, ante* συνεκπίνειν *&* ἀρχομένοις *voces sunt alienæ.*

198. 6. Vt per vestes.] *Legi hæc* καθάπερ ἱματίων, *cum esset* καθειματίων, *vt &* μανικὸν, *absurde est pro* μανὸν. *sed & alias totum caput est mutilum & varie deprauatum.*

199. 10. Abderita.] *Quid enim sit Abderites. Sed Hecatæum philosophum Abderitam, etiam Plutarchus alibi agnouit, & Strabo, Eusebius, Stephanus, Suidas, alij.*

ibid. 7. Quocunque tandem pacto.] ἀμωσγέπως. *Hæc nihil deesse puto, sed in personis dicentium esse mendum.*

200.7. Refectorio.] *Legitur οἰκητήειον. Hoc non verum ess[e] posse, & legendum ἡβητήειον, quam vocem indoctus aliquis i[n] notiorem detorserit, aliquando cogitaui: adeoq; idem etiam [nunc] num sentio. Est enim ἡβητήειον conuiuij locus & ἑστιατήειον, [vt a] Græcis credimus, vt debemus. Vide Athenæum lib.10. Eustat[hium in] Iliad.υ. Hesychium & alios. Iam ad thermas non tam sanitat[is] recuperandæ, quam luxuriandi causa multos frequentes ire, n[e]que nouum est, neq; obsoletum. Tum quod sequitur, verno tem[pore] pore multos conuenire eo, & τὰς ζωνσίας ποιεῖν, an non mea[m] coniecturam confirmat? Enimuero mihi Galepsus iste est mai[o]rem in modum suspectus, quem in Eubœa non inuenio. AEd[e]psum legi debere affirmo, de quo loco alibi dixi.*

ibid.31. Apud vos.] *περὶ ὑμῶν, cur non potius παρ' ὑμ[ῖν]. Intelligo autem de Nicopoli Epiri ad sinum Ambracium sit[am] & bimari, mox μάλιστά γε pro τε. Quod de Hercule est κρέα[s] ἔχων ἦσθιεν, ex Athenæo, prope caput libri 7. δειπνοσοφ. corr[i]gendum est, κρέασι & ἐπήσθιεν. Cæterum vox κερά μιον susp[e]cta est aliquanto post: nullum enim hoc nomine piscem inuen[io], neq; video quid siglina hic faciant. Sed tandem de mensuræ g[e]nere accipiendum duxi, quo minuti pisculi venderentur. V[ide] Budæum & alios.*

202.1. Pronunciauerunt.] *Sic lego hæc, submotis asteris[cis] ἐλπίζειν ἀποφαίνοντω τῷ ἁπάσης ἐλπίδος ἡδυνούσης οὐκ ἀν[εκ]τόν. Potest & sic: τῷ πάσης ἐλπ. οὐχ ἡδυν. οὐκ ἀνεκτόν. Plana [est] sententia. Pro δύπρα autem quod nihil facit, δυσπρόσφορον [le]gere non dubito, & μὴ ante πάντως deleo. tamen quem ve[teres li]bri vel coniecturæ melius instruunt, ei optima cum gratia [per]mittere mea elidere. τὰ ἄλλας. πρῶτον. Deest ἀνδ᾽ οὐ ante πρῶτ[ον] aut tale aliquid.*

202.15. Colores lumine.] *Et hic diuino sic legendum, ὡ[ς] τὰ χρώματα φωτὸς, οὕτως οἱ χυμοὶ ἁλὸς δέονται, πρὸς τὸ κι[νεῖ]σθαι. &c.*

Ibidem 26. Homerica.] *ὁμηρικὸν ἐκεῖνο. locus est Iliad[.]*

629. Sed illud ἄλκιμον quod mox sequitur, nihil ad rem facit, sicut & alia multa, sensu interim vtcunque elucescente.

203.33. Est etiam fœdus.] *θολερὸν. Sententia est: Sus quanquam fœda est & deformis bestia, non tamen cantharo, crocodilo, fele turpior est: quæ animalia AEgyptij tamen venerantur. Vox θολερὸν & proba est, & repetitur infra cap. eod. γρὺ forte γρῦπος gryphis, quanquam is an ab AEgyptiis coleretur, ignoro, in hieroglyphicis quidem fuisse traditum est. Potest fieri vt sit legendum μυ scilicet μυγάλης: de qua postea redditur ratio.*

204.33. Nisi forte etiam.] *Heic post γινομένην, ante νὴ Δία insero εἰ μὴ. causa est in promptu.*

205.29. *Phanoclis versus sic fuerunt exprimendi.*

Montiuagus cernens diuinum Bacchus Adonin
Cyprum perlustrans egregiam, rapuit.

ἠγάθεον locorum esse epitheton, maxime diis sacrorum, vt Veneri fuit Cyprus, ex Homero & aliis poëtis notum est. itaque omnino Κύπρον pro Κύπριν legendum duco.

IN LIBRVM QVINTVM Symposiacῶn.

209.4. Contemplandi.] *φιλοθέαμον obscurum non est, legendum esse, non φιλόθεσμον, quod huc nihil faciebat, & paulo ante ἀλγηδόνα τοῦ σώματος, non τοῦ ὄμματος lego. post non procul initio capitis primi, qui sunt οἱ ἀπὸ διαιρέσεως; lego ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, qui erant ab eadem secta: cum infra eos quibuscum disputat ἄνδρας ὁπικυρείους appellet, vbi quidem πρὸς ὑμᾶς legendum est, non ἡμᾶς. τῷ μὲν πεπονθέναι] excidit puta aliquid: quid si legendum sit ἀληθῶς, καὶ τῷ μὴ πεπονθέναι, διαφέρει. Συντείνας ἡμᾶς τοῦτο τέρπεσθαι.*

209. 31. Cui melleum.] *scribo ἤ τι pro ἤ τινὶ perspicuum.*
& ibidem 38. Cui videt.] *cum legeretur ἐν ἀγορᾷ nimirum inepte, & nullo sensu, vestigia secutus vidi scribendum fuisse ἐνορᾷ.*

211. 24. Non haſtam.] *ὑπύλκων οὐχ ἥμονας, ἀλλὰ ῥήμονα.* *ὑπόλκων non aſſequor, & καταβαλὼν etiam ſuſpectum eſt. Le-go autem οὐχ ἥμονας, ἀλλὰ ῥήμονας. Non enim haſtæ modo iacu-qui vinceret, præmio afficiebatur: ſed Neſtor quoq; ob facun-diam, & Antilochus ob collaudationem Achillis. Locus eſt Ilia-ψ. notus, & ἥμονες ſunt verſu 886.*

ibid. 37. Ery.] *forte τῆς Ἐρυθραίας, Erythrææ.*

212. 8. Iam hoc quoque.] *δὴ δ' εἶπεν. mutilus locus, ſed p-ἀπαρτῆτε ἀπαιτῆτε haud cunctanter ſcripſi, cum ἀπατᾶτε i-Aldino eſſet.*

214. 7. Hoc, vbi Neptuno.] *Verſus hos emendare non faci-eſt. Sic tamen lego:*

> Τοῦδε παρ' Αἰγαιῶνι θεῷ τελέσαντες ἀγῶνα
>
> Θήσουσι, νίκης σύμβολον ἰσθμιάδος,
>
> Ζήλῳ τῶν Νεμέηθε: πίτυν δ' ἀποτιμήσουσι
>
> Ἤπειν ἀγωνιστὰς ἔστεφε τοὺς Ἐφύρῃ.

AEgæona dici Neptunum poſſe ab AEgis puto à poëta, vt al-AEgæus dicitur, cætera liquida ſunt. Meliora tamen meis præt-lero. primus verſus pentameter eſt, in quo pro γερειότερον, lege-dum eſſe χερειότερον. vel adfirmare auſim. qua voce etiam H-merus eſt vſus, Iliad. β. 248. Nam apparet accuſari Corinthi-quod ritu in deterius mutato, apium pinui ſubſtituerint: qu-vox ἀποτιμήσουσιν monſtrat. Ἀλητίδαι autem ſunt Corinth-ab Aleta, qui vnus è poſteritate Herculis cum Heraclidis in P-loponneſum rediit, ac Corinthum condidit. Vide Pindari ſch-liaſten in Odam 13. Olympiorum, vbi poëta Corinthios Dor-παῖδας Ἀλάτα vocat. Velleius quoq; Paterculus lib. 1. Paulo a-te Aletes (ſic enim legendum, non Haletes) ſextus ab Hercu-Hippotis F. Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Pe-ponneſi continentem Iſthmo condidit. περικλέως autem ſc-bendum, quia mox ſequitur περικλῆς.

216. 30. De augmento vrbium.] *αὐξομένη πόλις. Co-rupta ſunt verba Platonis; & non ſatis occurrit, ad quem Pl-to.*

tonis locum alludat. Pro ζωνεῖπεν vna litera mutata ζῶν εἶπεν scribendo sensum expedio. κλίσεις sane in conuiuiis diligenter sunt moderandæ, & dispositionis de ratione supra est disputatum. Hic de vocandis agitur, non locandis conuiuis. ergo κλήσεις, legi infra τῶν ἐκείνων] deest aliquid. Lego mox μάλιστα καὶ ζυνναοῖς καὶ συμβωμοῖς.

219. 8. Euoluit.] ἐξέλαστε. vox vitiosa. vide an legendum sit ἐξείλιξε, euoluit. Nam Suidas quoque ἐξελιγμὸς inter εἰδηπταχλία agnouit.

Ibidem. 18. Metrius Florus.] μέτειος φλῶρος. Sic supra capite nono libri primi, modeste vertit Iunius, μετείως legens.

220. 2. Pereunt defluentibus.] pro ἀπαθεῖ & μυδόντων, & αὐτοῖς, vocibus sensui officientibus, scribendum dico ἐπανθεῖ, μοδώντων, αὐτὸς. De iis qui hic vocantur ad Pontum θυβεὶς, ad Θηβαῖς diximus in nostro Geographico onomastico.

Ibid. 25. Lædi videndo.] στοιχεῖν. vox hic nihil faciens. & constructio verbi θαυμάζω ostendit aliquid extritum esse. Et non multo post ἔκλιπτον vox erat talis, vt mihi vitio vertendum non arbitrer, qui ex coniectura ἐκπίπτον subdiderim. Aliter hoc de charadrio narratur apud AElianum 17. hist. anim. 13. Sed nostri autoris sententia magis videtur consentanea, & ad prouerbium optime congruit, quo rem vtilem dissimulans atque occultans, charadrium dicit imitari. Multo enim id rectius ex hoc loco eris interpretatus, quam ex iis quæ sunt apud Suidam & interpretem Aristophanis in Auibus, in versum non adeo longe ab initio comœdiæ situm. ἐμβαλὲ, ἔπωζε, χαραδριον μιμούμενος. adque diuino illi Erasmo demiror huius Plutarchiani loci in illa prouerbia interpretanda in mentem non venisse.

221. 7. De corporis quidem.] ἐπίγε τῶν σωματικῶν. ἐπίγε legebatur & perperam distincta, imo confusa προσώπων ratio fœde totum locum turbarat: sicut & διαπιθέντες

pro

pro διαπεσόντες *sententiæ officiebat, & sunt, quæ sequuntur manca, sensibus interim satis euidentibus: vt ex mea versione peti correctio sic satis firma posse videatur.*

ibid. 25. Quæ aduersus fascinum.] προβασκανίων. *Locus hic & ob hoc ipsum vocabulum, & ob vocem* ἑλκομένης *cum difficilis tum suspectus. Probascanios Iunius certum quoddam genus hominum esse putauit, vt eius versio ostendit. cui minime adsentior. Puto enim* προβασκανία *(aut* προσβασκανία *potius) nomen esse, quo ea appellentur, quæ fascinationem amoliantur: qualis illa peculiare adoratio in hoc inuenta, cuius meminit Plinius 28.3. & Sputum etiam apud Theocritum.* ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. *Idyll. sexto. quod et Latini memorarunt, neq; hic istas nugas libet persequi. tales etiam auiũ amuleta AElianus refert lib. 1. cap. 35. & 11. 18. hist. animal. Sed* ἑλκομένη *illud non intelligo. Non dißimulabo obiter,* συμβολὰς *neq; conflictus esse, neq; velitationes, vt visum interpreti: sed symbolum, quod à non ingratis neq; parasitis hospitibus in conuiuio regi daretur, collationem: quam qui non daret, asymbolus esset. Notum est hoc cum aliunde, tum ex ioco voce ambigua* συμβολὴ, *quæ & conflictum, & symbolum significat pro cœna datum, à Dicæopoli contra Lamachum vsurpatum apud Aristophanem* Ἀχαρνεῦσι. *& eius interpres ibi. atq; alij. Hoc ergo dicit Plutarchus (eoq; modo sæpe in hoc opere locutum, vt lib. 4. cap. 2. & alibi, facile animaduertas) se ista symbolo suo hospiti dare, quod & verbum ipsum* ἀπαριθμεῖν *indicat. Supra lib. 1. cap. 1.* συμβολὴν ἀναλογικῶς *plane, pro quam quis è cœna sumeret portionem noster vsurpauit.*

ibid. 38. Quodnam pulcer.] *In his versibus de Eutel... φόβαι crines significat, est pentameter primus, & lego* ... ἐυτελίδα. *&* αὑτὸν, *non* αὐτὸν. *nam de eo qui seipsum fascinauerit, sermo est:* βάσκαινε *. non* βασκαίνειν. *In* δινήεντι *(si aliud nihil legitur: neq; vero aliud ipse requiro) est contractio, qualis in* τιμῆντι *pro* τιμήεντι, *de qua re alias dixi, forte sit* δινῇ ἐν

τα

ταμοῦ. ἀποβαλεῖν porro ſcribo, non ἀπολαβεῖν, quod ſententiam impugnat. & ἔφην pro ἔφη, eadem de cauſa. Nam Plutarchus reſpondet Soclaro. ſunt & alia mutilata, quæ prætereo.

223. 23. Egregio mali.] *Verſus Homeri integri ſunt Odyſſ. η. 115. ſed καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι lubens expunxerim, nihil enim ad ςοῖχον recitatum. Eodem capite, vbi agitur de Empedoclis epithetis, ἀμφιβρότην ſcribo, ν. poſt ο. expuncto, ſecutus etymologiam, & apparet Homerica epitheta ita ſumpſiſſe ſibi vſurpanda Empedoclem, vt proprie appoſiteq; magis ijs vteretur. Homerus ἀσπίδα vocat ἀμφιβρότην, Iliad. β. 389. Iouem νεφεληγερέτην paſſim hoc aëri, illud animæ (vt de ea diſputant philoſophi) oppido congruit. de phlœo mentio facta eſt in priore de eſu carnium oratione. Verſum Arati ex ipſo autore licuit reponere.*

224. 25. Homerum.] *κρέα ὑπέρτερα. Locus Homeri eſt Odyſſ. ... 65. vt obiter lectorem iuuem. Et Euſtath. ibi hanc ipſam cum alijs refert expoſitionem.*

225. 16. Colligerem.] *ἐκεῖνο ἔφην. malim ſane ἔφη, quia adhuc Lampriæ ſunt verba, & ſolet iterare hanc particulam hoc ipſo in opere noſter. Nolui tamen mutare, quia ſi ἔφην legitur, excepiſſe ſermonem aui Plutarchus videbitur (certe ἔφην pro ἔφη mox ſequenti capite ita poſitum fuit, vt obſcurum non ſit mendum.) mox pro ἀναπαῦον, voce hic nihili, ἀπολαῦον ſubputo recte.*

Ibid. 35. Et Plato.] *Locus Platonis eſt in Timæo, Homeri Iliad. nono. 214. vbi carnes aſſandas ſale Patrochus inſpergit, hoc enim eſt πάσσειν, vnde & φάρμακα πάσσειν eidem Homero, vt mirer Iunium deguſtandi voce in vertendo vſum. Hunc ipſum Plutarchi locum in illo verſu interpretando adducit Euſtathius.*

226. 14. Equidem, inquam, cauſa hæc.] *legi ego δεῖ μὲν ... εἶπον. Legebatur δεῖπνον, voce non modo aliena, ſed plane dialogum peruertente, vt meam, quam in corrigendo ſunt ſecutus,*

*secutus, coniecturam non debeam vereri improbatum iri, præ-
sertim cum huic orationi subtexatur.*

ibid. 31. Itaq; Stoicorum etiam.] *Asterisco hunc locum
dudum notaueram, cum me, vt fit, non extricarem: neq; ad me-
ditandum inquirendúmve spacij esset satis. Quæ interea loc
animaduerti, & in aduersariis annotaui, promere ex iis no
pigebit.* Non *enim inuideo gloriam huius loci restituti aliis, qu
edendo sua mihi anteuerterunt, eadem sectati (vt nuperrim
deprehendi) vestigia, sed tamen corrigere meam versionem a-
sterisco sublato libuit, & rationibus quidem indicatis. Sic eg
lego:* Διὸ καὶ τῶν Στωικῶν ἔνιοι τὴν ὗν σάρκα καὶ κρέα γεγονέ-
ναι λέγουσι. *hoc est:* Itaq; *etiam* Stoicorum *nonnulli suem nihi
aliud quam carnes esse aiunt: quandoquidem anima salis insta
per eas diffusa. &c.* σάρκα καὶ κρέα *dici arbitror meram, puram
putam carnem, nihil aliud quam carnem, cum aliorum anima-
lium viuentium caro vtcunq; aliquid præter carnem videatu
esse.* Olim *ego* νοῦν *in* ὗν *mutassem, nisi me* Stoicorum *menti
detinuisset, & mala vocum* σάρκα *&* κρέα *cohæsio. non enin
tum legeram attente, vt feci postmodo, septimum* στρωματέω
Clementis *Alexandrini, cuius pagina* 305. *diserte dictum de a-
nima sui pro sale data* Cleanthi *tribuitur, quem* Stoicum *fuis-
se vel* Plutarchus *satis reliquit testatum.* Nam Plinius *lib.* 8. *ca.*
51. & Tullius *quinto de* Finibus *nulli autori tribuunt certo.* I
illo Clementis *loco vitiose legitur* Ἔσωπος *pro* Αἴσωπος, *ac*
καλᾶς *pro* οὐ κακῶς, *aut pro* καλῶς. *neq;* ὑστριχες *sunt, vt quidam
incircumspecte vertunt, setæ: sed flagella è setoso suis corio conf-
cta: si* Græcis *credimus* Grammaticis. Ne *quid dissimulem, absq;
essent tam luculenta* Clementis *verba, de sue & esu carnium e
loco tot autorum testimonia citantis: non eram sine hæsitatio-
ne* νοῦν *in* ὗν *mutaturus. non enim deerat cur* ἰχθυῶν *legendum
cogitarem. & vt hunc ipsum* Plutarchi *locũ accuratius perpen-
derem post editam versionem: verba* Platonis *fecerunt, qui i
libro de opificio mundi diserte hoc ipsum de piscibus confirmat
animam*

animam eis pro sale datã, vt sic quasi inanima animalia quædam à putrefactione defenderentur. Sed cum ad Cleanthis dictum allusisse, & quodammodo id correxisse, dicere (puto) licebit. in fine libri versus est, qui lucem & testimonium adferre potest Eusthathio, in Odyss. μ. 252. scribendi omnes pisces ab Empedocle vocari ἀμαστωῶας. quem cum superiori coniectura si conferas, videbis Philonis dictum quam sit locuples.

IN SEXTVM LIBRVM CONuiualium quæstionum.

628. 5. Communicata non minus. εἰς αἰτίαν παρέχουσι. Non possum excogitare, quid sibi hæc velint. Sane ἀπολειφθέντας non intelligo, vt Iunius, oblitos, sed qui cum cœnis non interfuissent, ab aliis audiunt cum voluptate quæ ibi sunt disputata.

Ibid. 6. Ignis diuellit.] vbi δὲ ἴσησι est, δίϊσι scribit.

629. 29. Deminuendo nutrimento.] Vocabula quædam perspicue falsa in hoc capite, facile corriges, vt ἀπαλλάτ]ονται & πολλοὶ si scribas pro ἀπάλλονται & πολύ. sed illud ἐλαττοῖ integrum est, aliquot à se verba desiderat. Videtur mihi sententia saltem sic explenda: Oliua salsa aut capparis non faciunt famem aut appetitum, eo quod deminuant aliquid de nutrimento, cum ipsa quoq; cibus sint: sed sua acrimonia ventriculi os instigant. quid si ἐλάτ]ω legamus? certe simplicissima erit sententia, minus penuriæ alimenti fieri iis sumptis, quæ ipsa quoq; sunt in ciborum censu. post pro αὐτὸ scripsi καὶ τὰ. cuius ratio.

630. 1. Nobis oculi, cæterique.] ὀμμάτων δὲ ἣν τῶν. haud obscure corruptus locus. Videtur sensus esse, non minus famem & sitim, quam sensuum instrumenta nobis ad nostri conseruationem largitam esse naturam, & futiliter tantas res meatuum permutationibus adscribi. post μηκέτι subieci δὲ, sicut solet fieri in comparatione.

231.16. Plantas ſitire.] ἄρδοι αὐτὰ, διψῶν. Lego ἄρδοι τὰ φυτὰ. *Tertij capitis initium eſt mancum: titulus ſententiam vtcunq; illuſtrat.*

232.19. Non ab iiſdem.] *lego* τόγε μὴ ταῦτα. *legebatur* τῷ γ μὴ ταῦτα, *quod fecit vt locum Iunius non ſatis commode reddi-derit. Sed* ἀστείοις *hæc vox eſt mendoſa.*

233.26. Ita vt ſuperficiem.] τῷ φρέατι τῆς γῆς. γῆ *nihil fa-cit huc. forte* ἐπιπολῆς *aut quiduis tandem aliud. res ſenten-tiam aperit.*

234.6. Inquam ego.] ἔφην *legendum, non* ἔφη.

ibid.16. Et incudibus.] ἢ τῶν ἀκμόνων. *vox hæc incudes ſi-gnificat, Iunius* ἀκονῶν *legit, & cotes reddidit. certe articulus* ὁ *ad* ἀκόνας *non quadrat, & mox* τοὺς ἄκμονας *repetitur. Tame[n] poſt* αἱ ἀκόναι *commemorantur, vt & cap. huius libri octauo, & in lib. de primo frigido.*

235.18. Calefacit, &c.] λεπτοὺς πάθη. *Deprauati ſunt Eu-ripidis verſus non leuiter. Suſpicatus ſum aliquando non pro-cul abituros à ſcriptura recepta, ſi* Λεπτοσπάθοις *legeremu[s] & ῥιπίοις, aut potius* ῥήγεσι. *hoc plane congruit, illud à* ῥιπίζ[ω] *& ῥιπὶς potuit fortaſsis tralatione aliqua poëtica tolerabilit[er] dici.* σπάθη *inſtrumentum textorium eſt, adeoq;* σπαθλὸς χλα[ῖ-] να *è Sophocle refertur libro quarto, capite decimo Onomaſti[ci] Pollucis. Sic ergo legerem.* Λεπτοσπαθήτοις χλανιδίων ἐν ῥιπίοι[ς] *quid ſi pro* ἐν ῥιπίοις *legas* ἐρειπίοις. μεταφορικῶς, *ruderibu[s] id eſt, fragmentis pannorum, centonibus. Non volo nimiu[m] tribui meis coniecturis, quæ in re obſcura non poſſunt habe[re] multum certitudinis.* ἐρειπίοις *tamen non plane auerſor, qu[od] ſic legitur* περὶ φιλοστοργίας *libello, vbi ijdem verſus adducuntu[r] itidem non integri.*

236.12. Diſceret.] μιμούμενοι. *in Aldino eſt* μιμουμένου, *[&] non* ἐλέγχοντες, *ſed* λέγοντες, *videturq; corrector fere idem [ſe-] cutus quod Iunius. Locus eſt vitiatus, vt & mox* διεζωμέν[ου] *quæ hic idem ſignificat quod* διηθημένου. *Et rurſum al:as Ariſt[io]*

ali

aliàs Aristio hîc legitur, quorum hoc iteratur, & cap.vlt.iterum est. Igitur id tenui, etsi supra Aristonem protulissem. Videntur autem fuisse diuersi.

ibid. 26. Honesta translatione.] χρησάμενον ἔχειν. λέγειν *vel* εἰπεῖν *scribendum. sed certe vox* ἐξονυχίζειν *non quadrat. Si tamen posterius illud* ἐκθηλυώειν *castrationi satisfacit, &* ἐξονυχίζειν *est acrimonia sua, & vi spoliare: tolerari potest. aliter Iunius legit.* οὔτε φρονεῖν *puto* φορεῖν. *Notum est, Cyrum iuniorem hoc inter suas laudes numerasse, quod meri multum ferret. Sapere non quadrat huc,* σωφρονεῖν, *quod legisse Iunium. Locus Homeri, in quo vitis* διατρύγιος *dicitur, est Odyss. vlt. 341. &* τρύγη *apud eundem pro vite vinifera ponitur hymno in Apollinem, versu 55.* οὐδὲ τρύγην οἴσεις. *& terra* τρυγηφόρος, *vinifera. 529.*

139.2. Sed pulimum.] οὐ γὰρ βούλιμον. *Sic lego,* ἀλλὰ πούλυμον *ἰὸν* πολύλιμον πάλαι ὀνομάζομεν. Βούβρωσις *est apud Homerum Iliad. ω. 532. ibique ab Eustathio hæc Plutarchi sententia adducitur. Quis hæc loquatur, non constat, infra* Σωπλήρου *legitur sine nomine, neque sunt integra.*

140. 3. Principium respirationis.] αἱματῶδες *vox nihil huc faciens, vt &* ὑπέκλυμα, *pro qua haud dubie* ὑπέκχυμα *legendum est, vox in hisce disputationibus vsitatissima, &* λυ‐ *ῦ in Cleomenea definitione plane eius instituto repugnat.*

141. 3. Cotes plumbeæ.] ἀκόναι μολύβδου. *Iunius laminas plumbi vertit. & sane dictum est (si recte habet) cos plumbea* μωρολογία *quadam,* ein pleyener Wetzstein. *nam* ἀκόνη *autem significat: id quod acuit,* θηγάνη *itaque amplius. Locus est corruptus. de cotibus plumbeis res iisdem verbis ex Aristot. citatur in lib. de primo frigido.*

Ibidem 31. Resplendentia.] ὑγρὸν γὰρ ἔλαιον, *de quo hoc capite disputatur, Homerus appellat Odyss. ζ. 79. cæterum forsse legendum sublato asterisco* τὴν ἀνταύγειαν. *&* ψαῦσιν, *ο* ψύξιν, *quæ non video cur huc ponatur. pro* βραχύτητα *ipse*

ſenſus τραχύτητα *flagitabat.* 243.3. Et cortex.] καὶ τὸ ἔργον. *abſurde, niſi è ligno fructuoſo facta opera intelligit. pro* κόνιν *lege* κονίαν.

IN SEPTIMVM LIBRVM Sympoſiacorum.

243.38. Communicationem colloquij.] ἀλλὰ ὅτι ὀλίγου. *hoc non puto in hac ſententia locum habere: neque dubito quin* λόγου *eſſe reponendum, ipſe ſcopus orationis doceat. Locus Platonis, de quo capite primo diſputatur, eſt in Timæo. Verſus Alcæi choliambicus extat apud Athenæum* 10. *Gellium* 17.11. *Macrobium* 7. *Satur. vt notum eſt. Demiror autem cum alios, tum Iunium* πυρὶ τέλλεται *legendum putare* (*nam de mendo apud Gellium* ἄκρον, *nihil eſt dubij, & Sirius* κατ᾽ ἐξοχὴν ἄστρον *dicitur, facile omnium ſtellarum fulgore, magnitudinis apparentia, & efficacitate, vt creditum eſt, princeps, ideoque etiam pr[illegible] anni canone vſurpatus.*) *nam etſi apud Athenæum lib.* 1. *ſic legitur, tamen ſcriptus codex ibi* περιτέλλεται *habet, itemque impreſſus in decimo. Eſt autem verſus ſpondæo, tribus choriambis & iambo conſtans: qualibus Alcæum vſum cum alij pauci itidem ſuperſtites docent, tum quod apud Horatium, qui eorum ſimiles ſunt, Alcaici dicuntur, vtpote Alcæi imitatione facti.*

244. 23. Etiam frui.] *ante* ἀπολαύειν *deeſt* ὅτι, *aut tale quippiam, aut potius* γὰρ *ſequi debuit. mox* πολλὰ *in* ποτὰ *mutabi re ipſa iubente.*

245. 19. Fauces, accelerant.] λαιμαργίαν. *apud Homerum vnde hæc ſumpta,* λαυκανίην *legitur, & à verbo* λαύω *Euſtathius deducit: quia tamen Lexicographi etiam* λαιμαργίαν (*qu[illegible] legitur in Apollonij argonauticarum ſecundo*) *vocem ſuo etymo afficiunt, nihil muto. illud quidem* τὴν δὲ λαιμαργίαν ἐστί‑θηκα, *mendoſum & mutilum eſt. Cæterum quæ de Cyclope citantur ex Odyſſ.* ι. 373. *Plutarchi verbis corruptis ſententiam obfuſcant.*

ibid.

ibid.25. Hic enim tantum abest.] τοῦτο ὑγρὸν ἀπελαύεν, pro quibus scribendum, τὸ τὸ ὑγρὸν ἀπελαύνειν. & ὥστε post ἀρτηρίας nserendum. Eupolidis versum posteriorem recte habere ἔκλυερον onstat. nam & ἔκλυτον, quod est apud Athenæum & Macrob. ersum plane gigneret contrarium, & Græci Lexicographi voem ἔκλυερον agnoscunt, qua significet ὑγρὸν, νοτερὸν, ἔνικμον, umectum: quod & optime quadrat.

46. 28. Confertimve infusus.] Emendabis hæc pusilla uædam, vt ἐπιρράγχλον & δίχα, pro quibus ἐπερραντὸν & δίψα ribendum, & quæ tamen morari rudes poterant. Sed vbi Phistionis mentio est, & plurali deinde numero ὑφηγοῦνται scribitur, excidit Dioxippi mentio, quod è Gellio liquet hunc locum tante. videntur autem plura deesse.

48.2. Maxime quod eam.] οὐχ ἥκιστα. Luxata sunt hæc, inq; diuinaui vertendis. mox φώνη τὴν πίτυν.] Pinum Iunius rtit, nescio quid secutus. coagulum enim dicit Plutarchus, πιίαν, cuius (nolo enim nunc alios autores citare) mentionem ster perspicue fecit in libello de his qui sero diuinitus puniunr, pro μήτε lege ἤτε. De gallinarum lustratione Plinius 10.41. ύγγιον autem scribi debet, & hoc ipsum Plutarchus alibi relerat, vbi erat ἐρύγγιον. in lib. philosophorum præcipue cum cibus debere philosophari.

.9. 6. Positus commoditate.] εὐθημοσύνης legendum. m notus est de satione locus Hesiodi, ἔργοις. 469. versu. & lo;, de quo capite tertio disputatur, est versu 365. οἰνώειον aun non puto esse vocem Græcam, οἰνάειον lego, nisi sit diminuum, suauitati seu saporis viui elegantiæ abblandiens.

1. 6. Philarchus.] φίλαρχος. Hoc Flori nomen (nescio am rectum.) Iunius candidatum vertit. pro οὐ μάλα ego connter εὖ μάλα legi. De mensa est etiam in Romanis quæstious problema, numero LXIV. sed & id non (puto) consenseum est, idcirco à cœna lucernam non exstinctam, ne oleum tra consumeretur: certe enim si exstincta fuisset, multo

 minus

minus oleum ad nullos vſus abſumeretur. Eſt ergo mea opinione, in hanc ſcriptum ſententiam, Tametſi aliàs ſtudioſe cauerent, ne oleum fruſtra inſumerent. vt inter δεῖπνον *&* ὅπως *videatur fuiſſe aliquid tale,* ἄλλως σπουδάζοντας.

252.17. Gratitudinis meditandi.] μελέτης. *apum cauſa vertit Iunius, vt appareat eum legiſſe,* μελίσσης. *quam ego vocem hîc ſi reperiſſem, nihil veritus fuiſſem ea ſummota* μελέτης *ſubſtituere. non enim obſcurum eſt hoc agi, vt gratitudinis diſcendæ, ad eamq́; ſe ingenuis exercitationibus adſuefaciendi cauſa talia priſcos agitaſſe oſtendatur. Sic ijdem Athenienſes iumentis quoq; emeritis in ædificio publico, publicitus curarunt alimenta. Quid quod Paulus etiam boum triturantium regulam ferè eadem analogia exponit. Heſiodi locus eſt extremo operum.*

ibid. 28. Paſſique ſunt.] χρῆσθαι ζῶν. *forte* χρῆσθαι εἴω ζῶντας.

254.28. Et Pindarus.] *Hic locus emendari poteſt è pagina poſtrema libri Plutarchiani de comparatione animalium.*

255.20. Is namque, vt perhibent.] ὥς φάσιν ἄθλιος. *legebatur* Λέλιος, *ſed emendabis ex libro Plutarchi de virtute morali. Ibidem pro* ἧκεν *eſt* ἦγεν. ἐκπεριοδεῦσαι.] *forte* ἐκπεριοδεύουσαι, *& pro* ἐνακισμέναι *legerem* ἐνῳκισμέναι.

257. 8. Vbi furores ſunt.] μανίαι τ᾽ ἀλάλαιτέ. *videtur* ὅπ *aut* ἵνα *deeſſe ante hæc verba è Pindaro deſumpta, & non ſemel à Plutarcho adducta, vt 1. Sympoſ. 5. de oraculorum defectu ſunt autem reliqua manca.* ἐκπλαγησόμεθα *lege pro* ἐκπλαγ *Ceterum hæc periodus* τὸν μενέλαόν, *&c. vſq; ad finem capitis plane huc non pertinet, & eſt prorſus* ἀπροσδιόνυσος. *neq; obſcurum eſt è ſequenti problemate extritam; huc ab oſcitanti ſcriba eſſe coniectam.*

ibid. 18. Et ad quos.] πρὸς τίνας *legendum eſt.*

258. 5. Qui nauigia locant.] εἶπεν *otioſum eſt, niſi parentheticon velis. certe pro* περιέχουσι *ſcribendum erat* παρέχουσι.

ibid

ibid.17.Opus habere.] *δεόμενον, non δεομένων lege. Sed quis hæc omnia persequatur?*

259.14.Neq; seorsim.] *Supra etiam συμβωμοῖς & συνναοῖς legi, vt ex versione intelligere potuisti. sed heic καὶ vel scriptum est, vel accipi debet pro κἄπερ, scribendumque:* Etsi seorsim eos singulatim ve non nominent.

261. 31. *Post* opinio.] *Porro autem videtur aliquid de fine huius capitis periisse, & inter ea, id quoq; quod modo superiori capiti perperam assutum monui, fuisse. quod interiectis asteriscis significaui.*

263.13. Interimque dispiciendum.] *ἅμα τερπόμενον lege. Sic enim fert vsus linguæ huius.*

265. 14. Ad effingendum.] *πλάσιον. fortasse πλάσιν, initio huius capitis ποῖον scribe, pro ποὶ ἄν. aut potius legendum ἀκρ. ὄντων, ποῖον ἄν. multa alia sunt mendosa. ἱκαναὶ καὶ θρασεῖαι.] lego ἰταμαί.* ibid.35.Socia conuiuij.] *τοῖς δαιτὸς ἔπι legebatur. Vbi ego rem ipsam secutus scribo τῆς δαιτὸς ἑταίρα, καὶ. Locus Homeri περὶ φόρμιγγος est Odyss.ρ'.271.pro σιγμοῖς συειγμοῖς restitues. magis enim hoc congruit, & pro ἀμελέσι reponerem ἐμμέλεσι. βόμβυκας autem nō sane heic agnosco. βέμβικας quadrare facilius videretur: multo fortassis rectius σαμβύκαι. Sed multa restant adhuc menda.*

166. 32. Ad aures.] *ἐξάθεν. auritus, vt ita dicam, id est, per aures. Hoc quidem voluit Plutarchus significare, sed vocabulum est mihi suspectum: & si fingendum vocabulum fuit, maluissem ιάθεν. Post κρουσομένῳ.] legendum suspicor κορυσσομένῳ, & ...ιωέμον sensus postulabat.*

.68.23. Vacuum præstat.] *ἀποπαύς est legendum. nam ἀπο...αύς nullo sensu legitur.*

.69.17. Si vino occupatum.] *παρ' οἶνον. lego, non πάροινον. & mox ῥεμβώδες. quam vocem alibi sumus interpretati. rhom...i autem heic faciunt ad rhombum.*

bid. 30. Histriones.] *ὀρχηστάς. Si non plura, hoc saltem*

deest, ὁρῶντας. cum videamus. & post apud διπλοῦς πτύχας vel -
δοὺς deest. alluditur enim ad tragicum senarium alibi positum.

IN LIBRVM OCTAVVM
Symposiacorum.

273.23. Quia sacrificia deorum.] *Legitur θυσίας. Iunius*
οὐσίας mutauit. Ego de eo hæc non disputo, & coniecturamne
an codicem secutus, nescio: nihil quidem muto.

274. 20. Tentarentque hoc modo.] ὅπερ πειρωμένε.
Hæc codicum fides est imploranda. nimis quam enim deprauata
sunt hæc verba. Conati autem sunt Mathematici, μεσόλαβα,
& alia id genus instrumenta conficere, quibus vterentur in i-
uestigandis duabus lineis medio loco continenter proportionali-
bus inter duas datas: quarum in duplicando cubo vsus esset. V
Vitruuium lib. 9. cap. 3. & ibi interpretes. De hac Platonis c
sura itidem est mentio apud nostrum in vita Marcelli: pa
supra ἐποπτεία τελετῆς.] legebatur τελευτῆς. Quid si ἐποπτε
nempe ipsorum iam arcanorum inspectio sacrorum, qua init
tis frui statim non liceret, didici è Plutarchi Demetrio & π
ἐκλελοιπ. χρησης. Itaque τελευτὴν tolerare non potui: mox καὶ
τε πάθει abundat, si nihil excidit. μυείων ἄξιον ὀνομάτων.]
μάτων malim, vt visus cum mente sit comparatio.

275.14. Neque Geometria, aiebat.] ἔφη γὰρ οὐ τόπον.
ἄτοπον est hoc lectionis. videtur legendum γὰρ οὔτε τὴν γεω
τρείαν ἄλλου τινὸς ἤ, &c. Sed tamen quî illud τόπον irrepserit,
apparet. pro ἄεισον est ἀόειστον reponendum. causa nemi
eruditum latet.

276.4. Figuris tertiam.] ἀλλότειον. *alienissimum vero*
hoc plane videtur esse ab hac sententia vocabulum. quî enim
catur ἀλλότειον id quod duabus datis alteri quantitate, al
figura conuenit? legerim ἄλλο τρίτον. Res docetur propositi
25. libri 6. Euclideorum elementorum, τὸ autem bis est
perperam pro τῷ scriptum, & pugnat cum ipsa re.

ib

ibid. 13. Appellamus. Materia.] *Legendum est* καλῦμεν. Ἡ, *&c. erat* ὑφ' ἓν, ὁ καλυμένη: *& erat distinctionibus confusis locus deprauatus. Delerem autem* ὁ εισὸν καὶ, *pugnant enim cum sensu. Finis est distortus.*

277. 7. Cæcæque.] *legendum* ἀλαώπιδος. *erat* ἀγλαώπιδος: *puto quod librarius nesciret* ἀλαὸν *cæcum esse: quod huc optime quadrat, cum nihil sit hîc* ἀγλαὸν.

ibidem 17. Multum enim inane.] πολιῷ *legitur, loco asteriscis notato. Equidem nescio an aliquid desit, si* πολλῷ *legas.*

278. 7. Veluti in via.] ἀντίπρεξιν. *quin potius* ἀντίφραξιν, *& pro* ἀναψάμενος *alienissima voce quis non legat* ἂν ἁψάμενος;

ibid. 28. Mutissimum.] *legi* κωφότατος. *quî enim sit* κωφότατος; *sed & alia sunt manca, vt mox* ἐπεὶ δύπου, *legerim* ἐπεὶ ἔδειπνου. φησὶν ὁ ἀὴρ, *forte* ὁ ἀνὴρ. *Rursum* οὐ μὴν ἀφαιρέμην ἀλλὰ *sensus poscit.* 279. 15. Nam neq;.] *Simonidem aliquantulum corrigemus. quid enim sit* ζωοσίφυλλος; *Est autem* εἴνοσις *seu* ἔνοσις *concussio, agitatio. vnde Neptunus* ἐνοσίχθων *Plutar. Theseo. legendum etiam* μελιαδέα χάριν.

280. 7. Contentius vociferamur.] γεγωνήσεις *legi, cum inuenissem* γεγαννήσεις.

ibid. 38. Lychnitidibus.] λύχνεσι. *credo* λυχνίσι *aut* λυφνίτισι *legendum, de qua herba cum etiamnum materiæ medicæ periti disputent, stulte fecero si quid ipse pronunciem. id quidem ex Plinij & aliorum scriptis notum est, quod huc pertinet, florem fuisse elegantem, adeoq; rosæ genus, & coronariam. Homeri locus de Nausicaa frondi palmæ comparata est Odyss.* ζ. 162.

281. 11. Inquit Sospis.] Διὸ καὶ μᾶλλον ἔφα. *nimirum* ὁ Σώσπις, *cuius elisum est nomen.*

283. 34. Διλῶαι.] *Equidem hoc me legere apud Homerum pro singere non memini. At* μιαίνειν *sic vsurpauit Homerus bis Ilia. Λ. in vulneratione Agamemnonis. & videre potes Eusthath. ibi,*

& in Iliad.ε.31. Et Homericus Hector *non pollutus sanguine*
οὐδεπόθι μιαρὸς *dicitur Iliad.ω.420. non infectus. vt inficien*
di quoq; voce Latini interdum pro corruptela sumunt. Vide
rint docti, φθορῶν *in coloribus mentio est facta de gloria Athe*
niensium.

284.38. Alcæus.] *scribendum* ὁ Ἄλκαῖος, *non* ἄλκιος. *Pit*
tacum Mitylenæorum æsymnetam Alcæus vt tyrannum insecta
tus est: vt ex eius vita satis constat. & iis quæ infra habet Plu
tarchus in Erotico fol.771. Erasmus ζοφοδορπίδαν *legit*
Chiliad. nescio quare, nec probo. σὸ μέν τι πρόσθεν.] *deest al*
quid. post ἐπὶ κῶμον.] *legendum* ἐπὶ κῶμον, *aut* τὸν κῶμο
quod malo. χαῖρε δέρε.] καὶ δέρε δέρειν *puto. Iunius plane omisi*
cuius sententiam eatenus probo, quod vidit fidem capitis ma
constare, sed emendationem non puto esse satis commodam.

289.25. Supra scopas.] ζάθεον. *vide quæst. Rom.* 112.

ibid. 40. Perpetrasse.] τὰ μὲν, τὰ δὲ. *Sic scribendum, non* τὰ
Fabula est nota. certe enim vtrinq; & actum fuit scelerate
nefarie: & atroces acceptæ calamitates.

287. 17. Turpiter ingrata.] ἀχάρειος καὶ ἄπλυσος. *forta*
κατάπλυσος. ibid. 31. Cæteri.] *pro* ποιούμενος *lego* ποιούμεν
sunt & alia id genus, è versione nostra correctu facilia. vt ἀνα
ζέσας, *pro quo* ἀναζέσασα *scribendum.*

288. 13. *Cur hinc caput ordiar nouum, ne scilicet periodum*
duo capita diuellam, facile vides.

290. 4. Facere hoc & operari.] ῥέζειν *lego. Hæc enim vo*
non (quod sciam) ῥαίζειν *sacrificiis accommodatur. Facere*
operari Latinos quoq; sic vsurpare, sciunt eruditi.

ibid. 22. Mullum frugiperdam.] λῃϊβότειραν *legendu*
quæ segetes depasceretur. Suis est epitheton apud Homerum
lyss. Σ.29. τρυγηφάγος, *vuas vorans,* σπερμολόγος *semina t*
ræ credita eruens. bestiarum epitheta hominibus damna d
tium. Similis ratiocinatio est apud Ouid. 15. Metamorph.

ibid. 34. Delicatis.] ἀβεροβίοις, *non* ἀβεροβίοις, *quod nihil*

292.25. Possit producere.] *ἐπεισάγουσα. σαι habet Aldus, sed δύναμιν nisi abundat, aliquid deerit. paulo ante pro ἄειστον lego ἀδειστον, quod mendum non semel occurrit.*

ibid. 40. Comprehensis.] *ἐμπειρίαν ἐχομένων monstri est simile: planissima lectio erit ἐμπειρίας ἐχομένων. Post ἔκφυλον scripsi, cum ἔμφυλον contrarium sensui esset.*

295. 11. Aut interciderunt nunc.] *πρότερον ὄντων, ὕστερον. Legi vult sententia πρότερον ὄντων, ἢ τῶν πρότερον ὄντων ὕστερον ἐκλελ.* ibid. 27. Quin & cerebrum.] *λέγουσι δὲ μηδὲ ἐγκέφαλον. Lacer est hic locus. Dicam quod res est. Antiquitus (inquit) cerebro non vescebantur, verum ab eo abhorrebant, idque abiiciebant: quo factum vt cerebri appellatione quasi per prouerbium nauci res aut homines nihil significarent. Hanc esse genuinam huius loci sententiam, abunde demonstrat Eustathius in Iliad. ι. 378. —— τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, hunc ipsum locum citans, cuius apponam verba: ἱστορεῖ, inquit, Πλούταρχος ἐν τοῖς Συμποσιακοῖς, ὅτι ἐπεὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἤσθιον οἱ παλαιοὶ, διὰ τοῦτο εἶπεν Ὅμηρος, τὸ τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, τὸν ἐγκέφαλον οὕτω προσειπὼν, διὰ τὸ ῥίπτειν, φησὶ καὶ ἀποβάλλειν μυσαττομένους αὐτόν. Sed & locus de frigidis mensis est deprauatus, videtur autem dicere eas cum olim essent vltimæ, factas esse inuerso ordine primas. Versum autem heroicum castigabis ex autore. Exstat enim Odyss. κ. 513.*

297.22. Vt Epicurus.] *Nisi Græca verba ita distinguas, quomodo sunt in nostra versione interpuncta, nunquam sententiam veram expedies, quam tamen nos nullo præterea apice mutato damus integram.*

298. 33. De mortuis dicuntur.] *ἐπὶ τοῖς νεκροῖς γέγονε, malim λέγεται. & sic habet Eustathius, verba hæc adducens in Odyss. ξ. 201.*

ibidem 37. Nondum enim humor.] *οὕτω γὰρ ἧκει. id vero & sententiæ aduersatur. lego οὔπω, & pro τραχὺ puto παχύ.*

IN LIB. QVÆSTIONVM CONVI-ualium nonum annotata.

299.20. Sorte comparata.] ἀπόδειξιν ἔλαβεν. *Credo* ἔλαχεν *legendum, & proximi capitis initium videtur hanc coniecturam iuuare, & huius loci obscuritatem quodammodo, ac quid sit* ἀπόδειξις, *illustrare.* ibid. 36. Attemperate.] *Lego* ὡ καιρῷ πρέποντος ἀρμ. *Mendum enim est* προτρέποντος.

300.1. Videbatur.] δρᾶν ἀλλόκοτον. *Historia satis nota est, Aldus habet* ἀλλόκοτον ὁ μὲν οὐκ ἐᾷ: *& non male sensit corrector* ...μένου *finem esse participij (puta integrum* νομιζομένου, *aut tale aliquid) & legendum* καὶ ἄθεσμον. *Mox pro* ὥστε *ego* ὅτε *aut*... *reponere. Pœne etiam pro* ἐνσυσκόπων *restituissem, quod ceteri puto esse genuinum,* εὐθὺς σκοπῶν *aut* ἐπισκοπῶν. *Mummius inquit, statim puerorum ingenuorum examen instituisse, &c. Inter* ἀληθὲς ἔχοντος *itidem particulam negantem necessa*... *(nisi fallor) ingessimus.*

301.33. Quem non secundum.] οὐδὲ πτερόν. *ad hæc desi*... *verba* ὃν νομίζουσι δεῖν, *aut idem facientia. Cæterum bos etiam Hebraica lingua iis literis scribitur, quibus primum elementum scribendi. Hesiodi versus est:*

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα.

ἔργοις. 403. ὀνομάζει δὲ τὸ ἀεί.] *Locus non integer.*

302.16. Cum enim sint nouem.] ὑπὸ τὸν μέσον. *Libet hic adscribere qui, & cur ita locum hunc legendum putem. Scribendum ego fuisse sic opinor,* ἐννέα γὰρ ὄντων, καὶ ὀκτὼ, καὶ ἑπτὰ, ... τὸν μέσον ἀριθμὸν ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι συμβέβηκε. τῶν ἄκρων, *&c. &* διπλασιάζει *pro* ζειν. *tum* θερμασίας *huc ita f*... *cit, vt quod minime. atque haud scio, an etiam aliquid post ea*... *vocem exciderit, pro qua sane legerim alioqui* ἑρμηνείας *a*... *quiduis aliud congruens. Reliqua emendationis ratio ex h*... *schemate intelligitur.*

ibid. 33. Primum autem.] τὰ δὲ δὴ πρῶτον. *hic subijce m*... *hæc, dum Plutarchi inuenias,* δερεθέντα ἑκκαίδεκα γράμματα,

φω

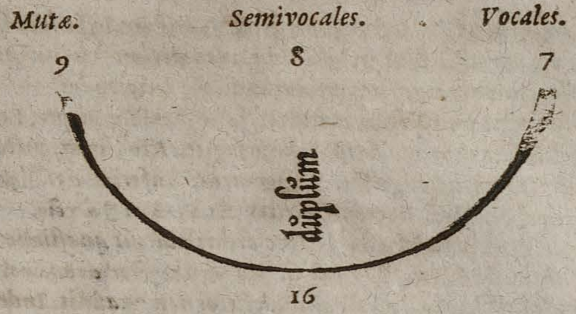

φοιν, &c. ἢ *autem in* ἡ *fuit mutandum. Res nota eſt ex hiſtoria literarum. Plin. 7. 56. alij. Sed & quæ de numero ſubiunguntur, euidenter mendoſa ſunt. notum eſt enim, quaternionem cubum non eſſe, ne dum primum cubum.*

303. 26. Voluiſſet læuam.] ὅτι πατάξαι βουλόμενος. *deeſt* τὴν ἀριστερὰν.

304. 14. Neq; diſſimulauit.] ἔτι οὐχ ὁμολογῶν. *Legendum* ἐπεὶ δὲ, *& deeſſe videtur* ὅτι *ante* ἀποκρίναιτο: *vt vertatur, Cum non diſſimularet Hylas, &c. Platonis locus eſt ſub finem decimi de Repub. neſcio an menda non ſubſit.* ἢ *ante* φθεγγόμενος *non video quid agat. infra* χρῆσθαι μάλιστα τῷ νῷ.] *lego* τούτῳ.

305. 38. Menephilus.] *Sic infra cap. 14. hæc Menephyllus, quod non probo.*

306. 3. Ille nobis ſolet.] αὐτὸς εἴωθεν, *quis? nam apud Homerum quidem non referuntur hæc, forte* εἴωθας, *vt Hyle grammatico dicatur. Solent enim Grammatici talia congerere.*

ibid. 7. Obliuionis.] *pro* βωμός ἐστιν ἀληθὴς, *lego* βωμός ἐστι τῆς λήθης. *nam quid rei eſt ara vera, quæſo? Cæterũ Thraſybuli hiſtoria, quæ mox commemoratur, & nota eſt, oſtendit aram poſitam Neptuno in æde Mineruæ, vt contentio obliuione deleretur. Vbi aſteriſcus eſt, permulta videntur periiſſe, nimirum & huius problematis reliqua, & ſex deinceps proxima, parti-*

cula

cula duntaxat duodecimi superstite. Cæterum Lysander (vt [illegible] eius vita & alibi Plutarchus aliiq; tradiderunt) is fuit, qui a-ctabat, pueros talis, viros iureiurando esse decipiendos.

308.27. In pede vulnerauerit.] τὸν μὲ πόδα. *Inepte. Loquitur de aliquo eminus de improuiso sagitta icto, itaq; victo, [illegible] confertur Paris congressus & superatus. Inferius* ἀλλ' ἔχοντι [illegible] ἀπεῖν.] *Nihil est. legerem libenter* Σωκελόντι ἢ ἀπεῖν.

310.1. Post hæc Musis.] *Hinc ordiri placuit quæstionem I. & ante* τοῖς βασιλ. σὺν *omisi. pro* ἀναλογοῦσι ἀναλύουσι *legerem. sed &* μεγάλα ἀπεῖν *ad dialecticos non quadrat. Index capitis decimiquarti debuit esse ante verba* ἐκ τούτου σπουδὰς. [illegible] ἐργατῶν ἢ ἄλλων *mendosum erat. quid autem est* ἐν λείῳ; *Sunt pleraq; hic manca.*

311. 2. Conflatum esse cubis.] συνηρμόσθη, μονάδος. *N[illegible] hic interiicis vocem* κύβων, *nulla est omnino sententia.*

ibid. 23. Facultates.] δυνάμεων *scribe. & pro* γραμμαλικ[illegible] *re parum mathematica* ἀριθμητικὴν, *&* νενέμηται εἰς τρε[illegible] *Postea* δενδρέων νόμων πολυθῆς. *hæc vox est suspecta men[illegible] In Erotico, pagina 767. pro ea legitur* πολύτε, *neq; video qu[illegible] huc polites Bacchus facere posset, cuius in Atticis meminit Pausanias. certe* Ἀνυσίδωρα *malim quam* Ἀνισ. *Sed tamen ita [illegible] iam legitur in Atticis Pausaniæ. Bacchi* δενδρίτου *mentio est [illegible] pra lib. 5. probl. 3.* χατέουσι *pro* καλέχουσι *ex Homero ipso repon[illegible] est enim Odyss. γ. 48.*

312.22. Quantum fieri potest.] ὡς ἂν τὴν ὑστέραν ἔστιν. *monstrose. Lego* ὡς ἀνυστὸν ἐστι. *& fere non dubito de hac coniectu[illegible] scribo autem mox* ἐπέστησεν, *nam de Platone loquitur, cuius S[illegible] renas inuenies non procul fine decimi de Repub. libri. mul[illegible] autem hic sunt misere vitiata.*

313.35. Ista probabiliter.] *ipsum metrum & sententia* ἐτο[illegible] μοισι *repudiant,* ἐτύμοισι *requirunt.*

314.26. Deniq; aurium &c.] *Melopomenen cum lego, & diui[illegible] sionem duarum Musicarum considero, in eam ducor coniectur[illegible]*

sen[illegible]

ſententiam, fuiſſe ſcriptum: ἢ δὲ τῶν ὤτων καὶ ὀφθαλμῶν, *&c.*
316.28. Poteſt transferri.] *μετάθεσιν. forte* μεταθήσειν. *Locus eſt mancus, hoc autem vult Simonidis dictum, qui poëſin eſſe picturam loquentem, & picturam eſſe tacentem poëſin docuit, huc transferri poſſe, vt* ὄρχησις *ſit poëſis loquens. Cætera Delio opus habent natatore. Et Græca in vertendo relinquere conſultius putaui, quam male vertere, denegata Latinis huiuſmodi compoſitionum licentia; & elumbium exemplorum copia, de quibus heic agitur,* οὐδὲν ἱερόν.

IN AMATORIVM LIBRVM.

Sunt quædam mendoſa in hoc libro, ſed quæ ob fœdæ impietatis defenſionem iis contentam vix legere ſuſtinui, tantum abeſt, vt emendanda duxerim: immo nimis etiam liquida quædam ob turpitudinem dedita opera obſcuraui inter vertendum. Huc certe pertinet illud, dum legimus hunc librum: Mundis omnia munda. Cæteroqui leuia quædam menda ſuſtuli, vbi potui ſalua pietate: de quibus rationem reddere ſit otioſum, quale eſt quod 18.15. *ex iis quæ ſequuntur, Lyſandram pro Lyſandro reſtitui.*
19. 10. Acerrimus erat.] αὐστηρότατος τῶν ἐραστῶν, *deeſt, quod ex diſputatione facile intelligi poteſt, vox* ἀντίδικος, *aut ſimilis, quæ impugnationem deſignet.*
20. 5. Et helluatio.] *pro* φιλοψυχία φιλοψίαν *reſtitue. planum. & pro* ἐπαγγέλων, *quod nihil huc facit,* ἐπεγγελῶν.
22.36. Hæc verba.] *lego* ἐξοπλίζει.
23. 8. Ad ignem accedens.] *Lege* γέμοντι πυρὸς διὰ πολλοῦ χρόνου πλησ. *locus conſtabit, & paulo poſt,* ἂν ἐλαφρῷ, *&c.* κεράσας, *&c.* ibid. Inanes & leues.] ἐκβεβαίους. *Immo* ἀβεβαίους. *cuius autem vocis locum obtineat* κιλίους, *non ſuccurrit, neq; qui exſarciantur reliqua. Heſiodi verſus ex ipſo Heſiodo facile eſt corrigere* ἔργων *verſu* 694. *ego quidem* τριήκοντ' ὀλίγ' *alim, quam quod ibi legitur* τετηκόντων. *Quod autem aſteriſcus amiſſum ſignificat, non habeo reſtituere.* φοίνικας *quidem*

dem lego, & palmarum fructus, non phœnices accipio. Habeo
quod diuinarem, sed non fido. καθὸ, αἴδηντε ὀφρῦς.] Forte ὀφρῦς
ἀρέτω, aut tale aliquid, vult eam simulare amantis contem-
tum, opinor.

324. 25. Eo ipso quod emitur.] δι' ἰωνῆς κατεσυμμάτων.
Lego δι' ὠνῆς, existimoq; sententiam esse, emticias eo ipso, quia
emtæ sint mulieres, pignus secum obedientiæ ferre, neq; metuen-
dum, ne se viris anteponant. Vox autem κατέσυμα, κατάπλη-
ξιν, seu ὑπόπληξιν significat, mihi suspecta. Ante asteriscum per-
multa deesse apparet. Paulo post de Belestia videntur verba tra-
iecta esse. apud Athenæum lib. 13. Bilisticha vocatur, Ptolemæoq;
Philadelpho tribuitur.

325. 8. Mulierum præda sunt facti.] inter ἀνόμενοι & λεία
est cum lacuna asteriscus, vtrumq; tollendum puto, & nihil de-
esse. Phryne despoliauit Græcos, & trophæum illorum impudi-
citiæ suas statuas & anathema Delphis fixit, vt Crates dice-
bat, sicut in libro de oraculis Pythiæ solutis Plutarchus perhi-
bet, qui locus hunc explicat. Res est nota. & meminit Pausanias
Phocicis. Cur ergo non dicerentur ita fœde mulierosi homines
λεία γυναικῶν.

326. 40. Luxurians opibus.] δὲ γυύαι φρονεῖς. δὲ versus non
tolerat, & φρονεῖς nisi interrogatiue legas, sensui videtur repu-
gnare. δὴ ac φρονεῖ malim, & βαδίζει debet legi, non ειν.

327. 18. Cui & alia arcana.] Lege ita hoc membrum, καὶ γὰρ εἰ
καὶ μὴ φ. &c. ἐμὲ γοῦν οὐκ ἂν ἀπεκρύψατο, τῶν τε ἄλλων μεταδι-
δοὺς, ita omnia erunt plana.

328. 14. Neque enim.] Lego οὐ γὰρ δι' ἄκραι, neq; dubito sena-
rium esse iambicum.

Mox Melanippæ.] μελανίππης. Hanc tragœdiam præ-
ter Stobæum & Athenæum citant hoc nomine ipso (non vt a-
pud Stobæum alicubi vitiose Menalippe legitur) Diodorus Si-
culus initio primi, interpres Aristophanis, alij. Sed versus, quos
deinde emendatis Euripides, deprauati sunt. credo ita scri-
ptum

ptum fuisse Ζεὺς οὐ γὰρ οἶδα, πλὴν ἔχωγε μεταλαβὼν Δι' ἐχθροὺς —— καὶ τοι ἄλλως ἐθάῤῥει, &c. vt prioribus versibus in dubium vocauerit Iouem suum inimicum. Attas porro & Adonæos videtur dicere Cybeles & Veneris amasios, à barbaris in Græciam delatos. Porro autem Empedoclis versus asterisco notatus, integer facile fiet sic:

Καὶ φιλότης ἐν τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε
Τὴν σὺ νόῳ. &c.

Extant apud Simplicium inter complures alios in commentariis in primum Aristotelis ἀκροάσεως φυσικῆς librum. & adscribam propter lectorem tres saltem continuo sequentes, qui confirmant ea quæ hic dicuntur:

Ἥ τις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυλος ἄρθροις,
Τῇ τε φίλα φρονέουσι. ἰδ' ὁμοῖα ἔργα τελοῦσι
Γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον. ἠδ' Ἀφροδίτην.

Id est, me interprete:

Insita censetur mortalibus artubus isthæc:
Qua duce mutuo amant, similes peraguntque labores:
Lætitiæ & Veneri de re nomen facientes.

Sequuntur mox tres senarij optime cohærentes & integri: itaque los quoque asterisci nota libera. Post σύγκεισιν] forte συγκρᾶσιν. Sed & illud stare potest.

[5]9. 24. Amor otiosus.] Ἔρως γὰρ ἀργόν. κἀπὶ pro καὶ ἐπὶ [ἀρ]γο, secutus poëtarum consuetudinem. Porro hic versus apud [St]obæum λόγῳ ξϛ. citatur ex Euripidis Danae, sed legitur pro [ἀργο]ῖς τοῖς, τοῖς ἀργοῖς, quod cum nostra lectione prorsum con[gr]uit, & mox ibi sequitur φεύγει δὲ μόχθους. notum est aureum [ap]ud Nasonis:

Cedit amor rebus: res age tutus eris.

[Q]ui sequuntur senarij, cum compluribus ab eodem Stobæo citantur præcedente λόγῳ, & Sophocli adscribuntur. Inde & ex [con]iecturis sic leges deprauata: καὶ πάλιν:

Ὦ παῖδες, ἤ τοι Κύπρις οὐ κ. μ.

Ἀλλ' ἐστὶ πολλῶν. (*hoc enim ὀνομάτων ἐπώνυμος. & μαι*
νὰς, non μανίας malo, quam πάντων, quod habet Stobæus.)
ibid. 39. Ita exponens, vt.] ἀνερεῖν γὰρ εἰ. *In hac Chry*
ſippi etymologia vox ἀνερεῖν dupliciter turbat, cum quia vitio
ſum eſt verbum, tum quia apparet nomen fuiſſe à Chryſippo di
ctum. neque quadrat huc verbum ἀναίρειν, quod etymon eſt apu
Phurnutum: cum dicat è Chryſippi ſententia manaſſe, vt par
animi repugnãs & obſtrepens rationi ac efferueſcens ἄρης dica
tur. neque enim puto ἀνερεῖν eſſe contradicere. Itaque non lique
etiam.
331. 14. Animas hinc abducat.] *pro κόμιστον, κομιστὴς legen*
dum aut κομίζων, tum ſententiam ſecutus θνητῶν pro θνητὸ
ſcripſi. verſus non eſt integer, pro καὶ τὰ τοιαῦτα, lego καὶ τοιτ. &
πρέπεις pro πρέπειν ſcripſi, vt ſenſus cohæreret. Enimuero quen
ego auxiliarium extuli, is ἀρρωγὸς legitur, quod arbitratus ſu
pro ἀρωγὸς obrepſiſſe. Nunc autem ἀγωγὸς verum eſſe, & pr
auxiliario deductorem ſcribendum autumo. Notius eſt ψυχοπο
λοῦ Mercurij officium, quam vt vſus ſit de eo annotare.
331. 39. A ratione eſt alienum.] *οὐ μὴν ἀλλοτείαν. lege γνώ*
μην ἀλλοτρίαν, vt dicat Zeuxippus: Eſt ita vt dicis: aliena à ve
ro, & abſurda eſt eorũ ſententia, quam refers. & καὶ ante παρὰ
non ſatis commode ſtat. Κύρβαντες nihil ſunt, Corybantes not
332. 40. Ob efficacitatem.] *διὰ τὴν ἐνέργειαν. omnin*
hoc vocabulum retineo, repudiata, quam doctiſſimus vir Victo
rius lib. 23. cap. 14. ſuarum variarũ lectionum copioſiſſimaru
ſubſtituere nititur, ἐνάργεια. non interim vel eius quicqua
detractum exiſtimationi volo, vel nego ἐνέργειαν, pro ἐνάργεια
ſæpe apud bonos autores, & eo ipſo loco Quintilian. qui eſt cap.
libri ſexti, perperam legi. Sed certe hæc ipſa Quintiliani ve
ba, quæ à Victorio producuntur, vt videamur non cogitare, ſ
facere, magis ἐνέργειαν puto indicant, quam ἐνάργειαν. Ima
ginationes amantium non intra viſa conſiſtunt, ſed in geſtu,
ſermonem, aliaque etiam, quæ dicere nihil attinet, erumpunt,

& ſunt

& sunt εἴδωλα κινούμενα ζῶντα, *&c. vt hîc docetur. Si cui tamen magis probatur Victorij sententia, per me licet eam sequi. Mox post Catonis nobile dictum, videntur plurima interijsse.*

333. 15. Vtilitate laudentur.] μάλιστα θεοῦ. *excidit participium:* σεμνυνομένου *puta, aut* ἐπαινουμένου, *aut tale, nihil opinor, præterea* 335.2. *Heic in Cleomachi historia bellum Eretriensium & Chalcidensium mendose Thessalicum legitur. forte facta mentio equitatus Thessalini, quem adduxit Cleomachus, nunc elisa, mendo ansam dedit.*

ibid.24. Floret vrbibus.] *lego* θάλλει. *nihil enim huc* κάλλει, *tum & verbum requireret oratio, & vna litera mutata expediretur sententia.* ἀντίοις.] *forte* αἰτίοις, *in quæstionibus vbi certarum rerum causæ exponuntur, sicut in problematis Plutarchi, quæ* αἰτιῶν *nomine ipsum citare suo loco monui. mox* τῶν στρατῶν, *pro* στρατηγῶν, *quod nihil huc faciebat, scribito. Vide Plutarchum in Pelopida.* ὅπου καὶ] *deest in hac periodo aliquid, puto* ἔπεισι *aut simile. &* ἀφιλόψυχον *haud dubie autor scripserat, quod animæ & vitæ contemtum significat, de quo heic agitur, cuique adeo aduersatur* τὸ φιλόψυχον. ἐρώμενος εἴδη *vel* ἴδῃ *lego. nam* ἤδη *sententiam vitiat.*

336.34. Veritatem attingunt.] ψαύουσι τοῦ *. *Lego* τοῦ ἀληθοῦς, ἔχοντες ἐξ ᾄδου τοῖς, *&c. ita enim locus erit integer.* καὶ ὁπέως.] *Lego* ὅπως *&* ἐλεεῖν *pro* ἐλᾶν. ποιητικὴν *cur in* μουσικὴν *conuerterem, sciri potest ex* 1. *Conuiual. quæst.* 5. *quanquam si* ποιητικὴν *retinere quis velit, habet quod pro ipso faciat in libello nostri autoris de Pythiæ oraculis. Ego tamen* μουσικὴν *præfero, & alterum irrepsisse ex annotatione marginali puto alicuius, qui musicen latius patentem ad poëticen voluerit adstringere. Neque ego in citato loco poëtam quam musicam videri posse commodius collocari: sed citare ad rem præsentem ac honeste coaptare non nimiis mutationibus poëtarum versum, sicui alij, Plutarcho est familiare.*

337.19. Licuerit ei omnia.] *legi* πάντα. *Legebatur* ταῦτα,

ſed hiſtoria eſt etiam in vita Alcibiadis deſcripta. mox ſcrib[i]
εἶεν, εἶπεν.

338.8. Sed niſi ob Lyſandræ.] ἀλλ' εἴπ μὴ λύσανδρον. *mon-ſtri ſimile hoc* λύσανδρον *interpres adiecit* κατὰ, *ſed hoc eſt ve-ſuram ſoluere. Ego legendum ſuſpicor,* ἀλλ' εἰ μὴ διὰ λυσάν-δραν, &c. παιδιῶν. *Nam Lyſandræ amator fuit Daphnæus,* [...] *ſub initium libri fertur: quanquam* παιδικῶν *etiam legi poteſ[t], vel* παιδειῶν. *Mox* φθέγγεσθαι τὸ σῶμα. *verbum* φθέγγεσθαι *l[o]-cum non habet, legendum eſt aut* φέγγεσθαι, *illuſtrari & ſplen-dore affici, vel potius* φλέγεσθαι, *incendi, calore ſcilicet int[us] membra & viſcera vrente. Nam* φέγγος *&* ὠχρότης, *quæ ſt[a]-tim memorantur, non conueniunt ſane in eadem ſuperficie:* [...] *intus calere, foris pallere, etiam in morbis videmus homin[es]. Verba Sapphûs ſunt, & Catulli interpretatio, in omnium m[a]-nibus, pro quibus hic aſteriſcus extat. Et quæ ſequuntur, pla[ne] ſunt deprauata. Quod ad Menandri attinet locum:*

Ψυχῆς· ὁ πληγεὶς δ' εἴσω δὴ τιτρώσκεται.

Verſum eum ſic corrigo, & impleo moto aſteriſco, ſicut alibi [me] legiſſe memoria recolere potui, & extat inter Comicorum λ[εί]-ψανα. Quæritur quî fiat, quod amore alij corripiuntur, alij no[n]: reſpondetur, morbum animi eſſe cauſam, cur ſagittæ Cupidi[nis] vulnus infligant graue, καιρὸς *enim lethalis vulneris ſignific[at] hic opportunitatem, vnde* πληγὴ καιρία.

339.7. Epacriorum.] ἐπακρίων. *Vide annotata in Solone[m] in Onomaſtico noſtro Suidam in* Πάραλον, *& alios.*

ibid.16. Alcæus negat.] *legendum eſt* οὐχ' ὥσπερ ἄφη. *niſi v[e]-hementer fallor. Eſt enim* ἀντίθετον.

339.38. Diſerte.] *In illo* ἀειζήλως, *alluditur ad vltimum ver-ſum Odyſſ.* μ. *Quæ ſequuntur, intelligi poſſunt, corrigi & ex-pleri ſine codice non poſſunt.*

342.11. Daphnæus. Audite.] ἀκούετε εἶπεν. *Non credo h[ic] quicquam deeſſe, quanquam aſteriſcus hoc innuit. infra* καὶ τω[...]-γίαται *ſuſpicari poſſis* καὶ ὀργίασαι *ſcribendum. Cæterum v[...]*

lipp

lippus videat, Gorgûs historiam non esse finitam, & multa, vt & aliàs, periisse. Et quæ subsequuntur itidem male sunt affecta, & sine boni libri subsidio inemendabilia.

345.15. Græciam inflammauit.] ὑπέφευγε. *Nihil diceret qui sic loqueretur, non enim fugit, sed attraxit Lais Græcos. Legi ergo* ὑπέφλεγε *iamdudum, quod cum idem placere doctißimo homini Guilielmo Cantero sensissem, postea ex eius nouis lectionibus, fuit mihi gratißimum meam opinionem ipsius* εὐστοχίᾳ *confirmari. Addo, mihi videri immerito huic narrationi iniectum asteriscum. nam sicut poëtica venustate Acrocorinthi epitheton est insertū: ita non video cur tot procorum numerus non potuerit* μέγας στρατὸς *figurate dici. adeoq; cum habeat sua castra cupido, ei merentes* στρατὸν *dici, quæ inuidia est? Obiter moneo, Pausaniam ab Athenæo perhiberi, qui hic est Hippolochus nominatus, lib.13.* δειπνοσοφιστῶν, *refertq; is ligneis columbis, quæ Veneri essent dedicatæ, cæsam fuisse Laidem.* Götzen sind nicht böß / Huren damit zu tod schlagen. Τ κηλοῦ Δίκλ. *lege* κηλυμάνου. *quid enim rei est* ὁ κηλὸς Λικλάτωρ; *Mox:* Κάμμαν *lege pro* Καμίμαν. *Eandem historiam habes in libro de virtute muliebri.*

349. 28. Volebat enim.] ἐβούλετο γὰρ τῷ. *non ratio hic, sed verba Plutarchi desunt. Volebat (inquit) eiulatu vxoris confirmare de morte sua opinionem, vt nimirum deinde inuestigatione sublata tutius euaderet. Tacitus lib.20. Epponiam vocat, vt quidem hodie legitur. apud Xiphilinum è Dione in Vespasiano Peponila legitur. de voce disputare non vacat.*

IN LIBRVM DE FACIE QVÆ in circulo lunæ apparet.

Neq; hic, neq; alibi, vbi tot lacunæ sunt, tot defectus, tot mendæ, iniquus nobis esse debes, Lector, si tua adeoq; nostra etiam voluntate minus præstitimus. Nam neq; affingere nostra Plutarcho debuimus verba, quod non tam ostentationis est arrogantis, quam temeritatis insolentis: neq; ipsius verba codicum sub-

ſidio demto reſtitui poſſunt. Spero tamen quædam impedimenta nos ſolertibus coniecturis vſos ſummouiſſe, vt expeditior multo atq; ante hac huius libri tibi (quod idem in ſympoſiacis, Erotico aliiſq; factum à nobis deprehendere potes) eſſe queat lectio, id quod te boni conſulere par eſt, nos monuiſſe opus habuimus. Carere initio librum, quod eſt eſſe ἀκέφαλον, non eſt obſcurum. Syllæ huius etiam in aliis libris eſt mentio noſtri Plutarchi.

351. 24. Quod cæcutire.] ὁ * καλῦμεν. *forte* ὁ ἀμβλυώτερον καλῦμεν. *Mox* ἡ δ' λαΐνα σελήνη. *Verſum corrigere vix auſim, etſi fortaſſe pro* ἡ δὲ *ſcriptum fuit à poëta* ἡ δ' αὖ ἡδ' αὖ: *ſed pro* λαΐνα, *minime dubium eſt, legendum eſſe* ἱλάειρα. *Lunæ enim nomen eſt* ἱλάειρα, *quod non Heſychius modo annotauit, ſed etiam verſus extat Empedoclis in Simplicij in Ariſtotelis Phyſica commentariis.*

Ἡ δ' φλὼξ ἱλάειρα μινυνθαδίης τύχε γαίης.

Obtigit & flammæ lunari portio terræ.

Iam Apollodorus Bibliothecæ lib. 3. Phœbem & Ilairam Leucippi & Philodices Inachi filiæ filias facit, quarum hanc Caſtor, illam Pollux duxerit vxorem, quod idem eſt apud ſcholiaſten Homeri Iliad. γ. ad verſum 243. atqui Phœben vocari Lunam notiſſimum eſt, minimeq; fallit poëtarum fabulis etiam aſtronomica fuiſſe antiquitus inuoluta. quid quod Plutarchus ἐτυμολογῶν *hoc loco, Lunæ nomen* παρὰ τὸ ἱλαρὸν *deducit? Non ergo iam ſaxeam lunam, ſed renidentem & ſuauiter fulgentem habent lectores: reſtitutamq; ſibi Empedoclis ſententiam. &* ὀξυβελὴς *ſuſpicor, non* ὀξυμελὴς *legendum. In Ageſinactis verſibus pro* κῦρος *legi* ἰκύρης, *&* τὸ δ' ἄντα ἔοικεν ἐρδέθει. *quanquam valde dubito de voce* ἐρδέθει.

352. 19. Arcum cœleſtem.] ὥσπερ ὖν τὴν. * *pro aſteriſco ſufficit* ἶειν, *& pro* κὴ * ξν, *poteſt legi* κὴ ζώτηξιν: *& pro* πειθεὶς, ἡθεὶς.

353. 8. Quanquam mî.] φίλε πειαμ. * *Legendum videtur* φίλε λαμπεῖα, πολλοῖς. *& verti potuiſſe ſine aſteriſco. Quan-*

quam

quam hic, mi Lampria, multis. mox pro ὡς φατὲ *sententia videtur subijcere* ᾧ οὐ φατέ.

358. 2. Commune sit leuium.] τῶν ἀναφορῶν. *hanc vocem non probo, reponendumque suspicor* ἀνωφερῶν. *quale mendum alibi quoque notauimus. Et pro* πρὸς ἀνέμους *legendum* πρὸς ἀλλήλους, *nihil enim hic ventis opus est pro* εἶπεν εἶπον.

361.5. Mutarentur, concentum.] μεταστῆσαι ἁρμονίαν *nihil puto deesse, vt & postea* καταδεδουλωμένας ἕξεις καὶ δόξας *si legas, nihil deerit. Verba si recte habent, passiuum Attice significat actiue, itaque vocat inueteratas & quasi in habitum inuersas opiniones, quibus animi addicti seruiliter acquiescunt, neque vlterius ad indagandum verum se proferunt.*

362.4. Quo non vlla alia.] *legendum* ὡς ἐπὶ τῶν ὄντων. *homo, inquit, ita vt vlla alia res dici possit, secundum naturam factus* ὅτι *legebatur vitiose. Versum Empedoclis integrum posui, sicut habebatur* 1. *Sympos.*2.

362. 38. Quæ necessitate.] τοῦτο καὶ ἠναγκασμένον. *Lego* τοῦ κατηναγκασμένου. *Quanquam hoc quidem est hariolari, vt & in sequentibus.*

363.31. Tum Aristoteles.] καὶ πάθος ἀΐδιον. *deest aliquid. forte sic scripserat,* καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· πάθος ἀέρος ἀΐδ. &c.

364.3. Dedita opera.] ἔχων δὲ *forte* ἑκὼν δέ. ibid.20. Dissipat.] *Versus Empedoclis emendari secundum leges metricas possunt:* ἀπεσκέδασε *res & carmen admittunt,* ἀπασκέδασε *respuit. pro* ἐς γαῖαν *lego* ἐς γαῖαν, *proximum sic;*

Τόσσον, ὅσον τ' εὖρος γλαυκώπιδος ἔπλετο μήνης.

pro ἔτερο * *tantum* ἕτερον *lege. nihil deest præterea.*

ibid.34. Permixtio luminis fieret.] γεγονημένης *legendum genitiuo fœm. sing. non* νοις *datiuo plurali mascul. aut neutro. quod mendum fecit, vt hic locus immerito asterisco notaretur, & sæpius hoc modo hic erat peccatum. In carmine autem mox subiecto* αὐτὴ *pro* αὐγὴ *surrepserat. Paulo post* περαμυλωίας, *nihil est: puto* περαμυθίας, & *pro* μεσουρανία, μεσουρανεῖ *legendum.*

367. 23. Et Cydiam.] Κυδίαν. *quis hic Cydias ſit, qui inter nobiles poëtas citatur, neſcio. qui mihi dixerit, grato dixerit.* προσῶπα *autem in locum* πρῶτα *ex ipſo Homero repono, qui eſt Odyſſ.υ.352. de quo loco vide Plutarchomerica. poſt* ἀτὰρ τὸν *deeſt* ὑποδῦναι *aut ſimile verbum, nihil (vt videtur) præterea inter* καὶ τοῦτο *fruſtra eſt aſteriſcus.*

368. 38. Eſt enim conus.] ἐστὶ γὰρ κῶνος, *non* κοινὸς, *ſatis id res ipſa docet.*

370. 33. In raris.] ἀραιοῖς *ſenſus requirit, quod in* ἀρχαίοις *librarius inepte detorſit. pro* οὐ μὴν *lego* ὅπου μὴ. καὶ σύλων *autem falſum eſſe apparet. cum Homeri verba ſint. itaq; pro iis ſuſpicor legendum* καὶ σῶζον. φαρνάκη πολλαί. *mutilum. hoc vult, deprehenſum eſſe, lunam non ſemper prunæ colorem referre in defectu, ſed aliàs alium.*

373. 14. Athos obumbrat.] Ἄθως καλύψει. *Apud Euſtath. in Iliad. ξ. 229. legitur multo concinnius,* Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας βοός. *de vmbra huius montis vide Apollon.* ἀργον. α'. *Sed & cætera hic ſunt mutila, & palam falſa, vt* ἀνάβασιν *pro* ἀνάκλασιν, *& alia, quæ annotando perſequi ſit longum.*

377. 14. Mi Theo.] οὐδὲν ὠφελεῖν δείων. *ſi legas* οὐδὲν ὦ φίλε Θέων, *locus erit integer.*

378. 37. Alcmanica iſta.] Ἀλκμᾶνος. *Sic hunc locum reſtituo,* Ἀλκμᾶνος. οἷα Διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει καὶ σελάνας· ὅτι τὸν Δία τὸν ἀέρα καλεῖ, καὶ φησίν. *Emendatio ex quæſt. natur. 24. & fine tertij* συμποσιακῶν *eſt ſumta. Paulo poſt* καὶ θεαταῖς.] *Si legas* ἀθεάτοις, *quod eſt imperitis, non contemplatis, ſententia erit commoda.*

381. 2. Nauibus auchi.] καὶ τὸν α* . *forte* ἀπόπλουν, *& pro* οὐ χρὴ χρῆσθαι. *& pro* πειπτόμενον πειρασάμενον. *Cæterum in libello de oraculorum defectu harum quoq; inſularum & non diſsimilis fabulæ breuiorem fecit Plutarchus mentionem. poſt vbi ante* γεωμετρήσαντι *eſt ſtella, nihil credo deeſſe, ſaltem quod ad ſenſum attinet. forte* οἷα δὴ *aut* ἅτε *exciderat. ſed & pro*

multū

multis aliis poteramus verba supplere, quibus sensus integri fierent: nisi Plutarchum nos non esse cogitassemus. infra pro ἔνεστ* τὸ, *lego* ἔνεστί τι.

585. 40. Vndiquaque amplectitur.] περιπτύπτει. *forte* περιπτύσσουσα, & τύπον *pro* τόπον. *sed superius* περσεφόνης οὐκ ἀντίχθονος *vide quid sit.*

ὑπὲρ γῆς.] ὕβειν *sententia requirit. In fine libri* μέγα πέρας *Luna dicitur,* κέρασμα *videtur interpres legisse, mixturam. qui sensus loco congruit. & supra* σύγκραμα *appellabatur.*

IN LIBRVM, CVR PYTHIA NVNC non reddat metrica oracula.

Colloquium est Basiloclis & Philini, quod quantum potui, personis notatis distinxi. Sed & censuras nostras quasdam minutulis & apertis mendis omissis, apponamus.

589. 12. Lintea pexa.] Καιροσπίων. *Ex ipso Homero locum integrabis Odyss.* κλ. *107. infra* τὸ δ᾽ * πεπ. *legerem* τὸ δ᾽ οὐκ ἐκπεπονῆσθαι, &c. *post versus 6.* καὶ ποιν εἰς τὸ: *excidit aliquid.*

590. 22. Vna cum voce.] μετὰ τῆς αὐτῆς. *fortasse* αὐδῆς. & *ante* ἀκοῦσαι ἀκούσας.

593. 10. Tale est oraculum.] καὶ ταῦτα. *Legendum* οἷα καὶ ταῦτα, *vel* καὶ τοιαῦτα. *Oraculum ipsum ex Laconicis Pausaniæ & Agesilao & Lysandro nostri corrige. pro* βάκχιδες *supra, lego* βακίδες. *Bacidis oracula extant multa.*

Ibid. 38. Alioquin etiam.] ἐπεὶ τί *si legas, hunc locum fere correxeris asterisco sublato. Notus autem est Epicuri liber,* κυρίων δοξῶν *ex aliis Plutarchi multis locis, Tullio 2. de Finibus, Laërtio, aliis.*

596. 1. Achæi nomine.] Ἀχαιὸν ὀνομάσαι. *Nihil deest, itaq; asteriscum amoue, &* θεὸν *à Theone male repetitum. Sed & alter asteriscus inter* ἀνέθηκε & πλοῦ *iniuria locum integrum afficiebat. Supra pro* Κλεοβούλην *lego* Κλεοβουλίνην *ex aliis locis, & Symposio 7. sapientum, quæ tamen Corinthia*

nescio an fuerit, cum constet Lindium fuisse Cleobulum. Cæterum Ledam Nemesin fuisse dictam, intelliges ex iis, quæ Iunius 1.15. animaduersorum diligenter congessit. Ego tamen non putaui mutandam μνησινόλω, *cum fieri potuerit, vt tria nomina habuerit, quando Olympiadi tribuuntur quatuor.*

399.26. Mulierum osoris.] μισῶν γὰρ Ἡρακλέους. *legendum puto* μισογύνου, *osoris mulierum, idq́ fabulæ huic consentaneum est, & ex Propertij lib. 4. Macrobio 1.12. Saturnal. aliisq́ scriptoribus notum est Herculem suis sacris mulieres arcuisse. Deest ante aliquid. infra in verbis Heracleti,* ὅς ὄναξ *lego* ὡς ὦναξ.

401. 38. Tanquam è scena.] ὥσπερ* ἐκ θυμέλης. *nihil ad sententiam profecto explendam, deest. Sicut nec inter* ἐνῷδῳ *&* γήρων. *ac fieri potest, vt vocum quarundam imperitus sibi defectus in mutilato sæpiuscule alioqui libro quosdam finxerit. De loco Euripidis vide annotationum decimamtertiam in Eroticum. Deniq́ inter* μαντικὴν *quoq́ &* γεγονέναι *puto temere signum loci mutilati positum. Supra Pindarus autor fit versiculi* Θεοῦ θέλοντος, *&c. valde metuo, ne ab altero Pandaro perperam in hanc translatus coloniam. Citatur* ἀνωνύμως *ab interprete Aristophanis in Pace & alibi. Iam illud de Batto Romam venie nte insolens est. historiam require ex Herodoti quarto libro. In reliquis secutus sum sententiam, & meas coniecturas.*

403.3. Opiliones, aratores.] ἀρόταις. *asteriscum tolles, si pro eo ponas* μηλοβόταις, *&* ὀρνιθολόχοι *legas. locus enim Pindari extat Isthm. oda 1.*

Hoc oraculum extat in vita Lysandri apud nostrum, sed quibusdam variantibus, quæ lector ipse comparando intelliget. de Batto ex Herodoti Melpomena locum integrabis. Versus de Galaxio in fine disponat & emendet qui potest.

IN LIBRO CONTRA Coloten.

408.3. Admodum probo Nestorem.] οὐ γὰρ ἄγαν. *sen. in* ...

est

est apertus, improbari institutum Nestoris, qui delectum sorti permisit. Locus est Iliad. η. 171. & paulo post περιβάλλοντος * ἤ-στεως, αἰσθήσεως. *sit & infra huius rei mentio. Apparet Socratem, qui diceret, nihil se scire, interrogatum fuisse, cur ergo non fenum esset, sed panem, si horum discrimen ignoraret?*

409. 23. Qui ad non viuendum.] ἐπὶ τὸ μὴ ζῆν. *male legebatur* μεῖζον, *&* ὁπῶν *pro* οὐπῶν. *quos errores totam sententiam peruertentes tollere licet, vestigia veræ lectionis secuto.*

410. 36. Polyænum.] πολύαινον. *Legebatur* πολύδινον. *Ego autem Polyænum intelligo Epicuri familiarem ac socium, qui (vt est apud M. Tullium in Lucullo & libro primo de finibus) ei assentiens totam Geometriam falsam esse credidit, cum fuisset ante magnus Mathematicus. Cæterum* γλεῦκος αὐλητήειον *quid rei sit, non scio. videtur autem senarius esse Comicus.*

412. 1. Proinde cœno.] καὶ τὸν τ. * *vox vna deest, quæ cœnum aut aliquid tale notet.*

ibid. 11. An sit mortuus.] ὡς * ἐστιν. *Lego* ὡς τεθνηκὼς ἐστιν. *mox* καὶ δ. ἀφόρους. ἀδιαφόρους *malim. quæ enim iis omnibus priuata sunt, quibus hic atomi priuantur, ea differentiam habere nullam possunt.*

ibid. 25. Omnemq; affectionem.] καὶ * ὑπάρχειν. *lego* καὶ ἀπαθῶν ὑπάρχειν. *nam & supra hæc coniunxerat.*

ibid. 39. Poculo accepto.] ἐστι γοῦς * *hic hæretur. Videtur autem dicere, Epicurum putare licere in philosophando principia ponere, & deinde quæ ex iis necessario consequuntur, negare, aut saltem dissimulare (sicut ipse verbis deos affirmabat esse, qui nulli esse possunt, si vera sunt principia philosophiæ Epicureæ: Pietatem esse non negabat, cum ex iis quæ disputabat, necessario nulla erat pietas futura, sublatis diis & prouidentia) quasi vero sicut cum bibimus, bibere licet quantum volumus, reliquum omittere: ita liceat his positis principiis, ea quæ inde*

absurda sequuntur repudiare, aut dissimulare. Quorum principia.] *vt ebrietas necessaria est non per se, sed ob multum vinum ingestum, quod ipsum poterat non ingeri, ingestum non potest non crapulam inducere: ita volentes, non coacti facimus ea, ob quæ necessario deinde sumus miseri.* De hac re disputatur *in tertio Nicomachiorum Aristotelis ethicorum.*

413.30. Ita scripsisset.] *pro* πνέοντο, εἰπόντες *scribendum, aut* ποιοῦντο *potius.* σοι *pro* μοι *repone. pro* ἀστὴρ *quod plane alienum erat,* αὐτὴ *restitue. si quis tamen malit* αὐτὸς, *non improbo. Paulo post* οἱ ἢ ἀχαρὲς * νυῦ. *ego* εἰ ἢ ἀχαρὲς νυῦ. ἀχαρὲς *intelligo* ἐν ἀχαρεῖ χρόνῳ. *&* μηδ᾽ *omnino legendum, non* μὴ δ᾽. *hoc enim (puto) dicit, atomorum concursu ne inanimum quidem aliquid, nedum animal aut hominem confici posse.*

414.17. Contemperationem.] σύγκρασιν, *non* σις. *pro* ἀποδόσεις *malim* ἀπώσεις. *Cæterum voces* ἀθέους *&* ἀμιλωήτους *plane sunt absurdæ, nihil enim ad rem faciunt. mihi plane verisimile sit, pro iis legi debere* ἄπιους *&* ἀμίκτους.

415.3. Corpora & inane.] σώματα ἐστὶ καὶ κενὸν. *legeram. Erat* σώματα ἔτι καὶ τύπον. *Verum ego proxime in sequente pagina cum inuenirem disputari contra hanc ipsam sententiam, nominatim euidenterque* τοῦ κενοῦ *refutatione adiecta, nullam aliam afferre causam meæ lectionis opus habeo. respicio autem ad periodum quæ incipit,* ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς πραγματείας, *&c. Supra*

414.29. Quid defatigamus.] τι κόπτομεν φησὶν, *non* φύσιν *liquet me iure legisse. nam neque* φύσιν *locum habet, & constat verba Colotis referri.*

415.14. Perniciesque.] ὀλοὸν κῆρ. *Legendum aut* ὀλεὴ *aut* πῦρ *pro* κῆρ, *quod puto non quadrare. Sed & cætera sunt vtcunque confusa ac manca.*

Mox. Ergo vir.] οἱ δ᾽ ὅτε. *Versus sunt Empedoclei, à Colota prolati. forte sic primus legendus:* Οἱ δ᾽ ὅτε δὴ κ.φ.μ.φ.αἰθέει κύρσ. τὸν * ᾠυέσθαι, *forte* τὰ δὲ φασὶ ᾠυέσθαι. *pro* ἐπιφημὶ *lego* ἔπι φημὶ.

415.

415.39. Aut vllam rem pessum.] ἤτε scribo pro ἤτοι, & adijcio ad πάντη, vt metrum constet, nisi spondaicum velis nimis durum. In tertio loco positis πεὶν ἢ παγέντε: lego παγέοτε: vt si ἐπάγησαν, ἐμίχθησαν, pro λυθέντος suspicor ὡς λύθεν, id est, ἐλύθησαν, διεκρίθησαν. Sed hæc verisimilia sunt in obscura re. forte alibi alia melior correctio inuenietur. nostra quidem hac coniectura sensui congruit.

417.35. Aut verum.] Existimo harum rerum diligentem lectorem optime facturum, si præter Aristotelea Simplicium excutiat in α. ἀκροάσ. φυσ. permultos Parmenideos versus referentem. Sed eorum qui citantur hic, alterum corrigere ex Laërtio, & complementum asterisci loco ponere licet. Sic enim habet:

ἠ μὲ ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεκὲς ἦτορ.

alter Laërtiana vulgata lectione meliorem habere videtur.

418. 9. Idearum tract.] non ἤδη, sed εἴδη locus hic requirit.

419.30. Seorsim factum.] legendum est ἰδίᾳ. nam ἰδέα huc nihil pertinet.

ibid.40. Intelligibile demonstrat.] ἀλλὰ τὸ νοητὸν. Deest verbum δηλοῖ, ἐνδείκνυται, aut tale aliquid. παροςᾶ enim ἀπὸ κοινοῦ si repeteres, plane contrarium eius faceres, quod Plutarchus voluit.

422.16. Ad euidentiam.] hoc est, τῶν ἐναργῶν. Legebatur ἐναγῶν. Sed nota est vel ex Cic. in hac disputatione ἐνάργεια.

424. 30. Alterum de altero.] ἕτερον ἑτέρου ἄλλοι κατηγορεῖσθαι erat, sed pro ἄλλη ego sententiam secutus, μὴ legendum scio, & ea quæ sequuntur.

425. 5. Ob arationis futuræ.] προτέλεια θύσομεν. & mox repetitur vox hæc προτέλεια γάμον, quod agnosco esse genuinum. nam præter alios etiam Plutar. noster diserte meminit in narrationib. amatoriis. prius ergo illud mendum est. legi itaque προηρόσια, quod sacrificij fuit genus quale expressi. Meminit huius sacrificij ex Hyperide Harpocratio, explicat copiose Suid.

nisi

nisi quod ἀέρτερ *pro* ἀέρτου *vitiose legitur. denique* περκροσίαν *Cererem noster in septem sapientum conuiuio nominat. itaque non dubito, quin recte correxerim etiam hunc locum.*

425.23. Nam si idem.] εἰ μὲν γὰρ. *Nibil hîc puto deesse, &* ἑτέρου *est pro* ἑτέρου. ibid.35. Suæ ætatis.] καθ' ἑαυτὸν, *opponitur enim* τοῖς πάλαι. *alias* οἱ καθ' ἑαυτοὺς *essent, qui seipsos philosophos putarent & perhiberent. cætera valde sunt vitiata.*

426. 19. Mel auersentur.] δυσχεραινόντων. *non dubito quin pro asterisco reponendum sit* τὸ μέλι, *cum & reliqua eodem repetantur ordine.*

427.26. Illi nihil præter.] ἐκείνοις δὲ οὐ. *non video cur asterisco locus hic sit notatus. &* εἴ τις *pro* εἰ τὸ *scribo, liquet. quanquam locus videtur decurtatus.*

429.36. Voluptate caret.] πάσχειν τὸ μὴ *. *Suppleo* ἥδεσθαι ὥστε *in* ὡς τὸ *mutat sensus. posteriore asterisco desunt verba furii agitati cuiusdam.* Βουγενῆ ἀνδρόπρωρα *etiam Empedoclis apud Aristotelem referuntur 2. Physicorum.*

432. 10. Quæ nunc inuiti.] ἀκόντες, *non* ἀκούοντες, *notum est Xenocratis dictum: & opponi hoc debet iis* ποιοῦντες ἑκουσίως ἀναιρεθῶσι *legendum, pro* αἰρ. *sicut paulo infra recte est* ἀρθέντων νόμων, *sublatis.*

433. 28. Facilius vrbem.] ἀλλὰ πόλις. *Legebatur* μόλι *&* κύκλον, *vbi nos* κύκλῳ: *&* πινῆς, *vbi* ποινῆς *legimus, & alia id genus.*

IN LIBRVM DE COMMVnibus notitiis.

436. 36. Euersoresque.] ἀνατρεπτέας. *Liber habet* ἀνατρεπτὰς, *sed sententia ostendit correctionem.*

437.17. Si vero tibi.] Εἰ δὲ οἱ ποικίλαι. *dubium non est, quin ante hæc verba plurimum exciderit, adeo cum iis non cohærent videnturque Diadumeni potius quam Lampriæ esse verba, ac responsio ad dicta huius.*

ibid

ibid. 23. Neminem alium.] *μηδένα νήφοντα. Notum est Catonis dictum, Cæsarem sobrium ad opprimendam rempub. accessisse. itaq; legendum est μηδένα ἄλλον νήφοντα. Valde lacer est hic liber; & personæ distinctu non faciles, itaq; multa coactus sum relinquere, quibus mederi non possem.*

438. 39. Cum natura consentire.] *ἀγαθὸν μετέστιν. Opitulatus fueris huic loco, si pro μετέστιν constructionem turbante legas μέγιστον & ἀγαθῶν malim. Summum bonum putabat Chrysippus esse τὸ τῇ φύσει ὁμολογεῖν, cum ipsam φύσιν bonum plane esse negaret. id cum aliunde, tum ex sequentibus intelligitur.*

439. 20. Aiunt enim idem esse.] *αὐτοὶ τούτῳ τὸ. Locus mutilus. altera enim pars comparationis deest. Verbi gratia, paria officia dicebat Chrysippus, à formosissima muliere & ætate integra, atq; à vetula decrepita abstinere. Scio Chrysippum vetulam habuisse contubernalem. sed ad eam hæc an spectent, dubito. αἰνύμεθα χθονὸς.] Sic alibi sæpe Plutarchus ex Simonide, atq; etiam Plato in Protagora. itaq; asteriscum vna voce interiecta tolles.*

440. 12. Sternutasse.] *ἔλαβε παρνομένου δὲ. apparet locum esse mutilum. Sed ego lego ἔλαβε παρνομένου Δίωνος, &c. & nihil requiro. σφυείζειν nescio quid esset, etsi σφυρὸν noui. puto σπαείζειν.*

444. 10. Asini circumferre.] *τὸ ὄ * περιφέρειν pro asterisco vocem ὄνου reponendum videtur ipsa sententia monere. Infra vbi de Socrate & Melito, Cleone & Pericle, locus non est integer.*

447. 13. Et rebus nostris.] *καὶ τὰ ἔμμετρα, vox plane aliena, lego ἡμέτερα, vt opponatur cœlestibus. ἢ τῆς γῆς.] Locus est deprauatus.*

453. 35. Quando nos etiam.] *ἀλλὰ τοῦ φύσιν. verba emendare non possum. sententia est: Nos qui secundum Stoicos deuimur cum sapientia etiam aliorum bonorum possessione; tamen*

tamen intelligimus quid ſit bonum, quid felicitas. Forte legen-dum, ἀλλὰ τούτου γ' ἕνεκα οὐκ ἀπολ. τοῦ νοεῖν τὴν φρον. *Sed vox* γ'... *νεσιν, quod ex præcedentibus & ſequentibus conſtat, ſtare po-teſt, extritis aliis quibuſdam ſuperſtes.*

449. 2. Contra communes.] *omnino* παρὰ *legendum non* κατὰ.

ibid. 21. Et felicitatem.] *ſententia* εὐδαιμονήσειν, *liber* εὐδο-κιμήσειν *ſuggerit.*

450. 21. Mutilati.] *excæcati potius, vel oculis capti.* H... *loco* πληρούμενοι *vox eſt aliena: pro qua* πεπηρωμένοι *aut* τυ-φλούμενοι *malim: neq; enim* πληροῦσθαι, *puto, huc facit. aliquan-to poteſt.* αὐτοῖς τοῖς σοφοῖς. *lego* αὐτῆς τῆς φαύλης, *& pro* φ... λίας, ὀφελείας.

451. 12. Si nodo.] ὀδυσσεὺς εἰς τὸν δεσμόν. εἰ *repono pro* εἰς ... *ſententia. aſteriſcus vnius voculæ defectum notat, vt* σκύβαλ... *aut tale quippiam.*

453. 6. Sophiſtarum aliqua cauilla.] κυρίττοντα, *n*... κυρίδοντα. ψευδόμενος *&* κυρίττων *(cuius etiam alibi noſt... meminit) fallaciæ ſunt ſophiſticæ, ad vexandos homines comp... ratæ, vt* αὐξόμενος, κροκοδειλίτης, *& aliæ id genus nugæ, de qui-bus aliàs.*

ibid. 20. De duobus malis.] δυοῖν κακοῖν, *aut* κακῶν, *a*... κακοῖν, ὧν *legendum. nam pro tali aliquo ſubrepſit* καὶ κοινά... *Locus eſt mutilatus.*

457. 9. Cunctos concubitus.] χέεσσι κλινθῆναι. *multa d... ſunt: maiore fortaßis cum fructu quam diſpendio morum. poſt-riora ſunt de Iliad.* ξ 315.

459. 12. Non nunc enim.] οὐ γάρ τοι. *Corrige ex ip... autore. Sunt enim Sophoclis Antigona, & Ariſtoteles quoq; vtitur.*

460. 19. Quod ſol lunam.] *In Græco heic multi ſunt a-ſteriſci, vtinam vero omnia tam eſſent, atq; eſt meo iudicio h... locus integer. modo pro* ἔπι εἶπι *legas, vt & alibi eſt deprehen-*

ſu...

ſum. mox τὴν τῶν περλ. *lego* τὴν περὶ τῶν θεῶν πρόληψιν.

461. 20. Et auerruncator.] λύκιος. *Hoc epitheton Iouis vt concedam eſſe (quod ægre faciam) tamen huc nihil quadrat. itaq; arbitror* λύσιον *fuiſſe ſcriptum, auerruncum aut potius liberatorem, & qui malis irretitos ſoluat. Pollux lib. 5. cap. 26. dæmonas qui diras auerterent & irritas facerent imprecationes,* λυσίους *inter alios refert, vt tale Ioui epitheton etiam alicubi tribui potuiſſe, non abſurdum videatur.* τοῖς δὲ σοὶ καλόν.] κακὸν *lego. Sed & reliqua male habent.*

462. 13. Iam mundum.] ἀλλὰ μὴν τὸ νεῖκος. νεῖκος *illud in Stoica philoſophia vix credo locum habere, & omnino de cœlo loquitur. forte* τὸν μὲν κόσμον. *non valde abludunt elementa. & qui ſequitur aſteriſcus, non videtur iure poſitus. Eſt enim τοῦ* πόλεμος *etymologia. pro* ἐν φύσεσιν, ἐμφύσησιν *lego. reliqua lacera ſunt, ſententiæ non admodum periclitantur. quid* εἰς ποιὸς, διὸ ποιοὶ *ſint, non aſſequor, & periculoſum eſt ſua pro alienis dicere.*

470. 34. Ab Epicharmo.] ὑπὲρ ἐπιχάρμου. ὑπὸ *legerem, ſupra ante* πλέθρῳ *deeſt* φθαίη, παρέλθη, *aut tale aliquid. Salebroſa ſunt pleraq; omnia, & liber fine truncatus. Quæ non annotaui, de iis quid ſentirem, è verſione mea intelliges. quæ ſicubi tibi non ſatisfacit, cogitare debes, ne mihi quidem ipſi in tam obſcuro libro me ſatisfeciſſe.*

IN LIBRVM DE GENIO Socratis.

Initio. Καφισία. **deeſt* μέμνημαι, *aut tale quippiam. Sed & hîc lacunæ ſunt, quæ codicis opem requirant.*

475. 37. Cum virtute.] πρὸς τὴν τέχνην ἔχοντος. *Lego* τύχην. *notum eſt, virtutem & fortunam cauſas diuerſiſsimas, ſæpe ſimilimos producere effectus. quod de fortuna Romanorum & Alexandri inſcriptæ commentationes autoris noſtri ſatis docent, ne alios adducam teſtes.*

476.21. Sodalicio.] ἑταιρείας * ἡμετ. *Hîc quidem nihil deesse arbitror: locumque asterisco liberandum.*

477. 5. Vt suspicione.] *ante* τὸ ἀνύποπτον, διὰ *ego inserui. nam voluerunt ipsis tyrannis in colloquia sua adscitis, eo facilius suspicionem de consiliis in tyrannos suis auertere.*

ibid.29. Ad virtutem.] πεπ. πρὸς ἀρετὴν. *deest* δοκούντων, *aut vox affinis. Cætera sunt hiulca.*

478.21. Qui exsules venturos.] γραμματείδιον * ἥξειν, *deest* εἰδὼς τοὺς φυγάδας *ante* ἥξειν *aut tale aliquid. Confer cum his quæ sunt in vita Pelopidæ, nomen Philidæ varie ibi & hic scribitur, per* υ *&* ι *&* λ *geminum ac simplex.*

ibid.39. Haliartius.] φειδόλαος ὁ τοῖς. *quod gentile cuius loci sit, non inuenio, & sane grauis videtur coniectura,* Ἁλιάρτιος *legendum. Nam Alcmenæ monimentum fuisse apud Haliartios, ex Lysandro Plutarchi fere vltimo cognosci potest. In Agesilao huius rei nulla fit mentio.*

479. 21. Ira numinis.] μήνιμα τοῦ τάφου. *legendum, non* μνῆμα. *quod fefellit interpretem, & paulo post* ἀπείρους ἱερουργίας *in* ἀπόρους *mutari oportet.*

480. 30. Cum ibi tunc vna.] προφήτην * ποτὲ *lege* ὅπου τότε. *ante* Ἡρακλέα *deest* καὶ ταὐτὰ τὸν.

481. 31. Et præclaro.] προαιρέσεως * ἐξ. *Nibil deest ad sensum, si post* γυναῖκας *inferatur* δὲ, *& loco asterisci legatur* ἐξ δέ τις. *quis fuerit, infra comperies.*

483.5. Iam Socrates.] Σωκράτης *omnino legendum, non* ους. *Vbi stella est, videtur sensus esse: Socrates iam progressos socios reuocauit, & indicauit, se à suo genio monitum aliò diuertere. asteriscum ante* θαυμάζοντας *non probo.*

ibid. 25. Terpsionem.] τερψίωνος δὲ. *puto* Τερψίων δὲ ἦν. *nisi quid deest. Megarensem fuisse Terpsionem constat vel ex Phædonis initio. Porro* παρεόντος *pro* παρόντος, κωλύον *pro* κωλύειν, προΐεσθαι *legendum pro* προσίεσθαι *apparet. Iam* Σωκράτους ἀφορμαὶ *mihi non placent. malim* αὖ ὁρμαὶ. *& ad* asteri-

asteriscum deest ἐμβειτὲς, *aut tale quippiam.* παίζοντι] *forte* παίζοντι δὲ χρῆσθαι καὶ ἄτε. *paulo post* ἐπὶ ῥιτίσης *locum videtur notare qui* ῥιτίση *vocetur. Sunt &* ἀλγηδόνες *positæ, vbi* χληδόνες *scriptum fuisse vel hæc ipsa pagina potuit monere. Est &* φείδεσθαι, *pro quo non dubitaui* πείθεσθαι *legendum. & pro* κυβερνήτη πελάγους, *forte* πελαγίου, *nisi si quid deest vel ad* πελάγους *vel ad* ὄρνιθος *pertinens.*

485. 5. Non magna.] καθ' αὐτὸ * *pro asterisco aliquid tale reponetur ex bono libro fortasse,* μεγάλου τὸ σημεῖον.

486. 34. Amicis negocium.] ἐπέσκηψε. *exciderunt hæc verba* τοῖς φίλοις, *& pro* εἰ τὰ λείψανα, εἰ δὲ μὴ τὰ λείψ. *legi vt expedirem narrationem. Paulo pòst post* γράμματα *repone meo periculo ipso historiæ tractu monente. ex qua quot menda possint huius libri corrigi, mea te docebit versio.*

493. 28. Vsq; ad portas.] *legendum* μέχρι πυλῶν. *nisi* πλυτῶν *proprium est loci nomen, quod non puto, optimo id iure in* πυλῶν *contuli. Proximos aũt abhinc duos asteriscos tollo, cum non possim ne suspicari quidem aliquid deesse. Vtinam librarii tam bona fide reddidissent nobis quæ inuenerant integra, quam facile asteriscos pro incolumibus locis nobis subdiderunt.*

495. 33. Contorum ictus.] τῶν * ὄντων. *Lego* τῶν ὀκόντων, ἀσπίσι, *&c. ad proximum asteriscum sic lego,* μὴ μύθους λογίσωνται, ὥστε σιωπᾶν ἄμεινον.

498. 26. Doloribus ad brutam.] εἰς τὸ ἄλογον. *Legebatur perabsurde* ἄγγελον.

499. 31. Hermodori.] Ἑρμοδώρου *Plin. 7.52. vocat Hermotinum, itemq; Lucianus muscæ encomio, & alii. Simile de Aetalida refert Apollonius ά ἀργοναυτικῶν. paulo post* συνοῶντα *optime ad sententiam congruit, non* συνεῤῥῶντα. *&* κοινωμένου *pro* κοιν.

502. 13. Citra suspicionem.] μᾶλλον ἔξουσιν. *deest ante hæc verba* οἵτινες, *vel* οὗτοι γοῦν. *Sed & ante* καὶ διαλαμβάνων *deest aliquid.*

503. 24. Obtestor.] *ἐπισκήπτων, mandans, iniungens, quid enim ἐπισκόπτων sit? sed συμπόσιον vox est à negocio præsenti valde abhorrens, pro qua συμβῆσον. Infra δ' αὐγὴς ὑποστρέφηται.] Ferri hoc potest. malim tamen legere ὑποτρέφοιτο, vt est hac ipsa de re in Pelopida. Inde πρὸς ἀλλήλους.] ἀλλήλους aut tollendum, aut in ἄλλους mutandum, vel αὐτοὺς.*

505. 34. Mulieres accederent.] *πρέπει, πάρεσι legendum puto. Sed & ἀπὸ δημίαν non probo, nisi si ἀκύρως pro aduentu quis velit positum. ἐπιθυμίαν malim. pro Θεόπους posui Θεόπομπος è Pelopida. χρήμασιν ἀπέκτειναν. Locus lacer Lysandridam mulctatum Peloponneso abiisse, reliquos duos harmostas à Spartanis capitali supplicio de iudicum sententia affectos, est in vita Pelopidæ.*

IN LIB. DE HERODOTI malignitate.

508. 27. Herodoti multos.] *πολλοὺς. Nihil deest opinor. Ante μάλιστα tale aliquid deest ἢ ἐπειδὴ, & ἀμύνεσθαι fortassis scriptum fuit.*

511. 11. Primum itaque.] *δὴ* ἄσπε?, omnino nihil excidisse puto. de prouerbio ἀφ' ἑστίας monui alio loco.*

513. 38. Hominem indoctum.] *ἀμαθῆ, non ἀμανῆ, quod nihil significat. ante de Alcæo φύσιν in φυγὴν ex historia restitue, ex Terpsichora, & mox καταχώσασθαι legebatur. Sed ego Herodoti librum secutus, καταχρήσασθαι legi. Sicut & infra κναφεῖον ex eodem, pro νάφου restitues.*

514. 10. Simulatione iustitiæ.] *οὐ φύσει γενέσθαι. Locus mutilus, forte οὔ φησιν, ἀλλὰ βασιλέα γενέσθαι. &c. Mox αὐτὸς scribe pro αὐτοὶ. ἐκκέκληκε ἐκβέβληκε puto. Paulo post οὐ τὸ μὴ εἰδότα.] deest aliquid turpe, malignum est. post βίβλον lege, non κύκλων. extat historia lib. Herod. 3. fol. Basil. Græc. 93.*

515. 6. Lygdamin Naxo.] *ξενάγου. vox non est (puto) vllius loci nomen, neque literis Naxo nimium absimilis est vox ξενάγου. Herodo. lib. 1. Lygdamidis Naxij meminit, qui Pisistratum*

tum in recuperanda tyrannide iuuerit. Ex ipſo Herodoto pleraque poſſunt corrigi, quæ prætereo.

Ibid. 29. Filios Græcorum.] παῖδας ἑλλήνων. *deeſt ante hæc verba aliquid, forte nihil præter particulam* ὅτι.

518. 2. Non ita iſtud conſilium.] ἔννοιαν. οὕτω *inſerui ex Herodoto* Ἐρατοῖ 192. παραχυθέντες *autem ſtare non poteſt, itaque* ρ *iniice, vt deceptos ſignificet,* παραχρυθέντες. *Cæterum inter* χάφειν *&* ἐσπουδακὼς *nihil deeſſe arbitror, quãtumuis lacuna notentur & aſteriſcis.*

519. 9. De compoſito.] Πέρσῃσιν ἐκ συνθήματος. *Verba ſunt Herodoti* Ἐρατοῖ, *fol.* 184. *inde emendato quædam, vt &* ἐχθίστοις καὶ πολεμιωτάτοις, *& alia. pro* χείματα *legi* χήματα, *in Sympoſ.* 2.1. *legitur* χρώματα. *Vide ibi.*

522 3. Quis non videat.] *Locum ex autore integrato. Extat enim* Πολυμνίᾳ 232.

523. 31. Hæc reputans.] ταῦτα δὲ δὴ, *deeſt ante hæc verba* εἴρηκε *aut* χράφει. *ſed antecedentia ſunt hiulca. Vide eundem librum* 236. 237. *Paulo poſt* ὄψιν ἣν εἶδεν ἥραν] ἥραν *nihil eſt, forte* ἱερὰν *ſacrum inſomnium, & vere diuinum, vtpote loco in ſacro oblatum.*

524. 40. Contra animi ſententiam.] μαστιγούμενοι μάχεσθαι. *Sic lego* μαστιγούμενοι μάχεσθαι. Καὶ μάχεσθαι μὲν. *Lattamias in Camillo per* υ *ſcribitur, & tempus rei geſtæ notatur.*

526. 34. Mineruam Orientalem.] *Si legas* τῇ προσηῴᾳ *vt eſt in Themiſtocle Plutarchi, nihil deerit.*

529. 14. Conſulentis Mineruæ] *pro* βουλῆς *legendum* Ἀριστοβούλης. *ex eodem libro.*

531. 33. Has Veneri matres.] *Hæc ex Athenæi libro* 13. *emendabis, niſi quod pro* εὐθυμάχων *puto non inuenuſte legi* ἰθυμάχων, *cuius lectionis hic erat veſtigium. Nam quod nos* μήδοις *habemus, ibi eſt Perſis. norũt eruditi promiſcue vtrumque dici, & ea de re etiam Turnebus non eſt dedignatus annotare. Extat etiam in ſcholiis Pindaricis ad Olymp. hoc carmen.*

533. 34. In medioque Ephyre.] *Versus hi sunt deprauati. Exstant autem satis integri in Fuluii Vrsini editione poetriarum. nisi quod ibi quoque γεφύρᾳ pons obstructus est ἐφύρῃ, bimari Corintho.*

534. 28. Hanc quondam.] *Hoc epigramma & in epigrammatum extat Græcorum farragine, & in vita Aristidis apud Plutarchum, quibus locis collatis, id secutus sum, quod maxime videbatur verum. In epigrammatis legit ῥώμῃ χερὸς; quod prætulissem, nisi vestigiis receptæ lectionis inhærendum cogitassem. Cætera aliâs Deo volente.*

FINIS ANNOTATIONVM Tomi tertii.

RERVM AC VERBORVM IN HAC TERTIA PARTE MOralium Plutarchi memorabilium, Index iuxta feriem Alphabeti.

A

 dibus

aquila

cubito

mensa

sentiri

tigres

virtu-

F I N I S.

1 L. & N. de Dominica A 12 tanto tempore

2 L. & N. Sapientiam A 12 ~~Baduschi~~ Sigtlitus
Dom 1. M. in laud et M.

24. S. Melliti Ep. Cf. dx. fest. Fidelis Cs: dc

sexto Com: prael: ac Domin:

25. S. Ren Diemer et

Officium Def.

Rus

ac D

§ 4. Festu

d. 1. maj

Adaperiat.

desequ. Com. pr

Indulge

5. Ss. Claudi et Soc

Fratres. Com. un. Lect

Attiliana. In 2. Vesp.

...ss ...

...ris 3ª

...sp. Com.

...cum Suffr.

...Offe.

...ni El. ...d. Lin.

...sine Suffr. vesp. a Cap.

...om. prae. cum Suffr.

Justus.

...esp. de segu. Com. prae. ac S. Bru...

...is et Theclae V.

... S. Galli Abb. ... Lin Justus. etc.

PLVTARCHI
Moralia